Jadot

épitéo

cred

z

Pigelluvel

562. l.

Yadot

l.

Gent Bpestnino

53.l.

Jadot
épitéz

XVIII. n.

l.

Schoen Buda és Óbuda

6. l.

Budapest V. 6.

Jadot de Ville Issey,

J. M.

l. Flor Bys

42,86. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Jadot de Ville Issey

vród

Kaposy János:

A budai várpalota.

Arch. Ert. 1928.

I.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi utca 36.

Jadot de Ville Issey

wód
z
Novák Dániel:
A budai vár kastély.
Hasznos Mulatságok
1837. II. 7-8. sz.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Jadot de Ville Issey

Jean Nicolas

l. Uxa. 136. l.

137. l.

BUDAPEST 1939
MŰEGYETEM, MECH.
TECHN. INTÉZET

Vaszon (Leinwand) 33×42 cm.

Jadot J. N

l.

Radoskastély II.

25,57.l.

irolerinnen). Jelezve (Bezeichnet): Defregger.

ve (Bezeichnet): Fényes.

achmittag). Jelezve (Bezeichnet): Fényes Adolf, Wmr,

Illusztr. XXXII. tábl.

e). Jelezve (Bezeichnet): Ferenczy.

ezeichnet): W. Firle.

Jadot, Jean Nicolas

l.

Hekler Ung

100.1

hetok be.

8286 sz.

Kérjük levelezésnél és fizetéseknél szívesen e számra hivatkozni.

KÖLCSEY KÖNYVKERESKEDÉSI R.-T.

EZELŐTT

GÁRDONYI ÉS TÁRSA

BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-ÚT. 52/B.

Postatakarékpénztári chèque-számla 7969.

Budapest, 1904 IX/28

T. *Szentiványi Gyula* ur

Budapest

Jadot, Jean Nicolas
de Ville-Issey

l.

Biró Erdkast
60. l.

Jadot, Jean Nicolas

báró, udvari építész

életrajz

lásd

Kem Pozs

23, 24. l.

Ah, Anne, o bonheur.

Jadot, Jean-Nicolas

épitést

holicsi kastély

vrád edelényi kastély ??

Pigllüvel

539. l.

541. l.

T.

Európa

könyvkiadó rt.

Budapest

VI Eötvös u 43

Jadot, de Ville

Issay

wod

Hehler Budapest

66.C.

Jadot, Jean Nicolas

Prod

Hekl Univ

23. P.

Jadot de Ville-Issey

l.

Biró Erdmüv

12 g. l.

Jadot de Ville Issey

Jean Nicolas

cród
2

Menclová, Dobroslava

Hrad Bratislava.

Bratislava, 1936

43. l - 49. l.

50. l.

Jadotnak az Albertinában lévő tervrajzai a pozsonyi várkastelyról

repr. u.o. VI - IX. tabla

Jadot, Jean
Nicolas
épitéot

l.

Péter II.

32. l.
35. l
36. l.

Jadot Jean Nicolas

épitéz

l.

Tölgyesy Pozsony

61. l.

Neolithkori Kövalta V. 194

— Kovacskő V. 194

— nucleus V. 194

— edénytöredék V. 194

Jadot, Jean Nicolas

ejnitesz

l.

Tölgyesy Ponsony

17. l. 74. l.

Győr.

A középtért elfoglaló v
hol jobbra az egyik épületen
ró-kelők élénkitik, balra a
térben pedig a földön heverő
get.

Czeruzarajz, mér. a

140-95.

Jadot, Jean Nicolas

építész

l.

Arch. Ét. 1935.

158. l. 159. l.

160. l. 161. l.

162, 163. l. 164. l.

165, 166. l. 167. l.

168, 169, 170. l.

Anonym, a XIX sz.

Gr. Andrássy Gr
Derékig, jobbra fordultan
kel, kivágott ruhában és fa
Felirata a kép alatt:
Katharina Gräfin
von Malomvi
Fametszet, magasság

Ltn. 1432
Szakl. 250-9
510-914-19

Jadot, Jean Nicolas

Holicsi kastély

Budai kir. palota

Lvod

Hekler M.M. Tört

133. l.

~~Pál, III-ik, pápa VII. 271.~~

Jadot Jean Nicolas

l,

Schoen könyvnök

80, 98. l.

YAR
SZET

SZTI:

INGER IMRE

LYAM

Jadot, Nicolaus

l.

Žádor - Rador

97, 159. l.

Olasz festő; XVII. század: Sz. Zsermon a pusztában. Ovális: Fa, 16 × 11 cm.

Bertinelli

Maszlagy II. 82. szám.

Jadot, Nicolas

l.

Cincik

17, 19, 20. l

Jadot de Ville Issey (I)

császári udvari főépítész.

A budai kir. palotának terv-
rajzai fentitől a párisi Bib-
liothèque Doucet gyűjtemény-
ben az ott levő vázlatkönyvében.

Kapossy János: Mária Terézia
budavári királyi palotájának
tervező mestere. Arch. Ért.
1928. 167. 168, 169. 174.

Schmidt, Heinrich Justus
Die alte Universität in
Wien und ihr Erbauer. Wien,
1926.

Kétségtelen, hogy az uj királyi
palota építése 1749-ben Jean
Nikolas Jadot de Ville Issey
császári főépítész tervei alapján in-
dult és nem Hillebrandt tervei
alapján. u. o. 176. l. skov. ll.

2155-909-12

Tört. Képcs.

Előszoba.

619. Asztal. (bakos)

1 darab feketére festett és viaszkos vászonnal bevont puhafa asztal, két kettős lábú bakon, melyeket keresztfa köt össze.

Méretei: 78 cm. magas, 250 cm. hosszú, 150 cm. széles.

Becsértéke.....22.00 K

Régi leltári száma: 182

Megszerzésére nézve lásd a 312 ex 96 sz. nyugtat.

Jadot de Ville Issey, (II

Jean Nikolas

császári főépítész

Megnézni Thieme-Becker ismeri-e?

Jadot tervei a kivitelben nem jutottak tovább az alapozásnál, sőt a legkésőbben kezdett ezzel-nyugati szárnyon a kápolna elhelyezésével még itt is módosultak, míg a felépítés alapjául szolgáló tervek – az ilyenek egyidejű megnövekedése nyomán két emelettel – nem származtak az udvari főépítész kezétől. Kapossy szerint a Jadot féle alapozáson F. A. Hillebrandt tervei szerint épült a n. o. 180–182. l. palota.

Jézus és a naimi ifjú

436. Martin Hohenberg – Allmonde

Jadot de Ville Issey III

1745–1748. Készit gyökeres
ujjáépitési terveket a bécsi
Burgra vonatkozóan

Kaposy cikke: Arch. Ért. 1928. 185. l.

Jézus Pétert apostollá teszi.

262. Jakob de Wett.

Jadot de Ville Issey

laid oke.

MAGYAR MUVESZET

1930. 658 l.

659. l.

ese di Roma /chima-
mpre di più,grazie
inuo e dei forti
sta più caretter-
uesto gruppo è
i hanno una costru-
tati luci e accesi
no una propria
el tutto personalex
e adopera dall'epp-
ole la tempera. Come
co del gruppo l'uso
udi italiani. L'Aba-
. La sua monumentalità,
orme spazi e volumi,
to moderna si trovano
chi di Jásszentandrás
ia sacra, con sensi-

Dadot de Ville Issey

2 /

MAGYAR MUVESZET

1930. 658

1931. 19

Jadot, J. M

róla

Rados Jenő dr.

Magyar kastélyok

18. l.

sztöndijasok.

Jadot, J. N.

Alverte a holičsi
kir. kastélyt.

Rados Jenő dr.
Magyar Kastélyok.
18. l.

Jadot, Jean Nicolas,

Baron de Ville-Issey

Magyar Művészet

1934. 96. l.

JADOT (ejtsd: zsádó), *Jean Nicolas*, Br. *de Ville-Issey*, lotaringiai építész, * Lunéville 1710 jan. 22, † Ville-Issey 1761 jún. 1. Autodidakta. 1737-től Ferenc toskanai herceg szolgálatában állott s Ferenc császár koronáztatása után 1745. Bécsben telepedett le. 1750. Mária Terézia udvari főépítészé nevezte ki. A budai királyi palota építése 1749. J. tervei alapján indult meg. J. vázlatkönyve, mely a budai kir. palota tervrajzait tartalmazza, a párizsi Bibliothèque Doucet-gyüjteményben van. J. e tervei az építkezés folyamán jelentékenyen módosultak. J.-től valók a bécsi Burg újjáépítési tervei is 1745—48-ból. 1753-tól Brüsszelben működött.

R. G. I. 5021

101

1545-ben. † Antwerpenben
581 september 19-én.

alra fordult
néz. Jobb kezében, melynek
fehér kendőt tart. Fölfelé
zeme szürke. Drága kövekkel
sipkézett kerek gallérja réte-
felső öltönye felett három soros
Fölül balról diszes czimer tünik

cm.
IX. 13-án 500 lirán. (224 frt. 25 kr.)
31-én. (246/95.)
z 54347/95 min. számot.
Lotz K., Schickedanz A. és Za-

Jadot, Jean Nicolas

cna

Bónisne Vác 36. l.

Kisdedi Mirza Majzik Imre által.

Buda, 1805. A címlap előtt babról kép.

Drescher Pál tul.

Kf. ①. 53.

CONTENTS :

Julius von Végh : The exhibition of the Friends of the Hungarian Museums of Arts .....

Giorgio Castelfranco : Giorgio de Chirico..

Mrs. Stephen Bárány : Gothic and Renaissance stalls from Upper-Hungary.....

Necrology .....

Book Reviews .....

ILLUSTRATIONS :

The Virgin praying. Flemish tapestry. About 1520. Museum of Applied Arts in Budapest .....

ŰVÉSZET

NGROIS * HUNGARIAN ART

AVONTA

ÜLETÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

yedévre 7.50 aranypengő

MŰVÉSZET-et tagilletmény fejében kapják

rat kiadóhivatalába küldendők

sekkszámla: 40.337

VII., ERZSÉBET-KÖRÚT 7. Telefon: 46—2—99

TABLE DES MATIÈRES:

les de Végh: L'exposition de la Société les Amis des Musées d'Art à l'ancien Palais des Beaux-Arts 65

rgio Castelfranco: Giorgio de Chirico .. 68

ne Etienne de Bárány: Les stalles gothiques et renaissances des comitats Szeles et Sáros 75

memoriam 90

terature 90

TABLE DES GRAVURES:

pisserie de Bruxelles début du XVIe s. Musée des Arts-Décoratifs de Budapest. Prêt de la Société des Amis des Musées d'Arts 66

Jadot

l.

Hoffmann Poisony

23. l.

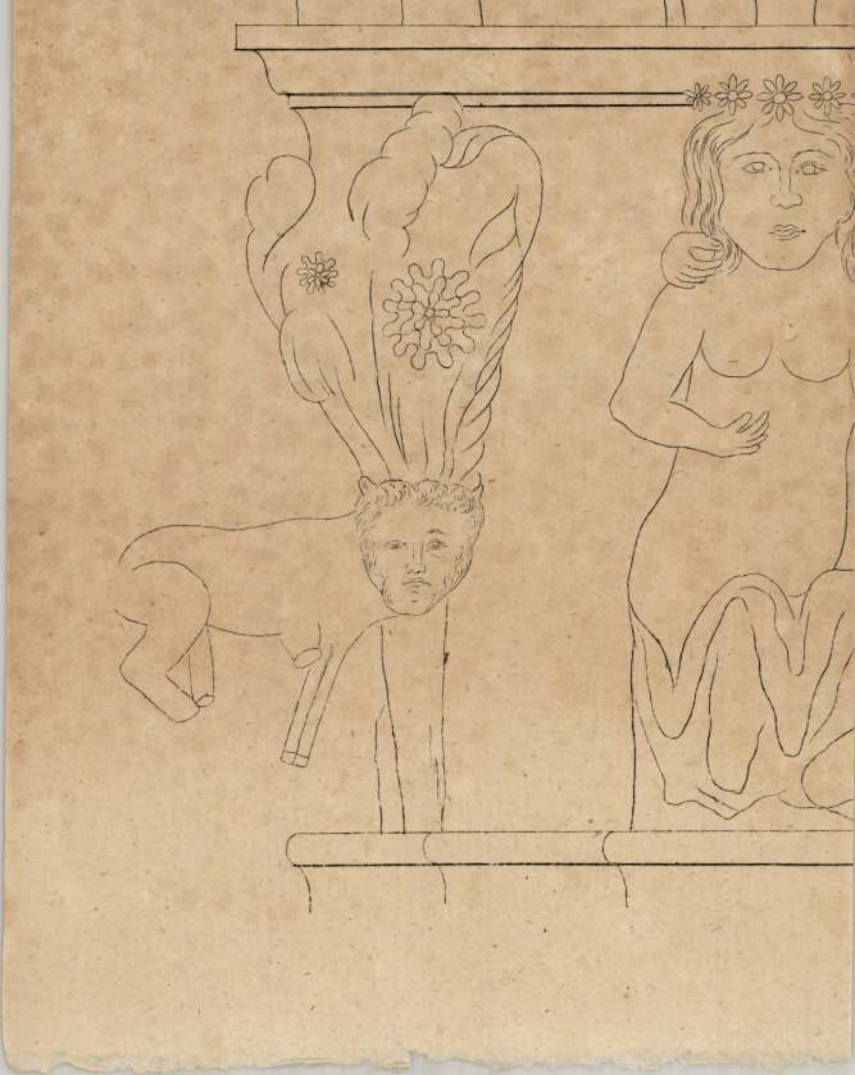

Jadot

budai kir. vár

rögt

z

Genth. Budapest

1851.

Jadot, Jean

Nicolaus de Ville

Abbey

laïd

Réh 70, 75-78. l.

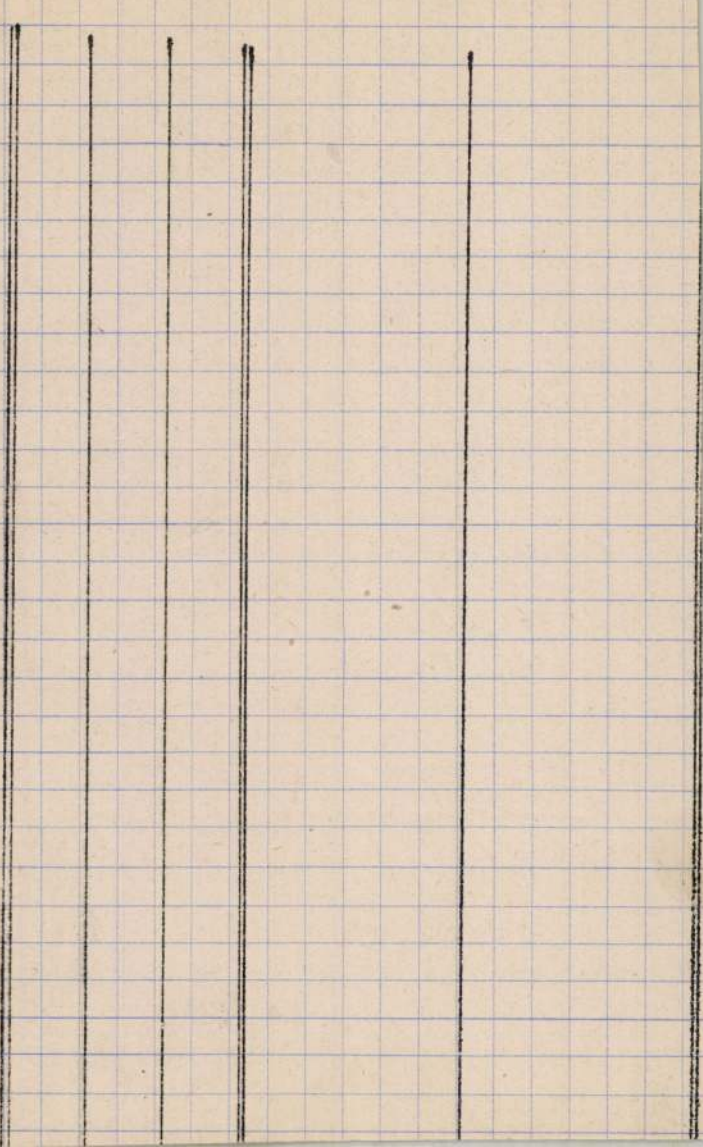

Jadot, Jean Nicolas

Rod

Réh 70.l. - 75, 77.l.

Ert csak emlitem -

Kapossy álláspontján

vagyok, amivel Réh

kevés indokkal helyer-

kedik szembe -

…R BUDAPEST.

12824 szám.

Igen

Budapest, 1934 V/19

Dr Szentiványi Gyula úrnak Budapest

Sziveskedjék átvenni:

1 Csekkkönyv javítását

megbízás szerint

Uri u. 51

K.

A klarissza-templom 1743-1748 közt épült. Négy elliptikus boltszakaszos tér, eredetileg 11 oltárral. Orgonakarzata volt. II.József 1782-ben feloszlatta a rendet. 1784-ben Franz Anton Hillebrandt 3 szintre vízszintesen elvágta beépitett téglaboltozatokkal és a tornyát lebontotta. Romos.

Lásd még Országház-u.28.

Uri-u.52. Ház, átalakitott barok, egyemeletes, 7 ablakos, első emeleti ablakai felett dombormüvek. Homlokzatában középkori falmaradványok. Két tüzfala és a kaputól jobbra 2-ik helyiség középkori. Udvarán balra árkádok. Hátsó homlokzat Tóth Árpád sétány 31., benne középkori falmaradványok és egy nagy kőiv. Rongált.

Uri-u.54-56. Ház, földszinti helyiségeiben középkori falmaradványok. Átalakitott homlokzat. Romos.

Uri-u.58. Ház, XVIII.századközepi, egyemeletes, 5 ablakos. Kapuzata mellett egy-egy volutás oszlop. Felettük fülkében Xav.Szt.Ferenc és Nep.Szt.János szobra. Kapu felett Istenszem. Déli tüzfalában középkori falmaradványok. Átalakitott homlokzat, a kapu és az emelet felsőrésze neobarok.

Uri-u.60. Ház, barok, egyemeletes, 9 ablakos, erősen átalakitva, diszes kapuval. A kapuzat szépen tagozott hatalmas későgót szegment iv.

Uri-u.62. Ház, copfstilü. Egyemeletes, 4-4-4 ablakos, erősen átalakitva. Középrizalit félpillérekkel és háromszögü oromzattal. Stukkómennyezetes termek. Oldalhomlokzat 9 ablakkal, Lant-utca 2. Rongált.

padlásnyilások. Oroszlánfejes fakapu. Kapualjában gótikus részletek: jobbra kétszer két és egy gótikus mérmüves fülke és egy laposives, eredeti festés nyomaival, balra egy és beljebb még két ülőfülke. Növénydiszes oszlopfejezet, mely a legkorábbi világi faragott kőemlék (XIII.sz.) a várban. Udvarán kőfaragó jegy befalazva.

Uri-u.37. Ház, XVIII.századi, egyemeletes, 8 ablakos, középen ives kapu, finom ablakkeretek, copf háromszögdisszel. A tüzfalban középkori falmaradványok. A kapualj belső kijárata árkádos. Romos.

Uri-u.38. Ház, kétemeletes, 6 ablakos. Homlokzatát a XIX. század közepén átalakitották, attikája közepén barok figurális disz volt. Kapualjában gótikus részletek: balra kettes és négyes, jobbra egyes és kettes kőfülke, köztük félkörives is. Ugyanitt egyszerü, koragótikus ajtókeret. Balra középkori dongaboltozatos helyiség.

Uri-u.39. Ház, XVIII.századi, egyemeletes, 8 ablakos, ives kőkapu, elsőemeleten lizénák. Oldalhomlokzata 9 ablakkal a Dárda-utcában. Romos.

Uri-u.40. Ház, egyemeletes, 7 ablakos, sarok, Oldalhomlokzata 9 ablakkal a Nőegylet-utcában. Kertjében Mátyáskori vörösmárvány oszloplábazat, átalakitott homlokzat. Keresztbordás kapualjában nyolc fülke, XV.század (átalakitva), balra egyik igen szép mérmüvekkel. Gazdagon profilozott gótikus négyszögletes kőkapukeret, fölötte teherháritó kőivvel. A gótikus ház kváder-köves sarka a homlokzatba befalazva. Romos.

Uri-u.41. Ház, elpusztult. Két tüzfala kis templom részlete, gótikus bordainditásokkal és egy sáslevelü diszü konzollal. XIV. század. A fal alsó részlete a legrégibb fal a Várban.

Uri-u.42. Ház, átalakitott, kapualj gótikus, földszinti helyiségekben középkori falmaradványok. Romos.

Uri-u.43. Ház, átalakitott barok, egyemeletes, 6 ablakos, nagy barok kapu tört ivvel, amelyen 3 puttó ül. A földszinti falszerkezetben középkori falmaradványok. Romos.

Uri-u.45. Ház, egyemeletes, 4-2 ablakos, a kétablakos rész előreugrik, 2 üres fülke az emeleten, ives kapu. Csekély középkori falmaradványok.

Uri-u.47. Ház, klasszicizáló, egyemeletes, 3 ablakos. Kapualjának dongaboltozata és az egész földszint gótikus, a két első szoba dongás, a harmadik keresztboltozatos. Romos.

Uri-u.48-50. Ház, XVIII.századi, barok, átalakitva, egyemeletes, 12 ablakos, két diszes kapuzattal és diszes homlokzattal. Volt hadtestparancsnoksági palota. A 48.sz.-ban konzolos kapukeret, ablaknyilás a homlokzatban, gótikus. A kapualjban balra 3 ülőfülke és attól balra 2 középkori helyiség, XIV. század. A homlokzaton az eredeti kváderköves fal maradványai. Az 50-es kapubejárata dongás gótikus, az egész földszinten középkori falmaradványok. Romos.

Uri-u.49. Ház, copfstilü, kétemeletes, 4-3-4-4-4 ablakkal. A három első emeleti középablak felett füzéres szemöldökpárkány, kapualjában finom rácsok. Udvara összeér az Országház-utca 28.sz. házával. Ujabb szárnya 1824-ből. Romos.

Uri-u.51. Hajdani klarissza-templom és kolostor. A templom jobboldalt, kapu nélkül, kétemeletes, óriási falpillérekkel, melyek a főpárkány profiljában is kirajzolódnak. Barok stilü. Tőle balra a kolostor 4-8-3-11 ablakkal, ives kapuval, melynek párkánya kazettás. A 3 ablakos rész jón fejezetü félpillérekkel, részben elpusztult. Klasszicizáló.

Hillebrandt F. A

épitett

Gen Zak Bpest

Országház-u.16. Ház, egyemeletes, sarok, 6 tengelyes átalakitott homlokzat, ives kapukerettel.

Országház-u.17. Ház, földszintes, 5 nyilásos, ives kapu, barokdiszü zárókővel. Keresztboltozatos kapualj, a tőle jobbra és balra eső helyiségek középkoriak. A jobboldali második helyiségben a legvastagabb budai középkori fal. A földszint mennyezetét négyszögletü pillérek tartják, homlokzatán gótikus ablak és ajtókeret.

Országház-u.18. Ház, egyemeletes, 5 ablakos, ebből két ablak az aláfalazott XV.századi gótikus erkélyen. Eredeti fakapu. Disztelen, XVIII. század. A kapualj négy baloldali fiókboltozatával gótikus, benne gótikus ajtó. Kapukeret is gótikus. A kapualjtól jobbra és balra a földszinti helyiségek középkoriak. Homlokzatán a földszinten ablak és világitórés, az emeleten 2 ablak gótikus. Romos.

Országház-u.19. Ház, egyemeletes, 6 ablakos, neobarokcirádás, földszinti ablakok felett félkörü kagylódiszes, ives kapu, oldalhomlokzat 3 ablak Kard-utca 6, itt a sarokfal részben középkori. A kapualj gótikus, attól balra gótikus ajtókeret. Romos.

Országház-u.20. Ház, a XV.század első feléből, egyemeletes, 2-2 ablakos, az ablakok alatt ivsoros párkánnyal. 1771-ben átalakitva. Budapest legrégibb és egyetlen gótikus lakóház homlokzata. A homlokzat olasz gótikus jellegü. Az I.emeleti ablakok ujabbak. A földszinti üzlethelyiségben gótikus keresztboltozat. A kapualjban balra négy gótikus lóhereives ülőfülke. Kissé rongált.

Országház-u.21. Ház, XVIII. századi, egyemeletes, 4 ablakos, lizénákkal, ives kapukeret, eredeti fakapu. Középkori falmaradványok a földszinten. Római sirkődarab befalazva Kard-utca 5.sz. a sarkon, ugyanitt gótikus falmaradvány, az eredeti festés nyomaival. Helyreállitva 1948-ban.

Országház-u.22. Ház, gótikus, átalakitott homlokzattal, egyemeletes, erkélyyel és egy ablakkal. Az első emeleten kagylósfejü félpillérek, barokdiszü, aláfalazott erkély. A szegmentives kapuja és kapualja gótikus. Homlokzatában középkori falmaradványok, a kapu felett renaissance sgrafitto.

Országház-u.23. Ház, egyemeletes, ablakfülke, 2 ablak, balra ives kapu,egyszerü. A kapu kőkerete széles lemezzel lesarkitva, gótikus. Kapualja gótikus.

Országház-u.24. Ház, finom copfstilü, egyemeletes 2-4-2 ablakos. A középrizalit ablakai közt jón fejezetü félpillérek. Copf kapu füzérekkel és felette tirglifsoros párkánnyal. Eredeti fakapu. Kaputól kétoldalt profil fejek, dombormüben, mellettük pálmaágak. Pincéjében földalatti folyosó. A kapualj gótikus, az attól jobbra eső helyiségben középkori falmaradványok.

Országház-u.25. Ház, átalakitott barok, földszintes, ajtó és két ablak. Jelentéktelen.

Országház-u.26. Ház, egyemeletes, 5 ablakos, első emeleti ablakok közt lefelé keskenyedő félpillérek, barok-disszel, kapualjban gótikus mérmüves kőfülkék, balra egy, feljebb egy kettős, jobbra egy. A kapualjtól jobbra és balra eső két-két földszinti helyiség gótikus. Rongált.

Országház-u.28. Az egykori budai országház. Kétemeletes, 7-3-7 ablakkal, a három középablak felett copf füzérdisz, átalakitott kapu, ablakok felett kétoldalt triglifek. Az emeleten két diszterem, két szép lépcsőházzal, az udvar árkádos toldalékkal.

JADOT épitész M. D. V.

Buda, Várpalota terve. 1749 utáni
építkezések - a Hölbling-tér épület
folytatása, utána Oraschek Ignác
vezeti a munkát 1757-ben az
építkezés irányítója F. A. Hillebrandt

Breisich Gábor: Bp. városépítésének
története .... Bp. 1960. 28.

M.O.K.

Jadot, francia épitész

Fellner egri liceumának mintájára a császár városban való megtervezésére kapott megbizást.

/Magyar Müvészet Lexikona/

Mojzer Miklós: A váci barokk rezidencia.
Müv. Ért. 1960. 4. sz. 288. old.

So.

MDK

Jadot

A pozsonyi vár egyik épitésze.

Mencl,Václav - Menclová,Dobroslava: Bratislava
Stavebni obraz mesta a hradu.
Praha 1936. képekkel.

Jadot Jean-Nicolas

1749 körül terveket készített a
királyi palota rendbehozására.

Tóth Endréné: Budapest Enciklo-
pédia: Budapest, 1970.

1921

Jadot

Építés terverte a budai palota építését

Dr. Radnai Lóránt: A budavári palota

Élet és Tudomány 1962 aug 97kp.l.

Jadot-, Pacassi-, Orasztek, F. A. Hillebrandt
epitészek

tervei szerint készült a Mária Terezia kora-
beli palota (1749-1770). A régi épület szárnyát
lebontják s a megmaradó tömböt éjaki irányban
bővítik.

Gerő László A Budai Vár. / 23. ábra /
Bp. 1962, 30. l

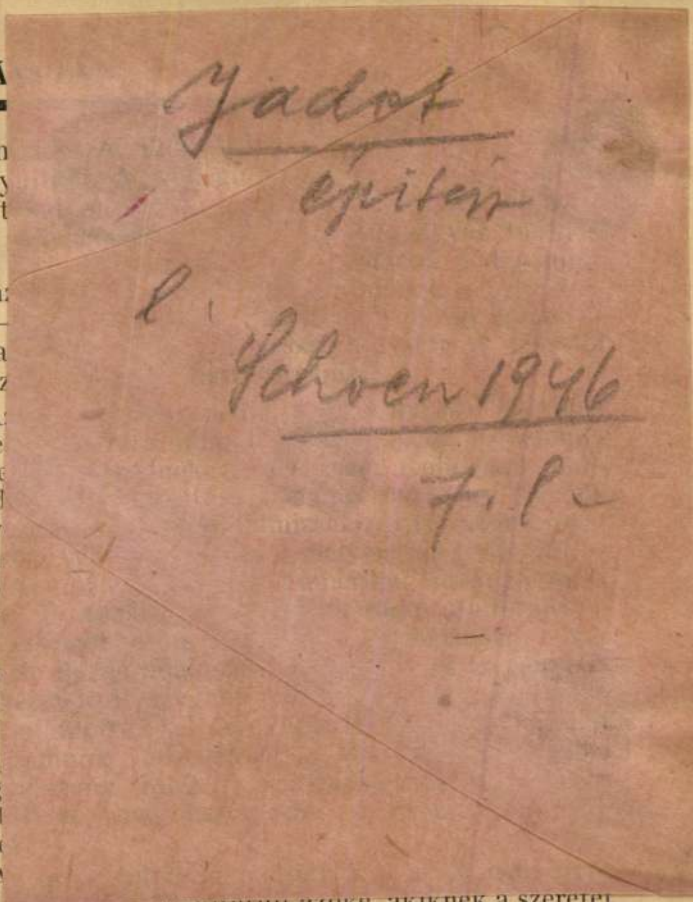

ESTÁ

tán n
ett ny
zése t
nazó,
orsát
nem
áért –
ség a
em sz
A
ák le
Konve
narad
egély
lorbo
gyéb
szív
esen
észt
gyüle
lássa
Kollé
özveg
ekint
értéke
A
neg a zorgetésre, de kitárult azoké, akiknek a szeretet
a legfőbb gazdaságuk. Az idegen ajkúak, különösen
az angol püspöki egyház és hívei, akikre pedig
püspökünk nagy reménységgel számított, kevés érdek-
ődést és adakozó kedvet mutattak. A segélyalap

követi. Ma a tettek idejének kell beköszönte
minél kevesebb szónoki frázis, de annál több f
fias elszánás, építés és alkotás.

Jakucs István kollégiumi igazgató úr a mu
esztendőben „A debreceni református Kollégiu
alapítványai" című füzetét elküldötte minden v
kollégiumi diáknak, melyben felkérte őket a Kol
gium régi elértéktelenedett alapítványainak pót
sára. Hiszen igen sokan vannak közöttük, akik
régi szép ösztöndíjaknak köszönhetik, hogy
végezhették tanulói pályájukat, a Kollégiumn
köszönhették, hogy emberré lettek. Minden évb
35,000 K-t adott a Kollégium ösztöndíjnak, ez tíz
alatt 350,000 K, harminc év alatt több, mint eg
millió korona. Mit lehetne ma ekkora összeggel ten
ha mindazok visszafizetnék a Kollégiumba ösztö
díjukat, akik harminc év alatt kapták. Nem len
ma nehéz helyzetben a Kollégium, nem lenne diá
nyomor, újból teljesíthetné a Kollégium régi hiv
tását, hogy az igazi értékes tehetségeket a legszeg
nyebb sorsból kiemelhesse és megmenthesse a ne
zet jövendője számára.

Sajnos, ezt a nemes szózatot eddig csak háro
régi diák szívlelte meg: Dr. Nagy Sándor tanár ú
aki a Kántus történetéről írt munkájának tisz
jövedelméből Kántus-alapítványt létesített, Néme
Vince tiszaroffi református lelkész, aki a Soltr
alapítványt éleszti fel 1000 P-s adományával
Dr. Bay Zoltán egyetemi tanár, aki visszatéri
mindazt az ösztöndíjat és segélyt, amit nyolc es
tendő alatt a gimnáziumtól kapott, mintegy 1000 P-
Őszintén ki merem mondani, ez a nemtörődöms

Jadot, frhr von, építész MOK

Jelentős művész. Tőle való a „Notre Dame" Kolostor terve. 34. l.

Ehrönek ő készítette el a Vár nagyszerű lépcsőházának tervét. 54. l.

Franz, A. R.: Pressburg, die ehemalige Hauptstadt....
Berlin = Stuttgart, 1935. 83 l. 12. R.

Prati, az udvari kamara valószínüleg olasz származású építésze kezdte meg, aki 1715-ben Budára költözött s ott is halt meg 1738-ban. Prati építette a palota legnagyobb részét, halála után a Bécsben dolgozó Jadot tervei után folytatták és fejezték be. Az építkezés vezetője ebben a második korszakban F. A. Hillebrandt volt. Nem tudni, hogy mennyiben ragaszkodott Jadot tervéhez vagy mennyit változtatott azon. A várhegy déli szélén kiépült hatalmas épületkomplexum, mint egykori rajzokból és fényképekből megállapítható, azok közé az épületeink közé tartozott, melyek legkevésbbé voltak provinciálisnak mondhatók, sőt nemes arányaival, monumentális méreteivel és kissé szűkszavú, de ízléses dekorálásával megállta helyét a barokk ausztriai alkotásainak átlaga mellett. Jelentősége miatt sokáig Fischer von Erlachnak, később J. L. Hildebrandnak tulajdonították, ma már tisztázottnak tekinthető, hogy egyiküknek sem volt szerepe emelésében. Az osztrák barokk e két méltán legnagyobb hírű mestere Fischer is és Hildebrand is valóban járt Pest-Budán. Az előbbinek architekturális rajzai között egyik pesti mecset képe található, az utóbbi, mint a ráckevei kastély építője, bizonyára többször megfordult az ország fővárosában. kimutathatóan azonban egyikük sem dolgozott a városban.

Fortunato de Prati kezdte meg a barokk Pest legnagyobbszabású világi építményének, az invalidusháznak, a későbbi Károly-kaszárnyának, a mai központi városháznak építését is. A munka azonban itt is, mint a királyi palotánál, lassan haladt s Prati nem érte meg befejezését. Az épületet az Ausztriából idészakadt Anton Erhard Martinelli fejezte be 1742 körül. Méret szerint az invalidus-ház a barokkori Pest legnagyobb szabású épülete, ma azonban túlsá-

gosan hosszúra nyúlt frontja a szűk utcában nem érvényesül kellőképpen. Sima, mozgalmasság nélküli, lapos félpillérekkel tagolt homlokzata valószínüleg szabad térségen sem hatna egységesen és összefogottan.

A XVIII. századi Pest egyházi építészetének kétségtelenül legszebb emléke az egyetemi templom. Az impozáns épületet a pálosok emelték, kiknek pesti rendháza a templom mellett állott. Sajnos, teljes homály fedi, hogy ki volt tervező mestere. Csak annyi bizonyos, hogy alapkövét 1715-ben rakták le s javarésze 1724—1742 között épült. Később, 1787-ben az egyetem tulajdonába ment át. Két hatalmas homlokzati tornyával, nemes és előkelő arányával, mérsékelt tagoltságával és magasratörő formakészségével a klassziczizmus szelétől már megérintett rokokó egyik legszerencsésebb építészeti alkotása. Építéstörténetileg nem képvisel új álláspontot, de ami elődjeitől való, szerencsés egységbe olvad. Belső térhatása s művészi kiképzése hozzásimul a külsőhöz s Pest legnevezetesebb korbeli emlékévé avatja. Sajnálni kell, hogy nem a ferenciek terén áll, hol a relatíve jelentéktelen templom nálánál sokkal jobban érvényesül. Eldugva és megértetlenül művészi erejét nem fejtheti ki méltóképpen. A hozzátartozó rendházépületben ma már csak néhány faragott ajtókeret emlékeztet a múltra s a pazar faragású könyvtárterem, rokokó-kori bútorművességünk e legszebb pesti emléke, mely az osztrák apátságok hasonló alkotásaival is felveszi a versenyt.

Kisebb méretü, de hasonlóan díszes alkotás lehetett a szerviták egykori temploma, melyet később gyökeresen átépítettek. A templomot 1722—48 között emelték, tehát az építkezésnek korai szakában, azonban jóval később, mikor a rendház kiépítésére került a sor, a templom homlokzatát is megváltoztatták.

Jadot 9.l.

Avvâbb

Gen Zak Bpest

K.

Országház-u.28

Az épület, mely összeépült az Uri-utca 49.számu házzal, a klarissza apácáké volt és a XVIII.század második felében épült. II.József a rendet feloszlatta, az épületbe az országház és a kuria költözött, az átalakitást Franz Anton Hillebrandt vezette (1784). Ekkor épült a nagyobb emeleti diszterem, melyben 1790, 1792 és 1807-ben országgyülések voltak. Táncmulatságokat is rendeztek itt. 1873-ban a régi mennyezeteket lerombolták. A disztermet 1928/29-ben Lechner Jenő tervei szerint helyreállitották, aki még egy disztermet épitett. Romos.

Országház-u.29. Ház, klasszicizáló, egyemeletes, 8 ablakos, oldalhomlokzata 14 ablakkal Nándor-u.4. Klasszicizáló főpárkány és emeletek közti friz. Alatta középkori pince. Átalakitott homlokzat. Romos.

Országház-u.30.-32. alatt középkori pince.

Országház-u.34.-36. Lásd Kapisztrán-tér 1.

Palota-tér. Gránit-oszlop feltehetőleg Mátyás király kerti lakának (Aula marmorea) maradványa. 1925-ben a Váralja-utcában ásták ki, felállitották 1926-ban.

Primás bástya. Lásd Kapisztrán-tér 2.

Szebenyi Antal-tér 1. Sarokház, copfstilü, egyemeletes, triglifes főpárkány-frizzel,15 ablakkal. Középablaka felett szarvast ábrázoló szines dombormü, sarka - 3 ablakos - legömbölyitve. Oldalhomlokzata 16 ablakkal Váralja-u.49. Udvarán klasszicizáló vasrács, kötő tagokkal. Sághi Ferenc számára átépitették 1811-ben. Sérült a sarkán.

Szent György-tér. A volt királyi vár 3-9-3-4-5 (oszlopos) -4-5- középkupola -5-4-5 (oszlopos) -4-3-9- tengelyü, rizalitos, nagyrészt 3 emeletes épület, melyből csak a balról-jobbra eső 24 akszis régi, XVIII.századi, az is erősen átalakitva.

Benne régi: Egy trónterem, gazdag barok diszitéssel, XVIII.század. Teljesen kiégve, romos. Zsigmond kápolna, felszentelték 1769-ben. Teljesen kiégve, romos.

A kertben: Zsigmond-kori kaputorony. Keleti részben kapu 1730-ból. Románkori kőoroszlán és klasszicizáló Flóra-szobor. Herakles, Constantia és Fortitudo szobrai a régi budai Zeughausról (Lorenzo Mattielli müve, 1730.) Ujabb falba beépitve.

A királyi várat valószinüleg IV.Béla kezdte épiteni. Nagy Lajos folytatta és egyik tornyát, az u.n. István tornyot emelte. Zsigmond bővitette ki nagyszabásu gótikus várrá (u.n. Friss palota), melyet Mátyás reneszánsz stilusban épitett tovább, végül Szapolyai János Domenico da Bologna olasz hadimérnökkel erősittette. A török használta, de nem tartotta karban. Az 1686-os visszavételkor igen sulyosan megrongálódott.

1714-ben Regal Miksa Lajos várparancsnok megbizásából Hölbling János a romokra egy ujabb, kisebb palotát kezdett épiteni, 1715-től Fortunato Prati felügyeletével, ezt 1723-ra befejezték. Az uj, nagyobb palota terveit Jean Nicolas Jadot készitette, alapkövét 1749-ben tették le. 1766-tól Franz Anton Hillebrandt épitette. Mikor elkészült, 203 helyiség volt benne. 1811-ben csillagvizsgálótornyát lebontották, 1848-ban a jobbszárny és a közép leégett. Az ötvenes években 3 emeletesre bővitették. 1896-1903 közt az Ybl-Hauszmann-féle nagyszabásu kiépitéssel nyerte el mai neobarok alakját.

Jelenleg ásatások tárják fel a gótikus és reneszánsz részeket. Eddig kiástak egy hárompilléres nagytermet, a várkápolnát, a vár délkeleti homlokzati falát kb. 40 méter hosszuságban és az István tornyot.

M.D.K.

J. N. Jadot, francia építés

tervei szerint fogtak hozzá a budai királyi vár átépítéséhez 1749-től kezdve. Később F.A. Hillebrandt tervei szerint folytatták.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc

Akadémaiai Kiadó, Bp. 1968. 899. old.

M.D.K.

Nicolas Jadot, épitész

é, Nicolaus Pacassi tervei alapján épült a Budai Várpalota diszterme 1755-1760 körül, egy olyan épület sorozatban mely a fenti épitészek tervei alapján még 1755 előtt épült meg.

— Czagány István: Müemlékhelyreállitási kérdések a Budai várpalota ujjáépitésénél

— Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf.3.sz.

208. old.

JADOT, Jan Nicolas

KOPPÁNY, Tibor Chateaux de Hongrie XIIe - XIXe siecles. Bp., 1993 35,36

JADOT, Jean Nicolas

GÁL Tibor: Adalékok a budai királyi palota 18. századi épitéstörténetéhez. (1712-1770). Müvészettörténeti Ért. 1992. 1-4. 67. skk.

Visitatio Canonica : Az Esztergomi Főegyházmegye Barsi Főesperességének egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1747-1674. Vál., bev. Tomisa Ilona. Bp. : MTA Néprajzi Kutató Intézete, 1992

Jean Nicolas Jadot

lerakta a holicsi kastélyt a 18. század 30-as éveiben. A bécsi udvar kedvelt francia építészei voltak. A budai királyi vár építkezéseinél is nagy szerepe volt

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/ 125- 126. l.

Jean Nicolas Jadot

Csányási udvari főépítész

A budai Várhegyi palota új terveit készítette el. 1724 és 1749 között

Budapest története III.Akad.kiadó 1975 Bp.

224.old

J. N. Jadot

F. A. Hillebrandt és I. Oratschek készítettek tervet 1749 körül a budai Várpalota felépítésére.

Merza László, Mernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 1335 l

1481

Jadot, Jean Nicolas

magyarországi munkásságának kérdésében egyetért
Voittal

Mojzer Miklós recenziója: Voit Pál: A barokk Magyar-
országon. - Művtört.Ert.1972.1.sz.90-92.1.

Jadot, Jean Nicolas

nevét a Magyarországon is működő francia klasszicista építészek között említi

Türk László: Magyar építészet a historizmus korában. Építés- Építészettudomány. 1969.1-2.sz.131-180.l.

144.l.

JADOT, Jean Nicolas építész

KOPPÁNY Tibor - DERCSÉNYI Balázs - ÖRSI Károly:
Magyar kastélyok. Bp. : Officina Nova, 1991
20-21.p.

Gödöllő, Grassalkovich kastély

22.p. Fertőd, Esterházy kastély tervezésében is résztvett

JOS. J A D Y, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl:PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 385.- Herr JOS. J A D Y
Felvétel ideje: 1825. 1. May.
Hová vették fel: Pápa. 161.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA. A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

Róbert Jajesnicza: Sankt Georg, Kupfer, 1973.

6

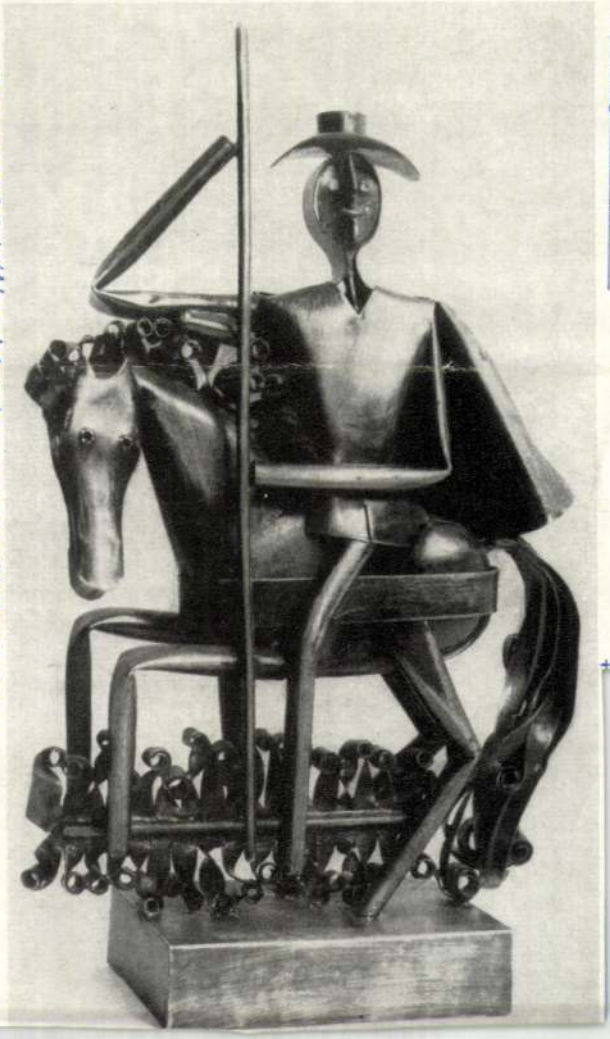

Bildende Kunst, 1974. 11. 552. old.

Höhe 35 cm.

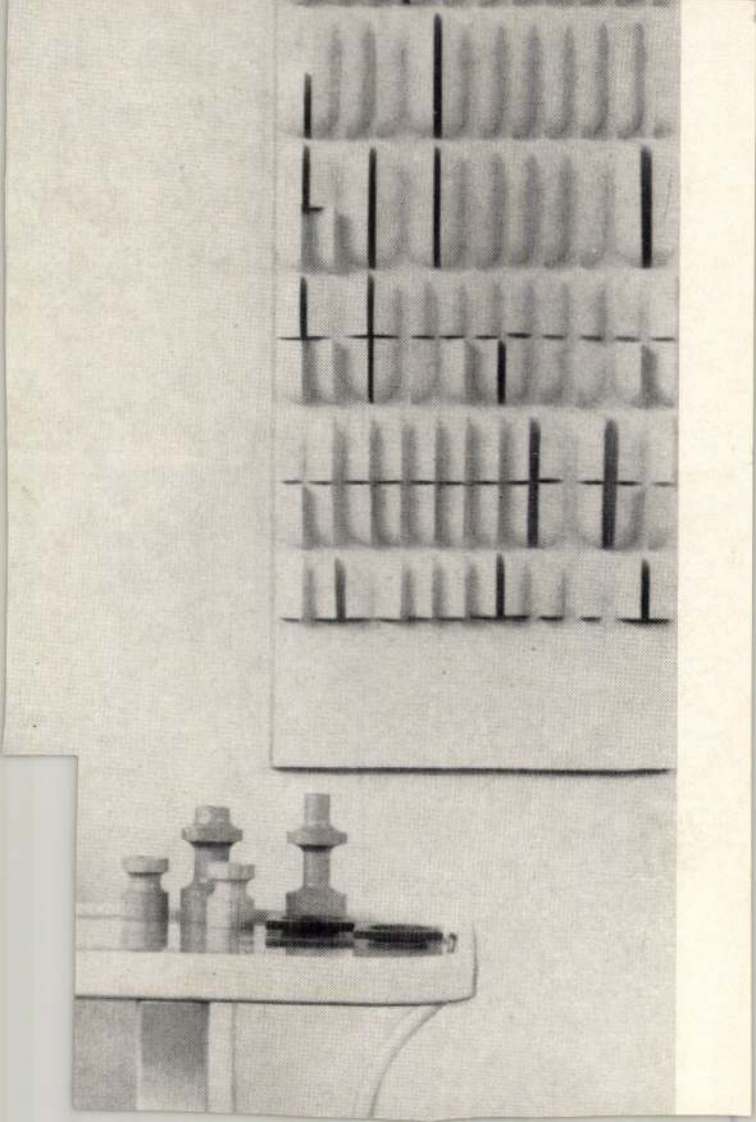

JAILLOT HUBERT

~~Hubert Jaillot~~

Középeurópa térképe a XVII. századból

Magyarországi városképek
Magyar Nemzeti Múz.
Katalógus: Rózsa György

Hubert Jaillot:

Középeuropa térképe a XVII. századból.

Magyarországi városképek

Magyar Nemzeti Múzeum

Katalógus: Szűcs György

Jadot

vagy Pacassi tervei alapján készülhetett
Voit Pál rezint a budai palota „D"
épülete Sala terrenajának padlója
alól előkerült puttóalakos márvány
faragvány.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép
122-123. l.

Jadot

nem lehetett a budai palota terveröje „terve nem jutott teil a főhomlokzat alapvajzi megoldásán" (Kaposy János nevint)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

130. l.

Jean Nicolas Jadot

nem terverett homlokzatarchitektúrát, csak alaprajzot, így a budai palota „D" épülete dunai homlokfalát a közvetlenül utána működött Oranek Ignác terverte 1749-55 között.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

118. l.

Jadot

majd Pacassi tervei nevint a reprezentatív épülettipusok lefedésénél alkalmaztúk a budai palotában a uchboltozatot 1755-1770 között. (Sala Terrena, „Diplomata lépcső, palotakápolna).

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

78. l.

Jadot

a budai palota mai „C" épületének keleti terenszora felett a nehboltozatot alkalmazta. Ez a terenszor a mai „D" épülettel egyidőben épült.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

77. l.

Jadot

- Moosbrugger - Hauszmann: A budai palota „D" épülete egybemýtható, dunai teremsora a volt csárnási lakosztály dolgozószobájából nézve. (repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

81. l.

Jean Nicolas Jadot

- Nicolaus Pacassi - Hieronymus Moosbrugger: A budai palota „D" épülete egybenyitható dunai terem-sorának képe a „Tükös teremből" nézve. (repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

80. l.

Jean Nicolas Jadot

Tervezte 1749-ben a bécsi palota „D" épülete alaprajzát és a „D" és „C" épülettel a meglevő, déli törzsnégyszöghöz való kapcsolódását.
A középső épület homlokzatát kolonnádokkal hangsúlyozta.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

128.1.

Jean Nicolas Jadot

a budai palotában teremelrendezés rempontjából megvolta a reprezentációs díszteremnek és az uralkodói lakóhelyiségeknek egymástól központi udvarral történő szétválasztását

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

128. l.

Jean Nicolas Jadot

3.

alaprajzvázlatát a budai palotá-
hoz Nicolaus Pacassi fejlesztette
tovább.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György
téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

128. l.

4.

Jadot

az 1750-es évek elején kinitelt terveit egyszerüsitette le N. Pacassi a pozsonyi vár epitésénél és dolgozta ki 1753-ban.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 ké

129. l.

Jean Nicolas Jadot

tervezte a budai palota mai „C" épülete dinlépcsőjét (a volt „Diplomata lépcső elődjét) 1750-ből származó alapraje-vázlata szerint. Belseje 1753 után lénult, vagy annak szerzője Nicolaus Pacassi lehetett.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

78-79. l.

Jean Nicolas Jadot de Ville Yney

által tervezett épületet (mai D.) elhelyezésében és alaprajzi kitűzésében Mikovinyi Sámuel nyújtotta a legnagyobb segítséget.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

21 l

Jean Nicolas Jadot de Ville Yssey 2.

munkáját - valószínűleg a bécsi egyetem (jelenleg Akademie der Wissenschaften) épülete tervezésének meghiúsulás miatt csak 1750-ig folytatta. Hátrahagyot tervrajzaiból tudjuk, hogy eddig csupán alaprajzi tervezést végzett.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

251

Jean Nicolas Jadot de Ville Yssey

nánási főépítész kezdte meg – jelenlegi biztos tudomásunk szerint – 1749 májusában a budavári királyi palota tervezését Granalbovich Antal kamarai elnök megbízásából.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

25 l.

Jean Nicolas Jadot

Nincs történeti feljegyzésünk arról, hogy Budán járt volna az épület tervezésének megkezdése előtt — de a környezet pontos ismeretében alkotta meg alaprajzát.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

53.l.

1.

Jean Nicolas Jadot

1749-ben kérnült alaprajzvázlatán fünik fel előnös a budai palota U alakú elrendezése, bár nem biztos, hogy az alapötlet is tőle származik. (J. B. Fischer von Erlach-nak tulajdonitott 1712-es palotaalaprajzon hasonló elképzelés).

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 214 kép.

51.1

Jadot -

- Pacassi „Diplomata lépcső"-jét 1961-ben kibontották a budai palotában.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

140. l.

Jean Nicolas Jadot, udvari főépítész

Gerő szerint az ő terveit módosító Franz Anton Hillebrandt a budai palota szerzője

Gerő László: A budai várospalota rövid építéstörténete. MTA. II. Társ.- Tört. Tud. Oszt. közl. II. köt. 1. sz. (1951). 60. l.

M.D.K.

Jean Nicolas,Jadot,épitész

A francia mester a bécsi udvar épitésze volt.A holicsi kastélyt épitette 1730 körül.Klasszicizáló szellem barokk épitészetében.A Budai Várpalota újjáépitésében is jelentős szerepe volt. 441-42.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Minerva.Bpest.1960

Jadot, Jean Nicolas

de Ville-Issey

épitre

à

Gentmicent

21. l.

min. irodatiszt.

Jadot, Jean, Nicolas

A budai királyi vár ujjáépitése.
1749-ben indult meg eleinte az ő vezetésével.

44.o.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY. Bp. 1960.

Jadot Jean Nicolas

MEk

Jadot már 175o-es években foglalkozik a pozsonyi vár átépitésével, de a munka 1760 után Hillebrandt tervei ~~ééz~~ szerint indul meg.

~~BØ~~ 44.o.

Zádor Anna: Pollack Mihály. Bp. 1960.

Jadot, Jean Nicolas

MK

Apozsonyi Notre Dame apácák temploma és kolostora az ő terve szerintépült 1745-54. közt.

44.o.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY. Bp. 1960.

Jadot

Jadot, Jean Nicolas
udvari főépitész MDK

tervei alapján 1743-ban kezdik az uj nagyobb budai palota épitését.

66.o.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

M. D. K.

JADOT, Jean Nicolas építész

Buda, várpalota 1749-ben meg-
kezdett újjáépítésének tervei

Gerthon István: ebr egyi liccum. 7. l.

M. D. K.

JADOT, Jean Nicolas cs. kir. Jöljutész

1749, budai várpalota, tervei, alapraj-
vázlatok

Kapossy János: Mégegyszer a budai Királyi
vár tervező mesteréről 124., 125.,
126., 127.,
128.,

Művért. 1953. 1-2. sz.

MDK

Jadot, Jean Nicolas udvari főépitész

királyi palota tervezése 1749

Schoen Arnold: Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok II. A budai épitészet mesterei Mária Terézia uralkodásától a Szépitési Bizottság megalakulásáig 1740-1808 Müvért 1957. VI. évf. 4. sz. 301. l.

M. D. K.

JADOT, Jean Nicolas építész

Buda királyi vár
Holics templom
Holics kapucinus t-fősetár

Garas XVIII. 17. 42, 268. l.

JADOT, Jean Nicolas építész

Pamiatky a Múzea, 41, 1992, 5/6.
Tematikus szám: Barock in der Slowakei.
46

Jadot, Jean Nicola

MDK

Királyi Palota. Szt György tér.

Az un Máriy Terézia palota terveit ~~Jad~~ Jean Nicola Jadot készitette , alapkövét 1749-ben tették le. Jadot után 1953-tól Nicolas von Pacassi épitette tovább. Épitésvezetők 1750-55 Oratschek Ignác. 1760-tól Franz Anton Hillebrandt, aki 1757-től a magyar kamara Baudirectora s igy már előzőleg szerepe lehetett az épitkezésben.

Zakariás G. Sándor : Budapest. Bp. 1961.
42.1.
Repr.: Volt királyi palota 1944 előtt.
76. kép.

-1-

M.D.K.

JADOT, Jean Nicolas építész

A budai első királyi vár építő-
je 1746-tól.

Az építkezés 1715-ben Höltling János
terve alapján indul — maj 1766-tól
T. A. Hellebrandt elgondolásai alap-
ján fejeződik be.

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961.

195, 218, 231.

M.D.Z.

JADOT, Jean Nicolas épitész

Biró J. a bonchidai (Bontida) b. Bánffy-kastély tervezőjének tartja. Ez nem valószínű.

Rados Jenő: Magyar épitészettörténet Bp. 1961. 218.

M. D. K

JADOT, Jean Nicolas francia építész
(1710-61)
Magyarországon is működött
1749. terbei alapján a budai kir.
palota építésének kezdete.

Művészettörténeti A B C Bp. 1961. 507, 550. e.

Jadot, Jean, Nicolas építész M.D.K.

Része volt akirályi vár építésében

Kampis Antal: A képzőművészetek története 650.1.
A Kultura Világa Bp. 1963.

Jadot, Jean Nicolas építész M.D.K.

a bécsi udvar kedvelt francia építésze

H elics, kastély. XVIII. sz. 30-as évek.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 650.1
A Kultura Világa Bp. 1963.

MDK

Jean Nicolas Jadot de Ville Issey, cs.udv.főépitész 1749 saját tervei alapján kezdett a királyi palota épitésébe.

Schoen Arnold: Budai épitőmesterekről töredékek, vázlatok

Mü.vÉrt.1957, VI.évf.4sz.297-301 l.

Jean Nicolas Jadot
udvari építész

M.D.K.

A budai vár átépítése a XVIII. század második felében Louis von Montayerrel és Hillebrandttal.

dr Kardoss György: A magyar barokk és zopf építészet rövid összefoglalása. 1952. Méruöki Továbbképző Intézet előadás-sorozatából M. 19.

33 L.

Jean Nicolas Jadot építén M.D.K.
udvari építén

1753-ban tervet készít a pozsonyi régi
várépület királyi várkastélyá való át-
alakítására. A terv nem valósult meg.

dr Kardoss György: A magyar barokk és xopf építészet
rövid összefoglalása 1952. Mérnöki Továbbképző Intézet
előadás-sorozatából. M.19 9.l.

MDK

Jean Nicolas Jadot francia építész

dolgozott Magyarországon

Andreas Angyal: Barock in Ungarn. Bp.–Leipzig–Milano. é.n. 69.

Jean Nicolas Jadot M.D.K.

epitéu

a várpalota ujjáépítése 1749 ben kezdődött meg J. tervei szerint 1753 ig dolgozott Budán.

Gerő L.: A budai várpalota tört. 1541-tól napjainkig. Klny. Bpest kücmlékeiből. Bp 1955, 294

Jean Nicolas Jadot építén M.D.K.

Tervei nevint épült a pozsonyi hiasszonyunk apácák tyloma és kolostora 1745-54 között. Terveket készített a pozsonyi vár restaurálásához. 1749 ben indult meg felügyeletével a budai vár restaurálása.

Zádor A: Some problems of the development of classicism in architecture. Acta Historiae Artium 1959 (VI.) 156

Jean Nicolas Jadot építész M.D.K.

A holicsi kastély átépítője. Részt vett a királyi vár átépítésében.

Kampis, hagy. műv. Bp. 1960 441, 442

MDK

Jean Nicolas Jadot

Szent György téri egykori királyi vár romjaira az uj nagyobb palota terveit készitette, alapkövét 1749-ben tették le. Ezt 1766-tól Franz Anton Hillebrandt épitette. 1848-ban a jobb szárny és a közép leégett. 1811-ben csillagvizsgáló tornyát lebontották. Az ötvenes években 3 emeletesre bővitették. 1896-1903 közt az Ybl-Hauszmann féle nagyszabásu kiépitéssel nyerte el mai neobarok alakját.

Gen Zak Bpest. 9.l.

J. N. Fadol, udvari építész

M.D.K.

épitette át 1736-ban Lotharingiai Ferenc részére, a Crobor-Révay családtól megvásárolt holicsi kastélyt, nemes barokk stilusban, belsejében aroubau megtagva a reneszánsz alaprajzot.

Niederhauser Emil: Csehszlovák művészettörténeti folyóiratok ismertetése. Alojz Jursa: A holicsi kastély. – P[amiatky] M[úzeá]: 1959. 3.sz. 133-136.p.

Művészettörténeti Értesitő, 1961. X.évf. 1.sz. 84.old

Jadot K.N.

Grassalkovich Antal kamaraelnök kezdeményezésére a ℭ XVIII. sz. közepén a várpalota további kiépitését K.N. Jadot tervei szerint kezdték meg /1749/ 1752-ben már tető alatt volt. 1753-ban Jadot tól Pacassi vette át az irányitást, 1766-ban F.A. Hillebrandt folytatta és 1770-ben be is fejezte az épitkezést.

205.o.

Borsos - Söder -Zádor: Budapest. Bp. 1959.

Jadot, Nicolas MDK

épitész

A budai palotát Mária Terézia N. Jadot és F.A. Hillebrandt tervei szerint ujjáépitette.

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 387.o.

MDK

Jadot Nicolas, Hillebrandt Franz, Anton építészek

tervei szerint inditja meg Mária Terézia a budai palota ujjáépitését.

A magyarországi müvészet története I. 433.1.
Bpest, 1961. II kiadás.

Jadot Nicolas

Francia építész a XVIII. sz. közepén dolgozott Magyarországon.

Borsos László: „Polláck Mihály" (könyvszemle)
THE NEW HUNGARIAN QUARTERLY, Vol. II. No. 2. 1961

161 l.

Jadot de Ville Issey

irod

- Kapling Jahrb

45. l.

h. n.

Bács VIII. 181.

Jadot de Ville

Issey

l.

Voit Pál

Régi magyar otthonok.

Bp. c. n. 198-l.

Iron, cretneri mas ol

Pozsonyi ht. János

Zsámbér

Gilhofer & Ranschbu

Kinizsy sírkő költ

Telefon

Hollenzer és Okos

Ottóvölgy

Meuleneere

Sztrecsény

Jadot de Ville

Issey

Gerö Bvár

114. l.

Jean Nicolas Jadot Baron de Ville-Issey 1

(Luneville, 1710 – Ville-Issey, 1761)

lotaringiai építész

átépíti a holicsi Zastályt, elkészíti a Zapucinusok holicsi tpl-ának terveit. Mint császári főépítész 1745-től Bécsben működött, nagyszerű terveket készített a bécsi Burghoz, de magánmegbízásokat is vállalt.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975. 453-454.old.

2

Jean Nicolas Jadot Baron de Ville-Issey

Átépítette a wallnerstrassei Esterházy-palotát, amelynek lapusata az ő stilusjegyeit őrzi. Kivitelre került főműve a régi bécsi egyetem (Aula, ma az Osztrák Tudományos Akadémia szélháza) zárt formalépzésű palotája a császárváros egyik klasszikus barokk építménye.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975. 15 4.old.

Jean Nicolas Jadot Baron de Ville-Issey 3

Különböző udvari intrikál miatt - Jedvét vesztve 1753-ban eltávozott Bécsből, és Brüsszelbe tette át működésének színhelyét. A bécsi udvari főépítészi állásban hivatali utódja Nicolas Pacassi lett. Az 1753. november 29-én felvett részletes jegyzék felsorolja azokat a terrajzait, amelyeket Jadot elutazása után az Udvari Építészeti Hivatalban találtak.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

454.dd

Jean Nicolas Jadot Baron de Ville-Issey 4

A jegyzet említi: a kolívsi plébánia tpl. tervét, vmint a Lapucinus tpl. oltástervét továbbá a kolívsi csárgári kastély átépítési tervét. Porsony számára készített tervei közül az ónyeczás említi a Notre Dame apácák kolostorának két tervrajzát: ezeket 1750-54 között régben kivitelezték.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

454.old.

Jean Nicolas Sadot Baron de Ville-Issey 5

Valószínűleg a porsonyi Tirányi palota átépítésével függ össze két istállóterv, de a legjelentősebb az az Albertinában őrzött, 13 db-ból álló sorozat, amely a porsonyi Tirányi palota átépítéséhez készült.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

454.old

6

Jean Nicolas Jadot Baron de Ville-Issey

A pozsonyi Városi palota építése abbamaradt, de 1760-65 között, amikor Franz Anton Hillebrandt annak végső átalakítását végezte, a díszlépcső tervét átvette, ill. Jadot eredeti elgondolását valósította meg.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp. 1975.

454. old.

Jean Nicolas Jadot Baron de Ville-Issey 7

Fennmaradt építészeti vázlatkönyve, amelyet a párizsi Bibliothèque Doucet őriz. Ebben többek között megtalálhatjuk a budai Vízivárosi palota alaprajzának vázlatát „Chateau de Bude executé" felirattal.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp. 1975.

Jean Nicolas Jadot Baron de Ville-Issey 8

A Jadot-féle palota alapkövét 1749-ben tettél le. és 1750 őszén más azt jelenti róla Grassalkovich Zamaraelnél, hogy még abban az évben tető alá kerül. A palota építése 1753-ban - tehát még Jadot Bécsből való távozása előtt teljesen befejeződött, csupán díszítő jellegű munkák maradtak hátra!

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

455. old.

Jean Nicolas d

Jean Nicolas Jadot Baron de Ville-Issey 9

Egyes tervei, elsősorban a schönbrunni Menagerie Kivitelre is Került Kecses pavilonjai más a rokokó építészet játékos szellemű mesterekként mutatjál be őt. A stílusfordulat idején alkotott, Bécsben Készült terveit a Környezet és a francia örökség Kettőssége jellemzi.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó 1975 Bp 462. old

Jean Nicolas Jadot Baron de Ville-Issey 10

Olajkép a párizsi Bibliothèque Doucet-ben
őrzött vázlatkönyvből. XVIII. sz. közepe.
- fotó -

Magyarországi reneszánsz és barokk 469. old.
Akadémiai Kiadó Bp. 1975.

Jadot de Ville
Issey
udvari főépítész

l.

Gerő Bvár
111. l.

MDK

Jadot de Ville Issey ,
csász.udv. föépitész

budavári tervrajzait H.J.Schmidt fedezte fel a párisi Bibliotheque Doucet gyüjteményében. Feltételezhetö, h. a bécsi Anton Franz, ki évekig Jadot mellett dolgozott, a tervek felhasználója, mivel a távoli franciás elemek is sajátos bécsi átfogalmazásban jelentkeznek. /1749./

[redacted]: Az Archeologiai Értesitö XLII.kötete.
Magyar Müvészet, 1930. 658.l.

M. D. K.

Jadot de Ville Issey építész
udvari főépítész

1749. a Mária Terezia-kis palota
tervei
ezt később F. A. Hillebrandt
módosítja

Gerő László: A budai vár helyre-
állítása Bp. 1957. 111. l. 114. l.

MŰVÉSZETI IRODALOM

AZ ARCHAEOLÓGIAI ÉRTESÍTŐ XLII. KÖTETE. — Budapest, 1928. Megnövekedett tartalommal, az érdekes, néha alapvető értekezések és tanulmányok egész sorozatával, fényes kiállításban jelent meg az Értesítőnek 1928. évi kötete, melyet *Hekler Antal* nagy gondossággal és lelkes szeretettel szerkesztett. A testes (354 l.) kötet javarésze — érthetően — régészeti tanulmányokat és leletközléseket tartalmaz ugyan, de az elmúlt kötetekhez hasonlítva a művészettörténeti anyag is tetemesen megnövekedett. A régészeti tartalmú értekezések szerzői között ott találjuk *Menghin Oswald* bécsi professzor nevét is, kinek „Az uralaltáji népek világtörténeti szerepéről" írott, praehistoriai tárgyú értekezése a régészet kérdései iránt csak felületesen érdeklődő nagyközönség körében is fokozottabb figyelemre tarthat számot. Különösen értékes még e részben *Hillebrand Jenő*nek az önálló rézkor földerítése érdekében Pusztaistvánházán végzett kutatásairól szóló beszámolója, *Tompa Ferenc*nek a pár év előtt nagy feltűnést keltett „angyalföldi aranyleletről" szóló tanulmánya, *Nagy Lajos*nak egy pannoniai terra-sigillata gyárról és a pannoniai kőemlékek ú. n. „pelta"-(amazonpajzs)díszítményeiről írott értekezései, *Fettich Nándor*nak népvándorláskori lószerszámdíszekről (phalerákról) írt alapos tanulmánya és *Felvinczi Takács Zoltán* cikke a Hopp-Múzeum „gandhara-emlékeiről", mely az indiai és európai római kori művészetnek kapcsolatait világítja meg. Igen értékes a „Kisebb közlemények" című rovat régészeti anyaga is, hol többek között új római kőemlékek, gót eredetű népvándorláskori, valamint a nyiregyházi Jósa-Múzeumba került újabb honfoglaláskori leletekről kapunk érdekes közleményeket.

A művészettörténeti cikkek sorát *Weyde Gizella* és *Benesch Ottó* (Bécs) közösen írt rövid tanulmánya nyitja meg. „Két XV. századbeli oltárkép a Pozsony melletti mélykúti kápolnában" címmel. A tanulmány ennek az 1824—1825-ben épült templomnak két festményét közli, melyeknek egyike Mátyás apostol mártíromságát, másika Fülöp apostol halálát ábrázolja. A két táblakép eredetileg egy oltárhoz tartozott, mely a tizenkét apostol halálát mutatta be, s belőlük hét tábla Frankfurt a/M.-ban, öt pedig Szépművészeti Múzeumunkban található. Weyde a két kép egyszerű és stilisztikailag nem egészen szabatos leírását adja, míg azok művészettörténeti helyzetét Benesch világítja meg, aki e műveket egy Wohlgemuttal valószínűleg egy generációból származó osztrák mesternek, a bécsi Schottenstiftben őrzött passzióábrázolás művészének tulajdonítja. E föltevésével ellentétbe került *Fenyő*nek és *Genthon*nak éppen a *Magyar Művészet* lapjain (1928. évf. 71. s köv. l.) kifejtett véleményével, kik magyar mester művét látják e képekben. *Dagobert Frey* „Csepelsziget térképe 1728-ból" címmel egy ez évből származó s a bécsi hadilevéltárból előkerült térképet közöl, mely a sziget térképészeti fölvételén kívül Ráckeve és Savoyai Jenő kastélyának látképét, valamint Pest és Buda távlati képét is tartalmazza. A kastély képe az eredeti állapot rekonstrukciójához nyujt értékes támpontokat s megerősíti Ybl Ervinnek a tető átépítésére vonatkozó föltevését (l. az O. M. Szépművészeti Múzeum Évkönyvei III. k., 51. s köv. l.). Buda távlati képe viszont alkalmat nyujt Freynek, hogy a budai várnak a XVIII. század elején elhatározott, de nagy lassúsággal meginduló építkezéseinek problémáival foglalkozzék. Két, 1741- és 1763-ból való térkép összevetéséből kimutatja, hogy az eredeti 1715-beli régi tervektől a tényleges kivitelnél lényegesen eltértek s minden valószínűség szerint 1749-ben új tervek készültek Grassalkovich megbízásából, melyeknek az 1749. május 13-án történt alapkőletételnél már készen kellett állaniok. Így hát a terveket aligha készíthette a fiatal, alig harminc éves F. A. Hillebrandt, ahogy azt Kapossy föltételezte. Hillebrandt tudvalevően csak 1757. aug. 4-én került mint a magyar kamara építésze az elhúnyt Martinelli helyére. A mester meghatározásához, a tervek fennmaradt másolatok lévén, Frey szerint stíluskritikai alapon nem, hanem csakis levéltári kutatások alapján juthatunk el.

Frey e dolgozatára mintegy feleletet kapunk *Kapossy János:* „Mária Terézia budavári palotájának tervező mestere" című tanulmányában. Kapossy mindenekelőtt a tervező mester személye körüli föltevéseket ismerteti, melyek szerint régebben főleg J. B. Fischer von Erlachra és J. L. Hildebrandtra gondoltak legtöbbször mint tervezőkre. Az azóta végzett levéltári és művészettörténeti kutatások meggyőztek mindenkit arról, hogy a budai vár építésénél e két művésznevet számításon kívül kell hagyni. Az eredeti tervek fölfedezésére vezetett nemrégen egy szerencsés véletlen: *H. J. Schmidt* a párisi Bibliothèque Doucet gyüjteményében ráakadt *Jadot de Ville Issey* csász. udv. főépítész budavári tervrajzaira. A munkálatok 1749-ben tehát nyilván ennek az alaprajzvázlatnak alapján indultak meg, s erre vonatkozhatik Jadotnak a tervrajzra sajátkezűleg rávezetett megjegyzése: „exécuté". Azonban „a kivitelnek Jadotétól merőben idegen szelleme és formavilága, amelyben még a távoli franciás elemek is sajátos bécsi átfogalmazásban jelentkeznek", már eleve a francia mester szerzősége ellen szól s inkább az tehető fel, hogy az eredeti tervvázlat felhasználásával egy bécsi mester, az évekig Jadot mellett dolgozó Franz Anton

1930 Jadot de Ville

JULES PASCIN RAJZA
Az Orsz. M. Szépművészeti Múzeum tulajdona

reklámfőnök — értékesíti ezt a tapasztalatot. Neki nincs fiatal és öreg művész, nincs túlhaladott vagy radikálisan új irányzat. Egy szó van csak, hogy: „előre!“ Nem mecénáskodás az, amit ezernyi megbízásával cselekszik. Több ez annál: sugalmazás, egy név, egy árucikk, egy jelszó sugalló hatása... Bizonyos grafikonokból azt látom a Modiano-reklámkönyv végén, hogy ez a sugallat igen-igen jó mérlegeredményeket is jelent a vállalat könyveiben. S ha így van, mint ahogy így van, megkérdezzük tisztelettel, miért csak a Modiano vezére tudja ezt? Hogy van az, hogy a modern reklámtan igazságait mínálunk már minden kereskedelmi iskolás tanuló tudja, csak a nagyvállalatok vezetői nem veszik tudomásul. És egyáltalában jó lenne már tudni végre, hogy kinek íródnak a reklámról, az üzleti grafikáról, a racionális üzemvezetésről és a modern vállalatok amerikanizálásáról a mindenféle könyvek, folyóiratok, enciklopédiák, ha azokból csak Ford, Shell és Modiano tanulnak, de nem tanulnak nálunk az úgynevezett „nehéziparok“ s „mammutüzemek“.

Nádai Pál

Jádremetei gör. kel.

fatemplom

(Nagyvárad közelében)

l.

Papp Nagyvárad

1.46-l.

Jády Ferenc

Hurszabó

Veszprém

l.

Huszmagyar

15. tábla

Jády Ferenc

veszprémi szurszabó

l. Györffy szur

192. l.

Jády Pál

nesprémi nurszabó

l. Györffy nur

192. l.

JAGER

1 kis színes mérégzöld és bister lap gotiko-romantikus faldekorációhoz
ai: Jäger Piktor

Művtört.Ért. 1988 3-4 256

U.D.K.

JAEGER Andreas festő

1780-ban eólicsik Porsonyba.

Garas XVIII. sz. 225. l.

M.D.K.

JAEGER Andreas festő

Garas XVIII. 17 225. l.

JAGER, Andreas fotó

Hádik András erdély kormányzója
portréja 1764.
(Futak, templom)

Kalapis 1995 165-kép. si ill

Jaeger Ernő

nem aronos Jeges Ernővel

Tanár: Baranski

381. Jaeger Ernő . . . . . Fiúfej

382. Jaeger Ernő . . . . . Cserépedények
383. Jaeger Ernő . . . . . Pátriárka
384. Jaeger Ernő . . . . . Jegesmedve

Képzőm. fotók. kiáll. 1937

403. Richly Emil . . . . . Pihenő leány
404. Richly Emil . . . . . A kis Pista
405. Richly Emil . . . . . Balatoni hangulat
406. Sinkó Károly . . . . . Marabu
407. Sinkó Károly . . . . . A majom
408. Szabados Jenő . . . . . Reggel Tihanyban
409. Szabados Jenő . . . . . Tihanyi házak
410. Szentiványi Lajos . . . . . A Balaton
411. Szentiványi Lajos . . . . . Tihanyi fürdőházak
412. Tenkács Tibor . . . . . Őszi szántás
413. Vidéky Brigitta . . . . . Magyar marhák
414. Vidéky Brigitta . . . . . Sokác nő
415. Vidéky Brigitta . . . . . Mohácsi kislányok
416. Vidéky Brigitta . . . . . Pécsi utca
417. Vidéky Brigitta . . . . . Őszirózsa
418. Vidéky Brigitta . . . . . Az asztalosműhely
419. Vidra Mária . . . . . Bölény

Jaeger Ernő

festő

László Ákos Ernő

alatt

9-

28

211

nt-

g- umgab sich in
alionern und

e-

te

uch

r der

ar

uch

u ~~die~~ Mit dem Bau der

n betrauete er

au

un-

ce

etzt,

Ab-

tter

re

Er

un-

or-

und

Jäger Ernö

festö

l. Trott Kö

1936. 151. l.

VASÁRNAPI KÖNYV
KIADÓHIVATALA BUDAPEST VIII. STÁHLY-UTCA 1.

Nagyb.
Szentiványi Gyula dr.
[illegible] múzeum tit-

Jaeger Erno

1931/32 - 1932/33

Ferképzomfoiskèvk

95.l.

Jäger E

Münészet 1911.

153

Sarkantyú, La Tène VI. 137.

Jäger Ernö

soproni festö

írod

Magyar Művészet

1936. 121 l.

Jaeger Ernő

középisk. rajztanári

oklevél

Ferk'pzomfoisk'vk

1935-36. 86. l.

lásd m.o. 87. l

vekedést mutat, amennyiben 695-en vették igénybe, 3859 művet 6946 darabban kölcsönözvén ki.

A *régiségtárnak* az 1914. év nyarára tervezett régészeti munkálatait, melyeknek czélja az alsófehérvármegyei honfoglaláskori telepek, illetőleg temetők tovább-kutatása lett volna, a közbejött háború miatt nem kezdhették meg. Csupán egy építkezési földmunkálatok miatt esedékessé és szükségessé vált rövid kutatást végezhetett az őr Nagyenyeden, a m. kir. vinczellér-iskolának új, ú. n. hellosi határrészben levő telkén, amely telken és környéken már sok népvándorláskori emléket és sírokat talált évekkel ezelőtt is.

Az alsófehérmegyei honfoglaláskori teme-

B. orsz. felügyelő látogatta meg a melynek gyüjteményeit a legteljebben találta. Munkában levő legfont helye: a magyarlapádi szkytha és kori telep további feltárása s a kiaknázása kivánatos s ezt a múzeu régiségtárával közösen s egyetértő fogja oldani.

A gyüjtemények törzsanyaga. 22,769 mű 39,044 dbban, hirla 5111 dbban, kézirat 658 db, eg 16 db. — *Régiségtár:* 3712 ő római-kori, 559 közép- és újkori érem. Összesen: 9057 db. — *N* 726 magyar, 537 hazai nemzetisé népi, 117 külföldi tárgy. Összese

Faeger Ernő

Szerepel a Képzőművészeti Főiskola kiállításán.

Magyarság 1937 III. 21.

Jaeger Ernő

Vízfestményekkel nekyel a Képzőmův. Főiskola kiállítása a hűvarnokban

Lyság 1937 III. 20.

Jaeger Ernő

III. é.

kanári madár

Ferkpzomfoiskèvk

1933-34. 45. l

127.690. számu kiadási csek

I

A Kir. Magyar Egyetemi
Nyomda t. Igazgatóságának, tudo-
más végett másolatban megküldöm. Bu
A miniszter rendeletéből: Dr. Tih
A hivatalos m

mini

Jaeger Ernő

hivatásos festő

Sopronban

1910. született.

Csatkai Endre dr

közlése

lásd Ákos Ernő

alatt.

27

210

ng.
de
el
ss

—

nd
ie
e,
t-.
rgen-

d
en
ha-
l
ür-

ch
ord-
aince
führt
Karpa-
ine
ei-

MDK

Jaeger Ernő

b-ri Képzőműv.Főisk. nyolcévi tárlata. Magyarság.

1937, márc. 21. 23 l.

JAEGER / Ákos / ERNŐ, festő

A Soproni Széchenyi Gimnáziumban Horváth József és Janesitz Henrik rajztanári működése alatt a tanítványok sorában voltak: Winkler Oszkár Ybl-díjas építész, Richly Emil, Reinecker János, Ákos/Jaeger/Ernő, Szarka árpád, a külföldre származott, jónevű akvarellista Kadnár István 272.old

SZABÓ JENŐ: A rajzoktatás száz éve a soproni Széchenyi Gimnáziumban 272.old

Soproni Szemle, Helytört. folyóirat, XXX. 3.sz.
Sopron, 1976.

JAEGER / ÁKOS / ERNŐ, festő

A soproni Széchenyi Gimnázium rajzkiállitása izelitőt ad a már beérkezett "öregdiákok" müviből is és igy lehetőséget nyújt ös zevetni az induló és az érett művész munkáját. A kiállitás e részében láthatjuk pl.:

JAEGER ERNŐ: "BIOLÓGIAI SZAKKÖRÖN", cimü művét, 273.old

SZABÓ JENŐ: A rajzoktatás száz éve a soproni Széchenyi Gimnáziumban 272.old

Soproni Szemle, Helytört. folyóirat, XXX. 3.sz.
Sopron, 1976.

JAEGER / ÁKOS / ERNŐ, festő

-- - --

A soproni Berzsenyi Önképzőkör rajzalbumában szereplő neveket minden soproni ismeri, ott szerepelnek a soproni tárlatok képein. Ágoston Ernő, Mechle József, Steiner Ant Richly Emil, Ákos/Jaeger/Ernő, Sebestyén/Sebesta/Ferenc, Szarka Árpád, szignójuk ott szerepelt képeiken. 272.old

SZABÓ JENŐ: A rajzoktatás szaz éve a soproni Széchenyi Gimnaziumban 272.old.

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat, XXX. 3.sz.
Sopron, 1976

JAEGER / ÁKOS / ERNŐ, festő

A soproni Széchenyi István gimnázium tanulója volt és ott a Bergsenyi Önképzőkörben rajzolgatott. "PONCICHTER UDVAR", című festménye visszi el az első dijat 1927-ben. 272.old

SZABÓ JENŐ: A Rajzoktatás száz éve a soproni Széchenyi István Gimnáziumban 272.old.

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. XXX. 3.sz. Sopron, 1976.

Jaeger Gusztáv Bécs

1861–62. Magyar tájkép c. olajf. 130 frtért megvette a műegylet.

PMÉ vk 1861 sz. 8. l.

Vaskard, honfoglaláskori VIII. 202.

Jaeger Gusztáv Béesben

1861. aug.-szept. kiáll.: Műegylet.
Magyar tájszép, olajf., 200 ft.

Gregor István III. 233

Jaeger Jenő

V. é.

tanár nak

Ferkepzomfoisk-vk

1935-36. 73. l.

KARDOS TESTVÉREK
TELEFON: 1-313-59 BUTORÁRUHÁZA TELEFON: 1-313-59
BUDAPEST, VII., WESSELÉNYI UCCA 18
KAZINCZY UCCA SAROK
Modern uj butor minden kivitelben raktáron — Eladás készpénzért és részletfizetésre is.

Ngs

Dr. S z e n t

Erkezett 1937.

Valószinül

esedékessé vált részlet

Peng

összegben nem nyert rendezés

Miután meg

be nem tartása a teljes szám

ti összeg beküldése iránt pó

H.D.K.

JAEGER Márton Jenő

Garas XVIII. 7. 225. l.

M. I. K.

JAEGER Márton festő

1714, 1722, 1732 királyfolvai lakos

Garas XVIII. fj. 225. l.

Jaeger L. J.

pozsonyi kártyafestő

l.

Kolb Jenő:

Régi játékkártyák

és kártyafestők.

Sopron, 1938. 12. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Jäger József

vézmetsző

l. Cincik 16. l.

bringen die moderne, ungarische,
Ausdruck.

Siebenbürgischer Abstammun
grösste Historienmaler der zwei
kräftigste Dolmetsch der ungari
sind die Fresken der Budapester
Pécs-jenseits der Donau. Einer
ungarischen romantischen Realis
in seiner engeren siebenbürgisc
seiner Malart und künstlerische
seibenbürgischen Charakter aufz
stammende Maler Josef Koszta, d
lebenden ungarischen Kunst schl
und rapsodischen Malart an die
Meisters, an Michael Munkácsy a
Heimat im grossen ungarischen T

Jäger Josef

d,
Rath. I 500.

Jäger József

Művészet 1904. 205, 206

la ~ Fioravante (Floriano) Ferrari 17 (807), 1368 (682).

Jäger Josef

Művészet 1904

205, 206

Szám		Szak	Átal.	Közelebbi
sor	szn.	leltár		

Jäger József

rézm.

Művenet 1904 205-

206 l.

Elejét a 205. oldalon

kisd a komplett pél-

dányban

hogy az Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen, II. Bd. 3. hasáb, két képét ismeri. Mindkettő Prágában készült. Az első a prágai híd Szt. János szobrának képe, két kiadásban, 1728-ból és 1744-ből, továbbá Wunschnitz báró ősatyjának képe. Tekintetbe véve, hogy Dlabacz ép amaz évszámokat említi, mit Wurzbach működésének határidejeként említ, valószinűleg tévedés van ez időmegjelölésben, mert mint előbb említettük, 1741-ben Nagyszombaton volt. — 107.

66. l.

54. ábra

Jáki részlet.

kard, serleg, denár és bot, csakhogy a serleg már majdnem makká van stilizálva. Minden sorozatban van valet, chevalier és roi, tehát három alak és 1., 2., 7., 8., 9., 10., vagyis hat számjelző. Már ebből is világos, hogy 3., 4., 5. és 6-osok kihagyása csakis a játék rövidítése végett történt, mert a későbbi kártyákon ismét felvétettek. Ezen a kártyán azután nemcsak a gyáros s lakhelye, hanem az évszám is rajta van: „Karl Niderheimer 1772. Wien."

Az eddigi kártyák mind csak egyfejűek voltak, azaz minden lapon csak egy fej vagy egy számjelzés volt. Az első kétfejű s kettős számjelzésü kártyákat Steinberger 1833-ban Frankfurtban készítette s így a hátralevő két játszma az azutáni időből való.

Ezek elseje (l. 276. old.) kemény kartonon színezett számjelző-kártya, a sorozata sem tiszta német, sem tiszta francia, hanem azok keveréke. A szív vagy a piros (9—12. rajz) úgyis közös mind a kettőnél, de ezeknél van zöld levél is (4—6. rajz); dacára, hogy makk helyett trèfle (1—3. rajz) s tök helyett carreau (7—8. rajz) van, csakhogy ez utóbbi sem tiszta piros, hanem felerészben sárga s csak felerészben piros. Van valet (12. rajz), dame (3. és 6. rajz), roi (8. rajz), tehát három alak s 1-től 10-ig minden számjelzőlap, eszerint 13×4=52 lap. A trèfle-egyesen (1. rajz) két férfialak tartja a magyar kettős cimert a koronával. A gyáros a piros kettősön (10. rajz) van megnevezve: „Blasius Müller, Bürgl. Kartenfabr! in Thürnau". Tehát Nagyszombatban készült az 1840—1860-as években.

Az utolsó játszma tarokkártya (l. 275. old. 9—16. rajz), a francia 4 sorozattal, színezve, kemény kartonon, a coeur és carreauból az egyes, a trèfle s pique-ből a tizes, mint számjelző, a valet (12. rajz), chevalier (9. rajz), dame (10. rajz) és roi (11. rajz) mint alak, továbbá a 21 tarok s a skíz (13—16. rajz), szóval 42 lappal, amint az mai napon is használatos. A tarokkártyákon csupa felemás magyar vidék, vagyis minden lap felerészében más-más kép van. A piros valet, vagyis fiún (12. rajz) ez áll: „Készült Jäger József a Wentzer-utzában Posonyban". A pagáton (13. rajz) meg: „Fametzett Hütter Antal". Gyenge kivitele s még gyengébb magyarsága mellett is alighanem az 1860-as évekből valók.

AZ IPARMŰVÉSZETI OKTATÁS AMERIKÁBAN.[1]

IRTA: GONDOS VIKTOR DR.

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN az iparművészeti oktatás — sine ira et studio szólván — szegényes és elmaradott. E nagy és gazdag országban a zenén és a szobrászaton kívül egyetlen művészeti ág sincs, amely iránt a tömegek igazi érzékkel birnának. És még ezeknél sem az alkotás, hanem az executió érdekli őket. Az eredmény a zenénél a külföldi remekművek dédelgetése, ami elvégre legalább a közízlést fejleszti. A szobrászatnál a technikázás, a külföldi eszmék és stilusok mesterségszerű utánzása. Különös, hogy az amerikai nép, amely az ipari termelésben oly nagy találékonyságot mutat, a művészetben egyszerűen plagizál és még azt is csak egy s más téren.

Az iparművészetek terén például még az utánzásnak sincs nyoma. A gyáripari tömegcikk teljesen ki látszik elégiteni az ő igényeiket bútorban, ékszerben, bőrárukban, porcellán- és üvegdisztárgyakban, kisplasztikában egyaránt. A szín- és olajnyomás, de leginkább a — kivételesen fejlett — grafika pótolja a festészetet, a burleszk és a torz-romantika a szinműirást, a hirlap az irodalmat, s a szerkezet merészségének áldozatul vetik az épitőművészetet.

[1] Dr. Gondos Viktor áll. ipari szakiskolai tanár, a m. kir. kereskedelmi múzeumi levelező, igen érdekes, terjedelmes jelentésben számolt be az amerikai ipari és kereskedelmi oktatásról a kereskedelemügyi miniszternek. Tisztelt olvasóink bizonyára szívesen veszik, hogy a jelentésnek az iparművészeti iskolákra vonatkozó részét lapunkban közöljük. A SZERK.

Kathalmi Gabray Ferenc 2 Legrégibb kártyáink. Magyar Iparművészet 1909. 277. l.

A modern művészeti mozgalmak lehelete nem jutott el Észak-Amerikáig. Az, hogy a gazdag emberek, különösen a nők, palotáikat megtöltik rendszertelenül összevásárolt európai műtárgyakkal, még nem jelent műízlést s még kevésbbé nemzeti iparművészetet. Népies motívumokon felépült, s a nép széles köreire demokratizált iparművészetet az Egyesült Államokban csakis jó iparművészeti múzeumok és iskolák tudnak teremteni. Ily múzeumok és iskolák száma pedig nagyon csekély s szellemök még túlságosan ragaszkodik a régi stílusokhoz. Ők nem értették meg az idők szavát, amely újszerű technikai eljárásokhoz újszerű tervezést is kíván. S míg egyrészről a termelőipar a szerkezet gyakorlatiassága mellett nem enged szerepet a tárgy szépségének: addig az amerikai iskola a másik hibába esik, az ornamentális rajzolás és tervezés tanítása mellett elejti az anyag tényleges kidolgozását. Ők majdnem kizárólag csak a papíron stilizáltatnak, s — mivel a papíros türelmes — keverik rajta a tervezések mindenféleségét, amit az anyagon kivinni nem lehetne. Európában, ahol az ötvösművészetre készülő megszokta, hogy kivitelre juttassa a tervezését, ahol a csipkeműrajzot meg is kell a tanulónak csinálni és így tovább: nem jut eszébe senkinek az iparművészeti rajzot mint valami mindent felölelő, egységes ágat képzelni. Ellenkezőleg, jól specializált tervezéstanát ismerjük az eltérő művészeteknek. Amerika még nem látszik magáévá tenni Ruskin ideáját, mely szerint: „Ne az legyen a cél, hogy díszítést szerkesszünk, hanem hogy díszítsük a szerkezetet". Erőteljesebb az eredeti nyelven: „It should not be the purpose te construct ornament, but te ornament construction".

Nehogy a kritika túlszigorúnak tünjék föl, e helyen kivételesen nagyobb számú illetékes megnyilatkozást fogunk idézni. Valamennyi a legutóbbi évek során kelt.

1. Charles Rowley, a Manchester School of Art vezetője (1903):

A legtöbb amerikai cikk, amit a milliók használnak, sokkal alacsonyabb színvonalú formában, színben, kivitelben, mint minálunk. Az Egyesült Államokban a tárgyak puszta hasznossága szembeötlő, míg az általános díszítés az agyagárukban, házi cikkekben, bútorokban egyaránt a végletekig szegényes. Nehéz belátni, hogy minő hatást gyakorolhatott az ő iskoláikban oly általános rajzoktatás, ha úgy a készítő, mint a fogyasztó meg van elégedve a szolid, de formátlan tárgyak áradatával. Házakban, ahol a pénz nem számít, sok külföldi cikket használnak.

Legjobb meggyőződésem szerint kénytelen vagyok azt hinni, hogy a négerek egyszerű ültetvényi-népdalai (plantation melodies, melyek a gyapotföldeken születtek), a legfinomabb és legeredetibb művészi termékei ezen kontinensnek. (A négerek egyebekben is sok artisztikus ízlést mutatnak.) Dworák belátta ezt, innen azok a népdalváltozatok az ő nemes szimfoniájában „az új kontinensről". Egyebekben igen kevés az eredeti, a helyi talajból fakadt művészet. Még a szobrászat és festészet terén való erőfeszítéseikben is — néhány figyelemre méltó kivételtől eltekintve — nélkülözik az eredeti erőt. A Párizsban való élet és tanulmány varázsa, amely oly szembeötlő az amerikai produktumon, puszta utánzásra vezetett a szobrászatban, festészetben, iparművészetben. A bájos érett szépség, mely a magasabb iparművészet nemes termékeiben nyilvánul, egyelőre nem jelentkezik.

2. Dr. Ing. Muthesius, orsz. iparügyi tanácsos, Berlin (1904):

„Az iparművészeti oktatás Amerikában a visszamaradottság egy stádiumában van. Ha valaki megismerte, hogy mily mintaszerűen van szervezve a rajzoktatás az elemi iskolában és hogy mily nagy tért nyert a kézügyességi oktatás gondolata, úgy az iparművészeti iskolák okvetlenül csalódás érzetét keltik benne. Az amerikai iparművészeti iskola önállóan kialakulva még egyáltalában nincsen, hanem inkább egy általános művészeti iskola jellegét hordja, amelyhez néhány iparművészeti osztály van hozzákapcsolva."

3. E. Thormaehlen, a magdeburgi iparművészeti iskola igazgatója (1905):

„Ha a public school rajzoktatásának és kézügyességi oktatásának a teljes elismerést kell is megadnunk, az iparművészeti oktatás nem érdemli meg a dícséretet."

4. C. Schick, a casseli ipari szakiskola igazgatója (1905):

„Habár teljes okunk van reá, hogy a kézügyességi oktatást az elemi iskolákban és a manual training high school-okban egészséges és követésre méltó intézmények gyanánt ismerjük el, ám maguk a valódi iparművészeti iskolák, valamint az Academy-knek iparművészeti szakosztályai éppen az ott készülő munkákkal távolról sem mérkőzhetnek a mi szakiskoláink vagy szakosztályaink munkájával a műkovácsolás, ötvösség, keramika, stb. terén."

5. H. Leobner, osztrák iparoktatási felügyelő, az egyedüli, aki elismeréssel nyilatkozik az északamerikai művészetről (1906):

Szerinte az amerikai képzőművészetek és iparművészetek felett általánosságban pálcát törni nagy igazságtalanság, „amennyiben ezidőszerint tényleg észrevehető önálló művészeti fejlődés és művészeti alkotás nyilvánul meg az északamerikai Unióban".

Mozgó Világ 1986.5.

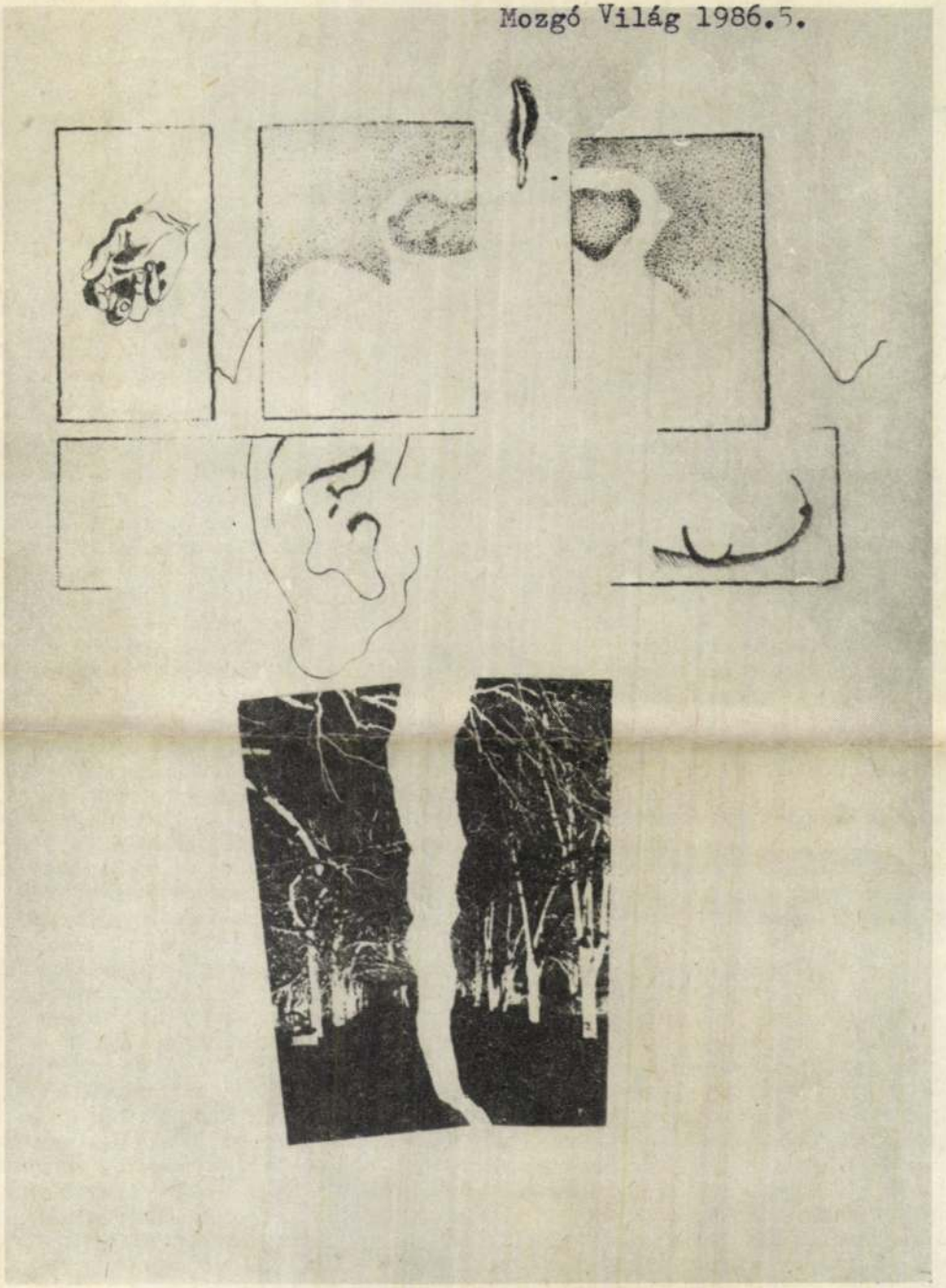

Jaeger Tibor illusztrációja

Vicsek Ferenc

A bomlás melege

Riport az aktív zónában

3. rész

A világon évente félmillió ember
hal meg növényvédőszer okozta mérgezésben.
(Előre, 1978. 12. 26.)

A bűntudat haszna

Harrisburg egy város neve. Egy városé, ahol reaktorbaleset történt. A Kína-szindróma című sci-fi film bemutatása óta kellemesen összekeveredett képzelet és valóság. Mennyit tudunk róla, hogy mi történt valójában az amerikai városban? Keveset. A riogatásokat. A tudósítások tényszerűek voltak, már ami az atomerőmű-ellenes hangulatot illeti. A pánik bejárta a világot, ellátogatott Magyarországra is. Azt azonban, hogy végül is mi zajlott le az atomerőműben, nem kötötték az orrunkra. Pedig nagyon tanulságos lett volna.

A *Three Mile Island* nevű erőmű kettes számú blokkjában 1979. március 28-án a szekunder kör tápszivattyúi felmondták a szolgálatot. Ezek a szivattyúk nyomják a tápvizet a reaktorral közvetlenül összekötött gőzfejlesztő generátorok szekunder körébe, oda, ahol a reaktorban kerengő víz átadja a melegét a turbinához vezetett víznek. Olyan sok meleget ad át, hogy ez a víz az alacsonyabb nyomáson – gőz. Ez a gőz hajtja a turbinákat. Miközben azonban a víz felmelegszik a gőzgenerátorban, hűti a primerkörben forgó vizet. Ha ugyan a szivattyúk odanyomják. De nem nyomták, ezért a gőz tovább forrósodott. A hőcserélőbe nem érkezett friss víz, hogy hűtse a primerkört. Az üzemzavari tápvízrendszer – mert az is van, hogy a bajban legyen hűtővíz más forrásból is – működésképtelen volt. Az ok: karbantartás. A túlhevült primerköri vizet kiengedték a lefúvató szelepen. A szelep azonban a leeresztés után nem zárt be, fennakadt, s ezt a blokkvezénylőben nem vették észre. A műszer nem a tényleges szelepállást jelezte, mert csak azt kellett mutatnia, hogy az elektromágnes elengedte-e a szelepet. De hiába engedte el, attól az még nem csukódott be, mert fennakadt... Azt is észrevehették volna a melegben lévő hőmérővel, de a hőmérőnek sem hittek a kezelők, mert a gyenge szivárgás miatt ott a hőmérséklet már korábban is magasabb volt a szabályosnál. Eközben a primerkörben felhabosodott a víz, mert túl sok gőz ment el a szelepen. A blokkvezénylő műszerfalán azonban ez nem látszott, mert csak a nyomást mérték, s nem a vízszintet. A műszer úgy mutatta, mintha elég víz lenne a reaktorban. Egy másik lámpa jelezte ugyan, hogy habos a primerkörben a víz, de azt a lámpát eltakarta egy tábla, amit a felette lévő kapcsolóra akasztottak, hogy figyelmeztessék az operátort valamire. Amikor pedig végre rájöttek, hogy mi történt, az operátor rosszul értelmezte a lámpa színét; a piros lámpa jelezte ugyanis a szabad utat és a zöld a tilost. A berendezések hibái és a súlyos kezelői mulasztások miatt – mert túl hamar kikapcsolták a reaktor üzemzavari hűtőrendszerének szivattyúit – végül is a fűtőelemek egy részének burkolata a nagy hőmérsékleten felhasadt, kémiai reakcióba lépett a vízzel. Az üzemzavar miatt radioaktív anyagok szivárogtak ki a környezetbe. Mennyi? Az erőmű közvetlen környezetében élők kevesebb sugárterhelést kaptak, mint amennyi egy év alatt érte volna őket, normális életvitellel, bárhol a világon egyébként is.

Harrisburgban az atomerőművek történetének legsúlyosabb üzemzavarát – legalábbis amiről tudok – úgy fékezték meg, hogy a környék lakóinak szinte semmilyen bántódása nem esett. Ez rendkívüli tanulsággal szolgál. Mert a figyelmetlenségek, a műszaki hibák és a hülyeség halmazata sem feltétlenül vezet súlyos veszélyekhez. Áprilisban azonban a harrisburgi erőművesek még nem tudták pontosan, mi is történt. Méricskéltek és bizakodtak. A laikus tömegek pedig féltek. Mint később kiderült: teljesen oktalanul. Az atomtechnika pedig tovább korszerűsödött: például néhány lámpa színét megcserélték. János Kemény, a

Jägerman

Ltäb. IV. 110

Jägermann

Stab I. 90, 121

Yägermann

l.

LykaMagyműI800-50

93, 502. l.

Jägermann D

festo

papirosna, pahare, bai-
sugra, bõrre, fára
festeni 4 ora alatt barkit
meghamt.

40 es évek Aradon
elt.

Márki 826 l

40	Jägermann D.				
41		Jestö			
42	Lásd				
43	Berkeszi. Tem. mův. 96. l.				
44					
45					
46					
47					
48					
49					

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

JAEGERMANN, D. külföldi festő

D. J. k. k. privilegirter Lehrer der orientalischen Malerey für die ganze k. k. öster. Monarchie, Pestre utazik. Ittána újból kéri a pozsonyi urak pártfogását, vinzatérve órákat ad. (1835, 257, 500 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

MDK.

Jaesnicza Róbert

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1967 juli.1.

MDK.

Jaesnicza Róbert

Kiállitási kritika

Magyar "emzet 1967 juli.1.

Jáger Bertalan

ugorndatt

l.

Kertészgyomtatott

277. l.

SCHÖFFMANN MÁRIA, Perugino után
Madonna két szent nővel
Vászon, olaj, 88×64 cm. (Hivatal.)
Simor prímás megrendelésére készült.
Maszlaghy II., 514. szám.

SCHÖFFMANN MÁRIA, Rafael után
Madonna
Vászon, olaj, 85×72 cm. (Prímási lakosztály.)
Simor prímás megrendelésére készült.
Maszlaghy II., 508. szám.

SCHÖFFMANN MÁRIA, Guido Reni után
Szűz Mária és alvó Jézus
Vászon, olaj, 67×90 cm. (Prímási lakosztály.)
Simor prímás megrendelésére készült.
Maszlaghy II., 524. szám.

SCHÖFFMANN MÁRIA, Rogier van der Weg-den után
Madonna
Fa, olaj, 20×15 cm. (39. szoba.)
Simor prímás megrendelésére készült.
Maszlaghy II., 525. szám.

S Z O

EGYPTOMI SZOBRÁSZ modorában

Jáger Erzsébet MDK

keramikus

vázákat restaurál vizes szivaccsal.

Radics Elemér: Herend.
Kisalföld, Győr. 1957. jun. 16.

Jäger János

vézmuves

1807

l.

Baloghfatornyok

144. l.

~~Római tengerészet V. 249~~

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

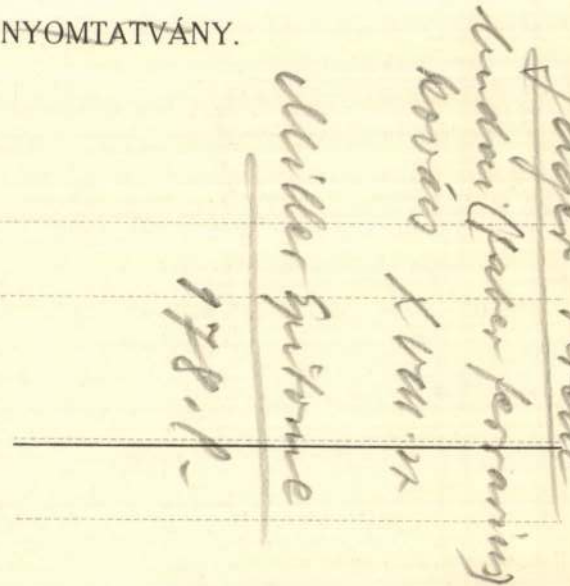

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

MDK

Jäger, Jakob

a győri Szt.Ignác templom főoltára,
Jakob Jäger és Joseph Rössler, 18. sz.

Stengl M: Győr müemlékei. Győri Szemle III. 1932,
207-208.

JÄGER, Andreas, bécsi festő

A.J. k.k. Akademie Mahler aus Wien 1780-
ban Pozsonyba érkezett és a Rosen-fogadó-
ban vállt meg. (1780, 53. szám, 8 l.)

Preßburger Zeitung
(Gutkas)

Jäger János Henrik M.D.K.

Az óbudai Zichy-kastély épitési terve 1764, repr.

terve csak részben valósult meg.
Göllner Jakab kőmüves 1774-es felvételi rajza
szerint.

Müemlékvédelem 1966/1. 38.1.

Jäger János Henrik

budai mester èpitette 1746-57 között az óbudai Zichy kastélyt, melyet Bebó Károly látott el szobrászati díszitéssel.

Gádor E: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 24 l.

MDK

Jäger János Henrik budai kőfaragómester

számlája a loretói kápolna számára végzett munkáról; keltezés nélkül, de 1752 dec. 28-án kifizetve

Schoen Annatempl. 218.1.

JAGER PÉNZVERŐ, pénzverő

Említve: .-40.-1733. Adókivetés. "Platea K Nagy Pénzverő Domus Joannis Füsüs, ibidem Jager Pénzverő /60." 66.old.

SZÁSZ KÁROLY: Adatok a nagybányai pénzverőház alkalmazottairól /1660-1829/ 61.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LX-LXI.évf. 1961-1962. Akad.Kiadó, Bpest. 1962

FERDINAND JAGER, textilfestőmester

"Bei Färbemeister Ferdinand Jäger/1753.20.Dec.Der Kro Kronstädter Rat verleibtder Färber-Zunft auf ihr An- suchen neue Statuten in 28 Artikeln". 132.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA? A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

JÁGER GYÖRGY, fazekasmester

Az anyakönyvek említik Jáger György fazekas nevét Iharoson 1870, 1873 és 1875-ben Iharoson. 260.old

KNÉZY JUDIT: A Bencsik fazekascsalád története
261.old

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve, XIV-XV.évf.
1969-1970. Pécs, 1974

Jáger István

A füredi Balatoni Galériában rendezték a XI. Veszprém m.-i képzőművészeti szakkörök kiállítását, melyen szerepel Jáger István jó térkomponálású fekete krétarajza.

(említve)

Heitler László: A képzőművészeti szakkörök kiállításáról.
Napló (Veszprém), 1977. szept. 2.

Jáger István

1994. január 15.
SZOMBAT
L. évfolyam, 12. szám
ÁRA: 13,80 Ft

NAPLÓ

KÖZÉP-DUNÁNTÚLI NAPILAP

Szabad élet keresztényi módon

Gáspár Miklós Várpalotán

Az embereknek a lehető legszabadabb életet a kereszténydemokrácia biztosítja, ami sokkal több, mint csupán pártpolitika – európai gondolat, bölcselet, erős nemzeti elkötelezettséggel. A Kereszténydemokrata Néppárt olyan eszméket követ, melyek már bizonyítottak Nyugat-Európában – ezekkel a szavakkal kezdte a közel kétórás beszédét Gáspár Miklós, a KDNP országgyűlési képviselője tegnap Várpalotán a művelődési központ nagytermében. **(Tudósítás a 3. oldalon.)**

Igazodás a nyugati modellhez

Honvédségi átszervezés

Kormányszóvivői tájékoztató

A Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség Parancsnokságának összevonásáról döntött csütörtöki ülésén a kormány, és ezzel megszüntették az 1989-ben kialakított különállást – hangzott el a pénteki kormányszóvivői tájékoztatón.

Az előzményeket felelevenítve *Für Lajos* honvédelmi miniszter emlékeztetett arra, hogy a honvédséget és a minisztériumot 1989 végén egy kormányrendelettel választották szét. Most azonban az új honvédelmi törvény elfogadásával új korszak kezdődik, amikor is a honvédelem szervezeti rendje újra az integrált nyugati mintához igazodik. A hadsereg feletti polgári ellenőrzés demokratikus követelményének megfelelően az új szervezeti-függelmi rend szerint a honvédelmi miniszter a honvédség parancsnokának szolgálati elöljárójává válik. Für Lajos a döntést indokolva kiemelte azt is, hogy ezzel a világszerte általános honvédelmi szervezeti rendszerrel helyreállnak a magyar történelmi hagyományok is. Az átszervezés pedig azzal a gyakorlati haszonnal jár, hogy megszűnnek a különféle párhuzamosságok, átfedések. A döntést egyébként gondos előkészítő, egyeztető munka után hozták meg. Így az összevonással egyetértettek a parlamenti pártok is. Miután össznemzeti ügyről, a honvédelemről van szó, a miniszter ígéretet tett arra, hogy a döntés végrehajtásáról rendszeresen tájékoztatja a pártokat.

A döntés személyi vonzataival kapcsolatos kérdésekre válaszolva Für Lajos elmondta: az átszervezés a korábbi párhuzamosságok okán az alacsonyabb szinteket érinti. A törvény előírásai szerint egyébként a hivatásos katonák 55 évesen nyugállományba vonulnak. Ennek kapcsán *Lőrincz Kálmán* vezérezredes, a Magyar Honvédség parancsnoka a személyére vonatkozó kérdésre válaszolva közölte: február 11-én lesz 55 éves. Miután magára nézve is kötelezőnek tartja az előírásokat, nem kéri szolgálati idejének meghosszabbítását. A honvédelmi miniszter méltatta, hogy a honvédség Lőrincz Kálmán parancsnoksága alatt az átmenet időszakában, az elmúlt évek során megőrizte semlegességét, és távol maradt a napi politika hullámzásaitól. (MTI)

(Az átszervezésről a honvédelmi tárca szóvivőjének nyilatkozata a 3. oldalon.)

Tavasszal újabb áttelepülési hullám?

Vajdasági kesergő

A magyarlakta területek még érintetlenek a volt Jugoszlávia területén, s jó lenne, ha a jövőben sem dúlnák fel őket a martalóccsapatok – mondta *Ágoston András,* a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének elnöke pénteken, Budapesten megtartott sajtótájékoztatóján.

A vajdasági magyarok 1994. évi esélyeivel foglalkozva elmondta azt is, hogy a köztársasági képviselőházban jelenleg öt magyar képviselő van. A választásokon mintegy 110 ezren vettek részt, egyötödével kevesebben, mint tavaly. Ez egyrészt a lakosság fásultságát jelzi, de esetleg azt is, hogy a számítottaknál jóval többen, 35–45 ezren vándoroltak el tavaly lakóhelyükről. Úgy vélik: tavasszal még egy áttelepülési hullám indulhat el, hiszen addigra a lakosság feléli tartalékait, s a nép munkát keresni indul.

Ágoston András kiemelte: a vajdasági magyarok nem kapnak segélyt az államtól és más szervezetektől, mivel nem tartanak el menekülteket. Egyedül a Vox Humanától jutnak segélyhez, ez az egyetlen szervezet, amely személyesen a rászorulókhoz juttatja el a segélyt. Külön segélyezési tevékenységet folytatnak az egyházak, és ennek szerepe pótolhatatlan – hangsúlyozta Ágoston András. (MTI)

Célba ért a segély

A bánságiak köszönik a burgonyát

Sokan kételkednek abban, hogy az emberbaráti céllal gyűjtött élelmiszer- vagy ruházati segélyek elérnek-e rendeltetési helyükre. S ha igen, akkor kik kapják meg? Azok, akik igazán rászorulnának? Ezt a tévhitet cáfolja a Magyar Máltai Szeretetszolgálat veszprémi területi központjához érkezett levél:

Aláírói *Tietze Jenő* általános helynök, a JMSZ lelki vezetője, *Huzsvár László,* a bánsági részek püspöke, dr. *Szöllössy György* tanár, a JMSZ elnöke köszönik a szombathelyi és veszprémi központnak s minden adakozónak, Olaszfalu polgármesterének és segítőinek, a zirci plébániának, a híveknek, a helybéli szövetkezetnek a 22 tonna közösen küldött burgonyát.

– A küldeményt igyekeztünk a lehető leggyorsabban és széleskörűen elosztani, így a veszprémi állatkert adományát a palicsi állatkert kapta. Újvidékre is ment nagyobb mennyiségű segély. Dél-Bánát térségében Székelykeve és Pancsova plébánosa osztotta szét a rászorultaknak. Közép- és Észak-Bánátban szintén a lelkipásztorok segítettek e munkában.

Hármas csúcs Moszkvában

Stop az ukrajnai atomfegyvereknek

Pénteken reggel *Leonyid Kravcsuk* ukrán elnök részvételével hármassá bővült az előző nap kezdődött orosz–amerikai csúcstalálkozó, amelynek során a Kreml-palota Katalin-termében aláírták az ukrán területen lévő 176 rakéta és mintegy 1500 atomrobbanófej leszerelésére és oroszországi megsemmisítésére vonatkozó megállapodást.

A megállapodást hosszas szakértői tárgyalások előzték meg Washingtonban. Az ukrán parlament tavaly ősszel felemás módon ratifikálta a szovjet atomfegyverek leszerelésére vonatkozó Start–1 megállapodást és az ezt kiegészítő lisszaboni jegyzőkönyvet. A kijevi döntés lehetővé tette volna a legkorszerűbb rakéták megtartását, ami súlyos aggodalmat váltott ki Moszkvában és Washingtonban egyaránt.

Az aláírás után újságírók kérdéseire válaszolva az orosz elnök elmondta, hogy Moszkva nem érzékelt biztonságát érintő fenyegetést Ukrajna részéről. Mindazonáltal *Borisz Jelcin* hangsúlyozta, hogy történelmi napról van szó, mivel az ukrán atomfegyverek megsemmisítéséről szóló megállapodással Kijev csatlakozott az atomsorompó-egyezményhez. Jelcin szerint ez a világ nukleáris fegyverkészleteinek megsemmisítése felé tett lépés.

Bill Clinton hangsúlyozta, hogy a lépéssel Ukrajna nem veszít tekintélyéből, hanem növekszik súlya a világban. Az amerikai elnök szerint az ukrán rakéták kivonásával növekszik az Egyesült Államok biztonsága, mivel az ukrajnai rakéták Amerikára irányultak. (MTI)

MA

Ami más, az rossz?

Jó lenne végre meglelni a békét, legalább a keresztények között. Fölfoghatatlan: *az, hogy valaki más, miért jelenti egyes emberek számára azt, hogy rossz?*

5. oldal

Szakértők, dilettánsok és a NATO

Nem garanciát kell várni a szervezettől, hanem azt, hogy a Nyugat- és Dél-Európát jellemző politikai és biztonságpolitikai stabilitást terjessze ki erre a régióra.

6. oldal

Szent őrültek?

Lehet, hogy annak az unokáját fogja támogatni az alapítvány, aki nagyapámat kiseprűzte – mondja barátom, miközben megtiltja, hogy nevét bárhol szóba hozzam.

6. oldal

Kiáltó kilátók

A rongálók – tolvajok? – azonban ide is feljutottak. Egy esetleges balesetért vajon ki lenne a felelős?

6. oldal

Az átalakulás tendenciái

A konferencia a rendszerváltás gazdasági-társadalmi szeletét vizsgálta.

7. oldal

Teheti, mert vasúti

A két világháború között az állami szférában dolgozók stabil egzisztenciáját bizonyító mondás ma már nem igaz.

7. oldal

Egy különös veszprémi festmény

Az 1953-ban leltározott kép a veszprémi múzeum tulajdona. Feltehetően megyénk valamelyik kastélyából származik.

7. oldal

FÓRUM BALATONALMÁDI

Villanybojlerek nagy választékban, kedvező áron!

SEGA videojátékok kaphatók!

Fagyálló járólapok ENGEDMÉNNYEL!

FÓRUM-AKCIÓ!

Balatonalmádiban

MŰANYAG
KERTI BÚTOROK
SZEZON ELŐTTI
REKLÁMÁRON!

és Veszprémben:

Középtámlás szék
690 Ft helyett **499 Ft**
Kerek asztal
2490 Ft helyett **1800 Ft**

FÓRUM - FILLÉR MARKET

TRAPPISTA SAJT VÁSÁR! 349 Ft/kg

Sió üdítők akciós áron!

Almalé és szőlőlé 49 Ft
Rostos 59 Ft

A FÓRUM EGY UTAT ÖNNEK IS FELTÉTLENÜL MEGÉR!

MTI-PANORÁMA

■ **Bogotá** – Több tucat rendőr csütörtökön hajnalban rajtaütött Demetrio Limoniel Chavez, a 39 esztendős perui „kábítószerkirály" luxuslakásán a kolumbiai Caliban, és őrizetbe vette az ott rejtőzködő „keresztapát". Demetrio Limoniel Chavez a cali kokainkartell egyik fő szállítója. A kábítószerkirály hiába igyekezett egymillió dollárral megvesztegetni a letartóztatására érkezett rendőröket.

■ **Washington** – Az Amnesty International azzal vádolta meg az Egyesült Államokat, hogy igazságügyi hatóságai ártatlan és szellemileg beszámíthatatlan személyeket is kivégeztetnek. Az emberi jogi szervezet úgy látja, hogy a halálos ítélet intézményét önkényesen alkalmazzák Amerikában, és a kivégzés egyébként is sokkal többe kerül, mint az egyszerű börtönbüntetés.

■ **New York** – Az amerikaiak a szélsőséges Vlagyimir Zsirinovszkijt méltatlannak ítélték arra, hogy részt vegyen a Bill Clinton látogatása alkalmából adott csütörtök esti fogadáson, meghívták viszont pártjának egy másik tisztségviselőjét, aki azonban nem ment el az amerikai nagykövetségen rendezett eseményre.

■ **Peking** – Kínában kivégeztek egy férfit, aki meggyilkolt nyolc embert, feldarabolta áldozatait, közülük kettőnek megette az agyvelejét – írta a Le Journal des Lois című kínai lap pénteki számára hivatkozva az AFP. A 34 éves Hao Kai – aki „civilben" rablóhúst árult – 1993 februárjában kezdte gyilkosságsorozatát. Harbinban, a kínai Hejlungkiang tartomány fővárosában megfojtott egy prostituáltat, feldarabolta és megette az agyvelejét. Az áldozat egyik barátnőjével, aki felfedezte a szörnyű tettet, hasonló módon végzett. Februártól novemberig még hat emberrel bánt el a kínai darabolós gyilkos. Utolsó áldozata egyik barátja volt, akitől pénzt szeretett volna kölcsönkérni.

■ **Sydney** – A nagy erőkkel kivonult tűzoltók az ausztrál nagyváros, Sydney környékén kialakult valamennyi tűzfészket ellenőrzésük alatt tartják. A pénteki állapotról a tűzoltóság szóvivője számolt be. „A közvetlen fenyegetettség meszűnt, de a tüzeket még nem sikerült végérvényesen eloltani" – jellemezte a helyzetet. A négy ember életét követelő, háromszáz házat porig égető vagy megrongáló tűzvész 155 fészkével tízezer tűzoltó viaskodik éjt nappallá téve.

■ **Bécs** – Magas rangú osztrák rendőrségi vezető kihallgatása kezdődött meg Bécsben, miután a teljesen titokban, elsősorban külföldön folytatott nyomozás valószínűsítette, hogy kelet-európai országok, elsősorban a volt NDK titkosszolgálatát látta el bizalmas adatokkal. Vannak bizonyítékok arra is, hogy az 56 esztendős Gustav Hochenbichler udvari tanácsos, az osztrák államrendőrség szekcióvezetője kapcsolatban állt a Budapesten letartóztatott Dieter Hoffmannal.

■ **Róma** – Feladta magát az olasz rendőrségnek Mauro Giallombardo, aki közeli munkatársa volt Bettino Craxinak, az Olasz Szocialista Párt volt elnökének. Giallombardo – aki az Európai Parlament szocialista csoportjának is vezetője volt – korrupciós ügyekbe keveredett; 1993 márciusa óta körözi az olasz rendőrség.

■ **Kairó** – Egy izraelit agyonszúrt, egy másikat megsebesített a Gáza-övezetben egy palesztin, akit katonák a helyszínen lelőttek – közölték egybehangzóan izraeli és palesztin forrásból. Csütörtökön a másik megszállt körzetben, a Jordán nyugati partján négy palesztint lőttek agyon katonák a jeruzsálemi rádió szerint.

■ **Moszkva** – Kemény vonalas kommunistát választott pénteken elnökéül az új orosz parlament alsóháza. Ivan Ribkin agrárpárti képviselő, Borisz Jelcin piacgazdasági reformjainak ellenzője nyerte el a szavazatok abszolút többségét.

■ **Karaganda** – Pénteken visszatért a Földre a Szojuz TM–17 szállítóűrhajó. Összesen 197 napot töltött a világűrben fedélzetén két űrhajóssal, Vaszilij Cbilijevvel és Alekszandr Szerebrovval, s közép-európai idő szerint a délelőtti órákban ért földet Kazahsztánban.

■ **Bonn** – Németország törzsvezetési gyakorlatokat tervez német területen lengyel, magyar, szlovák és cseh részvétellel – jelentette be Bonnban a Biztonságpolitikai Akadémia tanácskozásán Klaus Naumann, a Bundeswehr főszemlélője.

■ **Evesham** – Felrobbant a levegőben és egy falu közelében lezuhant pénteken Angliában a brit légierő egyik Harrier GR7 típusú gépe. Pilótája azonnal meghalt, de a baleset a földön nem követelt áldozatokat.

NAPLÓ
Közép-dunántúli napilap

Főszerkesztő: BALOGH ELEMÉR
Főszerkesztő-helyettesek: HOHVÁTHY GYÖRGY, VARGA DOMOKOS PÉTER

Levélcímünk: Napló-szerkesztőség, Veszprém, Szabadság tér 15. Pf. 161, 8201.
Telefonszámaink: Szerkesztőségi alközpont (ugyanitt információ a hirdetésfelvételről, panaszügyek) 88/427-444, 427-043, 427-643, 427-645.
Főszerkesztő, titkárság: 422-915. Telefax: 422-915. Sportrovat: 422-871.
Kiadja a Közép-dunántúli Napló Kiadói Korlátolt Felelősségű Társaság, Veszprém Szabadság tér 15. Pf.161, 8201.
Felelős kiadó: **Kovács József,** a kft. ügyvezető igazgatója.
Telefon- és telefaxszáma: 88/422-852. Telex: 32-355.
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalban, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben, valamint a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (Helir) Budapest XIII. Lehel u. 10/a 1900. Közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a Helir 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.
Előfizetési díj 1 hóra 322, negyedévre 966, fél évre 1932, egy évre 3864 forint.
A NAPLÓ reklámirodájának telefaxszámai: 88/427-077, 427-845.
Pápai szerkesztőség, hirdetésfelvétel telefon, telefax: 89/313-665.
Készül a Napló Multicom számítógépes szövegszerkesztő rendszerén.
Fotóriportereink kizárólag FORTE nyersanyagra dolgoznak.
Nyomás: VESZPRÉMI NYOMDA RT. Felelős vezető: **Fekete István** igazgató, telefon 423-882.
Telefonközpont: 426-638. Telex: 32-619.
Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
Index: 25-061, ISSN 0133-2104

Kellenek, nem kellenek?

Kérés a badacsonytomaji tragédia után

Lapunkban már beszámoltunk a múlt hét pénteken történt badacsonytomaji tragédiáról, amely két személy halálával végződött. *Dr. Balogh István,* a Közép-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség veszprémi környezet-ellenőrző mérőállomásának vezetője az eset kapcsán néhány információt tartott fontosnak elmondani.

– A múlt év márciusában együttműködési megállapodást kötöttünk a megyei rendőrfőkapitánysággal, amelynek értelmében az adódó környezetvédelmi katasztrófák, balesetek kárelhárításánál az elsők közt tájékoztatnak bennünket, mi pedig igyekszünk szakmai segítséget nyújtani. A legutóbbi tragédiánál ugyan befutott a jelzés, de azt is kérték, hogy várjunk. Késő este viszont úgy tájékoztattak, hogy „nem kellünk", mert a Magyar Honvédség havárialaboratóriumát már mozgósították Budapestről.

Másnap, szombaton este a fehérvári központunktól előbb érdeklődtek az eseményről, majd a körülmények változására figyelemmel igazgatónktól azt az utasítást kaptuk, hogy készüljünk fel mindenféle mintavételre. Olyan hírek terjedtek el ugyanis, hogy a tragédia helyszíne vizes terület alján van, ahol szennyvíz jött föl, továbbá szerves gázok keletkeztek, melyek a katasztrófát okozták. A mérés előtt a mintavevőt aktiválni kellett, gázálarcról gondoskodtunk, s vasárnap reggel a helyszínre mentünk. Velünk együtt megjelent az ÁNTSZ mérőkocsija is. A körülményeket elemezve külső szennyezésre utaló tényeket nem találtunk.

A helyszínen megtudtuk, hogy az előző szerdán beköltözött az érintett házba egy család, fűteni kezdtek, s rosszul lettek ők is... Begyújtottuk az olajkályhát, a közegészségügyiek az érintett szobába, mi pedig a kémény mellé települtünk a műszereinkkel. Füst azonban nem távozott el! A műszerek adatai szerint a kéményben a külső hőmérséklet uralkodott. A kémény töve viszont meleg volt. Két helyen megbontottuk az építményt, ahol magas szén-monoxid-koncentrációkat mértünk. Műszerünk folyamatosan sípolt. Ezt a tényt már az esemény után közvetlenül – tehát pénteken – megállapíthattuk volna. Érdeklődésünkre viszont azt a felvilágosítást kaptuk, hogy az említett havárialabor nem állapított meg semmit, mert nem hoztak műszereket...

– *Milyen tanulságot fogalmazhatunk meg?*

– Napjaink baleseteinek szinte mindig van környezetvédelmi összetevője. Szóljanak tehát, ha bárhol a megyében történik ilyen vagy másféle káreset.

– bali –

Színes grafikák

Jáger István színes grafikáival **Fotó: Korbély**

Képzőművészeti kiállításokat nem bírósági tárgyalótermekben szoktak rendezni. Ám ezúttal ebben a környezetben sem hatottak idegenül *Jáger István* képei, mert a megyei bíróság nemrég felújított veszprémi épületének díszterme reprezentatívra sikeredett. A tervezők a helyiséget kiállítások rendezésére is alkalmassá tették, gondoskodtak az egyedi megvilágításról és a képek felfüggesztésének lehetőségéről. A Veszprém Megyei Bíróság nagytermében Jáger István képei láthatók, aki főállásban az intézmény alkalmazásában áll, mint hivatásos pártfogó.

A kiállító általános iskolai tanár, a főiskolát Szombathelyen végezte matematika–rajz szakon. Első munkahelye Veszprémben a Báthory István általános volt, majd ezt követően került jelenlegi munkahelyére. Grafikával és festészettel már a szombathelyi főiskolán foglalkozott, e városban voltak első kiállításai. Láthatták ezenkívül a munkáit Balatonfűzfőn, Várpalotán és Veszprémben. A Fiók-Art Körön keresztül tagja a Szabad Képzőművészek Országos Szövetségének.

A megyei bíróságon régebbi, hagyományos technikával készült olajképeit és legújabb, akrilfestékkel készített munkáit állította ki. Az utóbbiakat ő szívesebben nevezi színes grafikáknak, mivel a festészet eszközeivel grafikai megoldásokat is alkalmaz. A kiállítást *dr. Mayer István,* a megyei bírósági tanácselnöke nyitotta meg.

A Magyar Természetgyógyászok Kamarájának támogatásával és a Magyar Agykontroll Szervezet szervezésében ismét megrendezésre kerül **1994. február 12–13-án és 19–20-án** (szombat–vasárnap) az

AGYKONTROLL TANFOLYAM

Domján Gábor vezetésével

A rendezvény helye: Megyei Művelődési Központ, Veszprém, Dózsa Gy. u. 2.

Részvételi díja: 6400 Ft (diákoknak, nyugdíjasoknak 5400 Ft, házastársak egyikének 5900 Ft)

A rendezvényre jelentkezni lehet 16–18 óra között: Veszprém, Kossuth u. 10., V. em. 513. (ügyvédi iroda)

(70538/1H)

A DUSZÉN Bányászati és Szolgáltatási Kft.

dudari szénféleségeit azonnali szállítással kínálja a vásárlóknak

A szállítás lebonyolításáról igény szerint gondoskodunk
Szénáraink

rostált daraszén 430 Ft/q
diószén 534 Ft/q

A FENTI ÁRAK AZ ÁFÁT TARTALMAZZÁK

Befizetőhely:
A DUSZÉN KFT.
(dudari bányaüzem)
pénztárában munkanapokon, 6–14 óráig

További információ
a 88/314-687, 88/314-054-es telefonon
DUSZÉN KFT., Dudar-bánya

(71538/1K)

Kutatásban, környezetvédelemben

Magyar–francia együttműködés?

Az alkalmazott kutatások terén, mindenekelőtt a gyógyszer- és az élelmiszeriparban lát kutatási együttműködési lehetőséget magyar és francia intézetek között *Yves Sicard,* a Francia Köztársaság magyarországi nagykövetségének tudományos és technológiai attaséja.

A fizikus képzettségű diplomata néhány hónapja tölti be e posztot, s azóta ismerkedik a magyarországi tudományos kutatóhelyekkel. Ennek jegyében töltött két napot Veszprémben, ahol az egyetem és az Akadémia Műszaki Kémiai Kutató Intézetének tevékenységével ismerkedett. Tapasztalatai alapján elmondta, hogy a környezetvédelmi kutatások, fejlesztések terén is perspektívái lehetnek a tudományos együttműködésnek. *Dr. Gyenis János,* a MÜKKI igazgatója elmondta, hogy tavaly például Svájcból hoztak haza egy nemzetközi kutatási nagydíjat.

Az attasé szerint hazája több magyarországi tudományos projektet is támogat, így a Veszprémben esedékes májusi szennyvíztisztítási konferenciát, valamint a Sopronba tervezett másodnyersanyag-, hulladékhasznosítási konferenciát. Ugyancsak francia közreműködéssel – veszprémi egyetemi koordinációs központtal – tervezik egy olyan környezetvédelmi kockázatmodellezési iskola működtetését, amelyben egy-egy lengyel, olasz, angol, francia, s a veszprémin kívül még egy magyar, a miskolci egyetem venne részt. A francia diplomata kilátásba helyezte a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége által szervezett helyi programok támogatását is.

K. B. J.

Politikai megfulladás ellen

Mentőöv az MDF-nek

Német lap a rádióról és a tv-ről

A Magyar Rádióban tervezett elbocsátásokkal foglalkozott pénteki számában a liberális baloldali német lap, a Frankfurter Rundschau.

A tömeges elbocsátásra gazdasági érveket hoznak fel, ám „az akció politikai jellege felől sem hagynak kétséget" – írta a lap munkatársa, *Harry Schleicher,* aki szerint „a májusban várható parlamenti választások már sötét árnyékokat vetnek előre".

„A küszöbönálló elbocsátási hullám a magyar rádióban az elektronikus médiumok lehető legnagyobb fokú befolyásolásáért folyó pártpolitikai küzdelem új fejezetét jelenti, ezt megelőzték a televízióban végrehajtott személyi és programatikus változások, még ha azok nem is voltak olyan radikálisok és átfogóak" – hangoztatta a Frankfurter Rundschau.

A cikk szerzője szerint „az 1990 májusában, az első szabad, pluralista választásokon aratott fényes győzelme óta az MDF markánsan veszített a választói kegyekből. A kormányon lévők ezt nem utolsósorban arra vezették vissza, hogy az ellenzéknek nagy befolyása van a rádióban és a televízióban. Mivel az MDF, hasonlóan a legtöbb magyar párthoz, jóformán nem rendelkezik saját szócsővel, szemmel láthatóan az elektronikus médiumokban látják a politikai megfulladástól megkímélő mentőövet".

Értesítjük tisztelt ügyfeleinket, hogy a

Veszprémi Földhivatal zirci ingatlan-nyilvántartási részlege

1994. január 17-ével

új helyre költözött

Új címünk: 8420 Zirc, Rákóczi tér 15/A, I. em. 1.

(70265/1H)

1983. VII. 8.

1021

Déli Krónika — Jágert Margit iparművész

- A Duna Galériában mától a fiatal iparművészek [illegible] studiójának szilikát csoportja mutatkozik be. A kiállitást mi már láthattuk. Szép. De most mégsem erről hallhatnak. Iparművész barátom ű mondta egyszer, amikor kilépett a gyárból, hogy ott megvolt minden, ami a művésznek kell. Egy hiányzott csak, de az nagyon. A lehetőség, hogy - ahogyan ő fogalmazott - a fantázia szabadon szárnyalhasson. Azt már én teszem hozzá, mindez sok szempontból érthető. Az azonban mégis aggaszt, hogy egyre több iparművész lesz szabaduszó. Persze ott sem könnyű. Ez is kidorül Szántó Zsóka riportjából, aki Jágor Margittal, Zsigmond Gézával és Hőgye Katalinnal beszélget.

- Tekintsünk végig ezen a kiállitáson! Zömmel disztárgyakat látok, és nagyon kevés használati edényt.

- Amikor kiállitási lehetőség van, akkor az emberek inkább a művészetet szeretnék bemutatni. Mutatják az igazi önmagukat. És mondjuk az is, hogy a funkcionális tárgyakat ha terveznek a emberek, a szabaduszók is szivesen csinálnák azokat, viszont nem tudják megvalósitani. Mert azt csak gyári körülmények között lehet megcsinálni, oda pedig nem lehet bejutni. Csak hogyha valaki például be jut, avval már megölte a lehetőségét, hogy ő valami mást tudjon csinálni.

- Lehet valamit tenni, hogy ne igy legyen?

- A fiatal művészek studiója harcok aziparművész státuszért a gyárakban, már mindon helyen azt kapjuk, hogy ez egy reménytelen harc lesz.

- Én nem hiszem, hogy nincs kereslet az étkészletekre, edényekre, háztartásban is alkalmazható szép, korszerű formákra.

- Kb. 1,5 éve az Iparművészeti Vállalat és a Képcsarnok nem forgalmaz.

- Tehát nemvesz i meg a művészektől.

- Igen. Egyszerűen leállt a forgalmazással, mert volt egy ólombotrány, és azóta azt hiszem, hogy ez nem rendeződött sem a KERMI-vel, se az Iparművészeti Vállalattal.

- Lényegében az edények alapanyagául szolgáló kerámiát nem tartják megfelelőnek. Honnan szerzik be például a keramikusok az alapanyagaikat. Amiket ol is adhatnak.

- Én éppen tegnap voltam alapanyagot beszerezni. Mindenki a maga kis forrásaiból ól. A Magnezitipari Művektől veszek egy olyan samottot, amá ...

- Tehát lényegében személyes kapcsolatokon alapul?

- Személyes kapcsolatok. Odamegyek, ismerek valakit, az átszól telefonon másvalakinak, az ir nekem egy számlát, kifizetem, hazafuvarozom. Ez nagyon régi probléma. A szövetség is nagyon sokat próbált már tenni ez ellen, hogy valami legyen egy Budapesten egy raktár, ahol különböző anyagok, különböző minőségü anyagok sorban állnak, és a keramikusok odamennek.

- Kinek kellene lépni? Ki tehet?

- Elsősorban annak, aki forgalmazni akar. Itt az Ipar[illegible]

JÄGER JÁNOS HENRIK
kőfaragó

Budapest
Országúti ferences temp.
TKM 641

8.dd.

Jáger József, elektromos tervező

Golda János: 450 lakásos lakónegyed, Sajószentpéter. Építész: Thoma Ágnes (Erzakterv.)

Elektromos tervező: Jáger József.

Fő-Építésvezető: Tóth István.

Magyar Építőművészek, 1988., 6., 48-old

JAEGER JÓZSEF

KM

Kártyafestők Magyarországon

K - 12813

íme Miukulás előtt járok küldemé
címszavából hiányoznak a díjak év
utánnanéz.
Ha nekes sürgős hívd fel (T: 02
fel hétfőn. Korábban sajnos nem l
orvoshoz jár.

FARAGÓ ARANKA [1965-től Ptas
(Zenta, [Senta,YU] 1930). A belgr
grafikai szakán végzett 1956-ba
1956 - 1968 között a Jó Pajtás és
műszaki szerkesztője és illuszt
szerkesztője; 1978-85 között fele
kiadóház
munkatársa: Testvériseég - Egys
Tankönyvkiadó-Intézet, Dečija kn
Rijeka, Rusko slovo - Ruski Kr
ban vonul nyugdíjba. Azóta
szabadfoglalkozású művész. Far
könyvek első olyan illusztrártor
kizárólag az illusztráció, ill
alkotta meg. Már tanuló évei ala
tervezete.

JAEGER József kártyafestő

Pozsony, 1835–1850

Kártyafestők Mo-on. [Kiáll. kat.]

Kecskemét, 1996

Bardoly István

1.sz. Készitse el egy bevezetendő uj szolgáltatás lehet
Milyen marketing eszközöket használna e szolgált

JÁGER Margit

(Budapest, 1948.)
Iparművészeti főiskolán végzett.
Egyéni kiállítása: 1987. Budapest-Nagytétény.
Részt vett 1984- és 1986-ban az Országos Kerámia Biennálén.

Címe: 1131 Budapest, Fivér utca 6/b.

Babaház I*–II*–III.,* 1988.
mázas porcelán, 37/39,5/45 cm

HŐGYE Katalin

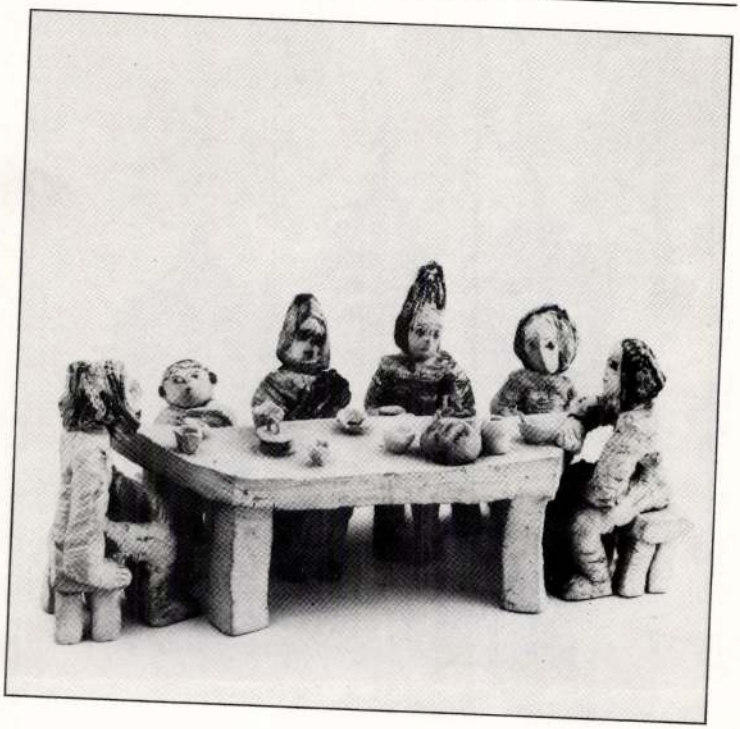

(Gyula, 1952.)
Iparművészeti főiskolán végzett.
Egyéni kiállításai: 1979. Budapest; 1980. Dunaújváros, Zalaegerszeg; 1982. Gödöllő; 1983. Sopron, Szeghalom; 1984. Vác; 1985. Ózd; 1987. Budapest.
Részt vett 1978-, 1980-, 1982-, 1984- és 1986-ban az Országos Kerámia Biennálén.

Címe: 1124 Budapest, Kiss János altábornagy utca 55.

Szegényünnep,* 1987.
samottos kőagyag
asztal: 22x72x20 cm, figurák: 27,5-től 40 cm-ig

kerámikus MKT

JÁGER MARGIT

Jáger Margit kerámikusművész.
1979-ben végeztem a Magyar Iparművészeti Főiskola kerámikus szakán. Csekovszky Árpád és Schrammel Imre voltak a tanáraim. Azóta saját műteremben dolgozom. Terveztem és kiviteleztem lámpákat és virágtartókat, virágtartó edényeket a Hotel Hilton részére. 1988-ban egy századeleji középület belső terébe (Budapest, Munkácsy Mihály u.) készítettem szecessziós stílusú vázákat és virágtartó edényeket.
1980 óta dolgozom a Forum Hotelnek. Speciális edényeket készítek az éttermük részére.
Részt vettem a Siklósi és a Kecskeméti művésztelepeken és szinpóziumokon.

Egyéni és közös kiállítások:
1984, 1986, 1988, 1992 Pécs, Kerámia Biennálé
1988 Rátkai Club, Budapest
1987 Nagytétény
1991 Százhalombatta
1992 3. Nemzetközi Kerámia Verseny 92. és kiállítás Mino, Japan; A zsűri különdíját nyertem.

I graduated at the ceramics faculty of Hungarian Applied Arts Academia in 1979. My teachers were Mr. Árpád Csekovszky and Mr. Imre Schrammel.
Since my graduation I have been working in my own studio. I have designed and made unique lampa and flower pots for Hilton Hotel.
In 1988 I made vases and flower pots in secession style to order for heuses built at the turn if the century. Since 1980 I have been working for Forum Hotel making special pots of use for the restaurant.
I also participated in Hungarian colony of artists and symposion in Siklós and Kecskemét.

Exhibitions Held in Common:
1984, 1986, 1988, 1992 Pécs, Ceramics Bienale
1988 Rátkai Club, Budapest
1987 Nagytétény
1991 Százhalombatta
1992 The 3rd International Ceramics competition 92 Mino, Japan;
I got prize: Special Judges Award, Ceramics Designed, Section by Nino Caruso

Megjelenés előtt a leányfalui pap-költő regénye

Pécsett kezeli az unoka az írói hagyatékot

Több mint tíz éve halt meg *Pusztai Sándor* leányfalusi katolikus plébános, a háború előtti magyar irodalom egyik kevésbé ismert alakja. Írói hagyatéka Pécsre került, testvérének unokáját jelölte meg a végrendeletben az örökség gondozójának. *Haászné Katona Ágnes* elméleti KRESZ-oktató, háromgyermekes családanya mindig szívesen emlékszik vissza a keresztapjánál töltött nyarakra.

– Még egészen kisgyerekként nyaraltam nála mindig néhány hetet, s mindez még most is feledhetetlen számomra.

– Ki volt tulajdonképpen Puszta Sándor?

– A Somogy megyei Görgetegen született 1912-ben, 1937-ben került az alig néhány éve önállósodott leányfalui egyházközség élére. Amellett, hogy kitűnő szónok volt, dolgozott a Magyar Rádió riporteréként, sőt haditudósító is volt a háború alatt. 1934-től 81-ig összesen 12 verseskötete jelent meg. Ezen kívül négy regény és tucatnyi hangszalag maradt utána.

– Hogy lett éppen ön Puszta Sándor irodalmi hagyatékának gondozója?

– Gyerekkoromban én voltam a kedvence, de gondolom, közrejátszott benne az is, hogy édesanyám magyar-történelem szakos tanár, így viszonylag értő kezekbe tehette le munkásságának eredményeit. Azonban az irodalmi örökségnek csupán töredéke került hozzánk. Halála óta folyamatosan próbáljuk összeszedni mindazt, ami maradt, mert például a felbecsülhetetlen értékű levelezését elégették a családtagok a halált követően.

– Mi tartozik tulajdonképpen egy irodalmi hagyatékba?

– Én is meglepődtem, amikor egy ügyvédtől megtudtam mi mindent jelent az irodalmi hagyaték. A megjelent és a kiadatlan kéziratokon kívül az irodalmi értékkel bíró levelezés, a vele, róla és általa készült hangszalagok, esetleges filmfelvételek, a regények, írások meg nem jelent variációi. Ezen kívül például ide tartoznak még a kortársaktól kapott dedikált művek is.

– Mi történt az elmúlt több, mint tíz évben a hagyatékkal?

– Miután megvívtuk a szélmalomharcot a rokonsággal, egy ideig semmi. Tavaly jelentkezett nálunk *Székelyhidi Ferenc*, a leányfalui művelődési ház igazgatója, aki Puszta Sándor halálának tizedik évfordulójára szervezett megemlékezést a Duna-kanyarban. Ekkor véltem úgy, hogy mégis van értelme tenni ezért az írói hagyatékért. Megszerveztük az irodalmi múzeummal, hogy rendezik ezt a hagyatékot, mivel ehhez nincs meg a szakmai hozzáértésünk. De ennél nagyobb lépés, hogy egy-két hónapon belül 2000 példányban kiadják a Pusztába kiáltó című regényét. **Móczán Zoltán**

A pécsi fiatalasszony Haászné Katona Ágnes gondozza Puszta Sándor hagyatékát **Fotó: Müller Andrea**

Vajszló ünnepe az egész Ormánságé

Egy hétig tartanak a vendégváró programok

Harmadik alkalommal nyílt meg tegnap a Vajszlói napok rendezvénysorozat az ormánsági településen. *Katona Zoltán* polgármester örömmel köszöntötte az egy hetes ünnepség első napjának résztvevőit, akik nemcsak helybeliek voltak, a környék más faluiból is érkeztek Vajszlóra.

A programokban ezúttal is bővelkedő rendezvénysorozat ideje alatt ezúttal több állandó kiállítás is megtekinthető a község művelődési házában. Ott kapott helyet az ormánsági szőtteskiállítás és vásár, kerámiákat és festményeket bemutató képzőművészeti tárlat. Bizonyosan sok érdeklődőt vonz majd a fa- és csontfaragások kiállítás, valamint a vadásztrófea-gyűjtemény és a helyi zöldség-gyümölcs termelők bemutatója is.

Ma a hagyományos vajszlói búcsú színesíti a rendezvénysorozat első napjait. Ebből az alkalomból szabadtéri műsorral lép fel az ormánsági településen a Zengővárkonyi Népi Együttes. Minden bizonnyal a környékbeli községekből is több érdeklődőt vonz majd az esti Korda György és Balázs Klári műsor.

A Vajszlói napok idejére, szerdára időzítették a helyi országos kirakodó- és állatvásárt, pénteken pedig író-olvasó találkozót rendeznek *Kiss Gézával* a Vajszlóról szóló könyvének megjelenése alkalmából. **K. E.**

Ötven méter magas kőfal szegélyezi az egykori kőbányát **Fotó: Laufer László**

Operaszikla Gyenesdiáson

Pavarotti fantáziáját is megmozgatta az ötlet

Szabadtéri színpad létrehozására szövetkeztek a gyenesdiásiak – a Balatonon nyaralók két év múlva akár Luciano Pavarottival is találkozhatnak az immár Operasziklának nevezett egykori kőbányában.

A helyi képviselő-testület már több, mint három éve, hogy fel szeretne építeni a kőbányában egy szabadtéri színpadot, s most a zalaegerszegi színház igazgatója, Halasi Imre szakmai tervének kézhezvétele után úgy tűnik, meg is valósul az álmuk.

A községtől északra fekvő, használaton kívüli kőbánya egyes részeit közel félszáz méter magas kőfal veszi körül, idekerülne a színpad. A monumentális terű és festői szépségű helyre – szponzorokat és vállalkozókat megnyerve az ügynek – a gyenesdiásiak egy szállodakomplexumot és egy gyógyfürdőt is szeretnének felépíteni. Az elmúlt hetekben, hónapokban több magyar és külföldi színházi rendező, látványtervező, valamint előadóművész találta úgy, hogy a gyenesdiásiak ötlete érdemes lehet a támogatásra, s így vannak ezzel a környékbeli vállalkozók is.

Az Operasziklán elsősorban klasszikus műfajok jutnak majd bemutatkozási lehetőséghez: a művészek opera- és oratórium-, valamint balettelőadásokat szeretnének létrehozni a Balaton mellett pihenők örömére.

Egyes információk szerint a világhírű tenorista, Pavarotti fantáziáját is megmozgatta a gyenesdiásiak ötlete. Impresszáriója mindenesetre rövidesen a községbe érkezik, s ha neki is tetszik majd a környezet, könnyen előfordulhat, hogy a hivatalos átadáskor, 1996-ban Pavarotti avatja fel az Operasziklát.

Miniüvegek és kerámiák Pécsett

Formai sokszínűség, izgalmas anyagtársítások, különös ötletek jellemzik azt a kiállítást, melyet tegnap este nyitottak meg Pécsett a Parti Galériában. Ezúttal harmadik alkalommal rendezték meg a Miniüveg-és kerámia kiállítást, melynek újszerűsége, hogy idén nemcsak üvegművészek kaptak meghívást a tárlatra.

Az apró alkotások között vannak karcsú, színjátszó vázák, szecessziót idéző poharak, absztrakt dísztárgyak, apró szobrok, kavicsnak látszó dobozok, üveglégyfogók is. Romantika, klasszikus vonalvezetés, kubista elemek, természeti motívumok kavalkádját látja a látogató, aki 18 alkotó mintegy száz munkájával ismerkedhet meg.

Ízelítő Jáger Margit alkotásaiból **Fotó: Laufer László**

A négy éve működő galéria sikere a tulajdonosok, *Fabinyi Gabriella* és *Tátrai Annamária* tehetségét dícséri, bár heroikus küzdelmet kell folytassanak a fennmaradásért. Sem a néhány szponzor, sem az évi tíz színvonalas tárlat nem hoz elég bevételt, de talán valamit segít majd a nemrég megnyílt borgalériájuk, melyben valódi üveg- és borritkaságok vásárolhatók a villányi Polgár-pincéből. Nagy probléma az is, hogy hazánkban még kialakulatlan a műtárgypiac, a kortárs művészek alkotásait nemigen keresik a gyűjtők.

A miniüvegek szerelmeseit egyébként szeptember 15-éig várják erre a bevallottan is bolondosabb, nyárra tervezett válogatás megtekintésére. Akkor árveréssel zárul a kiállítás. Annyit pedig már most tudni, hogy a következő tárlat során *Pinczehelyi Sándor* munkáival ismerkedhet meg majd a közönség, akinek különben még nem is volt önálló kiállítása a saját városában. **H. I. Gy.**

Máriakéméndi találkozó

Három napig tart az a szombaton megkezdődött falutalálkozó, melyre mintegy kétszázötven vendéget várnak a máriakéméndiek.

A vendégek fele Németországból már meg is érkezett. Valamennyien egykori Máriakéméndről kitelepített svábok, többségük Staigban telepedett le, s most magukkal hozták családjukat is. *Kővári Anita*, a baranyai kisközség jegyzője szerint a háromnapos program második napjára az ország más részeiben, de itthon élő egykori máriakéméndiek is megérkeznek, s a vasárnapi rendezvényeket már az ő részvételükkel tudják megtartani. Szombaton kispályás labdarúgó tornával, a világháborús emlékmű megkoszorúzásával, délután a pincesor bejárásával, majd a polgármester, *Rott Ferenc* pincéjében megrendezett zenés vacsorával telt el a nap. Ma szentmisével folytatják, majd térzene lesz a sportpályán, délután pedig a kultúrházban rendeznek néptánc műsort. Hétfőn a búcsúval és egy márévári autóbuszkirándulással zárul a községi találkozó. **P. Zs.**

Rádió mellett...

Ronda világ van. Kinyitom a rádiót, bekapcsolom a tévét, belepillantok az egyik országos lapba és már a tudósítások, hírek címeitől akár egy életre elmehetne a kedvem: Megölte kislányát, öngyilkos lett; Kegyetlenkedő tizenévesek halálra vertek egy férfit; Lőszer a segélyszállítmányban; Kőzápor az Ablakra (vagyis az Ablak című tévéműsor forgatócsoportjára); Rejtélyes vértócsák egy lakásban – Sokan bibliai jelenségnek tartják. A külvilágban még vadabb dolgok történnek: ki tudja hány embert ölnek meg naponta, vagy halnak éhen, pusztulnak el végelgyengülésben, súlyos betegségek, járványok okán?

Közben az ember fuldoklik a dühtől is, amit ez a kegyetlen forró nyár – immár jó ötven napja – kivált belőle, pedig sokkal kegyetlenebb sorsokról hallhatunk híreket, a hét elején például Miskolcról: a rádió riportere beáll a délelőtti tüntetők közé és közvetíti a panaszokat. „A nyugdíjasok közül többen már kenyeret lopnak a boltokban . . . Egy asszony kenyér- és péksütemény-morzsát söpör a kötényébe és eteti vele a gyermekét . . . Egy beteg meghalt, mert már hetek óta nem tudta kiváltani a gyógyszereit . . . Sokan elszegényedtek, mások mérhetetlenül meggazdagodtak . . .”

A gazdagok nem vonulnak ki az utcára. Láthatatlanok. Arcnélküliek. De a gazdagságukat nem lehet elrejteni. Többmilliós kocsikkal suhannak a pesti éjszakában mulatóról-mulatóra, jó illatú nőkkel, a villanegyedekben, magánnyaralókban rendezett házibulikra, azaz – „partykra”, szavukkal élve . . . Pezsgők, drága – soha nem hallott nevű – italok, sültek, tengeri herkentyűk az asztalokon, hűvös taps az alkalomra meghívott és fellépő művészek produkcióit jutalmazva (mert ilyen is van, a rongyrázás elképesztő méreteket öltött). A kormány is. Magyarország előkelő helyen áll ufo-ügyben, az utóbbi években ránk figyel a világ . . . a sűrűn előforduló ufo-jelenségek és megfigyelések következményeként. A rádióból – jómagam is – értesültem ilyen-olyan ufo-jelenségekről, amelyek - érdekes módon – mindig éjszaka fordultak elő, lehetőleg kevés szemtanú részvételével. Hogy éjszaka nagy fényesség támadt és leszállt a szántásra valamilyen ismeretlen szerkezet . . . hangok is hallatszottak . . . egy embert be is engedtek a világűrből érkező repülő istennyilába, de az illető elkábult, semmire nem emlékszik.

Meg egy fiatalember is akadt, akit földöntúli lények magukkal vittek, vissza is hoztak és – ezt a tévében mondta el, saját szememmel láttam - szóval büszkélkedett, hogy egy ufó-lányt teherbeejtett és lesz ufó-gyerek, ha minden jól megy. Felesége ott ült mellette a stúdióban, de még csak nem is hüledezett, csak jámboran mosolygott . . .

Nem tudom, ezt a pesti kurafit meghívják-e a debreceni kongresszusra. Ő tudna mesélni. Ufó-vitákba én is belekeveredtem néhányszor, a társaság persze kételkedett és röhögött, de egészen normális fickók mindig akadtak, akik szigorúan nekünk szegezték a kérdést: „Miért?! Olyan lehetetlen, hogy nálunknál sokkal fejlettebb civilizáció létezik világmindenségben?!” Mondtam nekik – egy alkalommal – hogy nem tartom lehetetlennek, de azért mégis csak furcsa, hogy – bár fejlettségük tanusítandó – megtalálták a Földet, sőt Magyarországot, de érdekes módon mindig csak éjjel, némely őrült szemtanú statisztálása mellett, holott ésszerűbb lenne, ha déli nagyforgalom idején szállnának le mondjuk Pécsre a Széchenyi-téren . . .”

Lehülyéztek. És megitták a sörömet.

Rab Ferenc

Így élünk valahogy

Egészségtelen népesség-fogyókúra

Baranya és Tolna a középmezőnyben, Zala és Somogy a sereghajtók között

Kilókban mérve még csak-csak tartjuk össztömegünket – s ez már önmagában is egészségtelen –, ám a magyarországi népesség nem súlyában, hanem számában csökken.

Általában a születések statisztikai adatán – 1992-ben ezer lakosra 11,8 születés jutott, tavaly már csak 11,3 – szokás siránkozni, pedig önmagában nem ezzel a jelenséggel van a legnagyobb baj: a fejlett országok zömében hasonló a helyzet. Csakhogy azokban mégis növekszik a népesség, hiszen a halálozás statisztikai mutatói szerint is fejlettek. A mi adataink viszont ebben ennél rosszabb képet mutatnak: ezer lakosra 1992-ben és 1993 egyaránt 14,4 halálozás jutott. (Ausztriában csak 10,5, Olaszországban 9,6, Spanyolországban 8,7, Japánban 6,7). A mi népeségünk tehát csökken: a természetes fogyás ezer lakosra számítva egy év alatt –2,6-ról –3,1-re romlott.

Régiónk négy megyéje között 1992-ben az ezer lakosra jutó születések száma alapján a sorrend még így állt: Tolna 12,3, Somogy 11,6, Baranya 11,4, Zala 11,1. A tavalyi pozíció: Somogy 11,9, Baranya és Tolna egyaránt 11,5, Zala 10,5. A halálozás teintetében pedig 1992-ben ilyen adatok voltak: Baranya 14,1, Tolna 14,7, Zala 14,8, Somogy 15,6, Ez a sorrend nem módosult 1993-ban, csak a számok változtak: Baranya 14,3, Tolna 14,4, Zala 15,7 Somogy 16,3. Ezekből következően a népesség „természetes" fogyása ezer lakosra számítva Baranyában –2,7-ről –2,8-ra, Tolnában –2,5-ről –2,9-re, Somogyban –4,1-ről –4,4,-re, Zala esetében –3,7-ről –5,3-re romlott. Ugyanakkor amíg 1992-ban e négy megye közül csak Tolna népességfogyása volt kedvezőbb az országos átlagnál, a romlás ellenére 1993-ban már Baranyáé is. Somogyé és Zaláé viszont sokkal rosszabb!

Tavaly valamelyest nőtt a születések száma Baranyában és Somogyban, csökkent viszont Tolnában és Zalában. Ám a halálozási statisztika mérlegén csak Tolna javított, a többi megye rontott.

A népességfogyás puszta ténye eléggé benne van a köztudatban, ugyanakkor még ma is gyakran hivatkoznak régen elavult vagy igaz sem volt népességadatokra. Például Baranya megye lakónépessége csak 1980-ban volt 434 ezer fölött, ám 1990-ben már csak 418 642, tavaly pedig 417 113. A természetes fogyás 1141 fő lenne, de a – e négy megye közül egyedül itt pozitív: 433 – (be)vándorlási különbözet miatt csak 708 voltak kevesebben a Baranyában lakók, mint az előző évben. Pécs lélekszáma sem közel 180 ezer – soha nem is volt annyi –, viszont a megyével ellentétben növekszik: 615 fővel volt több volt, mint 1992-ban, vagyis 171 562. Ez azonban nem a természetes szaporodás, hanem a bevándorlás eredménye.

Egyébként Baranyában tavaly 4797-en születtek, 5938-an halltak meg, s 433-mal többen érkeztek ide, mint ahányan elmentek. Tovább, s kereken 48 százalékra csökkent a férfiak aránya. A korfa törzse a 15 és 39 év közötti tartományban a legvastagabb, s gyarapodó. A 60 éven felüliek aránya már 2,5%-kal (Pécsett 3-mal) haladja meg a 14 év alattiakét.

Népességünk bizony nemcsak fogy, de öregedik is. **D. I.**

Új Duna-híd Szekszárd térségében

Százötven forint a hídpénz

Várhatóan négy év múlva készül el, és a rajta közlekedőknek hídpénzt kell fizetniük. A Szekszárd térségében épülő új Duna-híd koncessziós szerződését már megkötötték, a tervezése jól halad, éppen ezért tudja ígérni az építtető: a kelet-nyugati forgalomban jelentős útvonal megtakarítást jelentő közúti híd a tervezett határidőre elkészül.

A hídhoz vezető autóútszakasz, valamint a híd terveinek elkészítésére az Új Duna-Híd Koncessziós Rt.-től az Uvaterv Kft. valamint az Effect Kft. kapott megbízást. Az útépítés költségeit – ez mintegy 2 milliárd forint – közvetett hozzájárulásként az állam vállalta magára, a kivitelezést pedig a Kecskeméti Közúti Igazgatóság irányítja. Júliusban a környezetvédelmi engedélyek megérkezése után már a végleges nyomvonalat is kijelölték. Ebben a hónapban megkezdődnek a földvásárlások, ugyanis ez a feltétele a koncessziós szerződések hatályba lépésének.

A híd hossza egyébként csaknem egy kilométer lesz, a hozzá csatlakozó kétszer egysávos (a későbbiek folyamán kétsávossá alakítják át) 9-es, 20 kilométer hosszú út a 6-ost és az 51-es utat köti majd össze. Az első szakasz folyó áron 12 milliárd, a bővítés 6,5 milliárd forintba kerül majd. Az új hídnak még csak a tervei születtek meg, a használati díjról viszont már döntés született. A szerződés szerint a hídpénz (1992-es árakon) személygépkocsinként 150, tehergépkocsinként pedig 545 forint lesz. Az első szakasz várhatóan 1998-ban készül el, a hidat a közlekedők az ezredforduló tájékán vehetik birtokukba.

Tábor gyermekeknek és gyermekbarátoknak

Csaknem harminc gyermek és felnőtt vesz részt ezen a hétvégén abban a nomád táborban, amelyet a Magyarországi Gyermekbarátok Mozgalmának keszthelyi szervezete hívott életre a város szomszédságában lévő fagyoskereszti erdészházban. Az egyéves múltra visszatekintő, szülői kezdeményezésre létrejött szerveződés célja, hogy a meglévő gyermekmozgalmak alternatívájaként kínáljon politikamentes programokat a gyerekeknek és a családoknak. A fagyoskereszti táborban a civilizált környezetből kiszakítva – villany és vezetékes víz nélkül –, az erdő közepén ismerkednek a gyerekek a természet szépségeivel. A táborozást a tagdíjakból, valamint különböző támogatásokból finanszírozzák a gyermekbarátok. A civil szervezet távolabbi célja a Zala-Kar elnevezésű kistérségi társulás gyermekönkormányzatához hasonló gyermekszervezet létrehozása Keszthelyen. (MTI)

Víztisztítás házilag

Az utóbbi évek legriasztóbb jelensége az ivóvizek növekvő szennyezettsége. A víz fertőtlenítésére használt klór, bár hatásos a baktériumok ellen, és szükség van rá, nem szűri ki a vegyi szennyezettséget, sőt elősegíti a klórnak a vízben lévő szerves anyagokkal való reakcióját, olyan vegyületek kialakulását, amelyek rák- és mutációkeltők.

Mindezt az Aquanatura ivóvíztisztító készülék hazai terjesztőjétől tudtuk meg, akik Magyarországon is hozzáférhetővé teszik ezt az USA-ban kifejlesztett, csapra szerelhető vízszűrő berendezést, amely talán a világ egyik legkisebb ilyen műszere.

– *A berendezés mechanikus és aktív szűrésre is képes* – mondták el. – *A speciális szűrő az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat engedélye szerint jelentősen csökkenti, illetve teljesen eltávolítja a vízből a szabad és a kötött aktív klórt, a klórozott metánszármazékokat, rákkeltő szerves anyagokat, az íz- és a szagrontó anyagokat.*

Az Aquanatura alkalmas arra is, hogy 0,2 mikronos átmérőig kiszűrje a baktériumokat, parazitákat és tojásaikat, a radioaktív port. A klór kiszűrése egyébként azért is fontos, mert a klórozott víz fogyasztása a vizsgálatok szerint közrejátszhat egyes szívbetegségek, végbél-, vastagbél– és hólyagrák kialakulásában, illetve bizonyos emésztőszervi daganatos betegségek kialakulásában is.

A készüléket a csapra kell szerelni, és egy váltógomb segítségével lehet szűrt vizet nyerni az iváshoz és a főzéshez, de mosogatáshoz, mosakodáshoz szűrés nélkül is átengedhető rajta a víz. A szerkezet 1 évig jó, de akkor sem kell az egészet lecserélni, elég csak új szűrőt betenni. Az ára is kedvező, kispénzű családok is megengedhetik maguknak. **H. I. GY.**

A kórház intenzív osztályán most is fekszik súlyosan, életveszélyesen gerincsérült fiatalember, aki a sekély, part menti vízben ugrott fejest
Fotó: Laufer László

Nyakukat szegik a vakmerő fürdőzők

Három havi csúcsforgalom a Siófoki Kórházban

Igazi nagyvárosi ügyeletes klinikáéhoz hasonlít a Siófoki Kórház nyári forgalma. Napközben szinte egymást érik a szirénázó mentőautók, amelyek súlyos sérültet szállítanak. *Dr. Varga Ferenc* orvosigazgatót a gyakori balesetekről és sérülésekről kérdeztük:

– A legtöbb sérültet különböző törésekkel szállítják hozzánk a mentők. Figyelemre méltó, hogy ezen a nyáron mennyire gyakoriak a gerinctöréssel járó balesetek. Ezek többségénél a nyaki gerincszakasz sérül, általában fürdőzés közben, amikor vízibiciklirőI, csónakról a sekély vízbe fejest ugranak a nyaralók – gyakran helyismerettel nem rendelkező külföldiek. Nem lehet eléggé hangsúlyozni ennek a játéknak veszélyességét. A harmadik jellemző csoport a közúti balesetek során keletkezik, amelyek a töréseken kívül gyakran járnak súlyos koponya és hasi sérülésekkel. Megfigyeléseink szerint a közúti balesetekből való beszállítások többsége hétvégeken, az éjszakai, hajnali órákban történnek leggyakrabban.

– *Hogyan bírja a kórház a súlyos esetekkel tarkított, feszített tempójú nyári munkát?*

– A nyári hónapokban is változó, hogy mennyit kell dolgoznunk, az állandó készültség azonban emberpróbáló munka orvosaink számára. A betervezett műtétekhez jönnek a váratlan sürgős esetek, egy-egy nagyobb közlekedési baleset esetén gyakran tömegesen. Szerencsére korszerű diagnosztikai műszerekben nem szenvedünk hiányt, alkalmazásukhoz azonban hozzáértő orvosok is kellenek. Köszönetet kell mondanom a pécsi klinikák, illetve kórházak orvosainak, akik segítik, elsősorban sebészeti és baleseti sebészeti munkánkat. Komoly gond viszont, hogy külső segítség nélkül altató orvosaink folyamatosan a teljesítőképességük határán dolgoznak, hiába kértünk már több ízben is segítséget. Pedig nyáron Siófokon és körzetében folyamatosan 2-300 ezer ember nyaral, egy-egy szezonban szinte az egész ország megfordul itt, nem is beszélve a külföldiekről. Ekkora tömegnek csak hatékony külső segítséggel tudjuk biztosítani a minden tekintetben megfelelő kórházi ellátást. **Kaszás E.**

Tűzoltó kocsi Mecseknádasdnak

Hat tűzoltó szállítására alkalmas, korszerű technikával felszerelt tűzoltó kocsit adtak át tegnap délután kis ünnepség keretében Mecseknádasdon. A Ford típusú autót a német testvérközség, Unterensingen tűzoltó testülete adományozta a mecseknádasdi önkéntes tűzoltó-bajtársainak.

Óriáskígyó az őszi BNV-n

A Budapesti Nemzetközi Vásárközpont második félévi programját szeptember 9-18. között megrendezendő 98. Budapesti Nemzetközi Vásár vezeti be. Az elmúlt évhez viszonyítva néggyel több, összesen 33 ország mintegy ezer résztvevője mutatkozik be. Ezúttal mind az öt kontinens képviselteti magát.

A BNV keretében kiállítási csokrot nyújt át a szervező az érdeklődőknek. Az immár hagyományos eseménynek tekinthető Interplayexpo 10. alkalommal nyitja meg kapuit, míg az Otthon, valamint a Kép és Hang az utóbbi kibővülve a korábban önállóan jelentkező Musicexpo tematikájával másodízben, a Ház és kert, valamint a Souvenir koncentrált formában most indult hagyományteremtő útjára. A BNV-n ezúttal is kiosztják a nagydíjakat.

A BNV-t színesítő program gazdagnak ígérkezik. Így például a Szerencsejáték Rt. szeptember 10-én helyszíni közvetítést ad a hatos lottósorsolásról, a BNV területéről, szórakoztató műsor keretében. A következő napon a vásárváros konferenciaközpontjában rendezik meg az Országos Memory Bajnokság döntőjét. A 32 fős mezőny első három helyezettje utazhat majd a ravensburgi Memory Európa Bajnokságra, Németországba.

Szeptember 12-én az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium közreműködésével tartják meg a Piacvédelem, Minőségbiztosítás és Kereskedelem szakmai napját. Folytatódik az Alkotók Napja hagyományos eseménysorozat az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium szervezésében. Szeptember 14-e e program jegyében telik. Ezen a napon a formatervezési tájékoztató keretében kitüntetik a Nagydíjas termékek alkotóit és kiosztják az ipari formatervezési nívódíjakat és okleveleket.

A szabad területen Reklám Színpad kialakítását tervezik, ahol a kiállító cégek számára nyílik bemutatkozási lehetőség. Bizonyára nagy érdeklődés fogja kísérni annak a játékkészítő mesternek az igyekezetét, aki óriás hosszúságú kígyó elkészítésével szeretne a rekordok könyvébe bekerülni.

Átlagosan harminc százalékkal emelkednek a tankönyvek árai

Lesz, akit az állam támogat

Az iskolák döntik el, hogyan differenciálnak

Konszenzussal jóváhagyott Nemzeti Alaptanterve az országnak továbbra sincs, így aztán sem a pedagógusok, sem a diákok nincsenek könnyű helyzetben a megválasztandó tananyagot illetően. A helyzetet csak tovább bonyolítja, hogy a kiválasztandó tankönyvek árai is évről évre egyre feljebb kúsznak – miközben a Heti Világgazdaság című lap nemrég azt jelentette, hogy a Nemzeti Tankönyvkiadó az elmúlt esztendőben rekordnyereséggel zárt.

Ebben az évben a tankönyvek ára *átlagosan harminc százalékkal emelkedik*, ami azt jelenti, hogy például az első évfolyamos gimnazisták 5500, míg az általános iskolások szülei 2000 forintot lesznek kénytelenek csak a könyvekre kiadni szeptemberben. *Durst Győző*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium (MKM) főosztályvezető-helyettese ugyan a héten megerősítette, hogy az MKM úgynevezett kiegészítő tankönyvtámogatással szeretné segíteni a rászorulókat, ez azonban nem jelent többet tanulónként 190 forintnál, ami a pedagógusok szerint édeskevés.

Segíthet persze a helyzeten, hogy az iskoláknak átutalandó fejpénz felhasználását helyben döntik el – azaz jó esély van rá, hogy a rászorulóknak több jut majd a központi támogatásból – ez azonban feltételezi, hogy lesznek, akik kompenzációként egyetlen fillérre sem számíthatnak az egy hónap múlva induló tanévben.

Néhány dél-dunántúli oktatási intézményben érdeklődve egyébiránt azt a képet nyerheti a tankönyv-ügyben kíváncsiskodó, hogy a részletekre egyelőre még a pedagógusok is igencsak *kíváncsiak*. Van ahol például továbbra is gyakorlat, hogy a tanerőnek már az előző tanév végén be kell jelölnie, hogy őszre a hivatalos listán szereplő tankönyvek közül hányat rendel – azaz akkor, amikor még azt sem tudhatja, hogy hány elsős kerül ősszel az intézménybe. Ezzel szemben létezik olyan is, hogy a listát a pedagógusok csak szeptemberben kapják kézhez . . .

P. Zs.

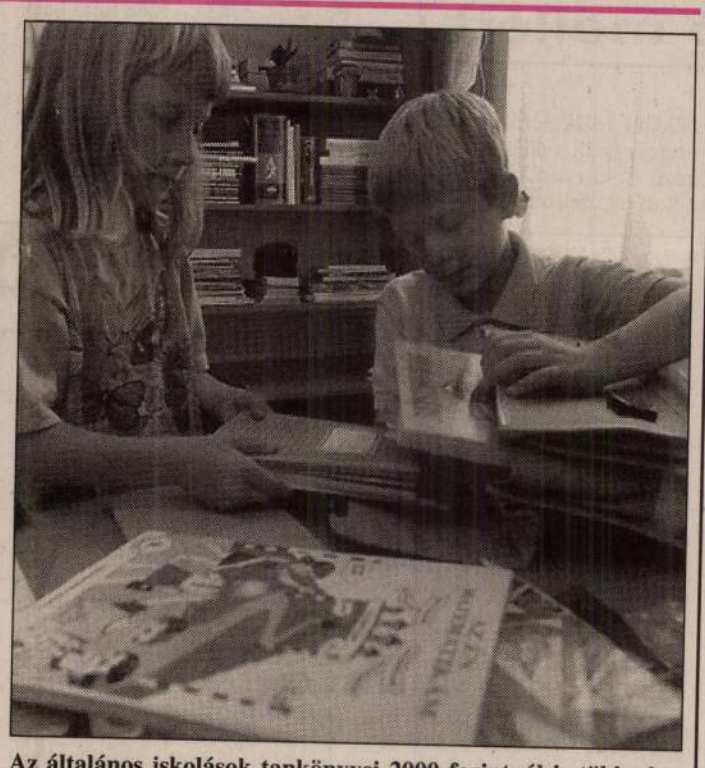

Az általános iskolások tankönyvei 2000 forintnál is többe kerülnek az idei évben
Fotó: Laufer László

Jáger Margit

Jáger Margit keramikus és Orient Enikő textiltervező iparművészek kiállítása december 12-től január 24-ig tekinthető meg a XIII. ker. Úttörő Ifjúsági és Művelődési Központban.

Népszabadság, 1986. XII. 9

Jáger Margit, keramikus

L. Moholy - Nagy

Rados Péter: A közművelődés ára 7.

Népszabadság Bp. 1980. jún. 11.

JÁGER TERÉZ

réntvett munkáival az Alonyban rendezett nagyjánási kézi munka nakkor kiállításán, „különösen nép kollekciót mutatott be"

Pest Drepci Kúlap (Legédi Kirlap)
1968. aug. 27.

4

MDK

Jáger Imre 24 é. csillés

Tatabánya

Tanulmány, szén

Ifjusági Képzőm. és Iparm. kiáll. N.Szal. 1950.jun. 15 l.

Jáger Vendel

festő

l. Szabad Művészet

1950. 212. l.

MDK

Jäger Vendel lalatos /4o é./

Patak

Hid

Kopaszhegy

Tatab.erőmü

Főv. Népmüv. Közp. 33. kiáll. Tatabányai bányász-müv. 1949, jun.

Jáger Vendel, lakatos
tatabányai iskola.

Ezuttal is gazdag anyaggal szerepelt ez az iskola. J.pasztellképei az üzem egyes részeit örökitették meg.

A kiáll.megrendezésének célja, h. a rejtett tehetségek előtörjenek és képzőművészetünk fejlődését biztosítsuk.

Végvári Lajos.:Ifjusági képző- és ip.műv. kiáll. Nemz. Szalon. A népműv. miniszt.által rendezett kiáll. Magyar Nemzet. 1950.jun.10.

MDK

Jáger Vendel lakatos

Tatabánya

Üzemi részlet, pasztt.

Palaválogatás, "

Ifjuségi Képzőm. és Iparm. kiáll. N.Szal. 1950.jun. 15 l.

tisztika szerint az egyik kiállításon volt 382 olajfestmény, 52 akvarell és kőrajz, 4 szobor, 1 dombormű, 20 daguerrotipia.

Kiállításokon kivül igénybe vették Pest-Buda művészei a műkereskedéseket is. A legrégibb pesti ilyfajta kereskedők Paregino Károly és Jánosé, ezek még 1798-ban kaptak polgárjogot, üzletük fennáll még az első évtized közepén. Velük egyidőben folytatott ily kereskedést Rabus Zsigmond, aki 1809-ben kapott pesti polgárjogot, aztán Sauerwein Viktor és Conzi Mihály, mind Pesten. Ugyanitt áll fönn a 20-as, 30-as években Müller kishid-utcai, Gontolini Péter terézvárosi, Conzi váci-utcai boltja s az első tulajdonképpeni műkereskedés: Lichtl Károlyé. 1827-ben Tomola Ferdinánd is alapitott egyet a Váci-utcában. Grimm Vince litografusnak is volt műkereskedése a Dorottya-utcában, 1843-ban ezt átadta Treichlingernek. Ezeknek a műkereskedéseknek tulnyomórésze alig üti meg az egyszerü szatócsbolt méreteit, szinvonalról beszélni sem lehet. Kisebb vállalkozók mellékesen szintén közvetitenek műtárgyakat. Egészen furcsán fest Weissenberg J. G. vállalkozása, aki rajziskolát tart fenn, grafikai lapokat készit, elad műtárgyakat, papirost, ceruzát és valódi perzsa rovarport. Vannak házaló és vándor képkereskedők is és olyanok, akik messzeföldről jönnek műtárgyakkal a pesti vásárra, mint Georg Gruber bécsi műkereskedő a huszas évek vége felé, ugyanakkor az Ujvásártér bódé-sorában a vásár idejére egy-egy bódét bérel Tessaro és Anton Paderno bécsi műkereskedő. A kereskedelem mindvégig művészeti szempontból igénytelen műtárgyakat forgat.

Munkát kereső s munkát vállaló «átutazó művészek» sem ritkák Pesten a 30-as, 40-es években. Ezek többnyire közzététetik a lapokban megérkeztüket. 1836-ban igy

érkezik Pestre «Ritter von Held, a hires akvarell-festő, hosszabb tartózkodásra. Elfogad arcképmegrendeléseket, próbaképek láthatók Tomola műkereskedésében». Carl von Saar 1838-ban érkezik Pestre, lakik a Nádor-szállóban, rövid ideig marad itt, vállal arcképeket, amelyek kitünő hasonlóságát a «Spiegel» dicséri. 1839-ben D. Jägermann hirdeti boszorkányos rajzoktató tudományát a pesti közönségnek. 1845-ben két fiatal hazai festő, a kassai Sery testvérpár érkezett Budára, hol «saját találmányu matematikai keret segitségével készitik arcképeiket s ezek ennélfogva a lehető leghasonlóbbak». Ugyanabban az évben megérkezik Budára a prágai Sigmund Rafael Lewit, aki István főherceg meghivására megfestette a nádort s most a többi családtagot festi. 1847-ben Joseph Weidner, «aki pár évvel ezelőtt képeket küldött a pesti kiállitásra, a Magyar Király szállóban különleges képek gyüjteményét mutatja be — ő maga Nachtbilder-nek nevezi — amelyek hatása főképp a megvilágitástól függ». Ugyanekkor hirül adják a lapok, hogy Jacopo Tunegutti festőművész Marastoni biztatására rövid időre Pestre jött s vállal képrestauráló munkát. Rosenthal Konstantin hazai művész is hazajött, rövid ideig marad, képei láthatók a Béla-utcában.» Johann Horrak kitünő arcképfestő (miniatür és akvarell) Bécsből Pestre érkezett s egy ideig itt szándékozott művészetét gyakorolni» 1846-ban. Ehrlinger «kitünő honfitársunk», «a hirneves festő» szintén Pesten van ekkor, képeket restaurál, de hozott magával eredeti képeket is. Ezek láthatók a Rózsa-téren. Egyébként «a Nemzeti Muzeumnak ajándékozta Jan Schoon képét: Esterházy I. Pál arcképét». Csak éppen átutazott Pesten, kolozsvári meghivásra Aristide Economo és Mass. Lodi olasz festő, az utóbbi öt évvel előbb, 1841-ben ki is állitotta Pesten Gyónás c.

MNK

Jägermann, festö

1820-as, 30-as években átutazó müvészek sem ritkák Pesten.

J. hirdeti boszorkányos rajzoktató tudományát a pesti közönségnek.

Ltab. IV.

M.D.K.

Fögermann Abrahám, ötvös

1667-ben nyert polgárjogot Kőszegen.

Somogyi Árpád: Régi kőszegi ötvösökről (253-264.old)
Művészettörténeti Értesitő, Bp. 1962. XI. évf. 4. sz.
255. old.

Jäger-család

nyomdája

l.

Kartonnyomtatott

280 l

DI, HOLLAND
ND KÉPEK

HOLLAND FESTŐ, XVIII. század
Tájkép tengeri kikötővel
Vászon, olaj, 104×139 cm. (39. szoba.)
Maszlaghy II., 431. szám.

HOLLAND FESTŐ, XVIII. század
Udvarlás

Udvarlás
Vászon, olaj, egyenkint 46×36 cm. (44. szoba.)
A brünni Volavy gyüjteményből.
Maszlaghy II., 370. és 371. szám.

HOLLAND FESTŐ, XVIII. század
Zenélő gyermekek

Dudáló fiú
Fa, olaj, egyenkint 36×30 cm. (44. szoba.)
Maszlaghy II., 309. és 310. szám.

HOLLAND FESTŐ, XVIII. század
Aranypénzeket mérő férfi
Vászon, olaj, 85×104 cm. (43. szoba.)
Az alábbinak párja.
Báró Baldácsy gyüjteményéből.

JÁGER FERENC, takácsmester

Festett kép a peremartoni takácscéh 1826-ból származó herberg-jelvénye. Osztrák kétfejű sas és magyar cimer, 182 1826-os évszám, Felirat: "Élett örömmel ett Nemes Takáts tzéh Die 29. januári" és a valószinüleg akkori céhmester vagy atyamester neve: "Jäger Ferentz". - Fekete repr. 168. és 169. old. 96. kép

NAGYBÁKAY PÉTER: Veszprémi és Veszprém megyei céhzászlók, céhlámpák és egyéb céhjelvényes emlékek 127. o.l.

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10.
Veszprém, 1971

JÄGER FERENC, takácsmester

Festett kép a peremartoni takácscéh 1826-ból származó herberg-jelvénye. Osztrák kétfejű sas és magy. cimer, 1826. os évszám. Felirat: "Élett örömmel ett Nemes Takáts tzéh Die 29. januári" és a valószinűleg akkori céhmester, vagy atyamester neve: "Jäger Ferentz". 169. old. 96. kép

NAGYBAKAY PÉTER: Veszprémi és Veszprém megyei céhzászlók, céhlámpák és egyéb céhjelvényes emlékek 127. old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 10.
Veszprém, 1971

M.D.K.

Jáger Ferentz,Takácsm.

A peremartoni,berhidai és kiskovácsi takácscéh cserépkorsója. Feliratból:"...Készült 1856...akorbéli tzémester Jáger Ferentz.idejében..." Veszprémi Bakony Múz. Ltsz: C-32. Függelék: 73. 197.o.

Nagybákay Péter: Veszprémi és Veszprémmegyei céhkorsók. 139.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei.4.1965.Veszprém.Kiadja a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága. Veszprém.1965

MDK

Jäger Henrik épitész

Kastély Óbudán

Schoen: gr.Zichy Miklós Óbuda-kiscelli siremléke.
Magy.Müvészet, 1935. 6.sz. 179-182 l.

MDK

Jäger Henrik épitész

Zichy-kastély

Erényi Gusztáv: Séta Óbudán. Tükör, 1938. ápr.

weniger zweifel tragen, als Hr. Hacker allenfahls die schad-enthaltung per expressum über Sich nehmet. Getreülich, und ohne Gefährde zu wahren Urkund dessen seynd zwey gleich lauthende Contract errichtet, und beed seiths geferttiget worden. Ofen den 6-ten Maij 1759.

P. H. *Johann Michl Hacker* Statt Zimmermeister

P. H. *Johann Michael Mayrholdt* der Zeith Kirchen Vatter

P. H. *Mathias Pommer* Kürchen Vatter alda

E szerződést követi Hacker nyugtája 500 forintról 1759 május 10-ki kelettel, majd a budai városi tanácsnak 1759 május 14-én hozott ratifikáló határozata Miller Ferdinánd jegyző aláírásával.

		R. Frt.	Kr.
1759.	Dann empfanget meh rmahlen Hr. Hacker wegen verrichteter Thurn Küppl à Conto	900	
1759.	Wegen gemachten 46. gesimbs Stein-Löchern hat der Steinmözgesell Paul Humbs empfangen . . .	4	36
1759.	nov. 23. Dem bürgerl : Steinmözmaister Hrn Joh : Heinrich Jäger seynd für die in dem Auszügl sub No. 109. Specifirte Arbeit bezahlet worden	1	12

1759. *Jäger János Henrik budai kőfaragómester számlája* az 1759. évben teljesített kőfaragómunkáról Nepauer építési vezető ellenjegyzésével és Jäger sajátkezű aláírásával ellátott nyugtája, mely kelt 1759 november 23-án és a fenti kiadási tétellel azonos.

Specification

Wass an Stäinmetz arbeith von mir Endes gefärtigten Anno - 759 : Zur Sancta Anna Pfahr Kirche in der Wasser Statt und zwahr alles accordirter massen gemacht und geliffert habe . . .

	R. Frt.	Kr.
Erstl : 8 Stuckh Capithäller eines à = 10 fl. = machen	80	
Item 4. Fenster eines à = 33 fl. machen	132	
Item Archetraff 16. Klafter, den schug à = 51 kr.	81	36
Item Haubtgesimbs undern frontton 2. Klafter 2 schug 2 Zoll, die Klafter à = 24 fl. macht	56	40
Item Runderfrondten Haubtgesimbs mess 2. Klafter. 3. schug. 9. Zoll, die Klafter à = 24 fl.	62	20
Item deckh Platten oben auf den fronten sind 33 schug. 9. Zoll, den schug à = 24 kr. machen	13	18
Item 10. schug Brustgesimbs den schug à = 48 kr.	8	
Item oberes Haubtgesimbs 17. Klafter. 2. schug, die Klafter à = 22 fl . . .	381	20
Item 3. Klafter Rinen, den schug à = 1 fl. macht	18	
Item 3. Fuhrn bezahlt von die Wassien macht	3	
Item 4. Stuckh Wassien einen à = 15 fl. macht	60	
Item an Cupig Schuen bilthauer Stäiner zum Engel und Wappen seind gebrochen und gegeben worden nach angeben Herrn *Eberhart* = 314. schug in Cuppig, den schug. à = 15 kr. machen aus	78	30
Summa	974	44

Idegen kéz írása az aláírás is :

Johann Heinrich Jager
burg - Stäinmetz meister

Das oben stehende so wohl verstzt. als un versetzt steiner Richtig gelifferth worden ein solches bescheine hiermit Ofen d. 29 august 759

Mathias Nöpauer burgl :
Maurer Maist :

Dass Vorstehende arbeith nach einigen abruch und relaxation mit Neunhundert vir zihn gulden- 12. Kr: Endes unterschribenen von denen H: H: Kirchen Vättern nach und nach richtig und bahr bezahlet worden bekene und quytire hir mit Offen d: 23-ten 9-bris 759:

P. H. *Johann Heinrich Jäger* (s. k.)
burgl: Stäinmetz meister

Id: est 914 fl: 12 kr.

		R. Frt.	Kr.
1759.	So empfanget auch der bürgerl: Steinmözmr. Hr. Franz Endl für gleich mässige Steinmöz-Arbeit zeüg dessen Auszügl . . .	1054	57
1759.	Bürgerl: Goldschlager Jos. Anton Heyss	125	
1759.	Ferners hat der bürgerl: Mahler Hr. Ignati Golz für seine in der beylaag Sub No. 126. verfertigte Arbeit erhoben	179	
1759.	Nicht minders r debürgerl: Mahler Hr. Joh. Fridrich Schulze zeüg seines Auszügls sub Nro. 127.	8	
1760.	Die Maurer- und Handlanger Tagwerck pro Anno 760	347	45¾

1760. *Jäger János Henrik budai kőfaragómester számlája* az 1760. évben teljesített kőfaragómunkáról és Jäger sajátkezű nyugtája, amely kelt 1760 augusztus 14-én 245 forintról.

Auffsatz Wass Ich Endes genanter Anno: 1760 zur Pfahr Kirchen Sancta Anna in der Wasser Stadt ahn Stäinmetz arbeith, und zwar acordirter massen gemacht und geliffert habe also folget:

	R. Frt.	Kr.
Erstlichen die Halbette nitzen kombt auf mich mit . . .	75	
Item 5. Stückh Haubt fenster, eines zu 34 gulden: machen aus . . .	170	
Summa	245	

Idegen kéz írása az aláírás is: *Johann Heinrich Jäger*
Burgl: Stäinmetzmeister

Iche Hrund d: 14-ten Aug: ist dieser kando mit sambth bezahlet word:

P. H. *Joh: Heinrich Jäger* (s. k.)
burgl Stäimetzmaister

		R. Frt.	Kr.
1760.	Nicht minders hat wegen zur Kirchen gemachter Steinmöz arbeit Hr. Franz Endl zeüg dessen beylaag sub No. 77. empfangen	207	
1760.	Hr. Hacker für Zimmerarbeit (két részletben)	172	2
1760.	Hr. Ignati Gulz empfanget ut quittung sub Nro. 114. wegen fassung eines Tabernaculs	12	
1760.	Franz Ofner Klampfermaister	35	
1761.	Burgerl: Klampfermaister Antoni Herpke wegen mit Plech eingedeckten unttern gesims . . .	48	12
1761.	Dem burgerl: Steinmez Heinrich Jäger wegen gelieferten Capitellern ut No. 71. die veraccordirte	112	
1761.	Die Maurer- und Handlanger Tagwerck dies jahr	517	25
1761.	Denen Kupferschmidts Gesellen, da Sie mit eindeckung des Thurns fertig werden, seynd ihnen wegen der gefahr resolviret ut gezahlet ut No. 97.	8	20
1762.	Das prohoc Anno . . Maurer und Handlanger Tagwerck . . .	941	10½
1763.	Joseph Anton Heiss bürgerl: Goldschlager wegen zu beeden Kirchen Thurn geliefferten Gold	287	20
1763.	Dem burgerlichen Bildhauer Anton Eberhart vor seine dies jahrige Arbeith ut No. 56.	94	
1763.	Dem burgerlichen Bildhauer Eberhart wegen reparirung deren 2. Seiten Altär ut No. 58.	6	
1763.	Dem burgerlichen Mahler Ignatio Golz vor dessen Arbeith . . .	3	36

Dass Vorstehende arbeith nach einigen abruch und relaxation mit Neunhundert vir zihn gulden- 12. Kr: Endes unterschribenen von denen H: H: Kirchen Vättern nach und nach richtig und bahr bezahlet worden bekene und quytire hir mit Offen d: 23-ten 9-bris 759:

P. H. *Johann Heinrich Jäger* (s. k.)

Id: est 914 fl: 12 kr. burgl: Stäinmetz meister

		R. Frt.	Kr.
1759.	So empfanget auch der bürgerl: Steinmözmr. Hr. Franz Endl für gleich mässige Steinmöz-Arbeit zeüg dessen Auszügl . . .	1054	57
1759.	Bürgerl: Goldschlager Jos. Anton Heyss	125	
1759.	Ferners hat der bürgerl: Mahler Hr. Ignati Golz für seine in der beylaag Sub No. 126. verfertigte Arbeit erhoben	179	
1759.	Nicht minders r debürgerl: Mahler Hr. Joh. Fridrich Schulze zeüg seines Auszügls sub Nro. 127.	8	
1760.	Die Maurer- und Handlanger Tagwerck pro Anno 760	347	45¾

1760. *Jäger János Henrik budai kőfaragómester számlája* az 1760. évben teljesített kőfaragómunkáról és Jäger sajátkezű nyugtája, amely kelt 1760 augusztus 14-én 245 forintról.

Auffsatz Wass Ich Endes genanter Anno: 1760 zur Pfahr Kirchen Sancta Anna in der Wasser Stadt ahn Stäinmetz arbeith, und zwar acordirter massen gemacht und geliffert habe also folget:

	R. Frt.	Kr.
Erstlichen die Halbette nitzen kombt auf mich mit . . .	75	
Item 5. Stückh Haubt fenster, eines zu 34 gulden: machen aus . . .	170	
Summa	245	

Idegen kéz irása az aláírás is: *Johann Heinrich Jäger*
Burgl: Stäinmetzmeister

Iche Hrund d: 14-ten Aug: ist dieser kando mit sambth bezahlet word:

P. H. *Joh: Heinrich Jäger* (s. k.)
burgl Stäimetzmaister

		R. Frt.	Kr.
1760.	Nicht minders hat wegen zur Kirchen gemachter Steinmöz arbeit Hr. Franz Endl zeüg dessen beylaag sub No. 77. empfangen	207	
1760.	Hr. Hacker für Zimmerarbeit (két részletben)	172	2
1760.	Hr. Ignati Gulz empfanget ut quittung sub Nro. 114. wegen fassung eines Tabernaculs	12	
1760.	Franz Ofner Klampfermaister	35	
1761.	Burgerl: Klampfermaister Antoni Herpke wegen mit Plech eingedeckten unttern gesims . . .	48	12
1761.	Dem burgerl: Steinmez Heinrich Jäger wegen gelieferten Capitellern ut No. 71. die veraccordirte	112	
1761.	Die Maurer- und Handlanger Tagwerck dies jahr	517	25
1761.	Denen Kupferschmidts Gesellen, da Sie mit eindeckung des Thurns fertig werden, seynd ihnen wegen der gefahr resolviret ut gezahlet ut No. 97.	8	20
1762.	Das prohoc Anno . . Maurer und Handlanger Tagwerck . . .	941	10½
1763.	Joseph Anton Heiss bürgerl: Goldschlager wegen zu beeden Kirchen Thurn gelieferten Gold	287	20
1763.	Dem burgerlichen Bildhauer Anton Eberhart vor seine dies jahrige Arbeith ut No. 56.	94	
1763.	Dem burgerlichen Bildhauer Eberhart wegen reparirung deren 2. Seiten Altär ut No. 58.	6	
1763.	Dem burgerlichen Mahler Ignatio Golz vor dessen Arbeith . . .	3	36

weniger zweifel tragen, als Hr. Hacker allenfahls die schad-enthaltung per expressum über Sich nehmet. Getreülich, und ohne Gefährde zu wahren Urkund dessen seynd zwey gleich lauthende Contract errichtet, und beed seiths geferttiget worden. Ofen den 6-ten Maij 1759.

P. H. *Johann Michl Hacker* Statt Zimmermeister

P. H. *Johann Michael Mayrholdt* der Zeith Kirchen Vatter

P. H. *Mathias Pommer* Kürchen Vatter alda

E szerződést követi Hacker nyugtája 500 forintról 1759 május 10-ki kelettel, majd a budai városi tanácsnak 1759 május 14-én hozott ratifikáló határozata Miller Ferdinánd jegyző aláírásával.

		R. Frt.	Kr.
1759.	Dann empfanget meh rmahlen Hr. Hacker wegen verrichteter Thurn Küppl à Conto	900	
1759.	Wegen gemachten 46. gesimbs Stein-Löchern hat der Steinmözgesell Paul Humbs empfangen . . .	4	36
1759.	nov. 23. Dem bürgerl : Steinmözmaister Hrn Joh : Heinrich Jäger seynd für die in dem Auszügl sub No. 109. Specifirte Arbeit bezahlet worden	914	12

1759. *Jäger János Henrik budai kőfaragómester számlája* az 1759. évben teljesített kőfaragómunkáról Nepauer építési vezető ellenjegyzésével és Jäger sajátkezű aláírásával ellátott nyugtája, mely kelt 1759 november 23-án és a fenti kiadási tétellel azonos.

Specification

Wass an Stäinmetz arbeith von mir Endes gefärtigten Anno - 759 : Zur Sancta Anna Pfahr Kirche in der Wasser Statt und zwahr alles accordirter massen gemacht und geliffert habe . . .

	R. Frt.	Kr.
Erstl : 8 Stuckh Capithäller eines à = 10 fl. = machen	80	
Item 4. Fenster eines à = 33 fl. machen	132	
Item Archetraff 16. Klafter, den schug à = 51 kr.	81	36
Item Haubtgesimbs undern frontton 2. Klafter 2 schug 2 Zoll, die Klafter à = 24 fl. macht	56	40
Item Runderfrondten Haubtgesimbs mess 2. Klafter. 3. schug. 9. Zoll, die Klafter à = 24 fl.	62	20
Item deckh Platten oben auf den fronten sind 33 schug. 9. Zoll, den schug à = 24 kr. machen	13	18
Item 10. schug Brustgesimbs den schug à = 48 kr.	8	
Item oberes Haubtgesimbs 17. Klafter. 2. schug, die Klafter à = 22 fl . . .	381	20
Item 3. Klafter Rinen, den schug à = 1 fl. macht	18	
Item 3. Fuhrn bezahlt von die Wassien macht	3	
Item 4. Stuckh Wassien einen à = 15 fl. macht	60	
Item an Cupig Schuen bilthauer Stäiner zum Engel und Wappen seind gebrochen und gegeben worden nach angeben Herrn *Eberhart* = 314. schug in Cuppig, den schug. à = 15 kr. machen aus	78	30
Summa	974	44

Idegen kéz írása az aláírás is :

Johann Heinrich Jager
burg - Stäinmetz meister

Das oben stehende so wohl verstzt. als un versetzt steiner Richtig gelifferth worden ein solches bescheine hiermit Ofen d. 29 august 759

Mathias Nöpauer burgl :
Maurer Maist :

Jäger János Henrik

1708 - 1783

mainzi szuletésű

építőmester

cvód

MMÉE közl

1933. 10 l.

BUDAPEST
9-8 JAN. 26. 14
LFh

Jäger János Henrik

Kőfaragó

Esztergom 1757.

Lásd

Pálinkás László:

Esztergom XVIII. századi művészeti emlékei.

Budapest, 1937. 41. l.

Jäger János Henrik

(1

A pesti kőműves céhhez tartozó s már 1735 óta Pesten működő Jäger (1708–1783) kőfaragómester 1739-ben átköltözött Budára s ott mint önálló építőmester építkezésekre is vállalkozott; 1742-ben a város veszi szolgálatába s már itt mint tervező szerepel. 1744-ben a Tabáni szerb templom építésénél ő vállalta a kőfaragó munkálatokat, a templom alja mégis egy tatai mestert bízott meg a kivitellel, s ez ellen a budai céh tiltakozott. 1746-ban már a gróf Zichy-család szolgálatában találjuk, mint uraságí építőmestert. Óbudán kapott megbízást a kastély felépítésére. Jäger Bebo Károly szobrászszal, a gróf udvarmesterével együtt 1746 május 30-án szerződött a kastély felépítésére. A terveket Jäger készítette

Reh 67, 68 l.

„TURUL“ SZÖVETSÉG
A Magyar Egyetemi és Főiskolai Bajtársi Egyesületek Országos Központja
FŐVEZÉRSÉG
Centre des Associations Nationales des Étudiants Hongrois
Budapest, VIII., Muzeum-körut 6—8. szám II. udvar.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Műemlékek Országos Bizottsága

úrnak — úrnőnek

Budapest

VI. Aréna - ut 41.

Jäger Janos Henrik 2

Következik a Kastély leírása.

Réh, 69, 70. l.

Jäger János

az óbudai Zichy-kastély

építésze 1746.

Genth. Budapest

152. l.

Jäger János Henrik

budai kőfaragó mester
volt legnagyobb segítőtársa
Oravecz Ignácnak az esz-
tergomi belvárosi plébánia-
templom építésénél:

Rék 80.l.

Jäger Jaurs Henrik

budai kőfarago mester
épitési tervehet is készitett
a XVIII. sz.-ban.

Réh 15. l.

TELEFON: 82—0—

Itt a kedvező alkalom!

Siessen Töröknél sorsjegyet rendelni, mert készletünk hamar elfogy.

Elérhető legnagyobb nyeremény:

500.000 ötszázezer pengő

Hivatalosan megállapított i. cszt. vételárak:

Egész sorsjegy	Fél sorsjegy	Negyed sorsjegy
P 24.—	P 12.—	P 6.—

A megrendelés céljából szíveskedjék a csatolt levelezőlapot felhasználni de lehet postautalványon, levélben is rendelni.

Köztudomásu, hogy Török sorsjegyei a legszerencsésebbek. Reméljük, hogy rendelését mielőbb megküldi és a nagy nyeremények egyikét fizethetjük ki Önnek.

Kiváló tisztelettel

TÖRÖK A. és TSA bankház r.-t.

Budapest, IV., Szervita-tér 3. szám.

NAGY NYERÉSI ESÉLYEK!

Minden második sorsjegy nyer!

1934 14272. — LÉGRÁDY TESTVÉREK, BUDAPEST

Jäger János Henrik

Kőfaragómester. Budai

Meghalt 1783 júl. 11.

Mesterkönyv.

Ackerföv. Murém

1088 lett. sz.

Horváth József dr., városnagyi aljegyző

VII. 142.

Jäger Janos Henrik

köfaragó

1751, Buda

Miller 167. l.

Hódmezővásárhely VII. 170

Jäger János Henrik

budai kőfaragó

1751. Mária Terézia budai tartózkodása alatt szerint vett a varosörségben.

Duray 99. l.

~~Gordely V. 2116~~

Vizakna.

Bakk Endre plébános vyújt

Jäger Henrik

Kőfarago 1736

Porten

Pkc 212. l.

Révay Ferenc báró mosóczi kastélya

VI. 12.

Jäger Janos Henrik

Kőfaragómester

1742 - 1783.

Budán

Sbudai kő 188. l.

~~Horvát - Szlavonország I. 128.~~

1906. IX. 26.

A délmagy. tört. és rég. muzeumtársulat elnökségének. Temesvár.

Jelentései jóváhagyó tudomásul szolgálnak. – A muzeum jóvadalmazása ez idő szerint fel nem emelhető. Államsegélye 500 kor. rt. és 300 kor. népr. szimcken hozatott jadaslatba. A megvételre jelzett La. Tene korbeli ezüstleletet illetőleg a felhatalmazás megadatik.

(205/1906.)

Jäger Henrik

Kőfaragó

1775. a hatvanas tanács tagja Budán.

Schmall L., Adalékok Bp. 1899. II. 270

~~179~~

~~Állatcsontok, öskori V. 175/185.~~

Jäger Janis Henrik

lård

Rek 15, 67, 68, 80. l.

JÄGER *János Henrik*, építész és kőfaragó, * 1708, † Buda 1783 júl. 11. 1735-től Pesten, 1739-től Budán működött, 1742-től mint városi építész. 1746-tól uradalmi építőmester volt a gróf Zichy-család szolgálatában. J. tervezte és Bebo Károllyal együtt építette az óbudai gróf Zichy-kastélyt.

E. g. I. 511. 1

707. *Razgha Pál.*

Mellig látható, kissé j
haja, szemöldöke, szeme és s
álla leberetvált. Fehér nyakl
vetett végei lelógnak, tógájár

Vászon, méretei 68·1 : 54·8 cn
50 K. — Vétetett a gr. Kreith
A megszerzésére vonatkozó adato
lelt. sznál. — Átvétetett 1895 április
jegyzék XXVII. — Az átvételt tu
8-iki 14895 sz. leirat (159–96).

Jäger János Henrik kőfaragó- és építőmester; született 1708 körül Mainzban. 1735-ben Pesten működik, ahol ez év november 18-án Scholz József céhmester ajánlatára a városi tanács pesti polgárrá választja. Az ajánlat szerint feleségül veszi *Eder János* pesti kőfaragómester özvegyét (1), akit valószínűleg még ez évben feleségül is vehetett, de aki csakhamar meg is halhatott.

1739-ben már Budán a várban lakott, ahol ez év május 3-án feleségül vette, mint özvegy ember, *Vogl Konrád* budai kőfaragómesternek († 1738 október 29) két fiúgyermekkel hátramaradt özvegyét, Anna Máriát (2). 1741 március 3-án lett budai polgárrá s ugyanezen évben pályázott a budai katonai erődítmények építőmesteri állására — de gróf Styrum Ottó katonai várparancsnok nem ajánlván őt az udvari haditanácsnak — eredménytelenül (3). 1742 januárjában a budai városi tanácsnál panaszt emelt a budai kőfaragócéh ellen, hogy az nem akarja őt a mesterek közé bekebelezni mesterremek elkészítése nélkül; a tanács azzal az indokolással, hogy Jäger már Pesten elkészítette a mesterdarabot és a tanács is polgárrá való választásával elismerte mesternek, utasítja a céhet Jägernek a mesterek közé való felvételére (4). 1744-ben viszont az a sérelem érte őt, hogy az épülő tabáni plébániatemplom némely kőfaragómunkáját nem Jägerre, hanem Dodesbe való idegen mesterre bízták, ami ellen a budai céh orvoslásért fordult a városi tanácshoz (5). 1747-ben a pesti és budai kőmíves-, meg kőfaragómesterek együttesen jelentik fel Jägert a budai városi tanácsnál, azzal vádolván, hogy Jäger kőfaragó létére építőmesternek tolja fel magát és az ő nagy megütközésükre egész épületek építését vállalja magára, megfosztván a panaszosokat kenyerüktől; a tanács 15 napon belül való igazolásra szólítja fel Jägert (6). 1748—1754 között Jäger az óbudai gróf Zichy-család számadásaiban többször szerepel mint urasági építőmester (7). 1755-ben a várbeli háztulajdonosok névsorában fordul elő számosgyermekű családjával és nagy háztartással, ami bizonyos fokú jómódra enged következtetni (8). Ebben az esztendőben szabadítja fel kőfaragólegénnyé mostohafiát, Vogl Albertet. 1757 decemberében kőfaragólegényei — névszerint Bossinszky Ernő, Ott János, Thurner József, Vogl Albert és meg nem nevezett ötödik kőfaragólegény — bepanaszolták a budai céhnél, mert Jäger az esztergomi plébániatemplom egy-egy kőkapiteljének kifaragásáért csak két forintot fizet nekik, holott mostohafia, Vogl Albert vallomása szerint, Jäger négy forintot kap egy-egy kapitelért; a céh december 28-án meghallgatván Jägert, azt határozta, hogy a kőfaragólegényeknek egy kapitelért csak egy forint bér jár, mivel csak a kapitelek abacusait faragják a legények és egy ilyen abacus kifaragása csak egynapi munkát igényel (9). 1760 körül nősülhetett harmadszor. 1768-ban bérbevette a Sebestyén-kápolna mellett levő kőbányát. (10). 1775-ben Buda város hatvanasává lőn. 1783 február 22-én meghalt felesége, Teréz, hetvenhét éves korában.

Majd ő maga is betegségbe (febris acuta) esvén, június 29-én végrendelkezett és 1783 július 9-én meghalt hetvenöt éves korában ; 10-én temettetett a várbeli franciskánustemplom kriptájába (11).

Dolgozott az óbudai gróf Zichy-család számára : 1746 januárjában grófi címert faragott kőből ; 1746 május 30-án *Bebo Károly* szobrásszal, a Zichy-család udvarmesterével társulva, szerződik az óbudai kastély felépítésére s azt együtt fel is építvén, 1750 áprilisában nyugtazzák az utolsó részletösszeget ; 1748 május 1-én szintén Bebo Károlylyal társulva szerződik a budakeszi vendéglő s a budaörsi bírói lakás felépítésére ; 1753-ban kőlapokat, egy állványt négyalakkal faragott; 1754—1755-ben az óbudai kastély konyhaépületének és 1757-ben az óbudai urasági Vogl-vendéglő kőfaragómunkáit végzi mint urasági építőmester (12). Az épülő buda-újlaki plébániatemplomnál 1747-ben Kugler Jánossal, 1757—1759 között pedig Endl Ferenccel megosztva teljesít kőfaragómunkát (13). 1757-ben az esztergomi plébániatemplom munkáiban vett részt, amint azt legényei panaszából tudjuk. A buda-víziárosi szent Anna-templomnál 1748-tól 1761-ig dolgozott megszakításokkal, főleg Kugler János kőfaragó holta után Endl Ferenccel megosztva a kapitelek, architráv, főpárkány, íves orompárkány, toronysarokvázák, ablakrámák stb. kőfaragói megmunkálását (Lásd Endl Ferenc alatt és a Levéltári anyag III. részét). Egy bécsi *Jäger János Jakab* kőfaragómester dolgozott 1740 körül a győri jezsuita templom számára (14).

Jegyzetek: 1. Pest városi tanácsjegyzőkönyv, 1735.—2., 11. Budavári Boldogasszony-plébánia matrikulái. — 3. Hofkriegsrath Protoc. Registrat. 1741. nov. 12. 251. szám. a bécsi Kriegsarchivban — 4., 5., 6. Budai városi tanácsi jegyzőkönyv, 1742., 1744., 1747. — 7., 12. Zichy-Levéltár, Zyélyen. Fasc. 15. és 36. — 8. Status, et Numerus Personarum in Parochia Soctis Budae in Praesidio . . . szerint : D. Henricus Jäger lapicida, et Uxor. Proles capaces : Albertus 20 ann., Franciscus 19 ann., Theresia 14 ann. Incapaces : Ferdinandus 8 ann., Elisabeth 7 ann., Margaretha 1 ann. Auriga 1, Ancillae 3, Tyro 1. — Meghalt gyermekei : János György Ádám 1742. okt. 4-én három hónapos, Mária Katalin 1745. szept. 3-án háromnegyedéves, József 1752. márc 27-én másféléves. — 9. Budapest Székesfővárosi Levéltárban : Prothocoll Eines Ehrsammen Steinmez und Maurer Handwercks . . . kézirat, jelzése: 1—70. — 10. Budai városi tanácsi jegyzőkönyv, 1760. aug. 1.—13. Budapest Székesfőváros Levéltár. Templomszámadások. 25. doboz. — 14. Dr. Pigler Andor : A győri Szent Ignác-templom és mennyezetképei. 1923. 76. old.

Krenner János György aranyozó s festő ; született 1710—1715 között az ausztriai Pösendorfban. 1735 táján telepedhetett le Budán, ahol 1747 július 28-án lett városi polgárrá (1). Itt Éva Mária nevű feleségétől született János, György, Magdolna, Ignác és Franciska nevű gyermeke. A budai várban házat szerzett, amelyben holtáig lakott (2). Meghalt 1776 szeptemberében több mint 60 éves korban ; özvegye Éva Mária pedig 1779 októberében halt meg 60 éves korban (3).

Működéséről hézagosan értesülünk. A budai-víziárosi szent Anna-templom loretói kápolnájának finommívű vasrácsát festette 1752-ben ; majd 1757-ben xaveri szent Ferenc mellékoltár foglalalatát és plasztikáját festette s aranyozta; ugyancsak 1757-ben *Weber Lénárd* szobrásszal együtt meg nem nevezett munkáért kapott 7 forint 36 krajcárt ; 1758-ban egy

Jäger J. Henrik

gróf Zichy Miklós megbízásából festette és építette az óbudai Zichy kastélyt. 1746–1757.

Schoen Arnold: Gróf Zichy Miklós óbudai kastélyának freskói. Magyar Művészet 1935. 179. l.

S GÁBOR

CGYÁR LERAKATA

APEST

ucca 6 Telefon: 37-0-05

cca 50 „ 34-4-58

cca 15 „ 11-3-40

KA

K

VIII., Rök

VII., Wes

V., Bát

Jäger János Henrik

Jäger János Henrik 42, 43, 74, 110, 142, 157, 165—166, 204, 205, 206, 207, 208, 218

Schoen Anna templ.

239

Tihanyi Lajos

hatatlanul kvalitásosabb, idegesen érzékeny festőnek hatása alá is került. A Kokoschkától eredő pszichologizmus úgylászik jellegzetesen bécsi kultúrtermék s jellemző, hogy Freud a pszichoanalízist ugyanott s ezzel egyidőben fedezte fel s kezdte művelni.

Lch

Későbbi művei teljes letörését mutatják. Berlini tartózkodása alatt expresszionista képeket festett, Párizsban az új franciákhoz csatlakozott s ma, kiszakadva a hazai közösségből, nem egyéb, mint a párizsi iskola egyik megszédítettje, minő a francia fővárosban százával akad.

A világháború kitörése festészetünk külföldi kapcsolatait is feldúlta, megszüntette az érintkezést a legfontosabb centrummal, a francia fővárossal. Addig új művészeink javarésze a párizsi fejlődést figyelte s ennek impulzusai alatt fordult a posztimpresszionizmus dekoratív szárnyától a térproblémákkal foglalkozó Cézanne-hoz. Cézanne első magyar hívei, mint említve volt, a [illegible] szabadságán lelkesültek fel, de lassan hozzáférkőztek

Jäger János Henrik

XVIII. sz. Pest.

lásd

Bánhogyan. 221. l.

Jäger János Henrik

épitész

l.

Schön Óbuda

61. P.

~~Szalay József bárói~~ VIII. 145.

Jäger J. Henrik

építész

l. Schiven Óbuda

10.1 – 51.1.

A VESZÉLY NEM MÚLT EL!

Jäger János Henrik

budai lapicida

l. XVIII. sz.

Miller J. F.

Epitome 167. l

MOB kat.

2639.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Jäger Henrik

Kőfaragó

1775-től hatvanas

polgár Budán

Schmall

II. 270 l.

.M.R.T.elnöksége és választmánya
nevében:

Schiller Rezső s k
pénztáros

7 P.....fill. fizetve 1930 I. 11.

10 P.....fill.

10 P.....fill.

10 P.....fill.

37 P.

Dreg?

Vel. Andr.

Jäger Janos Henrik

az óbudai Zichy-
kastély tervezője
írod

Bertalan Vilmos

Az óbuda-kiscelli
trinitarius kolostor és
templom. Bp. 1942.
Könyvism. Csemegi
Józseftől

MMÉEKözl

1944. 9/l.

HELYSÉG

Budapest.

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Címeres emlékek.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

KOR

XVI. sz.

MESTER

ŐRZÉSI HELYISÉG

Helytörténeti Kötár.

MÉRET

SZEMÉLYI VONATKOZ

TULAJDONOS

EGYÉB ADAT

TÁRGY

Címerfaragvány töredéke.

MILYEN KÉP VAN RÓLA?

Jäger János II.

építő- és kőfaragó-
mester

l.

Tanulmányok Bjert II.

95. l.

példát említünk. A bécsi kőművesek- és kőfaragók céhe pereskedik még felderítésre váró ügyben Rader Bernáttal, Eszterházy herceg udvari kőfaragójával.[137] Budai születésű inasok tanultak a bécsi kőműves- és kőfaragócéhben. A bécsi Jakob Eckhl 1723 május 30-án felveszi inasnak Johann Georg Königet, aki Budán született.[138] Magyar gombkötőcéh bécsi működését bizonyítja a bécsi városi múzeumban őrzött rúdra szerelt céhjelvény. Felirata: „Innungs Siegl der bürgl. ungarischen Schnür und Knopfmacher 1691." A pajzs hátlapjának ábrázolása: Szent István felajánlja a koronát Szűz Máriának, — arra vall, hogy a magyar katolicizmus inkonográfiája idegenben is élt. A kiscelli templommal kapcsolatban is rámutathatunk a két város céhkapcsolataira. Az az Adam Mayrhoffer, akit Thoma Schilerher bécsi kőfargómester 1695 június 23-án insnak felvesz,[139] valószínűleg azonos a kiscelli nyugati kolostorszárny felépítőjével. És éppen a „Dorotheerkirche" az a templom, amely Budán nem egyedül a kiscelli templomhomlokzatnak volt mintaképe. Már rámutattunk a buda-országúti hajdani ágostonrendi templomnak az előbbivel való típusbeli összefüggésére.

Az írásbeli feljegyzések nem nyujtanak ugyan támpontot a kiscelli trinitárius templom tervén módosításokat végrehajtó építész személyére vonatkozólag, de ismerve a Zichy-családnak döntő befolyását mind az alapítás anyagi részénél, mind a művészi kiképzéssel kapcsolatban, az ő udvarukban foglalkoztatott mesterre kell gondolnunk. A kiscelli kolostor keresztszárnyába nyúló lépcsőháznak és az óbudai Zichy-kastély lépcsőfeljárójának stílus-összefüggése arra vall, hogy Jäger János Henrik, a kastély tervezője volt a változtatásokat végrehajtó építész. Mainzban született, de mint pest-budai építészt tartjuk számon, mert építészeti tudását a helyi hagyományokat kialakító építészekkel való baráti kapcsolatai révén szerezte. Tulajdonképen kőfaragó volt. Fiatalon kerülhetett hazánkba, ahol először Mayrhoffer András és Pauer János társaságába került.[140] Már 1735 november 18-án pesti polgárrá választják. 1739-ben átköltözött Budára,[141] valószínűleg az ott fellépő mesterhiány miatt. Két év mulva budai polgár lett.[142] A városi tanács utasítására 1742-ben felveszik mint kőfaragót a budai kőműves- és kőfaragócéhbe, azzal az indokolással, hogy Pesten már mester és polgár volt.[143] Állandó nehézséget okozott neki, hogy kőfa-

Beszalan Kiscelli Trin templ.

ragó létére építekzéseket is vállalt. 1747-ben fel is jelenti őt emiatt a budai és pesti céh a budai városi tanácsnál.[144] Városi joghatóság alá tartozó területen nem is sikerült neki mint építésznek elhelyezkednie. Itt inkább mint kőfaragó működött és főleg oszlopfőknek, párkányoknak, sarokvázáknak, ablakkereteknek, tehát inkább építészeti tagozatoknak, mint szobroknak kifaragását vállalta. Építészeti tevékenységet csak a gróf Zichy-család szolgálatában tud háborítatlanul kifejteni. 1748-tól többször szerepel a számadásokban mint urasági építész.[145] Az ő tervei szerint épül fel az óbudai grófi kastély 1746 és 1757 között.[146]

Fontos körülmény a kiscelli templomhomlokzat problémájának megoldásával kapcsolatban, hogy a máriamakki, — tehát a kiscelli anyakolostorral legszorosabb kapcsolatban álló trinitárius templomnak tervezőjét Jäger János Henrik személyében sikerült megtalálnunk. Gróf Zichy Miklós 1748 január 24-én kelt alapítólevelében a kiscelli trinitáriusoknak adományozza a máriamakki kápolnát.[147] 1748 július 13-án átadja a rendnek a templom felépítéséhez szükséges, dél felé 90 öl hosszú és 34 öl széles területet. Raikovicz János budaörsi bíró, Jäger János Henrik budai kőfaragómester és Hall Mátyás „Bergmaister" véleményének meghallgatása után 1756 május 9-én az építkezésekre szűknek bizonyult telket hosszában 88 öllel, szélességében pedig 24 öllel megtoldja. Gróf Zichy Miklós halála megakadályozta, hogy az újabb adományt írásba foglalják, ezért Raikovicz budaörsi bíró 1760 december 4-én bizonyítványt állít ki erről, amelyet mint tanúk Jäger és Hall írtak alá.[148] Kétségtelenné teszi Jäger János Henrik tervezői szerepét az a körülmény, hogy ebben az okmányban mint „Bürgerlicher Steinmetzmeister von Ofen, als bestellter Baumeister" szerepel. Bár a templom alapkövét csak 1762 június 3-án tették le[149] és 1768 augusztus 20-án szenteli fel Koller Ignác veszprémi püspök,[150] feltehetjük, hogy Jäger a terveket mindjárt az alapítás utáni évben készítette el, mert a Typus Chorographicus c. 1750 évszámmal ellátott metszet[151] a templomot a való helyzettel lényegében azonos módon ábrázolja. Ez az időpont azért is valószínű, mert az idézett okmány szerint már 1756-ban, az építkezések-

kel szoros összefüggésben levő újabb telekadományozás az ő építészeti szakvéleményének alapján történt. Tehát gróf Zichy Miklós már 1748—50 körül belevonta udvari építészét, Jäger János Henriket a trinitáriusok építkezéseibe, olyan időpontban, mikor a kiscelli templom építése még folyamatban volt. Mint már említettük, 1753-ig a még boltozatlan templomhajónak csak a tornyokig terjedő része készült el.[152]

A kisméretű, egytornyos, ma félig rombadőlt máriamakki templom homlokzatát félpillérek három részre osztják. A homlokzat két oldalának közepén félkörívesen záródó szoborfülkében eredetileg a trinitáriusok két alapítószentjének, Mathai Jánosnak és Valois Félixnek festett kőszobra állott. A homlokzat középső részét pedig egyszerű, íves záródású kapunyílás és fölötte megnyujtott téglalap alakú ablak tagolta. A trinitáriusok feloszlatásakor felvett leltár homlokzat-leírása a szobrászati dísz tekintetében kiegészíti a „Typus Chorographicus" kisméretű ábrázolását. A helyszín ismeretén alapuló leírás szerint az énekkarzat ablaka fölött, a metszeten jelzett timpanonban, a Szentháromságot ábrázoló színezett szoborcsoport állott. Az erőteljes párkány fölött, a torony melletti volutás fal szélén, a Szentháromságot imádó egy-egy angyal térdelt.[153] A templom hajóját az oldalfalakhoz támaszkodó pillérek fölött ívelő heveder két részre osztotta. A szűk énekkarzat alatti előtérből megtört íves vonalban szélesedik ki a templomhajó. A szentély előtti térrész oldalfalai mellett még mai romállapotában is felismerhetjük az oltárok falazott alsó részét, amely körülbelül a templomhajót két részre osztó pillér széléig ugrott előre úgy, hogy a két szakasz nem volt határozottan elkülönített térrész. Fel kell tennünk, hogy az első térszakaszban oltár azért nem állott, mert nem készülhetett el a felszenteléstől a feloszlatásig terjedő alig tizenhat év alatt, különben nem értenők meg a belső térképezés logikáját. A szentély előtt a templomhajó ugyanúgy elkeskenyedik, ahogy az énekkarzat után kiszélesedett. A szentély szokatlanul tágas kiképzése arra vall, hogy Jäger a templom egész terét egységnek fogta föl és az egyes térrészeket zökkenésmentes átmenetekkel próbálta összefoglalni. A boltozatos szentélyt szinte kulisszaszerűen ható, pilaszterekkel tagolt egye-

nes fal zárja le, amely előtt a márvánnyal burkolt, téglaépítményű főoltár állott, a Szentháromság képével és a trinitárius rend két alapítójának szobrával díszítve.[154]

A kiscelli templom homlokzata és a máriamakki templom kiképzése azonos stílustörekvéseket árul el. Jäger a kőfaragásból indult ki. Talán ez magyarázza, hogy a falsíkokat úgy kezeli, mint különálló elemeket. A kiscelli homlokzatnál a mélységi tagolást nem homorú falsíkkal éri el, hanem a falsíkoknak egymás mögé helyezésével, ami a homlokzatnak szinte sematikusan kulisszaszerű benyomást kölcsönöz. Ezt a kulisszaszerűséget állapíthatjuk meg a máriamakki temlom szentélyét lezáró falon is. A mélységi formakezelésnek szinte ellentétéül hat, hogy kerüli az íves falzáródásokat. Az íves falrészeket megtört vonalban egymás mellé helyezett részekből alkotja meg, s ezek közé negyed és nyolcad pilasztereket iktat. Megfigyelhetjük ezt a módszert a kiscelli templom homlokzatán, ahol a két előreugró tornyot és az összekötő falsíkot ezzel az eljárással kapcsolja össze és a máriamakki templom esetében is, ahol ezzel a megoldással szűkíti el, illetőleg szélesíti ki a templomhajót. Jäger mindkét helyen azonos módszerrel használja fel a tér- és formaképzéshez a falsíkokat és az egyes építészeti tagokat. Elárulja, — a tárgyalásba nem vont óbudai Zichy-kastélyon is, — hogy autodidakta. Sémákat alkalmaz, mint például a kiscelli templomhomlokzat ablakainak és szoborfülkéinek háromszögű szerkezetében. Plasztikus formafelfogásra vall a két templom homlokzatának erőteljes párkánya. Utalhatunk továbbá a díszítő elemeknek szinte azonosságig egyező formájára. A kiscelli templom homlokzatát ugyanolyan füzéres díszű ion fejezetű pilaszterekkel tagolja, mint amilyeneket a máriamakki romtemplom belsejében ma is találhatunk. De a díszítések azonosságán túl a falsíkoknak és a tagoló elemeknek viszonyában ugyanazon arányok érvényesülnek mindkét épületnél. Az elmondottak alapján anélkül, hogy Entzenhoffer terveinek, vagy döntően bizonyító levéltári adatnak felbukkanásáig a kérdést véglegesen megoldhatnók, mind a kiscelli templomhomlokzatnak, mind a kolostorépület keresztszárnyába nyúló lépcsőháznak megoldásában Jäger építészeti felfogására kell ráismernünk. Bár bécsi kapcsolatairól

Gerhardt Alajos (Alois), (1837—1889).

564. PATAK PARTJÁN (Am Bächlein). J

Künste v. Lovrana). A művész hagyatékából (Aus dem

elle an der Strasse). Jelezve (Bezeichnet): Bruck Lajos.

ve (Bezeichnet): Louis Corinth, 1889.

hnet): Csók, Paris, 907.

nigen Rasen). Jelezve (Bezeichnet): Czencz 13.

50.

Markt von Szolnok). Jelezve (Bezeichnet): Deák-Ebner

Jäger, J. H.

l.

Flor Asp.

39. 77. 96. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Jäger János Henrik

épitéz

laid

Bertalan Kiscelli

trin. templ.

26. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

János
Jäger Henrik
épitész

lásd

Bertalan Kiscelli
Erin templ

43. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Jäger János Henrik

l.

Schoenkörpvárosban

84, 100, 124. l.

yekben lévő közölt műtárgyak:

zló, Budapest
68
rik, Budapest
69, 103, 326
lapest 357
Milano 337
apest 233
n, Bpest 234
apest 270
udapest 75
dapest 355
Budapest 357
Budapest 229
Budapest 67,
Budapest 238
Budapest 309,
e, Bpest 231
c, Bpest 216
Budapest 235
lapest 164
, Bpest 228
c, Bpest 367
Kovács Frigyes, Budapest 70
Kováts Józsefné, Bpest 232
dr. Laub László, Budapest 260, 265
dr. Majovszky Pál hagy., Bpest 237
dr. Morvay Jenő, Budapest 236
Procopius Béla, Budapest 346
Révész István, Budapest 204—214
özv. Rosenberg Gyuláné, Bpest 231
Schiffer Miksa, Budapest 217
dr. Siklóssy László, Bpest 239
Singer és Wolfner, Budapest 263
Szilágyi Sándor, Budapest 70, 73, 86, 87, 101, 102, 137
Tamás Galéria, Budapest 260, 264
gr. Teleki Domokos, Bpest 144
Tószeghy Richárd, Bpest 285
Turóczy Sándor, Budapest 229
Varga Ernő, Budapest 9. sz. címlapján, 261
Weiss Fülöp, Budapest 230, 361
Wolfner Gyula, Budapest, 8. sz. címlapján, 237

lasztófalainak és mászókéményeinek alapfala a pillérek közé ékelődik.

A kiscelli templom monumentális hatása sokat köszönhet környezetének. Domboldalon épült. Háttere hegyoldal. Az építész számolt ezekkel az adottságokkal. A tervekre visszavezethető, selyemre nyomtatott metszet ábrázolása szerint két félkörívesen kanyarodó lépcső vezetett volna a templom terasz-szerűen kiképzett előteréhez. (5. kép.) A tervből csak egy egyenes lépcsőfeljáró valósult meg. A rendet feloszlatták és az új birtokos, a katonai kincstár csak átalakított és rombolt, nem épített.

eddig nem tudunk, a Dorotheerkirchével rokon homlokzati megoldását a bécsi és kiscelli trinitárius templom típusazonossága mellett az a körülmény is magyarázza, hogy az ugyancsak ebbe a csoportba tartozó budaországúti volt ágostonrendi templom nála tanultabb tervezőjével, a bécsi születésű Nöpauer Mátéval szoros baráti viszonyban lehetett, mert 1748 július 20-án Nöpauer házasságkötésénél mint tanú szerepel.[155]

A kiscelli kolostor és templom, bár megoldásának alapgondolata Entzenhoffer terveinek bélyegét viseli, mégsem tekinthető kizárólagos alkotásának. Az építkezések vezetésénél okmányszerűen is kimutatható helyi mesterek mellett, a módosító tervezésből is részt kért a hazai építészeti hagyományok légkörében nevelkedett, ha nem is magyar születésű építész. Az épületet, bár több mester dolgozott rajta, mégis egységesnek érezzük, mert provinciálisan egyszerű, — talán barok céhstílusnak nevezhető az a művészi kör, melybe tartozik. Művelői nem voltak nagy építész-egyéniségek. Tanult elemeket, átvett formákat ismételnek, úgy, hogy a kor stílusjegyeinek csak szélső, késői lecsapódása ismerhető fel műveiken. Viszont nem vitatható el tőlük a gondos műszaki felkészültség. A kiscelli templom építése próbára tette tudásukat. A gyakorlati kérdések megoldása majdnem kizárólag helyi építészek javára írható. Gondoljunk csak a templom alapozásánál felmerült nehézségekre; valósággal a sziklába vésett mély, keresztszárny-alatti pince és a kripta megoldására, amely nagyságával és térképzésével szinte altemplomszerűen hat. A templommal egyenlő hosszuságú kriptát pillérek három egyenlő magas, boltozott hajóra osztják. Körülbelül a közepén ötszakaszos térrésszé szélesedik, mintegy kereszthajóra emlékeztető megoldásként. A laikus kriptát a szerzetesi kriptarésztől elválasztó fal mélyedésében pihent Zichy Miklós grófnak, az óbudai trinitáriusok egyik alapítójának holtteste, grottaszerűen kiképzett fülke alatt, amelynek oldalfalán egy trinitáriusnak a földi élet mulandóságáról és a halál utáni örömökről írt hosszú latin verse volt még nemrég olvasható. Az átépítések a kriptát is eltorzították. A templomtérbe toldott emeleti helyiségek vá-

Óbuda
a 19-ik században
(J. Alt metszete)

SÉTA ÓBUDÁN

Írta ERÉNYI GUSZTÁV

Óbuda nevének hallatára önkéntelenül falura gondolunk egy milliós város szélén, amely szegről-végről beleesik a fővárosi közüzemek gondoskodó szférájába, hogy annál inkább tüntessen visszamaradottságával. Ebből a falusi környezetből hiányzik a hagyományos rusztikus légkör zamata. A Bécsi- és a Lajos-út hosszú sávjait átszelő villanyosvasút rozoga viskók, műhelyek, szatócsboltok, raktárak és téglaégetők mentén visz el, amelyek közt ormótlanul mered égnek egy-egy újonnan épült bérkaszárnya. A periférián pedig rideg gyárkémények sora kisért és füstjét beleontja a budai hegyvidék üde levegőjébe.

Ez a proletár összevisszaság annál nyomasztóbban hat, mert kontrasztként megihlet bennünket a környező természet pazar összhangja. Nyugat felé néhány percnyi fáradsággal a József- és Táborhegy áldott lankáira érünk, ahol derüs kis nyaralók, bőven termő gyümölcsösök sorakoznak egymás mellé, feljebb pedig, a Hármashatárhegy lejtőiről megbékülve tekintünk le a közelről oly korcs hatású építészeti egyvelegre. A keleti szélen a Duna pereme von simogató határvonalat és tekintetünk álmodozva merül el a szembeeső Margitsziget és a hozzátapadó pesti háztenger körvonalainak csodálatába. Északnak haladva pedig Aquincum ősi idillje vonz és a Római part nyári nyüzsgő fürdőélete.

A szomszéd hatásoknak ebben a hármas éltető gyürüjében Óbuda kispolgári megfeneklése még bántóbban érint. Pedig az avatott szemlélőt ennek a mostohán félreeső kerületnek falain belül is megkapja néhány romantikus színfolt. A repedtes külsejű, földszintes házikók és barátságtalan tömeghajlékok rajából vigasztalón bontakozik ki egy-egy melegtónusú régi kőkereszt vagy kápolna, majd meg pár lépéssel arrébb egy ősrégi kultúra törmelékei köszöntenek. A hosszú utcasor északi végén a Schmidt-kastély környékének barokk elevensége üdit fel fásultságunkból és beljebb, a Duna irányában, a Főtér körzetében a plébániatemplom ereklyéi és szentek porladó szobrai egy évszázados egyházi kultúra emlékeit idézik fel. A sivár jelen szürke, roskatag barakjai közt is úgy érezzük, hogy történeti talajon járunk. És ugyancsak a hagyomány levegőjét szívjuk kissé ledérebb vonatkozásban, ha zsongító koraőszi estéken valamely patinás óbudai kiskocsmába vagy halászcsárdába térünk, hogy sramli hangjai mellett, kadarkás mámorban a grinzingi «Heurigenjubel»-hez hasonló káprázatba essünk.

Most ebbe a majd fakó, majd meg álmatag milieube belehasít a legújabb kor törtető ritmusa. Az a frissen készült műút, amely a fővárosba torkoló bécsi országútnak utolsó szakaszában új irányt ad, serényen lebontott kunyhók sorfala mellett kanyarodik a Duna felé, éket verve a jelen és a jövő közé. A nyugat felől autón vagy autóbuszon

Tükör 1938. április

colási jegyzőkönyvek ezrei igazolják a túlkorai öröm ellen tiltakozókat, akik a nagyszerű szernek csupán nyaklónélküli alkalmazását akarták pedig csak megakadályozni. Más. A montecarlói játékkaszinó fénykorában súlyos milliókkal adózott a sajtónak, hogy öngyilkossági riportok, megsemmisült exisztenciákról szóló tudósítások helyett inkább idillikus riviérai giccs-anzixokat fessenek az olvasó számára. És így lehetne folytatni a végtelenségig. Mégpedig nem csak francia vagy német példákra hivatkozva . . .

A sajtó hatalmas szerepe, a sajtó-tőkeviszonylat fontossága soha nem érvényesült olyan dermesztő mértékben, mint a világháború alatt. A sajtó félelmetesebb fegyver, mint a tank vagy yperit. Feltéve, hogy kellő mennyiségben állnak rendelkezésekre azok a bizonyos «ezüst golyók», amelyekkel legeredményesebben a sajtó 42 centiméteres ütegeivel lehet az ellenséget pergőtűz alá fogni.

A központi hatalmaknál csak szűkös keretek között mozoghatott a sajtó befolyásolása. Kevés volt a cavalleria di San Giorgio, ahogyan az olasz nevezi, kevés volt a pénz az aktív sajtópropaganda céljaira. Inkább csak a passzív védelemre kellett szorítkozni: elhallgatni a marnei vereséget, kiszínezni a hadifoglyok bántalmazását az antant-táborokban, buzdítani hadikölcsönjegyzésre s végül befolyásolni a semleges államok sajtóját. Ez az utóbbi, ami a legfontosabb lett volna, sikerült leggyatrábban . . .

Mert óriási volt a túlerő. Northcliffe gigantikus szervezete lehengerelt minden ellenállást. Esztendőkkel a szerajevói merénylet előtt már zseniális haditerv szerint szoros acélgyűrűbe kovácsolták az angol-francia-orosz-amerikai sajtófrontot. Northcliffe 1907-ben megszerezte már a vezető orosz lapok részvénytöbbségét, szoros szövetséget épített ki a franciákkal, Barrère római francia nagykövet viszont elterelte az olasz irredenta figyelmét Szavoja, Nizza és Korzika felől Trieszt, Dalmácia és a Trentino felé, az orosz-francia újságíró-együttműködés viszont a két állam szövetségi politikájának természetes velejárója volt, úgyhogy mire a világháború kitört, az antantsajtó is befejezte mozgósítását. És ekkor kezdett dőlni a pénz az olasz, román és amerikai lapok felé. Barrère és Rennel Rodd római francia és angol nagykövetek 300.000,000 aranylírával dolgozták meg az olasz újságokat, Amerikában 10,000 Northcliffe-ügynök 150,000,000 dollárt költött. Az angol zsoldba állt Morgan-bankház — Calavay texasi szenátor adatai szerint — egymásután huszonöt nagy napilapot vásárolt meg angol-francia kormánymegbízásból, az amerikai Jingo Press, a mindenkor mindenre kapható «sárga sajtó» boldogan és olcsó áron csatlakozott. Romániában az Universal, az Adeverul, a Dimineata, a Drephaten és az Epoca siettek készpénzfizetés ellenében gyalázni a barbár húnokat, boche-okat, gyermekgyilkos vandálokat.

Az antant-parlamentekben nyílt üléseken szavazták meg ezeket a propaganda-költségeket, antantpénz dolgozta meg a svájci, görög, portugál, spanyol, skandináv, hollandi, délamerikai, távolkeleti sajtót. Külön irodák írták, szerkesztették, terjesztették a cikkeket, sorozatokat, állították össze a képanyagot, ügyes fotomontázsokat. Az Independence Helvetique írta meg a háború után, hogy milyen árakat fizettek az anyag közléséért: német éhínségről szóló cikk — 30 frank, frontharcos levele a német katonák züllöttségéről — 20 frank, riport a reimsi katedrális bombázásáról — 30 frank, marnei csata-emlék — 5 frank, távirat berlini forrongásról — 50 frank, más városban — 25 frank, rövid hír német katonák által kegyetlenül levágott kézről, lábról, végtagonként — 5 frank, Ferenc József vagy a német trónörökös halálhíre — 80 frank. Mindez «saját külön tudósító»-jelzéssel ötven százalékkal többet ér. Új ötletek, extra, hajmeresztő rémségek külön díjazás szerint . . .

Nyolc hónappal a háború kitörése után még a New-York Herald írta meg, hogy az antant-jelentések szerint egy héten belül a német trónörökös háromszor elesett, kétszer meggyilkolták, két ízben kórházban halt meg. Hetenként legalább egyszer szokott megsebesülni, havonta legalább kétszer vonul végig temetési menete Berlin utcáin, többször száműzték, még többször megőrült. Egyetlen napon a következő híreket hozták a trónörökösről: a császár nyilvánosan megpofozta, lengyelországi haderők főparancsnoka lett, degradálták, kifosztott egy francia kastélyt.

S figyelembe kell venni, mennyire hisz az angol olvasó az újságjának! Jellemző erre egy angol lelkész mondása: «Ha a Biblia valamit állít, a Times pedig az ellenkezőjét hirdeti, akkor 510 olvasó közül 500 a Timesnek fog hinni . . .»

A háború után még élesebbé vált a konkurrencia harca. Vad hajsza indult híres emberek visszaemlékezései, önéletrajzai után. A Times Windischgrätz Lajos herceg sorozatát közli a Habsburg-uralom utolsó éveiről. Nyilvánosságra kerülnek a Kautsky-féle berlini külügyi irattár titkos aktái. A Vossische Zeitung Czernin-memoárokkal, francia lapok a Ludendorff-könyvvel büszkélkednek, míg a szelíd svéd sajtó a Bismarck-emlékek harmadik kötetével elégszik meg.

Nem folytatjuk tovább. Nagyon is élénken emlékezetünkben él mindannyiunknak a közelmult.

S most, hogy végigkísértük a sajtó fejlődését, a nagy lap-hitbizományok alakulását, az újságfejedelmek üzleteit, a sajtó szerepét háborúban és békében, vajjon mi a válasz a gondolatmenet elején felvetett kérdésre: megfelel-e ma is az újságírás régi, eredeti, ideális, nemes, tiszta törekvéseinek?

Hát, — válaszoljon az olvasó.

Jelen sorok írója nem teheti. Ahhoz túlságosan szakmabeli, túlságosan újságíró, hogy őszinte választ adjon. Őszinte választ merjen adni . . .

Budapestre igyekvő idegen elé nem merednek többé első köszöntésként a legszegényesebb vidékiesség jelképei. Ez az újonnan felavatott gépkocsiút Óbuda ébredésének első hatásos igérete. Néhány év mulva készen áll már az Újpestről az óbudai Hajógyárhoz átvezető Dunahíd, megindul az építkezések láncolata, Buda északi határszélén új település, új világvárosi pezsgés keletkezik, a mai tengődésre misem emlékeztet többé.

Ilyen szédületes jövőbeli álmok közepette intőn, izgatón, igézetesen elevenedik meg Óbuda büszke multja. A nagyvárosi sejtésekbe merülő óbudai nyárspolgárnak talán alig van tudomása arról, hogy — amint a híres napoleoni idézet változataképpen mondhatnók — régi falak és szarkofágok színtjéről közel kétezer év tekint reá. A római császárság korában Aquincum nagy polgári települése mellett a mai Óbuda helyén hatalmas katonai város emelkedett, — erődítményekkel, templomokkal, fürdőkkel, boltokkal, külön amfiteátrummal, amely az aquincumit térfogatban jelentősen felülmulja. Ez a katonai telepítmény északkeleti védőbástyája a merészen fellendülő pannoniai tartománynak, amelynek szélső őrtornyai a mai Erzsébet-híd táján álltak, mindig készen arra, hogy a római kultúra védelmében dacoljon a szomszédos barbár törzsek folytonos, nyugtalanító támadásaival.

A népvándorlás viharai könyörtelenül szétmállasztják ezt a feszengő ősi kultúrát. És csak hosszú évszázadok multával, az ókor dicső emlékeiről teljesen megfelejtkezve, kel Óbuda magyar uralom alatt új életre. Erről a középkorbeli fellendülésről csak régi krónikák feljegyzéseiből maradtak fenn szórványos adataink. Csak halvány képzeteink vannak az Anjouk által emelt fényes királyi palotáról, a Zsigmond király idejebeli «királyné városá»-ról, pazar világi és egyházi épületeivel. A török hódítás hirtelen véget vet Óbuda második virágzásának is, azzal a kegyetlen szélsőséggel, amely a török hadsereget hódító céljai követésében mindig jellemezte. Az egykori «civitas reginalis»-ból kő kövön nem maradt.

Másfél évszázad pangása után a 17. század végén a romok felett megint új élet sarjad és megindul Óbudának az a mintegy nyolcvan éven át viruló barokk kultúrája, amely méreteiben nem hasonlítható ugyan a történelem azt megelőző két fénykorához, de időben és érzésben mégis közelebb esik hozzánk és nyomait részletesebben, szinesebben követhetjük. Ezek a barokk emlékek a Zichy grófok egy azóta kihalt oldalágának nevéhez fűződnek.

Még a török hódoltság idején, 1659-ben jut Óbuda földje királyi adományképpen a Zichyek birtokába. A Buda felszabadítását követő években Zichy Péter gróf lesz Óbuda ura, s ez ott buzgó telepítő és építő munkát végez. Az első, méreteiben még szerény családi kastély, a kastély közelében emelt kegykápolna és az első óbudai plébániatemplom az ő kezdeményezésére keletkezik. A gróf vörösmárványból készült epitáfiumos síremlékének a plébániatemplom padlóján még ma is nyomát leljük. De Óbuda tulajdonképpeni barokk virágzási kora Péter gróf fiának, Miklósnak és az ő fenkölt hitvesének, Berényi Erzsébet grófnőnek, idejére esik, — sőt nagyobb részében a grófnő érdeme, aki férjét közel negyven évvel éli túl. Gróf Zichy Miklósné nevét széleskörű műveltsége, emelkedett művészi ízlése és jótékonysága folytán a korabeli főuri hölgyek sorában első helyen emlegetik. Szerdahely György Alajos jezsuita páter, a jeles műtörténész és esztétikus, egyik főművének, a «Poesis narrativa ad aestheticum»-nak ajánlásában egyebek közt kiemeli a grófnőnek még bölcsészeti hajlamait is.

A gróf Zichy Miklósék idejéből származó nagyszabású épületek közül elsőnek emelkedik ki a nemes barokk stílban épült második családi kastély, amely Jäger Henrik tervei szerint, a család házi művészeinek, Bebo szobrásznak és Vogl festőnek gazdag diszítéseivel 1746—55 között készült. A kastély főhomlokzata még ma is sértetlenül áll fenn, csupán az egykor télikertnek használt két mellékszárny került időközben lebontásra. De jellemző, hogy Óbudának ez az építészetileg legértékesebb műemléke még kívülről is úgyszólván megközelíthetetlen és létezéséről a nagyközönségnek alig van tudomása. Sivár, kopottas környezetben az arra járók a pompás épületnek még véletlenül

Az óbudai templom barokk szószéke (Schoen Arnold: Óbuda multjából c. művéből)

Özv. gróf Zichy Miklósné (Schoen Arnold: Óbuda multjából c. művéből)

sem akadnak nyomára. A kastélyt a Szent Lélek-tér felől három oldalról raktárszerű, kopottas külsejű dohánygyár veszi körül, amelynek boltíves kapuján át az ember szinte csak lopva vethet egy futó pillantást a kertes rejtekében karcsún elnyuló főuri palotára. Ez a kínai falak közé szorított építészeti remekmű a maga idejében nagy, díszes park közepén, Óbuda centrumában állt és pazaron kiképzett termei fényes társadalmi eseményeknek voltak színhelye. A kastély előkelő vendégei sorában szerepelt Mária Terézia királynő is, aki Zichy grófnőt 1764-ben Migazzi váci püspök kíséretében meglátogatta. De a kastély jellegére nemcsak magasállású vendégei folynak be, hanem a korabeli művészek színejavából kikerülő lakói is, köztük első sorban Bebo Károly, a kiváló barokk szobrász, aki állandóan a Zichyek mecenátusa alá kerül és akinek a kastélyban külön lakosztálya van.

Akkortájt gróf Zichy Miklósné megbízásából Bebo nemcsak Óbudán, hanem Buda más részeiben is mint privilegizált szobrász működött, úgy hogy a főváros számos templomában ma is megtaláljuk tevékenységének nyomait. De nevezetesen Óbuda barokk műemlékei mindenütt az ő művészetét hirdetik, — körsétánk folyamán a legtöbb helyen ő lesz ihletett mentorunk. Utunk először is az azóta elpusztult trinitárius templom tájékára visz. A templom maga nyomtalanul eltűnt, de megmaradt a hozzáépült, ma «Schmidt-kastély» néven ismeretes rendház és a jóval később keletkezett kálvária. A trinitáriusoknak még a 12. század elején alapított, eredetileg keresztény rabszolgák kiszabadítására hivatott kék-piros keresztes, fekete csuklyás rendjét a Zichyek 1743-ban telepítették be Ausztriából. Mariazelli törzsházuk után Óbuda lakossága letelepedésük helyét «Kiscell»-nek keresztelte el, és ezt az elnevezést a környék mindmáig megtartotta. Az épületcsoport Entzenhoffer hírneves bécsi építőmester tervei szerint 1744—48 közt fejeződött be. A templom csakhamar nagy népszerűségre tett szert és a rendnek ugyanakkor adományozott, ma romokban heverő máriamakki templommal és kolostorral egyetemben országoshírű búcsújáró hellyé vált. Az óbudai trinitárius templom gazdag, művészi értékű felszereléséből különösen kiválik a nyolc ölnyi magas főoltár, amelynek a Szentháromság dicséretét hirdető hatalmas olajfestményét minden valószínűség szerint a híres Maulbertsch készítette. De nagyértékűek voltak a menyezet freskói, a képekkel gazdagon díszített mellékoltárok, a tölgyfából faragott szószék, a virágos orgona, az egyik torony alatt elhelyezkedő kis kápolna és különösen Zichy Miklós grófnak Bebo tervezte stuccóból és márványból emelt impozáns síremléke, amelynek rézmetszet-kópiája a Szépművészeti Múzeum gyüjteményében található.

Amikor II. József egyházellenes intézkedései során 1783-ban elrendelte a trinitáriusrend feloszlatását, a templom kincsei árverés alá kerültek és potom áron jutottak különböző óbudai polgárok tulajdonába, akik azokat később részben ismét templomoknak ajándékozták. Így szóródtak szét a Zichy-család művészi áldozatkészségének emlékei a szélrózsa minden irányában, a templom maga a síremlékkel együtt elpusztult és nyoma veszett a rendház gazdag műkincseinek is. Csak a rendház bejárata fölött elhelyezett családi címer tartja fenn a Zichyek emlékezetét.

A trinitárius templom főoltára Kühtreiber molnármester ajándékaként, aki azt az árverésen csekély 200 forintért vette volt meg, a plébániatemplom tulajdonába került és ott most az egyik mellékoltár szerepét tölti be. Általa ez a templom, amely Bebo alkotásai folytán már eredetileg sem volt művészi értékek hijával, nagyértékű kultúrtörténeti emlékekkel gyarapodott. Bebo készítette egyebek közt a templom öt régebbi mellékoltárát, a hajó oldalfalaira helyezett tíz apostol szobrát, az orgona faragványait, a barokk-rokokó stílű gazdag plasztikájú szószéket és a fődíszítő oltárt, alkalmasint Vogltól származó, Borromei Szent Károlyt ábrázoló olajfestmény díszes foglalatát. Ez a templom tehát szobrászati és festészeti járulékaival a főváros kultúrtörténetileg legértékesebb egyházi épületeinek egyike. De Bebo mesterkezének nyomára akadunk a templom előtti kitérségen is, ahol erősen viseltes, sürgős restau-

rációra szoruló állapotban áll Nepomuki Szent János és Szent Flórián szobra. Különösen ez utóbbi derüs világi jelenségként hat és egyes kutatók megteszik nemcsak a tűzoltás, hanem az Árpádokig visszanyuló óbudai seres kultúra védőszentjének is. Bebo művészetét dicséri egyébként a Flórián-téren felállított, finom izléssel komponált és védett, három szentet (Flóriánt, Neri Fülöpöt és borromei Károlyt) ábrázoló szobormű is, míg a Szentlélek-téren ékeskedő, egy előző pestis-járvány emlékére 1739-ben emelt Szentháromság-szobor mint Óbuda legrégibb skulptúrája érdemel említést.

Gróf Zichy Miklósné 1796-ban örökösök nélkül hal meg és ezzel hirtelen véget ér Óbudának nagy lendülettel nekiinduló barokk kultúrája. Az építkezési kedv lelohad (a később keletkező nagyobb középületek közül csak az 1820-ban emelt zsidótemplom válik ki klasszicizáló körvonalaival), a város maga elfakul, elszegényedik, falusi színvonalra süllyed és a főváros többi részeivel való egyesítése óta végleg a mellékbolygó szerepére szorul. A Zichy-kor emlékeinek feltárása körül Schoen Arnoldé, a jeles fővárosi műtörténészé a főérdem. A nemrég alakult Gróf Zichy-Emlékbizottság megbízásából «Óbuda multjából» című magas színvonalú, művészi képekkel gazdagon illusztrált tanulmányában rögzítette le ennek a kornak kulturális jelentőségét. Az emlékbizottság maga a megmaradt műemlékek karbantartását és elsősorban a Zichy-kastélynak mai szomorú helyzetéből való kiemelését tüzte ki céljául. Említésre méltó még az egykori trinitárius-rendháznak legújabb rendeltetése. Ezt a masszív, előkelően tagolt épületet, amelyet a rend kiüzetése után sokáig katonai raktárnak használtak, későbbi tulajdonosa, Schmidt Miksa bútorgyáros, tudvalévőleg a fővárosra hagyta. A város urai sokáig vonakodtak az örökség elfogadásával. A legutóbbi tervek szerint ebbe a katélyba helyezik a Fővárosi Múzeumnak jelenlegi szűk otthonában alig érvényesülő gazdag kép- és régiséggyüjteményét. Ez az elhatározás remélhetőleg hozzájárul majd ahhoz, hogy közönségünk érdeklődése élénkebben forduljon ennek a múzeumnak oly kevéssé ismert műkincsei felé.

Az utolsó félszázad egykedvűségébe éltetőn hatol a régészek feltáró munkásságának friss üteme. Legendás eredetű hagyományok nyomán a mult század derekán Óbudán keresik Árpád sírját. Az ily irányban folytatott kutatások közvetlen eredménnyel ugyan nem jártak, de mindenesetre új ösztönzést adtak a már Mária Terézia idején meginduló római ásatásoknak. Sorban kerülnek felszínre a római fürdő és erődítmények alapkövei a Főtér és Flórián-tér tájékán, ahol néhány évvel ezelőtt kis földalatti múzeum is létesült, kiássák a Királydombon az amfiteátrum körvonalait, majd meg a Raktár-utcai városi bérházak mentén ókeresztény temető nyomaira bukannak, első bizonyítékául annak, hogy a kereszténység már a Krisztus utáni negyedik században felhatolt Pannonia északi részéig.

És most a csákány megkezdi bontó mun-

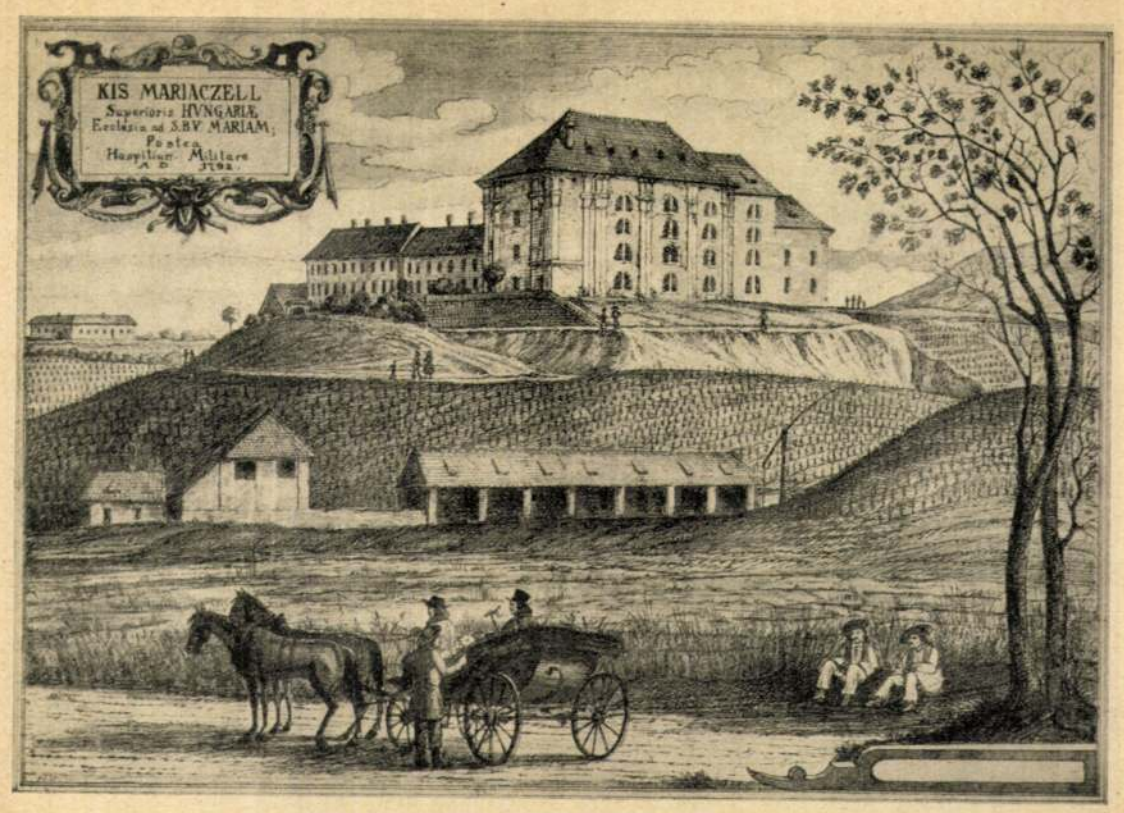

Máriacell a XVIII. században (Schoen Arnold: Óbuda multjából c. művéből)

Az óbudai Zichy-kastély

káját ott is, ahol ókori leletek után nem kutatnak. A Tabánhoz hasonlóan beteljesedik Óbuda zegzugos, korhadt városnegyedének sorsa is, — azzal a különbséggel, hogy itt nem diszkertes ültetvények, hanem új, mutatós háztömbök vannak keletkezőben a szétmálló viskók helyébe. Minden ilyen nagyarányú építkezési hullám merész reményeket éleszt, de egyúttal nincs erős problematikus meggondolások hijával sem, különösen a budai hegyvidék áldott talaján, ahol építészeti túlkapásokkal már annyiszor ékteleníttették el a nagyszerű természeti panorámát. Óbuda sajátos, keskeny sávjával ózonos hegyek és a Duna közt, a Margitsziget tőszomszédságában kertvárosnak termett és semmiképpen sem kisérleti telepnek a szabad kilátást beárnyékoló felhőkarcolók számára. Itt szép, de nagy tapintatot kivánó feladat vár megoldásra. Arról van szó, hogy kis családi házak gyűrűjébe szerencsésen illesszük be a római és a barokk kultúra megmentett dmlékeit a Nyugatról befelé száguldó idegenek derűs fogadtatására és hogy végre fővárosunknak ebben az újonnan épülő kerületében nyugalmas összhangot teremtsünk a mult és a jelen építészeti értékei közt.

Korábban, mint a nap

Korán kelek, korábban, mint a Nap,
a lámpafény, e talmi pirkadat
szétfolydogál a pállott falakon.
A könyveimet túrom, kutatom.

Ízgága lábam ébredést kopog
és köszönnek a fáradt bútorok,
dacolva járkál itt a félsetét,
az ablakokra tapasztja kezét.

Rigó helyett égő fa énekel,
napos reggelbe sosem érek el,
a ceruzám is mindig feketébb,
fel-felvillantja kávészín szemét.

A messzeségben reggel vesztegel,
tótágast áll a templomtornyokon,
nem érzi mellén : mi a gyötrelem,
nem látja, hogy az időt morzsolom.

Keszthelyi Zoltán.

Hajnal

Hajnalban elindul a bányász,
Hajnalban elindul a gép,
hajnalban a föld szine párás,
még éjszaka volt az elébb.

Elülnek a hajnali álmok,
elillan az éji sötét;
be fájhat az ágyból kiszállnod,
elhagynod fehér melegét.

Be fájhat a hajnali város
ölén az a hajnali köd,
mely melleden ül meg a sáros,
dércsípte kis élted fölött.

Be fájhat a hajnali ágyad,
a párna s a holt lepedő,
mely őrzi sok éjjeli vágyad,
mint hószinü, tar temető.

Hárs László.

M.D.U.

JÄGER, J. K. építész

Zichy-kastély Óbuda, 1746-54.

Preisich Gábor: Bp. városépítésének története .... Bp. 1960. 30. l.

Jäger, Henry J.
építés

tervei szerint épült a Kiscelli
kastély

The Château of Kiscell
Hungarian Quarterly 1941 I

400

MDK

Jäger Henrik budai szobrász

Eszláry É: Hebenstreit József. Müvtört. Tanulmányok. Müvtört.Dok.Közp. Évk. 1954-55. 88-108 l.

Képekkel

TÁRLATVEZETÉSEK

a kiállításon

Június 26-án, vasárnap délelőtt 11 órakor
Luzsicza Lajos

Július 3-án, vasárnap délelőtt 11 órakor
Fenyő A. Endre

Július 10-én, vasárnap délelőtt 11 órakor
dr Végváry Lajos

★

Július 11-től szeptember 1-ig
NYÁRI SZÜNET

★

Szeptember 1-től
MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ
festőművész emlékkiállítása

★

MINDEN PÉNTEKEN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR
Irodalmi vitadélutánok

Felelős kiadó: dr Faludi János
Budapest nyomda NV., Közp. városháza — 124799
Felelős vezető: Kollai Ferenc igazgató

Jager Imre
festő

A FŐVÁROSI NÉPMŰVELÉSI KÖZPONT
KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSAI
VII., Rákóczi-út 30, félemelet

tovább

XXXIII.

A TATABÁNYAI BÁNYÁSZMŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA

1949 június 23-tól 1949 július 10-ig

Budapesten

24/Pg

A katalógus díjtalan

Fpld és anyagban.

A TATABÁNYAI BÁNYÁSZMŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA

A tatabányai Bányász Képzőművészeti Szabadiskola egyéves munkájának eredményéről számol be ezen a kiállításon. A kiállított mun ák — amelyek inkább a művészetek valódi problémáinak megértése felé irányuló komoly studiumok — pozitív igazolásul szolgának a dolgozó nép s a művészet közötti kapcsolat kimélyítését célkitűző törekvéseink megvalósítására.

Az iskola 1948 szeptemberében kezdte meg működését, azzal a határozott akarással, hogy Tatabánya város és a közelvidék tehetséges, művészi adottságokkal rendelkező munkásait a szabadiskolába tömörítse. Két célt kívánt így szolgálni. A valódi kimagasló tehetségeknek az előképzettség megadása után biztosítani kívánta a továbbtanulás lehetőségét, másrészt és ez volt a fontosabb, a gyakorlati műtermi munka és az elméleti előadások révén az egészséges ízlés, a helyes művészetszemlélet jó kultúrkáderjaivá akarta tenni hallgatóit. Ezen az úton gyors és komoly eredményeket remélt a város a bányászság képzőművészeti kultúrnívójának emelésénél. A művészet a népé — mondta Lenin — gyökerével a dolgozók széles tömegeinek mélyébe nyúlik. Arra kell törekedni, hogy ezek a tömegek megértsék és szeressék a művészetet. Magukban a tömegekben kell a művészetet felébreszteni és kifejleszteni. A művészetért ösztönösen rajongó, ösztönös képzőművészeti képességeiket egészséges irányban kibontakoztató munkásművész biztos alap lehet képzőművészeti kultúránk széleskörű, eredményes kiépítéséhez.

Az eddig elért eredmények, amelyeket az itt kiállított munkák illusztrálnak, a célkitűzések helyességét bizonyítják. A helyesen megválasztott munkaprogram és az a tény, hogy a tatabányai munkásművészek a legnagyobb következetességgel távol tartották magukat az ú. n. művészkedéstől, ezen az úton további eredményekkel biztat.

A kezdeti nehézségeken már túlvagyunk. A harcok, amelyeket a giccs, a vidékre különösen jellemző, olcsó vásári művészet ellen folytatott a Szabadiskola, az ő javára dőltek el. Ebben a harcban döntő szerepe volt a munkásság és a munkásvezetők megértő támogatásának. A győzelem jelentőségét ki kell hangsúlyozni csak azért is, mivel az iskola megindulása előtt a hallgatók nagyrésze a dilettantizmus útját taposta, így tehát a harcot kemény önkritikával önmaguk ellen is vívták.

Ma már a célok tisztázódtak. Esténként hetente ötször, a jól elvégzett üzemi munka után, a műteremben ütemes munka folyik. Fejet és aktot rajzolnak, vetítettképes művészettörténeti előadásokat hallgatnak, a társadalmi fejlődésnek megfelelően keresik a feleletet az egyes művészi problémákra. Harcosai a realista művészetszemléletnek, sokszor késő estig a realizmus, a naturalizmus kérdéseiről vitatkoznak. — A Bányász Képzőművészeti Szabadiskola Tatabányán lassan mindjobban a munkásság által ismert kultúrtényezővé válik.

Luzsicza Lajos

KÉPEK ÉS SZOBROK JEGYZÉKE

1.	*Jáger Imre* bányász (25 éves)	Öreg bányász	400 Ft
2.	—	Fejtanulmány	300 «
3.	—	Ácsolás	500 «
4.	*Fábián Imre* bányász (24 éves)	Munkaközben	350 «
5.	—	Tehenek	200 «
6.	*Sebestyén Ferenc* bányász (28 é.)	Fejtés	400 «
7.	—	Pihenés	150 «
8.	—	Kőbánya	400 «
9.	—	Sziklás táj ...	350 «
10	*Szamosvári József* bány. (20 é.)	Akt (tanulm.)	400 «
11.	—	Bányászfej ...	350 «
12.	*Krenovszki Jánosné* b.-özv.	Munkásfej ...	250 «
13.	—	Öreg paraszt .	300 «
14.	*Alusán Tódor* bányam. (34 é.)	Fiatal fiú	400 «
15.	*Tővárossi Jenő* bányam. (36 é.)	Férfiakt	350 «
16.	—	Rakodás	250 «
17.	*Jáger Vendel* lakatos (40 éves)	Patak	350 «
18.	—	Híd	250 «
19.	—	Kopaszhegy ..	400 «
20.	—	Tatab. erőmű	300 «
21.	*Sóstai Gábor* alum.-m. (26 é.)	Kádszerelés ..	400 «
22.	—	Női fej	200 «
23.	—	Keretegyengetés	300 «
24.	*Sóstai István* bádogos (23 é.)	Az új munkás-házak	400 «
25.	—	Öregasszony .	250 «
26.	—	Kovácsok	450 «
27.	*Troli István* segédm. (26 é.)	Férfiakt	350 «
28.	—	Bányászfej ...	400 «
29.	—	Táj	200 «
30.	*Szarka Károly* vill.-szer. (20 é.)	Fejtanulmány	200 «
31.	*Horváth Ferenc* segédm. (18 é.)	Malom	300 «
32.	—	Őszi táj	250 «
33.	*Krajcsirovics Henrik* diák (18 é.)	Bányászok ...	300 «
34.	—	Fejtés	350 «
35.	—	Dikicselő	300 «
36.	*Sterna Ferenc* diák (14 éves)	Fejtanulmány	300 «
37.	*Szigethi József* diák (14 éves)	Bányászházak	250 «

SZOBROK

1.	*Brém Ferenc* segédm. (24 é.)	Női fej	500 Ft
2.	—	Munkásfej ...	450 «
3.	*Alusán Tódor* segédm. (34 é.)	Férfifej	400 «
4.	*Bondor István* ifmk (30 éves)	Leányfej	400 «
5.	*Deldava Rezső* aknász (40 é.)	Öregasszony .	350 «
6.	*Lőrinc Rezső* lakatos (29 éves)	Akt	500 «
7.	—	Fiatal leány .	400 «
8.	*Lajos József* diák (12 éves)	Ülő férfi	300 «
9.	*Szőnyeg János* diák (13 éves)	János vitéz a törökökkel	200 «
10.	*Lajos József* diák (12 éves)	Munkás	M.-tul.

MDK

Jäger Imre /25 éves/

Öreg bányász
Fejtanulmány
Ácsolás

Főv. Népmüv. Közp. 33. kiáll. Tatabányai Bányászmüv. 1949, jun.

MDK

"Jäger Jakab szobrasz

"Jäger Jakab és Röszler József szobraszok győri bencés templom főoltárai.

Rados Jenő: A m.kir.allami felső épitőipar iskola 1939-40 évi szünidei felvételei. Győri műemlékek.Bp. 1941. 4.l.

Jäger, Jacob

bécsi kőfaragó

Győr 1743

Dr Jenei Ferenc

A győri Szent Ignác templom.

Győri Kalendárium

1940. Győr 1939.

100 l.

MAGYAR BANK
BUDAPEST
VILMOS CSÁSZÁR ÚT
32.
ÉS KERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

42 VL 19

Jäger Jacob

bécsi kőfaragó

tovékempége az alabbi győri

templom körül 1743

irod

Jenei Ferenc dr.

A győri szent Ignác

templom. Győr, 1939.

10. l.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Jäger, Jakob

ostrák mester

Győr, Szent Ignác

templom oltára

XVIII. sz.

wód

z

Stengyör 10. l.

Pigler 35–36. l.

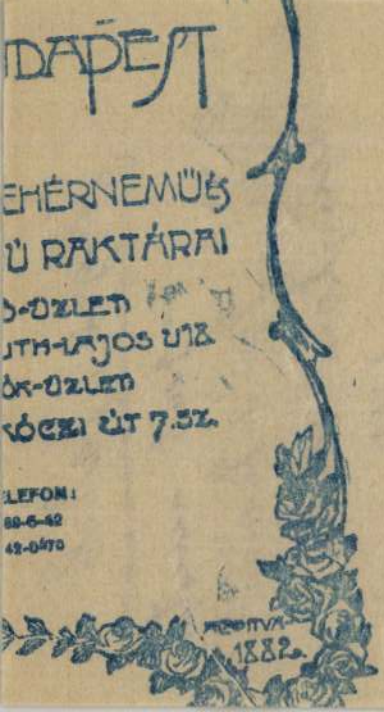
DAPEST
EHÉRNEMŰÉS
Ű RAKTÁRAI
Ó-ÜZLET
UTH-LAJOS ÚT8
ÓK-ÜZLET
VÓCZI ÚT 7.SZ.
LEFON:
42-6-42
42-0470
ALAPITVA
1882.

Jäger, Jacob

osztrák vobrair

l.

Szépművészet

1943. 149. l.

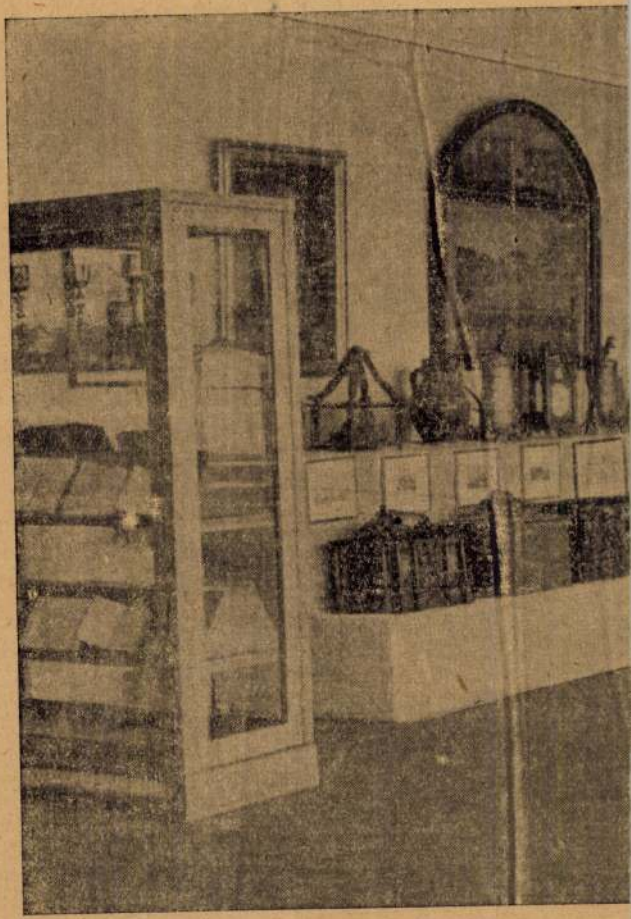

Jäger J. Jakab 166

Schoen Anna templ.

Romantikus realizmus

nagybányai tanulmányai után kezdett dolgozni, Tornyayhoz hasonlóan a legnagyobb nyomorban és ismeretlenségben. 1918-ban rendezett gyüjteményes kiállítása, mely az Ernst-Múzeum termeit töltötte meg, ragadta ki a homályból, sőt a népszerűség legmagasabb ormaira helyezte, honnan azóta is csak lefelé csúszott. Művészetében, mely ugyancsak gyökerében korszerűtlen, három nagy hatás fonódik össze: Munkácsyé, Goyáé és a kuruckori zsánerképeké.

Rudnay sikerei egyéni értékén kívül az igazodás újszerűségével magyarázhatók. A közönség éppen akkoriban únt bele a tiszta festői problémákkal vesződő impresszionista és posztimpresszionista festészetbe, mikor ő tárgy szerint is érdekes, heroikus, patétikus, romantikus műveivel felbukkant. Menekülőket festett, kiket barbár ellenség hajt ki hazájukból, lovon és gyalog vonuló, szegényes cókmókjukat hurcoló hontalanokat. Megfes-

Gode Ludwig

~~Fanti, Gaetano~~

~~Gode, Ludwig~~

Jäger, Jakob

Rössler, Joseph

Sambach, Kasper

Troger Pál

tovább

Valló István:

Győri Képeskönyv.

Bp. 1942. 23. l.

Officina -

7/Pg

ménytár

A mű neme	A mappa jelzése	Megjegyzések
Térképek		

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

MDK

Jäger Henrik János kőfaragómester

SchoenAnnatempl. 175.lap

Jäger István

Jäger István szombolyai festő. A né-
metek letelepedése Délmagyar-
országon a XVIII. sz.-elején c. kéz.

(IX. 122. l.
Múzeumi és Könyvtári Értesítő)

Jäger István

Thieme Becker
XVIII. 333. l.
(Lyka)

A m. kir. Kereskedelemügyi Miniszter ad II. 90.9.
ez a küldemény kg-kint 2 filléres frankójegy

Feladó bizományos neve: .....

Lakhely: .....

Tartalma:

194..... hóról.

makulatura			Jegyzet az átvevő raktár részére
	Magyar Nemzet köznapi		
	" " vasárnapi		
	Független Magyarország		
	Hétfő Reggel		
	Képes Sport		
	Magyar Rejtvény Ujság		
	Sztár		
	Film, Szinház, Irodalom		

..... kgr.

..... drb csomag

Jäger István

vul. Csene, 1877. máj. 28 Rk.

1896/97 II. o. nincsenek

1897/98. I. " " "

Mommsen: Corpus Inscriptionum Latinarum V. 259.

Szász

Jäger István

festi

Lásd

Bo Torontál

275. l.

..... *műhely.*

őnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

..... hó .....

.....

sajátkezü aláírás és munkásszám.

Jäger István

szül. Csene (Torontálm.)

1877 máj 28.

1897/98 II. műv.

Trzebena k. n. V. 305.

Jäger István

Szül. Csenén (Torontál m.)

1877 Rk.

1898/99. I. II. 4 évfs
mennyiszor

Törj Gusztáv, igazságügyminiszteri
államtitkár V. 309.

Jäger István

szül. Gene (Torontálm)

1877. Rk 6 polg.

Univerzitetek

1895/96. I ontál

Mihalik József V. 306.

Jäger István

1894/96 - 1898/99

Ferkèpzomfoiskèvk

95.l.

		R. Frt.	Kr.
1758.	Was die Maurer und Handlanger Tagwerck pro Anno 758 betragen...	1532	17¼
1758.	Bürgerl : Steinmözmaister Hrn Johann Heinrich Jäger seynd wegen verrichteter Steinmözarbeit . . . bezahlet worden	1001	6
1758.	So hat auch der Bürgerl : Steinmözmaister Hr. Franz Endl für solche Arbeit empfangen . . .	918	58
1758.	Nicht minders haben die erstgedachten Steinmözmaister Hrn Endl für verrichtete Steinmözarbeit bezahlet . . .	18	36
1758.	Joh. Michael Hacker Zimmermaister empfanget wegen einem mit 200. Trentschiner Laade geladenen Floss	28	
1758.	Joh. Michael Hacker für verrichtete Zimmerarbeit	33	54
1758.	Joh. Michael Hacker für derley Arbeit	8	33
1758.	Joh. Michael Hacker für verrichtete Zimmerarbeit	40	51
1758.	Dem bürgerl : Mahler Scherwiz wurden für blau angestrichene Spallier : Laisten . . . bezahlet	3	
1758.	Demselben (Scherwiz) wegen . . . verrichteter Mahler-Arbeit	7	
1758.	Joh. Friedrich Schulze (festő) seynd für die Grippel arbeit verabfolget werden	2	
1758.	Joh : Georg Krenner seynd für die neü gefasste Auferstehung gezahlet worden zeügdessen Quittung . . .	2	17
1759.	Dem Bildhauer Hrn Anton Eberhard haben wie für seine in dem sub Nro. 73. beygelegten Auszügl enthaltene arbeit bezahlet	327	
1759.	Schlossermaisterin Frau Theresia Schneiderin	192	
1759.	Schmidmaister Johann Wirschl	80	
1759.	Schmidmaister Leopold Puchner	13	45
1759.	Die Maurer- und Handlanger Tagwerck pro Anno 759 betragen	1121	28¼
1759.	Joh. Michael Hacker Zimmermaister	58	30
1759.	Joh. Michael Hacker Zimmermaister	41	36

1759. *Hacker János Mihály budai ácsmester a két toronysisak favázára vonatkozólag* 1759 április 24-én részletes költségvetést nyujtott be a budai városi tanácsnak, melynek végösszege 1862 forint 12 krajcár; erre a költségvetésre való tekintettel a tanács által kirendelt templomatyákkal Hacker *a következő szerződést kötötte* 1759 május 6-án :

Zuwissen : Dass heüt - unt - angesezten Dato zwischen denen zur Wasser - Stadts - Kirchen ad Stam Annam bestelten Herren Kirchen-Vätern Joh : Michael Mayrhold, und Mathia Pommer mit Vorbewusst, und Bewilligung Eines Löbl-en Stadt Magistrats Einer : dann dem Burgerl-en Zimmermeister Hrn Johann Michael Hacker Anderer Seiths : wegen darstellung zweyer zu Vorgedachten Kirchen benöthigen Thurn - Cupeln, nachstehender Contract seye errichtet, und beschlossen worden.

Erstens : Verobligiret Sich Hr. Hacker beed-vorbesagte Thurn nach vorgezeigt - bey Löbl-en Rath producirten, und signirten Rises die Cupeln nicht nur authentisch proportionirt und dauerhafften Holz längstens in Zeit von 4. Monath darzutellen, sondern auch all- und jede Requisita an Aichen- und anderen Floss-Holz, Pfosten, Läden, Schindeln, Nägeln und erforderlichen Eysen beygeschaffen, beynebst auch die benöthigte Fuhren, Zimmer- und Handlanger Tagwerck zu bestritten und zu bezahlen. Und weilen

Zweitens : Diese Cupeln dahin adaptirt werden müssen, dass (:ohnerachtet selbe dermahlen nur mit Wiener doppel-Schindeln eingedäcket werden:) mit der Zeit solche auch mit Kupfer, oder Blech Känten gedäcket werden : So verobligiret Sich auch Hr. Hacker diese Kupeln also zu versehen, und auszuschallen, dass jederzeit die etwan vornehmende andere eindäckung ohne schaden deren Cupeln geschehen könne. Wogegen und

Drittens : Vorgemelte Hern Kirchen-Vätter Sich dagegen verbünden, vor die in vorigen puncto exprimirte sammentliche Requisita u. Arbeit in baaren Eindausent Fünff Hundert Gulden zu bezahlen, dergestalten zwar : dass bey Schlüssung dieses Contracts also gleich 500 gulden, bey verfertigte und aufgesetzten Cupeln deto 500 Gulden, die letztere 500 Gulden aber mit Ende dieses Jahr erleget werden sollen. Im übrigen und

Viertens : Will man an authentischer arbeit, zuforderist wegen Verwahrung dessen, dass kein Wasser einsizen, und denen Cupeln einen schaden beybringen könne, um so

		R. Frt.	Kr.
1750.	ápr. 11. Bildhauer Christoph Rieger eben wegen einig-Seiner Arbeit zu diesem Kripel ut No. 49.	3	5
1750.	jún. 17. Burgerl. Zimmermeister Mathiae Mödlhamer wegen unterschidlicher Zimmer arbeith	105	
1750.	jún. 20. Joh. Michael Mayrhold wegen in die Kirchen gemachten Bett-Stühlen, piramiten bonificirt ut No. 60.	46	
1750.	jún. 25. Hörger (Antal szobrász) für $\frac{9}{111}$ Mauern und $\frac{1}{111}$ Tach-Ziegl ut No. 61.	58	
1750.	jún. 27. Maurer pallier Heinrich Saifert wegen in der Crufft verrichteter Maurer-Arbeit ut machen zettul No : 62 :	5	57
1750.	szept. 27. Bürgerl. Zimmermeister Mathias Mödlhamer à conto des mit Ihme gemachten Contract wegen Herstellung des Kirchen Tach-Stulls' ut No. 74	100	
1752.	ápr. 28. Bürgerl : Schlossermeister Ignatio Pügl wegen verferttigten Gatter zu der Laureta-Cappellen samt angerechneten Feüer-abgang ut No. 112	384	
1752.	máj. 7. bürgerl : Mahler Johann Georg Kermer (Krenner) wegen angestrichenen Gatter in der Laureta Capellen ut No. 113.	18	
1752.	máj. 19. weilen noch Ao. 744 der Bürgerl : Steinmezmeister Johann Kugler ausser der accordirt- und verrechneten steinmezarbeit stetts 33 Gl. praetendirt, und nach überlegung der sache solches sich auch befunden hat, seynd Ihme solche erfolget werden ut No. 114.	33	
1752.	okt. 29. Anton Hörger (szobrász) vor die verabfolgte 10,000 Mauer-Ziegl ut No. 118.	55	
1752.	dec. 28. Burgerl : Steinmezmeister Heinrich Jäger vor dessen sub No. 121. exprimirte steinmez arbeit	3	
1752.	dec. 31. auf die Dischler Arbeit Joh. Mich. Mayrhold hoc Anno zur Pfarr Kirchen gemacht habe sub No. 126.	93	
1753.	Wass übrigens an Maurer- u. Handlanger Tagwercken dies 753-ger Jahr hindurch aufgewendet worden und zwar occasione des angefangenen Thurn-gebaües, weiset Specificatio sub No. 156. mit innenthaltenen 32. st Documenten und betragen diese Auslaagen zusammen	642	20
1751., 1752., 1753.	évi felhasznált építési anyag kimutatását — Specificatiót — Nepauer kőművesmester, mint az építés vezetője, a következőleg ellenjegyzi : Dass dieses obstehende Specificirtes richtig beschehen bezeigt Meine Fertigung *Mathias Nöpauer* Burgl : Maurer Maister. A felhasznált építési anyag értéke	357	29
1755.	Endlichen seynd vor Maurer- und Handlanger-Tagwerck bey fortgeführten Kirchen-Gebäu hoc Anno bezahlet worden . . .	346	26
1755.	Vor ein von Brettern gemacht - neues Kripel mir Mayrhold ut No. 42.	16	30
1755.	Bürgerl : Mahler Sebastian Stöttner wegen gemahlenen dieser Kripel	19	
1756.	Wass die Maurer- und Handlanger Tagwerck pro Anno 756 betragen . . .	1087	27
1756.	Steinmetzmeister Franz Endl wegen zur Kirchen gemachten, und sub No. 71. specificirten Steinmezarbeit . . .	124	
1756.	Anton Hörger (szobrász) wegen dargegebenen Ziegeln	62	25
1756.	Wegen in die Kirchen gemachten 20. langen Siz-bäncken, welche ich Joh. Mich. Mayrhold an ut No. 82.	15	
1757.	Was die Maurer- und Handlanger Tagwerck pro Anno 757 betragen . . .	1874	36¾
1757.	Wegen zur Kirche gelieffert : und gefertigter Stein möz arbeit empfanget Hr. Franz Endl . . .	512	58¼
1757.	So seynd aus gleicher bewantnus dem Steinmözmeister Hrn Johann Heinrich Jäger bezahlt worden	421	40
1757.	Der Bildhauer Weber und der Vergoldter Grenner (Krenner) wurden bey der Kirchen verrichteter Arbeit bezahlt	7	36
1758.	Schlossermeister Joseph Schneider	48	
1758.	Schlossermeister Joseph Serlass	14	
1758.	Schmidmaister Johann Wirschl	110	
1758.	Eysenhändler Jos. Stephan Graber	69	

Bertalan Vilmos:
Az óbudai - kiscelli trinitárius kolostor és templom
Bp 1942
K. cód

I.

Alapítás

Óbuda XVIII. századi gazdasági és kulturális fejlődése a Zichy-család életének és sorsának függvénye. A pest-budai vonatkozásban korhatároló 1686-os dátum idején jogilag már az ő birtokuk ez a terület. Még 1659-ben I. Lipót kötötte le zálogul Zichy Istvánnak és fiági utódainak 57.518 forint összegben a komáromi várhoz tartozó összes birtokkal együtt.[1] Óbuda magyar lakossága a török háborúk alatt majdnem teljesen kipusztult, középkori templomai romokban hevertek. A település folytonossága tulajdonképen az 1684 és 1686-os ostrom idején szakad meg teljesen. 1596-ban ugyan átköltöztették a lakosságot a visszafoglalt Esztergomba, majd Érsekujvár környékére, azonban itt sem lehetett jó soruk, mert 11 év mulva visszatértek eredeti lakóhelyükre.[2] Sorsuk 1684-ig még nyomon kísérhető, a visszafoglalás után azonban a betelepített német lakosság foglalta el helyüket. Menedéket adnak a Zichy grófok a városokból, így 1746-ban a Budáról kitiltott zsidóknak is.[3] A földesúri privilégiumokkal védett zsidókat nagyobb számban Óbudán és Zsámbékon telepítik meg. Lutheránus, kálvinista és magyar lakosa Óbudának ebben az időben elenyészően kevés van. Csak a század vége felé kezdenek letelepedni. Számuk ekkor is csekély. Óbuda településtörténetére vonatkozólag Kneidinger András kamarai mérnöknek az urbariális rendezéssel kapcsolatban 1770 körül felvett adatait ismertetjük. Eszerint Óbudának ebben az időben 1242 15 éven felüli férfi, 1389 15 éven felüli nő, 750 15 éven aluli férfi és 709 e koron aluli nőlakosa volt. A megnyujtott ovális alakú, falusias jellegű telep 233 parasztházból, 369 kisebb házból, 16 zsidó házból, plébániából,

rabbiházból és két hivatalnok-házból állott. Gazdasági tekintetben 3 kocsma, téglaégető, 13 dunai malom, 6 kisebb vizimalom, kőbánya, présház, selyemszövő, 516 tehén és borjú, 181 ló és 30 egyéb állat jelzi a földmívelő lakosság vagyoni helyzetét, amelynek jövedelmét a közeli budai és pesti piac biztosította.[4] A lakosság megoszlásáról Kneidinger nem közöl részleteket, ezért összehasonlításképen Schams Ferenc 1822-ből származó adatait ismertetjük. Schams 4000 katolikus, 20 lutheránus és 146 kálvinista mellett 3210 zsidó lakost említ, akik megállapítása szerint főleg Pesten kereskedtek.[5]

Ez a vegyes összetételű lakosság csak háttere volt és nem hordozója Óbuda XVIII. századi barok életének, amelynek jellegét a Zichy grófok óbudai udvara határozta meg. Óbudai kastélyukban 1764 szeptember 3-án Mária Terézia is megfordult Migazzi bíboros, váci püspök társaságában.[6] A Zichy grófok számos művészt és mesterembert foglalkoztatnak. Majdnem kizárólag ezeknek köszönheti Óbuda barokkori emlékeit: az óbudai grófi kastélyt, a Borromei Szent Károly emlékművet, a plébánia templom berendezését és szobordíszét, Nepomuki Szent János és Szent Flórián szobrát és valószínűleg a Szentháromság-emléket is. Művészi tanácsadójuk és mecénási tevékenységük végrehajtója udvarmesterük, Bebo Károly szobrászművész volt. Nemcsak Budán és környékén fejt ki széleskörű tevékenységet, hanem váci, székesfehérvári működéséről is tudunk és Esztergomba is meghívják.[7] Óbuda barok korszakát az a dátum zárja le, mikor özv. gróf Zichy Miklósné, szül. Berényi Erzsébet grófnő az óbudai koronauradalmat haláláig fizetendő évi 16000 forint ellenében átengedi a magyar királyi kamarának és budavári palotájába költözik. Mária Terézia 1766 április 12-én írja alá az átadásról szóló szerződést Pozsonyban, Grassalkovich Antal gróf kamarai elnök előterjesztésére.[8]

A Zichy grófok támogatásával létesült Óbuda legjelentősebb barokkori egyházi emléke a kiscelli trinitárius templom és kolostor.

Alapításának előzményei a XVII. századba és a XVIII. század elejére nyúlnak vissza. A barok kor vallásos érzésének jelentős eleme, a Mária-kultusz, a katolikus restauráció megindulásától kezdve belekapcsolódik a magyar nép régi Mária-tiszteletébe és a török kor nyomorúságának benyomásaival ösz-

szeszövődve, megszületik a Regnum Marianum eszméje: Szent István Szűz Máriának ajánlja fel országát, aki megvédi a magyar népet a török háborúk szörnyű csapásai között, amelyekkel Isten az ősi Mária-tisztelettől való elfordulása miatt sújtotta a nemzetet.[9] A föllendülő Mária-kultusz eredményeként a régi búcsújáróhelyeken kívül újak keletkeznek. A búcsújárások hatalmas tömegeket mozgatnak meg és a különböző társadalmi osztályokat nemzeti érzésekkel átszőtt vallási kapcsokkal kovácsolják össze. A hazai búcsújárások mellett a Nagy Lajostól alapított Máriazellbe is megindulnak a zarándoklatok. Hálából a zalánkeméni győzelemért 1691 augusztusában Eszterházy Pál nádor 8765 tagból álló zarándokcsoportot vezet Mariazellbe. Ezen az ú. n. nádori processzión az Eszterházyakon kívül Zichy grófok is résztvettek.[10] A Zichy grófoknak Mariazellhez fűződő Szűz Mária-tisztelete vezette a két Zichy testvért: Lászlót és Pétert, a komáromi uradalomhoz tartozó Óbudának földesurait, midőn 1702-ben kegykápolna alapítását határozták el, amelyben a stájer búcsújáróhely Mária szobrának mintájára készült kegyszobrot akartak felállítani. Zichy László 1703-ban bekövetkezett halála a terv végrehajtását késleltette. A tervezett kápolna Keresztély szász herceg, magyar hercegprímás engedélyének elnyerése után, csak 1724-ben készült el.[11] A kápolna helyét a trinitárius templom homlokzatától északkeletre tehetjük. A kolostor protokoluma szerint ugyanis a templom és kolostor építésére szánt 88 öl (166·8 m) hosszú és 40 öl (75·8 m) széles területet a kápolnától kezdve mérték ki.[12] Tekintettel arra, hogy ez a telek a beépített terület hosszúságában csak 50—60 méterrel, szélességében pedig 6 méterrel haladja meg és szem előtt tartva, hogy a kert, illetőleg a gazdasági épületek számára is kellett a kolostortól délre helyet fenntartani, feltehetjük, hogy az a kisebb telek, amelyen a kápolna felépült, közvetlenül a templom északi falánál kezdődött és a kápolna a homlokzattól legfeljebb 20—30 méterre állott. A kápolna szerény méretű lehetett, fából épült, a kegyszobor oltárán kívül két oltár állott benne, az egyik Szent Józsefről, a másik Szent Annáról elnevezve. Kizárólag kegyeleti értéke tette jelentőssé.[13] Ma nem áll. Lebontását már a templom helyének meghatározásakor tervbe vették és később végre is hajtották.

Ez a búcsújáró kápolna volt az óbudai tritinitárius templom

ése. Később visszatérünk rá, hogyan és miért került a rend birtokába. Gróf Zichy Péter a kápolna építtetője 1725 január 25-én meghalt. A kegyszobrot a zsámbéki Zichy-kastély kápolnájában állították fel. Barvick Keresztély óbudai plébános közbenjárására 1733 szeptember 6-án nagy ünnepélyességgel átvitték a kiscelli kápolnába. XII. Kelemen pápa a búcsúengedélyeket megújította és 1733 augusztus 20-án, Kisboldogasszony napjára teljes búcsút engedélyezett, amelyet szeptember 8-án kihirdettek. Az ünnepségen több ezer hívő vett részt, akik közül kétezren teljes búcsúban részesültek.[14] A kápolna tehát, mielőtt a trinitáriusok átvették, már kedvelt és erősen látogatott búcsújáróhely volt.[15]

Az óbudai és a vele kapcsolatos máriamakki, a magyarországi trinitárius kolostorok közül, alapítási évüket tekintve, az utolsók.[16] Ebben az időben, tehát a XVIII. század derekán, már alábbhagy az a törökellenes hangulat, amely utoljára foglalta egységbe a keresztény Európát. A török birodalomnak utolsó erőfeszítése a XVII. század végén alkalmat ad a pápaságnak, hogy felébressze a középkori kereszténységnek már szunnyadó egyetemességét. Buonvisi bíboros bécsi pápai legátus és Marco d'Aviano kapucinus barát keresztesháborút hirdetnek a török ellen. Ennek az egyetemes kereszténységre appelláló propagandának eredménye Buda visszafoglalása, amely a későbbi török háborúk politikai színezetével szemben, a középkor keresztesháborúival rokon. A trinitáriusoknak, ennek a XII. század végén keletkezett és az akkori körülményeknek megfelelően pogány fogságba került keresztény rabok kiváltásával foglalkozó rendnek XVII. századvégi közép- és keleteurópai megtelepedése is ezzel a „keresztesháború" jegyében összeötvöződött kereszténységgel áll összefüggésben. A mohamedán világ középkori afrikai és spanyolországi előretöréséhez alkalmazkodva, a rend működésének központja ekkor Spanyol- és Délfranciaország volt. A középeurópai török térhódítás nyomán keletkezett keresztény összefogás természetszerűleg eredményezte a megújhodó rendnek közép- és keleteurópai megtelepedését. Lengyelországi kolostoralapításokkal egyidőben a trinitáriusok tevékenységének súlypontja a török háborúk szervezési gócpontjába, Bécsbe kerül. Főnemesi pártfogóik megnyitják az utat az udvar felé és az egyetemes kereszténységet felidéző, új keresztesháborúk bűv-

körébe kerülő arisztokrácia és főpapság támogatásával egymásután épülnek kolostoraik. Bár a szervezés központja eleinte Bécs volt, a Magyarországot, Ausztriát, Cseh- és Morvaországot magábafoglaló Szent József-provincia kolostorainak nagy része a török háborúktól sújtott magyar területre esett. Egy félszázad alatt tíz kolostort alapítottak Magyarországon. Főnemesi kapcsolataikat a Kollonics Lipóttól 1699 június 30-án engedélyezett országos alamizsnagyűjtéseik révén állandóan ébrentartották.[17] Egy ilyen alamizsnát gyüjtő barát, P. Theodor a S. Leopoldo tárgyalásai előzték meg az óbudai kolostor alapítását. Ezeket a tárgyalásokat és az alapítás előzményeit a rendház protokoluma anekdótaszerű részletességgel mondja el. Összefoglalásuk előtt rá kell mutatnunk a Zichy-család aulikus kapcsolatai és a Budán és Pesten is átvezető redemptióknak[18] hatástkeltő felvonulása által előkészített talajra. A protokolum egyes megjegyzései is arra mutatnak, hogy a grófi család már régóta szándékozott a rendnek alapítványt tenni.[19] Theodor atya tehát már meglévő lehetőségeket használt ki, midőn a tárgyalásokat 1737-ben megkezdte. Özv. gróf Zichy Péterné szándéka eleinte az volt, hogy az óbudai kastélyától Buda felé kb. negyven lépésnyire fekvő Ss. Sacramentum romtemplomot adja a rendnek.[20] Föltehetjük, hogy a mai Fő-tér déli végében alapfalaiban nemrég felismert és az óbudai prépostsággal azonosított középkori templomra gondolt, tekintve, hogy akkor Óbudán az első plébánián kívül más templom nem volt. Amennyiben az első Zichy-kastély helyét a ma is fennálló második kastély (csak később, 1746-ban kezdik építeni[21]) helyére, illetőleg könyékére tesszük, a feltevés indokolt. Ami az első kastély helyét illeti, nem valószínű, hogy a grófi családnak akár a parasztházak között, akár a nehezen megközelíthető hegyoldalban volt rezidenciája. Valószínűbb, hogy Óbuda északi végében, a lakott terület centrumában, a mai Zichy-kastély helyén állott az első kastély is. Gazdasági okokból is valószínű, hogy a második rezidenciát az előző telkére építették. Wilhelm Dillich krónikájának 1600-ból származó kasseli kiadásában[22] megjelent egy Óbudát észak felől ábrázoló metszet. Az előtér jobboldala a Duna mellett középkori templomromokat tüntet fel. A protokolumban Ss. Sacramentum templomnak nevezett rommaradványt az itt ábrázolt középkori templomrommal azonosíthatjuk, melynek kiemelkedő oldalfalai

valószínűleg csak a második Zichy-kastély építésekor tűntek el egészen. A tárgyaló páternek és a rendnek célja a grófnő szándékaival szemben az volt, hogy a nagy tömegeket megmozgató, erősen látogatott kiscelli kápolnát szerezze meg.[23] Ezt a törekvést érthetővé teszi az is, hogy a rabkiváltó tevékenységet, amely nagy összegekbe került és széleskörű propagandát igényelt, elősegítette volna egy távoli vidékről is nagy tömegektől felkeresett kegyhely birtoklása. Zichy Miklós gróf anyja szándékait ismerve, 1737 szeptemberében Zsámbékon kolduló barátot özv. Zichy Péternénál nagy befolyással bíró Ujváry bárónéhoz utasítja.[24] A trinitárius atya szemelőtt tartotta, hogy bár az egyes kolostorok szűkös keretek között kezdték meg működésüket, mégis hatalmas intézményekké fejlődtek, ezért csak szerény, néhány barát életkörülményeit biztosító alapítványra és a kiscelli kápolna átadására gondolt, amibe az özvegy grófnő, Ujváry báróné közbenjárására bele is egyezett. A már előrehaladott tárgyalásokat, amelyekbe 1737 december végén a Komáromban tartózkodó P. Ambrus a S. Ignatio tartományfőnök is be akart kapcsolódni, megakasztották bizonyos tisztázatlan tulajdonjogi kérdések. Gróf Zichy Ferenc későbbi győri püspök, özvegy gróf Zichy Péterné mostoha fia ugyanis igényt tartott az óbudai uradalomra. Amíg ezeket a kérdéseket nem tisztázzák, a grófnő nem akart alapítványt tenni.[25] Theodor atya egyedül folytatta 1738 január 5-én és február folyamán a tárgyalásokat. Az akadályokat elhárította, úgy, hogy március 13-ra a tartományfőnök is Budára jöhetett a megbeszélések lezárására.[26] Az alapítási okmányokat 1738 március 20-án írták alá.[27] Özv. gróf Zichy Péterné szül. Bercsényi Zsuzsanna adománylevelének két változata maradt fenn. Az elsőben: megígéri a grófnő, hogy a templom, kolostor és kert számára elegendő telket bocsát örök jogon a trinitáriusok rendelkezésére. Úgy életkörülményeik biztosításában, mint a későbbi építkezéseknél segítségükre lesz. Kötelezi magát, hogy élete végéig évenkint 100 forint készpénzt, 36 akó bort, 36 nagy mérő búzát és 36 mérő más terményt bocsát rendelkezésükre. Halála esetén 5000 forintot hagy a kolostorra. A kiscelli kápolnát pedig berendezésével és a kegyszoborral együtt a trinitáriusoknak adja.[28] A második változat, — ennek szövege került a királyi diplomába, — csak annyiban tér el az előbbitől, hogy az évi 100 forint és a hagyatékban

biztosított 5000 forint helyett egy összegben 12000 forint kifizetésére kötelezi magát.[29] Ez az összeg már elég volt a kolostor alapításához és biztosította a későbbi építkezéseket. Mindkét okirat záradékában a tartományfőnök elfogadja a rend nevében az alapítványt és kötelezi az óbudai kolostort, hogy hetenként két misét mondjanak a grófnő szándékai szerint. Ugyancsak 1738 március 20-án írta alá gróf Zichy Miklós is azt az okiratot, amelyben mint az óbudai uradalom örököse jóváhagyja anyja alapítását. Átadja a kiscelli kápolnát, lemond a kegyhely örökösödési jogáról és ugyancsak megígéri, hogy örök időkre átenged a trinitáriusoknak a kolostor és a templom felépítéséhez elegendő területet.[30] Az egyházi hatóság és az uralkodó jóváhagyó okiratának aláírása sem késett; Eszterházy Imre hercegprímásé 1738 április 17-én,[31] III. Károlyé pedig augusztus 20-án kelt.[32] Hogy örökösödési per esetére is biztosítsák magukat, 1738 május 1-én gróf Zichy Ferenccel is aláíratták az alapítást elismerő okiratot.[33] A kápolnát, amely a királyi megerősítéssel érvényesen a trinitáriusok birtokába került, a rend 1738 október 23-án vette át.[34] Gróf Zichy Péterné átadta a szerzetnek az ideiglenes rendház céljaira vásárolt házat is, amelyet már előzőleg megfelelően átalakítottak.[35] Ez az épület a grófi aula közelében állott és szomszédos volt a gróf egyik Jakoschitz nevű jobbágyának házával.[36] A trinitáriusok szűkös keretek között kezdték meg működésüket. A tíz évig rezidenciául szolgáló házban négy cellán, refektóriumon és konyhán kívül csak gazdasági célokat szolgáló kamarák és istállók voltak.[37] Az épületet később saját költségükön kibővítették.[38]

Megtelepedésük utáni első két évben a török háború és a pestis miatt nem lehetett az új rezidencia és templom felépítéséhez hozzákezdeni. Az Oláhországból Erdélyen és a Bánáton keresztül behurcolt járvány egy hónappal megtelepedésük után, 1738 december 13-án Óbudán is kitört.[39] Ez alatt a két év alatt a rend belekapcsolódott a lakosság életébe és gyökeret eresztett. 1738 június 7-én az óbudai plébános is a pestis áldozata lett. Halála után a trinitáriusok átvették a plébánia adminisztrációját.[40] A kolostorban élő három szerzetesre háruló feladatok nagyságát akkor értjük meg teljesen, ha figyelembe vesszük, hogy 1739 júniusától szeptemberéig, mikor a járvány legerősebben dühöngött, naponként 12—14—15 keresztény lakos halt

meg.[41] Ezek a trinitáriusok szolgáltatták ki a halotti szentségeket, az áldozatokat eltemették, betegeket ápoltak, gyógyszereket osztottak ki, az óbudai és a hozzátartozó békásmegyeri plébánián kívül a budakeszi plébániát is ellátták, az előbbieket 1740 szeptember 24-ig, az utóbbit 1743 január 13-ig. Az 1739 november végéig tartó pestis Óbudán 900 keresztény áldozatot szedett,[42] ami a lakosságának közel egyharmadát jelentette. 1740 január 6-án, miután negyven napig nem volt megbetegedés, a megpróbáltatásoktól meggyötört lakosság Te Deummal és körmenettel adott hálát a veszélyek elmúlásáért. Nagybőjt előtti quinquagesima vasárnapon pedig másodszor tartottak Te Deumot és Óbuda felszabadult a vesztegzár alól.[43] A barok vallásosság ezeknek a sorscsapásoknak lesújtó benyomásait a bűn és büntetés tanával transzcendens értelmezésben oldja fel. A processziók és a hálaadó istentiszteletek felszabadítják a szörnyű csapásoktól elfásult lelkeket. Ennek a felszabaduló emberi léleknek szimbólumai, hálából a pestis emúlásáért emelt Szentháromságemlékek. Többet jelentenek művészi formáknál: a népig lenyúló barok vallási kultusz lényegére mutatnak. Az óbudai Szentháromság-emlékszobor felállításának gondolata és 1740 május 30-án az alapkő letétele[44] abba az időbe esik, mikor a pestisjárvány alatt a trinitáriusok vezették az óbudai plébániát. Hálából nagy áldozatokkal járó munkájukért, a rend egyik alapítójának, Mathai Szent Jánosnak szobrát is elhelyezték az emlékművön, a lakosság pártfogó szentjeinek szobrai mellett. A szobor alapkövét özv. Zichy Péterné tette le, P. Theodor a S. Leopoldo, trinitárius házfőnök, az óbudai plébánia adminisztrátora áldotta meg és költségeihez özv. Zichy Péterné, Ujváry bárónő, a trinitáriusok, az uradalom alkalmazottai és az óbudai lakosság járult hozzá.[45]

A fenyegető veszély elmúltával a trinitáriusok minden erejükkel azon voltak, hogy a kolostor és a templom felépítéséhez szükséges telek birtokába jussanak. Az új építkezések helyét illetőleg csak nehezen tudtak az alapító grófnővel megegyezni. A rend célja az volt, hogy a kápolna egyelőre fennmaradjon. Ebbe a grófnő könnyen beleegyezett, azonban a protokolum szerint hallani sem akart arról, hogy az új kolostor és templom a kápolna mellett, a hegyoldalon épüljön fel. 1741 végén a rend miniszter-generálisa P. Josephus ab Ascensione hosszasan tár-

gyalt erről az özvegy grófnővel és meggyőzte őt, hogy a leghelyesebb, ha a már ismert búcsújáróhely mellett épül fel az új templom.[46] A telek kijelölése egyelőre késett. 1743 júliusában a rend miniszter-generálisa újra Budára jött és kieszközölte, hogy az építkezésekhez szükséges telek a rendnek átadassék. Augusztus 27-én özv. gróf Zichy Péterné aláírta az adománylevelet és átadta a rendnek mind a kápolnához tartozó telket, mind azt a 88 öl hosszú és 40 öl széles területet, amelyet a kápolna mellett fiának, Miklósnak, a miniszter-generálisnak és az óbudai házfőnöknek jelenlétében mértek ki.[47] Augusztus 20-án gróf Zichy Miklós és később gróf Zichy Ferenc is aláírta az okirat jóváhagyó záradékát. A trinitáriusok az adományozást elfogadva és átvéve kötelezték magukat, hogy az átadott területre eső szőlőket saját költségükön veszik meg tulajdonosaiktól.[48] Szüret után megszerezték a négy szőlőt; hármat 84, 60, illetőleg 18 forintért vásárolták meg, egynek átadásáért pedig miseáldozatok bemutatására kötelezték magukat.[49] 1743 szeptember 7-én felállították telkük négy sarkában a rend keresztjével és 1743 évszámmal ellátott határköveket. Az aktus barok ünnepélyességgel, trombita- és dobszó közben, a redemptor jelenlétében nagy papi segédlettel ment végbe. Szokástörténeti szempontból érdekesek a következő feljegyzések: az ünnepélyen segédkező ifjaknak, hogy emlékezetessé tegyék számukra az eseményt, ekkor osztották ki a jutalmakat és a botbüntetéseket; a jelenlévők közt bort és pénzt osztottak szét, a határkövek alá pedig szenet, üvegtörmeléket, cserepeket és oltott meszet helyeztek.[50]

II.

Az építés története

A barok építési kedv fellendülése hazánkban kissé későn észlelhető. A gyors ütemben meginduló építkezések ellenére Budán ebben az időben mesterhiányt tapasztalunk.[51] Ez lehet az oka, hogy a rezidencia és templom terveit a bécsi Johann Entzenhofferrel készíttették el, akit valószínűleg ottani kapcsolataik révén ismertek. A protokolum világos feljegyzéseket tartalmaz erre vonatkozólag: „Sic igitur assignato nobis Fundo delineatio Futuri Conventus nostri et Ecclesiae a Domino Archi-Tecto Viennensi Joanne Entzenhoffer Viro peritissimo facta, ac ab Admodum Reverendo N. P. Ministro Generali P. Fr. Josepho ab Ascensione examinata, approbata ac Subscripta fuit."[52] Entzenhoffer a terveket 1743 végén, vagy 1744 első felében mutatta be felülvizsgálás végett a tartományfőnöknek. 1744 november 23-án, miután a bécsi építőmester a telket személyesen felülvizsgálta és a kút helyét kijelölte, megkezdték a munkát. A kút az udvar közepére került.[53] 1745 januárjától kezdve éjjel-nappal nyolc óránkint váltott munkásokkal dolgoztak rajta. Február 7-én 16 öl mélységben bukkantak az első szegényes vízérre. Az ásást „Entzenhoffernek, az ilyen ügyekben nagyon járatos embernek bölcs tanácsára" április végéig folytatták, míg 33 öl 3 láb mélységben a Duna szintjével egyvonalba kerültek.[54] Az adatok egybevetése alapján Entzenhoffer 1744 novemberétől 1745 februárjáig tartózkodott Óbudán. Később a rendház protokoluma nem említi többé és a további bejegyzések arra mutatnak, hogy a kolostor és a templom építői budai mesterek voltak, akiknek munkája építészet-technikai szempontból is figyelemreméltó. Ezeknek a gyakorlati problémáknak leírását csak

azért nem mellőzzük, mert megindokolják az építkezésnek aránylag lassú ütemét. A kút kifalazásával csak 1746 májusában készültek el. Kiásása és falazása nagy munkát igényelt. Nyolc láb mélységben 11 lábnyi sziklát kellett átvágniok.[55] A protokolum megjegyzése, hogy Istennek hála, szerencsétlenség talán azért nem történt, mert a munkások minden héten önszántukból, áldozatképen tovább dolgoztak, jellemzi a kor vallásos érzésektől irányított munkaviszonyait.

1745 május 18-án a hátsó, nyugati épületszárnnyal megkezdték a kolostor építését.[56] Az alapkövet az óbudai rezidencia házfőnöke, P. Theodorus a S. Leopoldo tette le ennek az épületrésznek a déli végében, a műhely céljaira szánt helyiség sarkában.[57] Az ünnepélyes alapkőletétel 1745 augusztus 12-én ment végbe. A háromszögletű és a rend keresztjével ellátott, belül kivájt követ a nyugati épületrész lépcsőfeljáratára néző ablak mellett helyezték el, úgy, hogy az alapkő az említett ablak és a folyosóablak között lévő pillér alá került. Belsejébe különböző ereklyéket, a folyó, 1745. évből származó pénzeket és a bádogtartóba helyezett, hosszú, kronosztikonos alapító okiratot tették.[58] A szertartást gróf Zichy Ferenc győri püspök végezte. Az alapkövet gróf Zichy Miklósné szül. Berényi Erzsébet grófnő tette le a beteg özv. Zichy Péterné nevében.[59] Az ünnepélyen résztvevők névsora minden társadalmi réteget megmozgató széles érdeklődésre mutat. Jelen volt az alapkő letételénél Althan gróf váci püspök és Maltzheim József felszentelt püspök nagy papi kisérettel, a budai katonai kormányzó, gróf Zichy Miklós, számos arisztokrata, a trinitáriusok miniszter-generálisa, Cetto Jakab budai bíró, Neuhauser Ferenc budai szindikus és építészük: „Adam Marhoffer".[60]

Az életrajzi adatok egybevetése alapján a trinitáriusok protokolumában említett építészt az alsóausztriai Watzendorfból származó Mayrhoffer Ádámmal azonosíthatjuk, aki 1733 óta Budán palléroskodott és 1739-ben mester lett.[61] A trinitáriusok építkezését valószínűleg Entzenhoffernek Bécsbe való visszautazásától, 1745 februárjától haláláig, 1747 májusáig vezette. Ez alatt az idő alatt elkészült a kolostor nyugati épületszárnya, amelynek egy része már 1745-ben tető alá került. Ugyanekkor a középső, keresztszárnyból 2 öl (3·8 m.) hosszúságú épületrészt is felépítettek,[62] hogy ennek a szárnynak

későbbi továbbépítésénél ne legyen szükség a nyugati szárny oldalfalának kibontására. Az egy cella szélességű épületrész a keresztszárny többi emeleti cellájától, eltérő boltozása miatt is megkülönböztethető. A keresztszárny első emeletének nyugati végében a jobb- és baloldalon lévő első cella ugyanis dongaboltozatos, az ablaknyílásoknál boltsüvegekkel tagolva, míg a további cellákat csehboltozat zárja le. Még 1745-ben hozzákezdtek a földalatti szennyvízlevezető csatorna építéséhez. A kifalazott oldalfalú, boltozattal lezárt, 80 öl (151'7m) hosszú, lefelé lejtő csatorna a sekrestye alatti kriptánál kezdődik. Végighaladva a nyugati szárny folyosója alatt, az épület végében az udvar közepe felé kanyarodik és beletorkollik innen körülbelül 75 méterre, mélyen a föld alatt fekvő boltozatos gyüjtőhelyiségbe. Az épület végében elágazva, a földalatti csatorna kisebb cellává szélesedik. Háború esetén ide akarták rejteni a kolostor és templom értékeit, azonban, mint a krónikás megjegyzi, ettől Isten kegyelme megmentette őket.[63] A fáradságos munkával megépített csatorna, amelybe a konyhából és a műhelyből lefolyó vizet vezették, érdekes példa a kor technikai berendezéseihez.

1745 október 2-án meghalt a trinitáriusok óbudai rendházának alapítója, özv. Zichy Péterné. A rendház nagy gyászünnepséget rendezett és a kiscelli kápolnában szimbolikus alakokkal és latin felíratokkal dúsan díszített hatalmas „castrum doloris"-t emeltek.[64] A protokolumban részletesen leírt gyászemelvényt Bebo Károly tervezte, mert 1745 október 20-án 120 forintot vesz fel a Zichy-udvar könyvelőjétől, hogy kifizesse azoknak a meg nem nevezett festőknek munkáját, akik címerekkel díszítették a ravatalt.[65] A grófné halála az építkezések ütemét nem lassította. Fia Zichy Miklós gróf, az óbudai uradalom örököse tovább pártfogolta a rendet; anyja évenkénti bor- és terményszolgáltatását ő is megadta a trinitáriusoknak.[66] 1747 január 18-án a rend kérésének engedve, a kolostor és templom számára kimért telket dél felé 15 öllel (28'5 m.), nyugat felé 70 öllel (132'7 m.) kibővítette.[67] Az 1743-ban kimért telek ugyanis a templom hosszúságát alig haladta meg és Buda felé is szűknek bizonyult a kert részére. A trinitáriusok a gróf egyetlen kikötésének, amellyel arra kötelezte őket, hogy az újólag kimért terü-

letre eső szőlőket saját költségükön vegyék meg, rövidesen eleget tettek. [68]

Az új rendház nyugati szárnyába, amely már 1747 közepén elkészült, a szerzetesek 1748 június 27-én költöztek át, az eddig rezidenciául szolgáló óbudai házukról.[69] A 39 öl (73·9 m.) hosszú és 5 öl, 5 láb (11 m) széles épületrész első emeletét tizenöt cella és az archivum, földszintjét pedig a kolostor déli végétől kezdve, a műhely, konyha, pékműhely, egyéb gazdasági célokat szolgáló helyiségek, a refektórium, — valószínűleg a keresztfolyosótól balra eső stukkókeretes, botozattal ellátott helyiség, — és a szerzetesek zsolozsmái elvégzésére szolgáló kórus foglalta el.[70]

A zárdaépület nyugati részének befejezése után 1747 május 29-én hozzákezdtek a templom építéséhez.[71] Mayrhoffer az építés eddigi vezetője 1747 május 16-án meghalt.[72] Munkáját Schad János Mihály folytatta, aki a protokolumban az 1747 augusztus 27-iki alapkőletételen résztvevők felsorolásánál, mint „murariorum magister" szerepel.[73] Minden bizonyal azonos Schaden János Mihállyal (1712—1769), aki 1748-ban lett mester a budai kőműves- és kőfaragó céhben[74] és Schadt János Mihállyal, aki 1756 folyamán az óbudai plébániát építette.[75] Még nem volt mester, mikor neve a trinitárius templom építésével kapcsolatban felmerül. Bár a sokszor idézett protokolumban az építés történetére vonatkozó bejegyzések 1753 körül megszűnnek, negatív bizonyítékok alapján joggal feltehetjük, hogy részt vett a kolostor keleti szárnyának és a templomnak építésénél is. A templom építését a sekrestye alatt elterülő 6 öl 2 láb (12 m) hosszú és 5 öl (9·5 m) széles kriptarész alapozásával kezdték meg. Oldalfalai augusztus elejére elkészültek.[76] A szentély alatti kripta hátsó falának elkészülése után pedig Zichy Ferenc gróf győri püspök 1747 augusztus 27-én nagy ünnepség keretében megáldotta az alapkövet.[77] A templomot a Szentháromságnak, a celli Szűz Máriának és a trinitáriusok két alapítójának, Mathai Szent Jánosnak és Valois Szent Félixnek ajánlották.[78]

A templom építését a rend minden erejével szorgalmazta. 1749 augusztus 22-én, midőn a szentély oldalfalai elkészültek és az épületrész rövidesen tető alá került, ünnepélyt rendeztek. Leírása azért is érdekes, mert egy állandó szokással állunk szemben, amely jellemzi mind az építőmesterek, munkások és

a megrendelők viszonyát, mind a barok kor ünnepélyeinek provinciális formáját. Nevezett napon gróf Zichy Miklósné ebéd után felment az épülő templomhoz, hogy maga is részt vegyen az ünnepi aktuson. Mikor a kőművesek estefelé a templom tervezett magasságát elérték, megdördültek a pillérek tetején elhelyezett mozsarak, trombita és dobszó hallatszott az épület falairól, ahol a pallér, a kőművesek és munkások vivat kiáltásaitól kísérve tíz pohárköszöntőt mondott és az alapító Zichy Miklós gróf, felesége, gróf Zichy Ferenc győri püspök, a trinitárius tartományfőnök, a házfőnök, a páterek, valamint a munkában résztvevő mesterek és munkások egészségére poharat ürített. Az üres poharat minden köszöntő után ledobta a magasból. A krónikás megjegyzi, hogy csodálatosképen nem törtek össze azok a poharak, amelyekből az alapítók és páterek egészségére ittak.[79] Úgy látszik, hogy ugyanilyen csodálatos módon egyetlen hasonló ünnepélynél sem tört el a ledobott pohár, mert a várbeli klarisszák templománál, amelynek alapkövét 1743 június 12-én tették le, az építést azonban csak 1748-ban kezdték el és mindenki bámulatára öt hónap alatt már befejezték, — midőn 1748 május 6-án a torony csúcsára helyezték a keresztet és a pallér hasonló ünnepség keretében a torony tetején nyolc pohárköszöntőt mondott, a ledobott poharak közül öt nem tört el az utca kövezetén; különösképen azok maradtak épen, amelyekből az apátnő és a jelenlévő előkelőségek egészségére ivott.[80] Ugylátszik barok udvariassággal azt akarták jelezni, hogy a megrendelők és alapítók hosszú ideig élnek.

A trinitáriusok óbudai házfőnöke 1739 április 20-tól 1750 június 15-ig P. Theodor a S. Leopoldo volt.[81] 1701 augusztus 9-én Bécsben született.[82] Ő indította meg a trinitáriusok Óbudán való megtelepítésére vonatkozó tárgyalásokat és az ő szorgalmazására kezdték meg a kolostor és a templom építését. A protokolumban, működésének leírásánál a templom építésére vonatkozó értékes adatokat találunk. Az ő idejében készült el a kolostor nyugati szárnyán kívül a kripta alapozása, a sekrestye és a fölötte lévő szerzetesi kórus. A templomból a szentély oldalfalát és boltozását fejezték be, az utóbbin 1749 augusztusától 1750 júniusáig dolgoztak. 1753-ig még vannak adataink az építkezés meneteléről. P. Alexander a Regibus házfőnöksége alatt folytatták a templom építését; ebben az időben a homlokzati

tornyokig készült el a templomhajó, amely boltozások nélkül tető alá került.[83] Az események leírását a protokolumban a krónikás itt megszakítja, a jelenleg lappangó, vagy elveszett Historia domusra való hivatkozással.

Az építkezések eddigi ütemét figyelembevéve a templom építését 1758 körül fejezhették be, Zichy Miklós halálának évében, akit a kriptában temettek el. A következő két évben a belső berendezés készült el özv. Zichy Miklósné sz. Berényi Erzsébet grófnő támogatásával. A kolostor csonka keleti homlokzatát és keresztszárnyát 1753-ig egészen bizonyosan nem építették fel és ha szem előtt tartjuk azt a hatalmas munkát, amelyet a templom felépítése és berendezése igényelt, nem lehetetlen, hogy a kolostor csonka keleti szárnyának építése csak 1760 után nyert befejezést. Az ablakkeretek bojtos díszítése nem mond ellent ennek a feltevésnek. 1760 szeptember 8-án nagy tömeg és számos előkelőség jelenlétében átvitték a kegyszobrot a kiscelli kápolnából a felszentelt új templomba.[84]

A rabkiváltó menetek, a redemptiók útja többször vezetett Budán és Pesten keresztül és valószínű, hogy a délkelet felé irányuló természetes közlekedési vonalnak ezt a fontos pontját tervszerűen illesztette bele a rend abba a szövevényes sorba, amelynek utolsó láncszemei a belgrádi és konstantinápolyi rendházak voltak. Az egyes kolostorok állandó kapcsolatban voltak egymással és működésük sokszor új alapításokat eredményezett, így az óbudai rezidenciának alapítása szoros összefüggésben volt a komáromi rendház tagjainak széleskörű kolduló tevékenységével. Ezeket a kapcsolatokat bizonyítja az is, hogy a pestisjárvány alatt, 1739 nov. 4-től a belgrádi rendház tagjai egy ideig menedéket találtak az óbudai kolostorban,[85] amely anyagi téren is gyors fejlődésnek indult, mert már az 1740-es években kezd kölcsönöket folyósítani. Az óbudai trinitáriusok ezzel a nem túlságosan népszerű tevékenységükkel kapcsolatba kerültek Pest városával is, amelynek egyszer 13.600 forintot, másízben 1000 forintot kölcsönöztek 4%-os kamatra. Kisebb összegeket óbudai lakosoknak is folyósítottak.[86] A trinitáriusok világi körökkel is kapcsolatban állottak, különösen a laikus pártfogók számára létesített Szentháromság-konfraternitások révén, amelyeknek protektorai között találjuk magát az uralkodót, Mária Teréziát is. A rend ezen a szervezeten keresztül széleskörű propaganda

tevékenységet fejtett ki, bekapcsolva a testület működésébe nemcsak a pártfogó, alapító arisztokráciát, jelen esetben Óbudán a gróf Zichy-családot, amelynek feje Miklós, Eszterházy Imre hercegprímás után protektora volt az óbudai konfraternitásnak, hanem a tekintélyes polgári családokat is. A testület rektora és egyéb tisztségeket viselői polgári személyek voltak. Minden évben Szentháromság ünnepén, mikor a szervezet tisztségeit választás útján betöltötték, a Szentháromságot dicsőítő szónoklatot rendesen előkelő pest-budai polgári családok tanuló fiai tartották. 1744-ben például Cetto Jakab budai bíró Ferenc nevű grammatista fia, 1745-ben Paschgall János pesti tanácsos András fia, 1752-ben pedig Ebert János prefektus Ignác fia tartotta a szónoklatot.[87]

Az óbudai trinitárius kolostor a vallási életnek és kultúrának központja volt. 565 kötettel bíró könyvtárában nemcsak theológiai, filozófiai és hitszónoklati munkák voltak, hanem számos történeti és földrajzi tárgyú könyv is helyet foglalt benne.[88] A páterek között tudósok és szónokok mellett képzőművészek is akadtak. A süttői születésű P. Sebastianus a S. Maria, aki a rend feloszlatása után Budán telepedett le, a leltárban hét magafestette képet említ. P. Hyacintus a Jesu Nasareno ugyancsak felemlít a leltárban hat képet, amelyet maga festett és egy bibliát, amelyet festményekkel díszített.[89] Az óbudai trinitáriusok egyházi szertartásai ünnepélyes barok formák között mentek végbe nagy zenekari kísérettel. Erre vall a kolostor hangszereinek gazdag leltára.[90] Körmeneteiken felvonult a Szentháromság-konfraternitás is festői, ezüst szegélyes vörös köpenybe öltözött vezetői mögött, ezüst zsinórral díszített kék zászlóval és lámpásokkal.[91] A Szentháromság-ünnepi szónoklat, melyet rendszerint egy iskolai növendék mondott el, külön erre a célra fenntartott díszes öltözetben, filozófikus alaphangú előadás volt, dús vallási allegóriákkal, a szentírásból, Ciceróból, az „isteni Platóból", Aristotelesből, és Senecából vett idézetekkel zsúfolva.[92]

Gazdasági vonatkozásban a kolostornak önálló szervezete volt. Sekrestyésből, három ministránsból, egy kirurgusból, szolgákból és kocsisokból állott a kolostor személyzete.[93] A nagy asztalosműhelyt valószínűleg az a Hypolitus a S. Antonio nevű fráter vezette, aki a műhely berendezését az árverésen meg-

vásárolta és civil asztalosként Budán folytatta működését.[94] Onedényekkel gazdagon felszerelt konyha, istállók, sajáttermésű borokkal megtöltött pincék jelezték a kolostor gazdasági megalapozottságát.[95]

Az óbudai trinitárius templomot és kolostort a szerzetesek hatalmas szervező munkája mellett nagyrészben a Zichy grófok áldozatkészsége hozta létre. Állandó anyagi támogatásuk mértékére jellemző, hogy a 24.395 forintot kitevő misealapítványokból csak gróf Zichy Miklósné 12.650 forintot adott.[96] A kolostor gyors fejlődését igazolja az 1784. évi leltárban felsorolt miseruháknak és ötvöstárgyaknak nagy száma az 1750 körüli állapottal szemben. Míg a protokolum nevezett időben alig hat ötvöstárgyat és néhány miseruhát említ meg,[97] addig a leltárban ékszerek, áttört díszítésű, angyalfejes, súlyos ezüstlámpások, aranyozott monstranciák, kelyhek, cibóriumok, füstölők stb. és számos miseruha van felsorolva.[98] A misealapítványok és a kolostor által adott kölcsönök összege 1784-ben negyvenezer forint körüli összegre rúgott.[99] Az épületnek a feloszlatáskor megállapított alacsony becsértéke is 52.805 forint volt. Anton Joseph Oelsner (?) és Franz Xav. Hacker kőművesmester 1785 április 17-én következőképen részletezik ezt az összeget. A templomnak és a két toronynak kőfaragó, kőműves és cserépfedő munkáit 17.987'20 forintra becsülik, az asztalos, üveges, lakatos munkákat pedig együttesen 2502 forintra. A kolostor-épületnek becsértéke istállókkal, kocsiszínekkel, személyzeti lakásokkal és pincékkel együtt 30.235, — az ú. n. urasági „Traüben wirdths-Haus"-é pedig 2083 forint.[100] Ebben a becslésben nem szerepelnek a szobrászi, műmárvány és aranyozó munkák, amelyek a templom belsejének kiképzésében olyan nagy szerepet játszottak. Mintegy százezer forintra becsülhetjük azt az összeget, amelybe a kolostor és a templom felépítése és belső kiképzése tényleg kerülhetett. A kolostor udvarán leltárba vett rengeteg építőanyag arra mutat, hogy az építkezéseket folytatni akarták.

Az óbudai trinitárius kolostort fejlődésének teljében érte II. József feloszlató rendelete, akinek politikáját az egyházzal szemben, bécsi látogatásakor VI. Pius sem tudta befolyásolni. 1782-ben kelt rendeletét, amellyel számos szerzetes-rendet feloszlatott, 1783-ban a trinitáriusokra is kiterjesztette. 1784 feb-

ruár 1-én császári bizottság foganatosította Óbudán a rend feloszlatását. 22 páter, 5 laikus és 6 klerikus fráter volt ebben az időben a kolostorban, amelynek vagyonát, ingóságait leltározták és elárverezték. Az óbudai trinitáriusok temploma és kolostora a kincstár birtokába került. Felhasználására vonatkozólag több terv merült fel. Először gabonaraktárt akartak belőle csinálni. Buda városának is felajánlották, hogy vegye meg kórház számára, de mivel a város az ajánlatot visszautasította, a hadipénztár vette át 52.805 forintért a vallásalaptól. Az ekkor történt átalakításának bélyegét az épület ma is magán viseli. Először kaszárnya volt, később hadastyánok laktanyája, majd katonai kórház.[101] Üresen állott, mikor Schmidt Miksa 1912-ben megvásárolta. A kopár, komor épülettömböt a korízlésnek megfelelő romantikus historizáló díszbe öltöztette. Az épületet puttókkal és vázákkal díszített műkő kerítéssel vette körül, környezetét mithologiai szobrok műkő másolatával népesítette be. Lényegében az épületen nem sokat változtatott. Megvásárolta a lebontott bécsi hadügyminiszérium kapuit és attikáját; az épületet, amely előzőleg a haditanács palotája volt, Franz Anton Hillebrandt építette át 1775-ben az Am Hof-on lévő Jezsuita-rendházból. Meduza-fejes vázákkal és kiterjesztett szárnyú sassal díszített attikája ma a hajdani trinitárius kolostor keresztszárnyának nagyobb udvarra néző homlokzatán van elhelyezve, kapui pedig az egykori kolostor nyugati és keleti épületszárnyának déli falához vannak támasztva.[102] Schmidt Miksa a kiscelli épületen belső átalakításokat csak egyes cellafalak árkádszerű kibontásával és a keresztszárnyba nyíló három nagy üveges kapunak beillesztésével végzett. A rend feloszlatása után átépített és emeletekre osztott templomtér harmadik emeletének egy részét lebontatta, a válaszfalakba félköríves nyílásokat vágatott: az épület mint „kastély" ment a köztudatba. A jelenlegi birokos Budapest székesfőváros, várostörténeti múzeumát helyezte el benne. Az újabb restaurálások összeegyeztették az épület műemlék jellegét egy modern múzeum követelményeivel.

III.

A kiscelli trinitárius kolostortemplom épülete és építői

A kiscelli trinitárius templomnak a rendház protokolumában említett terve, amelyet Entzenhoffer jóváhagyás végett a miniszter-generálisnak bemutatott, elveszett. Az alaprajz (2., 3. kép) és beosztás kétségkívül a bécsi építész elgondolását tükrözi. A kolostor épülete befejezetlen, homlokzata csonkán néz a Dunára. A jelenlegi állapot és a korabeli ábrázolások alapján azonban rekonstruálható. Támpontul szolgálhat Entzenhoffernek egyetlen, Ausztriában ismert hiteles alkotása, a jeutendorfi hajdani szervita-kolostor és templom,[103] amelynek alaprajza a kiscelli kolostorral és templommal azonos elgondolású. A környezetében is Kiscellre emlékeztető, dombon álló, egyemeletes osztrák kolostor homlokzata a templom evangéliumi oldalához támaszkodik és középrizalittal tagozódik, amely mellé két oldalról alig alacsonyabb épülettagok csatlakoznak. Ilyen a kiscelli kolostor homlokzati beosztása a trinitárius-rendház egykorú ábrázolásain: Budapest Székesfőváros Történeti Múzeumában őrzött selyemre nyomtatott metszeten,[104] (5. kép) valamint Jac. & Jos. Lidl „Typus Chorographicus" című, 1750-ben készült rézmetszetén,[105] (4. kép) amely a Szent József-provincia trinitárius kolostorait topográfiai beosztásban ábrázolja. Ugyancsak hitelesnek fogadhatjuk el a kolostor keleti, homlokzati rizalitjának a „Typus Chorographicus" c. metszeten ábrázolt 11 ablaktengelyes megoldását a meglévő 9 ablakkal szemben. A feltevés helyességét bizonyítja az is, hogy a rizalit befejezetlen déli végében levő utolsó ablak után következő falrész nagyobb mint a rizalit észak felé eső utolsó ablaka után következő. A kolostor növekedő szükségleteinek megfelelő,

szakaszonkénti építkezés egyes fázisait itt is úgy zárták le, hogy a továbbépítést nagyobb bontás és a belső helyiségek boltozatának megváltoztatása nélkül is folytatni lehessen. Tehát a homlokzatnál ugyanúgy jártak el, mint a nyugati szárny építésénél, ahol ugyanezen okok miatt a keresztszárny egy részét is felépítették.[106] A homlokzat tervezett továbbépítését bizonyítja a tetőszerkezet struktúrája is, amely a nyeregtető déli végében építészetileg megoldatlan merőleges fallal végződött és csak Schmidt Miksa alakíttatta át, valószínűleg a nyugati szárny rézsüs végződésének analógiája alapján. Mai állapotában a kőkerítés vonala követi a kolostor keleti homlokzatának tervezett befejező részét: folytatja a rizalitot, amely mellett a templom oldalfalához támaszkodó homlokzati épülettaggal azonos hosszúságú, hat ablaktengelyes, kb. a melléképület végéig érő épületrész következett volna. Tehát a már említett ábrázolásokon az egyemeletes kolostorépület a templom oldalfalához támaszkodó zárt kisebb és nagyobb nyitott udvar körül csoportosul, amelyet a homlokzati oldalon hosszabb, a nyugati oldalon rövidebb épületrész határol. A „Typus Chorographicus" a nyugati szárny déli végének nagyobb udvarra néző részénél 10 ablaktengelyes megoldást tüntet fel a mai 8 ablakkal szemben. Ha részleteiben is ennyire pontosnak fogadjuk el a metszetet, feltehető, hogy ez a szárny is befejezetlen, aminek azonban ellentmond a tetőszerkezet déli végének valószínűleg eredetileg is rézsüs végződése és az építkezés menete, amely a nyugati szárny déli végében kezdődött.[107] E szárny déli végének zárófalát, az utolsó évtizedek módosításai előtt három földszinti és három emeleti ablak tagolta, a padlástérbe pedig félköríves záródású kőkeretes nyílás vezetett, fölötte kétoldalt szimetrikusan elhelyezett környílásokkal. A keleti szárny befejezetlen déli végét ebben az időben, három emeleti ablak és a földszinten ajtó tagolta.

A keleti és nyugati szárny különböző hosszúságát és a délfelé nyitott udvart építészeti elgondolások nem magyarázzák meg. A két szárny hosszának különbsége egy épületrész szélességének felel meg, amiből valószínű, hogy a tervezőtől nem állott távol egy déli zárószárny felépítésének lehetősége. Prandtauerhez és köréhez vezető analógiák alapján feltehetjük, hogy Entzenhoffer előtt két zárt-udvaros megoldás lebegett, de

provinciális kolostorról lévén szó, amelynek szükségletei a gazdasági épületeket is bekapcsolták a kolostor épülettömbjébe, a nyitott udvaros megoldást választotta. Ez utóbbi szerint a második udvart gazdasági épület zárta be, amely kertfalban folytatódott.

A kolostor kisebb, zárt udvarának jó arányait és kiegyensúlyozott térhatását lerontja az északi kolostorszárny fölé emelt kétemeletnyi toldás, amelyet a templom meghosszabbított nyeregtetője fed be. Felépítésére az átépítéskor a templom belső terének emeletekre való osztása miatt volt szükség, hogy a II. és III. emelet helyiségei hozzáférhetők legyenek. Ez az átalakítás a padlástérbe száműzi a templom oldalfalát befejező finom vonalú párkányt és elrejti a templom befalazott, íves vonallal lezárt, hatalmas déli ablakait. A nyugati szárnynál a tetőszerkezet északi végének kiugrását az utólag megtoldott lépcsőház okolja meg. A négyszegletes udvar szabályos vonalából kiugró háromemeletes toldást a főváros restaurálási munkálatai folyamán bontották le.

A kiscelli kolostor épülettömbje és az alaprajzi elgondolás Prandtauer ausztriai kolostori templomaira emlékeztet. Itt elsősorban azokra a megoldásokra kell gondolnunk, amelyeknek megvalósítását már meglévő épületrészek és templomok, valamint végrehajtás alatt lévő tervek miatt erős megkötöttségekkel kezdte meg Prandtauer. Az egybevetés igazolásához csak a Prandtauertól újjáépített „Stift S. Florian"-t említjük, amelynél a zárt udvarok körül elrendezett kolostorépület enyhén kiugró középrizalitokkal és egységes ritmussal tagolt hatalmas falfelületekkel[108] a templom oldalfalához támaszkodik. A kiscelli kolostor alig hangsúlyozott középrizalitjával, a homlokzatot felbontó lizenáknak geometrikusan elrendezett kereteivel, zömök arányaival, provinciális tájszólással ismétli Prandtauernek szinte festői, fény- és árnyékhatásokra épített formafelfogását. A kényelmesen elterpeszkedő kiscelli kolostor homlokzatának zömök arányai némileg megváltoztak Schmidt Miksa talajegyengetései nyomán, mert a homlokzat előtt lejtő talaj kiegyenesítésével az épület mintegy 50 cm-el emelkedett eredeti szintje fölé. Az utolsó évek restaurálásai a kőlábazat kipótlásával jóváhagyták ezt a változtatást. A kolostor asszimetrikusan elhelyezett főhomlokzati bejárata a templom mellett

végigfutó folyosóba torkollik. Az építész lemondott arról a lehetőségről, hogy a rizalit által kínálkozó építészeti megoldásokat kihasználja és a bejáratot a lépcsőházzal az épület tengelyébe helyezze. Eljárását a kolostor gyakorlati követelményei magyarázzák. Figyelemreméltó, hogy a kolostorhomlokzat rizalitjának tengelye nem esik egybe a keresztszárny tengelyével. A kolostorépület belső elrendezésének gerincét az épület belső, udvari oldalán körülfutó egységes térhatású folyosó adja, (11. kép) amelyet hevederekkel elválasztott csehboltozatsor nyugodt ritmusa tagol kimért egyenletességgel. Az egyenlő távolságban elhelyezett ablakokon beszűrődő fény a fehér falakon és a tompa szürkésfehér kehlheimi lapokkal borított padlón elosztódva, a boltozatok és ablakmélyedések formáit lágy plaszticitással emeli ki. A keresztszárny folyosója ez épületrész közepén fut végig. Az emeleten a keleti és nyugati szárny végéig, a földszinten a nyugati szárny végétől kezdve a keleti szárny folyosó részéig ér, ami arra vall, hogy ennek a szárnynak földszintjén a rizalitnál nagyobb helyiségek lehettek. A helyiségek egyébként kisméretű, két hevederrel határolt csehboltozat terjedelmében egyablakos cellák voltak. Beosztásukat és rendeltetésüket illetőleg támpotunk csak a nyugati szárnyra vonatkozólag van.[109] Az egyetlen nagyobb helyiség ebben az épületrészben a refektórium, építészeti kiképzését tekintve csak nagyobb méreteivel üt el a többi cellától. Valószínű, hogy a keleti szárny felépítése után a refektórium ennek a szárnynak rizalit mögött fekvő nagyobb, földszinti helyiségébe került. A nyugati szárny földszinti helyiségeinél a boltozatok kiképzésében bizonyos rendszertelenséget észlelünk. A kolostor többi csehboltozatos cellájával ellentétében itt sokszor szabálytalan boltsüvegekkel tagolt dongaboltozatokat találunk.

Nem lesz kétséges Entzenhoffer alaprajzi beosztásához és elrendezéséhez való ragaszkodás a kolostor felépítésénél, a trinitáriusok kiscelli rendházának és a jeutendorfi szervitakolostornak egybevetése után. Az alaprajzi elrendezésnek, az egyes építészeti tagoknak, párkányoknak, ablakkereteknek azonossága által alátámasztott bizonyosságot nem ingatja meg az, hogy a jeutendorfi kolostoron a rizalitot timpanonnal koronázott egyenes oromfal zárja le. A kolostor építéstörténeténél már felemlítettük, milyen mesternevek szerepelnek a rendház

protokolumában az építéssel kapcsolatban. A nyugati szárny építését Mayrhoffer Ádám (? — 1747) vezette. Aránylag rövid közreműködése alatt épült a kolostorépület nyugati szárnya.[110] Tekintettel arra, hogy ez az építkezés még Entzenhoffer életében történt, akinek valószínűleg bizonyos fokú befolyása volt az építkezés menetére és mert egyébként sincs semmi okunk arra, hogy vele kapcsolatban a tervek megváltoztatásáról beszéljünk, fel sem vetjük ezt a problémát. Más a helyzet a keleti szárnynál, amelynél az építés megkezdésének valószínű időpontja csak 1760 körüli időre tehető, de amelyet semmiesetre sem kezdtek 1753, — Entzenhoffer halála előtt építeni.[111] Mayrhoffer Ádám halála után Schad (Schaden) János Mihály (1712 — 1769) neve merül fel,[112] akinek személyével kapcsolatban, — egyéb munkásságát tekintve, — nem érezzük jogosnak nagyobbszerű módosítások lehetőségének felvetését, bár a nyugati szárny lépcsőfeljárójának és a keresztszárnyba nyúló lépcsőháznak egybevetése határozottan más tervezőre utal, mert elhelyezésében és térhatásában a két megoldás szeges ellentétben áll egymással. Míg a nyugati szárny lépcsőháza (9. kép) folyosószerűen boltozatos, az épületrész homlokzatára merőlegesen van elhelyezve és intim hangulatát csak növeli a stukkós díszítésű fehér falakból elővillanó vasrács (10. kép) mozgalmas vonala, addig a keresztszárnyba torkoló lépcsőház e szárny homlokzatával párhuzamos, az emeleti helyiségek magasságáig érő szabad légtér van fölötte, ami bizonyos fokig nagyobb térhatásra törekvő építészeti megoldás. A faragott kőkorlát nyugodt vonala biztonságot kölcsönöz a szokatlanul elhelyezett lépcsőháznak. Az építész nem oldotta meg azt a problémát, amit a nagyobb tér állított eléje. Érdeme viszont, hogy nem bontotta meg a folyosók logikus rendjét. A földszinti és emeleti lépcsőtorkolatnál kisebb átmérőjű csehboltozatokat alkalmaz a folyosón. Lerontja a lépcsőház egységes térhatását az, hogy légterét két csehboltozattal fedi be és a homlokzati ablaksort sem tudta a belső térrel szoros összefüggésbe hozni. A kőkorlát mai rongált állapota, a szalagfonatszerű osztások merőlegestől eltérő állása arra mutat, hogy eredeti helyzetéből kimozdították a javítások alatt és az átépítések folyamán. Valószínű, hogy ezzel kapcsolatban a lépcső lejtésének szögét is megváltoztatták. Ennél a lépcsőházi megoldásnál nem gondolhatunk a rendel-

kezésünkre álló analógiák és az életrajzi adatok egybevetése alapján Entzenhoffer tervezői szerepére; hozzá közelebb állott a nyugati szárny intímebb, építészetileg logikusabb lépcsőházi megoldása. A keresztszárnyba nyúló lépcsőház elhelyezése és megoldása egyébként olyan szokatlan, hogy hazai, közelebbről óbudai lépcsőfeljáró szolgál csak megnyugtató analógiául. Rá kell mutatnunk hazai építésznek a tervezésben való szerepére. Az óbudai Zichy kastély, amelyet Jäger János Henrik tervezett,[113] az épület tengelyétől jobbra elhelyezett lépcsőházának megoldásában a kiscelli trinitáriusok lépcsőfeljárójával azonos építészeti elgondoláson alapszik. Elhelyezését illetőeg az épület homlokzatával párhuzamosan fut, építője a térhatáshoz felhasználta az egész épület légterét, díszítésében ugyancsak faragványos köveket alkalmaz és elrendezését ugyanaz a bizonytalanság jellemzi. A kőmegmunkálás és a díszítő motívumok a tervezőn túl, a két lépcsőház szobrászati része kivitelezőjének azonosságát is igazolja. A keleti kolostorszárnynál Entzenhoffer terveinek módosításával kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy ennek az épületrésznek megoldásánál alkalmazkodni kellett a kolostor már meglévő részeihez. A módosítást végrehajtó építész nem változtathatott az alaprajzi beosztáson, főképen a kolostor gerincét képező körfolyosós megoldáson, az azokból nyíló cellák elrendezésén, — célszerűségi okok döntő befolyása miatt.

A trinitárius rend feloszlatása után szakrális jellegétől megfosztott templom homlokzatát megkíséreljük rekonstruálni a Fővárosi Múzeumban lévő selyemre nyomtatott rézmetszet alapján, (5. kép) melynek keletkezési idejét a XVIII. század 70-es éveire, tehát a templom befejezése utáni időre tehetjük. Bár a metszeten a kolostori templom ábrázolása csak másodlagos fontosságú a kegyszobor mellett és részleteiben nem mindig meggyőző, a meglévő állapottal való lényeges egyezései folytán nagyjában hitelesnek fogadhatjuk el. Megegyezik a metszeten a tényleges állapottal a füzéres ion fejezetű, óriás pilaszterekkel tagolt két torony rizalitszerű kiugrása és a tornyok középső részén álló hatalmas szobrok részére szolgáló fülkék elhelyezése. A kolostor befejezett egészként való ábrázolása pedig arra enged következtetni, hogy a metszet a tényleges helyzet és a tervek ismerete alapján készült. A metszet szerint

a tornyok középső szakaszát lezáró, gazdag tagozású vízszintes párkány fölött, a két torony között, a nyeregtető magasságáig érő volutás oromfal következett. A két toronynak egy-egy ablaknyílással ellátott, szintén pilaszterekkel tagolt felső része pedig körülbelül az oromfal magasságáig ért. A tornyokat lezáró, dús sziluettű hagymasisakok mintáit az Egyetemi és a Szent Anna templom torony sisakjában véljük megtalálni. A templom eredeti rendeltetésével össze nem egyeztethető átalakítások, melyeknek valószínű időpontja a rend 1784-ben történt feloszlatása utáni évtizedre tehető, megfosztotta a homlokzatot a két torony kiemelkedő hagyamsisakos végződésétől, befalazták az épület új rendeltetéséhez szükségtelen templomkaput, az énekkarzat nagy ablakát és a szoborfülkéket eltakaró téglasort is csak nemrégen, a főváros restaurálási munkálatai alatt bontották le. (6. kép) A bejáratról sajnos nem mond semmit a rekonstruáláshoz eddig támpontul felhasznált, selyemre nyomtatott, említett rézmetszet. Magassága körülbelül a szoborfülkék aljáig ért és valószínű, hogy figurális kőplasztika díszítette. A templom mai csonka homlokzatán csupán a két torony földszinti ablaka eredeti, a többi ablaknyílás a templomtérnek emeletekkel való felosztása miatt került a mai helyére. A képen a szoborfülkék fölött jelzett ablakok tévesek. A vakolat leverésekor semmiféle utólagos falazás nyomára nem bukkantunk. A falazat megvizsgálása alapján az énekkarzat ablaka a templom oldalablakaihoz hasonló nagyságú és formájú lehetett.

A rekonstrukció szerint az egész épülettömböt jellemző egyszerűség, a díszítőelemeknek és a tagolásnak mértéktartása a templom homlokzatán is érvényesült. A tornyokat vertikálisan tagoló óriási félpillérek a fal síkjában maradnak és inkább csak a határozott kontúrok felbontását célozzák. Sokkal erőteljesebb a vízszintes tagolás. A tornyok kőalapzatos legalsó szakaszát lezáró párkánynak vonalát ugyan megszakította a kapubejárat felfelé ívelő vonala, annál határozottabb azonban a tornyok középső részét befejező, a homlokzat egész szélességében végigfutó, megtört vonalú kőpárkány erőteljes kettős vonala, amely a nyeregtető alsó végének magasságában az épület tagozásánál egyébként szokatlan plaszticitással ugrik előre. A horizontális és vertikális vonalak zártságát feloldották a háromszögben szerkesztett homlokzati ablakok, szoborfülkék

és a kapu elhelyezése. A földszinti toronyablakok és a kapuzat csoportosítása megismétlődött a két szoborfülkén és a kórusablakon, valamint a tornyok felső részének ablakain és az oromfalon. E szerint a tornyok két-két ablakának, illetőleg a szoborfülkéknek és a nagyobb kapunak, a kórusablaknak, valamint az oromfal felső szélének összekötő vonala háromszöget alkotott. Ezek a komponálási elvek magyarázzák az épület kiegyensúlyozott harmóniáját.

A templom oldalnézetben északnyugat felől arányos tömegelosztásával hat. (8. kép) A tagoló elemeket az építész szinte szándékosan mellőzte. A nagytömegű templom hatalmas falfelületének csak a felső részét bontották fel az egyszerű formájú, íves záródású, kőkeretes ablakok. Mai formájában a többi ablak az emeletekre osztott templomtér helyiségeinek megvilágítására szolgál. Ritmikus lejtésű tömeghatással csoportosul a templomtér mögé a beugrással keskenyedő szentély kisebb tömegével és alacsonyabb nyeregtetőjével. Az arányosan egymás mögé rendezett épületcsoportot a sekrestyének és fölötte az oratóriumnak négy-négy nagy ablakkal fellazított, nyeregtetővel fedett tömbje zárja le. Ennek a három épülettagnak arányos tömegelosztását lerontja a sekrestye déli falához később toldott három emelet magas épületrész, amely miatt a sekrestye és oratórium épülettömbjének szabályos vonalú nyeregtetőjét is eltorzították. Ekkor falazták be a sekrestye és oratórium hatalmas déli ablakát. A két helyiségnek többi ablaknyílását az időközben végrehajtott restaurálás folyamán helyreállították.

A középeurópai barok építészet provinciális formájának megszokott belső térkiképzése, a római Gesù kápolnasorát a temlomhajó magaságáig érő fülkeszerűen kitágított terekké módosította. Az egyes térrészeket a templom oldalfalához támaszkodó óriás pillérek és a közöttük ívelő hevedrek választják el. Az eljárás bonyolultabb térképzésnek a leegyszerűsítése. A térrészek alárendelése helyett azoknak egymás mellé rendelése: különböző nagyságú térrészeknek egységgé való összefoglalása. Ehhez a típushoz tartozik a kiscelli trinitáriusok templomának hajója. A belső tér ritmikus, csehboltozatos térszakaszai felidézik az emeletre osztott, párkányaitól megfosztott templomhajónak korábbi kiegyensúlyozott térhatását. A falazat vizsgálatánál felismerni véljük ennél a templomtípusnál megszokott

és az óriáspillérek végződésénél végigfutó párkány nyomait. Ugyancsak erre mutatnak az utólagos választófalak kibontásakor előkerült párkánytöredékek. Három egyenlő ívhajlású nyílás vezetett az énekkarzat alatti szűkebb előtérből a templomhajóba. A két torony közötti énekkarzatot a templomhajó magasságban boltozat zárta le és a következő térszakasztól diadalívszerűen kiképzett heveder választotta el. Az egységes térhatású templom belseje arányos térszakaszokra oszlott. Két azonos nagyságú térrész után, a szentélybe vezető diadalív előtt, azoknál valamivel szélesebb következett. A templomhajó kiegyensúlyozott magassági és szélességi dimenziója a freskóval díszített, csehboltozatos, íves-záródású szentélyen a magasság javára eltolódott és a szemlélő tekintetét az építészetileg gazdagon tagolt főoltárhoz vezette. A diadalívnek tetején mozgalmas vonalú, puttófejjel díszített kartus feliratával ma is emlékeztet az épület rendeltetésére: „Vere Non Est Hic Aliud Nisi Domus Dei Et Porta Caeli". Az egyes térszakaszok két oldalának felső részén, az egykori oltárok fölötti ablakok egyenletesen szétszóródó fénnyel világították meg a félhomályba burkolt hajót. Szervesen a templom épületéhez tartozik a szentély végéhez csatlakozó sekrestye és fölötte az első emeleten az oratórium. A földszinti sekrestyét a kolostorépülettel, illetőleg a templom oldalfalához illeszkedő s az épület egész szélességében végigfutó folyosóval, árkádszerűen kiképzett folyosórész köti össze, amely kitölti a keskenyebb szentély és a templomhajó oldalfala közötti különbséget. Ugyanilyen megoldással kapcsolódik az oratórium is a kolostor folyosórendszerébe. Ez az elrendezés a maga egyszerűségében is alkalmas arra, hogy a szigorú rendszerrel megkonstruált kolostor alaprajzába ezt a két helyiséget beleillessze. A sekrestyének és oratóriumnak belső térkiképzésében ugyanaz a kiegyensúlyozott arányérzék érvényesül, mint az épület többi részénél. Kerüli a fölösleges díszítő tagozatokat és inkább az egyes térrészek, falsíkok, ablakmélyedések elrendezésével és ellentétével számol. Kihasználja a megvilágítás formakiemelő hatását. A sekrestyét (12. kép) a közepén álló pillérből kiinduló hevederek négy egyenlő részre osztják. Minden egyes térszakaszt külön csehboltozat zárja le. Az oratórium ezzel szemben egységes tér, amelyet csak az ívesen záródó ablakok mélyedése fölött a boltozatba beékelődő

boltsüvegek erősebben megvilágított falfelülete tagolt. Az oratóriumot — a szerzetesek zsolozsmázásra szolgáló helyiséget, a templommal a szentély íves végződésének két oldalába nyíló oratóriumi ablak kötötte össze.

A rekonstruált templomhomlokzat mintáját az 1787-ben lebontott bécsi Dorotheerkirchében, Matthias Steindl főművében[114] véljük felismerni, annyival inkább, mert hatása a trinitáriusok hajdani bécsi templomán ugyancsak kimutatható.[115] Tehát az építtető trinitáriusok a tervezést irányítólag befolyásolták, amennyiben a provincia székhely templomához hasonló megoldást kívántak. Mindkét bécsi templomnál a rizalitszerűen kiugró tornyok közötti falrész könnyedén befelé ível. A kiscelli homlokzat esetében a homorú falsík helyett az építész az előreugró tornyok mellett megtört vonalú ívben egymás mellé sorakozó negyed és nyolcad pilasztereket alkalmaz, amelyeknek elrendeződése a falnak befelé ívelését pótolja. A Dorotheerkirche tornyainak aránya és hármas beosztása, gazdagon tagolt erőteljes párkányokkal, a hagymasisakos toronyvégződések, — közvetlen átvétel lehetőségét sem zárják ki. A kiscelli templom homlokzatának két oldalán elhelyezett szoborfülkék a középeurópai barok építészet gyakran ismételt motívuma, amely a tervező művész forrására nem utal határozottan. A templom homlokzatának tárgyalásánál rá kell mutatnunk egy ellentmondásra, amely a való állapot és a részleteiben egyébként hitelesnek ható „Typus Chorographicus" című metszeten ábrázolt homlokzati megoldás között fennáll. A metszeten látható templomhomlokzat vertikálisan tagoló pilaszterekkel öt részre oszlik; tornyai jóval az oromfal fölé emelkednek. (4. kép) A wullersdorfi templom homlokzatára emlékeztet, amely Prandtauernak és követőinek alkotása.[116] A problémát az egyébként jelentéktelen, kisméretű ábrázolás kapcsán felvetni nem volna indokolt, ha a metszeten ábrázolt többi templomnak egybevetése a való helyzettel nem mutatna arra, hogy a rajzolók biztos forrásból merítettek és ha a kolostor főlépcsőházával kapcsolatban említett meggondolások is nem támogatnák a felmerült kételyek jogosságát.

Az építkezés menetének leírásánál már vázoltuk Entzenhoffernek adatokkal is igazolható részvételét a kiscelli építkezéseknél. Mellette olyan mesternevek is felmerültek, amelyeknek viselőit Pest-Budán való állandó megtelepedésük miatt

mint helyi építészeket tartjuk számon. Szerepükre vonatkozólag csak gyér adatok állanak rendelkezésünkre. Entzenhoffer terveinek esetleges módosítását, illetőleg új tervek készítésének feltételezését ezek az adatok nem indokolnák. A megoldás lehetőségével biztat az a kétségtelen stílusbeli összefüggés, amely a kiscelli trinitárius templom és a Margit-körúti hajdani ágostonrendi, ma ferencrendi templom között fennáll. Mindkettő ugyanazon, rizalitosan kiugró tornyokkal tagolt, befelé ívelő homlokzati típushoz tartozik. A ferencrendi templom építésének ideje 1753 és 1770 közötti,[117] tehát a kiscelli templom építésének megkezdése utáni időre esett, de gazdagabb tagolása miatt nem gondolhatunk átvételre, hanem vagy egy építész fejlődésének különböző állomásaira, vagy pedig a ferencrendi templom esetében az eredeti forráshoz való visszatérésre. Minthogy azonban a ferencrendi templom tervezője Nöpauer Máté és a trinitáriusok között a rendelkezésre álló írásbeli adatok alapján semmiféle összefüggést nem tudunk megállapítani, az említett templom és a trinitárius templom módosító tervezőjének azonosítását a két homlokzat azonos típusa ellenére is el kell ejtenünk. Schad János Mihály, a trinitáriusok építkezésével kapcsolatban a protokollumban említett építőmester Nöpauerrel együtt vett ugyan részt a budai erődítési munkálatokban,[118] ez azonban nem jogosít további következtetések levonására.

Mennyiben oldják meg a kérdést az Entzenhoffer életére és működésére vonatkozó egyéb adatok? Entzenhoffer János a halotti anyakönyv adatainak egybevetése alapján 1687 körül született.[119] Apja Lorentz Entzenhoffer. Születési helye ismeretlen. Mint negatív adatot felemlíthetjük, hogy inaséveit nem Bécsben töltötte. Bécsi megtelepedésének első nyomai elég késői, — 1720 körüli évekből származnak. Okmányi adatai csak gyéren világítják meg személyét. A St. Michael templom anyakönyve szerint 1721 május 11-én, 34 éves korában köt házasságot a nála 15 évvel fiatalabb Theresia Ettl-vel. Házasságlevelében mint kőművespallér szerepel.[120] Munkásságáról ebből az időből kevés adat áll rendelkezésünkre. Ebben az időszakban, — 1717 —1718 között kezdi el Ausztriában ismert egyetlen hiteles alkotásának, a jeutendorfi szervita templomnak építését. Az építkezés lassú ütemben folyt, a templom főkapuját 1727-ben fejezik be. A kolostor elkészülésének időpontja pedig 1749.[121] Ezt a mun-

káját a bécsi kőműves- és kőfaragó mesterek céhébe való felvétele előtt kezdte meg, ami nehéz körülmények között, elég későn, harminckilenc éves korában következett be. A felvétel előzményeire és körülményeire vonatkozó érdekes adatokat tartalmaz az alsóausztriai kormányhoz és kamarához 1725 márciusában intézett beadványa, amely egyúttal fényt vet a céhek belső életének körülményeire is.[122] Felvétele jogosságának indoklásaképen mellékeli gróf Althan, Thierheimb kamarai funkcionárus és Günther von Sternegg tanúsítványait, amelyekkel igazolja, hogy milyen különböző építkezéseket vezetett. Ezekkel a munkákkal alkalmassá tette magát a céhbe való felvételre, amelyet 1720-ban kért elsőízben. A beadványhoz mellékelt igazoló okmányok elvesztek, így az ott részletezett munkásságát illetőleg csak következtetésekre szorítkozhatunk. Ő maga sem hivatkozik az említett okmányban tervezői működésére. Tekintettel arra, hogy a céhnek tagja nem volt, valószínű, hogy földesúri joghatóság alá tartozó helyeken működött, mert a céhprivilégiumok alapján városokban csak a mesterjog birtokában működhetett volna. Sérelmezi beadványában, hogy már háromszor mellőzték a megüresedett helyek betöltésénél. Első ízben Gottfried Hess, 1721-ben Andreas Perthold, később pedig Franz Allio előzte meg, mivel mesternek, Donato Allionak fia volt. Már többször megígérték neki, — jegyzi meg — hogy többé senkit sem helyeznek elébe, azonban Hess kőművesmester özvegye férjét, Dietrichet szeretné a céhbe felvétetni. Ő, miután megkérdezték a megelőzésére vonatkozólag, kijelentette, hogy ragaszkodik a neki tett ígérethez és elsőbbségi jogához. A dolog akkoriban ennyiben is maradt, mégis tudomására jutott, hogy Hessné megszerezte több mesternek férje felvételére vonatkozó ígéretét. A többi mester és az ő tiltakozása azonban nem változtatott a helyzeten. Felpanaszolja még, hogy a céhlegény szolgálatot „az Allioval" való egyenetlensége alatt egy félévig egyedül végezte, negyedévig pedig Martinellihez mint alcéhlegényt sorozták be. Ennél a résznél a szöveg fogalmazása nem elég szabatos és nem világlik ki belőle, hogy melyik Allioval való vitájára céloz. Lehet, hogy Franz Allioval egyenetlenkedett annak felvételekor, azzal kapcsolatban, hogy megelőzte őt a céhmesterségben, valószínűbb azonban, hogy Donato Allionál töltött legényszolgálatát szakította meg ez a vita. Anton Erhardt

Martinellire vonatkozólag sem tűnik ki világosan a szövegből, hogy hozzá segédött-e céhlegénynek. Végleges választ azért sem kaphatunk arra vonatkozólag, hogy milyen mesterek mellett töltötte céhlegény éveit, mert a bécsi kőműves- és kőfaragócéh legénykönyve elveszett. Tekintettel arra, hogy sem Donato Allionak, sem Anton Erhardt Martinellinek hatását nem ismerjük fel eddig ismert hiteles alkotásaiban, nem időzünk hosszasabban a kérdésnél. Egyedül azt jegyezhetjük meg, hogy Martinelli pesti invalidusházának egyes építészeti elemeit, mint pl. az udvarra néző ablakok kereteit felismerhetjük Entzenhoffer alkotásainál, ezek azonban az alaprajzi zárt, logikus elrendezésnek mind a kiscelli templomon, mind az invalidusházon felismerhető jegyeivel együtt olyan tulajdonságok, amelyeket általános érvényük miatt nem tarthatunk egy mester hatására jellemzőnek. Beadványát azzal végzi, hogy mivel Franz Allionál az utolsó céh-évvel együtt a pallérévet is elvégzettnek tekintették, tegyék nála is ugyanezt érdemeire való tekintettel és Dietrich ne előzze meg őt, mint ahogy már három alkalommal megelőzték. 1725 március 23-ára idézi meg ebben az ügyben az alsóausztriai kamara az összes érdekelteket. Úgylátszik, rivalisa és tevékeny felesége is ezt az utat választotta a céhbe való bejutás biztosítására és megelőzték Entzenhoffert, mert a bécsi kőműves- és kőfaragócéh „Akten protokoll"-ja 1725 március 8-án kelt átiratról szól, amelyben felszólítják a céhet, hogy ígéretét tartsa meg és Dietrich számára következő pünkösdre a pallérévet adja fel.[123] 1725 április 27-éről származó és Dietrichre is vonatkozó bejegyzés pedig egy okiratról szól, amelyben utasítják a céhet, hogy Entzenhoffer ügyét is hasonlóképen intézzék el.[124] Ez előzmények után 1726 november 28-án a céhmesterek jelenlétében bemutatja Entzenhoffer a számára feladott mesterremeket, amiben ugyan a vizsgálat folyamán nagyon sok hibát találtak, azonban elfogadták, mivel hitelesnek ítélték. Vagyoni helyzete ebben az időben még nem lehetett nagyon megalapozott, mert az illetékek és a hibákkal szemben tanúsított méltányosság fejében kirótt 40 forintot 38 forintra mérséklik kérésére és az utolsó részletet, — 10 forintot — csak 1730 június 15-én fizeti le.[125] Később jobb módba jutott. Házasságát bő gyermekáldás kísérte. 1722 és 1739 között nyolc gyermeke születik.[126] A mesterjog elnyerése után inasok szegődnek

hozzá. 1729 és 1750 között tizenhét inast vesz fel; az utolsó 1754-ben átmegy az Entzenhoffer felvétele körül is sokat szereplő Dietrichhez. A felvételek kapcsán 1737-ig mint „Maurermeister" ez után pedig mint „Baumeister" szerepel,[127] ami tekintélyének növekedésére mutat. A bécsi kőműves- és kőfaragó céh 1741 szeptember 24-én „Untervorsteher"-ré, 1742 szeptember 23-án „Obervorsteher"-ré, 1749-ben „Untervorsteher"-ré és 1750 június 8-án ismét „Obervorsteher"-ré választotta.[128] Tekintélyének teljében éri a kiscelli templom tervezésére vonatkozó megbízása. Ezzel kapcsolatban 1744 novemberétől 1745 februárjáig Budán tartózkódik.[129] Neve felmerül a bécsi régi egyetem építésével kapcsolatban, amelyet Jean Nicolas Jadot tervezett. Működése itt Daniel Cristoph Dietrich és Johann Adam Münzer udvari építésszel együtt az építkezés vezetésére szorítkozott, mindhármuknak neve azonban a tervezéssel kapcsolatban is felmerült az irodalomban.[130] Entzenhoffer még az épület befejezése előtt 1753 október 7-én meghalt tüdőgyuladásban, hatvanhat éves korában a Kraut-gasse-i de France házban,[131] amelynek tulajdonosához valószínűleg szorosabb barátság fűzte, mert kőműves szerszámokkal díszített pecsétjét a körirat szerint tőle kapta ajándékba.

Entzenhoffer egyénisége az okmányokból határozatlan körvonalakkal bontakozik ki. Az adatok inkább jellemzőek a korra és a társadalmi osztályra, melybe tartozott. Családja és környezete csak megerősíti ezt a képet. Megalapozott polgári jólétből magasabb társadalmi osztályba törekvő család vette körül. Fia katonának ment, Entzenhoffer végrendelete szerint, melyben ezer forintot hagy rá apai örökségül, a magyar Forgách-ezredben szolgál.[132] Entzenhofferné végrendeletében, — 1766 május 17-én már mint „Ritter Entzenhoffer Edler v. Eyndhoven" szerepel és a német nemesi testőrségnél szolgál.[133] Entzenhoffer vagyoni helyzetéről ugyancsak végrendelete számol be. Bár nem részletezi egész vagyonát, — általános örökösévé feleségét teszi, — mégis az, hogy három életben maradt gyermekének 1000-1000 forintot juttat és felesége 1766-ban 6502 forintról végrendelkezik, jómódra enged következtetni. Jámbor és jólelkű ember volt. Végrendeletében lelkiüdvéért szolgáltatandó kétszáz miséről intézkedik, s különböző jótékonysági intézményeknek, kórhá-

zaknak, szegényházaknak 3—3, összesen 18 forintot hagyományoz.[134]

Bár a bécsi kőműves- és kőfaragócéhnek volt tagja, stílusát nem tudjuk megnyugtató módon az okmányokban szereplő Donato Allio és Anton Erhardt Martinelli művészetéből levezetni. Az, hogy inaséveit nem Bécsben töltötte és csak elég későn kapcsolódik a császárváros céhéletébe, indokolttá teszi, hogy aránylag korán megkezdett hiteles alkotása, a jeutendorfi kolostortemplom alapján határozzuk meg művészi kiindulását és hovatartozását. Jeutendorf topográfiailag ahhoz a területhez tartozik, amelyen Prandtauer és követőinek stílusa uralkodik. Típusban pedig a jeutendorfi szervita-templom abba a csoportba tartozik, amelynek első tagja a st. pölteni karmelita apácák temploma. Az apácák 1706-ban telepedtek meg St. Pöltenben és templomukat Montecuccoli hercegnő támogatásával 1712-ben fejezi be Prandtauer. A típust teremtő templomhomlokzat olasz mintái a S. Carlo alle Quattro Fontane, a S. Agnese stb. biztosítják az egész csoport kiegyensúlyozott arányait. A st. pölteni karmelita apácák templomához kapcsolódik a st. pölteni karmelita, ma ferencrendi templom[135] és a jeutendorfi templom is, amely geometrikusan tagoló pilasztereivel, egyenes zárópárkányával és a homlokzathoz nem illő kis tornyával a mintakép festői mozgalmasságát vidékies sémává egyszerűsíti. A templom és kolostor építésénél aránylag hosszú ideig, — 1717-től 1749-ig kísérhető nyomon Entzenhoffer közreműködése. A stílusban egységes kép azonban nem változik meg. Nem érezzük, hogy bécsi működése változtatott volna művészi felfogásán. A jeutendorfi kolostor-templom topográfiai elhelyezése meghatározza a későbbi építkezések stílusát is. Az 1762—63-ban Franz Munkenasttól befejezett sekrestye és könyvtár,[136] statisztikailag nem választható el az épület többi részétől. Ezek a körülmények arra engednek következtetni, hogy Entzenhoffer élete végéig hű maradt ahhoz a stílusirányhoz, melyhez munkássága elején kapcsolódott. Hogy ez a művészi irány, amelyet Prandtauer indított meg és követői, főleg a Munggenastok terjesztettek széles körben, mily mélyen eresztett gyökeret ennek a vidéknek mestereiben, eléggé bizonyítja már az a körülmény is, hogy a jeutendorfi építkezéseknél nem tudjuk megkülönböztetni az egymásután következő

építési fázisok mestereinek kezenyomát. Ilyen erős hagyományokkal rendelkező művészi körbe kapcsolhatjuk bele Entzenhoffert a jeutendorfi templom alapján.

A kiscelli épületcsoport alaprajza tökéletesen illeszkedik ebbe a művészi körbe. A kolostor beosztása sem ébreszt kételyeket, sőt az azonosságig egyező építészeti tagok, ablakkeretek, párkányok szinte másolatnak hatnak. A geometrikusan tagozott jeutendorfi templomhomlokzatot azonban inkább hozhatjuk összefüggésbe a kiscelli templomtervnek „Typus Chorographicus" c. metszeten ábrázolt változatával, mint a meglévő homlokzattal. A falfelület tagolása mindkét esetben inkább vonalas, mint plasztikus. A metszeten ábrázolt templomhomlokzaton nemcsak a pilaszterek és párkányok rendeződnek sematikusan vízszintes és merőleges vonalakba, hanem az ablakok is egymagasságban, vízszintesen helyezkednek el. A kiscelli templom homlokzatán észlelhető mélységi tagolás, a háromszögben szerkesztett homlokzati szoborfülkék és ablaknyílások ellentétes stílustörekvésre mutatnak. Feltehetjük-e, hogy Entzenhoffer két, közeli időpontban épített alkotásán különböző irányt követett? Természetesen minden lehetősége megvolt, hogy bécsi működése alatt Steindl Dorotheerkirchéjét válassza mintául. De az a tény, hogy Entzenhoffer Bécsben működött és a nevezett templom szintén Bécsben volt, elegendő-e arra, hogy az ellentéteket feloldja? A művészi érdeklődés, amely a tervező egyéniségének megfelelő formákat és példákat keres, alkalmasabb ezeknek a kérdéseknek megoldására. Más épület tervezésével kapcsolatban nem merült fel eddig Entzenhoffer neve. A bécsi „Alte Universität" építésénél működése kizárólag Jadot terveinek végrehajtására szorítkozott és így arra kell következtetnünk, hogy bécsi évei alatt valószínűleg csak mesterségbeli tudását tökéletesítette.

Az elmondottak alapján, ha nem is mint bizonyosságot, de mint feltevést indokoltnak érezzük azt a lehetőséget, hogy Entzenhoffer halála után az eredeti terveket helybeli építész módosíthatta. Budán működő építésznek a bécsi Dorotheerkirché-hez kapcsolódó típusválasztását nemcsak poltitikai és gazdasági összefüggések, hanem céh és művészi vonatkozások is valószínűsítik. Ezek a kapcsolatok, ha a középkorral szemben eltolódtak is Bécs javára, mégsem egyoldalúak. Csak néhány kiragadott

[12] Protocolum. 11. l. — Megerősíti ezt az adatot özv. gróf Zichy Péterné szül. Bercsényi Zsuzsanna alapítólevele, amelyben a következőket olvashatjuk: „... übergibe Ich für ewig und allzeit erstgemelten P. P. Trinitariern den Orth und Platz zwischen denen Weingärten in der Einsidlerischen Huet, wo nunmehr die Klein-Maria-Zell-Kapell würklich stehet, samt dem neben der Kapell ligenden, und schon vorhin zur selber gehörigen Weingarten .... übergibe Ich Ihnen .... gleich neben der Kapellen auf dem oberen Hügel anfangend zu rechnen ein Orth und Platz, nemlich Acht und Achtzig ordinarÿ Klaffter per sechs Schuh, in der länge gegen Ofen, oder versus Meridiem, und Viertzig Klaffter in der Braidte gegen denen Bergen, oder versus occidentem." Orsz. Levéltár. Kamarai oszt. Actorum Fundationalium Conventus P. P. Trinitariorum Vetero Budensium, et ad Quercum Marianam. Fasc. 1. No. 8.

[13] „Patroni duorum Altarium scilicet: S. Josephi, est Dominus Martinus Bencsovitcs Frumentarius apud Nostram Excellentissimam, & S. Annae Dominus Mauritius Schad Rationum Exactor Nostrae Excellentissimae: in primaeva capella lignea, quae jam diruta est. Intelligendum hoc de Altaribus in antiqvo B. V. Sacello erectis..." Protocolum... 42. l.

[14] Protocolum... 3—4. l. — Némethy id. m. 86—87. l.

[15] Jellemző a kiscelli búcsújáróhely jelentőségére, hogy már 1749-ben közel 10.000 volt csak a körmenetekben odazarándokló hívek száma. Nemcsak a közeli falvakból és Budáról, hanem távolabbi vidékekről is népes zarándokcsoportok jötek: Kecskemétről és Komáromból például 700—700 tagból álló csoport jött, Szentháromság ünnepére pedig különböző helyekről 4000 hívő gyült össze. V. ö. Protocolum... 25. l.

[16] Kralik, Richard von: Geschichte des Trinitarierordens von seiner Gründung bis zu seiner zweiten Niederlassung in Oesterreich. 69. l.

[17] Fallenbüchl Ferenc: A rabváltó trinitárius szerzetesek Magyarországon. Budapest, 1940. 50. l.

[18] Kralik id. m. 60—65 l. — Fallenbüchl id. m. 32—49. l.

[19] Zichy Péter özvegye többször kijelentette fiának, hogy ha körülményei megengedik, megtelepíti a trinitáriusokat Óbudán. Fia feleségének 2000 forintos alapítványáról, amelyet a camalduensi atyáknak tett, megjegyzi, hogy sokkal jobb helyre került volna a pénz, ha a trinitáriusok kapják. V. ö. Protocolum... 3. l.

[20] Protocolum... 3. l.

[21] Schoen, Szt. Anna templ. 142., 145. l. — Schoen Arnold: Óbuda multjából. Budapest, 1935. 10. l.

[22] Ungarische Chronica, darinnen ordentliche, eingentliche und kurtze Beschreibung vieler furnehmer Festungen und Städte. Aus alten und newen Schriften, auch der Erfahrung selbe zusammen gezogen und beschrieben, durch Wilchelm Dillich.

[23] Protocolum... 3. l.

[24] Protocolum... 4. l. — Némethy id. m. 94. l.

[25] Protocolum... 6—7 l. — Némethy id. m. 95. l.

[26] Protocolum... 8. l. — Némethy id. m. 102. l.

[27] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 1. — Rupp Jakab: Buda-

Pest és környékének helyrajzi története. Pest, 1868. 44—45. l.

[28] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 1.

[29] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 2.

[30] Orsz. Levélt. Act Trinit. Fasc. 1. No. 3.

[31] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 4. — Némethy id. m. 102. l.

[32] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 6. — Némethy id. m. 103. l.

[33] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 5.

[34] Protocolum... 9—10. l. — Némethy id. m. 112. l.

[35] Protocolum... 9. l.

[36] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 14.

[37] Protocolum... 9., 41. l.

[38] Az emlitett helyiségekhez hozzáépítettek még négy kisebb helyiséget, a jegyzőkönyv szavaival élve „cubiculumot", hármat a szerzetesek, egyet a személyzet részére, házikápolnát, istállókat és egy 9 öl hosszú és 3 öl széles helyiségt. V. ö. Protocolum... 41. l. — Az épület végleges birtoklását Zichy Miklós gróf 1749 október 9.-én kiállított adománylevele biztositotta számukra. A gróf minden földesúri és községi kötöttségtől mentesítette az akkor már csak gazdasági célokat szolgáló épületet. V. ö. Orsz. Levélt. Act. Trinit Fasc. 1. No. 14.

[39] Protocolum... 57. l.

[40] Protocolum... 60. l.

[41] Protocolum... 61. l. — A pestisben elpusztultakat a Szentendre felé vezető kapu mellett temették el. A régi temető a plébánia mellett feküdt. Kiegészíti még a környék topográfiáját a protokolumnak egy másik adata. Eszerint 1744 január 12.-én áldotta meg Kocziányi Mihály óbudai plébános a szegény negyed temetőjét, amelynek helyét a „kápolna felé vezető út mellett" jelölték ki. A nevezett út a Bécsi-út baloldalán a Nagyszombat-utcától északra, a domb alján kezdődött, a nemrég megszüntetett temető és a Szent Kereszt-kápolna mellett vezetett a domboldalon a kiscelli templom felé. V. ö. Protocolum... 64. l.

[42] Protocolum... 60., 62., 64. l.

[43] Protocolum... 62. l.

[44] Protocolum... 62 l. — Schoen, Óbuda multjából. 25. l.

[45] Protocolum... 63., 64., l.

[46] Protocolum... 10. l.

[47] Protocolum... 10., 11. l. — Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 8.

[48] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 9.

[49] Protocolum... 12. l.

[50] Protocolum... 11. l.

[51] Réh id. m. 67. l.

[52] Protocolum... 12. l.

[53] Protocolum... 12. l. — Némethy Lajos: Még egy szó Fehéregyház és Árpád sírja érdekében. Archeologiai Értesítő. 1883. 174. l.

[54] Protocolum... 12. l.

[55] A kút biztositotta a kolostor vizellátását, minden 24 órában 22 urna vizet szolgáltatott, amelyet csöveken keresztül vezettek a konyhába

és más helyiségekbe, ahol vizre szükség volt. V. ö. Protocolum... 12., 13. l. — A hegyoldalban tanyázó zarándokok a trinitáriusoktól már régebben feltárt és kifalazott kutat használták, amely a kereszt mellett, a kápolna felé vezető út baloldalán állott. A körülötte elterülő 11 öl (20.8 m.) hosszú és 6.5 öl (12.3 m.) széles területet, amely az épület udvari bejárata közelében, a dél felé vezető út baloldalán, kisé mélyebben fekszik, gróf Zichy Miklós 1747 január 18.-án a rendnek adományozta. Az okirat szerint a trinitárius atyák, mivel rendük szabályai arra kötelezik őket, hogy egész héten böjtöljenek, a kút lefolyó vizéből ezen a területen élelmezésük biztosítására halasmedencét szándékoztak létesíteni. V. ö. Protocolum... 13. l. — Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 11. — Némethy id. m. Kath. Hetil. 147. l.

[56] Protocolum... 13. l.

[57] Protcoolum... 13. l.

[58] Protocolum... 13., 14., 15., 16. l.

[59] Protocolum... 13. l.

[60] Protocolum... 13., 14. l.

[61] Réh id. m. 67. l.

[62] Protocolum... 16. l.

[63] Protocolum... 16. l.

[64] Protocolum... 66—73. l.

[65] Schoen, Szt. Anna templ. 140. l.

[66] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 10.

[67] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 11.

[68] A négy szőlőért egyenként 10, 10, 12 és 35 forintot fizettek. V. ö. Protocolum... 17. l.

[69] Protocolum... 24. l.

[70] Protocolum... 17. l.

[71] Protocolum... 18. l.

[72] A budai kőműves- és kőfaragócéh mesterkönyve. Budapest Szfőv. Történeti Múzeuma.

[73] Protocolum... 19. l.

[74] Réh id. m. 79. l.

[75] Schoen, Óbuda multjából. 51. l.

[76] Protocolum... 18. l.

[77] Protocolum... 18. l. — Némethy id. m. Kath. Hetil. 112. l.

A protocolum leirása szerint az ünnepélyen résztvevő mágnások reggel kilenc órakor érkeztek kocsin a domb aljába. Harangzúgás, trombita és dobszó, valamint mozsarak durrogása közben mentek fel a kápolnához, ahol a rendház tagjai ünnepélyesen fogadták őket. A kápolnából rövid szertartás után gróf Zichy Ferenc püspöki díszben körmenetet vezetett az ünnepi aktus helyére. Itt a szertartást végző püspök és a jelenlévő mágnások részére nagy sátor volt felállítva. Mikor a résztvevők, közöttük az alapító Zichy Miklós gróf és felsége, a budai katonai kormányzó, Ebert József prefektus, Sautermeister József budai polgármester, Cetto Jakab budai bíró, budai és pesti szenátorok, Kunics Ferenc jezsuita prior, a vizivárosi plébános, a karmeliták priorja, Widenbauer Rókus ágostonrendi prior, a

kapucinus gvardián, az óbudai plébános, P. Rudolphus a S. Joanne trinitárius tartományfőnök és a rend deffinitor generálisa a szentély végében, az evangéliumi oldal szélső falában elhelyezett alapkőhöz értek, a trombiták és dobok újra megszólaltak és a mozsarak eldördültek. A háromszögletű alapkőben elhelyezték a hosszú kronosztikonos, pergamentre írt alapítólevelet, azonkívül szent relikviákat és az alapkő letételének évéből származó pénzeket tettek belsejébe. Az ünnepély lezajlása után trombita és dob hangjai mellett, mozsárdurrogás közben visszatért a menet a kápolnához, ahol ünnepi mise és Te Deum volt s a vizivárosi ágostonrendiek vasárnapi szónoka a királyok könyvéből idézett témáról beszédet mondott. V. ö. Protocolum... 18—22. l.

[78] Protocolum... 22. l.

[79] Protocolum... 22—23. l.

[80] A budavári klarisszák protokoluma. Kézirat. Bp. Szfőv. Történeti Múzeuma. Címe: Protocol, Worinnen die Wichtigste Sachen eingesezet unter gliklichen Regierung eines Hochlöblichen Convents Ordens H. Mutter Clarae Der Hoch-Wolgebohrenen Frauen Abbatissin Jacobina Antonia de Pekin.

[81]. Protocolum... 47. l.

[82] Series Chronologica. recensens Originem Conventuum et Residentiarum Provinciae Nostrae Sancti Josephi,. nec non Nomina ante susceptum habitum gesta, sed et post inchoatam Sanctioris vitae normam suscepta, ortum et Mundo, et Deo factum tandem diem referens Obitus Fratrum Clericorum, verum et Laicorum. Ordinis Excalceatorum SS. Trinitatis de Redemptione Captivorum. cum indice duplici Nominum Religionis, et Cognominum Saecularium. Ab Anno 1689. Kézirat. Bp. Szfőv. Történeti Múzeuma.

[83] Protocolum... 47. l.

[84] Schwarzhuber, Benedict: Historisch-Chronologische Nachricht von den in den österreichischen Erbländern aufgehobenen Trinitarier Klöstern. Wien, 1784. 75. l. — Némethy id. m. Kath. Hetil. 112. l.

[85] Protocolum... 61. l.

[86] Orsz. Levélt. Helytartótanácsi levélt. E. 23. Az óbudai trinitáriusok leltára. Elenchus Literalium Instrumentorum in Claustro V. Budensi Patrum Trinitariorum abolito repertorum, et in Regestrum redactorum.

[87] Egyetemi Könyvtár. Conciones Variae. I. Ae. 4r. 726.

[88] Orsz. Levélt. Helyt. lt. E. 23. Catalogus librorum. — Fallenbüchl id. m. 154. l.

[89] Orsz. Levélt. Helyt. lt. E 23. — Schoen, Óbuda multjából. 51., 56. l.

[90] Orsz. Levélt. Helyt. lt. E 23. Inventarium Instrumentorum ad Odeum Conventus Mariae Cellensis ad Vetero Budam Ordinis Sanctissimae Trinitatis spectantium. — Fallenbüchl id. m. 148. l.

[91] Fallenbüchl id. m. 153. l.

[92] Egyet. Könyvt. Conciones Variae. I. Ae 4r. 726. — Orsz. Levélt. Helyt. lt. E. 23.

[93] Orsz. Levélt. Helyt. lt. E 23. Tabella Servitorum... — Fallenbüchl id. m. 157. l.

[94] Schoen, Óbuda multjából. 52. l.

[95] Orsz. Levélt. Helyt. lt. E 23.

[96] Orsz. Levélt. Helyt. lt. E 23.

[97] Protocolum... 43. l.

[98] Orsz. Levélt. Helyt. lt. E 23. Specification Deren in dem aufgehobenen Trinitarier Kloster zu Klein Maria Zell nächts Altofen vorgefundenen Pretiosen und einigen Silber Gerätschaften. — Schoen, Óbuda multjából. 42. l. — Fallenbüchl id. m. 149—150. l.

[99] Némethy id. m. Kath. Hetil. 113. l.

[100] Orsz. Levélt. Helyt. lt. E 23. Die Schätzung der nebst Altofen Befindlichen Klein Mariazeller Kirchen und der 2 Thürme...

[101] Némethy id. m. Kath. Hetil. 113. l. — Schams id. m. 638. l.

[102] Ybl Ervin: Franz Anton Hillebrandt. Magyar Művészet. 1925. I. évf. 2. szám. 58. l.

[103] Riesenhuber, Martin: Die kirchlichen Kunstdenkmäler des Bistums St. Pölten. St. Pölten, 1923. 133. l. — Riesenhuber: Die kirchliche Barockkunst in Österreich. Linz a. D., 1924. 225., 306. l.

[104] Abbildung der Kirchn, und des Gnaden-Bilds Maria Zell, beÿ denen W. W. E. E. P. P. Trinitariern beÿ Alt-Ofen in Ungarn.

[105] Typus Chorographicus Provinciae S. Josephi Ordinis Excalceatorum S. S. S. Trinitatis de Redemptione Captivorum Familiae Matris Redemptoris. Jelzése fent középen. — Az óbudai templom képét közli Fallebüchl id. m. 137. l.

[106] L. 62. jegyzetet.

[107] L. 60.. jegyzetet.

[108] Hantsch, Hugo: Jakob Prandtauer. Wien, 1926. 64—73. l. 32—48. kép.

[109] L. 70. jegyzetet.

[110] L. 60., 69., 72. jegyzetet.

[111] L. 86., 131. jegyzetet.

[112] L. 73. jegyzetet.

[113] Réh id. m. 67—69. l

[114] Sedlmayr, Hans: Österreichische Barockarchitektur. Wien, 1930 37—38. l. 21. kép.

[115] Tietze, Hans: Wien. Leipzig, 1923. 160. l.

[116] Hantsch id. m. 86—87. l. 100. kép.

[117] Müller Béla: A buda-vizivárosi Sz. Flórián kápolna. Budapest, 1936. 25—54. l. — Dr. Schoen Arnold: Buda és Óbuda XVIII. századi templomai. Történetirás. 1937. I. évf. 1. szám. 60. l.

[118] Schoen, Szt. Anna templ. 176. l.

[119] L. 131. jegyzetet.

[120] Dr. Fleischer Gyula: Jelentés a kiscelli kastély építészettörténetével kapcsolatban, Enzenhoffer János építészre vonatkozólag különböző ausztriai levéltárakban végzett kutatásokról. Bp. Szfőv. Történeti Múzeuma

[121] Riesenhuber id. m.

[122] Archiv der Stadt Wien. Céhiratok. Acc. 2281. Process Sachen. 428. l. és Fasc. J. No. 101.

[123] Arch. d. Stadt Wien. Céhiratok. Acc. 2281. Akten Protokoll. 1623—1847. 469. l. és Fasc. D. No. 60.

[124] L. 123. jegyzetet. Fasc. D. No. 61.

[125] Arch. d. Stadt Wien. Céhiratok. Acc. 2281. Ereigniss Protokoll vom Jahre 1629—1812. 207. l.

[126] A bécsi Stefansdom születési anyakönyvei. Enteznhoffer gyermekeinek születési évei: 1722. jun. 14. Johannes Antonius Franciscus Martinus; 1723. nov. 7. Gottfried Anton Martin; 1727. szept. 5. Martin Anton Erhardt; 1732. május 20. Antonius Bernardus Constancius; 1733. jul. 28. Anna Catherina Barbara; 1735. márc. 9. Carolus Franciscus; 1736. jun. 17. Anna Maria Antonia; 1739. jul. 27. Maria Antonia Catharina.

[127] Arch. d. Stadt Wien. Céhiratok. Acc. 2281. Aufding und Ledigsprechung-Buch der Steinmetz und Maurer-Jungen. 1671—1780. 308., 319., 327., 340., 346., 359., 364., 375., 380., 395., 397., 407., 411., 414., 427., 435., 444. l.

[128] Fleischer id. jelent.

[129] L. 52., 53., 54. jegyzetet.

[130] Schmidt, Justus: Die alte Universität in Wien und ihr Erbauer Jean Nicolas Jadot. Wien, 1929. 23. l.

[131] Arch. d. Stadt Wien. Todten Protokoll vom 1. Mai 1752 bis 31. Jäner 1754.

[132] Arch. d. Stadt Wien. Testament 10193/754.

[133] Arch. d. Stadt Wien. Alte Ziviliustitz Akten. 192/27.

[134] L. 132., 133. jegyzetet.

[135] Hantsch id. m. 52—53. l.

[136] Riesenhuber id. m.

[137] L. 123. jegyzetet. Akt. Prot. 427. l.

[138] L. 127. jegyzetet. 1730. május 30.-i bejegyzés.

[139] L. 127. jegyzetet. 1695. jun. 23.-i bejegyzés.

[140] Réh id. m. 67. l.

[141] Schoen, Szt. Anna templ. 165. l.

[142] Schoen, Szt. Anna templ. 165. l.

[143] A budai kőműves- és kőfaragócéh mesterkönyve. — Schoen, Szt. Anna templ. 165. l.

[144] Schoen, Szt. Anna templ. 165. l.

[145] Schoen, Szt. Anna templ. 165. l.

[146] Réh id. m. 67—69. l.

[147] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 12.

[148] Orsz. Levélt. Act. Trinit. Fasc. 1. No. 16.

[149] Fallenbüchl id. m. 165. l.

[150] Orsz. Levélt. Helyt. lt. E 23. — Fallenbüchl id. m. 163. l.

[151] Képét közli Fallenbüchl id. m. 163. l.

[152] L. 86. jegyzetet.

[153] Orsz. Levélt. Helyt. lt. E. 23. — Fallenbüchl id. m. 166. l.

[154] Orsz. Levélt. Helyt. lt. E. 23. — Fallenbüchl. id. m. 166. l.

Jäger J. H.

épitett

1746-57

l.

Raphael

132, 133. l.

keppel

Colonia Apulensis VI. 280

Jäger J. H.
épitom.
óbudai Zichy-palota.

l.
Bierbéptört
201. l.

186.9 évfol

Jacob Jäger

a győri jezsuita templom kőfaragási munkáját végezte el. 14. p. reprodukció.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

951

Jäger János Henrik

a Zichy család udvari építésze

→ Entzenhoffer halála után módosította a Ziscelli Spl. és Zolastor terveit. A Spl. homlokzatát a bécsi Dorotheerkirche homlokzati megoldásához hasonlóan alakította Zi.

Budapest története III. Akad. kiadó 1975 Bp.

227. old.

Jäger János Henrik

1739-ben költözött át Pestről Budára és Beko Károly szobrászszal tervezte az óbudai Zichy kastélyt.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970. 152 l

451

Jäger János Henrik

mellett dolgozott Näpauer Mátyás

kőműcsmester.

Voit Pál: Z barokk Magyarországon,

Budapest, 1970. 152 l

45 l

Jäger János Henrik

budai Zöfarajó mester

Zerzitette el az óbudai új Zichy Zastely terveit, Bebo Károly szobrászmester Zözzemüzödésével.

Budapest története III.Bp.Akad.kiadó 1975

234.old.

Jäger János Henrik

1745 körül készítette el az óbudai Zichy kastély kerttervét.

Deresényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál, Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem 1969-70. Budapest 1972

3981

- Óbuda történetének évszázadai kelnek életre ebben a müsorban, de mi tagadás kedves vezetőink, bennünket talán, és elsősorban a Zichy kastély restaurálása és megnyitása vonzott ide. Kitünő segitőtársra találtunk Peleházi Károly müemléki osztályvezetőben, aki dolgozott itt, és pontosan ismeri a városrész történetét. Az a rejtély, pillanatnyilag legalábbis számomra, hogy a török hódoltság során teljesen elnéptelenedett Óbudán, mert itt csak a apsának volt egy nyaralója, hogy született meg a barok Óbuda.
- Zichy István fia Péter épitett először itten ezen a területen, ahol most vagyunk, egy kisebb kastélyt, amelyik tu-

1976. XI. 30. 21.35 D. TV.
Művészeti magazin

lajdonképpen a középkori romokkal, és középkori épület felhasználásával feltehetően földszintes épületet épitett. Majd Zichy Péter halála után felesége és Miklós ffa örökölték ezt, és amikor az özvegy gróf Bercsényi Zsuzsannak meghalt, akkor Zichy Miklós egy nagy barok kastély épitésébe kezdett bele. Jäger János Henrik kőfaragóval, és Babó Károllyal, akinek nagy szerepe volt magába véve Óbudának a kialakitásában barok kialakitásában, tervet készittetett de kitötötte azt, hogy épület részeket fel kell használni a földszintes barok épületből. Ez a terv, amelyik egy igen pompás és szép kiállitásu barok palota volt, mégsem készült el olyan formájában.

- Miért?

- Hát tulajdonképpen ennek több oka is lehet. Ha tanulmányozzuk lényegében azt a tervet, amit a Jäger és Bedó készitett

- Hát ön látta valamennyit, ugye?

- Hogyne, megvizsgáltam, és lényegébe ebbe a konföderációba alig illeszthető bele, itt épületrészek álltak, és nyilván amikor a kivitelre került a sor, lényegében csak a C épületet alakitották ki pontosan ugyanugy, ahogy az az eredeti 1746-os terveken szerepelt. Akkor még, amikor még ez épült, 1752-re készült el, akkor még itt földszintes épületek voltak részben, itten nagyon szépen lezárva volt egy barok kapuval, a barok kapun ilyen barok faragások, tehát szobrászati elemekkel volt kiegészitve, és a kastély belül is nagyon szép volt, mert hát egyrészt Bedó Károlynak a faragásai, másrészt pedig Vogl Gergelynek a festései hát egy nagyon szép barok belsőt alakitottak ki, sőt a kápolna oratóriumos kápolnája volt az is, Voglnak ilyen illuzionisztikus falfestésével volt hát kialakitva.

- Igen. Na most hallgatom a történetet, és tudom azt, hogy mennyi munka volt itt a renoválásba, mondjam igy, ahogy a kastélyt visszaállitják. Kicsit szeretnénk bepillantani abba a munkába, hogy milyen elvek, milyen módszerek szerint nyitják most meg, és renoválták, és restaurálták ezt a kastélyt, melyik elemét használták fel milyen kornak.

- Na hát ahogy emlitettem már, tulajdonképpen ez a kastély picikét megváltozott, mert a közép rizalit fölött hát mansard tető volt, amelyik jobban kihangsulyozta a barok jelleget, most már egy picikét olyan klasszicizálónak érezzük azt. De azért egy dolgot hozzá kell tennem, igen sokszor azt mondják, hogy hogy a liteles helyreállitás ugy tekintik mint hogyha az teljesen az eredeti állapot lenne, és ugy olvassuk mindig, hogy eredeti állapotában állitották helyre.

- Melyik eredetibe?
- Hát eredeti állapotu helyreállitás általában nincsen, mert még hogyha pontos tervek is rendelkezésünkre állnak, akkor is más a mai kornak az anyaga, a munkaeszköze, az ideológiája, a felfogása, tehát ugyanaz akkor sem fog előjönni, ha pontosan azokat a méreteket használjuk. Na most itten gyakorlatilag ennél az épületnél ugye a meglévő állapotból kellett kiindulni. Összehasonlitottuk ugyan a tervekkel, de aligha lehetett volna például visszaállitani azt a mansard részt, mert a pontos méreteit nem is ismerjük. De szükségtelen is, hát minden él, mozog, változik, fejlődik, hát itt is egy bizonyos változás bekövetkezett az épületen, s ezeket a változásokat figyelembe véve, de azt a hangulatot visszaadva amit a barok épület megkiván, és ezeket a hiteles elemeket hitelesen kiegészitve történik tulajdonképpen a müemléki helyreállitás.
- Na most ez az uj kastély, amit már megnyitottak müvelődési célokat szolgál. De tulajdonképpen mikor szolgálja teljes egészében?
- Hát itt vissza kell menni, mert a kastély mindezideig még a Zichy-ek idejében sem szolgálta a müvelődést, érdekes módon, mint ahogy más kastélyoknál találkozunk - talán először a kastélyn k az a felhasználása, amikor müvelődési szempontból helyre lehet állitani, illetve fel lehet használni, helyesebben.

- - központ lehet, amiután hát gonolom Óbuda is régóta áhit, és kivánja
- Határidő még bizonytalan.
- Határidő még bizonytalan.
- A mai Óbuda lehet, hogy csak szigetekként őrzi ezt, és legföljebb másolja mindazt, amit irodlaomban annak idején megirtak. Érdemes kedves nézőink megtekinteni néhány szép régi képet, és akvarellet. Mindazt ahogy fel-felébred a régi Óbudának még sohasem tagadott, és mindig roppant vonzó romantikus hangulata.

Jager János Henrik
építőmester

a z óbudai Zichy kastély építője

Budapest régiségei, a tört. muzeum évkönyve
XVII. 1956 304 l

Ja ger

M.D.K

JÄGER J. Henrik kőfaragó

Az újlaki plébániatemplom érétésénél működött

Épitő: Nápauer M.

Budapest müemlékei II. bp. 1962. 160. l.

Jäger J. Henrik

GRÓF ZICHY MIKLÓS ÓBUDA-KISCELLI SÍREMLÉKE

Óbuda földje még a török megszállás idején, 1695-ben a komáromi várral együtt mint annak tartozék birtoka Zichy István (1616—1693), a magyar kamara elnöke tulajdonába jutott, királyi adományozás, illetőleg vétel útján. A szorgos vagyonszerző kamarai elnök után, aki 1676-ban megszerezte a grófi méltóságot, Óbudát rövid ideig azonos nevű fia, István (junior) birtokolta; ennek 1700-ban történt elhunytával Óbuda földjét László és Péter nevű fiai örökölték. László 1703-ban francia hadjáratban elhalálozván, Óbudának osztatlan hatalmú birtokosa a költői lelkületű gróf Zichy Péter lőn, aki telepítő meg építő munkájával megvetette a mai Óbuda alapjait; valószínűleg ő építtette az első plébánia-templomot, majd a családi kastélyt és a kastély közelében a mária-zelli kegyszobor számára kápolnát, amely épületeknek már csak a hírük jutott el időnkre. 1726-ban Zsámbékon levő várkastélyában elhalálozván, tetemét kívánsága szerint Óbudán hantolták el, ahol a plébániatemplom padlóján hatalmas vörösmárvány epitáfium jelzi sírját.

Holta után özvegyül maradt második neje, született gróf Berchényi Zsuzsanna gazdálkodott Óbudán, eleinte egyedül, később Miklós fiával együtt. A vallásos lelkületű özvegy földi javai közepette állandóan foglakozott lelke üdvével, aminek külső jeléül tőle ered a mária-zelli kegyszobornak az óbudai kápolnában való elhelyezése (1733), a Szentháromság-emlékszobornak a létesítése (1740), a szent Péter és Pál plébániatemplom építésének (1744) a megindítása és a rabkiváltó trinitáriusoknak a letelepítése, akik számára fejedelmi bőkezűséggel 1744 őszén hozzálátott rezidencia alapozásához. E kegyes szándékú építkezések kezdetén érte őt a halál 1745 okt. 2-án budavári házában; teteme pedig a budavári Nagyboldogasszony-templomban helyeztetett nyugalomra kívánsága szerint.

Fia, (* 1709) Miklós, aki gróf Berényi Erzsébetet vette feleségül 1734-ben, korán elvesztvén egyetlen leánygyermekét, kamarási, titkos tanácsosi s egyéb kitüntetései dacára visszavonulva élt feleségének, kedvteléseinek, birtokai vezetésének és kegyúri kötelességeinek. Örökölve atyjának a művészetek iránt való hajlamát, aki még pozsonyi művészekkel dolgoztatott Óbudán és egyéb birtokain, már anyja életében udvarába fogadta s később udvarmesterévé tette Bebo Károly szobrászt, aki körül több hazai s budai művész tevékenykedett. Anyja halála után első gondja volt Óbudán új, kényelmes kastély építése, Jäger J. Henrik terve szerint, amelynek plasztikai díszét Bebo, freskóit és egyéb festési munkálatait Vogl Gergely készítette s építése a mellékszárnyakkal és télikertekkel együtt eltartott 1746-tól 1757-ig. Anyjától örökölt vallásosságával támogatta a mai óbudai plébániatemplomnak Paur J. György terve szerinti építését, amelybe Beboval szobros oltárokat faragtatott, Vogllal pedig képeket festetett, úgy hogy 1749-ben a templom megnyílhatott a hívek számára; majd 1754-ben elkészíttette atyja epitáfiumát e templom szószéke közelében. Ezidétt Óbuda déli határára nepomuki szent János és szent Flórián tiszteletére szobrokat állíttatott, amelyek most a plébániatemplom előtt állanak. Számos birtokbeli községére kiterjeszkedő kegyúri tevékenysége közepette azonban legfőbb gondját képezte a trinitáriusok óbudai rezidenciájának és templomának az építése, belső kiképzése s művészi berendezése. A trinitárius épületcsoport építése Entzenhoffer János bécsi építőmester terve szerint a rezidenciával indult, amely 1744—1747 folyamán épült, folytatódott a krypta és sekrestye építésével; majd 1747 augusztus 27-i alapkőletétellel folyamatba lépett a templom építése, amelynek díszítésében résztvett Bebo szobrász, Johann Gfall freskófestő s valószínűen Maulbertsch is a főoltárkép megfestésével. Azonban a templom befejezésének az örömében már nem volt része, mert 1758 február 14-én, felesége jelentése szerint: „hét napig tartott betegségének békességes tőréssel szenvedett fájdalmi után Istenihez buzgó fohászkodási között ezen most folyó holnapnak 14. napján, reggeli 7 órakor, életének negyvennyolc esztendős, vele való házasságomnak pedig huszonhárom esztendeig és kilenc holnapig eltöltött ideiben lelkét

Magyar Művészet 1935 6. 7.

Bebo Károly: Gróf Zichy Miklós arcképe

Teremtőjének ajánlván élete pályáját elnyeste."

Teteme a családi templomnak szánt trinitárius templom szentélye alatti kryptában lőn eltemetve. És ezért fenkölt lelkű neje, gróf Berényi Erzsébet, akit urának korai halála örök gyászba döntött, ezentúl maga irányította és szorgalmazta a trinitárius templom belső berendezésének férje emlékéhez minél méltóbb és minél művészibb kivitelézését, semmi költséget nem kímélve. Még az oltárok tervezése közben férje epitáfiuma számára méltó helyről gondoskodván, 1759 február elsején kelt szerződéssel megbízta Bebo szobrászt az epitáfiumnak a bemutatott terv szerint való kivitelezésével, aki azt még azon év augusztusára elkészítette. A templom belső berendezésének gyorsított munkája közben, 1760 júliusában az özvegy végtelen gyásza jeléül és esztétikai okokból az epitáfium mögé műmárványból fekete gyászfüggönyt csináltatott Bebóval. A függöny elkészültével egyidejűleg befejeződvén a belső berendezés, a templom 1760 szeptember 8-án konszekráltatott.

A síremlékről még 1760 nyarán, az özvegy kívánságára, Bebo rajza szerint az augsburgi Joh. Esaias Nilson nagyfolio rézmetszetet készített, amelynek gazdag plasztikai részleteit főleg szimbolikus jelentésük miatt egykorú kézirati leírás magyarázza. A síremlék körülbelül 9 méter magasságával a trinitárius templom hatalmas méretű barokk belsejéhez igazodva a szentély vége felé az evangéliumi oldalfal mellett állott. A látszat szerint alaprajzilag homorú oldalú háromszögben épült, azonban csak a nézőnek fekvő homlokoldala volt teljesen kiképezve s így tetőtől-talpig

J. E. Nilson: Gr. Zichy Miklós óbuda—kiscelli síremléke, rézmetszet

csak frontális nézetre szánva. Az elgondolásában, fölépítésében és részleteiben is telivér barokkstílusú síremlék egymásra tornyosuló részei négy elemből sudárosodnak, de csak statikailag egységgé, különben minden részlet külön-külön szimbólumként a saját érvényesüléséért mozog nem alaki, csak tartalmi összefüggésben egymással.

Az aránylag egyszerű lábazat homorú mezeje tömör szövegű latin legendával áldoz a halott kilétének a hátramaradt özvegy gyászos hangján, aki emeltette a síremléket, míg a homorú volutákkal megkarcsúsított tetejének közepét szimbolikus tárgyú relief diszíti, amelyen a gróf Zichy-család címeréből ismert agancsai közt keresztet viselő, istenfélő lelket jelentő szarvas a bűnt jelképező kígyókkal való diadalmas küzdelme után siet az üdítő forrásvizéhez. A bonyolult tartalmú relief szimbolikus vonatkozásait tovább fejtegeti a sarok konzolokra helyezett két putto, akik közül az egyik a kígyókkal viaskodó gyermek Herkules meséjével példázza az elköltözött lélek győzelmét a bűn felett, amiért a másik putto az erénnyel győzelmes lélek, gróf Zichy Miklós nevének kezdőbetűit írja az örökélet könyvébe. A lábazat tetejére szélesedő volutákkal helyezett talapzat denevérszárnyas halálfejjel koronázott koporsót övez, amely fölött párnán a kamarási kulcs, pálca és kard pihen, míg a párkányzat egyik sarkán római habitusú matróna kuporog siratva az elköltözöttet, akinek ellobogott életfáklyáját tartja lefelé fordítva, a másik sarkon pedig az igazságosságot megtestesítő napvértes sisakos kopjás női nemtő áll büszkén mutatva baljával az elhúnyt arcképére. akinek legfőbb erénye az igazságosság volt. A sarok

szobrok között homorú profilú s a Zichy-család címerével ékes bázison három sarokgolyóra állított háromoldalú s füstölő vázában végződő obeliszt emelkedik derekán gróf Zichy Miklósnak monorú keretbe foglalt jobb profilú fehérmárvány arcképével, amely fölé lebegő angyal az örökélet csillagkoronáját tartja. A síremlék fölé látszatosan falból kiálló szögre akasztott gyászfüggöny borul, amelynek hullámzó széleit egy-egy lebegő angyal tárja szét, hogy a síremlék minden részében látható legyen.

A márvány, stucco s gipsz anyagaiból készült síremlékről szóló egykorú kézirati Erklärung leírása és Nilsontól eredő metszet ábrázolása között ha nem is lényeges, de apróbb részleteltérések mutatkoznak, amelyek megfejtését csak maga a síremlék oldhatná meg, ha — megvolna. De a síremlék további története, úgylátszik, annak úgyszólván teljes pusztulását sejteti. Az ura emlékének élő özvegy, Berényi Erzsébet grófnő és az elhúnytban rendházuk és templomuk alapítóját tisztelő trinitáriusok méltóképpen gondozták a szentélybeli síremléket. Sőt 1761-ben az özvegy szobordísszel gazdagon ellátott castrum dolorist készíttetett Bebo Károllyal az elhúnyt halálának évenkénti fordulóján tartandó gyászistentiszteletre; 1762-ben pedig a szentély alatti kryptában nyugvó halott sírjára feliratos vörös márvány emléklapot helyeztettek a trinitáriusok. A szentélybeli síremlék gondozása akkor sem szűnt meg, amikor 1766-ban — a kamara visszaváltván az óbudai uradalmat — az özvegy budavári palotájába vonult. Azonban 1784 február elsején II. József eltörölvén a trinitárius-rendet, az óbuda-kiscelli rendházat templomostul katonai célokra fordította. Ez alkalommal, amelynek pontos ideje további kutatások nyomán megállapításra vár, a templom tornyai s oromzata lebontatott, belseje pedig két emelettel átalakíttattott. A belső átalakításnak útjában álló magas síremlék eltávolíttatott, míg a síremlék relief arcképe a kryptában nyugvónak a sírja fölé befalaztatott. Hogy a síremlék többi alkatrésze az özvegy birtokába került-e, aki 1796-ban halt meg budavári palotájában, vagy vétel útján gazdát cserélt-e, vagy elpusztult-e, további kutatásra váró feladat.

Az egykor fényes epitáfium emlékére lassan ráülepedett a feledés pora. Azonban 1850 június 25-én Érdy János érdemes régészünk ellátogatott az óbudai Kiscellbe kutatva a Zichy-család emlékének ottani nyomait. És a kriptában megtalálva gróf Zichy Miklós sírját, megnézvén a koporsóban nyugvó díszmagyaros halott tetemét, a kiscelli katonai parancsnok engedelmével, Érdy, a sír feliratos vörös márványlapját és a sír fölé erősített monorú keretű márványrelief arcképet még aznap a Magyar Nemzeti Múzeumba szállíttatta, amint az átvételt a Múzeum beérkezési naplója bizonyítja. Évekkel ezelőtt e nyomon indulva kerestük a domborművű arcképet, de a Múzeumban csak a kriptabeli feliratos márványlapot találtuk. Ez a kudarc még szorosabb kutatásra serkentett. Végre gróf Zichy Miklós sejtett olajfestésű arcképe s a Nilson-féle metszet alapján a domborművű arcképre a Magyar Történelmi Képcsarnok gyüjteményében bukkantunk rá, ahol az Messerschmidt Ferenc szobrásznak ismeretlen férfit ábrázoló műveként volt elkönyvelve, amely 1885 január 12-én átvétetett a M. Nemz. Múzeum régiségtárától.

A festői felfogású s bizonyosan a stucco részletek színeivel is festőileg hangolt síremlék honunkban egyedül álló volt, mert eleddig sem vele összefüggésbe hozható előde, sem felfogását követő utóda nem ismeretes. Az építészeti szerkezetében hármas tagolásában és háromszögű alaprajzában a barokk Szentháromság-oszloptípusra visszamenő Zichy-epitáfium allegorikus plasztikája s műmárvány drapériás dekorációja Bernininek és olaszországi követőinek az alkotásaiban gyökerezik, amely alaphatás a bécsi s főleg Moll szárkofág szobrászatának egyes elemeivel megtermékenyülve Bebo művében derengő klasszicista mellékzöngékkel provinciális zamatú, rokokó hangulatú végakkorddal végződik. A fennmaradt relief pedig, amely a Mária Terézia korszak egyik legnagyobb magyar művészi mecénásának a testi habitusát és arcvonásait naturalista hűséggel örökíti meg, nemcsak Bebo művészetének, de e korbeli budai s egyben hazai arcképszobrászatunk fejlődésének legjellegzetesebb kifejezője.

Forrásaim: A gróf Zichy-család zsélyi nemzetségi levéltárának idevonatkozó aktái, amelyek közül az epitáfiumra vonatkozó szerződés meg magyarázó Erklärung szövege közölve A budai Szent Anna-templom c. művem 148—153. oldalán. — A Magyar Nemzeti Múzeum jegyzőkönyve, leltára, beérkezési napló. — Érdy János: Az óbudai Kis-Czellről. Új Magyar Museum. Első folyam 1850—1851. és Magyar Academiai Értesítő 1851. — Némethy Lajos: Az Ó-Buda melletti Kis-Czell története. Katholikus Hetilap 1880. — Az Orsz. Magy. Szépműv. Múzeum állagai. IV. rész. Magyar Történelmi Képcsarnok 1915. — Báró Forster Gyula: Utóhang gróf Berchényi László Franciaország marsallja történetéhez. 1929.

SCHOEN ARNOLD

JÄGER János Henrik
építőmester

XVIII. sd. első fele

MDK.

Tóth Andrásné Polónyi Nóra: A mérnöki szervezet kialakulásának előzményei Buddán és Pesten. Tanulmányok Bp. múltjából. 1956. XI. köt. 80. l.

Jäger János Henrik

budai polg. Köfarajomester keszitette 1766-ban a budai Jézustársaság egyhori konviktusa és szemináriuma épületeinek felvételi rajzátmely az Orsz. Levéltárban van (Delineationes Div. 8. Nr. 439.

Szalaykirkgimn

205. l.

lyi
lé-
a já-
és di-
főka-

fal-
ör,
itett
, azért
Miná-
ik.Fran-
jött
omok
aros
mel-
ztett
s temp-
t kecs-

MDK

Jäger János Henrik kőfaragó, épitőmester + 1783

Schoen Arnold: Huda épitőmestereiről töredékek, vázlatok II. A budai épitészet mesterei Mária Terézia uralkodásától a Szépitési Bizottság megalakulásáig 1740-1808 Művért 1957. VI. évf. 4. sz. 301. l.

Jäger Janos Henrik

épitész

Gentmüeml

38, 334. l.

MAGYAR TUDOMÁNYI VALLAS ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI * HELSINKI

ícsos.

KIFIZETTETETT

MAGY. KIR. ÁLLAMPÉNZTÁR IX. ker.

Budapest, 1909. év május hó 17 n.

Kovács

MDK

Jäger János Henrik,kőfaragó és épitőmester
1735 óta müködött Pesten
1739-ben költözött Budára
1741-ben lett polgárrá
+1783.

Schoen Arnold: Budai épitőmesterekről töredékek vázlatok.
Müv.Ért.1957, VI.évf. 4.sz. ~~297~~-301 l.

Jäger János Henrik
építész

Genzale Brest

Fő-tér 1. Ház, kétszer megtört egyemeletes homlokzattal, 18-9-15 ablakkal, ma dohányraktár. Oldalhomlokzata 14 ablakkal és ives kapuval: Hajógyár-u.2.

Udvarán az egykori Zichy-kastély, barok, 5-3-5 ablakkal, oszlopoktól tartott kőkorlátos középerkéllyel, benne szép lépcsőházzal. Bal oldalhomlokzata oromzatos kiképzéssel, ez a kápolna, mely a Hajógyár-utca 2-be nyilik.

A kastélyt Zichy Miklós emeltette 1746-1757 között Jäger János Henrik budai mesterrel.

26. I.

ldszinti helyiségeiben középkori fal-
gben középkori falfestés. Romos.

s, 8 ablakos, diszes tört ivü barok
ett erős szemöldökpárkány. Pincéjében
II.század első negyedére vall. Föld-
maradványok. Romos.

letes, 4 ablakos, ablakok felett fél-
as főpárkány. Hátsó homlokzata, Uri-
kapu nélkül. Romos.

s, az emelet triglifes félpilléréi
11-13 sz. házak. Dongás középkori kapu-
helyiségek középkoriak, a többi föld-
maradványok. Romos.

3-as kapualja középkori, jobbra és
ra dongás középkori helyiség.

ló. Hajadon-utcai falában törökkori
elyreállitva 1948-ban.

, 4 ablakos, kapuja neogótikus. Az ab-
asai. Baloldalt befalazott félkörives
öldszinti szobák. Alatta pince. Hom-
tott téglaivekkel, gótikus falfestés
ókeret. Középkori emelete a vári há-
megkülönböztethető a palatium, az

os, emeleti ablakok felett kettős csi-

M. D. K.

JÄGER J. Henrik szobrász

Budai ferencesek (egyhor tájoszon rendi) temploma (Mártírok u. 23) fialtár és szobordiszei (17,68-70)

munkatárs: Bebó Karoly

repr.

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 236. l 238. l.

239. l.

Rónay Mária

Jäger J.H.: Szent Ignác-kut/1776/

SZABAD MŰVÉSZET

1955. 11.sz. 520.l.

/ZAKARIÁS G.S.: Budavár régi kutjai/

 M. D. K.

JÄGER János Henrik kőfaragó

Szül. 1708 körül Mainzban, magh. 1783.
1735-ben Pesten polgár, 1739-ben Budán
van, 1741-ben Budán polgár, 1755-ben
a várban háztulajdonos, 1757-ben ka-
marai „geometra" állásra folyamodik
1748–1754. Óbuda, Zichy-kastély épít-
kezésénél,

./.

Sggháry: Barokk szobrászat... Bu. 1959.
I. 220. l.

 M. D. K.

JÄGER János Henrik kőfaragó

Nála dolgozik Bossinszky kívő

Budakeszi, vendiglő

Budaörs kívói lakás

1747 – 1759. Újlak, plibániatemplom

1757. Esztergom, plibániatemplom

1748 – 1761. Buda, Szt. Anna-templom

építkezéseinél

Aggházy: Barokk szobrászat ... Bp. 1959.

I. 174. 221. l.

-3- M.D.K.

JÄGER János Henrik kőfaragó

Óbuda, Szinitáriusoknál lépcsőház-korlát kőfaragó munkái

Ott János kőfaragó legeinge volt

Aggházy: Barokk szobrászat... Bh. 1959

I. 174. 220-221. 251. II. 31. 41. 82. l.

MDK

Jäger János Henrik

budai kőfaragó mester

A Zichy -kastély /Fő-tér 1/ tervezője és kivetelezője/1746-57/ 216.o.

Repr: A Volt Zichy-kastély eredeti tervrajza alapján készült alaprajz.
214.o. 209. kép.
Zichy kastély /Fénykép/
215.old. 210. kép.
Zichy kastély mai épületének alaprajza.
215.o. 211. kép.
Borsos - Sódor - Zádor: Budapest. Bp. 1959.

Jäger János Henrik

MDK

tervei szerint

épitették 1746-56 között az óbudai Zichy kastélyt.

/209.210.211. kép/

71.o.

Borsos - Sóder - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

M.D.V.

JÄGER János Ilkovich építőmester

balásszinci közreműködése a

volt trinitarius templom és kolos-

tor kerezésénél

Budapest müemlékei II. p. 1962. 383. l

Jäger János Henrik

Bp. III. Fő tér 1. Volt Zichy-kastély

Jäger János Henrik budai mester 1746-57 közt épitette.
Szobrászati diszè Bebo Károlytól, festése Vogl Gergelytől.

Külsőleg részben helyreállitva 1956.
Repr.: 151. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
80-81.l.

Jager János Henrik, budai kőfaragó mester.

több izben baj volt vele, a bajai bányákból ~~XXX~~ nem szállit elegendö követ, több helyen téglát használ, kőfaragó legényeit-Bossinszky Ernö, Ott János, Thurner József, Vogl Albert panaszolják, h. nem fizet rendesen. //Schoen A.: A budai szent Anna-templom./

Pálinkás László: Esztergom XVIII. sz. müvészeti eml emlékei. Bp. 1937.
Belvárosi plébánia-templom.

MDK

Jager János Henrik, budai köfaragó-
nester.

a tanács övele kötött szerződést a szükséges
kő előállitására és kifaragására.
Réh Kálmán: "A régi Buda és Pest épitömesterei
Mária Terézia korában." pp. 80-81 és nota 47.

Pálinkás László: Esztergom XVIII.sz.müvészeti em-
lékei. Bp.1937.
Belv.plébánia-templom. ./.

M. D. M.

JÄGER János Henrik kőfaragó

Budán

bolt Zicky-kastély (Fő tér 1.) terve

(1746.) Bebo Károly közreműkö-

désével

(repr.)

ezt azonban ilyen formában nem

valósítottát meg

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 338, 339. l

346. l.

mdk

Jäger János Henrik

a Zichy kastély tervezője a Kolostor formai feltárásában közreműködött.

Bertalan V. A Kiscelli Múzeum 10. l
Bp 1962

le. D K.

JÄGER János Henrik építész

Óbuda, volt Zichy-kastély

(1746–1752)

A homlokzat rajzai Bebo Károlytól

(rest.)

Budapest műemlékei II. Bp. 1962. 138. l. 140. l.

Hebenstreit József pesti szobrász
sz.1719 Ybbs,1747.pesti polgár,
mh.1783 okt.23. Pesten. pesti Pálos/egyetemi/templom főoltára 1746,-Szécsényi Ferences templ.Szt.Bonaventura-szobra 1775

Jäger Henrik,budai szobrász
től
Jesper Ferdinánd,1740.pesti szobr.

Kundrich Károly,1733-tól
pesti szobrász
belv.templ.oldalkápolnának
oltárai 88-89.l

Mayerhoffer pesti épitész, 93.l.

Regele váci asztalos, 94.l.

Eszláry É.: Hebenstreit József.

Müvtört.Tanulmányok. Müvtört.Dokum.
Közp.Évk. 1954-55. 1957. 88-108.l.
Képekkel/

Gerl Karoly

Árverési Csarnok ~~kat.~~ aukcio

31. sz. 1926. febr. 814. sz.

32–41. nem szerepel

Hebenstreit
Jószef

Elsőtorban [illegible]

Gerő Gyula

Szobrász

Angolkis. tegl. Kőszobor 1751
Patrona Hung. – 2 domonkos szent, oromrati angalok

Vácrátóti tegl. Kőszobor

Fe. tegl. faragott tölgyfapalok 1748
3 stallum szerzetes figurárral

Jöngösi Ferences tegl. bímesfaszobor szt. Anna
1759 szt. Antal, szt. Ferenc oltárok
1760 főoltár szobr. díszei

Palos (Ta) tegl. Remete szt. Antal

Vác Ferences tegl. 1761

Műcs. kiáll, 1933 tól

Pipics 113. l.

~~Belo tegl. kálvária csoporta 1762~~
(?)

1769 Eger minor. tegl. főoltár
Stukkószobrai

Szécsény 1775 szt. Alajos

Jászberény Ferences tegl. szt. Alajos
szt. Bonaventura

1772 Beléfegyes szt. Pelu, szt. Pál szemes fe

1772 Esztergy. szt. Jeho tegl. szobr. vázlatai 9 szobor 1774 Bernt bújt [illegible] 1783 [illegible]
1780 Vácrátót tegl. 3 [illegible] szobor + szt. 3 sáp szobor
Pirke szt. Ferenc szt. Rohmer

Hebenstreith Tögl

Kpet. tagl fooltére 1746 →

Szécsi Ter. tagl tz Bonaventura szobra 1775

Jäger Henrik
Andai szobr.

Pesti Hirlap

Sz. 1719 Ybbs, 1747

1736 2f éves: pesti Pálosok szobrán pesti polgár

Jesper Ferdinand † 1783 okt 23 szobr

1740. pesti polgár

88-89. l

Kündrich Károly

1733. pesti polgár

Belvárosi tagl oldalkápolnáinak eltérés

Mayerhoffer pesti epitém 93. l

Regele vári asz. 94. l

Eszlány É: ↑ < T

Művészettört-i tanulmányok

Művészt. Dokum. Közp. Évk. 1954-55

Szerk. Dávid K.

Bp. 1957.

M.D.K.

Jäger J. H.
építész

A Károly kastélyt Jäger tervei alapján építették
1746-1757 között.

Budapest székesfővárosi történeti múzeuma kiállítása:
Buda, Óbuda, Pest 1800 előtt Budapest 1946. 11 lap.

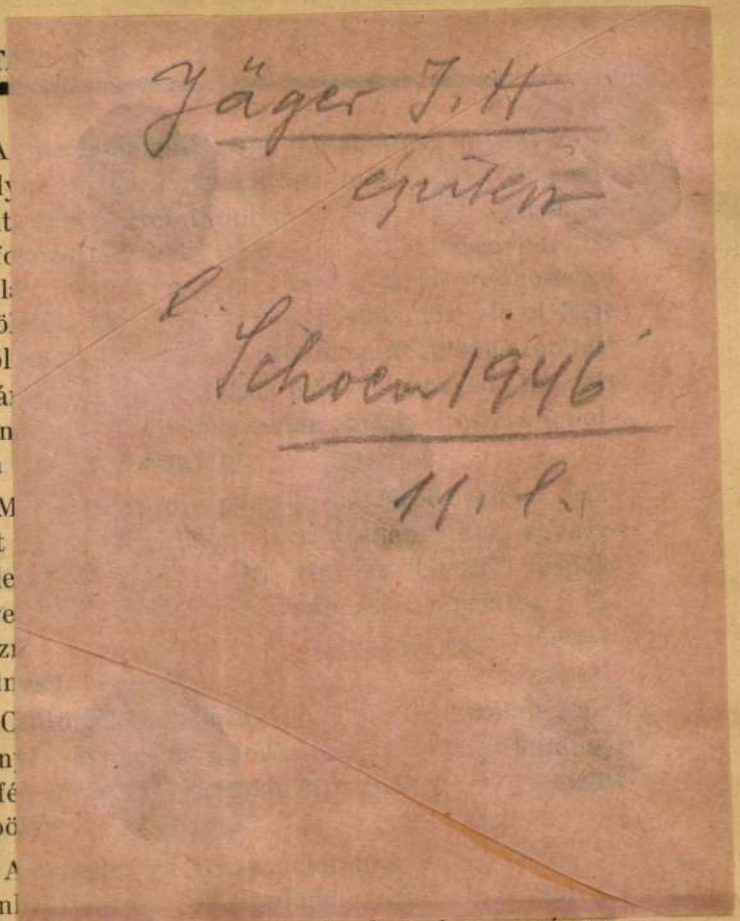

A ravatalozás a Nagytemplomban lesz vasárnap, ahova ezrek fognak elzarándokolni, hogy utoljára lássák és mondjanak Istenhozzádot annak a jó embernek, akinek meleg szive szeretetet árasztott

A

A mérhetetlen csapás súlya a
megnyugodva, mélységes fájdalommal jele
és rokon

MAKLÁR

**a tiszántúli református egyházkerület püs
biterium elnöke, m. kir. kormányfőtanács
rendes tagja, a Lelkészi Nyugdíj-, „Özve
kir. város törvényhatósági bizottságának
Igazgatótanácsának elnöke, számos**

1938 július hó 7. napján délután $^1/_2$ 4 ór
boldog házasságának 37. esztendejében el
A temetési szertartás július 10-é
és véget ér a Köztemetőben a város által

Drága halottunk emlékét soh

Debrecen, 1938 július 7.

Özvegye: **Maklár**
Gyermekei és veje

Unokái: **mándi M**
Testvérei: **Maklá**

Yajcza vár

Thallóczy Lajos dr

Jajcza (bánság, vár és város) története
1450–1527.
Bp. 1915.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Jajca vár

Horvátország

Luk Podravski

I. k. 683 l.

II. k. 683. l.

A Műbarát *Ruzicskay György* és *Pándi Kiss János* műveit mutatja be. Ruzicskay, a festő, lírikus hajlandóságú, a természet bensőséges hangulatait fínom érzékenységgel befogadó és elmélyedő szeretettel visszaadó lélek, kinek régebbi, futurista ízű művészetére halk, távoli visszhangként, csak két műve — a „Dolgozók" és „János jelenései" — emlékeztet. Előadását könnyedség, egyéniségét pedig a hangulatok bensőséges átérzése és éreztetése jellemzi. Fínom, gyöngéd hangulatot árasztanak tarka színekben pompázó tájképei is. Különösen szép az „Ébredő tavasz" csöndes szavú, szinte vízfüggönyön átszűrt napsütése; de hatásosak a gépek szürke-fehér-fekete szépségeit dicsőítő művei is.

Pándi Kiss János mesterségében tökélétes szobrász. Az arcképeken érzi magát legotthonosabban. Condos megmunkálásuk ellenére is, frissen ható, találóan jellemzett alkotások. Szépek fafaragásai is, melyeken túlzott gonddal simítja el a vésők okozta, az előadásra jellemző nyomokat, leplezve az alkotás technikai menetét.

A Műteremben *Fried Pál* káprázatos pompájú, harsogó színorgiákban kavargó pasztelljei („Bikaviadal", „Szénás szekér", „Bölényvadászok", „Dakari lányok"), tanuskodnak a művész tudásáról, őszinte sajnálatot keltve bennünk, hogy tehetségét sokszor a kispolgár alantossabb vágyait szolgáló, értéktelen fillérekre váltja föl. Orfeumi képei egyértékűek a „Le Sourire" illusztrációival s nyoma sincs bennük Toulouse-Lautrec keserű, sötéten gúnyolódó, nagyon is nyárspolgárellenes temperamentumának, akihez helytelen volna hasonlítani. Az ilyen frivol törekvés jelenthet némi — nagyon is kétes értékű — népszerűséget a művészettől igen távolálló rétegekben, de akinek a művészet egyéb, mint ezek tetszésének megnyerése, az nem futhat tovább ilyen sikerek után. Annál inkább, mikor tehetsége képessé tehetné komoly eredményekre.

Annál zavartalanabb örömet keltett a *Műterem* következő

Jajca vára

Thallóczy Lajos:
Jajca története.

Szentpétery Imre
könyvism. Századok
1916. 630. l.

fordulni. Ez azonban nem vesztette el bátorságát és magával huzta vezetőjét.

A mint felértek volna, egyszerre elnémult a vihar, a felhők eloszlottak, kibújt a hold és kisértetiesen világította be a romokot. Az idegen kijelölt egy helyet, a hol a pásztornak ásni kellett. Nem sokára vaslapra bukkant; ajtó volt, mely felpattant, a mint az idegen egy furcsa alakú kulcscsal megérintette. Nagy csarnok tágult előttük. Az idegen figyelmeztette a pásztort, hogy siessen, mert sokáig nem időzhetnek. A mint meggyujtott egy forgácsot, az egész csarnok ragyogni kezdett a drágaságoktól. A pásztor egészen el volt kábulva, szeme káprázott. Míg az idegen oda sem hederített a kincsekre, hanem egyenesen nekiment egy fülkének, melyből kiemelt egy apró szekrényt, a pásztor mindig csak ámult-bámult. Az idegen a milyen hamar ment a szekrény után, ép oly sietve fordult vissza és rákiáltott a pásztorra, hogy kövesse gyorsan, mert az ajtó mindjárt becsapódik és aztán nincs hatalom többé, mely kiszabadíthatná. A pásztor mind csak a tömérdek kincset bámulta. Végre az idegen erővel kilökte az ajtón. Alig voltak kint, becsapódott az ajtó. A pásztor semmit sem vitt magával, csak egy darabot, mely után kitántorogva nyult és melyet övébe dugott. Belülről rémes jajgatás hangzott, úgy hogy a pásztor menekülni akart. De az idegen ott tartotta, hogy újra behányják a gödröt. A völgyben az idegen még gazdagon megajándékozta a pásztort és azután gyorsan eltünt az egyszerü kis szekrénynyel együtt.

A pásztor, mikor reggel fölébredt, azt hitte, hogy csak álom volt az egész. De zsebeiben megtalálta az idegentől kapott pénzt, övében egy drága dohány-szelenczét. Elmondta az egész történetet a bátyjának és ketten együtt újra felmentek ásóval, kapával. Felásták mélyen és messze az egész környéket, ástak napokig és hetekig, de a vasajtót nem találták meg többé sem ők, sem azok, a kik a történet hallatára utánuk ástak tovább.

Így van tele ősi emlékekkel a történelmi város egész környéke is, külsőjénél úgy, mint hagyományainál fogva egyike a legregényesebb pontoknak az egész országban.

OROSZ FEGYVERKEZÉSEK.

Mint a márcziusi időjárás, oly veszélyes a diplomácziai láthatár is Európa nemzetközi viszonyaiban. Hol a béke napsugara mosolyg fel pillanatra, hol meg ujra a fenyegető háboru tornyosuló felhői riasztanak. Bismarck parlamenti többsége, melylyel az uj választásból kikerült, nem hozta meg a kivánt gyümölcsöket, sőt Bulgáriában is újabb bonyodalmak nehezítik a helyzet megoldását. De akármerről várjuk is a villám beütését, bizonyos, hogy Európa békéje czérnaszálon függ, s a fegyverkezésben kimerült népek előtt már-már egyre megy, hogy vajjon a béke további biztositásának terhei alatt roskadjanak-e össze, vagy pedig a háboru koczkájára tegyék fel utolsó reményöket. Fokozódó aggálylyal tekint ily körülmények közt mindenki a monarchiánk és Oroszország részéről hosszabb idő óta tapasztalható fegyverkezésekre. Az orosz kormány csak pár nappal ez előtt rendelte el egész sereg oly hadkötelesnek tényleges szolgálatra való behivását, kik korábban föl voltak mentve s kiknek száma most legalább 100,000-re rúg. Varsóból irják, hogy a város közelében a következő csapatösszevonások történtek ujabban, a vár védelmére szolgáló tüzérségen kivül. Az 5-dik hadtest, két tüzér-dandár, egy lovas hadosztály egy más tüzérdandárral, két vadász-dandár, egy műszaki dandár, két hadosztály kubáni kozák, négy hadosztály doni kozák, a harmadik gyalogsági hadosztály a gárda-csapatokkal, a második lovas hadosztály harmadik dandára, a hatodik hadtestparancsnokság a gyalog hadosztályokkal, három tábori üteggel, s egy lovas-hadosztály egy tüzérdandárral. Lublinban vannak a 14-dik hadtest gyalog-hadosztályai és tüzér-dandárai, egy lovas hadosztály tüzér-dandárral, és egy hadosztály doni kozák tüzérséggel. A Gurkó tábornok parancsnoksága alatt itt felállított csapatok összes száma 80,000. Továbbá Modlinban tábori barakkokat helyeztek el 20,000 ember számára a vasutvonalak mellett. Novo-Gerrgiewskben négy erőd lett ellátva új Mauser-ütegekkel, melyek a Visztula felé néznek és a Narewi hidat védik. A kiewi tárakat ujra megtöltötték s egyik képünk épen egy bomba-szállitmány lerakodását mutatja be, mig más képeinken különböző fegyvernemü orosz katonaság látható: császári testőrlovasok, cserkeszek, kik a czár személyes kiséretét képezik, a Péter-Pál granátosok, kik a czári palotát őrizik, egy dragonyos-különítmény utban Szent-Pétervár felé, végre pedig egy jelenet a kozákcsapatok ezrediskolájából.

Lovas a császári testőrségből.

Cserkesz a császári testőrségből.

Bomba-szállitmány a kievi fegyvertárban.

OROSZ HADIKÉSZÜLETEK.

LAKOMÁZÁS A RÓMAIAKNÁL.

Miként a görögöknél, úgy a rómaiaknál is napjában csak egyszer volt nagyobb étkezés és pedig rendesen késő délutáni órákban. A reggeli és déli evés igen egyszerű volt. A főétkezéssel kapcsolatban állott az ivás is régi szokás szerint előbb nem is lehetett iváshoz fogni.

Az ételek között nagy szerepet játszottak a földmüvelés termékei s különösen a gabona. Buzából készitették a kenyeret, az árpát vizben összegyurva különböző formák szerint kiszáritották s azután igy sületlenül, egyszerüen megnedvesitve ették meg. A szegényebbek árpalepényt használtak buzakenyér helyett. A rozst élelmi szernek nem használták s nem is termesztették.

A reggeli egyszerű volt; rendesen csak kenyeret ettek, s néhány korty bort ittak reá. A második étkezés délfelé már gazdagabb volt. A szegények tésztapépet és zöldségeket ettek, különösen babot, borsót és hagymát, a vagyonosabbak ellenben tejet, mézet, sajtot s hideg vagy felmelegitett pecsenyét, dessertként még datolyákat, fügét és olajbogyókat. Tiszta bor mellett ittak «mulsum»ot, azaz bor vagy must és méz keverékét, mely kellemes részegitő hatásu volt. A zöldséget és hüvelyes veteményeket rendesen vizben főzték s megsózták. A húst régebben kizárólag nyárson sütötték, később azonban olajban, mely általában egyik főeledelök volt, s a zsir és vaj, sőt még a tej helyét is pótolta, mely utóbbit nem itták, csak a sajtkészitésnél használták.

A főétkezés vagy is «cœna» az előkelő osztályoknál rendesen három részre oszlott, nem is emlitve a pótétkezést (mensa secunda), melyről alább szólunk. Az első csoportban a halak szerepelnek, rendesen márna vagy ángolna, melyeket a Feketetenger vagy Spanyolország partjairól besózva nagy mennyiségben hoztak Rómába s más nagy városokba. Az ángolnát tiszta vizben mosták meg, czukorral meghintve csuporba tették s azután fehér bort s egy kis finom olajat töltve reá, kocsonyává főzték. Midőn asztalra került, az assafœtida foghagymaszerű gyökerének porával hintették be.

A «cœna» második csoportjának főtárgya a vadpecsenye volt. Szarvas, őz, nyul, vaddisznó, medve, különféle madarak tartoztak ide. Kedvelt eledel volt a hizlalt nyul. Az ó-korban ugyanis tömegesen fogták össze a nyulakat, s egy nagy négyszögű ól egymás felett álló ketreczében szabályszerüen hizlalták. Ugyanezt az eljárást alkalmazták a mezei egereknél, melyek szintén igen kedvencz eledelek voltak. A fő étek rendesen egy vaddisznó volt, melyet egészben tettek fel az asztalra s csak azután, midőn a vendégek már eléggé megbámulták, hivták elő a felszelőt (scissor), ki ügyesen darabolta szét. A szelid disznóból rendesen csak különféle kolbászokat s apróbb pecsenyéket készitettek, de egészben csak a malaczokat tették fel az asztalra.

A főétkezés harmadik csoportja szárnyas állatokból állott. Igen kedvelt dolog volt az asztal közepére tenni egy sült fáczánt aranysárga szinü fenyőmadarakkal köritve. A fenyőmadarakat is rendesen szabályszerüen hizlalták s egy darab 3 denárba, mintegy 80 krajczárba került s ezért csak vagyonosabb emberek tudták ezzel vendégeiket ellátni. A fáczán mellett sok helyen szerepelt a páva, melyek kezdetben Samos szigetén Juno templomában tenyésztettek. Káposzta, spárga, árticsóka, gombák stb. képezték a mellék-ételeket s ehhez járult, habár mérsékelve, a tiszta bor.

JAJCZA,

a magyarok utolsó végvára Boszniában.

A magyarság utolsó végvára Boszniában Jajcza, e történeti multunkkal oly szorosan egybeforrt város, hol a bosnyák királyság elbukott, mikor II. Mohamed kezébe néhány hét alatt hetvennél több város esett, és a hol ismét ujra támadt, mikor Mátyás király 1463-ban magyar fegyverek diadalával visszafoglalta. Ettől fogva Jajcza egy török-magyar Ilionná lett, a kereszténység egyik védbástyájává, mely ellen minduntalan újabb hadakat vezettek Mohamed, majd Bajazid. 1464-ben ismét Zápolya Imre védte II. Mohamed 30,000-nyi seregével szemben, 1500-ban Mátyás fia, Corvin János verte vissza Bajazid szultán seregét a vár alatt, úgy hogy ezrével vesztek a Vrbász vizébe. 1520-ban pedig az öreg Keglevics Péter tartott ki mindvégig mellette, a midőn a magyar Boszniára oly súlyos csapásokat mértek a szendrői és boszniai szandzsák-bégek, s Uzref és Szinán basák a Száván átlépve, a nándorfehérvári és szendrői basákkal Jajcza ostromára indultak.

Miután a törökök egy ideig hiába ostromolták a várat, úgy látszék, hogy meddő törekvésöket feladják. De Keglevics Péter megtudta, hogy ez csak csel; hogy a törökök megállapodtak, az erdők védelme alatt vagy hegyszakadásban rejtőznek és ottan éjjel-nappal ostrom-hágcsókat készítenek. Keglevics tehát még éberebben őrizte a falakat, csapatainak egy részét pedig kiküldte az erdőbe, hogy ottan lesben álljon, míg ágyúszó adandja a jelt, hogy ráüssenek az ellenségre. De még további cselhez is folyamodott. Ünnep előestéje lévén, maga köré gyüjtötte a lányokat és asszonyokat és felszólította őket, hogy menjenek ki a város elé, a «kraljeva polje», királymező nevű térségre* énekelni, tánczolni, mint a hogyan bátor béke idején szoktak.

Az éj folytán a törökök előjöttek rejtekeikből ostrom-hágcsókkal. És a mint a városhoz közelednének, hallják a víg danát és a guzla hangját, majd meglátják a holdvilágban tánczoló víg fehérnépet, s ennyi gondatlanságra maguk is gondatlanúl oszlanak, eldobálják a létrákat, hogy nem a várat, hanem az asszonyokat rohanják meg.

Ekkor dördűl meg az ágyú, *Keglevics Péter* kirohan a várból, a lesbe állított csapat is ráüt a törökre, fegyvert fognak az asszonyok, leányok is, és lekaszabolják a törököt mind egy szálig. Így mondja a jajczai monda.

Hazánk története e nevezetes helyének szentel egy egész fejezetet Asbóth János már többször említett könyve «Bosznia és Herczegovináról. Az út a majdáni magas rézbányáktól vezet Jajczába, bükkös hegyek közt, melyeken a Pliva vize szakad alá zúgó cascadokban, s Jezero falvánál egy kis szigetet képezve, apró erecskékben tajtékzik a sziget sűrű bozótjában össze-vissza. Az utolsó felkelés alatt sok derék katonánk vérzett itt el s emléköket egyszerű obeliszk jelöli a falu bejáratánál. Túl a falun a Pliva gyönyörű hegyi tavakat képez, melyekben a sötétzöld hegyek kékes tónusokban tükröződnek, míg partjaik sással és vizi liliommal vannak benőve.

Jezeróból jöve, jobbra kanyarodik az út Jajcza városához, balra pedig rövid meredek gerincz vezet egyenesen a várba. Régi sirok mellett elhaladva érünk az ormos tornyu, falba épített szűk, ódon kapuhoz, hol magyar bakákból álló kis helyőrség tanyázik. A belső vártér egyenetlen négyszög, melynek nyugati s képünkön látható oldala 200 méter hosszu, a többi sokkal rövidebb. Tetejökben már letört, belsejökben bedőlt, de kívül még mindig erős tornyok védik e négy sarkot. A várfalakba épített czifra faragott kövek és oszlopfejek arról tanuskodnak, hogy valamikor az udvaron pompás díszépületek állhattak. A várudvaron is hevernek ily ékített kövek, köztük egy szép sarokpillér, alján faragott levelekkel. De áll az udvaron egy kisebb mecset is, mely már Omer basa ideje óta csak fegyvertárul szolgál s látható nyolcz ágyucső Mátyás és I. Ferdinánd idejéből, kettő felirással és czimerrel.

Csak ha letekintünk a tojásdad csúcson álló (innen a Jajcza név; jajce = tojás) vár fokáról, látjuk, milyen erős és bevehetetlen lehetett ez régen. A vár a Pliva és Vrbász által képezett tompa sarokban áll, melyek megvíhatlan várárkokat képeznek, főleg mivel a Vrbász házmagas sziklafalak közt folyik. A két folyó közti területet kopár sziklahegység foglalja el, mely csak szorosan a patak partján enged közeledő utat. Nyugatra messze a jezerói tavak hasonlíthatlan szép látványa tárul, szikláról sziklára szakadva, itt-ott apró házcsoportok, régi romok s egy-egy magánosan álló kis mecset. Északra a Vrbász két partján üdezöld vetések terülnek el, majd közelebb, épen a vár alatt, egy kisebb gulaforma domb tarka török temetőkkel körülvéve, hol egykor állítólag a királyok nyári kéjlaka állott. De a mi a látványt épen elbűvölővé teszi, az három hatalmas épület alattunk; az egyik egy egészen kerek, vaskos csonka torony, melyben egykor állítólag medvét tartottak a bosnyák királyok. Ettől jobbra és balra egy-egy mecset, melyeken felismerhető a középkori keresztény jelleg. Egyik a «Joanszka», a Szt. János temploma volt, a másik Lukács evangélista gyönyörü karcsu, négyszögletü román stylü temploma, Bosznia legremekebb, de fájdalom, nagyon düledező műemléke.

A medvetoronynak semmi bejárata sincs, s valószinü, hogy földalatti összeköttetésben állott a várral. Most «adet», azaz vallásos tilalom fekszik a tornyon, s a babonás hit azt tartja, hogy a ki behatolna, baleset éri, vagy termését veri el a zápor. A Lukács-templomot egykor mecsetnek használták a törökök, a tetejébe épített kéményszerü minaret-darabról itélve, de most szintén el van hagyva. Lukács evangélista állítólag itt élt és halt volna meg, itt is volt eltemetve, s hulláját a barátok Jajcza elfoglalása után Velenczébe vitték.

Jajcza nagy bucsújáró-hely is. A szomszédságában levő Szent Iván templomról azt hiszik, hogy angyalok hozták át a Vrbász balpartjáról, mikor a törökök Jajczát fenyegették. Ide jön Szent Iván napján mindenki, kinek valami baja van. Térden csusznak Szent János aranykoronás szobrához, melynek érintése után a beteg helyre teszik kezöket, s pénzdarabokat dobnak az előtte levő tányérba. Az ottani barátnak ördögűző hatalmat is tulajdonítnak. Szorosan összeguggolva űlnek vagy feküsznek rokonaik által tartva a hülyék vagy őrjöngők a barát előtt, ki szent formuláját elmondja felettök. A jelenetre homályos lámpavilág vet fényt, s visitó kiáltás, sirás és jajgatás zűrzavara vegyűl össze. Valláskülönbség itt nincs s a mohamedán is hagyja fejére tenni a feszületet, s kimondja Jézus nevét s a mohamedán asszony is leteszi fátylát, hogy ellent ne álljon a szent hatásnak.

A várnak érdekes katakombái is vannak, melyekbe a vár délnyugati oldalán gyepes földhullámba épített kis ajtó vezet le. Koromfekete sötétségben, denevérszárnyak suhogása mellett vezet le a 16 fokú lépcső a katakombák szűk előcsarnokába, melyet most a helyőrség zöldséges pinczének használ, azelőtt pedig sörös pinczének használták a királyok és királynék ősrégi sírboltját. Alacsony falba vájt ajtón kell belépni e csarnokba, mely mintegy 20 lépés hosszú, tíz lépés széles, csúcsos boltozattal tetőzve. Apró lyukakból víz bugyog ki, itt-ott egy szalamander félénken huzza meg magát, a közepén ismét nagyobb üreg tátong, melybe szintén lépcsők vezetnek le. Három-három fülke áll jobbra és balra, kettő a bejárattal szemben, de mind összefüggnek egymással s a középcsarnoktól a sziklában meghagyott fallal vannak elválasztva, melyet áttört művű keresztek, félholdak és napok ékítnek. A bejárattól jobbra még egy nyílt fülke van, köröskörül két láb magasságú köpaddal, melyeken ülésül köralaku bevágások vannak. Minthogy az ülések fölött csurgók vannak a falba vésve, melyeken víz szivárog, azt hiszik, hogy ez üléseken rabokat kínoztak. A már említett középen levő üregbe tíz lépcső vezet le. Itt egy nagyobb boltozat mögött szintén oltár áll, fölötte szintén áttört művű vékony fal nagy kereszttel, balról félholddal, jobbról nappal. Ezt a «királyné sirboltjá»-nak nevezik, s az egész bámulatos kitartással van termés-sziklából faragva, minden idegen rész nélkül.

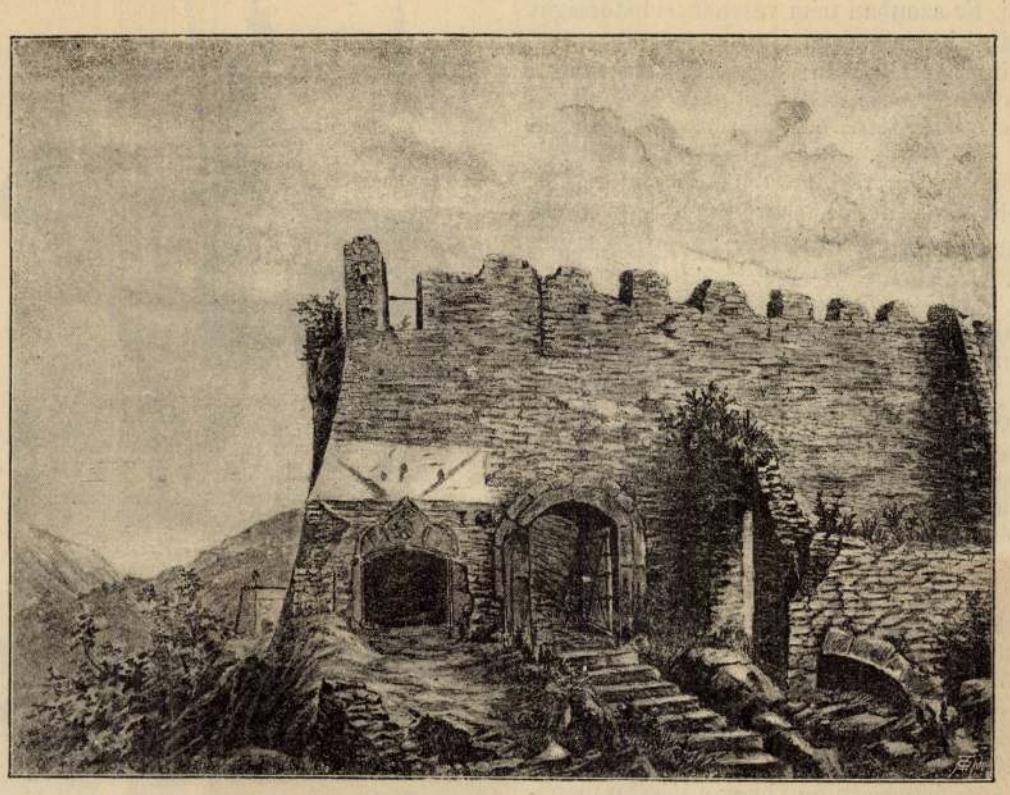

JAJCZA VÁR NYUGATI OLDALA A KIRÁLYI CZIMEREKKEL.
Asbóth János «Bosznia és a Herczegovina» czimü könyvéből.

Ösi hagyományokkal és a múltnak emlékeivel van különben megtelve az egész vidék. Közel áll ide *Komotin* vára, valóságos sziklatetőn, úgy hogy csak életveszélyylel lehet falaihoz jutni, melynek sem kapuja, sem ajtaja nincs. Úgy húzták fel és eresztették le az őrséget. Az utolsó vár is volt, melyet a törökök elfoglaltak. Az ostrom alatt egy török vitéz, miután már leütötték a fejét, még jó darabig tovább szaladt. A helyen, a hol végre elesett és a hol el is van temetve, muhammedán sírbolt áll, melyhez, mint szentnek sírjához, zarándokolnak a muhammedánok. A katholikusok azonban azt állítják, hogy itten egy szent püspök van eltemetve, sőt hogy kincsásók megtalálták volna a püspöki gyűrűt is, és így e hely is a különböző felekezetek tiszteletének tárgya. Tény, hogy Komotinnál találtak egy kigyó-alakú ezüst karpereczet.

A nép hite szerint ma is rengeteg kincsek vannak a vár alatt eltemetve.

Sötét, viharos éjjel, — így szól a monda, — egy idegen jelent meg egy komotini pásztornál és felszólította, hogy vegyen ásót, kapát, lámpát és kisérje fel a komotini várhoz, mert onnan le kell valamit hozni. Gazdag jutalma lesz érte. A pásztor vonakodott. Ilyen sötétségben fel sem lehet jutni, de különben sem tanácsos éjfél körül a kisértetek ama tanyáját háborgatni. De meg a nyáját sem hagyhatja el, mert megeszi a farkas.

De a jövevény annyit beszélt a pinczékben rejtett kincsekről, melyekhez csak ő férhet hozzá, a ki parancsolni tud a kisérteteknek, addig magyarázta a pásztornak, hogy markolhat e kincsekből a mennyit csak akar, úgy hogy dúsgazdag ember lesz, ha odavész akár az egesz nyája is, míg a pásztor végre vállalkozott a veszedelmes útra.

A szakadó esőben sikamlós volt a meredek szikla, a lámpa alig vetett rá ingatag világot, a bömbölő vihar majd hogy le nem döntötte az embert.

Négykézláb voltak kénytelenek útjukat keresni, fejük felett lezuhogó sziklák röpültek a mélységbe.

A pásztor átkozta az idegent és vissza akart

* A jajczai monda szerint itt végezték ki Tomasevics István királyt.

ERDÉLYI FIGYELŐ 90/12

JAJCZA Péter

E számunk képzőművész vendége:

JECZA PÉTER

Művészi pályája meredeken ívelt föl. Meglepően simán, komolyabb megtorpanások, tétova próbálkozások, fölösleges kitérők s meddő útvesztők nélkül zárkózott fel mindjárt az elején, pályakezdő ifjú tehetségként a kortárs hazai szobrászat élvonalához, ahol immár több mint negyed évszázada megkülönböztetett hely és státus illeti meg. Kivételes talentumára, amelyhez mindenkor szívós szorgalom s határtalan munkakedv is társult, már főiskolás korában fölfigyelt a szakma. Kádár Tibor, Virgil Fulicea, Kós András és Romul Ladea eminens növendéke volt. Sikerültebb munkáit gondosan kimódolt első, témás kompozícióit sorra díjazták az országos diáktárlatokon. Nagyszerű előmenetelének s bizonyítványának köszönhetően tanítványból helyben oktatóvá léphetett elő. Tanulmányai befejeztekor ugyanis Temesvárra nevezték ki a frissiben megalakult rajztanárképző kar tanársegédévé. A rajztanárok több nemzedéke, évjárata tekintheti s vallja mesterének; később a műépítész-jelölteket tanította formatanra, legutóbb pedig a műszaki rajz rejtelmeibe vezette be a jövő gépészmérnökeit a Traian Vuia nevét viselő műegyetemen. Sokrétű, nagyon dús és rendkívül eredményes felsőfokú oktatói tevékenység áll mögötte. Egészséges, kiegyensúlyozott, egymást kölcsönösen serkentő és megtermékenyítő kapcsolatot, szoros összhangot tudott teremteni a nevelői és a műtermi alkotómunka között. Szobrászszerszámait az évek során alig hagyta pihenni; rózsaparki műhelyében valósággal állandósult a vésők, a kalapácsok, a fúrógépek, a bronzcsiszoló villanymotorok eleven, dobhártyát próbáló zaja. Hétről hétre szinte újabb, jellegzetesen egyéni formanyelvű szoborkompozíciókkal gyarapítja művei gazdag és értékes sorát.

Művészi érlelődését, alkotótevékenysége dinamikus és gyümölcsöző kibontakozását több vonatkozásban is jótékonyan befolyásolta, erőteljesen katalizálta a Bánság korszerű megvalósításokra, az újító törekvésekre mindig is fölötte érzékeny és nyitott plasztikai közege és légköre, amelybe szerencsés sorsa a hatvanas évek elején vetette és vezette. Képzőművészeti életünk gyökeres megújulásának, általános felpezsdülésének feldúsult, élénk korszakában a megcsontosult, a könnyen bénítóvá merevülő szobrászati örökséggel és hagyományokkal egyáltalán nem rendelkező Temes-közben, a Brâncuşi korszakos magvetése nyomán óriási fejlődésnek és diverszifikálódásnak lendült huszadik századi modern plasztika leülepedett és legfrissebb előremutató eredményeit, kimeríthetetlenül gazdag és sokszínű formakincsét eredetien kamatoztatva és fölhasználva, egyénivé hangolva és asszimilálva alakította és kristályosította ki mindössze néhány tevékeny esztendő leforgása alatt jellegzetes stílusát, összetéveszthetetlen alkotói szemléletét, magatartását és gondolkodásmódját, kifejező s rendkívül választékos művészi jelrendszerét. Túljutva az útkeresés, a szertelenebb kísérletezések s az erőpróbaként felvállalt hagyományosabb szobrászi feladatok mozgalmas, eleven pezsgésű kezdeti időszakán, Jecza Péter fokozatosan rátalált az absztrakt szobrászat geometrikus-organikus-lirikus ágára, amelyhez a tömörítés, a formai letisztulás és egyszerűsítés lépcsőfokain, egymást követő fázisain makacs céltudatossággal továbbhaladva tulajdonképpen mindmáig töretlen hűséggel ragaszkodik. Tömbszerű, többé-kevésbé szabályos felületek határolta, erőteljes belső kohéziójú kompozíciói hatásos, fokozott expresszivitású, beleérzésre és továbbgondolásra serkentő, izgalmasan változatos alakzatokba, plasztikai struktúrákba sűrítik a kiegyensúlyozottság s a szándékosan megsértett szimmetria, a feszültség és a tiszta harmónia, a lendületes mozgás és a tökéletes nyugalom, a lángoló kitörés és a bölcselkedő elmélyülés sokatmondó, kifejező és korszerű szimbólumait. Újabban leginkább ciklusokban, kiadósabb szoborsorozatokban gondolkodik; újra- és nyugtalanul továbbgondolva bizonyos plasztikai ötleteket és megoldásokat egymásból kibomló, egymást alátámasztó s kölcsönösen gerjesztő változatokat készít a szívéhez, a művészi elgondolásaihoz különösen közel került témákra. Szobrai jelentős részén a mozgásnak — a táncnak, a szárnyalásnak, a kitörő lendületnek — juttat kiemelt, meghatározó szerepet, hangsúlyozottabban mértani fogantatású formaegyüttesei ugyanakkor jórészt az elmélyülés, a bölcs nyugalom, a tökéletes le- és megtisztulás kifejezésére, eredeti ábrázolására irányuló törekvés sokatmondó hatásos eredményei.

A minimal art elveihez és formavilágához közelítő szobrászata dominánsan alapformájává Jecza Peter a legszabályosabb téglatestet, a kockát emelte, amelyet végső soron az egyensúly, a harmónia, a teljesség, a tökéletesség, a rend, a béke, a tisztaság s az egyetemesség tömör megtestesülésének lát és tekint. Nem kimért, sima lapú geometriai formákat szerkeszt csupán, hanem az arányokat, a szabályos kereteket szándékosan megbontva, felbolygatva, megzavarva szerves, antropomorf utalásokat, lényegükre egyszerűsített motívumokat sejtet, fedez és tár fel a kocka tömbjében. A formaalkotásban legtöbbször az emberi és a természeti arányokból, helyzetekből és viszonylatokból kiindulva jut el az egyszerűsítés, a tömörítés, a dúsítás lépcsőfokain át a nagyfokú absztrakcióig. Behatóan foglalkoztatja a szoros összetartozás, a meghitt kapcsolat, az ölelkezés, a megállapodott nyugalom, a kiegyensúlyozott harmónia, valamint a mozgás, a lendület, a ritmus adekvát plasztikai kifejezése a tér és tömeg, a tér s az idő sokrétű összefüggésében. Formai összefogottság s eredetiség, tökéletes technika, a plasztika legnemesebb anyagának — a bronznak — a használata, az igényes kivitel jellemzi legfrissebb alkotásait, amelyekben korszerűen fogalmazódnak meg, öltenek formát a legtisztább szobrászi gondolatok. A simára polírozott bronzfelületek gazdagon érvényre juttatják a fény váltakozó játékát, amely újabban valósággal beleszervesül Jecza Péter szobraiba. A zárt, tökéletesen megmunkált külső felületek, valamint a dinamikus áradású, szétfeszülő, helyenként előtörő benti formák közötti ellenpontozottság, jellegzetes kontraszt és feszültség fokozott kifejezőerőt, hatványozott mozgalmasságot kölcsönöz a Bega-parti városban élő és alkotó művész szobrainak.

SZEKERNYÉS JÁNOS

Pár (bronz)

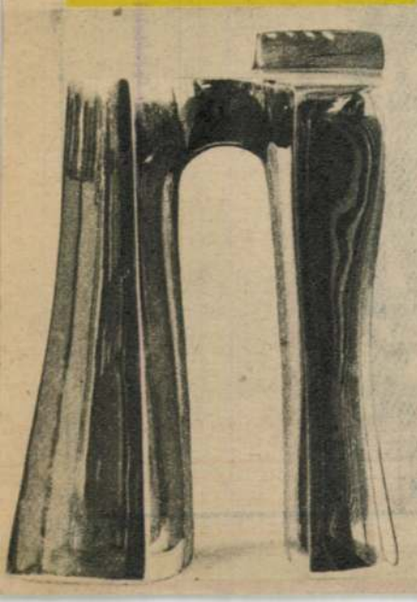

Geológia (bronz)

Kapu (bronz)

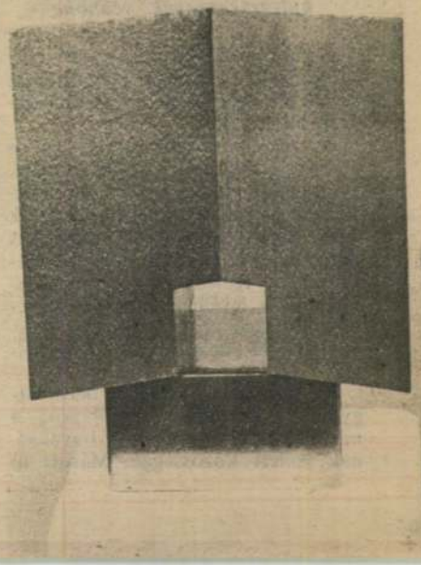

RMDSZ vette kezébe az ügyet, s az ő kezdeményezésére neveztek ki kultúrfelelőst, így: Pető Béla tanítót Lázáriban. Bogdándon a MADISZ volt a kezdeményezőbb, annak elnöke, Nagy András mtsz-tag, brigádos vette át, az ifjakkal együtt, az irányítást. Legyen bármiképp, a Művelődési Minisztériumnak mihamarabb véglegesítenie kell a kinevezéseket, mert nem egy művelődési otthonban nagy értékű leltári javak sorsáról van szó, no meg az sem lehet, hogy valaki csak másodállásban, „amikor jut rá idöm" alapon szervezze a kulturális életet. Sok a pótolnivaló, ami egész embert kíván. A választást, kinevezést azonban nem szabad elhamarkodni, olyan embert keressenek, aki össze tudja fogni az ifjúságot, akiben van kezdeményezőkészség és képesség, akiben olthatatlan a műveltség, a művelődés igényének lángja. Beszélgetőtársaim sürgették egy olyan megyei szerv létrehozását, amelynek elsődleges feladata nem az irányítás, hanem a segítségadás. Fölemlítették a *Zöld erdőben fenyő zöldje* (1972), a *Darai népdalok* (1973), *Szatmár vidéki néphagyományok* (1979) című megyei(!) kiadványokat, amelyek a tanerők saját gyűjtéseit ölelték fel, mérhetetlen segítséget nyújtva műkedvelőinknek. Ezt a munkát folytatni kell, intézményesen támogatni és anyagilag-erkölcsileg elismerni. Fel kell tárni a megye tájegységeinek valóban autentikus magyar népviseleti örökségét, táncainkat, népszokásainkat. Hisz nagyon sok még a szunnyadó érték, a huszonnegyedik órában még megmenthető kincs. Mérhetetlenül nagy szerep hárul a tanítókra az iskolai művelődési élet alakításában, abban, hogy a gyermekekkel — különösképpen a városi blokkrengetegben élőkkel — felismertessék e népi kultúra értékeit, szépségeit; életkori sajátosságaikhoz igazodóan előbb a mondókák, a gyermekjátékok, az énekesmozgásos játékok, a népi tánc, a színjátszás lépcsőfokán vezetve el őket a népi s az egyetemes kultúra világába. Példa értékű a kökényesdi helyi néprajzi múzeumszoba a művelődési otthon oldaltermében. Az itt felhalmozott több száz tárgyi emlék a múlt egy-egy szeletét mutatja be, önismeretüket erősítve, szorosabbra fűzve a szálat a szülőföldhöz, az otthonhoz.

Legyen az RMDSZ kultúrversenyek védnöke

A napjainkban újraszerveződő műkedvelő csoportok munkája, igyekezete, törekvése az előadásokban ölt testet.

A művelődési mozgalom fontos elemének tekintik a szomszédolást. A bogdándiak ma is szívesen emlékeznek vissza kiszállásaikra; útjuk egész Sepsiszentgyörgyig vezetett. A lázáriak e téren is kárvallottak maradtak: a Kolozs megyei méraiakkal csak a levélbeli kapcsolat-felvételig jutottak el, a gyakorlati megvalósítástól eltanácsolták, „lebeszélték" őket.

Az újraszerveződésre a helyi hagyományok alapján kerül sor, a már ismert csoportok verbuválódnak ismert közösséggé. Másutt új művelődési szervezödésre is sor kerül. Bogdándon például irodalmi kör alakult, melynek első összejövetelén Dsida Jenő életét és költészetét méltatták. Lázáriban az első hívó szóra több mint száz fiatal jelentkezett szereplésre. Ez ismételten eszembe juttatja az ombódiak vélekedését: „sokkal fejlettebb országokban is van erre igény, épp nálunk, ahol a hagyományok még elevenen élnek, épp nálunk ne lenne erre szükség?" Az ifjak szereplésvágyára mindig építeni lehet, csak meg kell találni a hangot, amellyel hozzájuk közeledjünk. S ha ez sikerül, akkor a diszkó nem ellenfél, hanem társ lesz a szabadidő hasznos, értelmes eltöltésében.

A jó szereplés pedig teret, mind tágabb teret kíván, rendszeres találkozókat, versenyeket. Az idősebbek fölemlítik a Magyar Népi Szövetség áldásos tevékenységét, s abból kiindulva javasolják: legyen az RMDSZ kultúrversenyek védnöke, a jövőben magyar a magyarral vetélkedjék, elkerülendő az örök második helyezést, a kultúrától idegen szempontok szerint történő leértékelést.

Égető gond a szakképzés hiánya

Közismert, hogy a kultúrmunka neheze — különösképpen falun — a tanítókra hárul. Igen ám, de az elkövetkező években e téren óriási méretű nemzedékváltásra kerül sor: a nyugdíjba menőket jobbára csak szakképzetlenekkel lehet majd pótolni. Ki veszi kézbe akkor a csoportok vezetését? Nincs olyan falu, ahol ne állna előttünk ez a kérdés.

Égető gond, hogy tanítóképzőinkben, egyetemeinken az ilyen irányú felkészítés szinte teljesen hiányzik. Érdekes jelenség az is, hogy például a temesvári főiskolák végzettjei jóval több közművelődési tapasztalattal térnek haza, mint kolozsvári társaik. Ombódon figyelmeztettek arra is, hogy a főiskoláinkon meg kellene tanítani a jövendő tanerőket, mérnököket, orvosokat, hogy miképp s mily módon teremthetnek bensőséges kapcsolatot az emberekkel. Ez a siker alapvető feltétele a munkában, így a műkedvelő mozgalomban is. Ki gondol erre? Ki gondol a népművelő, népnevelő szakismeretek egyetemi szintű oktatására, a tanítóképzők tanrendjébe történő bevezetésére?

Lelkesedésben, tenni akarásban nincs hiány. S tervekben sem. Meggyőződésem: a közművelődés, a műkedvelő mozgalom nagy jövő elé néz, új tartalmat, új formát ölt. Nem az a fő gond, hogy milyen színekből áll a táncruha kelméje, a tulipán piros-fehér-zöld színkombinációja sem bizonyul már irredentizmusnak... Régen sem volt az, csak a felügyelők, rosszindulatú hozzánemértők tekintették annak... És remélhetőleg Pető Bélának sem kell mondania többé ilyen vigasztaló szavakat: „ha nincs sikerünk a versenyen, elmegyünk szerepelni a szomszéd faluba".

MÁRIÁS JÓZSEF

Jecza Péter: Közelképes (bronz)

A kiál… falá… gato… tilht… ság… gek… ron… képbe rendezte: tanuló lányát, repülő madárrá, gyermekét ölelő anyává, anyja szoknyájába kapaszkodó gyermekké. Távolabbról nézve olyanok ezek a szőnyegek, mint egy-egy festmény.

De vajon mik ezek valójában? Abban az értelemben, hogy népművészeti kiállításon-e a helyük vagy a műkedvelőkén? Seres András szakirányító bizonygatja, hogy itt a helyük. A sikerültebbek naiv művészre vallanak, alkotójuk szándéka szerint díszítő funkciójúak. Az egyszerűek és anyagszerűek, egyben hangulatosak is, némelyik viszont rojtokkalbojtokkal zsúfolt. A hagyományos népi textíliák szabályszerűségeit hiába keressük vagy kérjük számon, de érződik, hogy mindeniket nagy-nagy kedvvel, belefeledkezéssel szőtték.

Szőtték? Nem, a kiállított húszhuszonöt faliszőnyeget mind Fekécs Ilona szőtte. Fél óra múlva lakásán kopogtatunk a sepsiszentgyörgyi Szemerja utcában. Ilona néni ron-

…nit is csinálhatna egyebet, …dik a váratlan vendégek …es Andrást jól ismeri, ő …ogy szőjön, majd kiállí… …a munkáit. De hogy le is …ék? Nem, nem! Idős ő … és érdemtelen.

…ony volt világéletében és szeretett kötni, horgolni, festegetni. A családban rongyszőnyegeket is szőttek, padlóra valót, rendes csíkozással, de már gyermekkorában kiment a szokásból. Hatvanon túl volt, amikor — vagy tizenöt évvel ezelőtt — megnézett egy népművészeti kiállítást, s azon rongyszőnyegeket is látott. Ilyeneket én is tudnék szőni — szökött szárba benne a gondolat. De hogyan? Fáj a lába, nem erőltetheti. Csináltatott egy kicsi függőleges szövőrámát, amin csak kézzel kell dolgozni. Megszőtt egyet, megszőtt kettőt, hulladék volt elég a ház körül. Aztán már szinte magától jött a következő, érezte, nem tudja abbahagyni. Azt szövi színes rongyokból, ami lelkéhez közel áll, ami megnyugtatja, gyógyítja. Minden kiállításon bő terméssel jelentkezik.

— Öreg koromban kezdtem el szőni, de nem bántam meg. Ez éltet, ez tölti ki mindennapjaimat. S ha másoknak is tetszenének ezek az apróságok, örömöm teljes lenne.

(barabás)

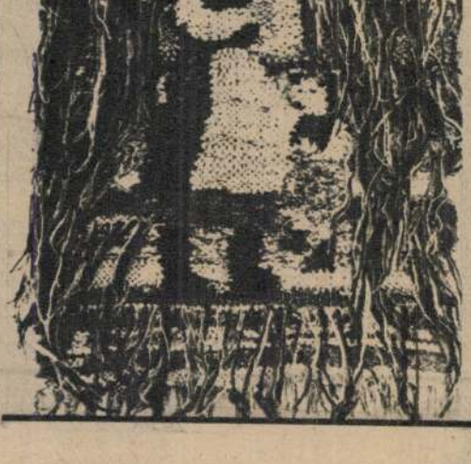

A család (faliszőnyeg)

Bálint Zsigmond felvételei

1. AZ ÓBUDA-KISCELLI EGYKORI TRINITÁRIUS KOLOSTOR ÉS TEMPLOM DÉLKELET FELŐL

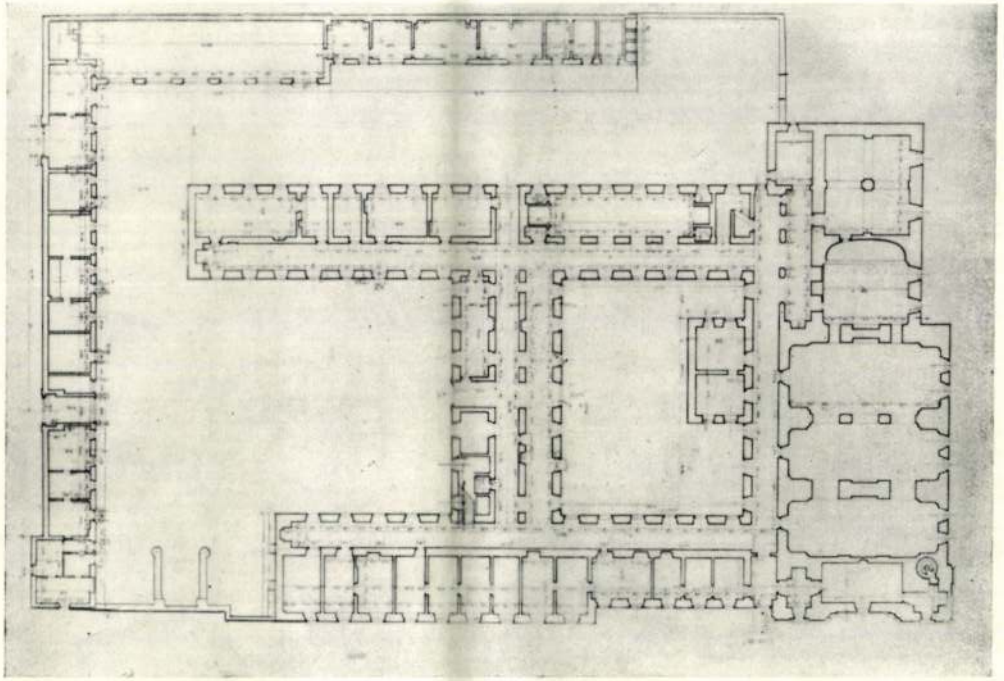

2. FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

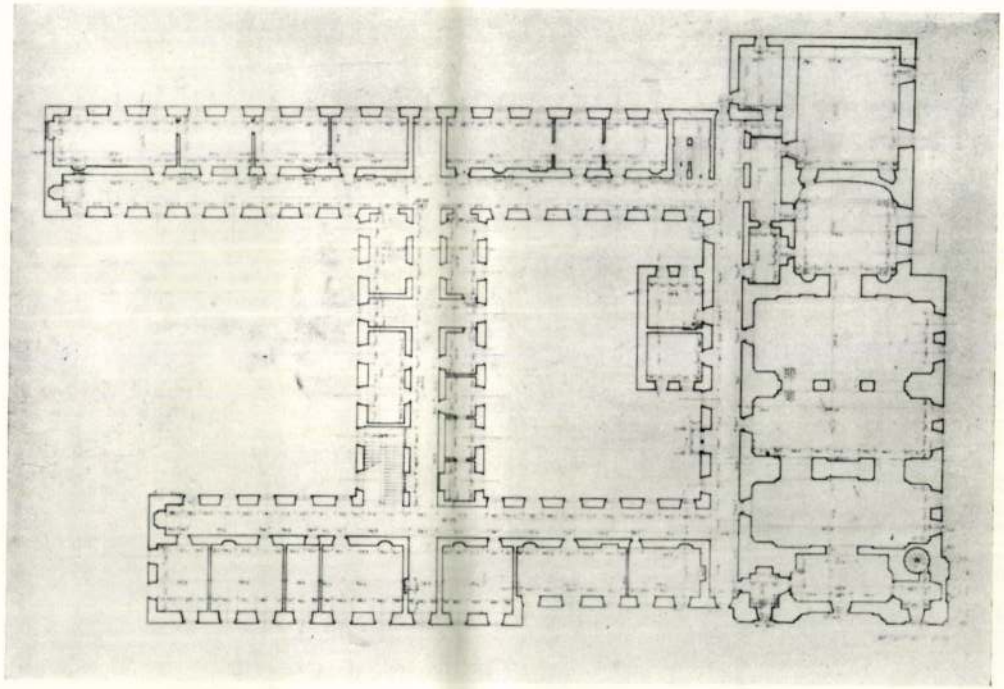

3. I. EMELETI ALAPRAJZ

4

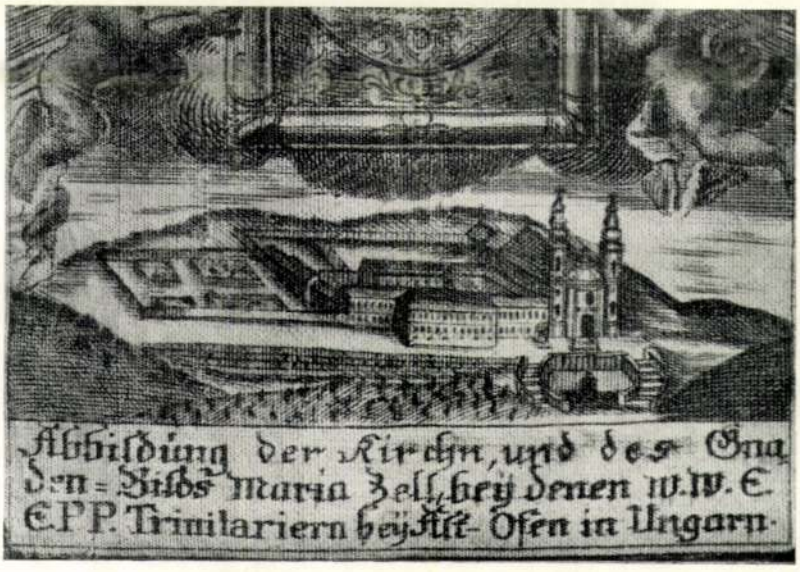

5

A KISCELLI TRINITÁRIUS KOLOSTOR ÉS TEMPLOM

4. Részlet Jac. & Jos. Lidl metszetéről. 1750
5. Selyemre nyomtatott metszet részlete. 1770 körül

6. A KISCELLI TRINITÁRIUS KOLOSTOR ÉS TEMPLOM HOMLOKZATA

7

8

7. A KISCELLI TRINITÁRIUS KOLOSTOR UDVARA

8. AZ EGYKORI KOLOSTOR ÉS TEMPLOM ÉSZAKNYUGAT FELŐL

9

10

9. A KISCELLI TRINITÁRIUS KOLOSTOR NYUGATI SZÁRNYÁNAK LÉPCSŐHÁZA
10. A NYUGATI SZÁRNY LÉPCSŐHÁZÁNAK KOVÁCSOLT VASKORLÁTJA

11

12

11. FOLYOSÓRÉSZLET A NYUGATI SZÁRNY I. EMELETÉN
12. A KISCELLI TRINITÁRIUS TEMPLOM SEKRESTYÉJE

Jäger János Henrik

~~Hillebrandt Franz Anton 20. l.~~

Hyacintus Pater 18. l.

fiscus (16 kép és Bibliothecarius)

Hypolitus S. Antonii frater 18. l

Jäger János Henrik építés 26. l

Lidl fam.
5. kép

Bertalan V. kompoe

~~Entzenhoffer, Johann~~

építés

XVIII. 17

K.

Jäger J. H.

és Bebo Károly tervei alapján
épült fel a III. Fő tér 1. sz. a. Lichy
kastély.

Tóth Endréné: Budapest Enciklo-
pédia, Budapest, 1970.

4141

MDK

Jäger, Jakab

Valló István: Győri képeskönyv. Bp. 1942, 25 l. Officina.

, ives kapu és 1+3 tengely. Barokk-

MDK

Jäger, Jakob és Rössler, Joseph

a győri Szt.Ignác-templom főoltára; 18.sz.

Stengl M: Győr müemlékei. Győri Szemle, III., 1932. 2o7-2o8.

MDK

Jäger, Jacob festő

Jäger Jacob és Rössler Joseph festették a győri Szent Ignác templom főoltárképét.

Csányi Károly: Győr műemlékei.

Magyar Építőművészet, 1943. 287.l.

Jäger, Jacob

festi

Rössler, Joseph

festettek a györi

Szent Ignác-templom

főoltárkeret

Csanyi Károly:

Győr műemléki

Magyar Építőművészet

1943. 287. l.

K

nincs ced

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

K

nincs cód

Jäger Jakab és

Röszler József

szobrászok

Győri bencés templom

főoltára

Rados Jenő: A m. kir.

állami felső építőipar-

iskola 1939-40-évi szüni-

dei felvételei. Győri

minemlékek. [Bp 1941]

Y. l.

ı.ló. Krumpli-szüret.

Jäger, Johann

l.

Hekler Budapest

68-l.

Jäger József

Marhafestő

Pozsony

Kolb Jenő. Régi

játékkártyák

58. l.

képpel

yi Járásbíróságnak f. évi szeptem-
7. szám alatt kelt ítéletét a
ag megkülaöm.
október 18.

er rendeletéből:

MDK

Jäger József

kártyagyáros, Pozsony, XIX.

Kolbkártyaf

Jäger József

Jäger Lajos József

kártyagyáros (ok.)

Pozsony XIX.

Kolbkártyaf

2/19

78775-1914. szám.

III.

A Műemlékek Országos Bizottságának.

Budapest

Hivatalos tárgyalásra vis

szavárólag megküldöm.

Budapest, 1914. junius hó 19.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Majovszky Pál

miniszteri tanácsos.

M.P.K.

JÄGER János Jakab kőtaragó

Bécsből

1740 körül. Győr, jezsuita templom.

nak dolgozott (tőoltár)

Vogl Albert kőtaragó 1755-ben mint

legénye szabadul

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 221. 204. l.

II. ~~36~~. 107. l.

Jäger János ZICHY/KASTÉLY/ MDK

óbudai Zichy -kastély.

202. o.

Székely László /szerk/: Budapesti zsebkalauz.

Bp. 1959.

Grafika, rézmetszet
Wunschitz b. ősének arcképe, Jäger József

Művészet, III., 1904. 205-206.

Adatok művészetünk történetéhez.

Grafika, rézmetszet
a prágai hid János szobra, Jäger
József

Művészet, III., 1904. 205-206.

Adatok művészetünk történetéhez.

Grafika, rézmetszet
A Mária Thali oltárkép rézmetszete,
Jäger József, 1741.

Művészet, III., 1904. 205-206.

Adatok művészetünk történetéhez.

MDK

Jäger Lajos József

kártyagyáros, Pozsony, XIX.

Kolbkártyaf

Jäger László épitész M.D.K.

Csepel-Csillagtelep 1/5 jelü Vb. szekréynvázas kisérleti lakóépület

Schäll József, Pless Antal épitészek munkatársaként

repr.

Magyar Epitőművészet 1963/1. 31.1.

Jäger László épitész M.D.K.

Salgótarján , acélgyári lakótelepnél munkatárs.
Tervező: B alogh István

terv: 1955. kivitel: 19571 repr.

Magyar Épitőművészet 1961. 5sz. 21.1.

le. D. K

JÄGER László építész

Salgótarján, acélgyári lakótelep, Balogh István „tervező" munkatársa (Repr.)

Magyar Építőművészet 1960. 2. sz. 40. l.

.D.K.

JÄGER László építész

Munkatársa salgótarjáni acél-
gyári lakóteleg tervezésénél (Repr.)

Tervező: Balogh István

Tervezés: 1955

Kivitel: 1957.

Magyar Épitőművészet 1961. 5.sz. 21. l.

Jäger László építész

a budafoki Tiszeleti öntöttbeton
ház építész munkatársaként neve
említve

Magyar építészet 1945-70
43. old.

A Nyári Palota Ayutthaya mellett

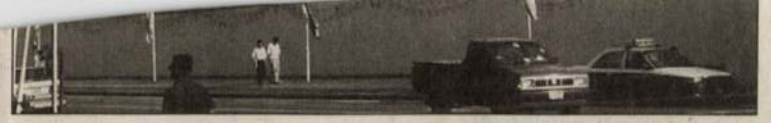

A főváros ékessége a királyi palota

Khmer stílusú templom

Buddha állandó

Falusi templom Bangkoktól északra

Kötélidegek kellenek a fővárosi csúcsforgalomhoz

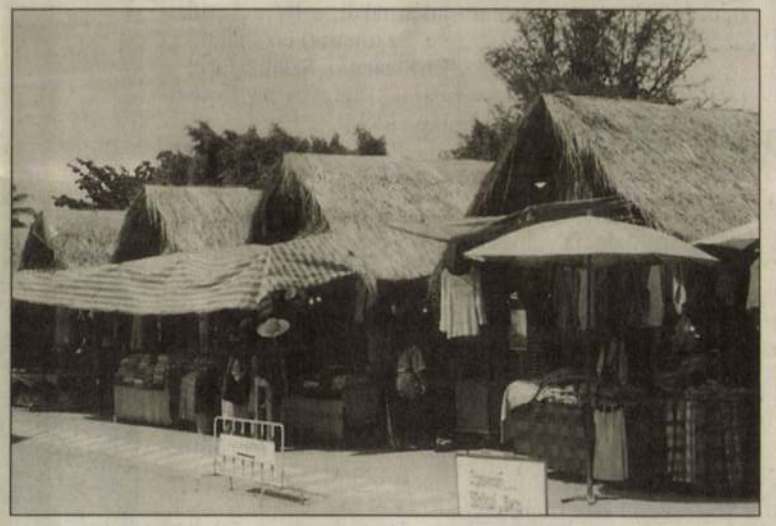

Alkudni kötelező a gyönyörű selymekre és szőttesekre

rokonai fogadják. E kifordítottnak tűnő világban különös jelentőségre tesznek szert azok a közösnek tetsző tényezők, amelyek a két ország sorsát egyaránt alapvetően befolyásolják.

Mindkét nép rendkívül termékeny *termőföldjeire alapozta a gazdaságát*, és legfontosabb feladata is hasonló volt a múlt század második fele óta: *a nemzeti függetlenség megőrzése és erősítése*. Thaiföld önállóságát francia hadihajók veszélyeztették, amit az angoloknak átadott területek fejében sikerült megőrizni. A függetlenség biztosításának – s talán ez a thai példa lényege – nehezen felülértékelhető jelentősége van. Éppen ezért nem lehet megrendülés nélkül nézni a thai uralkodók *hétszáz éve érintetlenül megmaradt könyvtárát*. Mintha Magyarországon Mátyás király corvinái mellett az utolsó Árpád-házi uralkodók könyvtára is megőrződött és hatott volna évszázadokon keresztül.

Nem közismert, hogy az akkori thaiföldi uralkodó európai körutat tett szövetségesek és követhető példa keresése érdekében – s hogy ez utóbbit éppen Magyarországon találta meg. Az osztrák hegemón törekvésekkel küzdő Magyarország a századfordulón a Monarchia és a világ leggyorsabban fejlődő területévé vált, sikert sikerre halmozva. A száz évvel ezelőtti magyar prosperitást lehetővé tevő politikai és gazdaságpolitikai elvek sikeres átültetése hozzájárult Thaiföld függetlenségének megőrzéséhez és a ma már szembetűnő gazdasági fellendüléshez. A magyar példa tudatos és részletekbe menő követésére jellemző, hogy *a thai királyi palotát azóta – a Monarchia városaiban ismerős – sárga színre festik*.

A kérdés az, emlékszünk-e még a saját sikereink egykori receptjére, és követhetőek-e ma is ugyanazok az elvek? Az emlékezőségeinek bölcs elviselésére, a jó cselekedetek mindennapi gyakorlására nevel, és ez jól összeegyeztethető egy munkára épülő, szociálisan érzékeny társadalom alapelveivel, amelyek ma is áthatják az egész thai népességet. *A nemzet morális helyzete pedig alapvetően befolyásolja a gazdasági lehetőségeket is*. Az utcákon sétáló idea-

kik a mindenütt megtalálható természetes vizekben mosnak és mosakodnak. Beteget, kukázót, részeget, drogost és rongyost nem látni az utcákon, a szokásosnak megfelelően az öregek a lakásokban tartózkodnak, és a közbiztonság sem rosszabb a budapestinél. Még a bárakban a kínai maffiának „dolgozó" thai lányok sem örömmel, hamadár később engedelmesen visszarepül a kalitkájába, s ezzel lehetőséget ad újabb jó cselekedetekre, s a kulturális folyamatosságot fenntartó kolostor további működésére.

A Budapestnél háromszor nagyobb területű Bangkokban tizenkétmillió ember él és dolgozik. Az utcákon felállított asztalokon, a kisebb üzletekben és ereskedők és a vasbetonszerelők állandóan dolgoznak. A lakosság fele 30 évnél fiatalabb, és a legkevésbé sem fáradt vagy életunt, inkább meglepően figyelmes és talpraesett. Az üzletek előtt bámészkodó vagy csak elsétáló turista azon veszi észre magát, hogy a legkedvesebb módon beinvitálták egy üzletbe, és már el is adtak neki

va megáll mellette egy kedvesen mosolygó taxis, aki kérdés nélkül is tudja róla, hogy a rengeteg szálloda közül melyikben lakik s felajánlja, hogy olcsón hazaszállítja. A fővárosban ál-landósult közlekedési káosz, a nagy távolságok, az áttekinthetetlen városszerkezet, a rossz járdák és a levegő szennyezettsége miatt egyébként gyakorlatilag szokott mértékben, inkább tőkecsalogató és garantáló feladatokat lát el. A vezetés kiemelten foglalkozik az elmaradott északi területek modernizálásával, ahol megpróbálják elérni, hogy a lakosság a drogtermelés helyett más mezőgazdasági kultúrák művelésére térjen át. Az alap- és középfokú oktatás erősítése után most *nagy erőfeszítéseket tesznek a felsőoktatás fejlesztésére is*. Egy nemrég megkötött egyezmény értelmében például *az amerikai Stanford egyetem kurzusait az Interneten keresztül figyelemmel kísérve diplomát lehet majd szerezni*.

A fővárosban léptennyomon tapasztalható dühödt *építkezési láznak* köszönhetően, ameddig a szem ellát, mindenütt toronyházak kapaszkodnak az ég felé, lábuknál földszintes faviskókkal vagy két-három emeletes lakóblokkokkal. Annak a páratlan gazdasági fellendülésnek a jelei ezek, amelyet a thai vezetés tudatosan készített elő gazdaságliberalizációval és különféle nemzetközi szerződésekkel. E szerződések – amelyekből az utóbbi évek mindegyikére jutott egy – a környező államokat fűzik egységbe vízgazdálkodási, telekommunikációs, finanszírozási, közjóléti, kereskedelmi, energetikai, közlekedési, turisztikai és más célok elérése érdekében. A gazdasági liberalizációt követően óriási mennyiségű „forró pénz" áramlott be az országba, amelynek segítségével egyszerre kezdtek fejlesztésekbe minden területen. Beindult egy öngerjesztő piacfejlődés is, amely az expanzió mellett válságjelenségekkel is szolgál.

Mint azt Török professzor – egy, a közbiztonság helyzetét firtató kérdésre válaszolva – megfogalmazta: aki Budapestet ismeri, az Bangkokban is eligazodik.

Ezt kell megfordítani: Bangkokot ismerve Budapesten boldogulni.

Varga Géza

Meszleny László felvételei

rintos jegyeket árultak, s átlagosan kétszáz főt fogadtak be ezek a termek. A muzsikusok – akik ma általában nyugdíjas zeneakadémiai tanárok – hetven forintot kaptak kézhez egy-egy fellépés után, amelyet öt próba előzött meg. A szólista és a karmester a zenekari tagokkal azonos arányban részesült a bevételből. Amikor már az Országos Filharmónia karolta föl programjainkat, behívott egyik hivatalnoka, és jóindulatúan figyelmeztetett: amit folytatok, magán-koncertrendezésnek minősül, és hat hónappal büntethető.

– Mi volt a zenekar művészi koncepciója?

– Különlegességek után kutattam, így még Mozarttól is sikerült ismeretlen művet – az *Apollo* és *Hyacyntus-nyitányt* – megszólaltatnunk. Divertimentóiból és *Haydn-szimfóniákból* is az árnyékban lévőket tűztük műsorra, s igyekeztünk kortárs bemutatókkal is szolgálni. Szívesen léptek föl velünk később nagy nevet szerzett szólisták: a fiatal *Kovács* Dénes, a még csodagyerek *Perényi* Miklós.

– Gyerekkoromból emlékszem zeneakadémiai koncertjeitekről a világhírű Unkart. Milyennek találtad odaérkezésedkor, és 1986-ban milyenként hagytad magad után?

– A kezdeti együttesről rögtön látszott, hogy nem avatható hivatásossá, ugyanakkor vigyáztam, hogy érzékenységet ne sértsek. Ezt a zenekart fejlesztettem oda, hogy kortárs művek bemutatását is bátran vállalhatta – *Farkas, Kadosa, Láng, Lendvay, Patachich, Petrovics, Sugár* Rezső kompozícióiét. S olyan szólisták jártak nálunk, sőt tértek vissza hozzánk, mint *Fischer* Annie, *Frankl* Péter, *Pauk* György, *Bächer* Mihály, *Rados* Ferenc, *Ruha* István, *Lantos* István, *Pongrácz* Péter, *Banda* Ede és még sokan mások. Ezek a koncertek is nyereségesek voltak: a zenekarnak itt már volt anyagi háttere, nekünk a közreműködők fellépti díját és a koncerthelyszín költségeit kellett kigazdálkodnunk. *Rajz* István tanár járta a környék vállalatait, toborozta a hallgatóságot, majd a kapuból mindenkit egyenként a helyére is kísért. Ez legalább oly előremutatóan tanulságos, mint a zenekar gazdaságos működtetése.

Hollós Máté

meghalt. Az ő emlékének ajánljuk az előadást.

...szerep... ció?

Barangolás műtermekben

Filmesszék a művészetről

Budapesten, a *Műcsarnokban* rendezik meg március 3. és április 7. között (mindig este hat órakor) a *Művészet és esszé – filmek a művészetről* című sorozatot, amelynek keretében tíz művészetről szóló filmesszét mutatnak be.

A *Filmelbeszélés* című nyitóesten Jean-Paul *Sartre Tintorettójával, Van Gogh* párizsi időszakával és Rainer Maria *Rilke Cézanne*-ról szóló vallomásával ismerkedhetnek meg az érdeklődők. A következőkben – hogy csak néhány példát említsünk – portrékat (március 12-én), műtermi vallomásokat (március 17-én), emlékezet-filmeket (március 27-én), színpadra vitt festményeket (április 3-án) láthat a közönség, és a forgatókönyvet mint művet tanulmányozhatja (április 7-én). A sorozatot a rendezők abból a háromszáz – negyven országból érkezett – filmből válogatták, amelyeket annak idején a *Pompidou Központ* által alapított biennálén mutattak be – versenyben.

A *Francia Intézet* pedig a *Színészek a kamera mögött* elnevezésű sorozatnak ad otthont március 4-e és 12-e között, amelyben Patrick *Braoudé Zavaros szerelem* és Gérard *Jugnot Nem kellett volna* című komédiáját mutatják be, valamint Mathieu *Kassovith Gyilkosok* című bérgyilkoshistóriáját, amely a nagy várakozás után csalódást keltett ugyan, de hibáiért kárpótolja a nézőt Michel *Serrault* remek alakítása.

(f. m.)

Suzuki-ház Galéria

Kerámiák és textilek találkozása

Találkozások címmel nyílt kiállítás február 26-án a Suzuki-ház Galériában (Budapest, XIV. ker., Egressy út 17–21.). A népszerű autós galéria ezúttal Jáger Margit keramikusművész és Orient Enikő textilművész munkáinak ad teret. A meseszerű, ám mégis modern egyedi kerámiák, a valószínűtlenül szép, különleges szín- és formavilágú textilek március 17-ig láthatók e helyen.

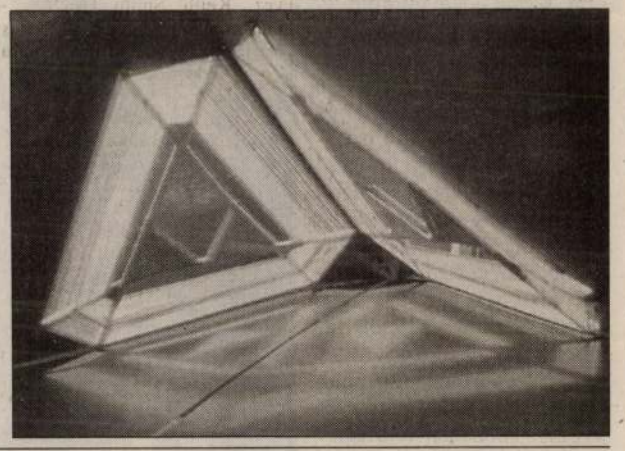

Varázsos tájak könyve

A Felső-Tisza vidék

Napjaink gátlástalan, környezetpusztító korszakában méltán lehetne a világörökség része hazánk északkeleti táján a Szatmár–Beregi-síkság, hiszen sok mindenben egyedülálló Európában, sőt glóbuszonkon is. Az összefoglaló név varázsos kistájakat takar; a Beregi-, illetve Szatmári-Tiszahátat, az Erdőhátat, a Szamoshátat, a Palágyságot és az Ecsediláp vidékét.

Nem véletlenül mondogatják arrafelé: Isten jókedvében teremtette a Felső-Tisza vidékét, hogy illatos csöndben gyönyörködhessen folyói ezüstjének ragyogásában, a természet pazar kincsestárában. Napjainkig szinte érintetlenül őrződött meg e táj páratlan gazdagsága, mert a vizeiből, erdőiből és földjeiből élő nép vigyázott rá.

Hazánknak e félreeső részét mutatja be a *Varázsos tájak: a Felső-Tisza-vidék* című, Nyíregyházán megjelent útikönyv, az első és eddig egyetlen olyan mű, amely részletesen, a legújabb adatokat is tartalmazva szól Szabolcs-Szatmár-Bereg megye keleti feléről, a magyar–ukrán, illetve magyar–román határ és a Kraszna-csatorna között fekvő Szatmár–Beregi-síkságról.

A világhírű „mezítlábas Notre-Dame" Tákoson

A kötetet – melynek kéziratát november közepén zárták – *Tóth M.* Ildikó szerkesztette, s ő készítette a munka kétharmadát kitevő településrajzokat is. Összesen száz községet és négy várost – Vásárosnamény, Fehérgyarmat, Nagyecsed és Csenger – vázol fel, amelyek a régészeti leletek szerint többnyire már az őskortól lakottak, de a magyarság által is hat-nyolc évszázada megült falvak.

Nem véletlenül írta *Ady* Endre e tájról, hogy „Magyarország dagasztóteknője", hiszen még ma is rendkívül gazdag néprajzi értékekben. Itt még állnak ősi formájú házak, s bólogatnak faragott gémeskutak a portákon. Hazánkban itt maradtak meg a legnagyobb számban a népi építészet emlékei, a festett kazettás mennyezetű, paticsfalas fatemplomok, s fa haranglábak.

A Szatmár–Beregi-síkságon nincsenek nagy történelmi emlékművek, mégis gyönyörűséges-tragikus históriánk egyik bölcsőhelye ez. A Vereckei-hágón tizenegy évszázada leereszkedő honfoglaló eleink e tájat láthatták meg először a Kárpát-medencében. A legenda szerint itt élt *Katona* József Bánk bánja és Tiborca. A nagyecsedi várban lakó *Ecsedi Báthory* István anyagi támogatásával jelenhetett meg *Károlyi* Gáspár fordítása, a Vizsolyi Biblia. *Esze* Tamás talpasai Tarpáról és a környező falvacskákból indultak *II. Rákóczi* Ferenc zászlaja alá. A fejedelem 1703. július 18-án Naményban kiadott pátensében szólította fegyverbe a vármegyék nemességét. Itt, Szatmárcsekén írta 1823. január 22-én *Kölcsey* a Himnuszt, s a néphit szerint Nagyaron egy tölgyfa alatt *Petőfi* A Tisza című versét. S Tiszacsécsén született *Móricz* Zsigmond. E tájat nyílt, tiszta szívű nép lakja, s ma talán itt beszélnek a legszebb, legízesebb magyarsággal.

A nagy hiányt pótló, színes fotókkal illusztrált útikönyvhöz térkép is tartozik. Kiadója, a Sóstó Fejlesztési Rt. nyárra nemcsak e magyar nyelvű változatot, hanem angol és német nyelvű fordítását is felteszi az Internetre.

(botlik)

Jáger Margit kerámiái

Magyar Nemzet 1998. II. 28.

Az óbudai Zichy-kastély

Budapest 1977/12

Jäger János Henrik

A tárlat-, múzeum- és koncertlátogató közönség 1977-ben birtokába vette a főváros egyik jelentős barokk műemlékét, az újonnan restaurált óbudai Zichy-kastélyt. A főépület emeletén a rendkívül érdekes Kassák-emlékmúzeum, a melléképületben az ugyancsak kitűnő óbudai helytörténeti kiállítás, időszakos tárlatok számára szolgáló kiállítóhelyiségek, a kastélyudvarban pedig szabadtéri hangversenyek kínálnak változatos művelődési és szórakozási lehetőségeket. A Fő téri épület igen hamar, egy rövid szezon leforgása alatt népszerű, látogatott helye lett nemcsak az óbudaiaknak, hanem a város más részein lakóknak is.

Pedig még nem is olyan régen az építészettörténészek és várostörténészek szűk körén kívül csak az óbudaiak ismerték a Zichy-kastélyt — jobban mondva, azt a leromlott épületet, amelyet ilyen néven emlegettek, jóllehet külseje nem sokat árult el egykori főúri kastély mivoltáról A nem-óbudaiak általában azt sem tudták, hogy a Fő téri hatalmas épülettömb által körülvett teljesen zárt udvarban egy valaha szép palota rejtőzik.

A Fő téri barokk épület voltaképpen igen rövid ideig töltött be kastély-funkciót: az építés elkezdésétől, 1746-tól számítva mindössze húsz esztendeig, 1766-ig, amikor is Óbuda és az óbudai uradalom a Zichy-család birtokából a kincstár tulajdonába ment át.

A kincstári kezelés rövid idő alatt alaposan megváltoztatta — hátrányára — az ekkor már csak hivatali és raktári célokat szolgáló épület külsejét és belsejét. Hogy milyen lehetett abban a két évtizedben, amikor valóban grófi kastély volt, azt egykorú leírások híján csak a levéltári forrásokban — elsősorban az építési számadásokban és egykét leltárban — található töredékes adatokból próbáljuk meg rekonstruálni. A Zichy-kastélyról fennmaradt ugyan egy építési terv (homlokzat- és alaprajz), amelyet *Jäger János Henrik* budai kőfaragómester szignált, s amely ma az esztergomi prímási levéltárban található, de ez a terv nem valósult meg teljes egészében. Rendelkezésünkre áll egy másik rajz is a kastélyról: ezt 1774-ben készítette *Gföller Jakab* kamarai építőmester, akinek az volt a feladata, hogy a meglevő kincstári épületeket mérje fel. Ez tehát nem tervrajz, hanem felvételi rajz, és a tényleges állapotot tükrözte. Csakhogy abban az időben az épület már csaknem egy évtizede nem kastély volt, a helyiségek rendeltetése megváltozott, s így ebből az eredeti belső elrendezés nem állapítható meg pontosan.

A Zichy-család levéltárában őrzött építési iratokból, s egykét más forrásból arra következtethetünk, hogy eredeti formájában a kastély — bár főúri kastélynak viszonylag kicsiny volt — sokkal inkább rászolgált erre az elnevezésre, mint ahogy ezt a ránk maradt épület láttán gondolhatnánk.

A ma is álló kastély építtetője *Zichy Miklós* volt, aki 1745-ben, anyja — özvegy *Zichy Péterné Bercsényi Zsuzsanna* — halála után lett Óbuda földesura. A mai kastély helyén már állt ekkor egy szerényebb, földszintes épület, amelyet Bercsényi Zsuzsanna építtetett magának özvegyi rezidenciául, 1728—1729 körül. Erről az épületről csak annyit tudunk, amennyit *Bél Mátyás* írt róla, 1737-ben megjelent „Notitia Hungariae Novae..." című munkájában. Bár a helybeliek már akkor is kastélyként emlegették, Bél Mátyás csak *urbana villa*-nak nevezte a sarkain tornyocskákkal díszített, kápolnát, ebédlőtermet és lakószobákat magában foglaló Zichy-házat.

Egyébként ez sem üres helyre épült: a XVII. század végétől az óbudai urasági major volt itt (présházzal, gabonacsűrrel, a majorgazda lakásával); de a Zichyek földesuraságát jóval megelőzően, a középkorban, sőt a római korban is jelentős épületek lehettek ehelyütt, miként azt a közelmúltban a Budapesti Történeti Múzeum régészeinek itt folytatott ásatásai is mutatták. A jelenlegi épületkomplexus alapterülete valamivel nagyobb a régebbi, 1746 előttinél, mert Zichy Miklós az építkezés megindulása előtt a kastélytól délre álló öt jobbágyházat megvásárolta, s telküket a grófi parkhoz csatolta.

Az új kastély tervét az építéssel megbízott *Jäger János Henrik* kőfaragómester és *Bebo Károly* óbudai szobrász rajzolta meg, Zichy Miklós elképzelései és útmutatásai szerint. A korábbi kastélyból nemcsak a melléképületeket (a mai Fő térre néző szárnyat) tartották meg, hanem magát a régi főépületet is: tetőszerkezetét lebontva, ezt használták fel az új épület földszintjéül. E takarékos megoldás ellenére a Zichy-kastély teljes építési költségei — a jobbágyok ingyenmunkájának értékét nem számítva — elérték a 80 ezer forintot.

Zichy Miklós az 1746-ban aláírt építési szerződésben kikötötte, hogy az épülethez a legjobb anyagokat használják fel. Ő maga a saját uradalmából 150 ezer faltégla, 30 ezer tetőcserép, 20 kemence mész, 100 hajó homok, 100 öl falkő szállítását vállalta. Az ajtóknak és ablakoknak keményfából, sárgaréz veretekkel, táblaüveggel kellett készülniök. A grófi lakosztályok és termek márványkandallóit és különféle színű finom cserépkályháit *Jäger* egy bécsi kályhásmesternél rendelte meg.

A kastélyban a gróf és a grófnő lakosztályán kívül kápolna, könyvtárterem, fegyverterem, kincseskamra (Silberkammer) kapott helyet; a főépülettől délre eső díszkertben üvegház és kerti ház (Lusthaus, Gartenhaus) épült. Az üvegházakba többek közt narancsfák kerültek, amelyeket Zichy Miklós egy bécsi kertésztől vásárolt. A kerti házban a lakószobák mellett biliárdterem és lövölde is volt.

A kastély, a melléképületek s a park szobrászati és festészeti munkáira Zichy Miklós külön szerződést kötött *Bebo*val, *Jäger*rel és *Vogl Gergely* budai festővel. A lépcsőházat, a homlokzatot, a kertkapukat, a barokk ízléssel kiképzett kertet kőfaragványokkal, barokk kővázákkal és szobrokkal díszítették. Vogl feladata az volt, hogy freskókat fessen a lépcsőház és a kerti ház mennyezetére, meg a nagyterembe. Ugyanő végezte a festést és az aranyozást a kápolnában és a grófnő lakosztályában.

Az 1750-es évek elejétől a már felépült kastélyban néhány évig — Zichy Miklósnak 1758 elején bekövetkezett haláláig —

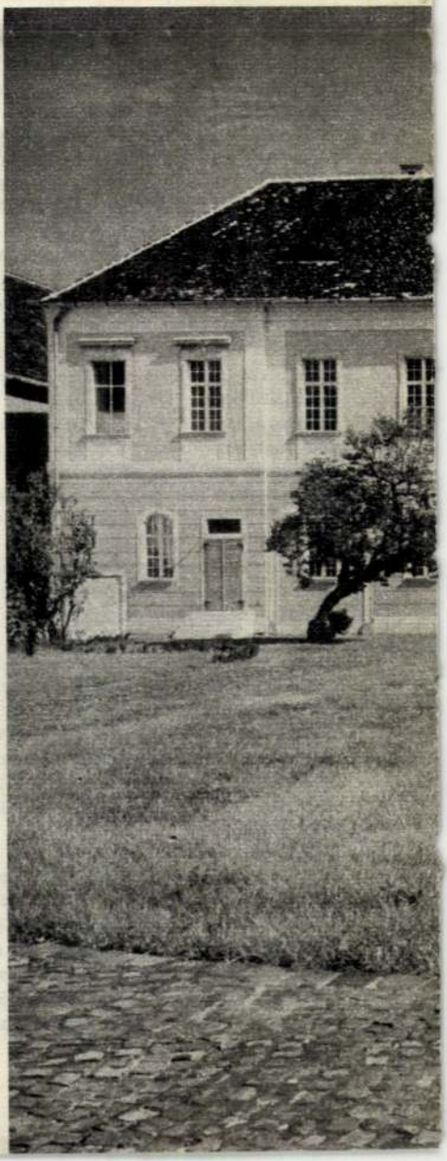

a dunai Kárpát medence Corpus melodiaeját. Ő mint zeneszerző nem engedte, hogy magával ragadja a folklór, mert zenei ízlése régimódi, romantikus tévelygések számára túlságosan megbízható szűrő volt. Ő a dallamok és ritmusok anyagát tudományosan aprólékos pontossággal vizsgálta, és amennyiben ezek a motívumok kompozíciói átlényegüléséhez jutottak is, nála a zenei élmény az elsődleges azokban a motívumokban, amelyek individuálisan bartókiak. Vonósnégyeseinek témája olyan, amilyennek valószínűleg hatalmas passzionátus átdolgozás nélkül is megírta volna, amellyel életének nagyobbik felét szenvedélyesen elvesztegette. Azt akarni, hogy Bartókot folkloristává tegyék (ami egyedül érdekelte a folkloristákat a Columbia egyetem körül) nem az a metódus, amely Bartók esetében pozitív eredményekkel járhatott volna.

A melankolikus monotónia a hegedű sikolyának tartós crescendójában, amely valamennyi bilincs vad szakításába ömlik át a schönbergi iskola stílusában, igenis „modern" eszköze, amely megigézte, s keretében fellángolt valamennyi ambíciója, hogy hamisítatlan magyar hangja hallatsszék. Vajon megőrizte-é a pásztori „magyar" stílus hiteles primitívségét a költőileg variált románcokban, de antihabsburg-negyvennyolcas politikai mellékzöngével (a magyar hagyományok stílusában Petőfitől Adyig?). Sem cigányos tremolo, se mongol, romantikus illúziók az ősrégi ázsiai eredetről, se irodalmi szintaktikus teóriák az autochton „gatyás" magyar paraszt stílusról nem voltak, hanem cerebrális kombinációk, melyeket a művészi környezet stílusa és módja feltételez, ezek voltak, amelyekben Bartók fejlődött.

Novátorként lépett csatasorba, és ez a csatasor ennek a századnak az elején európai értelemben sem kicsiny, sem tehetségtelen. Aránylag elég sokan voltak ezen a zenei rendezvous-n, amely, ami a széles, népszerű tömegmédium sikerét illeti, nem végződött brilliánsan. A lista az ízlés kimerülésének törvénye szerint, de a néger ritmika tömeges előretörése szerint is, az, ami az antidebussyeknek „megszabadulásnak tűnt a zenei korlátokból és teljes szonoris ideálnak", az egész, kompakt demokratikus többség plebiszcitáris akarata lett, amelynek a kongói dobok és fuvolák váltak az egyetlen zenei eszményképpé.

A ritmikus konfliktus az afrikai démoni, őserdei szinkópa diadalmas győzelmével végződött, és az, amit a lírai holdfény fanatikus ellenzői, a kései schönbergisták a titkos ősi erőkben és a népi ritmusok folklór mélységeiben kerestek, ma a tömegesített dancing húsává és vérévé vált. Stravinskytől Alban Bergig mindannyian arra törekedtek, hogy a banális, operai, operett melódiát háttérbe szorítsák, és nehéz volna meghatározni, hogy a zenei lázadóknak ez az ízlése nem más, mint úszás az ár ellen, vagy pedig az atonális tömeg úgy sodorta magával őket, mint áradat ragadta magával a szalmaszálakat?

Bartók megőrizte magában az intim hagyományként ápolt természetes hajlamát a szimmetria iránt, és valahányszor az idő önkívületében tartósan törekedett arra, hogy kiterjessze palettáját, hogy megerősítse gammáját, hogy hangosabb legyen koloritjában, mégis melankolikus kádenciájában — au relenti — olyannyira mélyen Duna menti, kárpátian kétségbeesett, hogy semmiféle török, sem ázsiai, sem afrikai, sem román, sem szlovák, sem muraközi szinkópa sem volt szükséges ahhoz, hogy önmagát fölfedezze. Minden egyéb a divat pora, amilyen a Stravinsky-albanbergi experimentumokban mindennapi fráziskent jelentkezik.

Az, ami voltaképpen megtört vágyainak, megvalósulatlan illúzióinak vagy látomásos álmainak intim világa, ami eszelős zordonsága és panaszos rezignációja között füstölög, az, ami benne sem iskola, sem kísérlet, őt Ady Endre mellett a nemzetközi háborúk drámai szakaszában a magyar művészet tragikus képviselőjévé teszik.

Csuka Zoltán fordítása

Kassák Lajos:

Néhány prózai szó Óbudáról

Tíz éve élek Óbudán. Azelőtt jóformán csak annyit tudtam róla, amennyit Krúdy Gyula írásaiban olvastam erről a különös városnegyedről. Ma békés otthonom a Hármashatárhegy lábánál, a bécsi országút partján. Kertünk vége a hegyre kapaszkodik, kapunktól nem messze folyik a Duna, ahova horgászni járok. Ennyi éppen elég nekem, hogy békésen dolgozhassak, és barátaimnak úgy beszéljek a tájról, mint igazi bennszülött. Igaz, hogy ma már kevesebb a romantikája, mint Krúdy idejében volt, de sok mindenért kárpótol engem a sűrű építkezés biztató látványa, a gondozott parkok, ahol gyerekcsapatok hintáznak, labdát rúgnak, és a legkisebbek gondtalan homokoznak.

Nem irigykedem Pestre, ez a szűkebb világ megnyugtatóbb a számomra.

Örülök neki, hogy megépítették a „Malomtó" bisztrót. Nincs jazz, nincsenek „huligánok", a déli órákban magamra hagyottan dolgozhatom valamelyik sarokasztalnál. Itt születik meg legtöbb költeményem, itt keresnek fel barátaim, hogy elvitatkozzunk a világ dolgairól. Ezen a se falu, se város földdarabon szeretnék maradni életem végéig.

(1964. november vége)

*

Mindössze egyszer találkoztam Kassák Lajossal, számomra eléggé rendkívüli körülmények között. 1964. november 29-én vasárnap 11 órára várt bennünket, Polónyi Pétert és e sorok íróját, óbudai, Bécsi út 98. szám alatti lakásán. Az alkalom: kéziratot kértünk — és kaptunk! — a készülő *Óbuda az irodalomban* című antológia részére.

Dolgozószobájában beszélgettünk, a falakon Kassák színes absztrakt festményei, kollázsai. Mivel esti tagozatos „egyetemi proletár" voltam, elsősorban a munkás-egyetemisták életéről kérdezett. Az is érdekelte, mennyire ismerik és olvassák műveit a fiatalok. Azután tanítványai, tanítványaiból lett barátai kerültek szóba; *Vas István Nehéz szerelem* című önéletrajzi regényét említette, amely — Kassák szerint — nyolcvan százalékban róla szól. Meleg szeretettel beszélt *Lengyel Józsefről*, aki az emigrációban sem tagadta meg, és *Déry Tiborról*, aki éppen előző este járt nála.

Hallván, hogy messze lakom, magammal vitt *Vagyonom és fegyvertáram* című kötetét a következő szavakkal dedikálta (vastagon fogó rostirónnal): *„Tasi Józsefnek, kísérőül a hosszú útra. Kassák Lajos 1964 XI. 28"*. (A dátum egy napot téved.)

Időközben megnyílt az óbudai *Kassák Lajos Emlékmúzeum* — az antológia viszont máig sem jelent meg. Elhatároztam, hogy közzéteszem Kassák Lajos kiadatlan írását, és megírom ezt a kis emlékezést.

Tasi József

Kassák Lajos emlékkiállítás az óbudai Zichy-kastélyban. A képen az író óbudai lakásának bútorai láthatók, amelyeket Kassák maga tervezett (Tahin Gyula felvétele)

A kastély főhomlokzata a XX. század elején (A BTM fototárából, Bakos Ágnes reprodukciói)

A helyreállított főhomlokzat (Tahin Gyula felvételei)

valódi barokk kastélyélet folyt, ha nem is olyan méretekben, mint például a fertődi kastélyban. Zichy Miklós, a grófi család ezen ágának utolsó férfisarja, könyv- és művészetkedvelő ember volt; lágyabb, emberségesebb fajta, mint apja, a parasztokat kegyetlenül kizsákmányoló, mindenkin, még saját családtagjain is kíméletlenül átgázoló Zichy Péter, vagy mint anyja, a kicsinyes, szűk látókörű, bigott Bercsényi Zsuzsanna. Ő maga, úgy látszik, szívesebben foglalkozott művészetekkel, mint a gazdaság irányításával; ezt átengedte feleségének, *Berényi Erzsébet*nek.

Zichy Miklós az építkezések irányításában, a könyvgyűjtésben, a zenehallgatásban, műkedvelő színielőadások rendezésében találta igazi kedvtelését. Ő maga is írt színdarabokat. Hogy ezeknek volt-e valamelyes irodalmi értéküket, nem tudhatjuk, mert elvesztek vagy lappanganak valahol. De Zichy Miklós sajátkezű feljegyzéséből ismerjük néhány darab címét, amelyeket 1755-ben írt és adatott elő „az óbudai grófi színpadon". Vígjáték volt valamennyi, a címekből ítélve a kor szokványos stílusában: „*A boldog-boldogtalan ara*", „*A hűség jutalma, a hűtlenség büntetése*", „*A megcsalt szerelmes*", „*A megszöktetett menyasszony*" és így tovább. A fennmaradt számlák között a színielőadásokhoz szükséges jelmezek beszerzéséről is találunk néhányat. Hogy pontosan hol volt a „grófi színpad", nem tudjuk. Vagy a kerti épületben vagy a főépület fogadótermében tarthatták az előadásokat.

Ugyanott játszották a zenedarabokat is, amelyeket Zichy Miklós megrendelt, és udvari zenekarával előadatott. A fennmaradt nyugták tanúsága szerint 1746 szeptemberében *Adalbert Fauner* bécsi komponistától egy duettet és két másik zenedarabot vásárolt összesen 16 forintért; 1747 novemberében 30 forintot fizetett Faunernek 30 zeneműért. 1747-ben egy bécsi hangszerkészítőnél hét hegedűt és két brácsát csináltatott udvari zenekara számára. 1756-ban és 1757-ben *Ignatz Cunath* személyében saját komponistát tartott, aki például 1756 decemberében 4 recitativot, 4 imát és egy concerto concertantet komponált a gróf számára.

A könyvtárterem nem csupán illendőségből kapott helyet a kastélyban. Zichy Miklósnak nagy könyvtára volt, amelynek egy része elődeitől maradt

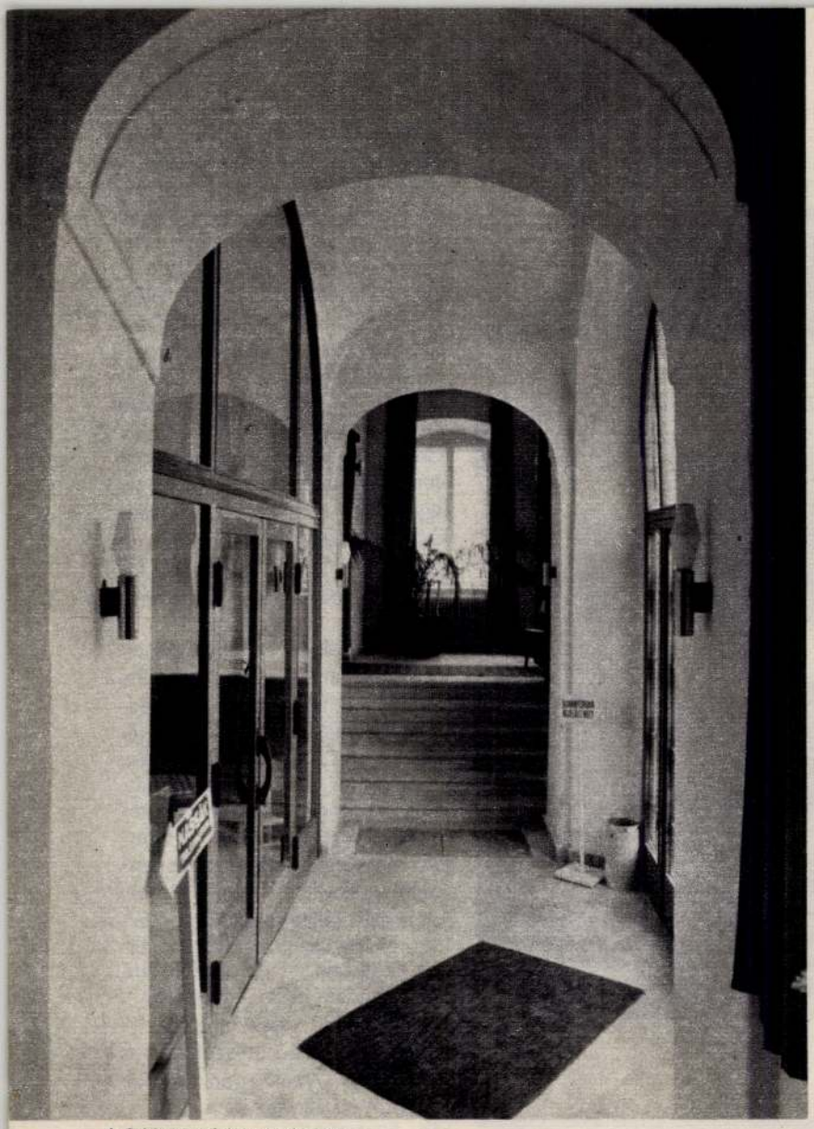

A földszinti folyosó részlete

Lépcsőfeljáró részlete

rá, más részét már ő gyűjtötte. Apjának, Zichy Péternek könyveiről csak egyetlen lista maradt fenn, amely az 1715-ben a zsámbéki kastélyban maradt könyveket sorolja fel. Volt köztük egy magyar nyelvű *Marcus Aurelius*, a *Corpus Juris Hungarici*, egy *öröknaptár*, egy *Curiosus Kellermeister*, egy *Georgica Curiosa*, s néhány más, magyar, német és latin nyelvű gazdasági és jogi munka. Zichy Miklós könyvbeszerzéseiről néhány fennmaradt könyvkereskedői számla tanúskodik. Megtudjuk ezekből, hogy például 1753-ban Bécsből 44 forintért (mai értékben legalább 9000 Ft) meghozatta *Ovidius Átváltozásait* francia nyelven, továbbá *Maintenon asszony* leveleit és életrajzát, s még néhány francia könyvet. 1755-ben 125 forintot fizetett ki *Fleury* 36 kötetes, Párizsban megjelent egyháztörténetéért; megvette *Calmet Histoire Universelle* című 8 kötetes művét, a római császárok történetét 6 kötetben, és más francia nyelvű történelmi munkákat.

Az óbudai kastély könyvtártermét megtöltő könyvekről csaknem pontos képünk van. Zichy Miklós özvegye ugyanis végrendeletében a könyvtárat a pesti Egyetemi Könyvtárra hagyta, amely azután a több mint 1700 kötet katalógusát nyomtatásban is kiadta. Feltehető, hogy az 1796-ban az Egyetemi Könyvtár tulajdonába került könyvek nagyjából azonosak voltak azokkal, amelyeket még Zichy Miklós és elődei gyűjtöttek; a kiadási év figyelembevételével nem nehéz elkülöníteni azokat, amelyeket már az özvegy vásárolt. A könyvtár Zichy Miklós széles érdeklődési köréről és viszonylag nagy műveltségéről tanúskodik.

Zichy Miklós halála után a kincstár — több évi pereskedés eredményeképpen — visszaszerezte Óbudát és az óbudai uradalmat a korona számára. Az uradalommal együtt a Zichy-kastély is a Magyar Kamara kezelésébe került. *Grassalkovich Antal* kamaraelnök, aki az egész akció értelmi szerzője és lebonyolítója volt, azt a javaslatot tette az uralkodónak, hogy a kastélyt ne üres falakkal vegyék át, hanem berendezési tárgyaival együtt, s ellenértéküket fizessék ki özvegy Zichy Miklósnénak.

Ez alkalommal Grassalkovich leltárat készíttetett a kastély berendezéséről, megjelölve a tárgyak becsértékét. Ez az inventárium némi képet nyújt a kastély akkori berendezéséről, ami azonban már bizonyára

A kastély melléképületének Fő téri homlokzata

Az északi melléképület a régi hajógyári hídról (XX sz. eleje)

nem volt teljesen azonos az eredetivel. Az özvegy ugyanis az értékesebb tárgyakat, bútorokat addigra már átvitette várbeli házába. A leltár sok kecskelábú székről és asztalról, fekete, zöld és piros bőrrel bevont ülőbútorról és kanapéról, mennyezetes ágyakról, két értékes velencei tükörről, pohárszékekről, képekről emlékezett meg.

1766-ban az uradalmi jószágigazgató költözött az épületbe. A park hamar elvadult, a kastély romlani kezdett. Az 1770-es években a jószágigazgató azt javasolta fölötteseinek, hogy adják el a kert értékes egzotikus növényeit, és a szobrokat is, mert azoknak hol a karjuk, hol a lábuk törik le a rajtuk mászkáló pajkos gyermekek súlya alatt. A narancsfákat Grassalkovich már 1770-ben elszállíttatta, 1777-ben pedig a többi egzotikus növényt is elárverezték, a szobrokkal és kővázákkal együtt. 50 bukszusfát és 20 szobrot *Beleznay Mihály* ezredes vásárolt meg. 16 puttó-szobrot és egy, a „Parasztok tánca" nevet viselő szoborcsoportot *Falck Ferenc*, a vízivárosi Fehér kereszt fogadó és az 1775-ben épült krisztinavárosi ún. Alkotás-ház tulajdonosa. Mivel az utóbbi házhoz nagy, barokk park tartozott, igen valószínű, hogy a Bebo faragta homokkő szobrokat Falck a krisztinavárosi kertben helyezte el. *(Vajon a mállékony anyagú szobrokból fennmaradt-e valami napjainkig, s ha igen, hol?)*

1777-től kezdve néhány évig a déli melléképületet egy selyemfestő manufaktúra bérelte.

De a kastély történetének igazi mélypontja csak néhány év múltán következett be. A kamara, több évi huzavona után, az uralkodó rendeletére kénytelen volt átengedni az épületet a katonaságnak. Az 1780-as évektől a Zichy-kastélyt a katonai gazdasági bizottság (Militair Oeconomie Commission) vagy más néven hadfelszerelési bizottság (Montours Commission) hivatalai és ruharaktárai foglalták el, s ettől kezdve a XX. század elejéig a császári és királyi katonaság kezelésében maradt. Kastély mivolta ez időben már csak az elnevezésben élt.

Az épület ma a szerény *Óbudai Klubház* nevet viseli, de a benne helyet kapott kulturális intézmények színvonala alapján nyugodtan nevezhetjük kastélynak, vagy inkább palotának — a művelődés palotájának.

Gál Éva

A főkapu záróköve

Lépcsőkorlátot díszítő puttó-szobor

Szobordísz a főhomlokzaton

A KÖRNYEZETVÉDELEM KÖZÖS ÜGYÜNK, KÉRJÜK, NE SZEMETELJEN !

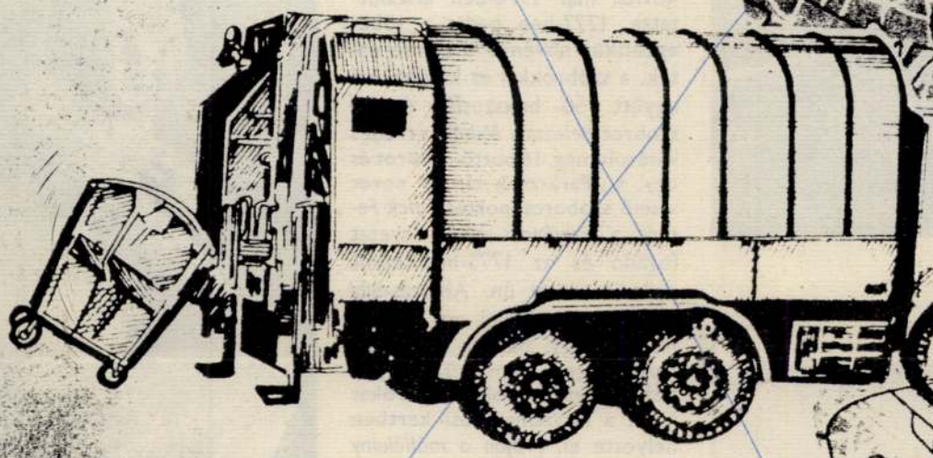

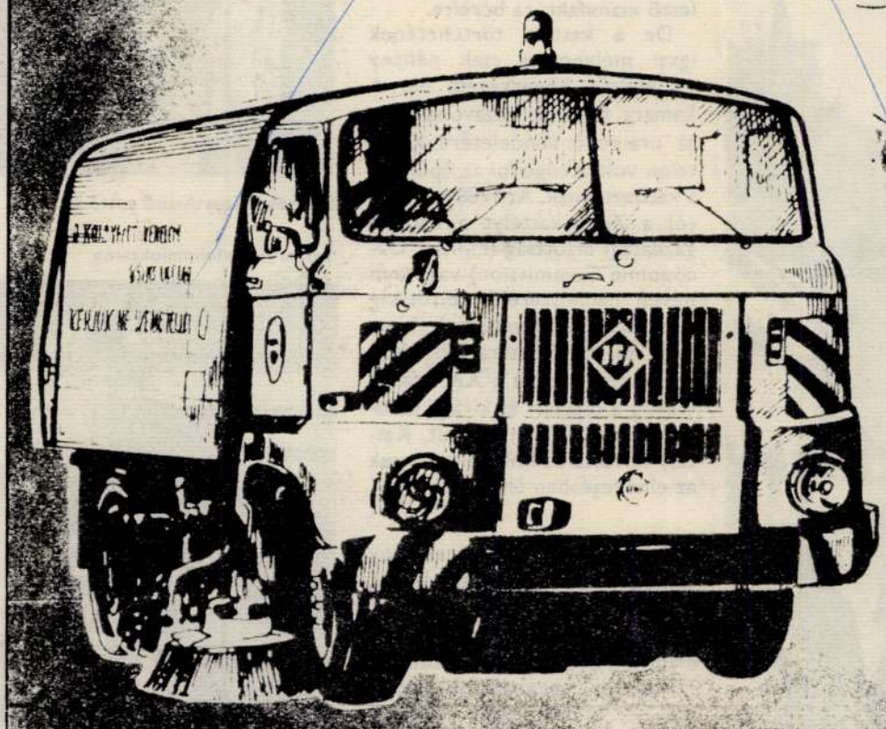

Jádi ev. templom
gótikus kelyhe

l.
Arch. Ért 1914.
367, 368. l.
Kappel

Gróf Zichy István

a Magyar Történeti Múzeum
főigazgatója.

M.D.K.

Jádi Ádám, Szabóm.

A veszprémi /?/ szabócéh cserépkorsója. Feliratból: Jádi Ádám, céhmester...1780. L.23.kép. Veszprémi Bakony Múz. Lsz. C-10. Függelék: 28. 194.o.

Nagybákay Péter: Veszprémi és Veszprém megyei céhkarsák. 149.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. 4. 1966. Veszprém. Kiadja a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága. Veszprém

Az ünnepélyes megnyitón közreműködik

LUKÁCS SÁNDOR színművész.

A megnyitót követően szeretettel várjuk
egy pohár pezsgőre!

Jáger Margit Szeretés

A **WEST ART GALÉRIA**
SZERETETTEL MEGHÍVJA ÖNT ÉS CSALÁDJÁT

2000. július 27-én, csütörtökön 17. 00 órára a **Westend City Center** emeletén,
a Niagara tér 201. szám alatti kiállítótermébe.

JÁGER MARGIT keramikus művész és
ORIENT ENIKŐ textilművész

kiállításának ünnepélyes megnyitójára.

A kiállítás megtekinthető 2000. július 27-től két hétig, minden nap 10.00 - 20.00 óráig.

THE **WEST ART GALLERY** CORDIALLY INVITES YOU AND YOUR FAMILY

To the opening ceremony of the exhibition of

MARGIT JÁGER ceramist artist and
ENIKŐ ORIENT textile artist

Date of event: Thursday, 27th of July 2000., 5 p.m.
Address: **Westend City Center**, Budapest Váci út 1-3. 1069
Niagara square 201. (first floor)

The exhibition is open daily from 27th of July till 13th of August between 10 a.m. and 8 p.m.

A SUZUKI HÁZ GALÉRIA
(Budapest XIV., Egressy út 17-21.)
tisztelettel meghívja Önt, családját és barátait

JÁGER MARGIT és ORIENT ENIKŐ

kerámikus művész — textilművész

TALÁLKOZÁSOK

című kiállításának ünnepélyes megnyitójára

1998. február 26-án csütörtökön 18.00 órára

Megnyitó beszédet mond:
Dr. Koós Judith
a művészettörténeti tudományok kandidátusa

Közreműködnek:
Mocsári Emma - zongoraművész és **Edőcs Tamás** - fuvolaművész

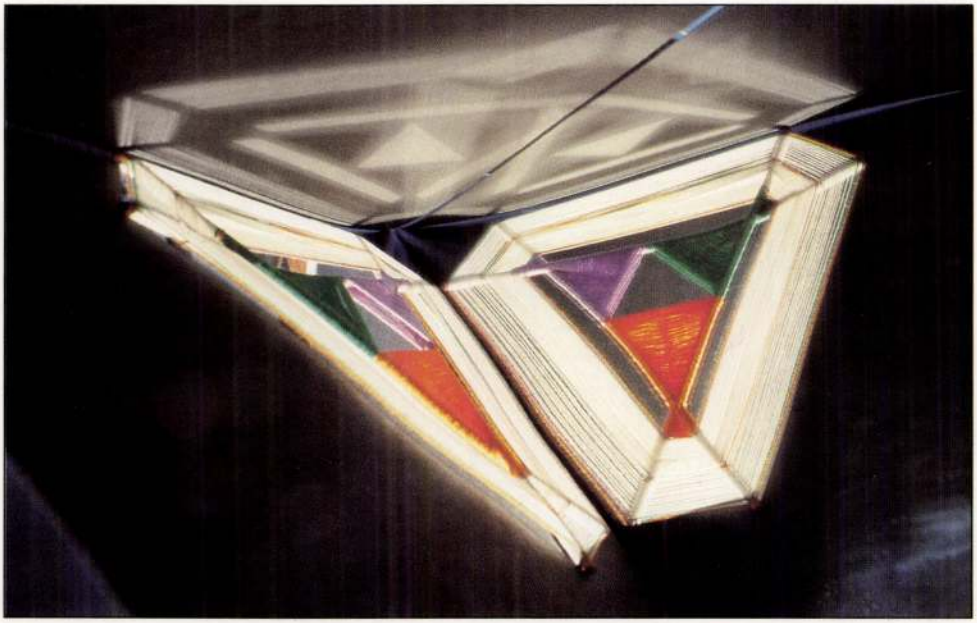

A helyszín megközelíthető:
a metró Népstadion állomásától a 77-es trolibusszal, vagy az 1-es villamossal

Megtekinthető:
1998. február 26. – március 17.
hétköznap: 9-18 óráig, szombaton: 9-13 óráig

A megnyitó ünnepséget támogatja
a BARTENDER KERESKEDELMI ÉS VENDÉGLÁTÓ BT.
(Tel.: 06 20 315-553)

Köszönetünket fejezzük ki a katalógus és a kiállítás támogatásáért:
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
SOROS ALAPÍTVÁNY
REPRO-MÍLÓ GRAFIKAI STÚDIÓ

MDK

Jáger Mihály

1951-ben az államositott Zsolnay-gyár "Nemzeti Vállalat"-nál

A korongos oszt. szakoktatója,
az "Ország élmunkása"

78.o. 51. jegyzet.
NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete. Pécs.1959.

Jäger Mihály Képzőművész MDh

Zsolnay-gári „élmunkás" arcképe kiváló

„Megnyílt a déldunántúli festők és szobrászok kiállítása".

Dunántúli Napló: 1950. VII évf. júl. 23. 4. l.

MDK

Jáger Mihály

él-korongos

a Zsolnay-gyár művészeti munkáiban közreműködött 1912-től.

68.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

MDK

Jäger Ottó

Hold feljötte, of.

Ködös tébi nap, "

N.Szal. 2. zsürimentes kiáll. 1916. máj.
14 l.

Jäger Ottó

1920 jan. febr.

kiáll. Nemzeti Szalonban

Esti hangulat Prágá-

ban, olajf. 2500.—

Varju Elemér V. 62.

Jäger Otto

Nemzeti Szalon

1910 jan

~~Budai Bertalan, pozsonyi ötvös V. 86.~~

MDK

Jäger Pál ✱

föld, kőműves és elhelyezőmunkák

Pesti Szt.István-templom. Építő Ipar, 1905. nov. 20. 391-94 l. képek.

MDK

Jäger Tamás és Koch Menyhért bpest épitészek

III. dij

Ceglédi gőzfürdő tervpályázat... Vállakozók Közlönye, 19o9, jul. 14.

Parketgyártmányainkat kartellen kivül lényegesen mérsékelt árak mellett :: :: ajánljuk :: ::

Szentlőrinci parketgyár r.-t.

Telefon 79—43. **Budapest, V., Csáky-utca 3. sz.** Telefon 79—43.

53696. Salvendy Ferenc (VII., Kertész utca 25.)
54074. Vass Kálmán (VII., Gizella-ut 26.)
52935. Sajó János (X. Kelemen-utca 4989. hrsz.)

e) **elutasittattak**:

56351. Wimmer József az I., Csend-utca 13025. hrsz. a.
58281. Munk Mór az V., Sas-utca 3. sz. a.
51500. Freund Antal a VI., Hermina-utca 1778. hrsz. a.
49118. Özv. Fényes Mártonné a VI., Hungária-körut 1846. hrsz. a.
57283. Kopecek György a VI., Hajós-utca 3717. hrsz. a. házra vonatkozó tervei.

Pályázatok tervkészitésre.

Az Erzsébet-emlék pályázat határidejének meghosszabbitása. Az Erzsébet-emlék végrehajtó-bizottsága az Erzsébet királyné emlékművének a Várhegy oldalán, a siklótól a létezett Ferenc József-kapuig terjedő részen leendő legmegfelelőbb elhelyezésére hirdetett pályázat határidejét október elsejében állapitotta meg. Mivel a tervező művészek legnagyobb része a Rákóczi-siremlék-pályázatra is készül, amelynek a határideje szeptember 30-án van, a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet, a Magyar Épitőművészek Szövetsége, a Magyar Képzőművészek Egyesülete és az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat azzal a kéréssel fordult a végrehajtó-bizottság elnökéhez, hogy a pályázat határideje meghosszabbittassék. A mozgalomnak meg lett a kivánt eredménye, mert a pályázat határidejét az emlék végrehajtó-bizottsága decemberig meg fogja hosszabbitani.

A komáromi polgári fiuiskola tervpályázatán beérkezett 9 pályamű közül az első dijat Kopfensteiner Dénes szombathelyi épitész „Ifjuság" jeligés terve, a második dijat Nagy Sándor budapesti épitész „Mi" jeligéju terve nyerte el.

A ceglédi gőzfürdő tervpályázatán a biráló-bizottság javaslatára a ceglédi ipartestület elnöksége az első dijat Wiesbayer Arnold bécsi épitésznek, a második dijat Bernthaler Adolf budapesti épitésznek, a harmadik dijat pedig Jäger Tamás és Koch Menyhért budapesti épitészek együttes pályatervének itélte oda. A dijat nem nyert pályatervek két héten belül az ipartestület helyiségében Cegléden átvehetők.

Pályázatok állásokra.

Mérnöki állások a székesfővárosnál. Budapest székesfőváros tanácsa a hivatalnoki létszámhoz tartozó egy 5000 k évi fizetéssel, 1600 k évi lakáspénzzel és 800 k évi fizetési pótlékkal javadalmazott főmérnöki, valamint a fokozatos előléptetés következtében megüresedhető II. oszt. mérnöki (3200+1000+580), II. oszt. segédmérnöki (2000+700+400) állásokra augusztus 10-ik napjának déli 12 órájáig terjedő határidővel pályázatot hirdet. A pályázati kérvények fenti határidőig a székesfőváros tanácsához cimezve, ennek segédhivatalában nyujtandók be.

Mérnöki, épitőmesteri és vizmesteri állások. Temesvár sz. kir. város törvényhatóságánál a következő ujonnan szervezett műszaki állások kerülnek betöltés alá:

1. egy mérnöki állás évi 3000 k fizetés, 800 k lakpénz és 1200 k müködési pótlék illetményekkel;
2. egy segédmérnöki állás évi 2400 k fizetés, 720 k lakpénz és 600 k müködési pótlék illetményekkel;
3. egy épitőmesteri állás évi 2400 k fizetés, 720 k lakpénz és 600 k müködési pótlék illetményekkel;
4. egy vizmesteri állás évi 1800 k fizetés, 600 korona lakpénz és 400 korona müködési pótlék illetményekkel.

Mind a négy állás négy izben járó 10%-os ötödéves korpótlékkal és nyugdijigénynyel van összekötve. Az 1., 2. és 3. alatt megjelölt állásokat a főispán, a 4. a. állást a polgármester kinevezés utján életfogytiglan tölti be. Az állásokat elnyerni óhajtók felszerelt kérvényeiket augusztus 9-ig Temesvár város polgármesterénél nyujtsák be.

Épitészi állások. A boszniai és hercegovinai országos kormány épitési osztálya két épitészt óhajt alkalmazni, akik nagyobb épületek önálló tervezésében teljesen jártasak, valamint hosszabb gyakorlattal birnak. A kérvényhez csatolandók: életleirás, születési bizonyitvány, a végzett tanulmányok és eddigi alkalmaztatások bizonyitványai és az esetleges nyelvismeretek igazolása. Az állások ideiglenesek. Pályázók tartoznak fizetési igényüket az augusztus 1-ig a boszniai és hercegovinai orsz. kormányhoz Sarajevoba beküldendő kérvényükben megadni.

Rajzolói állás. Erzsébetfalva községnél üresedésbe jött műszaki és épitési rajzolói állásra pályázat hirdettetik. Javadalmazás évi 1500 korona. Pályázók épitő ipari iskolai képesitésüket, valamint eddigi gyakorlatukat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványaikat a községi mérnöki hivatalhoz sürgősen adják be. Az állás azonnal elfoglalandó.

Utmesteri állás. Torontál vármegyénél nyugdijazás folytán megüresedett III. oszt. th. utmesteri állásra pályázatot hirdet a vármegye alispánja. Javadalmazás 1000 k fizetés, 120 k lakbér, 20 k szertárbér, 24 k irodai átalány, kiépitett utaknál 11·50 k, kiépitetlenek után 5·10 k utiátalány. Előléptetés esetén 1600 k fizetés és 420 k lakbér. A kellően felszerelt folyamodványok a vármegye főispánjához cimezve az alispáni hivatalnál Nagybecskereken augusztus 15-ig nyujtandók be.

Asztalos munkavezetői állás. A kolozsvári kir. javitóintézetnél nyugdijazás folytán megüresedett 800 k fizetés, 100 k fizetési pótlék, 360 k lakpénz és 350 k élelmezési váltsággal javadalmazott asztalos munkavezető-felügyelői állásra pályázat hirdettetik. A kinevezendő munkavezető-felügyelő tartozik a reá bizott növendékeket az asztalos iparban szakszerüen oktatni, velük együtt dolgozni; továbbá a növendékek egyes csoportjainál, a szolgálati sorrend szerint, nappali, esetleg éjjeli felügyeletet végezni. Felhivatnak mindazok, kik ez állást elnyerni óhajtják, hogy szabályszerü kérvényüket okmányokkal fölszerelve julius 24-ig a kolozsvári kir. javitóintézet igazgatóságához küldjék be. Katonailag képzett és szakiskolát végzett egyének előnyben részesülnek.

Betöltött mérnöki állás. Szabadka város mérnöki hivatalánál szervezett segédmérnöki állásra Kürti János okl. gépészmérnököt nevezték ki.

Utbiztosi kinevezés. Gömör vármegye főispánja Seseovics János rozsnyói illetőségü képesitett utmestert, igazolványos altisztet a garami járás utbiztosává nevezte ki.

Mérnöki munkálatok.

Utcák és terek szintezése. Cegléd r.-t. város utcáinak és tereinek részletes szintezése határoztatván el, felhivatnak okl. mérnökök, kik ezen munkát elnyerni óhajtják, hogy ajánlataikat Cegléd város polgármesteréhez julius 30-án déli 12 óráig adják be. Az ajánlathoz a város pénztárában bánatpénzül letett 2500 koronáról szóló elismervény csatolandó. A részletes és általános feltételek a város mérnöki hivatalában minden kedden és pénteken megtekinthetők.

Tagositások.

Nagydemeter. [Beszterce-Naszód m.] Nagydemeter község általános tagositási ügyében az előmunkálatok megkezdésére, jelesül az érdekelt feleknek az eljárás további folyama alatti képviseletének rendezése, a földmérő megválasztása, költségelőirányzat elkészitése és az ellenőrző bizottság megválasztására határnapul augusztus 16-ik napjának d. e. 10 órára tüzetett ki Nagydemeter községházához. Felhivatnak a birtokrendezésre jogositott földmérők, hogy azok, akik ezen ügyben a földmérői teendőket elvállalni szándékoznak, a szerződési pontozatok előterjesztése mellett ajánlataikat a beszterce kir. törvényszék elnökségéhez vagy az érdekelt felekhez küldjék be.

Vasutépitészet.

Előmunkálati engedélyek. A kereskedelemügyi m. kir. minister Hahn Ervin zombori lakosnak a máv. Kecskemét alsópályaudvar állomásából kiágazólag Orgovány, Szabadjakabszállás községek, Bugac és Móricgát puszták és Szank nagyközség érintésével a félegyháza—majsai h. é. vasut Majsa állomásáig, valamint innen folytatólag Mérges, Ötömös, Átokháza és Tompa pusztákon át a máv. Szabadka állomásáig vezetendő szabv. nyomt. gőzmozdonyu h. é. vasutvonalra; báró Thoroczkay György mezőszentmihálytelki lakosnak a máv. Nagyenyed állomásától Muzsira, Nádháza, Nyirmező, Gyertyános, Torockószentgyörgy és Torockó községek érintésével Borévig s folytatólag Szurduk község érintésével Alsójára községig vezetendő szabv. nyomt. h. é. vasutvonalra; Palotay Rezső és Palotay Ödön budapesti lakosoknak a máv. Tatatóváros állomásából kiágazólag Kocs község érintésével a Korvin nevü keserüviz-telepig vezetendő szabv. nyomt. gőz-, esetleg villamos üzemü h. é. vasutvonalra; a máramarosisóvasutakrészvénytársaságnak a társaság máramarosszigetmagtár—aknasugatagi vonala Fejérfalva állomásától, illetve Aknasugatag végállomásától Krácsfaluig vezetendő keskeny nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutvonalra; Belák István ügyvéd, enyingi lakosnak a cs. kir. szab. déli vaspálya Lepsény állomásából vagy esetleg a győr—veszprém—dombovári h. é. vasut Enying állomásából kiágazólag a déghi uradalomhoz tartozó Ágoston, Fekete és Etelkeősztelep puszták érintésével Felső-, Közép- és Alsóbogárd-puszták határain át, Szilasbolhás község, valamint Nyedám és Vám-puszták érintésével a máv. Simontornya állomásáig vezetendő szabv. nyomt. gőzüzemü h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét egy év tartamára megujitotta.

A vágsellye—negyedi h. é. vasut engedélyokiratát a napokban adta ki a kereskedelemügyi minister. Ezen engedélyokirat erejénél fogva Gregersen G. és fiai budapesti cég engedélyt kapott arra, hogy a máv. Vágsellye állomásából kiágazólag Farkasdon át Negyedig vezetendő h. é. gőzüzemü vasutat

De BATTISTA és SCHABATTA SZOBRÁSZOK MŰTEREM: Budapest, IX., Bokréta-u. 29. Ajánlják magukat: **Épület diszitések** ugymint **gipsz, kő, stuccatur rabitz** és :: **műmárvány munkák** elkészitésére. ::

BOGYAY GYULA tájkertészete **Tájkertész és kertépitő.** — A legnagyobb állami és első dijakkal kitüntetve. — Kerttechnikai iroda: **Budapest. VII., Gizella-ut 15.** Telefon 25—33. (Lakás: Stefánia-ut 1. sz. Telefon 25—33.

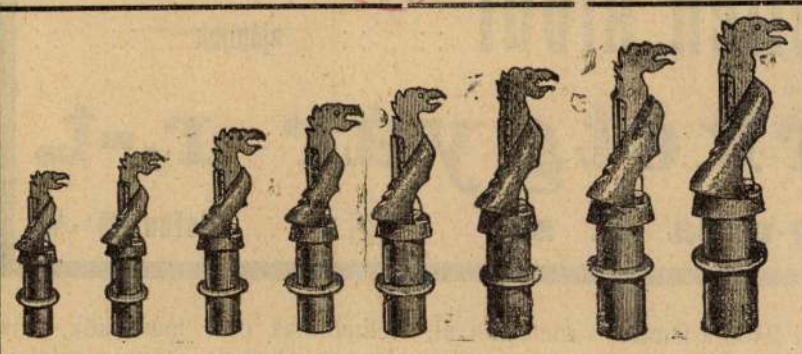

MUNKÁCSY GYULA LAKATOS IPAR-ÜZLETE

IRODA ÉS MINTARAKTÁR:

BUDAPEST, VI., KIRÁLY-UTCA 102.

12 ÉVI JÓTÁLLÁS.

A jelenkor legjobb, legolcsóbb és legerősebb szerkezetü kémény- és szellőztető toldója.

A Munkácsy-féle **Sárkány** kémény- és szellőztetési toldók a kitüzött célnak legjobban megfelelnek s a műszaki elrendezése a többi kéménytoldók felett áll.

Erős vaslemezből készült. Erős szerkezete, csinos kivitele és szabályos működése által a legnagyobb keresetnek örvend.

A Munkácsy-féle **Sárkány** kémény- és szellőztetési toldók eddig a **legolcsóbbak** és a **legjobbak**.

Szivóképességük felülmulhatlan; a szél és napsugár káros befolyását a kéményesatornák huzatára kedvezővé teszi s igy szivóképességénél s nagy olcsóságánál fogva a rossz huzatú kéményeknél nélkülözhetetlen.

Telefon: 12—80.

megépitse. Az engedélyezett vasut megépitéséhez és üzleti megfelelő berendezéséhez szükséges tényleges tőke 1,875.000 koronában állapittatott meg, mely tőkéből forgalmi eszközök beszerzésére engedélyes 124,000 koronát tartozik forditani.

Uj iparvasut. Gróf Festetics Pál déghi földbirtokos Veszprémmegyében Lepsény állomásból kiindulólag Déghig az összes majorokba kb. 38 km. hosszu gőzüzemü gazdasági iparvasutat épittetett, melynek műtanrendőri bejárását julius 5-én tartották meg. Az összes felépitményi anyagot és vasuti kocsikat Orenstein és Koppel cég szállitotta.

Vontató vágány épitése. A máv. igazgatósága a Kelenföld állomásból kiindulólag a téli kikötőig tervezett vontató vágány kiépitésével Lányi Nándor budapesti mérnököt bizta meg 149,600 koronáért.

A villanyi-uti villamos vasut kiépitése. A budapesti közuti vaspályatársaság a főváros tanácsához benyujtotta a villányi-uti villamos vasuti vonalra vonatkozó terveket és költségvetéseket.

A budapesti villamos városi vasut V. ker. Viktória-malomi vonalának meghosszabbitásaként a Dráva-utcán át a Váci-utig tervezett villamos közuti vasutvonalnak közigazgatási bejárását a kereskedelmi minister Halászy László ministeri osztálytanácsos vezetése alatt elrendelte. A bejárást julius 12-én tartották meg.

A bártfa—bártfafürdői villamos vasut közigazgatási bejárását a kereskedelemügyi minister Halászy László ministeri oszt tanácsos vezetése alatt elrendelte. A bejárás határideje julius 14. napja.

A süttő—tardosi h. é. vasut. A budapest—esztergom—füzitői h. é. vasut r. t. által a süttő—tardosi h. é. vasut és ennek 22/24. szelvényéből kiágazólag tervezett siklópálya közigazgatási bejárását a kereskedelmi minister dr. Ádám Géza ministeri titkár vezetése alatt elrendelte. A bejárást julius 15-én tartják meg Süttő községházában.

Rakodó kitérő-vágány fektetése. A kereskedelmi minister a gróf Pongrácz János által Vágrévfalu határában a máv. galánta—zsolnai vonalának 102·9—103·4 kilométerei között tervezett rakodó kitérő-vágány közigazgatási bejárását a vasuti és hajózási főfelügyelőség vezetése alatt elrendelte; a bejárást julius 15-én tartják meg.

Forgalmi kitérők. A kereskedelmi minister a szabadka—bajai vonalon Bácsalmás és Szabadka határában tervezett forgalmi kitérők közigaztási bejárását Ney Ferenc kir. tanácsos, máv. főfelügyelő vezetése alatt elrendelte. A bejárást e hó 17-én tartják meg.

Erdei iparvasut épitése. A kereskedelemügyi minister Debrecen sz. kir. város már meglévő Fancsikai erdei iparvasutjának folytatásaképen a Vekez pusztáig tervezett erdei iparvasut közigazgatási bejárását dr. Ölgyay Kálmán ministeri titkár vezetése alatt elrendelte és az eljárást julius 23-ik napjára tüzte ki.

A miskolc—diósgyőri h. é. vasut műszaki utófelülvizsgálatánál megállapitott hiányok pótlásának megállapitására a kereskedelemügyi m. kir. minister Köpesdy Elemér mérnököt küldte ki. A bejárást julius 20-án kezdik meg a miskolc—diósgyőri h. é. vasut telepén.

A miskolci közuti villamos vasut buzatér—népligeti vonalának meghosszabbitásaként tervezett hejőcsabai vonal épitési, üzletberendezési s egyéb engedélyezési feltételeinek megállapitására a kereskedelemügyi m. kir. ministeriumban julius 15-én értekezlet fog tartatni.

A poprádfelka—tátrafüredi vasut. A kereskedelemügyi minister a tátrafüredi h. é. villamos vasutak részvénytársaság poprádfelka—tátrafüredi vasutvonalának és a tarajkai siklóvasutjának müszaki felülvizsgálatát dr. Dubsky Alfréd műszaki tanácsos vezetése alatt elrendelte. A bejárást julius 21-én tartják meg.

A nagykálló-érmihályfalvai vasut épitését még ez év folyamán megkezdi az épitéssel megbizott Fábián Lajos budapesti mérnök.

Iparvasut Csarnóházán. Stern Dezső brátkai fatermelő cég csarnóházai erdőségeibe régi lóüzemü pályájának átalakitásával és meghosszabbitásával gözüzemü iparvasutat szándékozik vezetni s a tervek kidolgozásával megbizta Keményy Béla nagyváradi mérnököt. Az épitést még ez év folyamán végrehajtják.

A nagybáródi bányavasut meghosszabbitása és a Muszka-völgyi keskenyvágányu iparvasut létesitése céljából a nagybáródi erdőkitermelési részvénytársaság a Keményy Béla nagyváradi mérnök által készitett tervek alapján közigazgatási bejárást kérelmezett, mely f. hó 12-én tartatott meg Finály Lajos vasuti és hajózási felügyelő vezetése mellett. Tervbe van véve a bányavasutnak helyi érdeküvé való átalakitása is; az erre vonatkozó tervek most készülnek.

Vizépitészet és szabályozás.

Drávaszabályozás. A Dráva folyó alábbi szakaszain a folyó évben végrehajtandó szabályozási munkákra az eszéki m. kir. folyammérnöki hivatal junius 26-án árlejtést tartott. Ajánlatot tettek a zákány—molvei szakasz szabályozásához szükséges 5225 m_3 I. oszt. terméskő szállitására (előirányzat 73150 k): Sümegi bazaltbányar. t. 9530 k 40 f, Frank I. és tsai (Eszék), Hofbauer és Lehner (Budapest) és Krausz és Weisz (Siklós) 13125 k 20 f árengedéssel; az eszék—drávatoroki szakasz szabályozásához szükséges 2011·37 m_3 I. oszt. terméskő szállitására (20515 k 97 f): Tolnai Imre (Budapest) 321 k 82 f, Rosmayer Ferenc (Budapest) 2011 k 37 f árengedéssel. Döntés nem történt.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

A kispesti állami munkástelep 266—353. sz parcelláin emelendő 70 drb. földszintes lakóház épitésével — az elszigetelő és cserépfedő munka kivételével — a pénzügyminister Pollacsek és Epstein okl. mérnököket 459,600 k árban bizta meg. Az elszigetelő munkát Biehn János 8649 k 04 f, a tetőfedő munkát Bohn M. és társai zsombolyai cég 42898 k 94 fillérért nyerte el.

A Csikárok rendezése. A főváros tanácsa elrendelte a Csikárok belső szakaszának rendezését.

Kápolna tatarozás. A kerepesi-uti temető kápolnáját a tanács helyreállittatja.

Utcák szabályozása. A főváros tanácsa e hó 6-án tátgyalta a III. kerületi Remete- és Táborhegyi Szövetség a környék szabályozását és rendezését sürgető memorandumát és elhatározta, hogy a közmunka tanácsot felkéri a szabályozás tervének sürgős elkészitésére. A tanács felhivta az illetékes ügyosztályokat, hogy a szükséges vizvezetéki, csatornázási és vasutépitési munkákra vonatkozólag tegyenek előterjesztést.

A gyepmesteri telep kihelyezése. A tanács a tiszti főorvos előterjesztésére felhivta a mérnöki hivatalt, hogy jelöljön ki alkalmas területet, amelyre a gyepmesteri telepet ki lehetne telepiteni. Egyuttal utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a terület megválasztásánál legyen tekintettel a gyepmesteri telepnek az állategészségügyi telepel való esetleges összekapcsolására.

A vidéken.

Vendéglő átalakitás Berettyóujfaluban. Berettyóujfalu község előljárósága julius 29-ik napjának d. u. 5 órájára árlejtést hirdetett a községi vendéglő átalakitására 3000 k előirányzattal. A hivatalos pályázati felhivást lapunk mai számában tettük közzé.

Tisztviselőtelep Versecen. Versecen egy 13—14 házból álló tisztviselőtelep épitése vált aktuálissá. Akik ennek megépitésére vállalkozni hajlandók, forduljanak Viciu János városi mérnökhöz, aki bővebb információval szolgál.

A nagyváradi fütőház, laktanya, iroda és Intze-torony központi fütésének berendezésére Törs és Ormai kolozsvári cég 46927 k 88 fillérért kapott megbizást a máv. kolozsvári üzletvezetőségétől.

Városi epitkezések Kaposvárott. Kaposvár város képviselőtestülete elhatározta, hogy a tervbe vett 1,200.000 koronás kölcsönt most veszi fel és ebből több százezer korona költséggel megvalósitják az általános csatornázást, 300,000 k költséggel közvágóhidat épitenek, 100,000 koronát utcakövezésre forditanak, végül a pályaudvarral szemben fekvő Rákóczi-téren felépitik az uj szinházat, ennek környékét parkozzák és e térre helyezik át a königraetzi csatában elesett somogyi katonák emlékoszlopát, mely oszlopnak eddigi helyére a Kossuth-szobrot helyezik. Végül elhatározták, hogy a hirdetési oszlopokat saját kezelésbe veszik és ennek jövedelméből a villamosvezeték faoszlopait vasoszlopokkal cserélik ki.

Hidépités Háromszékvármegyében. A brassó—csikszereda—maroshévizi áll. közuton levő 29. sz. hid épitésénél az alépitményi munkát 8590 k 83 fillérért Száraz András tatrangi vállalkozó, a vasfelszerkezeti munkát 3601 k 60 f-ért a Schlick gyár kapta meg.

Utkaparóház épités Békésvármegyében. A berettyóujfalu—békéscsaba—orosházi közut 36—37 km. szakaszán tervezett utkaparóház épi-

Bergsmann Árpád electrotechnikai és villany-felszerelési vállalat Budapest, VII., Nefelejts-utca 21. Villamos világitás, villamos csengetyük, telefonok, villámháritók, távirda és villamos órák berendezése. Ugyszintén épületek, lakások, valamint szállodai és irodai berendezések jókarban tartását jutányos árban elvállalom. Költségvetésekkel és tervekkel dijtalanul szolgálok. TELEFON 167—26.

Gáz és villanyvilágitás teljes berendezését és jókarban tartását a legjutányosabban végzi, a legujabb gáz és acetylen lámpákat valamint gázharisnyákat és villamos izzólámpákat a legolcsóbb árban szállitja, költségvetéssel dijtalanul szolgál „Fény“ vállalat Budapest, Erzsébet-körut 42. sz.

Jäger Tamás

Művészet 1909

264

II.
55.

2 drb. fekvő női alak

fából aranyozva

hossza 90.

Jäger Tamás

München 1909. 264

Jäger
Krech Fridrik
szász születésü festő tanára
/utóbbi Pesten arcképeket fest, XIX
sz. e. f. /

Századok 1874.84-1o2 o.
Nagy Iván: Magyarország képzőművészei

Rézkark. „Hegyi táj," Jäger C.

Pesti Hirlap. 1879. febr. 26. 4.

Az orsz. Képzőművészeti társulat valamennyi tagjának....

MDK

Jagersbacher Gusztáv,

1898-ban az iskolához tartozott.

A Hellósy-iskola ideje. /1896-1901./ 76.1.

Jägerspacher festő.

Mücsarnok 1898. 21.sz.195-198 l.

MDK

Jägerspacher

Tanulmányfej, szén

Nagybányai festőisk.kiáll. 1898. 12 l.

MDK

Jägerspacher

Tanulmányfej, szén

Nagybányai festőisk. kiáll. 1898. ~~XXXX~~ 13.1

MDK

Jägerspacher

Tanulmányfej, szén

Nagybányai festőisk. kiáll. 1898. 15. l.

M. D. K.

JASER SPACHER Gusztáv festő

(német)

1898-ban Nagybányán tartózkodott

Rébé Gy. 1954. 324. l.

M.T.K.

JAGERSPACHER, Gusztáv festő

(német)

Nagybánya a Hollósy-iskola mű-
vendége, az 1898-i kiállításon 2
munkával szerepel

Réti István: A nagybányai művésztelep
Bp. 1954. 239., 306., 314. l.

M.D.M.

JAGERSPACHER Gusztáv festő

(München)

1899-ben Nagybányán a Hollósy-iskola novendéke

Réti Bp. 1954. 325. l.

Jagh József.

Művei szerepelnek a Szinyei-Merse Társaság tavazi szalonjának második kiállításán.

Esti Kurír, 1927. márc. 27.

JAGITS NANDOR, rézmüves mester

A Vas megyei Levéltar szombathelyi iparlajstromaban nem sok rézmüves mester nevével találkozunk Szombathely iparosainak hosszu sorában.-Jagits Nandor rézmüves iparigazolvanyahak kelte: 1910.marcius 3.Ipara véglegesen törölve: 1947.december 11. 254.old

DOMONKOS JÁNOS: A rézmüves-rézkovács kismesterség Szombathelyen 253.old

VASI SZEMLE, XXVII.évf. 1973. 2.sz. Szombathely

Jagodics Antal,kőműves

A soproni Uj utca 18.sz.házbanKésőbarokk falfestmény feltárásánál,restaurálásánál részt vett.1968-ban.
90.old

Mórotz László: Későbarokk falfestmények feltárása az Uj utca 18-as számú házban 86.old

Soproni Szemle.Helytört. Folyóirat.XXIV.évf.1970. Sopron

I. 151

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848.....I.

Név: Jagschitz ~~Franciscus~~ Johann

Foglalkozás: Körmüss

Szárm. hely: Pest

Hitfelekezet: R. K. Csal. állapot:

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1753 VIII 21

A polgárjogért fizetett összeg forintban:

Jagodics Paula.

1904/5 – 1905/6

Ferkèpzomfoiskèvk

95. 0.

Jagschitz, Stefan

Ötvös

l.

Csat-Frey Öst. Kunstt.

XXIV. k.

XXX. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
420

Marczali Henrik. Mária Terézia. 1717–
1780.
Bpest, 1891.

L. M. Tört. Életrajzok. VII. köt.

Jakhel Sándor
hikfestő

Jakhel Sándor hikfestő Jász-
apátiban dolgozik.

Faragó Ilona: A hikfestő
Nők Lapja, 1975. jul 5. – 18 oldal.

Jahl Anna

1929/30 - 1932/33

Ferképzomfoiskèvk

95. l.

MDK

Jahl Anna

képzőműv. főisk. hallg.

Budiparrajzisk 1933-34. 4o 1.

MDK

Jahl Anna

1932/33. polgári iskolai rajztanári oklevelet kapott.

Képzőm. Főisk. Évk. 1932/33. 57 l.

tovább
2

~~Fejér Mária~~

Jahl Anna

Kákonyi Teréz

Loschdorfer Rózsa

Löffler Edith

Posgay Katalin

Reskovits Jolán

1932/33. polgári iskolai
rajztanári oklevelet
kaptak

Kepröm. försk. cvk
1932/33. 57. l.

7/Pg

MDK

Jahl Anna ötvös

Magyar Iparművészet, 1931. 39. l.

Jahl Anna

tovább

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~Boday Lajos György~~

~~Csantavéry Károly~~

~~Fray János~~

Heil Ferenc

Jahl Anna

Kocsis Lajos

Lenggel Aladár

Lerner István

Posgay Katalin

Pospesch Kornélia

Záborszky Elly

képzőművészeti
főiskolai hallgató

Budiparrajzisk
1933–34. 40. f.

12/Pg

Kiadom Borbély József
in. főszámtanácsos úrnak
ral, hogy a benti nyugta
lenében az Egyetemi nyomda
önyvesboltjának a könyv-
ri javadalom terhére
5 P 70 f-t kifizetni szives-
edjék.
Budapest, 1939. okt. 16
k

[illegible]
[illegible]

III/29

Jahl (Jehl) Antal építőmester. Vattenvailenben született. 1776. lépett a szegedi polgárok sorába. (Polg. lajstr. Somogyi-kötet, Szeged.)

Fogantyú csontból, római VI. 282

Jahl (Jehl) Antal, építőmester. Vattenvailenben (~~Lotharingia~~) született. 1776 márc. 4-én lépett a szegedi polgárok sorába.

— Svájci?

A szegedi polgárok lajstroma. (Reizner János kézirata.) Somogyi-Könyvtár, Szeged.

Jahl János, vattenvaileni ~~[illegible]~~ származásu építőmester. 1761-ben nyert polgárjogot Szegeden.

A szegedi polgárok lajstroma. (Reizner János kézirata.) Somogyi-könyvtár, Szeged.

Jahl Janos

epitem

U. 1792

Kimut

az 1911. évi gyarapodásról,

módjá

Sz.	Megjelölés: Szerz. Napló tételei	A megs vétel festm.	plaszt.	graf.	fe
1	1-- 30	6	5	16	
2	31-- 60	15	—	14	
3	61-- 90	16	—	14	
4	91--120	—	—	50	
5	121--140	5	1	23	
6	141--170	4	—	26	
7	171--200	8	3	32	
8	201--230	—	—	36	
9	231--260	—	1	28	

Jahl János vattenvaileni származású építőmester. 1761.
nyert polgárjogot Szegeden.

FORTIS bélyeggel ellátott római agyag-
mécses H. 280

Jahl (Jehl) Simon, neuhausi (Csehország) származású építőmester. A polgárjogot 1784 decz. 18-án kapta meg Szegeden.

A szegedi polgárok lajstroma. (Reizner János kéziratai.) Somogyi-könyvtár, Szeged.

Jahl (Jehl) Simon neuhausi (Csehország) származású építőmester. 1784. évi szegedi polgár.

FAOR bélyeggel ellátott római agyagmécses

VI. 280.

Szász tallér
Frid. August 1775

Av. Körirat: FRID. AVGVST. D.G. DVX SAX. ELECTOR.
Közepen jobbra néző ~~mellkép~~ arc

Rev. Közepen kerekded amerpajzs 2 szögre osztva (szász és kereszt be tett kardok) babérágkört; fenn választófejedelemségi sinag, lenn: E.D.C.; alatta 1775. oldalt felkörben: X. EINE — MARCK F.
Átm. 40 m/m Sáh: 27.5 gr

— . —

80) U.a., de 1780-ból.
Rev.-en: I.E.C., alatta 1780.
Átm. Sáh: u.a.

— . —

81) U.a., de 1788-ból
Rev.-en: I.R.C., alatta 1788

— . —

82) U.a., de 1805-ból
Rev.-en: S.G.H.
Vétel Hernfeld Vilmostól Gy. l. n. o. 1022 / 1929. XII. 13.

Jaeger József nagyszombati rézmetsző

Rézmetszet.Az osli kegyszobor
"Osli csudálatos b.asszony képe Kapu§vár mellett Rába-Közben.
Jos.Jaeger sc.Tyrna.

Jaeger József

rézm.

Csatkai

78

Szász Tallér 1631
(I. János György 1611–56)

Ar. Körirat: IOHAN. GEORG. D.G. DVX. SAX. IVL. CLIV. ET. MONT. Középen jobb oldali páncélsuhás mellkép, jobb kezében kard; felette bir. dalmi alma.

Rev. Körirat: SA. ROM. IMP. ARCHIM. ET ELECT. 16–31. Középen: díszes keretben 6 sisakkal körülvett sok mezőm cimerpajzs. Lenn: H–I.

Mm. 45.5 m/m Tuly: 29 gr

Vétel Hanfeld Vilmorhól

Gy. l. n. sz. 1022

1929. XII. 13.

Jaeger József

Nagyszombati rézmetsző

Kis szentkép:"Getreue Schaefferin."
Mária pásztorkalapban.

"Joseph Jaeger ex Tyrna"

14.5 x 9 cm

Győr Egyházmüv.muzeum

Trónoló Madonna.
"Jos.Jaeger sc.ex Tyrnavia.

"[illegible] Maria Mater gratiae/Mater misericordiae stb.

9.5 x 6 cm.

Győr,Egyházmüv.muzeum.

Jahl János

Építészek

1760. decz. 29.
~~Hluderer József~~ újvidéki
származású, r. kath. ✓

~~1761. – ben~~
Jahl János r. kath. Vatten-
vajleri származás (Svecia)
1761. ✓
Scharsi Mihály
Comotau (Cseh o.) ✓

1776. febr. 16.
Konkoly József Csongrád
márc. 4. ✓
1776 ~~febr. 27~~
Jehl Antal Vattenvallen
(Svedia) ~~Sve~~ ✓
~~Evangrafer András Niederkapell (Austria)~~

1780. ápr. 28.
Vehr Márton negedi ✓
1780 okt. 23.
Saller Mihály Stauffai sz. ✓
~~1781. nov. 6~~
~~Brontner János bajai~~
1784 dec. 18.
Jehl Simon Neuhaus
(Cseh o.) ✓

Szegeden a jel zett
években és napokon
mesterek polgárjogot

Reizner Kezirati
felegyszesei a
negedi Somogyi könyv-
tárban.

Vigázni!

Nem szabad eldobni

[illegible]

Gy. Jáhn Éva, építész

L: Harmos Zoltán

– Tervpályázat

Magyar

Építőművészet, B. 1983

3-7

83/4

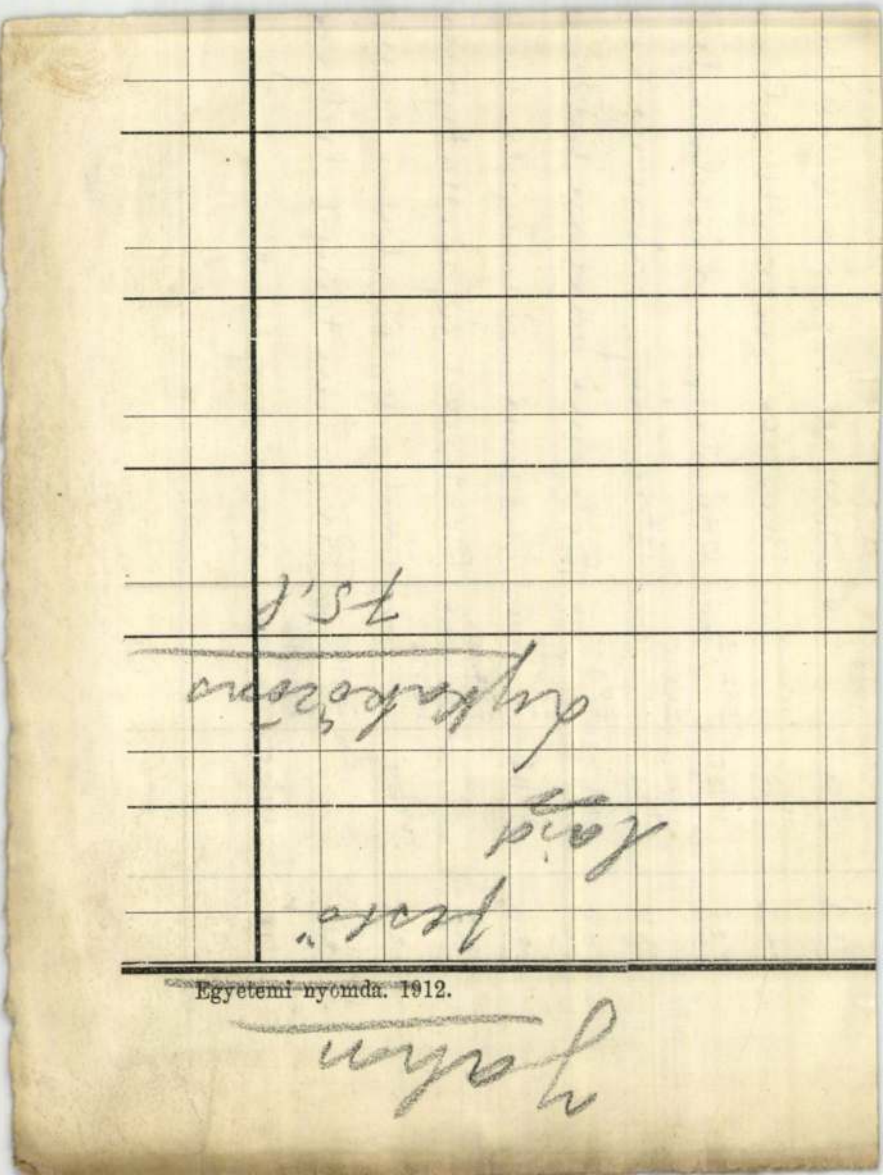

Egyetemi nyomda. 1912.

31	III/31	18061/910	Kunizsi sirkövek elhelyez
32	IV/23	43028/910	Bodor á. mérnök uti sz
33	IV/25	35283/910	Ottóvölgyi kápolna he
34	V/3	28875/910	Sztrecsényi várrom bö
35	VIII/19	78852/910	Zolyomi várban lakásb
36	VIII/16	70848/910	Kassai széchesegyh. hely
37	"	74710/910	Beszterczebányai Mátyás h
38	VIII/24	40732/910	Öralja-bolcogfalvi temp
39	"	20909/910	Krasznai templ. helyre
40	VIII/25	54911/910	Mezötelegdi " "

M. D. K.

JAHN József építész

Bp. Podmaniczky ut 7. sz. alatti bér-
ház. (H. Rüchwardt. szerint)

Ybl Ervin: Ybl Miklós 212.,

Jahn József

építőmester

+ 1912. febr. 29.

Bpesti építőmesterek sab-
ipartestülete VIII-ik Évk.
Bp 1912. 264. l.

~~Brouzkoi sir X. 91.~~

Jahn József

84291. Jahn József (VII., Damjanich utca 17.) a II., Henger utca 3489. hrsz. a. 4 em. ház.

Vállalkozói Körlevél
1908. ápr. 8.

van egy más alkalommal megbirkózunk vele.

L—r.

Jahn József

épitén és épitőm

terverte és épitette az alábbi épületet.

érod

Bauzeitung für Ungarn, 1884.

22. sz. (Revue über Budapester Neubauten 1884. I. Das dreistockhohe Zinshaus für Herrn Dr. L. Szelényi Ecke der Kerepeser- und grossen Ringstrasse Nr. 47, genannt „Szelényi-udvar.")

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A modern dráma. *Lukács* György nagyarányú, két kötetes munkája, melylyel néhány év előtt pályadíjat nyert a Kisfaludy-társaságnál, most jelent meg a társaság kiadványainak során. A könyv, mely a maga széles arányaival, anyagának bőségével és elmélyítésre való törekvésével úgyszólván magában áll mai irodalomfejtő irodalmunkban, a modern dráma fejlődésének történetét akarja megrajzolni széles alapon, az összes tartalmi és formai szempontok figyelembe vételével. Első része a drámára általában és a modern drámára vonatkozó elvi kérdéseket igyekszik tisztázni, aztán megállapítja a modern dráma előzményeit a német klaszszikus drámában és a Dumas-Sardou-féle franczia iránydrámában. Tulajdonképeni tárgyába az első kötet harmadik könyvében fog bele. Heroikus korszaknak nevezi a modern dráma első korát, melyben Hebbel és Ibsen a hősei, e két nagy drámairó egyéniségét, munkáinak tartalmi és formai problémáit részletesen elemzi. A továbbiak során mind közelebb jut a mai drámához: a naturalizmusról szól a drámában, melyet a Goncourtok, Zola, Becque, Strindberg képviselnek, a parasztdrámáról és két főképviselőjéről, Anzengruberről és Tolsztojról, a berlini és párisi szabad szinpadokról s ezeknek a drámairodalomhoz való viszonyáról. Megállapítja a naturalizmus lehetőségeit és határait s leirja azt az utat, melyet a dráma a naturalizmusból való kibontakozás felé tett az impresszionizmuson és lirai naturalizmuson, a Maeterlinck-féle dekorativ stilizáláson át. A mai helyzetet mint a nagy dráma felé vezető utat tárgyalja s az utolsó fejezetben megrajzolja a legújabb magyar drámairodalom rövid összefoglaló képét. A tárgyalás során csak azokkal a drámairókkal foglalkozik, a kik a fejlődés szempontjából jelentenek valamit, nem szól azokról, a kik csak régi stilusok visszhangoztatói, sem azokról, a kik egyes kiemelkedő kortársaknak epigonjai. A műfaj fejlődését akarja tárgyalni, ezért a drámai forma a legfontosabb szempontja s csak az fontos neki, a mi ebből a szempontból figyelemre méltó. Módszere irodalom-szociológiai, a formát mint szociális jelenséget fogja fel, s e módszerrel megkeresi a dráma szociális gyökereit és kapcsolatait. Fejtegetései igen széleskörű tájékozottságot és filozofiai elmélyedésre való törekvést árulnak el, de egyuttal erős függést is a legújabb német eszthetika kategóriáitól és szellemétől. Nagyon sok tanulságos és figyelemreméltó dolgot mond el, de sokszor próbára teszi az olvasót előadásmódjának homályosságával. Mindig érezni, hogy csak nagy küzdelemmel és ekkor is inadequat módon tudja gondolatait kifejezni, a küzdelem közben gondolatainak színéből és lendületéből — sokszor tartalmából is — sok elvész, egész felfogása inkább körvonalaiban sejthető, mint határozott vonásokkal az olvasó elé állított. Gondolkodásmódja annyira absztrakt, hogy csak nehezen tűri a szavakban való konkrétizálódást. Az irónak ez a hiányossága megnehezíti az olvasó dolgát, de nem veszi el a könyvnek, mint erős és nagy szellemi munka nagy ismeret és buzgó érdeklődés eredményének tagadhatatlan érdemét.

Nők a Magyar Könyvtárban. *Radó* Antal népszerű füzetes vállalata legújabb sorozatában egész kis női ciklust ad, csupa olyan dolgokból, melyeket vagy nő írt, vagy pedig a nőkkel, a nők sorsával, a nők lelkével foglalkoznak. Ebben a sorozatban jelentek meg *Kaffka* Margit novellái, melyekről legutóbb részletesebben is szóltunk. A többi füzetek: *Marczel Prévost*, a nagy nőismerő hirében álló franczia iró czikkeinek egy kis gyűjteménye *Mit tanuljanak a lányok* czimmel, *Benedek* Marczell forditásában; *Kenedi* Géza néhány czikke a feminizmus köréből és *Musset* egy lirai bájjal tele kis vígjátéka: *Miről álmodnak a lányok*, *Radó* Antal művészi forditásában.

Pataky Lászlónak lapunk mult számában megjelent életrajzára vonatkozólag azt a helyreigazitást közlik velünk, hogy ő sohasem volt Munkácsy tanitványa. Mikor Pataky Párisba került az Academie Des Beaux arts-ba vétette fel magát, ott Cabanel volt a mestere, Munkácsyt gyakran felkereste ugyan, de tanitványa nem volt soha.

Magyar irók élete és munkái. *Szinnyei* József nagy életrajzi munkájának most már 126. füzete jelent meg (XIV. kötet 8. füzete), a Veress és Vitéz nevek közé eső 298 irónak életrajzát foglalja magában. Az eddig megjelent 126 füzetben 28,254 irónak életrajza és munkáinak jegyzéke van felsorolva. A munka Hornyánszky Viktor könyvkiadó kiadásában jelenik meg és egyes füzet ára egy korona.

Uj könyvek.

A modern dráma fejlődésének története. Irta *Lukács* György. Két kötet. Kiadja a Kisfaludy-társaság. Budapest, Franklin-Társulat; ára fűzve 16 korona, vászonkötésben 20 korona.

A *Magyar Könyvtár* uj füzetei: 652. Marcel *Prévost: Mit tanuljanak a lányok.* 653. *Kenedi* Géza: *Feminista tanulmányok.* 656. *Alfred de Musset: Miről álmodnak a lányok.* Fordította *Radó* Antal. Budapest, Lampel R. (Wodianer F. és fiai). Egy-egy füzet ára 30 fillér.

A varsányi csata. Komédia négy felvonásban, irta *Farkas* Pál. Budapest, Singer és Wolfner; ára 2.50 korona.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: gróf Hadik Béla, a Magyar Földhitelintézet igazgatója, 42 éves korában Budapesten. — Kászoni és impérfalvi báró Bornemisza Béla, 49 éves korában Visegrádon. — Ágfalvi Alajos pénzügyi főtanácsos, a marosújvári számvevőség főnöke, 58 éves korában Marosujváron. — Pávai Vajna Károly nyug. királyi járásbiró, 92 éves korában Gidófalván. — Wildenauer János nyug. királyi táblai biró 70 éves korában Veszprémben. — Nemes Skoff Iván nyug. itélőtáblai biró 71 éves korában Budapesten. — Jobaházi Németh Antal ny. itélőtáblai biró, a nagykikindai ág. ev. egyház volt felügyelője 66 éves korában Nagykikindán. — Helmár Ágost pozsonyi főreáliskolai tanár, 65 éves korában. — Radó Lipót állami elemi iskolai igazgató-tanitó 50 éves korában Aranyosmaróton. — Koren Jenő evangélikus lelkész, Békéscsabán. — Fábry János városi albiró, evangélikus egyházi főgondnok 64 éves korában Balassagyarmaton. — Stangl Ferencz nyug. somlyóvásárhelyi kántortanitó, 94 éves korában. — Apsai Dán Bazil görög-katholikus lelkész, 75 éves korában Kisbocskón. — Wanhal Venczel 72 éves korában Győrött. — Marton Alajos dísziműkereskedő, cs. és kir. udvari szállító, kereskedelmi tanácsos, a Ferencz József-rend lovagja, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa, 68 éves korában Budapesten. — Marázsi Csáthy Ferencz könyvkereskedő, 42 éves korában Debreczenben. — Jahn József műépítő, 67 éves korában Budapesten. — Molnár Varga Ödön vegyészmérnök, a kőolaj-finomitógyár r. t. fiumei gyárának üzemvezetője, negyvenyolcz éves korában Fiumében. — Nagy Sándor volt könyvnyomdatulajdonos, 75 éves korában Drezdában. — Udvardi és kossuti Kossuth László nyug. pénzügyi számellenőr Hatvanban. — Görgői-és toporczi Görgey Jordán vasárnap reggel rövid szenvedés után 56 éves korában Lőcsén. — Kaufmann Samu nyug. államvasuti felügyelő, 65 éves korában Abbáziában. — Nemesapáti Novák József m. kir. postamester, földbirtokos, a vasvári takarékpénztár ügyvezető-igazgatója,

Vegyünk
Schweizer selymet

Kérjen mintát a mi ruháknak és blouseoknak való tavaszi és nyári uidonságainkból: Rayés, Foulards, Voile, Crêpe de Chine, Eolienne, Mousseline. 120 cm. széles, méterje K 1·20 felfelé, feketében, fehérben, egyszinben és tarkában, valamint himzett blousok és aljak batisztban, kelmében, vászonban és selyemben. Mi csak elismert szolid selyemszöveteket közvetlenül adunk el maganosoknak termentve és már vámmentesen a lakáshoz szállitva. — (Dupla levélbélyeg.) —

Schweizer & Co., Luzern U 23 (Schweiz)
selyemszövet szétküldés — Kir. udvari szállító. I

Serravallo
kina bora vassal
Hygienikus kiállitás 1906. Legmagasabban kitünt Erősitőszer gyengélkedők, vérszegények és lábbadozók számára. Étvágygyerjesztő, idegerősitő és vérjavitó szer.
Kitünő iz. 7000-nél több orvosi vélemény.
J. Serravallo, cs. és kir. udv. szállító Trieste-Barcola.
Vásárolható a gyógyszertárakban félliteres üvegekben. K 2.60, literes üvegekben K 4.80.

Az összes GÉPEK és FORMÁK HOMOK ÉRTÉKESITÉSÉRE ::
u. m. falazó téglagyártógépek, ürtömbgyártógépek, tetőcserépgyártógépek. **Présck:** cementburkolólapok előállitására habarcs és betonkeverők. **Formák:** keritésoszlopok, lépcsők, csövek stb. előállitására. Kötőrök, kömorzsolók, homok és kavicsmosógépek.
Dr. Gaspary & Co. gépgyára Markranstädt
Leipzig mellett (Németország). — 228. számu árjegyzék dijmentesen. — Kérjük gyárunkat meglatogatni.

MATTONI FÉLE
GIESSHÜBLER
természetes égvényes
SAVANYUVIZ.

Divatos ridikülök

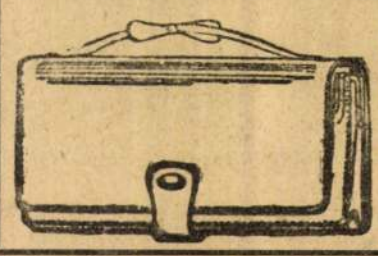

Kaphatók
Csángónál
a készitőnél
BUDAPEST,
Muzeum-körút 5.
A cim fontos!
TELEFON

AZ ÖREGEM
is mindig azt mondta, hogy szeplők elüzésére, valamint finom, puha bőr és fehér teint elérésére és megóvására nincs jobb szappan, mint a világhirü «Steckenpferd» liliomtej-szappan. Védjegye «Steckenpferd», készíti Bergmann & Co. czég Tetschen a/E. — Kapható minden gyógyszertár-, drogéria-, illatszertár- s minden e szakmába vágó üzletben. Darabja 80 fillér. — Hasonlóképen csodálatosan beválik a Bergmann-féle «Manera» liliomtej-krém fehér és finom női kezek megóvására, ennek tubusa 70 fillérért mindenütt kapható.

Lohr Mária (Kronfusz)
Gyár és főüzlet: VIII., Baross-u. 85.
A főváros első és legrégibb csipketisztitó, vegytisztitó és kelmefestő gyári intézete.
Fiókok: II., Fő-utcza 27. IV., Eskü-ut 6. IV., Kecskeméti-utcza 14. V., Harminczad-u. 4. VI., Terez-körut 39. VI., Andrássy-ut 16. VIII., József-körut 2.

KÖHÖGÉS
rekedtség és hurut ellen nincs jobb a
RÉTHY-féle pemetefűcukorkáknál!
Vásárolásoknál azonban vigyázzunk és határozottan RÉTHY-félét kérjünk, mivel sok haszontalan utánzata van. Az eredetinek minden egyes darabjában rajta van a RÉTHY név.
1 doboz ára 60 fill. Mindenütt kapható.

IDEGENBEN ÉLŐ MAGYAR HAJÓSOK ISKOLÁI.

A tavaszi szellő előzte a folyók felületéről a hajósok legnagyobb ellenségét, a jeget és a ködöt. A Dunán és mellékfolyóin az utolsó jégtábla is leuszott, mire a téli hajótelepeken megvonult hajók ezrei megszabadulnak rablánczaiktól. Elkezdődik a hajók felszerelése és a téli telep feloszlatása. Van ilyenkor sürgés, forgás, zaj, kalapálás az egymáshoz lánczolt hajókon. Az erősítő köteleket meglazítják s beszedik; a deszkákat, fagerendákat, járókat, melyek a telepet a szárazfölddel összekötik, felbontják, a horgonyokat felszedik; a gőzösöket befűtik és «ráfogják» az uszályokra, aztán kivontatják azokat a szabad vizre. Az uszóvárosnak egy-két nap alatt nyoma sincs; mindegyik hajó megy az ő népével rendeltetési útjára.

A hajókon, tudvalevőleg, a hajósnép családtagjainak tilos a tartózkodás. E tilalom alól csakis az uszály-hajók kormányosainak családtagjai vannak kivéve. De ezek aztán egész életüket a vizen töltik. Az uszályhajó hátsó részében van a kormányos családjának kis szobából és még kisebb konyhából álló lakása. A hajófedélzet két, három négyzetméter nagyságú területén csak egy kis felvágott tüzifának, néhány baromfinak és egy-két cserép muskátlinak jut hely. Ez a kormányosnak az összes gazdasága. Az apró gyermekekben azonban rendszerint nincs hiány. A kis hajósgyermekek a hajón születnek, ott csöpörödnek fel és életüket örökös vándorlás közt a hajón töltik. Ha felserdülnek, az apjuk mellett, vagy más hajón, mint hajóstanonczok, vagy matrózok megtanulják a hajózás mesterségét. Az olvasás, irás és más elemi ismereteknek a megszerzésére, szivük és lelkük nemesítésére azonban nincs alkalmuk, sem módjuk. Az apa, ha esetleg jártas a betüvetés művészetében, maga tanítgatja gyermekeit az ábéczére; de hát, ebben nincs sok köszönet, mert a tanításnak van is, nincs is eredménye. Így azután, a hajósok gyermekei, mint egy öreg kormányos találóan jegyezte meg: «úgy nőnek fel, mint a tiszavirág, vagy a folyómenti vadvirágok.» Ha tekintetbe veszszük azt, hogy a Dunán és mellékfolyóin elfoglalt hajósok 90 %-a magyar, elképzelhetjük, hogy évente hány száz magyar gyermek szive, esze és vele született tehetsége marad müvelés nélkül, parlagon!

Újabban a hazai téli kikötőkben telelő hajósnép gyermekei részére az országos hajósszövetség kezdeményezésére, a vallás- és közoktatásügyi miniszter Orsován, Titelben, Újpesten, Ó-budán és Komáromban, rendesen az ottani állami iskolákban rendezett téli tanfolyamokat. Palánkán pedig az országos hajósszövetség internátust létesitett a tovább tanuló hajósgyermekek számára. Az idegenben ú. m. a bajor, osztrák, szerb, román, bolgár stb. partok mentén elfoglalt magyar hajósnép gyermekeiről azonban nem történhetett gondoskodás.

A hajósok országos szövetségének elnöksége látva az idegen vizeken tartózkodó hajósgyermekek szomorú sorsát, a művelődéstől való elmaradását, az idegenben élő testvéreink nemzeti védelmére alakult Julián-Egyesülethez fordult segitségért. Ez a derék egyesület vette kezébe a haza határain túl élő magyar hajósoknak és gyermekeinek kulturális és hazafias védelmét. Ugyanis a zágrábi és bécsi kormány beleegyezésével, a tél folyamán, Zimony mellett, a czigányszigeti öbölben és a bécsfreudenaui kikötőben, a telelés czéljaira berendezett hajótelepeken, a folyam- és tengerhajózási, valamint a dunagőzhajózási társulat hajósainak részére iskolát nyitott és tanfolyamokat szervezett.

E két helyen 108 iskolaköteles gyermek és 66 felnőtt analfabéta hajós részesült az iskoláztatás áldásaiban. Iskolahelyiségül egy-egy tágas uszályhajó belseje szolgált. A tanulókat a szükséges tankönyvekkel és irószerekkel a Julián-Egyesület látta el, mely a felnőtt hajósok részére egy-egy könyvtárt is helyezett el. Az idegenben vándorló hajósok és gyermekeik meg vannak fosztva attól, hogy vallási kötelmeiknek a hajózás idejében eleget tehessenek. Miért is azok vallási ügyeiről is történt gondoskodás. A czigányszigeti telelőben a belgrádi követségi plébános tartott két izben magyar hitszónoklatot, a wien-freudenaui telelőben pedig egy bécsi lelkész mondott minden vasárnap misét az uszályhajóból átalakitott templomban. Vasár- és ünnepnapok délutánjait is, a hajósnépre nézve hasznosan értékesitették a tanfolyamokat vezető Julián-tanitók, az által, hogy délutáni magyar istentiszteleteket rendeztek, ismeretterjesztő, népies felolvasásokat és előadásokat tartottak, valamint a felserdült hajósokból szervezett énekkarokat vezették.

A telelők feloszlatása előtt megtartott záróvizsgálatokon a gyermekek bátor és értelmes feleletei, hazafias szavalatai és énekei, a viharedzett öreg hajósok szemeiből öröm- és hálakönnyeket csaltak ki. A kis világlátott hajósgyermekek ritka kedvvel fogtak a tanuláshoz. Az ő, aránylag tág szemléletkörüknek és pihent elméjüknek tulajdonitható, hogy megkettőzött óraszámban, alig két havi tanitási idő alatt, meglepő eredményt sikerült velük buzgó tanitóiknak elérni.

A vizsga napján úgy a bécs-freudenaui, mint a czigányszigeti telep lelket emelő hazafias ünnepségnek volt szinhelye, mely alkalommal a hajók százai zászlódiszt öltöttek. A záróvizsgálaton résztvettek: a hajózási társulatok igazgatóságainak képviselői, a Julián-egyesületi iskolák tanfelügyelője, az országos hajósszövetség ügyvezető-alelnöke, a telepek parancsnokai, tisztjei és a hajósnép sokasága. A téli tanfolyamok, istentiszteletek, és felolvasások rendezése, valamint záróvizsgálaton a hivatalos egyének részéről elhangzott lelkes beszédek, az eddig elhagyatott magyar hajósnépre szocziális szempontból is nagy hatással voltak. A hajósok lelkében örömteljes megnyugvást keltett az, hogy az országos hajósszövetség lelkes elnöksége, a Julián-Egyesülettel karöltve, gondjaiba vette a magyar hajósnép eddig elhagyatott gyermekeit.

A bajorországi és romániai hajótelepeken telelő magyar hajósok százai is epedve várják az ő gyermekeiknek kulturális gondozását és nemzeti védelmét, miért is a hajósszövetség és a Julián-Egyesület ezekre is ki fogja terjeszteni a legközelebbi jövőben áldásos munkáját.

M.

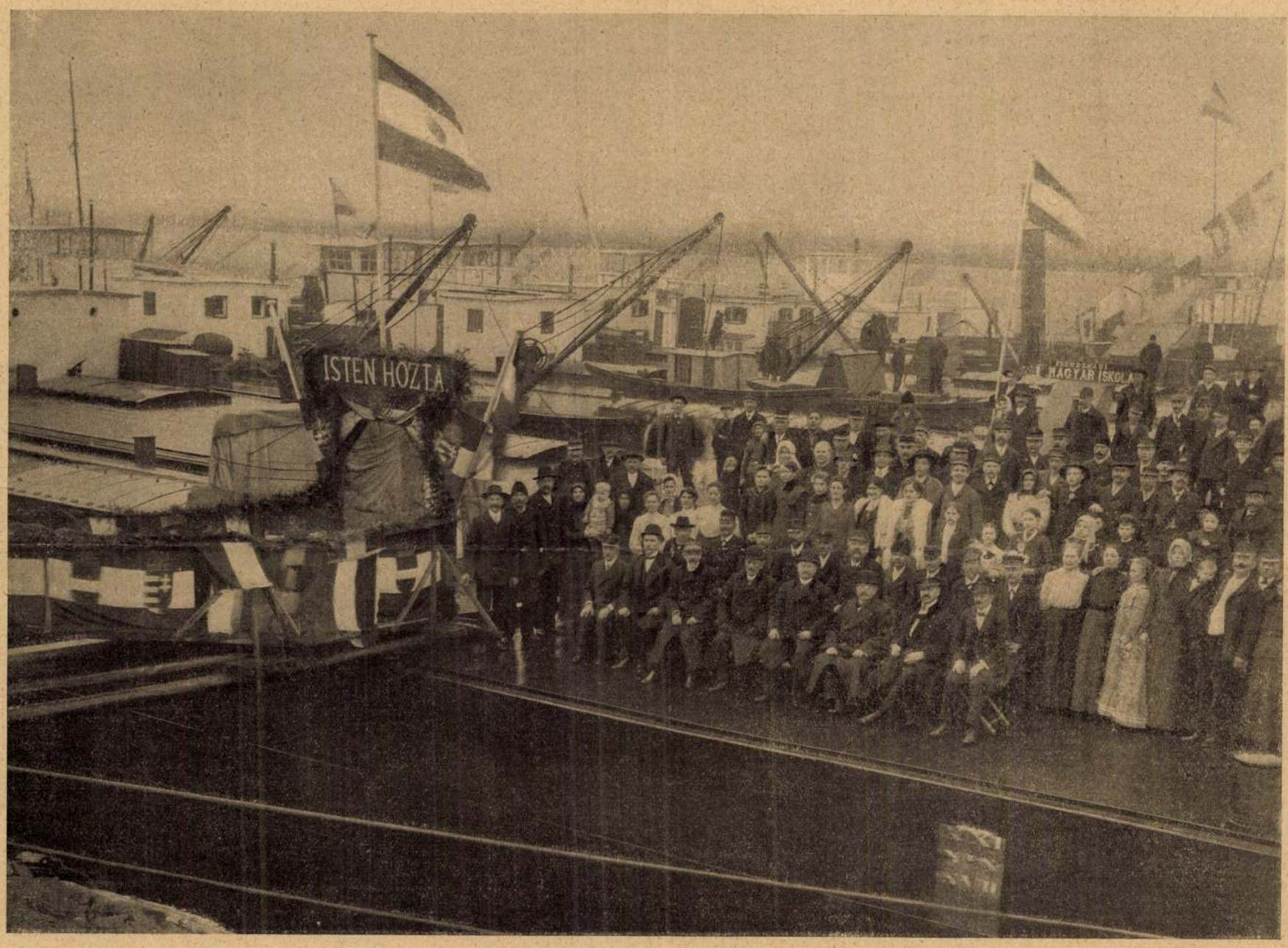

MAGYAR VIZSGA-ÜNNEPÉLY A BÉCS-FREUDENAUI TÉLI HAJÓTELEPEN.

Jahn József 115 - 116 építész
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

ÖSSZEFOGLALÓ MÜVEK

.... nap

/Aradi Nóra/
igazgató

.....ig.

sai alapján irandó munkáinak két
a illetve Adattára részére meg-

Jahn xxahn M.D.K.

Az Andrássy út egyi építője

Preisich Gábor: Bp. városépitésének története a kiegyezésétől a Tanácsköztársaságig Bp. 19 4.

I. sell.

Jahn Józef

épitész

Podmaniczky-utca

19. sz. bérpalota

Repr.

Rückwardt

VAS VÁRMEGYE FŐJEGYZŐJE CELLDÖMÖLKI JÁRÁS

CELLDÖMÖLK

Műemlékek Országos
Bizottságának

Budapest.

~~XIV~~ ~~ódalkerti~~ ~~ut~~

Hivatalból díjátalán

Jahn József

épitén

Terverte

Erzsébet

2, és 52. sz 3

emeletes

bérpalotakat

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedél

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. –

Jahn Vencel

órás Nagyszeben

álló empire óra

rod

Csányi Mihárát

100.- l.

Jáhn Márta, [grafikus] MDK

Alakok c. metszete → Repr

a megedi Tömörkény Gimnázium

kiadásában megjelent kötetből.

-bel-: Diák - grafikusok 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970 szept. 7.

Jahoda Maya

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 JAN 31

ESTI HÍRLAP
Budapest

1021

HORIZONT A MÚZEUMBAN

IPARMŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA

Tizenegy iparművész elhatározta: ezentúl egymás munkáit, törekvéseit vállalva, közös kiállításokon lépnek a közönség elé. A magyar képzőművészeti élet e legújabb csoportosulása, a Horizont, ma délben mutatkozik be az Iparművészeti Múzeumban. Az alkotók: belsőépítészek, textiltervezők, ipari formatervezők, üvegművészek, kerámikusok, ötvösök. *Valamennyien fiatalok.* A rangidős is csak 27 esztendős, a csoport legfiatalabb tagja pedig 1944-ben született és az idén januárban kapott diplomát az Iparművészeti Főiskolán.

Nem az Iparművészeti Múzeum kiállításán láthatjuk először munkájukat. Valamennyien sikerrel szerepeltek már a hazai és külföldi bemutatókon. *Jahoda Maya* belsőépítész például a múlt évben első díjat kapott a skandináv modernbútor kiállításon. Az ifjú alkotókat nem csupán a főiskolán eltöltött diákévek fűzik össze. Eltökélt szándékuk — s remélik, erre módjuk is lesz —, hogy *közösen vállalják majd egy-egy szálloda, művelődési ház, étterem és egyéb létesítmény belső terének tervezését.* A csoport nevével is ezt a törekvést kívánja kifejezni: horizontot, tág teret kérnek elképzeléseik megvalósításához. A mostani kiállításon lakberendezési tervekkel, gobelinekkel, faliképekkel, modern világítótestekkel, új vonalú, szép, használati tárgyakkal mutatkoznak be.

A I
fell

A VDK fővárosában nyil-
vánosságra hozták a Dél-
ietnami Ideiglenes Forra-
almi Kormány január 25-i
üléséről kiadott közleményt.
Az ideiglenes kormány,
mely aktuális kérdéseket
vitatott meg, felszólítja a
fegyveres erőket és a dél-
vietnami népet, fokozza el-
enállását az amerikai ag-
resszióval szemben, *leplez-
ze le és zúzza szét az ame-
rikai imperialisták úgyne-
vezett vietnamizálási tervét.*

légitáma

A MENA kairói jelentése szerint a Szuezi-csatorna övezetének északi része ellen tegnap végrehajtott izraeli légitámadás következtében négy egyiptomi polgári személy meghalt, három katona pedig megsebesült. A polgári áldoza-

EURÓPAI BIZTONSÁG

Szovjet hetilap az „atlantisták" politikai torpedóiról

Jahoda Maja, belsőépítész

A Közművelődés Háza, Tatabánya - Városközpont. Építész: Virág Csaba (Lakóterv).

Konstruktőr: Baczinszky Sáborné.

Belsőépítész: Jahoda Maja.

Statikus: Szubi Tamás.

Kerttervező: Vecskés Tibor.

Magyar ~~Építőép~~ Építőművészet, 1986. 6., 38-old.

Jahoda Maja, belsőépítész |Győr Terv|

Rajzok: „adalék" – „Évjárat".

Echte

KOZMAER

Természetes gyümölcspálinka 45°

Vízteskozmai

Jurcsik Szeszgyár

alapítva: 1969

Cégtulajdonos: Jurcsik-Jahoda. |repr.|

Kedves Péter!

„Egyenlőre csak ennyi futja az energiámból: egy kozmai pálinka
cimkét mellékelek, mint beszállást a készülő kiadványotokba. Ha
tudom kiegészítem pár tudálékos sorral, vagy bélyegszerű ábrával,
de ez nem biztos... Baráti üdvözlettel, Karcsi. Győr, 1986. XII. 12."

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám, borító belső oldalán.

Jajesnicza Róbert, ötvös-szobrászművész
Közterületi alkotások, összeállította: Hollósi Éva
1988. augusztus

Bonn, Magyar Nagykövetség:
„Madarak", relief, ezüst, réz, 140×200 cm, /említve/.

Művészet, 1989., január, 64-old.

Jahoda Maja, belsőépítész (Győrtorv).

Az Eggenberg ház és az Evangélikus konventház helyreállítása, Sopron, Szt. György u. 12. és 14. Építész: Nándori Klára (OMF).

Belsőépítészek: Jahoda Maja (Győrtorv).
Mezei Gábor (Váti).

Restaurátorok: Forray Kornélia és
Horváth Erzsébet.

Magyar Építőművészet, 1986. 5., 50-old.

Jahoda Maya, iparművész

Bútortervező. Szerepel az Iparműv.

Múzeum ban.

Székely András: Tizenkét iparművész 7

Néps-abadság, Bp. 1970. febr. 6.

MDK

Jakovska Maja

Említve

Lugosy Bálint: Tizenegyen az ifjú iperműcsen kenzetéklől

Ez a Szivat, Bp. 1970. már. 10. l

Jakoda Maya belsőépítész

szerepel a „Horizont" tárlatán
az Iparművészeti Múzeumban

Magyar Nemzet 1970 február 11
Kiold

Jakoda Maya belsőépítész

A fiatal iparművészek tanácskozásán (1970. VII. 28.) beválasztották a munkabizottságba.

Fiatal iparművészek tanácskozása; Ipari Művészet, 1970. IV. 53. l.

A MEGNYITÁS ALKALMÁVAL A KIÁLLÍTÁST
ISMERTETI

Dr. Pogány Frigyes

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGÉNEK
ELNÖKE,
A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
IGAZGATÓJA

Felelős kiadó: Aba-Novák Judit
Kossuth Nyomda, Budapest

Sabada Maya

Mai magyar iparművészet

Kamarakiállítások
az Iparművészeti Múzeumban
a Magyar Képzőművészek Szövetsége
rendezésében

A Magyar Képzőművészek Szövetsége
és az Iparművészeti Múzeum meghívja Önt, a

HORIZONT

iparművész csoport kiállítására

Iparművészeti Múzeum
1970. január 31.
szombat déli 13 órakor

Jahoda Maya, 1942. Iparművészeti Főiskola, Belsőépítész Tanszék 1967. (Munkahelye: Lakóterv) Kiállítás: Tibro, Göteborg, Koppenhága.

Petrovics László, 1943. Iparművészeti Főiskola, Belsőépítész Tanszék, 1968. (Munkahelye: Ganz-MÁVAG) Kiállítás: –

Somogyi Pál, 1944. Iparművészeti Főiskola, Belsőépítész Tanszék, 1968. (Munkahelye: Lakóterv) Kiállítás: Lakóterv.

Dietz Gusztáv, 1942. Iparművészeti Főiskola, Formatervező Tanszék 1967. (Munkahelye: Iparművészeti Vállalat) Kiállítás: Krakkó.

Szentpéteri Tibor, 1942. Iparművészeti Főiskola, Formatervező Tanszék, 1967. (Munkahelye: Iparművészeti Főiskola) Kiállítás: Építők Klubja.

Pázmándi Antal, 1943. Iparművészeti Főiskola, Kerámia Tanszék, 1967. (Munkahelye: –) Kiállítás: Pécs – Faenza Biennálé, Iparterv.

Rékassy Levente, 1943. Pedagógiai Főiskola, 1968. (Munkahelye: Iparművészeti Főiskola) Kiállítás: –

Gecser Lujza, 1943. Iparművészeti Főiskola, Textil Tanszék, 1968. (Munkahelye: HISZÖV) Kiállítás: Iparterv, Fiatal Művészek Klubja.

Kuchta Klára, 1942. Iparművészeti Főiskola, Textil Tanszék, 1968. (Munkahelye: Kézműipari Vállalat) Kiállítás: Budapest, Berlin.

Polgár Csaba, 1942. Iparművészeti Főiskola, Textil Tanszék, 1967. (Munkahelye: Papíripari Vállalat) Kiállítás: Ernst, Textil falikép, Iparterv, Sopron, Szombathely.

Kanyák Zsófia, 1944. Iprművészeti Főiskola, Üveg Tanszék, 1970. (Munkahelye: –) Kiállítás: Párizs, Beaux Art, Budapest.

Jakoda Maja

Gutortowe szerepel a Fészekben rendezett Formatervezési Kiállításon

Népszava 1972 november 10
Zold.

Jahoda Maya

A szekszárdi MSZMP székház belsőépítészeti munkáját a művésznő készítette.

Vámosi Ferenc – Szirmai János: A szekszárdi . . .
Művészet, 1980. augusztus – 10. lap.

Jakoda Maja

az alábbi tervpályázaton megvételben részesült 3. számú pályaterv egyik ~~szerzője~~ munkatársa.

Galamboe Ferenc: Székesfehérvár, Arany János utca 7.számú lakóház-tervpályázat a. 1971.
Magyar Építőművészet, 1972.2.sz. 2-7.l.

Johnda Maja

Jahoda Maja

Hét müvésztársával együtt, ipari iparmüvészeti müvekkel szerepel a "Magyar design" c. kiállitáson, melyet a Fészek Klubban rendeztek.
A Képzőmüvészet c. rovatban -/vadas/ sign.- val -közölt beszámoló dicsérettel emliti meg a bemutatott müveket.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. dec. 9.
XVI. évf. 5o. sz. 12. lap.

Jakoda Maja
iparművész

A Ferencklubban rendezett
"10" kiscikket című kiállításon
részt vett.

Bereczky Loránd: Magyar design?
MŰVÉSZET, 1973.január - 9.oldal

Jakoda Maja
ipanüven

„Siek" (nyom

Bereczky Loránd: Magyar design?
MŰVÉSZET, 1973.január - 9.oldal

Jakoda Maja ~~Butorelemei~~

Butorelemei szerepelnek a

Fényes Klub „Magyar design" c. kiállításán

Magyar Nemzet 1972. október 22.

9. old.

Jahoda Maya

A Horizont-csoport kiállítása keretében az ülőbútorokhoz készült szerkezeti szakrajzokat is kiállította, szerepeltetett hajlított falemezzel készült modelelemeket.

Bojár Iván: Változatok iparművészeti témára; Magyar Hírlap 1970. II. 3. 9. l.

Jahoda Maya

Formatervező, részt vett a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
Budapest, 1975. jún-júl.

JAHODA Maja épi ész

Ybl di j. 1992. = Magyar Építőművészet, 1992.5.57.
életrajzzal

egri főszékesegyház homlokzati rajzát ábrázo
tervét, amelyet Pyrker érseknek ajánlott és am
Kis Sámuel debreceni rajztanár rajzai között tal
ható. (Sternegg Mária közlése, 1962. XIII. la
1842-ben → Polereczky György József panas
emel Joó János és az általa vezetett rajziskola és
ott tapasztalható visszás helyzet ellen. (EÁL Eg
v. ir. 1842. é. 2108. sz.) 1844 körül elkészíti az e
városi rajziskola terveit, amely a Kacsa vend
fogadó épületének átalakítását célozta. (EÁL É
Gazd L cl. I. fasc. II. no. 902.) Az egri Alkotmá
u. 3. sz. ház (hrsz. 305) tulajdonosa 1840—51 k
zött. 1833-ban a barokk-kori székesegyház ala
belső és külső rajzát készíti el. (Szmrecsányi, 20
old.) Szerkeszti a Heti Lapokat, tervezetet kés
egy magyar képzőművészeti és tudós akadémia
múzeumhoz (1841), levelezésben áll Széchenyi I
vánnal. (Voit, Joó János egri rajztanár és Magy
Athenaeuma. Budapest, 1936. Kny. a Magy
Iparművészet XXXIX. évf. 9—10. sz.)

JOSEPHUS „Dominus Stukaturer" 1770-ben
egri minoritáknál dolgozik a historia domus szerir
(Szmrecsányi, 119. old.)

JÓZSEF (ENDRESZ ?) ácsmester. Egerben 1712-b
szerepel a Szt Mihály székesegyház átépítésér
→ Banovszki Ferenc építőmesterrel együtt, al
nek a neve alatt indul meg a → Carlone által ki
telezett új székesegyház átépítése.

JÓZSEF bécsi építészpallér. Egerben 1758-ban jeler
kezik a minorita templom pallérjául, de a min
rita atyák megvizsgálván felkészültségét, elutas
ják ajánlkozását. (Szmrecsányi, 29. old.)

JUDICE Szilveszter márványfaragó. Felsőtárkán
ban a temetőkereszt kőfeszületét faragja 181
ban. (EÁL ÉrsEgyh L plebir.)

JAHODA Maja

Ybl-dij 1992. = Magyar Épitőművészet, 1992.5.
83.évf. 57. ill.

ben a füzesabonyi r. k. templom kivitelezésében. (EÁL ÉrsGazd L szdm. test.) Carlone mellett ő szerepel az irgalmas rendház 1729-ben elkezdett építkezésénél (EÁL ÉrsGazd L szdm. test.), továbbá az egri püspöki rezidencia Erdődy-féle kiépítésénél 1732-ben (EÁL ÉrsGazd L szdm.), majd 1736-ban találkozunk nevével. (EÁL ÉrsGazd L szdm.) 1740-ben Gyöngyösön tartózkodik, amikor a gyöngyösi ferences templom ácsmunkáit készíti. Az egri Szt Mihály főtemplom mennykőtől megégett tornyának helyreállítását 1741-ben végzi el. (EÁL ÉrsGazd L I. cl. lib. 59.) Jencs Márton működik közre 1742-ben a városház és a tábornokház (kommendáns ház) építkezésénél is. (EÁL Eger v. ir. 1742/68. szd. füz.)

JENCS Mihály egri kőművessegéd, aki Egerben dolgozik 1752-ben → Valner kőművesmester legényeként, majd ugyanitt 1761—71 között mint önálló kőművest veszik fel az adózók névjegyzékébe.

JERNI (JERIN) János egri asztalos. Az egri adóösszeírások 1814—45-ig említik. 1821-ben egri házát a maklári hóstyán megveszi → Magurányi József kőművesmester.

JESZENOVSZKY János kőműves. Egerben a Jókai u. 4. sz. ház (hrsz. 379) tulajdonosa 1785—1820 körül, 1825-ben a házat özvegye bírja.

JESZENOVSZKY Mihály egri kőműves. Egerben 1780—85 között szerepel az adóösszeírásokban.

JESZENSZKY János egri kőműves. Egerben 1761—85 között szerepel az adóösszeírásokban, lehet, hogy személye azonos → Jeszenovszky Jánossal.

JOANNES, Maria (Magister Joannes Maria Lapicidarum) olasz kőfaragómester. Eger várában 1550 áprilisában dolgozik és 9 napért 12 forint munkadíjat vesz fel. → Maria Giovanni.

JAHODA MAJA

A MAGY. IP. MŰV. AZ EZREDFORDULÓN

48.0.

1279. FÜLEP LAJOS

Kedves Barátom,

talán mondanom se kell, milyen
és mennyire szeretnénk megtenni
a förtelmes időknek elviselheté
hogy jövetele elmaradt, bár rem
hogy tán valami csodás feledtet
az össztartozók mégis meg tudjá

Ami a köztünk hányt-vetett
tani s Magát még ezzel is zakla
ezen a csapáson lehetetlen egye
kétségbe vonja ezt a lehetetlen
nek semmi köze az indulathoz -
irányában nem él bennem indulat,

JAHOTA, Jakob, pozsonyi óránegéd

J. J. Uhrmachergesell 13 hónapos fia meghalt.
(1846, 920 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Ignatz Jakun v.Jahun, órás

Nagyszombaton dolgozott a XVIII.sz.második felében. Órájának számlapján megtaláljuk a rejtélyes "LK" ötvös jegyét. Zománcszámlapos tölgyfa szekrényóra. 371.old

Dr.Bartal Ernő: Philipp Zöch egy elfelejtett esztergomi órás a XVIII.században 363.old

Komárom Megei Múzeumok Közleményei.1.Tata.1968

Ignatz Jahun v. Jakun, órás

---- ----

Nagyszombaton dolgozott a XVIII.sz.második felében. Órájának számlapján megtalaljuk a rejtélyes "LK" ötvös jegyét. Zománclapos fekete szekrényóra. 371.old

Dr.Bartal Ernő: Philipp Zöch egy elfelejtett esztergomi órás a XVIII.században 363.old

Komárom Megei Múzeumok Közleményei.1.Tata.1968

Jaicsi Ernö festö.

Katol.Szemle.1942.148-150.l.

Taillot

Magyarország sztépe a XVII
Spárad végén

Irod Mv 452 l

Yaillot, Alexis
Hubert

1.

Glaser Karlsruhe

127. l.

444, 500, 525, 526.

III

762 (3582)

814 (44)

215.

1905.

ia: a Bor istene, lebő, Jobb kezé-
a közelébe[illegible] Nymphát ka-
Szatyrok, ~~Nymphák~~, Bacchansok és
sopostot képezve. A ~~[illegible]~~ kiseretben
ik lepel[illegible] és a másik ~~egy~~ bot-

409x740

20578 sz. leirattal 2000 K-án.

s-csoportja.

és kezeikben botot, serleget, kancsót, csörgős kézi dobot és Pan-álarcot tartva.

262

Jaiser Gyula

Tarnobrzeg

l.

Művészi Ipar

1893. 155. l.

Budapest, 1924.március 12.

entiványi Gyula urnak

tes külön szla. Budapest

elismertük becses számláját
xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx a pénz-

Teljes tisztelettel

HAZAI BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Jaiser Gyula

minaritalos

lasd oku

Ráth György 1896

172. l.

Aigner S. cikke.

Budapest, 1923 Julius 24

Budapest.

gy a mai napon külön igazolvány
vettük át letéte részére:
i Vállalatok részére rv. fsz.

Jaiser Gyula

rimantalos

l.

Édvi Bp.

579. l.

Jaiser Gyula

bőrdíszműves

RODALOM.

I.G.	ERICH	der
	christliche	fän-
hloss	gen bis zu	che.
wey.	Freiburg.	

LYÓIRATOK.

1889	Szöveg:	*ienne*
quet,	*Liotard et s*	ode,
iblio-	*La Renais*	. La
xante	Sculpture.	, *La*
ornée	*Peinture d*	*gue.*
1889	Öt képpel	*dun.*
cques	Egy képp	*tions*
Gui,	*du duc Jea*	stave
our le	Gruyer, *L*	*liés à*
bourg.	*Ferrare* II	ann,
ek a	*Correspond*	egen
rletti,	kvíül: *La Chocolatière*, eau-forte de E. Abot,	

JAISER GYULA

BUDAPEST, VIII., GÓLYA-UTCZA 9.

Készít kézzel-metszett, pontozott és domború **bőrmunkákat** székekre, könyvbekötésekre, faldiszítményekre, mappákra és dobozokra stb. — Különösen ajánlja a bőrből metszett **czímereket**. Elvállal továbbá bárminemü faragászati munkákat épületekre, butorokra és egyéb iparművészeti tárgyakra.

Művészi Ipar

1889. hirdető

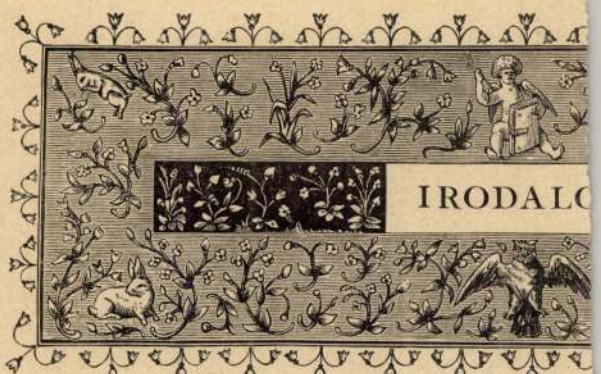

ÚJ KÖNYVEK

HENRY JONIN. *Musée de portraits d'artistes nés en France ou y ayant vécu.* Paris, H. Laurens. 1888.

EUGÉNE MÜNTZ. *Histoire de l'art pendant la Renaissance.* Paris, Hachette et Comp. 1-ső kötet. 1888.

EUGÉNE GUILLAUME. *Études d'art antique et*

H.
aux é
progr
KA
hunde
Sohn.
AL

Rajzolta Háry Gyula.

KÜLÖNFÉLÉK.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter az országos képzőművészeti tanács alelnökévé Ráth György kir. táblai tanácselnököt, tagjaivá pedig Gerlóczy Károlyt, Harkányi Frigyest, Lechner Lajost, Barabás Miklóst, Lipthay Béla bárót és Pártos Gyulát az alapszabályok értelmében három év tartamára kinevezte. Az orsz. magyar képzőművészeti társulat, mint már közöltük, a tanácsba Benczur Gyulát, Feszty Árpádot, Keleti Gusztávot, Lotz Károlyt, Strobl Alajost és Szmrecsányi Miklóst választotta be. A tanács jegyzőjévé a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Maszák Hugót, az eddigi tanácsjegyzőt nevezte ki további három év tartamára.

Felhivás pályázatra. Budapest főváros tanácsa a fővárosi képzőművészeti bizottmány javaslata folytán, egy a főváros valamely közhelyén elhelyezhető, vas szerkezetű karakterrel biró kút tervére pályadíjakat tűz ki.

A feltételek következők :

1. Kivántatik a főváros egyik terén felállítandó díszkút terve.

2. A hely megválasztása a tervezőre bizatik. Tájékoztatásul mégis megemlíttetnek a következő helyek :

a) Az Erzsébet-körút, Barcsay-utcza és Miksa-utcza találkozásánál levő ház előtti háromszögletes tér,

b) Az Erzsébet-körútnak a kerepesi-út és kertész-utcza sarkán fekvő része,

c) A József-körút, József-utcza és Rökk Szilárd-utcza sarkán levő háromszögletes tér,

d) A Sebestyén-tér,

e) Az Almássy-tér,

f) A királyi várkert alatti rakpart tengelyének sarka.

3. A mű úgy tervezendő, hogy annak legfőbb részei kovácsolt vasból létesíttessenek. Egyebekben azonban a stil és átalában az egész mű fölépítése, díszítése stb. a tervezőre bizatik.

A kút vizét a vízvezeték fogja szolgáltatni.

Az egész kút legfölebb 15,000 frtba kerülhet s a költségvetés átlagos számításon is alapulhat.

4. Pályázók által alaprajz, elölnézet és esetleg metszett, illetve annyi rajz készítendő, a mennyit a mű fölépítésének és szerkezetének teljes megértése követel.

5. A rajzok 1—10. mértékben készítendők és csak tollrajzok lehetnek.

6. A legjobb és e mellett határozott műbecscsel bíró pályamű 200 frttal, azaz Kettőszáz forinttal, a második legjobb pályamű pedig 100 forinttal, azaz egyszáz forinttal díjaztatik ; megjegyeztetvén, hogy az előbbi mű szerzője, ha tervének foganatosításával is megbizatik, a részlettervek és a munka vezetéséért és felügyeleteért még az egész végleges költségnek 10%-kával is díjaztatik, ha pedig a végrehajtás elmaradna vagy másra bizatnék, akkor a 200 frtnyi pályadíjhoz még 100 frt azaz egyszáz forint csatoltatik.

egyetemben magára vállalja a kiállítás végett átengedett tárgyak szállítását és kezeskedik azok teljes biztonságáról.

Kelt Budapesten, 1889. április havában.

Báró Lipthay Béla, a magyar iparművészeti társulat elnöke. — *Ráth György*, az orsz. m. iparművészeti muzeum főigazgatója és a m. iparművészeti társulat alelnöke. — *Gróf Keglevich István*, a magyar iparművészeti társulat alelnöke. — *Pasteiner Gyula*, titkár.

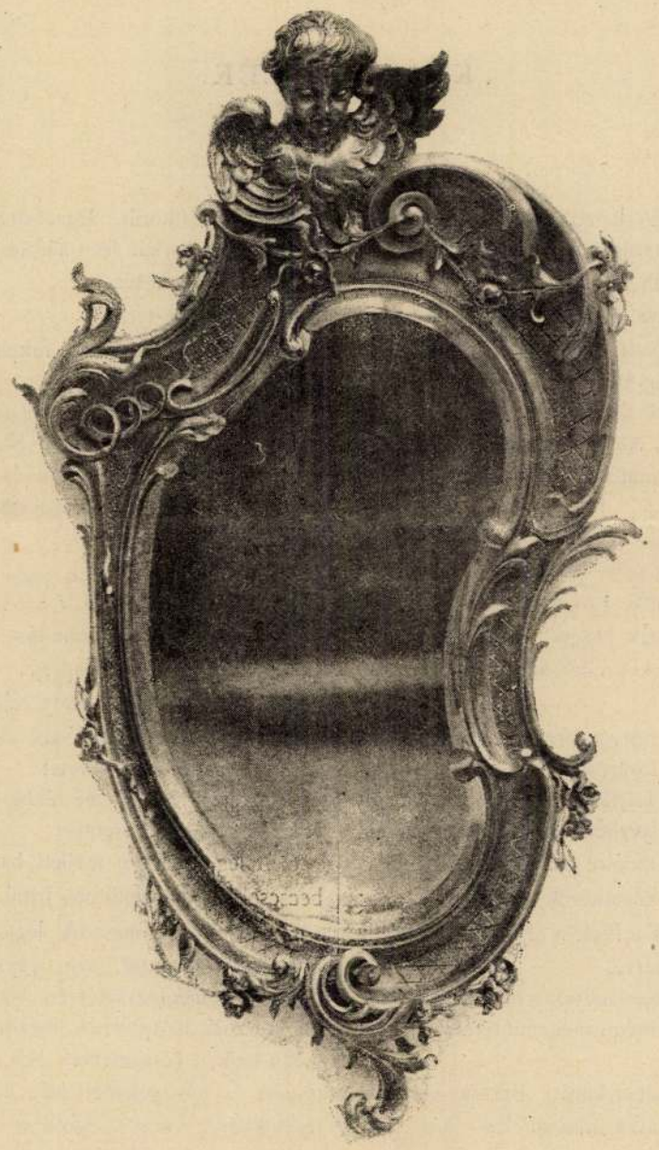

Faragott keret.
Tervezte és készítette Jaiser Gyula szobrász.

Művészi Ipar
1889.

sága megrendelésére elkészíté Strobl Alajos és be is nyujtá, az átvétel végett kiküldött bíráló bizottság javaslatára azonban némi változtatások eszközlése czéljából mind a három visszaadatott a művésznek.

Az év folyamán a főváros képzőművészeti bizottsága ujból hathatósan elősegité e vállalatunkat, a mennyiben Róna József szobrásznál megrendelte Eötvös József báró és Andrássy Gyula gróf mellszobrait. A képzőművészeti társulattal szövetkezve általunk két mellszoborra kiírt és szeptember végén lejárt pályázat egészen meddő volt. Ennélfogva a képzőművészeti társulat igazgatóságával egyetértően nem hirdettünk újabb pályázatot, hanem Senyei Károly és Bezerédi Gyula szobrászoknál 250 frt tiszteletdíjért egy-egy mellszobrot rendeltünk meg, tetszésükre bízván, hogy a sorozatból szabadon válaszszanak. Ha mindezek elkészülnek, nyolcz mellszobor álland rendelkezésünkre és bizton reméljük, hogy azoknak bronzba öntését, vagy egyéb módon való sokszorosítását még az év folyamán megvalósíthatjuk.

Mult évi jelentésünkben jeleztük, hogy a III-ik szakosztály kezdeményezéséből a bőrmetszés meghonosodását és művészi kifejlődését elősegítendők, Jaiser Gyula szobrásznál, ki a művészi ipar ez ágát elismerésre méltó sikerrel űzi, több megrendelést tettünk. Mindinkább meggyőződvén arról, hogy nevezett művészi iparos a támogatást jól megérdemli, ez irányban tovább mentünk és a május hó 16-iki ülésen műhelyének tökéletesebb fölszerelése czéljából kötelezvényre 1000 frt kölcsönt nyujtottunk neki, oly föltétel mellett, hogy az összeg négy év alatt fizetendő vissza és az esedékes 5% kamat fejében a társulat mindig valamely készítményét fogadja el. Az ez évi kamatok fejében bőrrel kárpitozott két széket vettünk át és azokat akként értékesítettük, hogy megfelelő értékben a kisorsolt tárgyak közé igtattuk. E kölcsön megszavazása alkalmával kimondatott a választmány abbeli elvi megállapodása, hogy kötelezvényre, egyéb biztosíték nélkül 1000 frtnál nagyobb összegü kölcsön nem adatik. Ez elvi megállapodás a szóban levő esetben azonnal alkalmaztatott is, a mennyiben a nevezett művészi iparos által óhajtott további 500 frtnyi kölcsön olykép nyujtatott, hogy az illető 650 frt értékü gothikus pohárszéket adott át biztosítékúl.

Az idegenek forgalmának emelése érdekében működő bizottság megkereste társulatunkat, nem lenne-e hajlandó az általa kiadandó könyvhöz, mely Budapest leírását tartalmazza, megfelelő czimlapot terveztetni. Készséggel eleget tettünk ez óhajnak és a társulat költségén 50 frt díjért Háry Gyula művész által elkészíttettük a kivánt czímlap tervrajzát.

A társulatnak ez idő szerint van 168 alapító, 337 rendes és 34 segélyező tagja. A tagok száma összesen 539.

A *Művészi Ipar* folyóirat, társulatunk közlönye, a mult évvel 3-ik évfolyamát tölté be, két havonkint egy-egy füzetben, vagyis 6-szor jelent meg, összesen 34 ívnyi terjedelemben.

Az alapszabályok 26. §-a értelmében ezuttal kilépnek a választmányból: Czobor Béla, Kramer Samu, Lechner Ödön, Marton Alajos, Németh Imre, Rauscher Lajos és Uhl Sándor. A közgyűlés egyik teendője e kilépő tagok helyére a választmányba új tagok megválasztását megejteni, nemkülönben alapítónk és elnökünk halála által megüresedett elnöki tiszt betöltéséről gondoskodni.

Az alapszabályok 19-ik §-nak f) pontja értelmében a mult közgyűlés az 1888-ik évi számadások megvizsgálására Benke Gyula és Jeney Lajos urakat választotta meg, kik megbízatásuk szerint a társulat számadásait megvizsgálván, azokat rendben találták. Eljárásukról szóló jelentést van szerencsénk a közgyűlés elé terjeszteni s annak alapján kérjük a fölmentést. Ennek kapcsán egyúttal jelentjük, hogy a mult közgyűlésnek az alapszabályok 4-ik §-ára vonatkozó határozata szerint, a még be nem fizetett alapítványi tőkékről szóló kötvények beszerzésére megtétettek a szükséges intézkedések, valamennyi hátralékos alapítónak alapító levelek küldettek és azokat nehány kivételével szabályszerűen aláírva visszakaptuk.

Midőn az 1889-ik évi költségvetést jóváhagyás végett a tisztelt közgyűlés elé terjesztenők, különösen két ujabb tervünkre óhajtjuk fölhívni szíves figyelmét.

A társulat elejétől fogva fölismerte az iparművészeti tervezés fontosságát, arra következetesen nagy gondot fordított s eddigi tevékenységének egy jelentékeny részét épen a művészi ipari tárgyak tervezésének előmozdítása képezi, a mennyiben a lefolyt három év alatt a tervekre kiírt pályázatok a művészi ipar egész körét felölelik. Ámbár e pályázatok sikere egyenkint és egészben véve kielégítő volt, még is az a nézet merült fel, vajjon nem lehetne-e módot találni, hogy a társulat támogatása mellett a tervezés következetesen gyakoroltassék, állandóan érintkezve az érdekelt iparosokkal, úgy, hogy a tervek ne csak rajzok maradjanak a papiron, hanem meg is valósuljanak. Lipthay Béla báró alelnök kezdeményezése folytán a választmány a tervezés ügyét e szempontból ismételten és behatóan megvitatta. Az eszmecsere ez első stádiumában az volt a nézet, hogy a társulat alkalmazzon egy megfelelően díjazott tervező művészt, a kinek kötelessége akár művészi iparosok, akár mások által óhajtott tárgyak tervét megrajzolni oly feltétel alatt, hogy ha a megrendelő a tervet elfogadja, tartozik a művész munkáját a megállapítandó árszabály szerint még külön is díjazni. A társulat épitész tagjai, kik művészi ipari tervezéssel is foglalkoznak s kiknek véleményét ez ügyre nézve szintén kikértük, beható tanácskozás után oda nyilatkoztak, hogy ez eszme megvalósítása különösen két akadályba ütközik. Először ugyanis nehéz, sőt majdnem lehetetlen oly tervező művészt találni, a ki a művészi ipar összes ágai számára való tervezésben egyenlően otthonos és járatos volna. Másodszor pedig az árszabály kérdése bizonyult fölötte bonyolódottnak, úgy, hogy az ez irányban megindult tanácskozások egészen eredménytelenek maradtak. A főváros legkiválóbb művészi iparosai, kiket Lipthay Béla báró alelnök ugyan ez eszme megbeszélése czéljából külön értekezletre meg-

MDK

Jaiser

metszett bőrmunkák

Különfélék. Müvészi Ipar, 1890. 234-236 l.

MDK

Jaiser

Gaul K: Butorip. diszitőip. az ezr.éves kiáll.on. o.
MMÉEKözl 1897, 6.füz. 263-276 l. képek

Jaiser Gyula

l.

Kölcsrkiall

191. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 435418

Jaiser Gyula

l. Művészi Ipar

1892. 190. l.

Rónaky Kálmán dr. III. 237

Jaiser. Gyula
Hobrán

l.

Müvészi Ipar

III. 137 l.

badjegyesekre, körülbelől 2000 pedig az iskolákra esik, úgy hogy a fizető látogatók száma teljes két hónap alatt mindössze 19.918. És még ezek közül is a rendes (1 korona) áru belépőjegyekkel *csak 7726-an* nézték meg a kiállítást!

Az összes nyers bevétel — tárgymutatókat és ruhatári jegyeket beleszámítva — 8194 frt 65 kr.

Ezzel szemben a Verescsagin kiállításon rövid négy hét alatt a látogatók száma meghaladta a *60.000*-et, a nyers bevétel pedig *13.943* frt *80* krajcár volt!

Ami a vásárlásokat illeti, ezek eredménye a következő:

a) *magyar művek közül*

a király vett 3 művet	1.900	forintért
a kormány vett 23 művet	12.402	„
a társ. vett (1 frtos sorsjátékra) 2 műv.	200	„
a társulat (a nemz. múzeumnak) 1 műv.	1.600	„
a társulat nyerő tagjai vettek 10 „	3.605	„
magánosok vettek 33 művet . . .	9.370	„

b) *külföldi művek közül*

a kormány vett 7 művet	5.156	forintért
magánosok vettek 14 művet . . .	2.498	„
a Nemzeti Múzeum vett 1 művet .	300	„

Elkelt tehát

magyar művészektől 72 mű 29.077 forint értékben

Jaiser Gyula

l.

Müvesi Ipar

III 189. l.

48. Ereklyemuz.

L Körülbelül nyakkendője alól

arkója és hegyesre pedrett kis bajusza
fekete, szakálla leberetvált. Ingének
[illegible] begombolt kabátja egyelejü.

cm.
zi emlékek muzeumából (107/95.No. 110).
ki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

(79)

430

Jaiser Gyula

Jaszobrász Bp

l.

Ezredeves kiáll

XII. corp. 45. l.

1) Egyszerűsítsd a következő törtet!

$$\frac{x^2-4}{x^2+7x+10} = \frac{(x+2)(x-2)}{(x+2)(x+5)} = \frac{x-2}{x+5}$$

2) Végezd el a következő műveleteket!

a) $\frac{3}{x-4} + \frac{5}{x+7} = \frac{3(x+7)+5(x-4)}{(x-4)(x+7)} = \frac{3x+21+5x-20}{(x-4)(x+7)} = \frac{8x+1}{(x-4)(x+7)}$

b) $\frac{x}{x^2-4} - \frac{1}{x+2} = \frac{x-(x-2)}{(x-2)(x+2)} = \frac{2}{(x-2)(x+2)}$

3) Oldd meg a következő egyenletet a valós számok halmazán!

a) $\frac{x}{x+3} = \frac{2}{3}$ / $\cdot 3(x+3)$

$3x = 2x+6$

$x = 6$

b) $\frac{x+1}{x-2} = \frac{x+4}{x-3}$ / $\cdot (x-2)(x-3)$

$(x+1)(x-3) = (x+4)(x-2)$

$x^2 - 2x - 3 = x^2 + 2x - 8$

$-4x = -5$

$x = \frac{5}{4}$

4) Végezd el a következő műveleteket!

a) $(4x^{-2} - 3x^{-1}y^{-1} + 5y^{-2}) : 3x^{-2}$

b) $x + 2 - \frac{x}{3}(x+3) = \frac{2x}{3}$

$x + 2 - \frac{2x+6}{3} = \frac{2x-6}{3}$

$x + 2 - \frac{2x^2+12}{6} = \frac{4x-3}{6}$

Másodfokú egyenletek

1) Oldd meg a következő egyenleteket a valós számok halmazán!

a) $3x^2 + 4x = 0$

$x(3x+4) = 0$

$x_1 = 0 \quad x_2 = -\frac{4}{3}$

b) $2x^2 - 8 = 0$

$2(x^2 - 4) = 0$

$2(x-2)(x+2) = 0$

$x_1 = 2 \quad x_2 = -2$

c) $x^2 - 6x + 9 = 0$

$(x-3)^2 = 0$

$x_{1,2} = 3$

d) $x^2 + 2x + 5 = 0$

$D = 4 - 20 = -16$

$D < 0$, nincs megoldás

e) $x^2 - 3x - 10 = 0$

$D = 9 + 40 = 49$

$x_1 = \frac{3+7}{2} = 5 \quad x_2 = \frac{3-7}{2} = -2$

f) $x^2 + 4x + 4 = 0$

$(x+2)^2 = 0$

$x_{1,2} = -2$

g) $2x^2 - 3x + 1 = 0$

$D = 9 - 8 = 1$

$x_1 = \frac{3+1}{4} = 1 \quad x_2 = \frac{3-1}{4} = \frac{1}{2}$

h) $x^2 - 100 = 0$

$(x-10)(x+10) = 0$

$x_1 = 10 \quad x_2 = -10$

2) Írd fel a következő másodfokú egyenletek gyöktényezős alakját!

a) $2x^2 - 3x + 1 = 2(x-1)(x-\frac{1}{2})$

b) $x^2 - 4x + 4 = (x-2)^2$

c) $x^2 + 2x + 5$ nincs valós gyöke

d) $x^2 - 100 = (x-10)(x+10)$

e) $2x^2 + 3x = 2x(x+\frac{3}{2})$

Jaiser Gyula

Művészi Ipar
1893. 40. l.

Rajna III. 201

Jaiser Gyula

Nobrun Bp.

Ráth Görgyi 1895

6, 147 l.

Hazai Bank
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Vaterländische Bank
ACTIENGESELLSCHAFT

Banque de la Patrie
SOCIÉTÉ ANONYME

Sürgönycim: — Telegrammadresse:
HAZAIBANK.

Telefon (számok / Nummern)
61—01, 61—02, 61—03, 61—04, 61—21, 61—22.
Interurban telefon B—41.

Letét

R

Nagyságos Szer

Van szerencsénk értesiteni

ellenében a következő értékpapirc

25/huszonöt/drb. Nova közlekedési r

Zaiser Gyula
szobrász

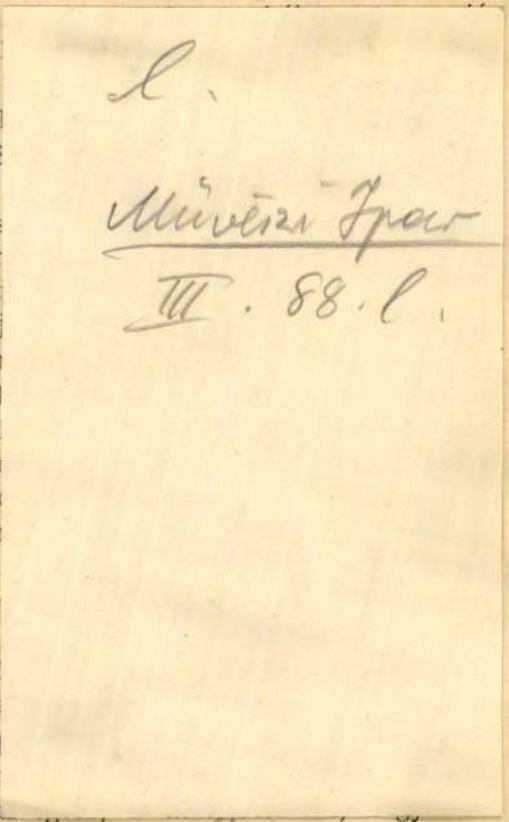

l.

Művészi Ipar
III. 88. l.

Ami
tömött
lenként
olyiknak, E
picikét
Laurens
nevü er
hogy n
Kezdj
pavillon
Az el
kodik.
kán, fe
harmin
a terem
a kép
borzalm
tudtuk
ménybő
péhez a
ben kaj
egyéb r
Sötét a
rácsok, sok-sok alak, vér, öldöklés stb. Mondom, nem látni belőle úgyszólva semmit s nem tudom megérteni, hogy egyezhetett ilyen

másrészt valóra váljék az ideális cél, hogy a művészettől megfosztott városok a maguk falai közt gyönyörködhessenek a legkitünőbb magyar művekben, lássák bennük a magyar vér lüktetését, kiérezzék belőlük a magyar talentum szépségét és fönségét. Ki akarjuk vinni a művészetet Budapest zárt falai közül s szerte vezetni az egész országban, hogy ott új életerőt kapjon, új kulturát adjon.

A mi városaink eddig el voltak zárva a művészettől. És művészeink eddig csak Budapest közönségéhez szólhattak. Ez az elszigeteltség épp oly kárára volt az országnak, mint a művészetünknek. Az ország egy pár hirlapi kritikából tudta, hogy minő ideálokra törnek művészeink. A festők és szobrászok pedig az ő lelkük legnemesebb alkotásait az országnak csak egy kis töredéke elé vihették. Mindenki, aki a magyar kultura erejében és jövőjében bízik, fájdalommal nézte ezt az elszigeteltséget. Akadtak, akik segíteni iparkodtak a bajon. De törekvésük csak félmunka maradt, mert nem juthattak abba a helyzetbe, hogy a frissen felvirult magyar művészetet egész pompájában mutathassák be.

Ezt a bajt a művészek is erősen megsinylették. Gondolkodtak arról, hogy miként lehetne igazi nagy tárlatokat, a budapestiekkel egyenranguakat szervezni Magyarország városaiban. Belátták, hogy semmi szellemi, semmi erkölcsi haszon nem háramlik senkire abból, ha egy-kétszáz kezdetleges munkát gyüjtenek egybe valamely városba. Mert hisz az ideális cél éppen az, hogy csak a mi művészi

Jaiser Gyula

nobrán

l.

Művészi Ipar

II 257. l.

kebb fantáziájú mubarátnak sem.

Megyek a harmadik terembe, hol a hírhedt *Danae* függött elkobzása előtt és sorba nézem a képeket. Látom, hogy a *Tooby* »Eső után« című képén milyen jó az ég és a víz; (ez nem ragyogó bádoglap, a milyet legtöbben festenek víz helyett, hanem eleven, sima tükre dacára is mozgó folyadék!) *Burger* portrait-je, mely Tankok-ot, a geniális iparművészt ábrázolja, milyen beszédes, milyen jellegzetes és hogy milyen jó mozgás van *Hamilton* figurális kikötői képén. És tovább: *Volz* nagy vászna: »Zene asszonyság«, mely úgy tetszik a németeknek, milyen hazug. Ez se nem poézis, se nem valóság. A nő klasszikus tunikája és a

Winternitz »Quartett«-je. A lámpafény mellett muzsikálnak négyen; igen jó a konstrukció is, meg a mozgás a képen. Igazán kár, hogy a bőgős kinyujtott keze úgy el van rajzolva. *Keller-Reutlingen* »Dachaui tavaszi est«-je már biztos kézzel van festve, de mintha a táj kissé ideálizálva lenne. A *Dill* dachaui képei nem ilyenek. *Kirschner* a régens-herceg portrait-ját festette meg; merész vállalkozás *Lenbach* és *Stuck* után! No nem is verte le őket.

Roppant különös a *Pietzsch* »Kék virágok« című képe. Fogalmam sincs róla, micsoda virág ez, ha csak nem a romantika kék virága? Úgy hatnak azon a nagy vásznon a földből kibukkanó kék virágok, mint a sírkeresztek. A *Rippl-Rónai* temetője volt ilyen. Pedig a háttere igen szép. *Eckenfelder* lovakat festett, amint az erdőszélen legelésznek. Igazán művésznek való föladat, megpingálni: hogy ritkul az erdő a széle felé, hogy csillámlik át egy-egy fa lombján, törzsei között az égboltozat. Jó szemmel látta is a művész és vissza is tudta adni. Sőt a lovai is a legjobbak közül valók. Pedig mellette az állatfestésben veszedelmes konkurrense függ: *Schramm-Zittau*, két képpel. *Zügel* legjobb tanítványa egyúttal tyúkokat festett napsütésben, meg esőben — bravurral,

Jaiser Gula

szobrász.

l.

Nüveitz Ipar

1889. 81 l

Jaiser Gyula

Műasztatos

l

Közlezrkiáll

1387. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

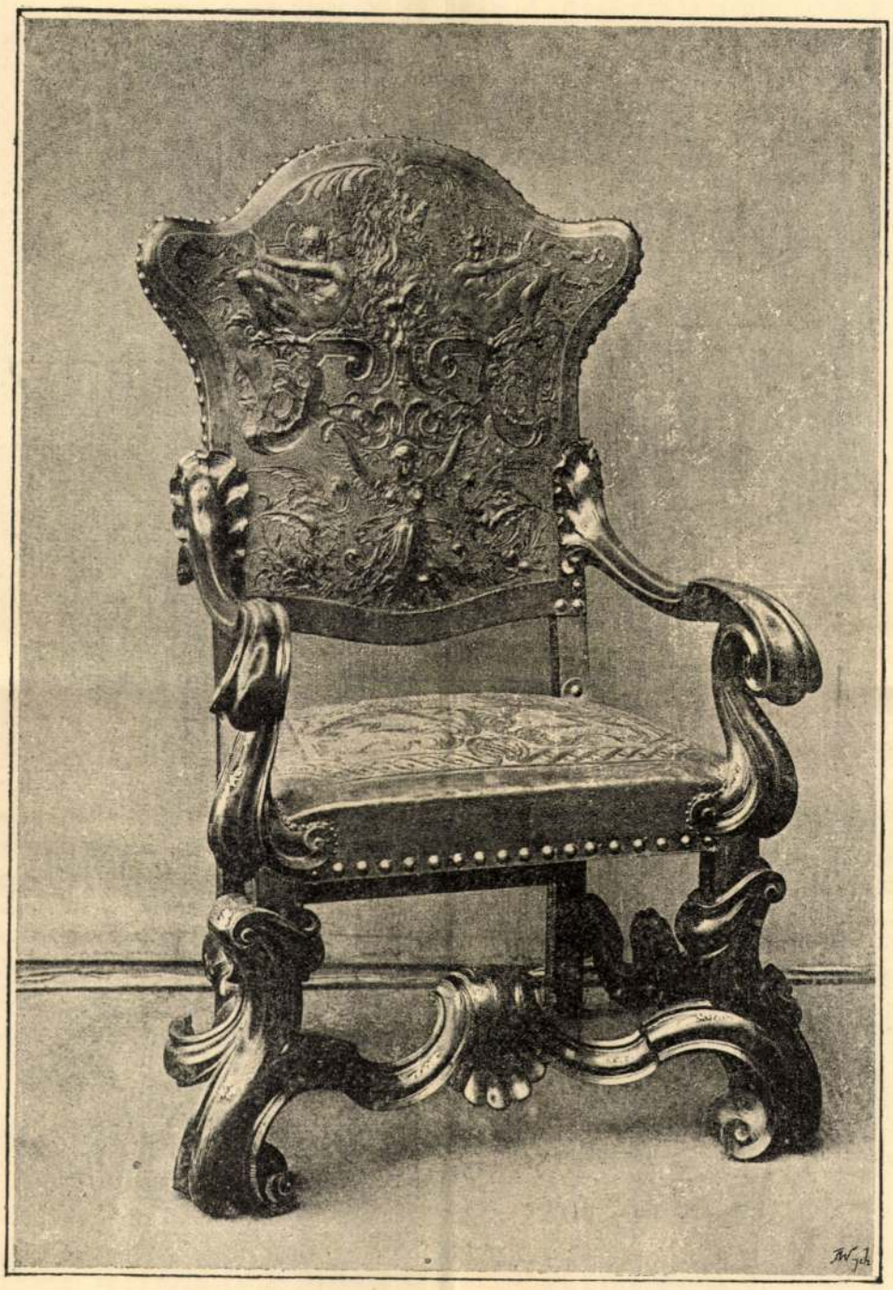

XVII. SZÁZADBELI SPANYOL ÍZLÉSŰ SZÉK METSZETT BŐRREL KÁRPITOZVA.

A m. iparművészeti társulat által kitűzött 200 frtos díj nyertese és a társulati sorsolás fő nyereménye.

Készítette Jaiser Gyula szobrász.

Jaiser Gyula

adódnának a meglévő állapot aránylag csekély korrekciójával is.

Az emitt megkisérlett átalakításra vonatkozó javasataink értelmében, nem lesz nehéz a majdan részletesen tervezőnek, a város egyéb részeit is, megfelelő jellegző módon kialakítani.

Miskolc városának sajátos és jellegző baját képezik végre azok a szűk sikátorok és zsák-utcák, melyek a város belsejében, valamint külső területein is, sajnos, számos helyen fordúlnak elő. Ezeket illetőleg a kiküldött bizottság teljesen csatlakozik a tervező mérnökök kivánságaihoz és azok kiküszöbölését a közegészség, közrend és tisztaság, a vagyoni és személyi, valamint a tűzbiztosság szempontjaiból egyaránt szükségesnek és *múlhatatlanúl* végrehajtandónak tartja. E sikátorokban és közökben lakók azokból okvetetlenűl kitelepítendők. E célból helyesnek és kivihetőnek is tartjuk a tervezők részéről gondolt módokat és eszközöket is.

E kitelepítés műveletéről azonban részletes tervet egyelőre a bizottság elő nem terjeszthet, de már e helyett jelzi, hogy a város közönsége szerezzen meg akár a Tetemvár alján, vagy egyebütt, lehetőleg nagy kiterjedésű s összefüggő területeket, a melyeket későbben a telepítés céljaira sikeresen felhasználhat.

Részletesebben belemenni a tervezésbe a bizottság a jelen alkalommal nem kivánt, minthogy nem rendelkezhetik ez időszerint mindazokkal az adatokkal és megállapodásokkal, a melyeket meghatározni csak a városi képviselőtestülettel egyetemben való tanácskozás útján lehetne. Térképünk tehát csak egy átalános képét adja a város modern ujjáalakításának.

Miután mégegyszer hangsulyozom, hogy ezt az ügyet nemcsak a puszta lokális érdekeltség szempontja tűzte napirendre, hanem az is, hogy Miskolc városának, épp úgy, mint egyéb városainknak modern átalakítása és újjítása *országos fontosságú* ügyet képvisel, még csak azt az óhajomat fejezem ki, vajha sikerűlne mielőbb megvalósítani Miskolc városának nemes és szép intencióit.

Bútoriparunk és a díszítő iparok az ezredéves országos kiállításon.

Gaul Károly-tól.

Alig ismerünk jellemzőbb dolgokat valamely nép szokásainak, erkölcsének, családi és kedélyéletének megítélésére azoknál a tárgyaknál, amelyek az embert otthonában környékezik. A lakásberendezéshez tartozó holmik mind egyenként, mind összességükben a múlt, illetőleg a jelen kulturájának hű képét alkotják.

Sajnos, hogy a történelmi kiállításon ezeket a képeket egészen híven nem varázsolhattuk elő. Nem a rendezők ügyszeretetén, nem a mértékadó tényezők áldozatkészségén múlt ez, hanem egyszerüen azokon a mostoha viszonyokon, melyek az országot a XVI. század óta folytonos pusztító-háborúk színhelyévé tették, melyek következtében a csendes otthonok a bennük rejlő kincsekkel együtt jó részt elpusztúltak, a hova pedig a török hódoltság el nem terjedt, a lakásberendezés tárgyainak bizonyos mértékben efemer anyaga gátolta meg a történelmi tárgyak fönmaradását. Ez a magyarázata annak, hogy a középkorból alig valamit, számottevőt pedig épenséggel semmit s még a renaissance-korból is csak kevés nagybecsűt tudtunk a lakásberendezés tárgyaiból bemutatni. Bőven állottak rendelkezésre a XVII. és különösen a XVIII. századból való tárgyak és a történelmi kiállitás lakberendező tárgyai teljes egészszé egybeállítva, főképpen csak ebből a korból származtak.

Jobban sikerült ugyan, de szintén a valóságnak nem teljesen megfelelően, a lakásberendező iparok állapotát bemutató jelenkori kiállítás.

Bútoriparunk már nehány évszázad óta az ország viszonyaihoz képest eléggé szépen fejlődött, bár teljes virágzását mindvégig nagyon hátráltatta a bécsi iparosok versenye. E tekintetben már a múlt századból is vannak panaszaink. A budai és pesti iparosok és kereskedők ekkor is azzal hozakodtak elő, hogy árúikat a közönség csak akkor veszi, ha ráírják, hogy azok bécsi vagy francia származásuak. Tényleg a múlt század vége felé évenkint mintegy 200 ezer frt ára bútorzatot hoztak az országba, a mi a mai hatodfél millió behozatallal szemben ugyan kevés, de az akkori közgazdasági állapotok között ugyanakkora súlylyal bírt, mint ez az utóbbi összeg mai nap.

A francia háborúk befejezésével tudvalevőleg széles Európában a művészi iparok az izlés tekintetében a legalacsonyabb fokra hanyatlottak. Nálunk is ezt tapasztalhattuk. Fokozta ezt a hanyatlást itt még a már egész valójában elvénült és megcsontosodott céhrendszer művészi irányban érvényesült dermesztő hatásával[1]. Sohasem készült annyi formátlan, céljában gyakran félreértett használati tárgy, amely tulajdonképp művészi tartozna lenni, mint e század közepe tájékán.

Szerencse volt művészi iparunkra, hogy a vasúti közlekedés fejlődésével lelkes és becsvágyó fiatal iparosok a céhszabályoktól egészen eltekintve, a művészi iparban háromszáz éven át vezető franciákhoz, a művészi bútoripar metropolisába, Párisba mentek és ott a hagyomány alapján még e század későbbi évtizedeiben uralkodó finom izlést elsajátították.

Hazánk alkotmányos életének visszaállításával ezek az iparosok aztán egy szép jövő reményében visszatértek és művészi lakásberendező-iparunkat a tanultak segítségével új művészi és technikai alapokra fektették. Azon számosak közül, kik ebben a reformban résztvettek csak a két legjobban kimagasló egyént említjük e helyütt föl, *Thék* Endrét a bútorasztalosság és *Kramer* Samut a dekorativ ipar köréből, akiknek a magyar közgazdaság emelése körül való érdemeit a szép anyagi sikerrel és az elért kitüntetésekkel csak részben hálálták meg.

Az első úttörőktől megkezdett uj irányt csakhamar követte az ifjabb sarjadék, amely számszerint, a közlekedési viszonyok rohamos fejlődésével, mindinkább szaporodik. Németország a hetvenes évek óta rohamosan föllendült művészi iparával, Anglia, sőt Amerika is modern izlésével alkotják Párizs mellett a fiatal magyar műasztalosnak és kárpitosnak iskoláját.

Lakásberendező-iparunk fejlesztésére még a kormányunk is megteszi a magáét. Az iparművészeti és technológiai iparmúzeum, a többféle ipariskolák, szaklapok, egyes idevágó ipartelepek és az iparművészeti társulat támogatása, mind ezt a célt szolgálja.

Ezeket ismerve, nem szabad csodálkoznunk, ha a beavatottak a kiállítás lakásberendező-osztályától sokat vártak s éppen e miatt csalódtak. Sok más okon kívül

a legsúlyosabbnak iparosaink szerény anyagi helyzetét kell fölemlítenünk, mint olyan körülményt, mely a XII. csoport teljes mértékű sikerét hátráltatta.

Mindamellett a hazai lákásberendező-ipart mégis eléggé tisztességesen találtuk képviselve, sőt egyes cégek ezt annak legmagasabb fokán mutatták be.

A történelmi kiállítás külső keretét úgy tervezték, hogy az erre való épületek a bennük levő műtárgyakkal együtt, folytatólagos sorrendben, ezer éves kulturális fejlődésünket tárják fel. Ez volt az oka annak, hogy a Szent István korát jellemző román stílussal kellett az épületek csoportozatát megkezdeni. A még meglevő román maradék másolataiból *Alpár* Ignác mesteri kezétől egyberótt épület belsejét is következetesen román

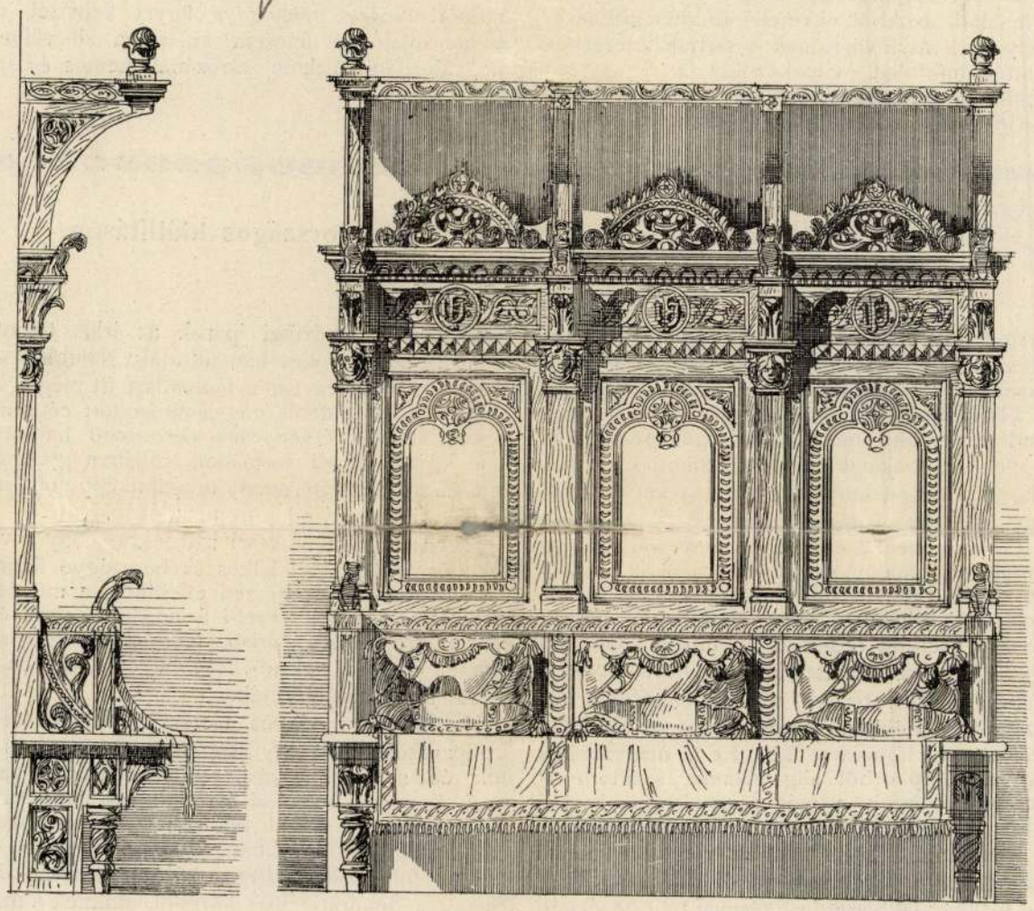

1. ábra. Ülőpad hátfallal a királyi dolgozó-szobából.

modorban kellett tartani. Idevágó régi dekorativ tárgyak híján Alpár azokat néhány fővárosi mesterrel készíttette el. *Láng* Ignác szobrász, *Biró* Lajos, *Michl* Alajos, *Czepreghy* János asztalosmesterek, *Alpár* Ede és *Marton* Lajos lakatosmesterek, a becskereki szőnyeg-szövőgyár és mások vállalkoztak arra, hogy az itt 1—12. ábrákban feltüntetett belső díszítő-tárgyakat elkészítsék. Tehát a jelenkori kiállítás bútor- és díszítő-ipari részét a történelmi kiállítás egészítette ki.

Ha visszapillantunk a volt XII. csoportra, úgy találjuk, hogy lakásberendező-iparunk első sorban a székesfővárosban áll a kívánatos mértékű színvonalon, de igen szép eredményeket mutatnak fel az aradi, kassai, kolozsvári, szegedi, temesvári és nagyszenbeni iparosok is. Sajnos, hogy más vidéki kulturális gócpontok, mint pl. Pozsony, Sopron, Szombathely, Győr stb. a nemzeti ünnepségen ipari gyártmányaikkal nem vettek részt.

Voltak iparosaink, kik a lakberendezés mindkét főiparából mutattak be készítményeket, a kik tehát nemcsak asztalosok, de díszítők is. Mások csak asztalos-, illetőleg kárpitos-munkákat mutattak be, még pedig vagy teljes interieur, vagy valamely szoba egy-egy részlete, gyakran pedig esak egyes bútorok alakjában.

Lássuk most már a kiállítás tárgyainak javát rövid vonásokban föltüntetve.

Kramer Samu bútorgyáros remek, de teljesen sohasem rendezett női fogadószobát hozott el XV-ik Lajos stílusban tartva. A mit itt láttunk, bármely francia világcég dícséretére válnék, akár az asztalos-bútorok finom munkáját, akár a dekoráció színharmóniáját tekintjük. Nem kevésbbé hatásos volt *Gelb* Manó dekoratív szempontból excelláló női boudoirja abban a pikáns angol modorban, mely a mult század művészi iparát vezető népek legszebb díszítő-elemeiből Angliában konglomerálódott. A minő veszedelmes volt Gelbtől a bútor fehér és a dekoráció zöld színével kísérletezni, épp oly meglepően sikerült a dolog. A 13-ik ábrában ezt a berendezést tüntettük föl. Eredeti és utánzásra méltó gondolata támadt *Reinhart* Fülöp aradi gyárosnak, a ki a székelykapu motívumaiból kisebb-nagyobb szerencsével, de föltetlenül hangulatosan teljes interieurt állított össze. Ez a dolog e téren az első kísérletnek tekinthető s már csak ezért is sok dícseret illeti meg az említett céget.

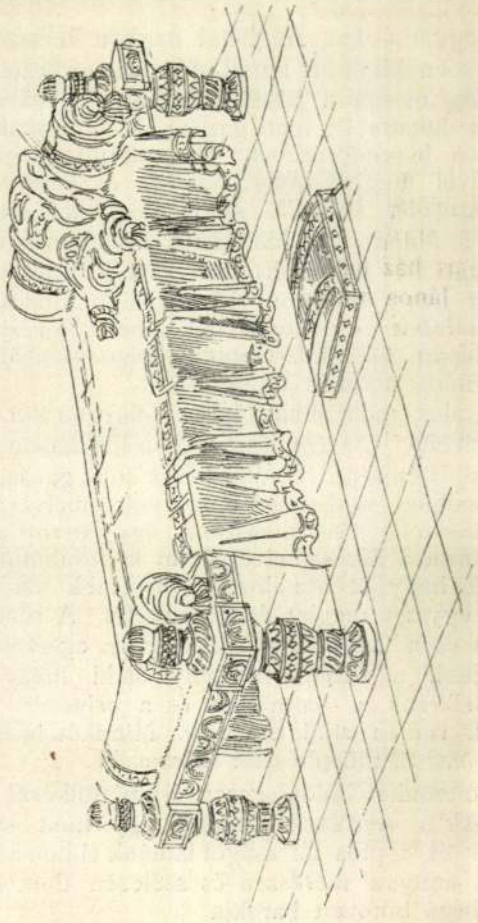

4. ábra. Nyugvó ágy a királyi fogadóteremből.

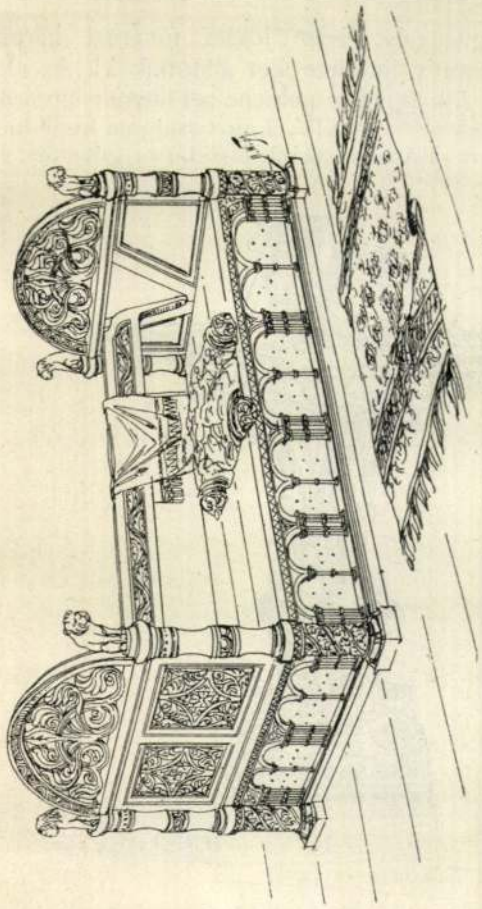

5. ábra. Kettős pad a királyi fogadóteremből.

2. ábra. Láda a királyi fogadóteremből.

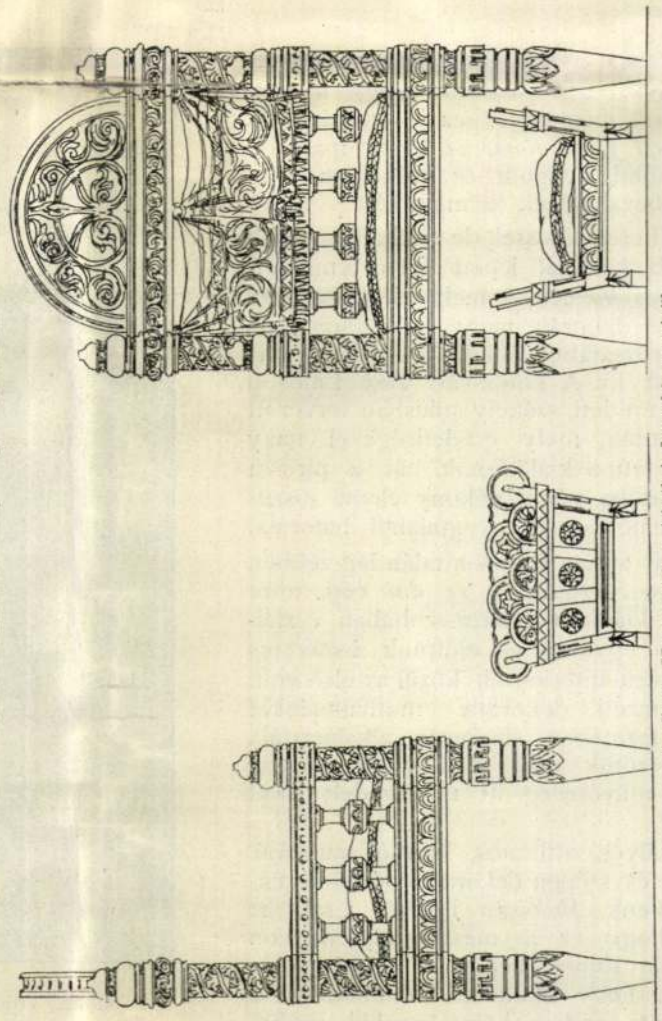

3. ábra. Karosszék a királyi fogadóteremből.

Pollák Ignác és *Fodor* József fővárosi kárpitosok gazdag dekorativ interieuröket állítottak ki. Az elsőnek szalonjában főképpen a peluche-sel bevont empirebutorok sikerültek. Fodor XIV. Lajos szalonja kissé hidegen hatott. *Ruprich* Károly, hazánk első bútor-gótistája, egyetlen akademista asztalosunk, kacér empire-hálószobájával bebizonyította, hogy a gót-stíluson kívül még egyébhez is ért (lásd 14. ábra). *Kröszl* J. és *Romocsa* Ödön iparosok végtelen szolid, nyugodt és előkelően ható dolgozószobával tettek ki magukért.

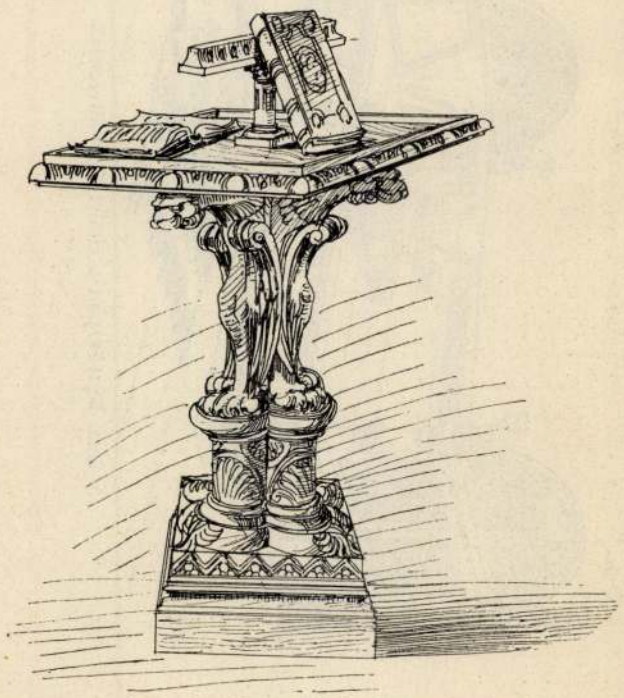

6. ábra. Asztalka a királyi fogadóteremből.

Hasonló berendezéssel, de sokkal nagyobb és zajosabb hatással lépett föl a temesvári *Gangel M. és fia* cég, a mely elegánsan berendezett és dekorált nagy fülkéjében mahagoni és rózsafából való barokkstílű bútorzatot állított ki. A kolozsvári *Bak* Lajostól meglepően eredeti, székely stílusban tervezett ebédlőt láttunk, mely eredetiségével nagy szolgálatot tett a kiállításnak, bár a pirosra pácolt juharfába vésett vékony elemű díszítmények, keményen és nyugtalanul hatottak.

A magyar stílust bútoron talán legszebben alkalmazta a *Szeifert H. és fiai* cég, mint azt a tőle kiállított billárd-szobában észlelhettük. Ez egyúttal az előttünk ismeretes magyar stílusú interieurök közül az első volt, a hol nemzeti dekorativ motivumainkat plasztikus formában sikeresen alkalmazták, pedig tervezőjük nem is földünk szülötte volt, noha művészileg itt nevelkedett (lásd a 15. ábrát).

Igen lakályos, otthonos, kitűnő munkájú, egyszerűen és szépen dekorált ebédlő-berendezést találtunk *Mahunka* Imrétől. Csak azt sajnáljuk, hogy ez a mester oly nagyon bécsieskedik. Ennek kell t. i. venni azt a körülményt, hogy Mahunka az ebédlőjét a legjellemzőbb modern bécsi barokkban, hasonlóan egy másikat, Angliától nagyon messze álló és csak Bécsben kiköltött angol stílusban tervezte.

Ehmeling mester a Jaiser távozásával megárvult bőrponcolást mutatta be igen gazdag kollekcionális vadászati szoba berendezésében. Megemlítjük még, hogy e cégen kívül még *Fischhof*, *Svoboda* és *Engel* Lajos is, a bőr poncolás köréből, szép dolgokkal szerepeltek (16. és 17. ábrák), bár kiállításuk kisebb mértékű volt.

A polgári ház hálószobájának előkelő típusát találtuk *Csepreghy* János, mahagoni fából való, bútorzattal ízlésesen berendezett és dekorált fülkéjében. Kevésbbé szerényen lépett föl *Paál* Gergely dolgozószobája, bizarr empire-stílűre tervezett bútorával.

Az asztalos munkáknak javát *König* mester állította ki két fülkében. Az egyikben, egy a kiállításon páratlan intarziával, ízlésesen dekorált empire stilű, gazdag, mondhatni fejedelmi szobaberendezés volt elhelyezve. Mint finom színérzékü festő a vásznon, úgy játszott a művész itt a bútoron a fák színeivel. Nem köszönhetjük eléggé Könignek, hogy az asztalos művészetnek ezt a német legalább egyszer megint fölelevenítette. A remek színharmónia és a tagok szép arányosítása egészen elfeledtette velünk a kabinet-szekrény alaki hibáját. Nem kevéssé sikerült a harmóniát és a csinozást illetőleg Könignek román stilű ebédlője. Mindkét interieurnek terve *Fellner S.* műépítésztől származik.

Egy bennünket különlegesen érintő fülkével jelentek meg a *Dósa* testvérek. Mintha egy múlt századbeli krinolinos éz copfos társaságot látnánk ebben a fülkében mozogni, annyira merészen és szélesen domborodó a szóban forgó bútorzat barokja.

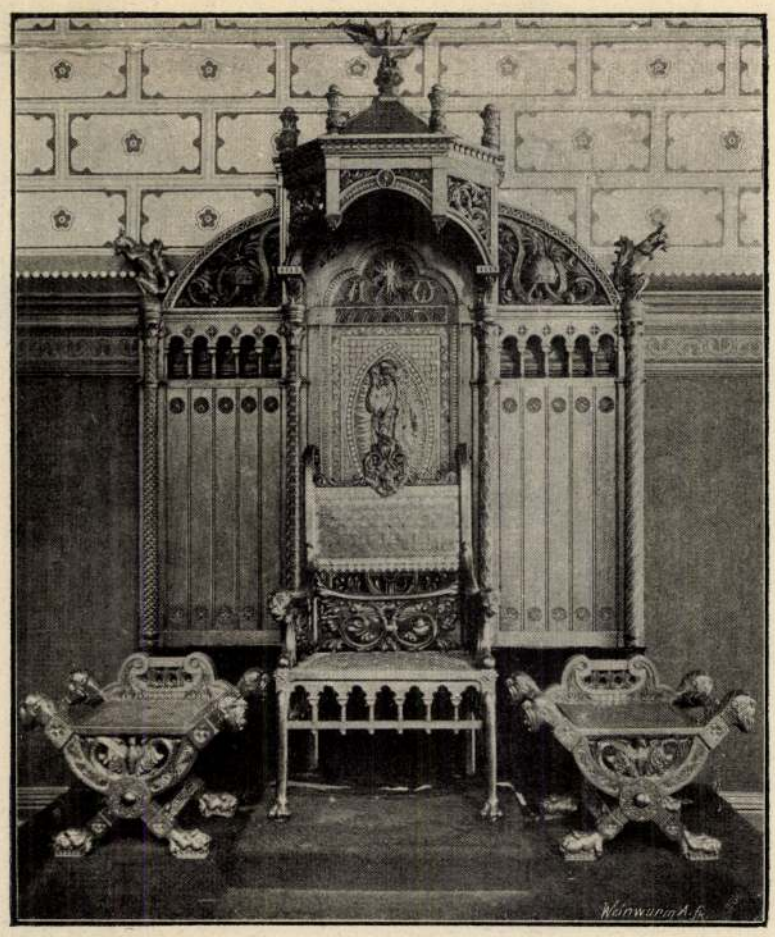

7. ábra. Trónus a királyi váróteremből. Tervezte és készítette *Langer* Ignác.

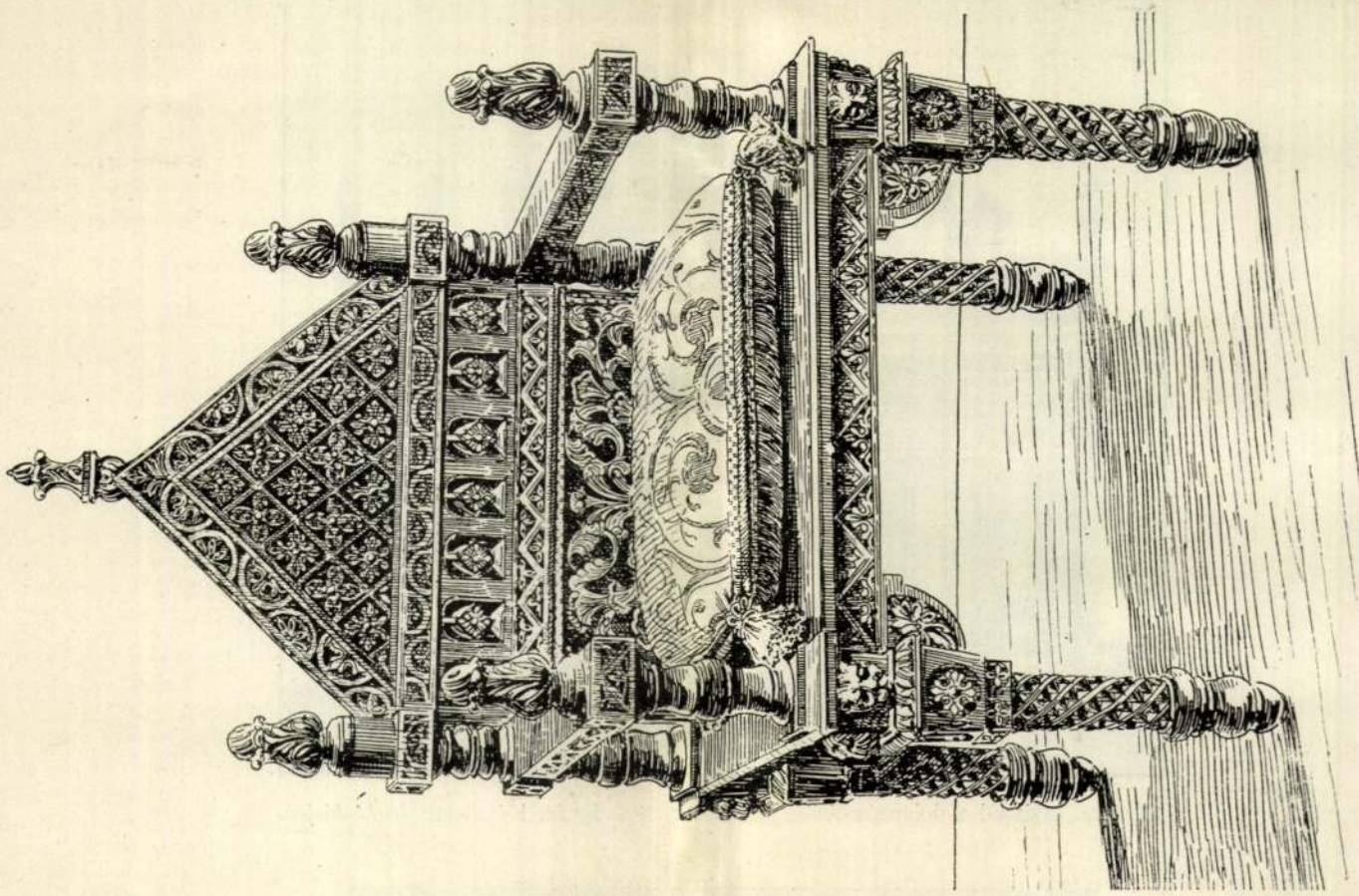

9. ábra. Karosszék a fogadóteremből. Tervezte Alpár Ignác. Készítették ~~Berò~~ Lajos és *Langer* Ignác.

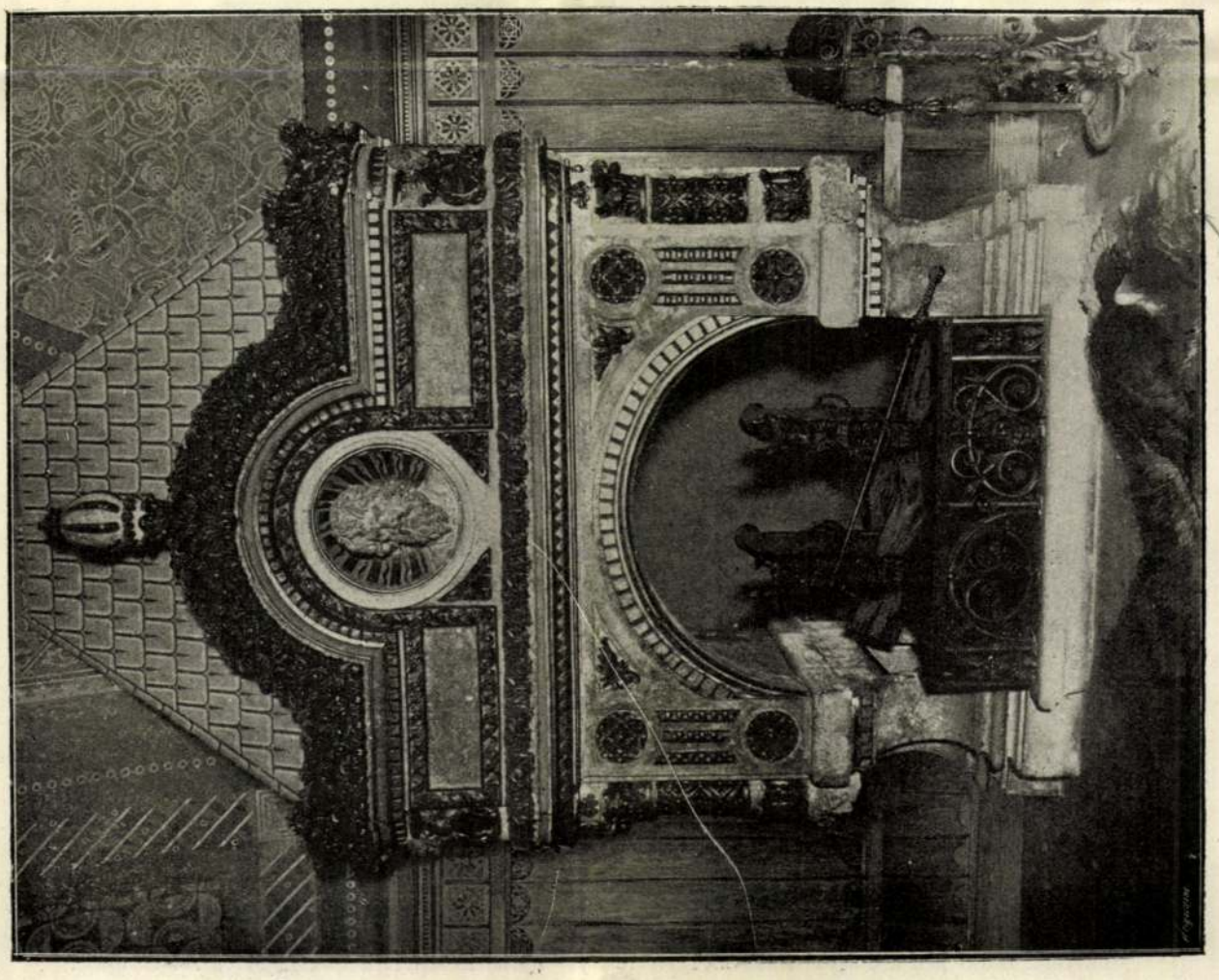

8. ábra. Kandalló a fogadószobából. Tervezte *Alpár* Ignác. Készítették *Langer* és ~~Alpár~~ Ede.

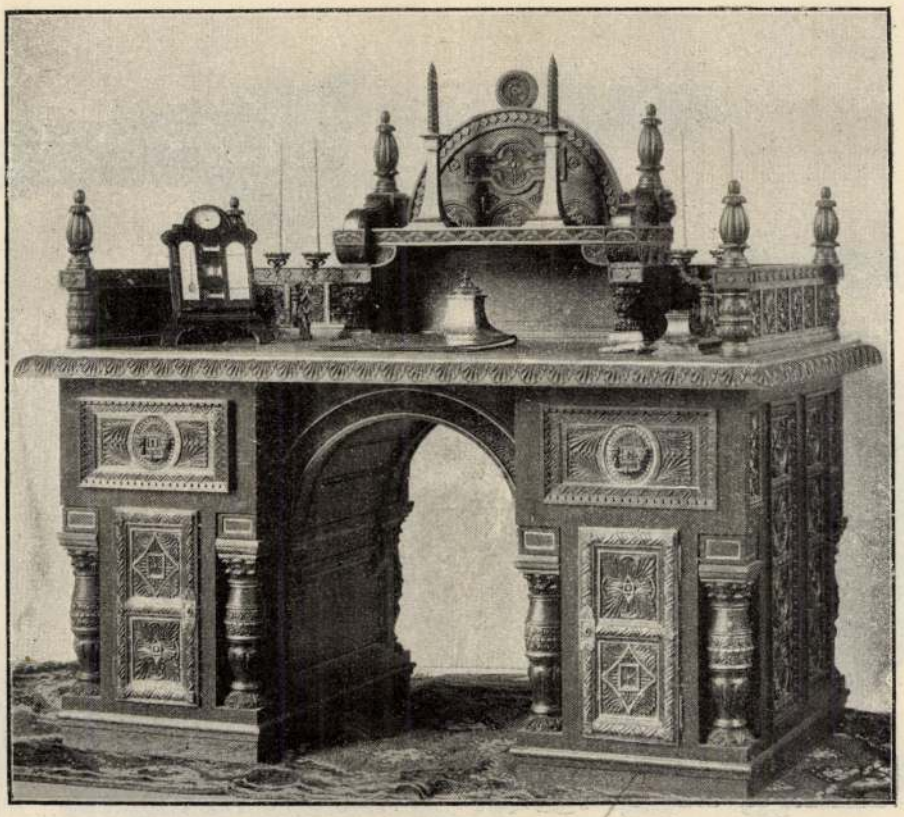

10. ábra. Iróasztal a dolgozószobából. Tervezte ~~*Alpár*~~ Ignác. Készítette *Miehl* Alajos.

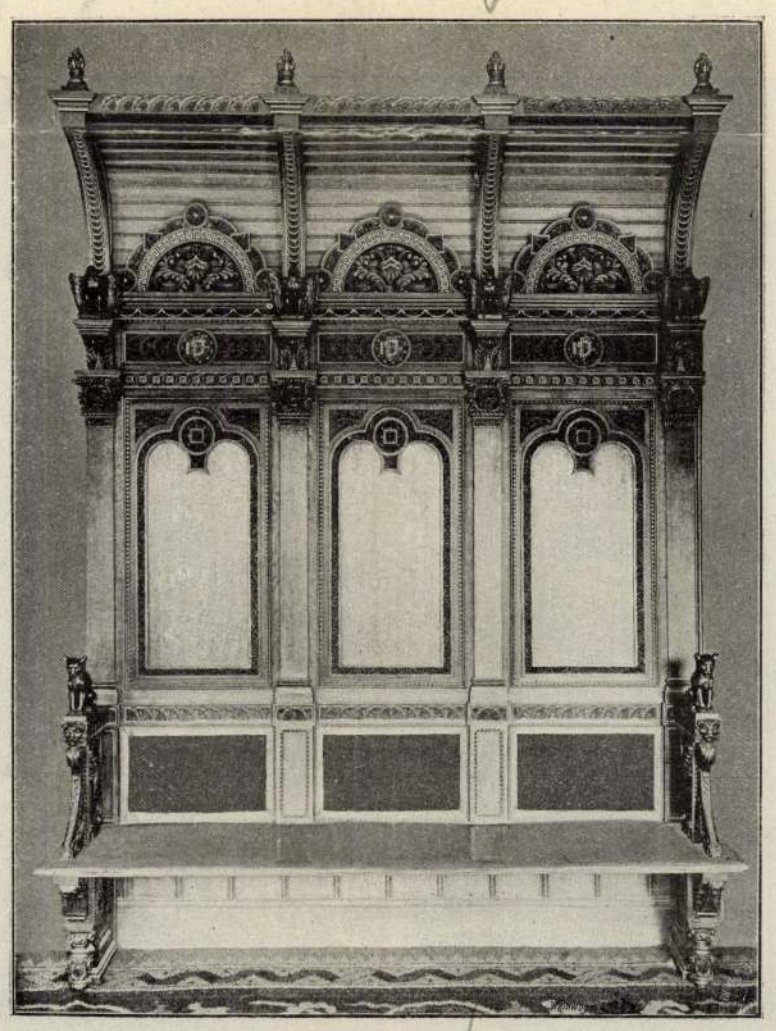

11. ábra. Hátas pad a dolgozószobából. Tervezte ~~*Alpár*~~ Ignác. Készítették ~~*Bíró*~~ Lajos és *Langer* Ignác.

akiknek neve a nagyközönség előtt ismeretlen volt. ~~Grubics~~, *Nagy* József, *Lukácsovics*, ~~Barat~~, *Svoboda*, *Mészáros* Gy. stb., csupa kitünő asztalosmestereknek bizonyultak a tőlük készített tárgyak után itélve. Azt sem szabad azonban szem elől téveszteni, hogy ezek a mesterek az illető butorok tervezőiben kitünő tanácsadókra és ellenőrökre akadtak. *Györgyi*, *Nádler*, *Várdai* tanárok, *Faragó* Ödön, *Tattay*, *Hirschler* stb. művészek szereztek maguknak érdemeket ez irányban.

A 16—24. sz. ábrák az iparművészeti társulatnak és a székes-fővárosi tanácsnak áldozatkészségéből származó butorok egyrészét láttatják.

Föl kell még egy magánembert is említenünk, aki mint üzletember, ~~Faragó Ödön~~ művésztől tervezett oly butorsorozatot készíttetett fővárosi kisebb iparosoktól, a melyet máskor külföldről szokott hozatni. Itt is megint bebizonyult, hogy a legszebb angol és francia iparművészi tárgyakat idehaza is készíttethetjük, sőt nem egy tárgyat találtunk ezek közül, a mely magyar stilusban tervezve, mint díszműbutor megállotta a helyét.

Búcsúzóul végigtekintve a XII. csoport kiállításán, azt találjuk, hogy ott a mult ezer évben dívott minden nevezetesebb stilus többszörösen volt képviselve. Találtunk többféle modorban tervezett és készített román, gót, majd pedig valamennyi tipikus régi és modern renaissance-, barok-, rokokó-, empire-, különféle angol- és végül a népies magyar- és horvát nemzeti stilusokat. Különösen örvendetesnek jelezzük azt a körülményt, hogy ezen a kiállításon a magyar stilban már átalános erjedést észlelhettünk, a mi arra a reményre jogosít fel bennünket, hogy a legközelebbi jövőben ez irányban is nagyobb haladást és sikert érhetünk el.

SZEMLE.

1. Mű- és középítés. Építőanyagok.

A gyári kémények megabroncsolása. A gyári ipar fejlődése mind fokozottabb igényekkel lép föl a gyári kémények méreteivel szemben. E fokozott követelésekkel karöltve gondoskodni kell arról, hogy a kémények jókarban tartását elősegitő eszközöket is minél általánosabban használják és alkalmazzák. A sok közül kiváló sikerrel használták már eddig is a kovácsolt vasból készített abroncsokat, melyek fölerősítésével a kéményfalazatnak, a meleg behatása következtében beálló, esetleges megrepedezését elkerülhetik.

Gyakran tapasztalható, hogy az abroncsolásokkor olyan hibákat követnek el, hogy az abroncsok elszakadnak és leestökben szerencsétlenség okozóivá válnak. Németországban a legutóbb ilyen leszakadt abroncs egy munkást megölt, mely sajnálatos esemény alkalmat nyújtott *Zollenkopf* hildesheimi iparfelügyelőnek arra, hogy a gyári kémények megabroncsolásával behatóbban foglalkozzék s megállapítsa az ilyen munkálatok végrehajtásakor előforduló hibákat.

Az abroncsokat céljukra való tekintettel, tanácsos még akkor felerősíteni, mielőtt a kéményben az illető gyárban fejlesztett melegmennyiségnek maximúma föllép, mielőtt tehát a kéményfalazat repedésének első lehetősége beáll. A gyári kéményeket ez okból vagy mindjárt használatba vételük után abroncsolják meg, vagy pedig már falazás közben gondoskodnak arról. Az abroncsokat sokszor mindjárt végleges szilárd helyzetükben biztosítják. Ezt a hibát sokszor elkövetik s éppen ezért annak következményeivel bővebben kell foglalkozni. Habár a kovácsolt vas meghosszabbodásának együtthatója mintegy másfélszer akkora, mint a falazaté, de a valóságban a kéményfalazat közép hőmérséklete, a működés ideje alatt, annyival magasabb az abroncs hőmérsékleténél, hogy a falazat kiterjedése az abroncs kiterjedésénél jóval nagyobb lesz. A szorosan felerősített abroncsokban az átmelegedés fokozódásával, tehát a gyár teljes működésének beálltakor erős húzó feszültségek lépnek föl. Ha ezek a feszültségek akkorák, hogy a rugalmassági határt túllépik, úgy az abroncsok keresztmetszetük egyidejű megkisebbedésével állandó meghosszabbodást szenvedhetnek, ha ugyan egyes esetekben az első ilyen megnyúlás az abroncsokat már szét nem szakítja. A megnyúlt, még el nem szakadt abroncs eredeti helyzetét természetesen csak addig tarthatja meg, míg a körülfogott kéménygyűrű maximális átmérője állandó marad. Ha már most, akár hirtelen lehűlés, akár a gyá működésének hosszabb szünetelése miatt a kémény átmérője megváltozik, kisebb lesz, az abroncsok feszülése is megszünik s azok, ha kapcsokkal, vagy egyéb alkalmas módon fölerősítve nincsenek, a kémény lejtős oldalfalán addig csúsznak lefelé, míg olyan helyre jutnak, a hol a kemény átmérője megfelel a megnyúlt abroncs belső átmérőjének. Ebben a helyzetben a kémény újból való működése közben az abroncsban újabb húzó feszültségek lépnek föl, melyek az abroncsot újból megnyújtják, keresztmetszetének egyidejű összehúzódásával együtt. Ha az abroncs még most sem szakadt volna el, újabb lecsúszás áll be s bizton következtethetünk arra, hogy a fent leirt kiterjeszkedések sorozata végre is valamennyi abroncs elszakadását idézi elő, akkor, a mikor az ütnybe vétele az anyag ellentálló szilárdságát végleg túllépi.

A falazat fölmelegedésekor beálló kiterjeszkedés azonban nem az egyedüli faktor, mely az abroncsokban húzó feszültséget okoz. Nem hagyható figyelmen kívül az a keresztmetszeti összehúzódás sem, melyet az abroncsok a külső levegő mozgásának lehűtő hatása következtében szenvednek, mely körülmény egyrészt a vas nagy melegvezető képességében leli magyarázatát s annál inkább előtérbe lép, minél nagyobb a beállott hőmérséklet-különbözet s minél hosszabb az abroncs.

A föntebb említett szerencsétlenséget úgy látszik mind a két faktor közreműködése okozta. A szóban forgó kémény 70 *m* magas volt, 3·00 *m* felső átmérővel. A kéményt elkészültе után, a gyár normális működésénél fejlesztett füstgázok egy negyed részének keresztül bocsájtásával szárították s a kémény átmelegedésével fölülről lefelé haladólag megkezdették az abroncsolást. Az abroncsokat mindjárt szilárdan erősítették föl s helyzetükben sem kapcsokkal, sem ékekkel nem biztosították. A mikor mintegy nyolc abroncsot már fölerősítettek, üzleti okokból a gyárat teljes működésbe hozták, úgy hogy a kéménybe ömlő nagy mennyiségű meleg égéstermékek a kémény hőmérsékletét jelentékenyen megnövelték s így a falazat kiterjedése is fokozódott. A reá következő éjjel zivataros nyugati szél keletkezett s a külső levegő hőmérséklete a fagypontig hűlt le, mely alkalommal három abroncs, — a reá következő napon pedig a tartós vihar ideje alatt, a mely alkalommal az abroncsok külső felszíne — 5° *R*-ig hűlt le, a negyedik abroncs is leszakadt és estében egy munkást halálra sebzett. Valamennyi abroncs az összekötő csavaroknál szakadt el. A lerepülő abroncsok a kémény talpa körül mintegy 15 *m* átmérőjű tért veszélyeztettek.

Eltekintve a technikai mozzanatoktól, a veszélyeztetett

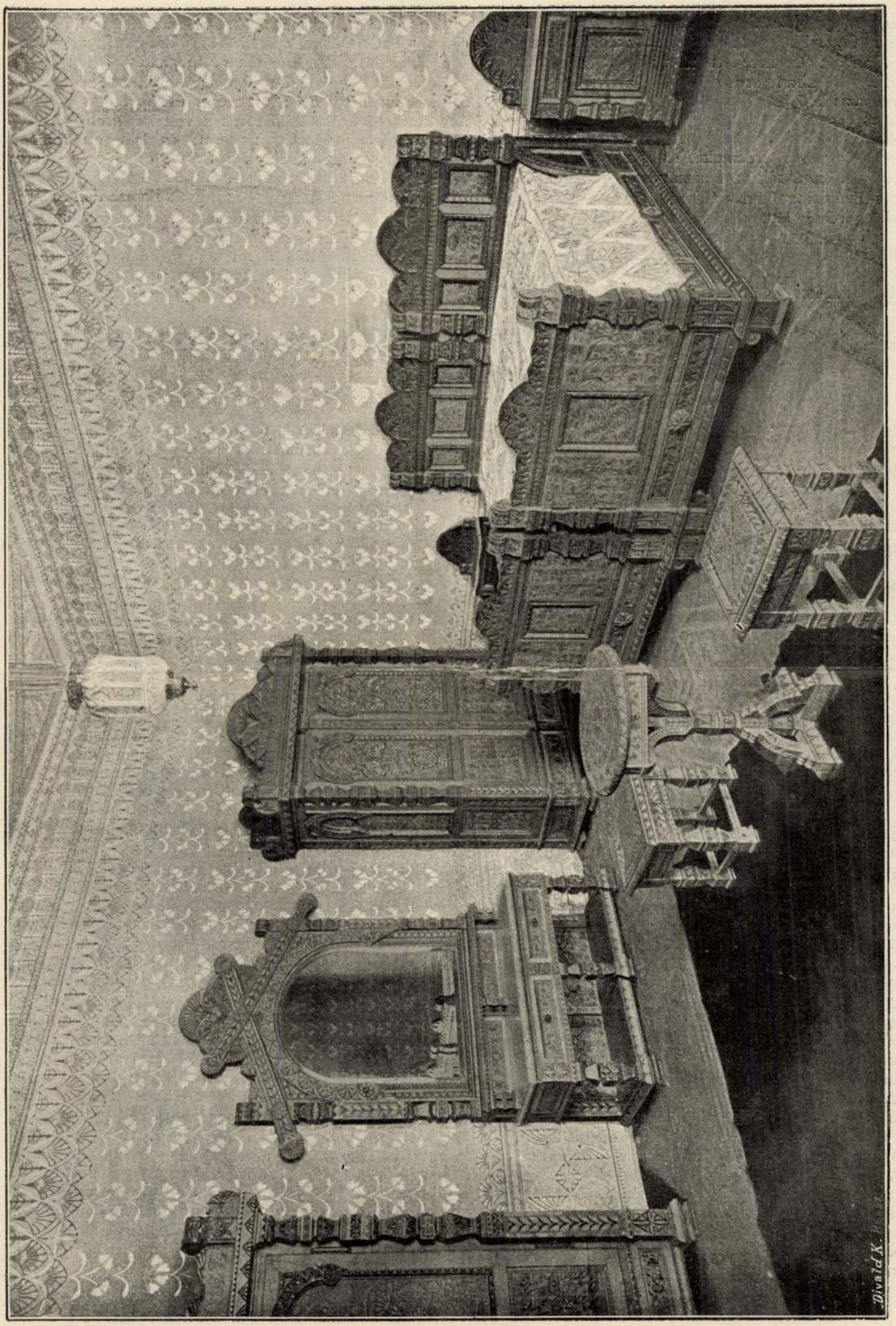

25. ábra. Hálószoba horvát népies stilusban. Tervezte *Poszilovics*, készítette *Kontak* A.

E fülke puhaságának ellentétét *Lingel* Károly ebédlőjében találjuk meg, erélyes németes renaissance vonásaival. Ez az egész fülke világos tölgyfa bútorzatával és sötétzöld dekorációjával igen lakályos és előkelő hatást gyakorolt a szemlélőre.

Még energikusabb hatású volt *Michl* Alajos mesternek gót stilusú remek miniszteri dolgozó-szobája, melynek rendeltetése az új országház termeit díszíteni. Kevésbbé sikerült dekorativ szempontból az ugyanerre a célra szolgáló *Bernstein* József és fia-féle gót interieur.

Finom gót és empire dolgokat láttunk *Jaiser* mestertől, rendezés tekintetében a nembánomság jellegével, csak úgy odahányva a folyosóra. Mintha hattyúdala akart volna ez lenni a fővárosból távozó művésznek, épp oly szép és rendezetlenségében bánatos benyomást keltett a hozzáértőben ez a kiállítás.

A már föntebb említett empire fülkéket *Zimonyi* is szaporította egy hálószobával, melynek gyakorlati irányát legjobban az jellemzi, hogy a kiállítás megnyításakor máris túladott rajta.

Ennél sokkal egyszerűbben, de csinosan mutatta be az empire stilust a békéscsabai *Reisz* és *Porjesz* cég, e stylusban örökösen visszatérő mahagoni-fabutorok alakjában.

Dermann mester exotikus szobaberendezéssel akart hatást elérni, a mennyiben szépen tervezett, de rosszul megértett és kicsinozott kinai stilű dolgozó szobát állított ki. Csinos asztalos munkát találtunk *Kántor* Tamástól is, melynek hatását azonban a kevéssé sikerült díszítőmunka rontotta le.

A specialis kárpitosdíszítő ipart szépen mutatta be *Kozilek* előkelő cége egy Louis XVI. szalon alakjában. Ugyanezt találtuk *Hérmán* Ödön egyszerű polgári szalonjában is. A díszítés megnyerő hatását többé-kevésbbé mellőzték fülkéikben némely vidéki, de a szegényebb sorsú fővárosi asztalosiparosok is. Szép holmit találtunk ezek közül a kassai *Studinka Gy. és fia* cégtől. Igazán sajnálatos, hogy ezek a kiállított ebédlő és hálószoba butorzatot egy fülkében zsúfolták össze. Különválasztva és jól rendezve hatása megsokszorosodott volna.

Bradnyánszky J. resicai mester a szerényebb vagyonú kiállítók közül a legészszerűbben fogta föl a kiállítás célját, amennyiben rendkivülien egyszerű, jó arányú, elegáns s szép hálószobakészletet küldött föl, a melyet tisztességes áron el is adhatott. Nagyobb hatással léptek föl a szegedi asztalosok; nevezetesen *Pelber, Bischof* és *Lipthay* ebédlő és egyébb butoraikkal.

Kitünő munkájunak kell jeleznünk a székes-fővárosi *Tóth* Rezső mester szép francia renaissance stilű ebédlőjét is, csak az a kár, hogy a szük fülkében a jeles munka nem érvényesülhetett. Ugyanezt kell mondanunk *Reigner J.* szép és finom munkájú, francia renaissance stilű szekrényeiről és empire hálószobájáról.

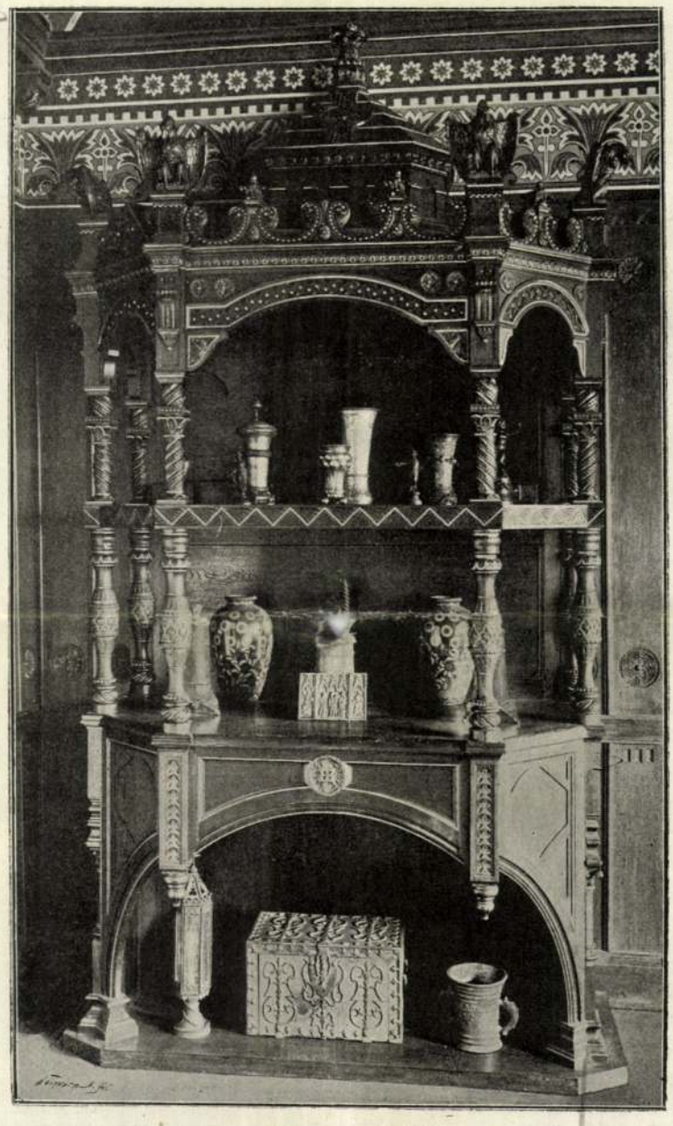

12. ábra. Pohárszék a dolgozószobából. Tervezte *Alpár* Ignác. Készítették a *Szeifert* testvérek.

Az interieurökről szólva, a horvátok egyöntetűen és szépen rendezett számos fülkéiről sem szabad megfeledkeznünk, melyek közül azonban *Kontak* Antal, zágrábi asztalosnak, páratlan szépségű hálószobája különösen kiemelkedik finom asztalos- és faragómunkájával, valamint a festett ékítmények remek színegybehangzásával. Ezek a szépségek a naivságában nehezen, sőt néha otrombán ható népies horvát ácsstilusnak aránytalanságait is elfeledtetik velünk. (25. ábra).

Kiemelkedett a horvát intenrieurök közül még a *Bothe és Kurmann* zágrábi cég nemes gót ebédlője tölgyfából és az ugyanezekről kiállított gazdag empire hálószoba finom bronzaival és előkelő dekorációjával.

Egyes butorokat finom asztalos munkával kiállítottak *Legány* Kassáról, *Bodon* Károly és *Juhász* Sándor Pestről, *Dentler* Zsombolyáról stb. (19-ik ábra).

Nagy érdemeket szerzett magának a kiállitás körül az *iparművészeti társulat* olyképpen, hogy tehetséges, de szegényebb sorsú műiparosokkal egyes műtárgyakat, egyebek között butorokat is készíttetett. Gondoskodott a társulat elnöksége azonkivül arról is, hogy ezek az iparosok előkelő művészek kezéből való és pályázat útján beszerzett rajzok után dolgozhassanak. Hasonlót cselekedett a *székes-főváros tanácsa* is, midőn művészi rajzok után adott egyes kisebbrendű iparosoknak megrendeléseket. Ilyképpen aztán mind az iparművészi társulat fülkéjében, mind a főváros pavillonjában is szebbnél-szebb tárgyakat találtunk oly iparosoktól készítve,

13. ábra. Budoir angol stilusban. Tervezte és készítette Gaul Manó.

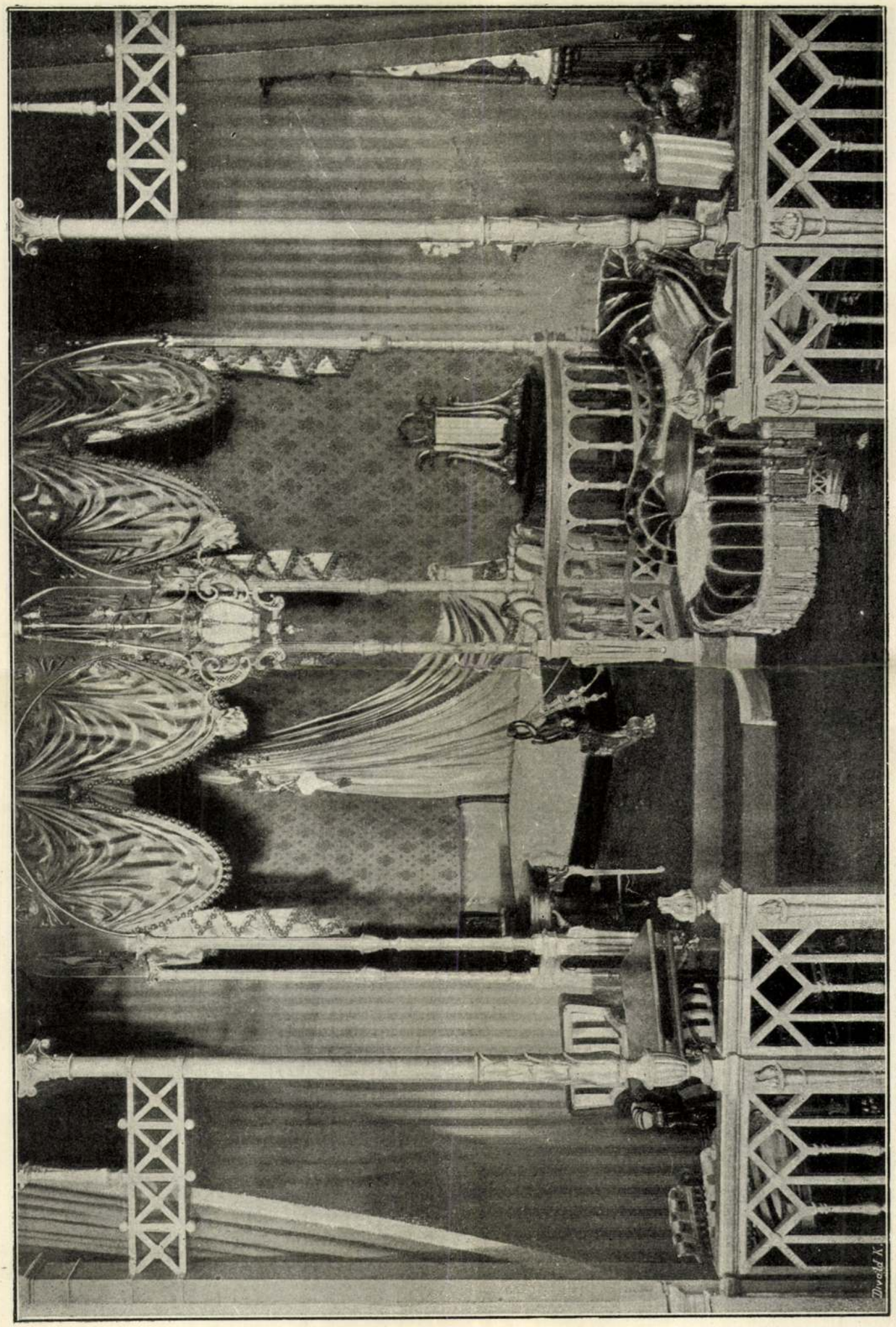

14. ábra. Női hálószoba empire stilusban. Tervezte és készítette *Ruprich* Károly.

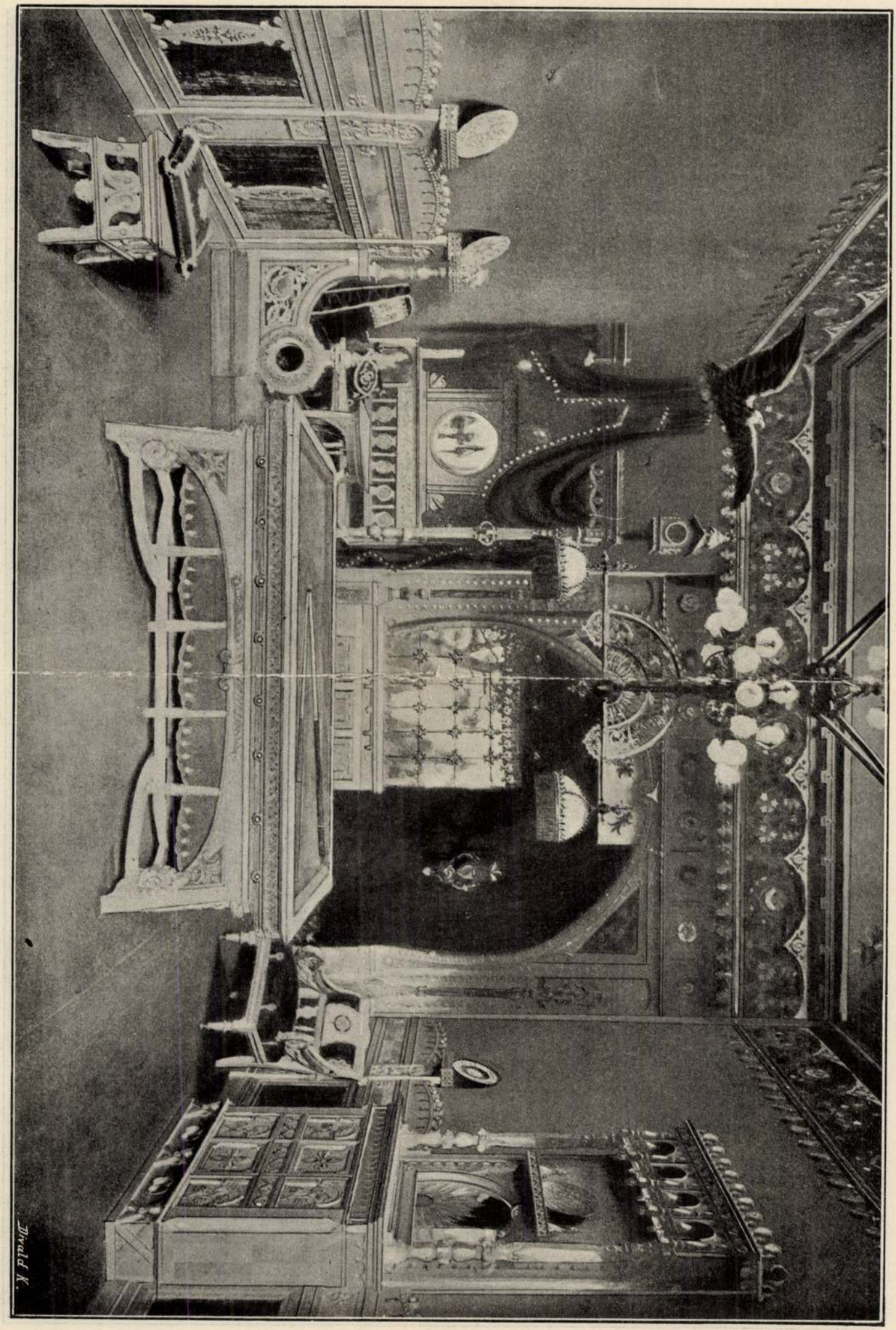

15. ábra. Billárd-szoba magyar stilusban. Tervezte ~~Auerbach H.~~, készítették *Szeifert* H. és fiai.

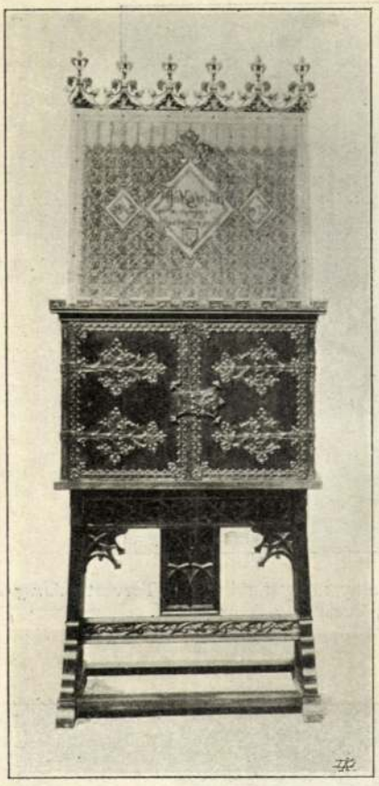

16. ábra. Szekrény rajzok befogadására. Tervezte *Schiedanz* Alb., készítette ~~*Firchof* Jenő~~.

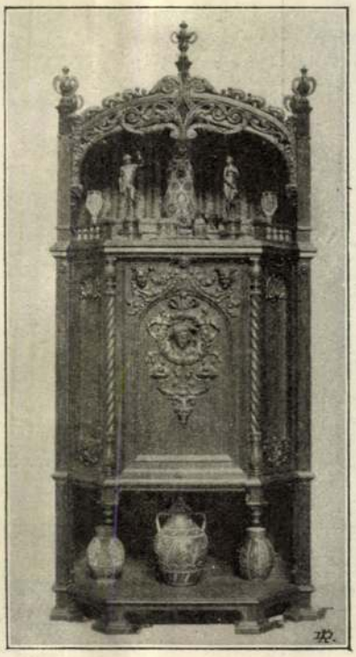

20. ábra. Pillérszekrény François I. stilusban. Terv. *Hirschler* Mór, készít. *Lukácsovics* János.

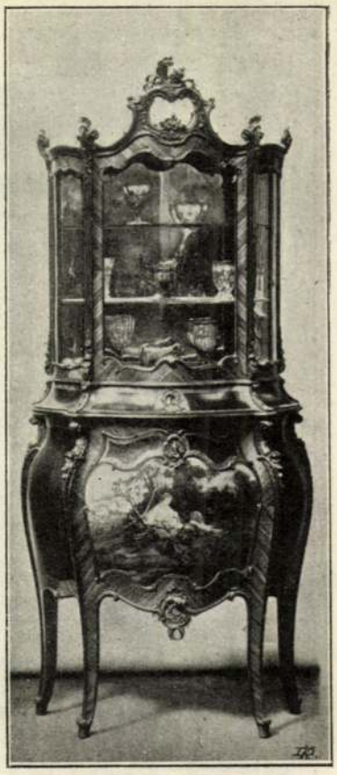

18. ábra. Szalonszekrény XV-ik Lajos stilusban. Tervezte ~~*Fux*~~ Ödön, készítette ~~*Grubics*~~ László.

17. ábra. Elnöki karosszék. Tervezte *Györgyi* Kálmán, készítette *Kucsera* K. és ~~*Firchof* J.~~

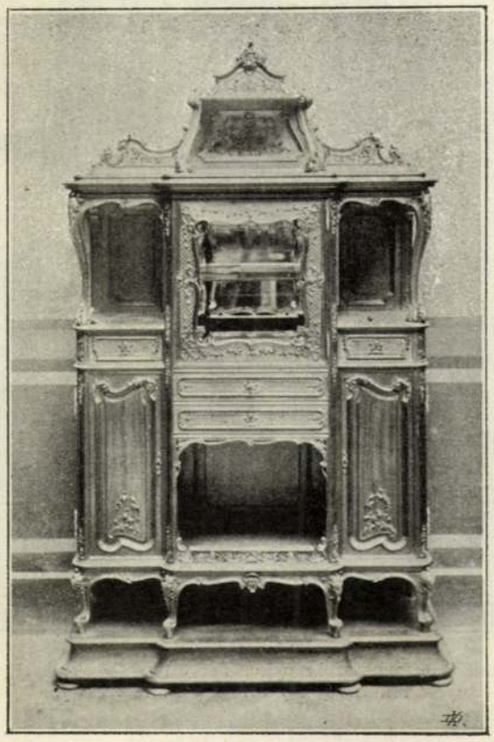

19. ábra. Szalonszekrény. Készitette *Juhász* Sándor.

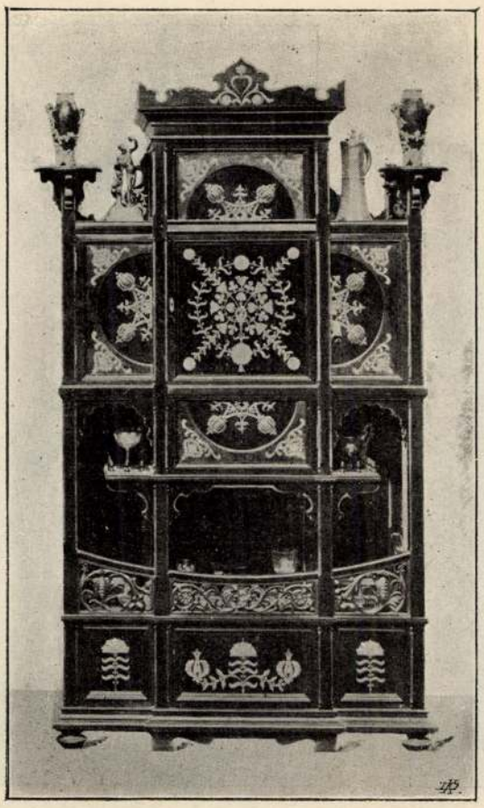

22. ábra. Szalonszekrény magyar stilusban. Tervezte *Hirschler* M., készítette *Lukacsovics* János.

21. ábra. Szalonszekrény magyar stilusban. Tervezte ~~*Farago*~~ Ödön, készítette *Nagy* József.

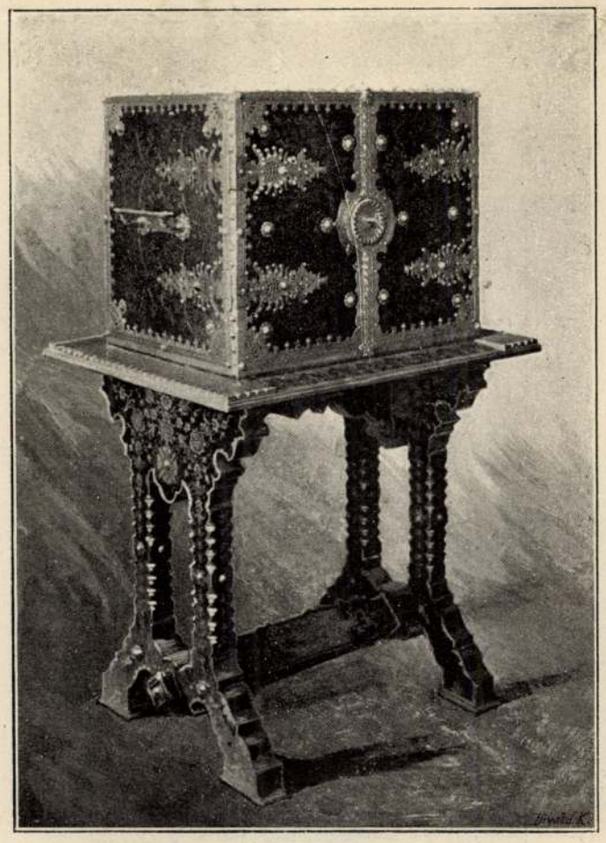

23. ábra. Állványos szekrényke. Tervezte *Nádler* Róbert, készítették ~~*Buray* M.~~, *Szvoboda* R. és ~~*Dorn* J.~~

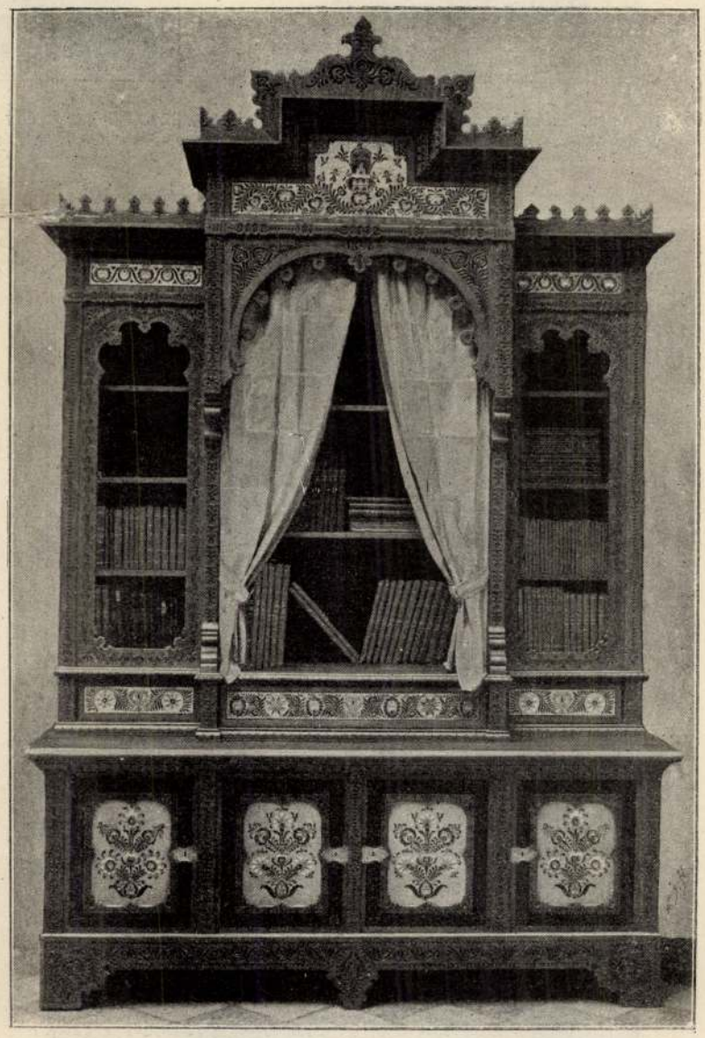

24. ábra. Könyvszekrény magyar stilusban. Tervezte *Várdai* Szilárd, készítette *Mészáros* Gyula.

KÜLÖNFÉLÉK.

A magyar iparművészeti társulat által a folyó 1890-ik évben rendezett karácsonyi tárlatról a helyzetet jellemző érdekes megjegyzésekkel kísért alábbi ismertetést kaptuk a hazai művészi ipar egy lelkes, de nem minden keserűség nélkül való barátjától. Minden ügynek érdekében van, hogy minél többen nyilatkozzanak felőle, s erre kivált a magyar iparművészetnek van nagy szüksége, azért a szokásos ismertetés mellőzésével közöljük az alábbi sorokat. A ki ezekből netalán azt a következtetést vonná le, hogy magyar művészi ipar tulajdonképen nincs is, sőt egészséges fejlődésének számos föltétele is hiányzik, annak kötelessége annak ellenkezőjét bebizonyítani.

A beküldött ismertetés így szól:

A magyar iparművészeti társulat nem is sejti, hogy én a messze távolból, a honnét foglalkozásom természeténél fogva csak nagy ritkán távozhatom, mily élénk érdeklődéssel figyelem meg évek óta a társulat működését s milyen jól vagyok én mindarról informálva, a mit tett és tesz. Járatom — azt talán mondanom sem kell — a *Művészi Ipart*; olvasom, ezt már ki kell emelnem, az évi jelentéseket is; sőt, a társulat által időről időre hol szerény, a napilapok hasábjaiban rejtőző naiv reklámjai és hirdetményei, vagy felszólításai és körözvényei is eljutnak hozzám. Így esett meg az, hogy még a nyáron, majd meg őszszel ama két felszólítást is megkaptam, a melyekben a magyar iparművészeknek (tetszik nekem a név; hasonlít valamit az angol flastromhoz, hímet von a varra, hogy mivoltát ne lássák) tudtul adatik, hogy az idén is lesz karácsonyi tárlat; lehet arra beküldeni kész tárgyat, tervrajzot egyaránt, s ha ez utóbbi a társulatnak megtetszik, meg is csináltatja; ambiciós iparművészek meg viszont, ha kívánják, tervrajzokat kapnak; lesz jutalom, vásárlás a társulat részéről stb., szóval a társulat ezüst tálczán annyi édességet kinál honfitársaimnak, az iparművészeknek, hogy fölébredt bennem a kíváncsiság, saját szemeimmel meggyőződni arról, miként néz ki Budapesten az a karácsonyi tárlat, a mely a kiállítókra annyi, mindenféle előnynyel jár. Elútaztam. Útközben mind azon törtem a fejemet, hogyan szorít a társulat az iparművészeti múzeumban helyet az odacsődülő competenseknek, hová teszi a tervrajzokat — hisz ha csak azon iparosok, a kik tagok, pedig hát ezekre okvetlen számítani lehet, vesznek részt a tárlaton, megtelik a fél múzeum.

Budapestre érkezve, mindenekelőtt a tárlatra vonatkozó hirdetményeket kerestem. Azokban is hozhat létre nevezeteset az ipar, ha a művészettel egyesül. De a bécsi mintára szabott formátlan oszlopokon nyomát sem láttam. Talán nincs reá szükség, okoskodtam, úgy is tudja mindenki oda az útat. A műcsarnok növényekkel ékesített, pompás előcsarnokában szintén mi sem tájékoztatott arra nézve, hova, merre fordúljak, hogy a tárlatot megtaláljam. Végül mégis rá akadtam: az

Művészi Ipar
1890.

első emeletre vezető lépcső előtt, zárt ajtón, láttam meg először, hogy hol is van a sokat keresett tárlat. Kissé elcsodálkozva a szokatlan szerénység felett, benyitottam. Belépő-díjt nem kértek. Mikor a szobában voltam, értettem meg a társulat szerénységének az okát, ekkor lett világos előttem, miért viseli magát oly csendesen. Csendes volt ott bizony. Én voltam ott, meg a szolga. Ott voltam sokáig, saját magam és a szolga társaságában. Igaz ugyan, hogy néha ki-kinyilott az ajtó, benézett valaki, de többnyire ijedt arczczal azonnal ismét becsukta az ajtót ; nem használt annak a szolga udvarias meghívása. Mi sem zavart tehát a csendes tanúlmányozásban.

Valami sajátságos szomorúság fogott el, mikor végignéztem a tárlaton. Nem tudtam mindjárt eldönteni, micsoda szempontból fogjam fel : a magas művészi színvonal okozza-e, hogy még egy, közepes, teremnek is alig nevezhető szoba sem tellett meg egészen, — nincsen az ország fővárosának mit kiállítani, vagy nem akartak-e az emberek részt venni a tárlaton. Kérdezősködtem. Sok mindent hallottam, a miből azt következtettem, hogy úgy látszik, készletben levő műtárgy Budapesten a ritkaságok közé tartozik, de még ennél is nagyobb ritkaság az akarat és a törekvés a jó iparművészek körében. Csak egy ötvös, Goldschmied Brassóból és egy asztalos, Kovalek Pozsonyból — lám a vidék, a hol a magyar temperamentum jó tulajdonságai még nem mentek egészen tönkre ! — készítettek kizárólag a tárlat számára, a társulat felhívása alapján, az előbbi egy trébelt, részben aranyozott kávékészletet, az utóbbi egy rokoko ízlésű rámát (az ízlés szó a rokokora, nem a rámára vonatkozik), egy berakott mívű kerek asztalt s egy lábas, sárgarézzel berakott, fiókos szekrényt, a melynek fiókjai, titkos rúgók nyomására, mint az ágyúból a golyó, akként ugranak ki. Szörnyen nem szép volt ez mind, kivált a munkáját illetőleg, de legalább látszott, hogy törekedett a mester valamit produkálni, a mi a rendestől eltér. Goldschmied munkája ellenben csinos kivitellel dicsekedett s komposicziója, a mit németül gut geschultnak neveznek. Igazán örűltem, a mikor meghallottam, hogy a társulat egyik 50 frtos díját Goldschmied kapta. A fémiparról lévén szó, tagadhatlan, hogy a legértékesebb s legügyesebben elkészített ötvösmunkákat Link Fülöp állította volt ki. A XVII. században dívott rekeszes festett magyar zománczot, de még a középkori sodronyzománczot is biztos kézzel kezeli, a technika neki nehézséget nem okoz, de a gondolkodás látszólag annál többet, mert az egész szekrényben nem volt oly tárgy, a melyen a szellemi munka nyomát észre vettem volna. Ízlése is csak akkor van, ha a mintájának is van. Nem tudtam, hogy az a sok festett zománczos apróság is Budapesten készül; azt hittem Bécsből való. Szomszédja a bronzműves Vandrák, a ki pedig lelkiismeretes munkás benyomását tette rám, szintén több gyümölcsöt szedett idegen kertben, mint a magáéban. Ő kapta a társulat második 50 frtos díját. Elölegezték a jövőt, nemde? Vele szemben, picziny asztalkán vas munkák voltak felállítva. Csínos, ártatlan apróságok ; sem a készítőnek, sem a vevőnek nem kerültek sok pénzébe; aféle szárnypróbálgatások, nagyobbrészt hidegen kovácsolva. Annyi bizonyos, hogy ezekből senki fogalmat nem alkothatott magának a budapesti kovácsolt vas munkák magas színvonaláról, pedig ez az iparág valóban virágzik. Kerestem Jungfert, a választmányi tagot, a kiről feltettem, hogy legszebb munkáit küldi dicsekvéskép, még ha biztosra veszi is, hogy nem ád el semmit. De nem találtam. Nem találtam a többi művészi iparost sem, a ki tagja a választmánynak, pedig úgy tudom többen vannak. A min azonban hazafiúi büszkeséggel legeltettem szemeimet, az Zsolnay szekrénye volt. Igaz ugyan, hogy ő szebb, üdébb és költőibb munkákat nem készített, mint azokat, a melyekhez tehetséges leánya Juliska komponálta a dekoracziót, hazai hímzések nyomán, de azért az ő legújabb sejtes edényei, mint a lépes rózsaméz, a melyeken a derengő világosság a mesteri módon kezelt és elosztott, diskrét aranyozással csodás

Jaiser Gyula

HORTI PÁL.
KAROSSZÉK,
SZOBORÁLLVÁNY
ÉS ASZTAL.

KÉSZÍTETTE
JAISER GYULA.

K.

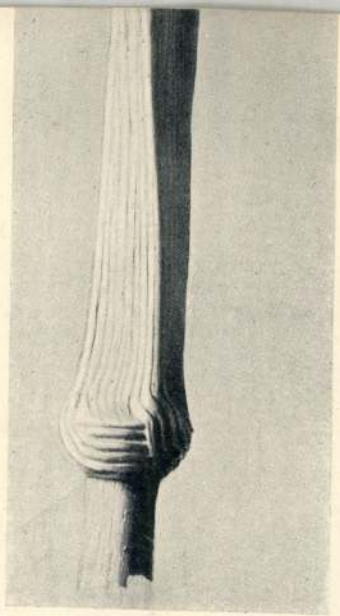

SZÖDY SZILÁRD.
BOTFEJEK EZÜSTBŐL.
KÉSZÍTETTE LINEK ADOLF.

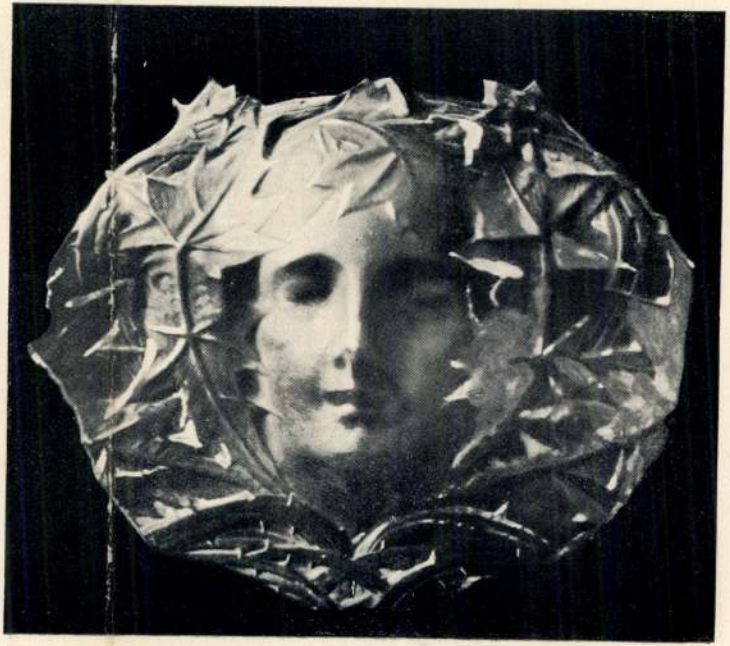

ÁLOM.
DOMBORMŰ.
MARÓTHI RINTEL GÉZÁTÓL.

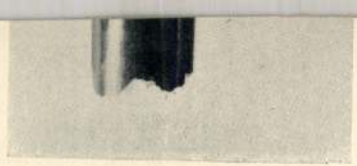

BRONZBA ÖNTÖTTE
AZ ELSŐ HAZAI
MŰÉRCÖNTŐ.

HORTI PÁL.
SZIVARSZEKRÉNYKE.

KÉSZÍTETTE
JAISER GYULA.

K.

Magyar Iparművészet

1903. 10. kép

Jaiser Gyula

WIEGAND EDE.
LEÁNYSZOBA.

KÉSZÍTETTE
MAHUNKA IMRE.

(Beszámoló az 1889. évi működésről)

kisorsolás végett vásárolt 600 frt értékű 17 nyeremény-tárgyat. Deczember 10-től a bezárás napjáig, január 7-ikéig, 1051 látogatója volt a tárlatnak.

A 400 és 200 arany frankos díjak odaítélésére a választmány deczember 18-iki ülésén titkos szavazással megválasztott biráló bizottság, Ráth György elnöklete alatt: Bánffy György gróf, Rauscher Lajos, Keleti Gusztáv, Benczúr Béla, Jakabffy Ferencz és Radisics Jenő tagokból állott. E bizottság deczember 21-ikén tartott ülésén szintén titkos szavazás utján a 400 frankos első díjat a Zsolnay Vilmos által kiállított barna és damaszczénos alapú, keleties díszitésü fajence virágedénynek, a 200 frankos második díjat az Egger Dávid által kiállított zománczos díszű szenteltvíz-tartónak ítélte oda. Azonkivül a bizottság Jaiser Gyula szobrásznak a bőrmetszés meghonosítása és sikeres fejlesztéséért a butor iparral kapcsolatban, továbbá Link Fülöp Istvánnak technikai járatosságáért a sodronyos zománcz készitésében, elismerő oklevelet adott.

A karácsonyi tárlaton vásárolt 600 frt értékű tárgyak, számszerint 17 nyeremény, a társulat tagjai között a megállapított sorsolási szabályok szerint a választmánynak február 20-iki ülésén sorsoltattak ki. A sorsolás eredménye a társulat közlönyében közzé tétetett, s azonkivül a tagokhoz, kikre nyeremény esett, külön-külön is küldetett értesités.

Művészi iparosainknak jobb termékeik könnyű és költség nélküli értékesítésére állandó alkalmat óhajtván nyujtani, a végrehajtó bizottság javaslatához hozzájárulva ugyancsak a junius 14-iki ülésén elhatároztuk, hogy az iparművészeti múzeum által szives készséggel átengedett teremben hazai iparművészeti termékekből eladással összekötött állandó tárlatot rendezünk be s ha kellő számú résztvevő jelentkezik, azt még julius folyamán megnyitjuk. A fölhívások azonnal szétküldettek, nemkülönben gondoskodtunk e vállalatunk minél nagyobb nyilvánosságáról hírlapok utján is. Ennek daczára csak nehány és az igényeknek meg nem felelő tárgy küldetett be, úgy, hogy e törekvésünk teljesen meghiúsultnak mondható. Azonkivül más módon is megkisérlettük az iparművészeti termékek értékesítését előmozditani. Megkerestük ugyanis a művészi iparosokat, hogy ha valami kiválóbb munkájuk készen van, arról értesitsék a társulatot oly czélból, hogy az vevőt kereshessen. E kisérlet szintén eredménytelen maradt. A miből talán nem alap nélkül azt a következtetést vonhatjuk le, hogy nálunk e téren nem is annyira a fogyasztók, mint inkább a termelők hiányáról lehet panaszkodni s a külföldi hasonló társulatoktól eltérőleg, melyek a fogyasztás emelésén is fáradoznak, a mi társulatunknak kivált a termelés minőségének emelésére kell figyelmét irányozni.

Jeleseink mellszobrainak ügye a mult év folyamán jelentékeny lépéssel közeledett a megvalósulás felé. Ő Felsége a királyné mellszobrát társulatunk, továbbá József nádor és Széchenyi István gróf mellszobrát a főváros képzőművészeti bizott-

Művészi Ipar
1889.

tevékenységében, mint azelőtt. Ez okból és kifejezett kívánsága szerint a közgyűlést is az alapszabályokban meghatározott határidőn túl, május 27-ikéig halasztottuk. Közös és egyaránt hőn ápolt reményünk, fájdalom, nem teljesedett. Elnökünk hiányzott a választmánynak május 16-ikán tartott üléséről, mely a közgyűlést előkészíté és annak sokáig halasztott napját végre kénytelen volt kitűzni. A közgyűlést is nélküle tartottuk meg s ujból három évre elnökké történt megválasztását is csak irásban közölhettük vele.

Még junius 14-ikén tartott a választmány ülést, melyen a végrehajtó bizottság és a szakosztályok alakultak meg.

Ezután elnökünk mind sulyosbodó betegségére való tekintetből és személye iránti köteles kiméletből a társulat tevékenysége szünetelt.

A választmány legközelebbi ülése deczember 18-ikán már az elhunyt elnökre való kegyeletes megemlékezéssel nyilt meg.

Az elmult év folyamán tehát összesen négy ülést tartott a választmány s ezek közül kettő még a mult közgyűlés elé esik. E körülményből megítélheti a tisztelt közgyűlés, hogy társulatunk nem volt abban a helyzetben, hogy valami ujat kezdjen, s hogy csakis a folyamatban levő ügyek lebonyolítására szorítkozott.

Ezek felsorolásából áll jelentésünk a mult évről.

A választmány junius 14-ikén tartott ülésén a végrehajtó bizottság 1888-ik évre következőleg alakult meg: elnök Lipthay Béla báró a társulat első alelnöke; tagok: Ráth György a társulat második alelnöke s egyszersmind a III-ik szakosztály elnöke, továbbá Radisics Jenő az I-ső és Szalay Imre a II-ik szakosztály elnökei.

A szakosztályok változatlanul maradtak, csupán Nendtvich Gusztáv, a választmány uj tagja, osztatott be a II-ik szakosztályba.

A folyamatban levő ügyek közűl legnagyobb súlyt fektettünk a karácsonyi tárlatra, mely kedvező alkalmul kínálkozik, hogy művészi iparosaink legjobb termékeiket bemutathassák és értékesíthessék. Hogy iparosaink körében minél inkább fokozzuk a tárlat iránti érdeklődést s hogy minél jobb művek előállítására buzditsuk, ezúttal a tárlaton kiállított két legjobb iparművészeti tárgy kitüntetésére elismerő oklevél kíséretében odaítélendő 400 és 200 arany frankos két pályadíjat tűztünk ki s erre nemcsak hírlapok útján hívtuk fel ismételten a figyelmet, hanem még a nyár folyamán minden egyes számba vehető iparosnak, kiről tudomásunk van, külön meghívót küldöttünk és e meghívást az ősz beálltával ismételtük.

Az eredmény nem felelt meg a várakozásnak, legalább a résztvevők számát illetőleg nem, a mennyiben ezúttal a tárlaton kevesebb volt a kiállító, mint 1887-ben. A kiállított tárgyak minősége azonban talán valamivel jobb volt, mint az előző évben.

A tárlatról s annak üzleti eredményéről egyébként a következő számadatok hű képet nyujtanak: Volt 28 kiállító, 421 tárgygyal, összesen 32,280 frt értékben. Eladatott 51 darab 5269 frt értékben, ebbe beleértve a társulat által tagjai között

Jaiser Gyula

Ruprich

Miniaturbrok

l. Fortt. Béla

265. l.

2/Tg

MDK

Jaiser Gyula

müasztalos

Fortth Béla, 26~~5~~ 1.

MDK

Jaiser Gyula szobrász, elismerő oklevelet kapott

Beszámoló az 1889.évi működésről. Művészi Ipar, 1889. 44 l.

MDK

Jaiser Gyula szobrász

bőrrel kárpitozott, XVII.sz.-beli spanyol izlésü karosszék, 2oo frt-os dij

M.Iparművészeti Muz. és Társulat ügyei. 189o,
48 l.
Müvészi Ipar, 189o.

MDK

Jaiser Gyula

Kitüntetései:
1888-ban bőrmetszésért elismerő oklevelet;
1889-ben 200 forintos dijat.

Cikk: A magyar iparművészek törzskönyve.

Magyar Iparművészet, 1903. 153.l.

MDK

Jaiser Gyula

Szivarszekrényke.Horti Pal terve utan készitette Jaiser Gyula. Repr.

Magyar Iparmüvészet, 1903. 10.lap

MDK

Jaiser Gyula
1888. Elismerő oklevél
1889. 2oo forintos dij

Az Iparm. Társ. kiállításainak kitüntetettjei.
M.I. 19o3. 153.l.

Jaiser Gyula, bőrdiszmüves M.D.K.

Készítette az Egyesület részéről Fóhai Mórnak, a vigadói ünnepségeken átnyujtott Üdvözlő irat préselt és metszett bőrtábláját.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesitője, Bp.

1894. XIII. évf. 13. old.

Kép: a kötet végén

A MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ÉS TÁRSULAT ÜGYEI.

Az országos magyar iparművészeti múzeum galvanoplasztikai intézete (1884—1889).

Öt év telt el azóta, hogy az országos magyar iparművészeti múzeum galvanoplasztikai intézete fennáll. Története s működése, bármily rövid legyen is ez időszak, számos érdekes adatot tartalmaz s megérdemli, hogy vázlatosan közzététessék. Többek között meg fogja talán czáfolni a múzeum ellen újabban felhozott ama vádat is, hogy a közönség elől mesterségesen elzárkózik, halott intézet, a melyről senki semmit sem tud. Az itt alább közlendő statisztika más oldalról egészíti ki a közoktatásügyi miniszter ez idei jelentését, a melyben az olvasó- és rajzterem rohamosan növekvő látogatottságára vonatkozó kimutatások szintén csak azt bizonyítják, hogy a múzeum jelen szerény hajlékát nagyonis sokan keresik fel.

A galvanoplasztikai intézet létesítésének eszméjét a nemzeti múzeum és iparművészeti múzeum által közösen 1884-ben rendezett történeti ötvösműtárlat adta meg. Mindenkit bámulatba ejtett az ország területén fenmaradt régi ötvösmű-emlékek mennyisége, szépsége s műtörténeti fontossága. A legfelsőbb példa után, mintegy varázsütésre megnyilt templomi sekrestyék s magán kincstárak özönéből lassanként kidomborodott a magyar ötvösség fényes múltja is, s az a kinek szeme nemcsak nézett de látott is, gyönyörűséggel pihent meg itt is ott is, mondván ez is magyar, amaz is az. Csakhogy e fényes kép természeténél fogva mulandó volt. Nehány rövid hó leteltével a tárgyak ismét visszavándorolnak tulajdonosukhoz, fényes palotákba, dohos, sötét sekrestyékbe, a honnét azokat napfényre hozni másodszor aligha lesz lehetséges.

Mi sem természetesebb, minthogy a múzeum módot keresett arra nézve, miként lehetne a tárlaton lévő nevezetesebb s a magyar ötvösségre jellemző emlékeket a hazai kutatók és iparosok számára állandan hozzáférhetőkké tenni, állandóan tanulmányozni s e mellett ötvösségünk ismeretét a külföldön — a mely oly ritkán szokott Magyarországról tudomást venni — is terjeszteni, hogy ekként a múzeum a tárlat gyakorlati értékesítésével programmjához ezúttal is hű maradjon. Ott volt ugyan az akkor megindított «Az ötvösség remekei az 1884. évi történeti ötvösmű-tárlaton» czímű díszmunka, a mely hasonló czél megvalósítására törekedett, csakhogy ez egyrészt magán vállalat volt, másrészt sokkal drágább, hogy sem

nagy elterjedésnek nézett volna elibe. De mindezektől eltekintve, egészen más természetű okok bírták reá a múzeumot, hogy e munkát ne vegye tekintetbe, s ne attól várja meg, hogy az ötvösségre termékenyitőleg hasson. Nem a photografián vagy a rajzon alapuló reproduktiókban akarta a múzeum a tárlat műkincseit megörökíteni ; a szó legszorosabb értelmében vett másolatokat akart készíteni, a mik az eredetinek minden tekintetben másai, azokat minden irányban helyettesíteni képesek. Mert bármilyen hű és pontos legyen a heliogravure, rézkarcz avagy színnyomat, az bizony csak vetületét adja az illető mintának s azt rendesen csak az egyik oldalról tünteti fel, a szélek felé mind erősebb skurzban s arra épenséggel nem nyújt módot, hogy valaki a trébelest, a vésést, czizelálást vagy az ételést, szóval a munka minőségét tanulmányozhassa. Olyan másolat tehát, mely a felsorolt tulajdonságokat magában egyesítené csak egy, van : a galvanoplasztikai úton készült másolat. Igaz ugyan, hogy a galvanoplasztika a minták megválasztásánál szab bizonyos határokat, mert nem minden fémtárgyat lehet ezen az úton lemásolni, de meg van az a megbecsülhetlen előny, hogy a mi készül, az feltétlenül hű, pontos és megbízható. Szerencsére az iparművészeti iskola fémvésnöki szakosztályának tanára, ifj. Herpka Károly, a galvanoplasztikai eljárásban otthonos volt, s örömmel vállalkozott a kijelölendő eredetik sokszorosítására, sőt a galvanoplasztikai intézet létesítése körül egyéb elismerésre méltó érdemeket is szerzett. A múzeum terve tehát mi akadályban sem ütközött s csak a vallás- és közokt. ministeriumtól függött, hogy egy új, galvanoplasztikai másolatok készítésére szolgáló, intézet megszülessen. A múzeum tehát a szervezetére vonatkozó indokolt javaslatát a miniszteriumhoz felterjesztette, annak támogatását kikérve.

A megboldogult Trefort Ágoston, a kinek az iparművészeti múzeum iránt minden alkalommal tanusított meleg érdeklődésénél csak ama lelkesedés volt nagyobb, a melylyel minden új, hazánk javára szolgáló eszmét felkarolt, valamint a művészeti ügyek referense, Szalay Imre, a ki még soha sem tagadta meg közreműködését, ha a vezetése alatt álló intézetek felvirágoztatása szóba került, a felterjesztést elfogadták s egyúttal a múzeumnak a szükséges anyagi eszközöket is rendelkezésére bocsájtották, a melyek nélkül az intézet sem létre nem jöhetett, sem működését meg nem kezdhette volna. A miniszterium még más úton is biztosította az új intézet működésének sikerét, a mennyiben t. i. a nagyszentmiklósi lelet galvanoplasztikai úton való lemásolásának engedélyét legf. helyen hivatalból kieszközölte.

A múzeum ekkor a tárlaton szemlét tartva, 55 dbot jelölt ki s másoltatott le. Ezek között nem egy tárgy került azóta külföldre, s még emléke sem maradt volna meg, ha a múzeum akkor másolatát el nem készíti.

Az ekként gyűjtött becses anyag azonban még hézagos volt. A múzeum nemcsak másolatokkal akart bírni, hanem a forgalomba hozandó gyűjteményt olyformán kívánta összeállítani, hogy abban az ötvösség fejlődésének minden nevezetesebb korszakát jellemző egy-egy példa képviselje, a mi eddig megkisértve sehol nem volt ; a galvanoplasztikai másolatok jobbára kereskedők által, tisztán üzleti szempontból készíttetvén ; azaz arra törekedett, hogy tudományos intézet kezdeményezéséből létesített intézményhez méltóan, a gyűjteményben bizonyos tudományos rendszer érvényesüljön. A nemzeti múzeum önzetlen előzékenysége lehetővé tette az óhajtott kiegészítést is a midőn megengedte, hogy kincsei közül még 75 db. lemásoltathassék, a mi által a reproductiók száma 130, illetőleg a nagyszentmiklósi lelet hozzáadásával, 152 dbra emelkedett. Lehetővé vált ily módon az antik, a népvándorláskori, a közép- és újkori ötvösséget külön-külön csoportosítani, az előbb érintett eszmét tényleg keresztül vinni. Egyúttal az új galvanoplasztikai intézet a legjobb auspiciumok között indult meg, mintagyűjteménye mondhatni páratlan volt, s bátran versenyre kelhetett a leghírnevesebb czégekkel, annál is inkább, miután a másolatok eladási árai a nürn-

bergi—tehát a legolcsóbb — galvanplasztikai intézet árainak alapul vétele mellett lettek megszabva.

Az új intézet mindenekelőtt magyar és franczia nyelvű, számos fiatal magyar művész által rajzolt ábrákkal díszített lajstromot nyomatott s osztott ki Európa összes előtte ismeretes közművelődési intézetei között ; továbbá a nagyszentmiklósi lelet egy példányából valamint nehány más készletben lévő másolatból álló gyűjteményt küldött megtekintés végett Párisba, az Union Centrale des Arts Décoratifs című egyesülethez, majd Londonba a South Kensington Museumnak.

Ezen első lépését váratlan siker koronázta. Az elismeréstől eltekintve, Londonban egyszerre három nagyszentmiklósi leletre kapott megrendelést ; az egyiket a S. Kensington tartotta meg, a többit a newyorki s a cincinnatii múzeum ; ezenfelül a londoni Science & Art Department megengedte, hogy az intézet összes mintáit elküldhesse. Hálás köszönet illeti meg az iparművészeti múzeum londoni hivatalos képviselőjét, H. M. Cundall urat, a ki buzgó kitartással fáradozott az intézet érdekében. Nagy eredmény volt ez. Nem is említve azt, hogy e gyűjtemény mintegy 4,800 frtot ért, a South Kensington Museum Anglia majdnem összes múzeumaival összeköttetésben áll, irányadó intézet, a hova az egész Brit birodalomból tanácsért, segélyért és mintákért fordulni szoktak. Büszkeséggel utalhatott tehát a bpesti iparművészeti múzeum arra, hogy 152 galvanoplasztikai másolata hirdeti ott az ő munkásságát, a melyet itthon oly kevésre méltatnak. Még más okból is nagy horderejű esemény volt a Kensington museum vétele. A többi angol múzeum mind ott választja ki a maga számára a szükséges másolatokat s ha a választás galvanoplasztikai reproduktióra esik, 50%-nyi segélyt kérhet a Science & Art Department-től s ez azt szabályzata értelmében rendesen meg is adja.

Alapos kilátása volt tehát az iparművészeti múzeumnak, hogy az angol intézetek ezentúl magyar másolatokat is fognak választani. A múzeum reményében nem is csalatkozott, mert a mint később ki fog tünni, tényleg Angliának szállította a legtöbb galvanoplastikai másolatot.

A próbaküldemény azután majdnem egész Európát bejárta ; volt Németország legnevezetesebb városaiban, Dániában, Norvégiában és Svédországban, még Oroszországban is megfordult ; nyomában mindenütt megrendelések jártak. A megrendelések oly tömegesen érkeztek akkortájt, hogy külön helyiséget kellett bérelni a galvanoplasztikai intézet számára, a melyben nyolcz segéd dolgozott.

A galvanoplasztikai intézet oly czélból, hogy gyártmányait szélesebb körben megismertesse, öt év alatt hét kiállításon vett részt. Így 1885-ben a nürnbergi nemzetközi fémkiállításon, a hol ezüst éremmel lett kitüntetve és a bpesti orsz. tárlaton. Ifj. Herpka Károly a jury tagja lévén, díjra nem versenyzett. 1886-ban a másolatokat egy Brünnben rendezett tárlatra küldte. 1887-ben Párisban az Union Centrale des Arts Décoratifs és a bécsi Osztrák-múzeum egyházi szerelvények tárlatán szerepelt. 1888-ban Koppenhágában az éjszaki kiállításon, és Brüsselben a nemzetközi világtárlaton vett részt ; az utóbbin másolatainak díszoklevél lett odaitélve.

Az intézet forgalmát a következő adatok fogják legjobban megvilágítani.

Az elkészített másolatok száma a 800-at meghaladja, levonva ebből a múzeum tulajdonát képező gyűjteményt, az intézet hétszáznál többet adott el. Egyes minták igen nagy kedveltségnek örvendettek. Így a nagyszentmiklósi leletet egymagát 6 teljes példányban állította elő, de voltak egyes a lelethez tartozó darabok, például a 131. sz. lovas alakkal díszített palaczk és a 143. sz. bikafejű csésze, a melyeket 13-szor, illetőleg 16-szor adott el.

Az eladott másolatok túlnyomó része külföldre szállíttatott. A vásárlók élén Anglia áll, a hova összesen 226 db. lett elküldve és pedig vettek: a South Kensington museum Londonban 145 dbot ; a bradfordi múzeum, a manchesteri Queen's Park Museum, a Free

Library & Museum Belfastban (Irland) és Elkington több más múzeum számára még összesen 81 dbot.

Oroszország és Németország vásárlásai majdnem egyforma összeget adnak ; csakhogy amott a br. Stieglitz-féle iskola egymaga szerzett meg 65 másolatot, emitt ellenben a nyolcz múzeumra oszlik meg a 66 db. E múzeumok : a müncheni nemzeti múzeum, a berlini kir., a drezdai, a magdeburgi, a karlsruhei, a pforzheimi iparművészeti múzeumok és a Centralstelle Darmstadtban. Vásároltak továbbá a párisi Union Centrale 45 dbot, a Kunstindustri Musaet Krisztiániában, a koppenhágai és bergeni, a newyorki és cincinnatii múzeumok és a bombay-i School of Art, összesen 64 másolatot. Ide sorolandók még a brünni, a prágai múzeum, gr. Przezdzicky múzeuma, együtt 29 darabbal. A külföldön mintegy 528, Magyarországon összesen 180 db. kelt el.

Az itt kimutatott forgalomnak mintegy 21,000 frt bevétel felel meg. Ebből a külföldre körülbelül 18,000 frt esik, jóllehet ama másolatok egyrésze, melyek hazánkban, főleg pedig az orsz. kiállításon keltek el, bizonyára szintén külföldi utasok által vétettek.

A múzeum nyeresége nem valami nagy volt, mert hisz nem nyerészkedés czéljából létesített a galvanoplasztikai intézetet. Mindamellet képes volt önerejéből a különféle tárlatok költségét fedezni s gyűjteménye számára az összes másolatokat egy példányban megszerezni.

A galvanoplasztikai intézet időközben több, felette érdekes új mintát szerzett meg, a melyek egy része még csak a múzeumban van meg. Mihelyt ezek is sokszorosítva lesznek, kettőzött erővel fog forgalmának emeléséhez látni, főleg új piaczok felkeresésével, mint a milyen például Németalföld és Olaszország a hol készítményei még ismeretlenek.

*

A magyar iparművészeti társulat választmánya 1890. márczius hó 4-én báró Lipthay Béla elnök elnöklete alatt ülést tartott.

Jelen voltak : Bachruch Sándor, Beck Dénes, Egger Dávid, Fischer Ignácz, Fittler Kamill, Forster Gyula, Gerlóczy Károly, Giergl Ernő, Jakabffy Ferencz, Keleti Gusztáv, Lechner Lajos, Radisics Jenő a választmány tagjai.

Jegyző Pasteiner Gyula társulati titkár.

Elnök az ülést megnyitván a jegyzőkönyv hitelesítésére Fischer Ignácz és Keleti Gusztáv tagokat kérte fel.

A társulat vagyoni állapotát és tagjainak számát illetőleg titkár utal a közgyűlés elé terjesztendő mérlegre és jelentésre, a mi tudomásul vétetett.

A választmány továbbá tudomásul vette titkár jelentését a társulat által karácsony alkalmából a művészi iparosok rendelkezésére bocsátott elárusító helyiségről. E szerint 16 művészi iparos 117 darab tárgygyal 3379 frt értékben vett részt. Ezekből eladatott 38 tárgy 835 frt értékben. Az eladóhelyiséget 1889. deczember 16-ától 1890. január 6-káig 682 személy látogatta.

Titkár bemutatta és a választmány tudomásul vette kész művészi ipari tárgy jutalmazására kitüzött 200 frtos díj odaitélésére kiküldött bizottság jelentését, mely szerint Keleti Gusztáv, Fittler Kamill és Radisics Jenő tagokból álló bizottság f. év január hó 17-én tartott ülésén a díjat egyhangulag Jaiser Gyula szobrász által készített börrel kárpitozott, XVII-ik századbeli spanyol ízlésü nagy karos széknek itélte oda. A bizottság egyszersmind javasolja, hogy a társulat a kitüntetést bizonyító díszokmányt is állítson ki.

Titkár fölolvasta az ungvári porczellán- és agyagipari részvénytársaságnak levelét, melyben azzal a kérelemmel fordul a társulathoz, hogy engedné át égetett agyagban való sokszorosítás végett a hazai jelesek mellszobrainak eddig elkészült mintáit. Továbbá kéri a társulatot, bocsátaná rendelkezésére a tulajdonában levő rajzokat és vázlatokat, melyeket a vállalat termékei diszítésének nemesbítésére óhajtana felhasználni. A választmány a gyár bemutatott népies tárgyú szobrocskáit, mint

szobrászi műveket igen méltóknak tartotta az elismerésre, de egyszersmind kifejezte, hogy az agyag szobroknak égetés után való szinezését lakkos festékkel nem helyeselheti és a keramika ez irányát nem tartja olyannak, melynek támogatása a társulat föladatát képezhetné. Ha azonban a gyár bizonyságát nyújtja annak, hogy jó minőségű anyagot dolgozik fel, olyat, mely a mellszobrok sokszorosítására alkalmas, s ha megfelelő próbát mutat be, a m. iparművészeti társulat teljesen készséggel hajlandó a hozzá intézett kérelmet teljesíteni.

Titkár fölolvasta Györgyi Géza a társulat volt tervezőművészének levelét, melyben tudatja, hogy a társulattól nyert megbízatás értelmében működését mint tervezőművész megkezdette, azonban csak is két megrendelő jelentkezett, névszerint Jungfer Gyula és Bachruch S., a kik számára összesen tizennégy tárgy tervét készíté el. Utalással mult ülésen hozott határozatra, a levelet a választmány tudomásul vette.

Titkár a megjelenésben akadályozott gróf Bánffy György tag nevében indítványozta, készíttetné el a társulat a hazai jelesek mellszobrainak sorozata számára Mátyás király mellszobrát és azt sokszorosítás végett engedje át a Kolozsvárott felállítandó Mátyás-szobor ügyében működő bizottságnak, mely az így kínálkozó haszonból alaptőkéjét óhajtaná gyarapítani. A választmány az indítványt elfogadta és elhatározta, hogy Mátyás király mellszobrának elkészítésére Bezerédi Gyula szobrászt kéri fel.

Titkár bemutatja a képzőművészet társulat átiratát, melyben közöltetik, hogy a két társulat által Senyei Károly szobrásznál Arany János mellszobra megrendeltetvén, a kiküldött bizottság azt a hazai jelesek mellszobrainak sorozata részére elfogadhatónak itélte. A választmánya a közlést tudomásul vette, s annak alapján elhatározta, hogy a 100 frtnyi összeget, melylyel az iparművészeti társulat a megrendelésben részt vett, folyóvá teszi. Egyúttal határoztatott, hogy a főváros képzőművészeti bizottsága fölkérendő, hogy ez évben rendelje meg Erzsébet királyné ő felsége mellszobrát.

Kapcsolatosan szóba hozatott a mellszobrok sokszorosításának, illetőleg bronzba öntésének ügye, mely tulajdonképeni ok nélkül már régen halogattatik. A választmány határozatilag kimondotta, hogy a Tourbain czég fölhivandó, négy hét alatt nyilatkozzék mily föltételek alatt hajlandó a mellszobrok bronzban való sokszorosítására vállalkozni. Négy hét letelte után a választmány más irányban fog a mellszobrok bronzba öntéséről gondoskodni.

Elnök bemutatja a G. A. Scheid-féle ötvöző intézet tulajdonosának Bachruch Sándor társulati taghoz intézett levelét, melyben ez tudatja, hogy készséggel vállalkoznék Budapesten egy hasonló intézet fölállítására, ha a társulat hajlandó volna kilátásba helyezni erkölcsi támogatását, s különösen közbenjárását a kormánynál ama kedvezmények kieszközlésére, melyektől a vállalat fönnállása függ. A választmány örvendetes tudomásul vette a levelet, de közbenjárását a kormánynál a kedvezmények kieszközlése végett csak úgy igérheti meg, ha ismeri ama kedvezmények természetét. Titkár utasíttatott, hogy levél útján hívja föl az illetőt annak közlésére, hogy mily természetű kedvezményeket ért.

Elnök indítványára határoztatott, hogy a társulat ötödik rendes évi közgyűlése márczius 23-án d. e. 11 órakor az országos m. iparművészeti muzeumban fog megtartatni.

A választmánynak a közgyűléshez intézendő jelentésének tervezetét titkár bemutatván, az jóváhagyás végett a végrehajtó bizottsághoz utasíttatott.

A számvizsgálóknak titkár által bemutatott jelentése jóváhagyatott és a közgyűlés elé fog terjesztetni.

Titkár fölolvasván az alapszabályok 26-ik §-a értelmében a választmányból kilépő tagok névsorát, a végrehajtó bizottság kéretett föl, hogy állítsa össze azoknak névsorát, kik megválasztás végett a közgyűlésnek ajánlandók lennének.

Művészi Ipar
1898.

Herpka Károly
Jaiser Emle
Jüngfer Emle

MüJ. 1890. 47. e.

Titkár jelentvén, hogy a társulat tagjai között megejtendő sorsolásra a hivatalos engedély megérkezvén, elnök elrendel a sorsolás megejtését, melynek eredménye következő:

154. számmal herczeg Szász Coburg Fülöp nyert egy bőrrel bevont, 150 frt értékű támlás széket. 159. számmal gróf Széchenyi Gyula nyert egy galvanoplasztikai másolatú, 72 frt értékű kannát. 99. számmal Szétál Ferencz nyert egy függő lámpát kovácsolt vasból, értéke 60 frt. 314. számmal Weisz Jakab nyert egy pár bronz gyertyatartót, értéke 50 frt. 182. számmal Babura László nyert egy kávéskészletet 2 személyre, porczellánból, értéke 45 frt. 207. számmal gróf Károlyi Gábor nyert egy boros készletet, 2 személyre, üvegből, értéke 37 frt. 431. számmal Aggházy Gyula nyert egy thékát metszett bőrből, értéke 30 frt. 31. számmal a Csanádi Káptalan nyert egy réztintatartót, értéke 25 frt. 74. számmal Tréfort Anna nyert egy díszedényt majolikából, értéke 20 frt. 339. számmal Geittner és Rausch nyert egy majolika díszedényt, értéke 19 frt 50 kr. 157. számmal gróf Széchenyi Pál nyert egy majolikai díszedényt, értéke 12 frt. 376. számmal Reményi Antal nyert egy gyufatartót, kovácsolt vasból, értéke 10 frt. 485. számmal Lollok József, nyert egy szivartárczát, metszett bőrből, értéke 9 frt. 129. számmal Horváth Kálmán nyert egy rézkeretet, értéke 8 frt. 312. számmal Kállay Gyula nyert egy szivartárczát, metszett bőrből, értéke 6 frt. 488. számmal Márkus Gyula nyert egy bonbonnièrt majolikából, értéke 5 frt 50 kr.

Elnök az ülést berekeszti.

7/Rg

JAJCZAY Jaus

203

Oltványi 1991

17. Samuel Mikovíni — Abraham Kaltschmidt, *Pohľad na Svätý Jur a na Pezinok*, 1735, medirytina

18. Samuel Mikovíni — Abraham Kaltschmidt, *Dva pohľady na Bratislavu*, 1735, medirytina

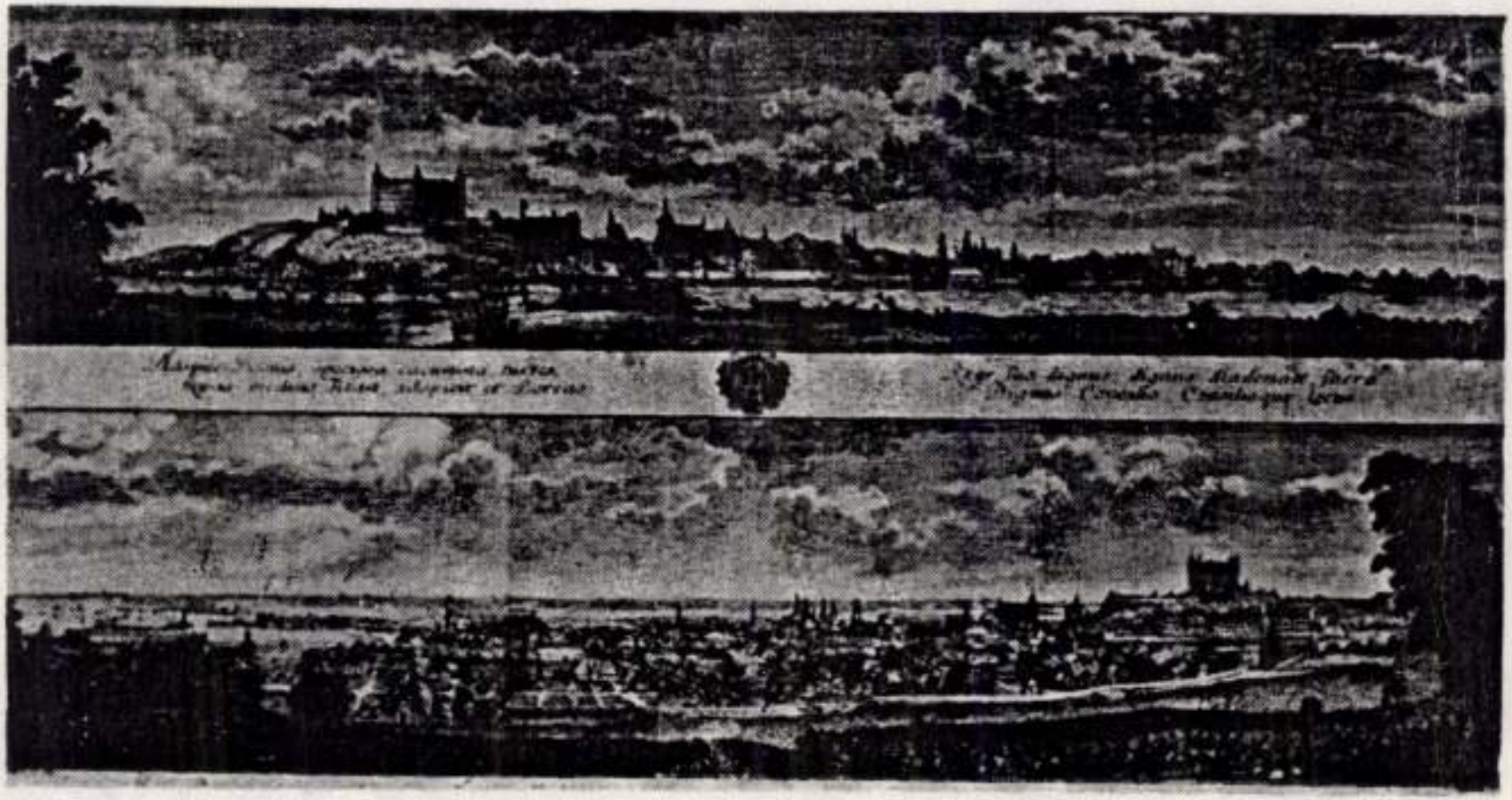

tárgyalja. Könyvéből megtanulunk olvasni a szőnyeg sajátos nyelvén, finom elemzésein keresztül bepillanthatunk az orientális művészet titkaiba s megismerhetjük a szőnyegtudomány bonyolult technikai kérdéseit, nevezetesen a csomózási módszerek közti különbségeket is. A szerző plasztikusan tárja elénk az előázsiai *jordesz*, a távolkeleti *szenné* és az északafrikai *spanyol* csomózás technikáját s megismertet bennünket a *szövött szőnyeg* struktúrájával, különösen a jellegzetes keleti szövési eljárással, a *kilim* vagy *kelim*-mel, a szőnyegek anyagával, színezésével, korával és elnevezésével. Majd sorra veszi a klaszszikus perzsa, az antik kisázsiai, a népies kisázsiai, a kaukázusi, az újabb perzsa, a középázsiai, a szamarkandi, kínai és újabb indiai szőnyeget s ennek kapcsán módot talál arra is, hogy — mintegy hátterül — egy kissé megvilágítsa Kelet néprajzát és történetét is. Mindezt gazdag és változatos képanyag illusztrálja, hogy vizuálisan is megismertesse velünk a jellegzetes szőnyegtípusokat. A tárgy szigorúan tudományos feldolgozására vall, hogy a kitűnő szerző pontos térképen adja a szőnyegek fontos készítési helyeit s a szőnyegekre vonatkozó belföldi és külföldi irodalmat, viszont a könyv stiláris szépsége élvezetes olvasmánnyá avatja *Fajczayné Kanyó* Erzsébet dr. könyvét azok előtt is, kik a pompás munkában csak gyakorlati kalauzt keresnek szőnyegvásárlásaik céljaira. A külső kiállításában is előkelő mű a *Szent István Társulat* kiadásában jelent meg. *(R. M.)*

*

RADOS JENŐ: MAGYAR OLTÁROK. Talán semmi sem képes a vallás örökké azonos lényegű és mégis mindig megújuló misztikumát hívebben kifejezni, mint az oltár, mely minden liturgikus kötöttsége ellenére is inkább szubjektív alkotás. Kialakításánál az idők szelleme, a művész egyénisége és a vallásban való elmélyedés áhítata szabott irányt. Éppen ezért beszédesebben szól multjáról, mint a templom bármely más része. A könyv alapjában könnyű és élvezetes olvasmány. Francia-, német-, olasz- és angolnyelvű összefoglalás után az oltárok kialakulásának általános ismertetését adja, majd a magyar oltárok fejlődéstörténetével foglalkozik. Levéltári okmánypecséteken, felkutatott oltárábrázolások, a gótika képsorozatos szárnyasoltárai, a mohácsi vésszel derékba tört renaissance-unk néhány emléke, a lenyűgöző pompával felépült barokk retablók és modern egyházművészetünk legújabb alkotásai oly díszes sorban követik egymást, amilyent viszonyaink közt a legoptimisztikusabb elképzelés is alig remélhetett volna. A szentistváni Nagy-Magyarország egész területéről összegyüjtött emlékek kitűnő képekben való bemutatását egyenkénti ismertetésük egészíti ki, melyben a részkutatás felbecsülhetetlen értékei tárulnak az olvasó elé. Művészetünk multjának legnagyobb nevei: Kolozsvári Tamás, Lőcsei Pál, Donner Rafael György, Pollack Mihály stb. új kapcsolatokkal gazdagodnak. Az oltárokon szereplő szentek ábrázolását érdekes ikonográfiai magyarázat, a további kutatások útját pedig kimerítő bibliográfia szolgálja. Különös elmélyedéssel, de szigorú tudományosság objektivitásával foglalkozik a szerző azokkal a jelenségekkel és stílusjegyekkel, melyekből az emlékek sajátos helyi zamata sarjad. Ezért az összegyüjtött óriási anyagnál is jelentősebbek azok a megállapítások, melyek az annyi oldalról feltörő idegen bekebelező törekvések elől a magyar kultúra szellemi tárházába tudták értékállóan betakarítani multunk legértékesebb szellemi javait, hogy a magyarság számára őrizzék meg őket addig, amíg azok a kis és nagy templomok, melyek ma idegen uralom alatt állanak, ismét magyarokká lesznek.

A mű a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda kiadásában jelent meg, pompás félbőrkötésben.

Főszerkesztő (1925—1935): Dr. Majovszky Pál

Felelős szerkesztő: Dr. Oltványi-Ártinger Imre

Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla

Felelős kiadó: Török Sándor

Magyar Művészet. 1938. 6. szám. Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. I.

Nyomatott a Lorilleux Ch. és Tsa gyár festékével

Az Athenaeum r.-t. mély- és könyvnyomása

túl igyekezett kivenni a maga részét a küzdelemből.

Szabó Mihály XI. Ince pápa szerepét és jelentőségét világítja meg néhány ismeretlen és érdekes levéltári adat kapcsán, míg *Szita Oszkár* a vatikáni levéltárban felfedezett Buda ostromának emlékére írt misét dolgozza fel. Szerzője Matteo Simonelli, Allegrinek egy ismertebb tanítványa, azonban sem a művéről, sem ennek előadásáról nincsenek további adataink.

Horváth Henrik „Hódítás és felszabadítás a művészettörténelemben" címen beható vizsgálat tárgyává teszi azt a kérdést, hogy mit jelentett a török uralom a magyarországi művészet szempontjából? A válaszadás egyúttal kedvező alkalmat nyujt arra, hogy szembeszálljon azzal a nézettel, amely a török pusztítást kihangsúlyozva, úgy véli, hogy Magyarországon másfél évszázadon át mindennemű művészi tevékenység szünetelt. Mindvégig érdekes fejtegetéseinek kiindulópontjaként rámutat a török hatalom azon képviselőire, akik állásuknál fogva alkalmas mecénások lehettek. E mecénások származását és megelőző történetét kutatva erős olaszországi, főleg velencei kapcsolatokat talál, amelyek révén az olasz humanizmus — a török kultúra szűrőjén át — a XVI. században is eljutott Magyarországra. Az egyes művészeti ágakat közelebbről szemügyre véve, a magyarországi török uralom kétségtelen művészi tevékenységet mutat fel, bár alkotásai legtöbbször nem a „grand art", hanem az iparművészet körébe tartoznak. A törökkori építészeti alkotások kevés fennmaradt emléke közül mégis kiemelkedik Gül Baba mecsetje, amely a Sinanhoz fűződő török renaissance-nak egy szerény, de finom harmóniájú alkotása. Metszetábrázolásokról több más, azóta már elpusztult épületet is ismerünk, aminthogy adataink szerint a törökök nemcsak mecsetté alakították át a keresztény templomokat, hanem az érintetlenül meghagyottak karbantartásáért is hoztak anyagi áldozatot. Sajátos török épületek a fürdők, amelyek a belső téralakításban különösen jelentős török művészet jellemző és igényes alkotásai. A törököknek köszönhető, hogy Buda gazdagságát gyógyforrások terén felfedezve, meghonosították a gyógyfürdő nálunk ekkor még ismeretlen típusát. Az idetartozó emlékek közül a Király- és Rudasfürdők medencéi ma is fennállnak. A török és a renaissance kultúra keveredésének legtöbb emlékét a fémművesség és az ötvösség alkotásai őrizték meg. Ekkor terjed el fegyvereinken és ékszereinken egyaránt a színes ékköves kirakás, mintahogy a magyar díszruházat mai alakján is felismerhetők a keleti hatás pompázó nyomai. Nem mondhatjuk tehát azt, hogy a török uralom alatt mindennemű művészi kultúra hiányzott — éppen a legutóbbi tabáni ásatások nyujtottak idevonatkozó érdekes anyagot —, csak éppen leapad az alkotások száma és az adott körülmények között a monumentális alkotások helyét inkább iparművészeti művek foglalják el. *Budó Jusztin* „Az első kultúrtörekvések Budán a visszafoglalás után" c. dolgozatában elsősorban a jezsuitarend tevékenységével foglalkozik és rámutat nagy érdemeikre, amelyeket a felettes hatóságok is mindenkor elismertek. Érdekesen tárgyalja Széchenyi György érsek alapítványait és az azok felhasználásával felépült akadémia, kollégium és papnevelde történetét. A nagy körültekintéssel megírt tanulmány felöleli a szerteágazó, gazdag anyag legjelentősebb mozzanatait és Buda visszafoglalása korának élénk színekkel festett kultúrtörténeti képét nyujtja. — Végül *Bánrévy György* gondos tanulmánya pontos és érdekes helyzetjelentést ad azokról a hivatalos intézkedésekről, amelyek a török kiűzése után a békeállapot megalapozását célozták. Az ostromtól súlyosan megviselt és elnéptelenedett Buda jórészt a kincstár tulajdonába ment át és ezért hivatalos úton kellett nemcsak a fosztogatóktól megtisztítani, hanem elsősorban a romokkal és tetemekkel borított várost a polgári lakosság számára lakhatóvá tenni.

Az ismertetett dolgozatok gazdag anyaga és főleg bő eredményei késztettek minket arra, hogy a szinte monográfiává kerekedő Tanulmánykötettel behatóbban foglalkozzunk. Nem hallgatjuk el azt sem, hogy milyen szerencsés kiegészítést nyernek az egyes dolgozatok a gazdag illusztrációs anyag mellékelésével, amelyek a szöveget bőkezűen kísérik. Bár e kötet bizonyos fokig megszakította a várostörténeti kérdések feldolgozását, úgy hisszük, hogy a beléfektetett nagy munka bőven meghozza gyümölcsét. *Zádor Anna*

*

JAJCZAYNÉ KANYÓ ERZSÉBET DR.: A KELETI SZŐNYEG. Most az egyszer igazán nem frázis, ha hiánypótlónak nevezzük ezt a kitűnő könyvet, hiszen a keleti szőnyegeket ismertető, az egész tárgykört tudományosan feldolgozó munka eddig magyar nyelven nem jelent meg. *Jajczayné Kanyó* Erzsébet doktoré az érdem, hogy ezt a nagy anyagot a történeti és topográfiai adottság alapján kínálkozó összefüggések szerint csoportosítva, rendszerbe foglalta s vonzó modorban, tehát a nagyközönség számára is élvezhető módon

Magyar Művészet 1938.

Vasárnap, 1968. július 28. Magyar

Corbusier falevele

Egy délelőtt az ipari formatervező irodában, ahol a ventillátorok és a lakókocsik vizsgáznak

Hamisítatlan vizsgahangulat. Egy fiatalember abrosznagyságú műszaki rajzokat és néhány színes vázlatot aggat a falra. A hosszú asztalnál ülők egy asztali ventillátor modelljét nézegetik.

— Hány darab készül belőle — úgy tudom, itt a megrendelő is?

— Százezres szériában gyártjuk.

— Mi lesz az ára?

— Kétszázötven körül.

— Elég drága. De a munka szép. Mindenki pontozta? Kellemes, lágy fúvású ventillátor lesz. Jó ötlet volt a védőkarika. Javaslom, hogy fogadjuk el dicsérettel.

A fiatalember megkönnyebbülten szedegeti le papírjait, s helyét más foglalja el.

— Mi van még hátra? Megterveztettek egy 900 literes mezőgazdasági tartálykocsit, egy vezérlő pultot.

Délfelé jár, mire az Iparművészeti Vállalat tárcaközi bíráló bizottsága befejezi munkáját. Ma csendes napjuk volt — mondják —, egy tervet ugyan elutasítottak, de csupa apróság került terítékre. A zsüriben az Iparművészeti Tanács képviselői, a Képzőművészeti Alap művészei, s az egyes tárcák: Külés Belkereskedelmi Minisztérium, KGM, KERMI, OKISZ szakemberei ülnek, s a József körúti eldugott kis helyiség, az *Ipari Formatervező Iroda minden pénteken vizsgateremmé válik*, ahol az egyes ktsz-ek, vállalatok által megrendelt formaterveket szigorú bírálat alá veszik. Hetente nyolc—tíz tervet vizsgálnak meg, s ez a szám nagyjából jelzi, milyen mértékben használják ki az ipari formatervezés lehetőségét. Önálló formatervezőt kevés helyen alkalmaznak, így nemcsak a szakmai véleményezés, hanem a megrendelések szétosztása is az Iparművészeti Vállalaton keresztül zajlik.

Óvatos és merész megrendelők

Az iroda vezetője, Bér Andor a közgazdász szemével nézi a tevékenységüket:

— Folyamatosan kapjuk a megrendeléseket, vannak vállalatok, amelyek évről évre ugyanazt a tervezőt kérik. Sok helyen igen jó kapcsolat alakult ki a gyár műszaki szakemberei és a formatervezők között, de sokkal több lehetőség rejlik még benne, mint amennyit ma az ipari formatervezésből hasznosítunk. A gazdasági mechanizmusban érdekes hatás jelentkezik: míg korábban a tervek kétharmadát rendelte a KGM, most *a nagyvállalatok óvatosabbá, tartózkodóbbá váltak.* A szövetkezetek viszont egymás után formaterveztetik gyártmányaikat.

Jelenleg a mintegy hatvan ipari formatervező gárdából negyvenvalahányan fejtik ki tevékenységüket gépiparban, műszeriparban. Évente öt-hatszáz termék formaterve készül, s ez a korábbiakhoz viszonyítva tekintélyes szám, *de még mindig nem elég.* A könnyűipar lényegesen jobb helyzetben van, hiszen ott mindvégig jobban beleszólt a gyártásba a piac igénye, sokkal inkább függnek a divattól. A lakástextil-gyártásban, amelyik ma jórészt exportra gyárt, méghozzá a legigényesebb megrendelőknek, már 1951-ben foglalkoztattak tervezőművészt.

Ma már a gépiparban is nyilvánvaló, hogy az ipar és a kereskedelem szoros kapcsolatot tart a tervezőkkel, *a technikai fejlettség és az esztétikus forma egyaránt követelmény.* A technikailag tökéletes berendezés is eladhatatlanná válik, ha otromba, ha szebb akad nála. Kiállításokon, árubemutatókon, vagy a nemzetközi kereskedelemben közvetlenül, élesen nyilvánul meg a gyártmányok versenyképessége. S lemérhető, milyen irányban érdemes — kell — a gyártmányokat fejleszteni. Az állandó műszaki fejlesztés *a forma korszerűsítését is megkívánja.* A nemzetközileg elismert termékeket az ipari kultúra is fémjelzi.

Milyen a szép?

Az Iparművészeti Főiskola képzett szakembereket bocsát ki, lehetőséget nyújt az iparnak, hogy hozzáértő tervezőket alkalmazhasson. *A kereskedelem és a gyártás azonban sok helyen még ma is külön utakon jár.* Másutt meg szemléletbeli akadályai vannak a formatervezés még teljesebb elterjedésének.

Kiragadott példa: egyik nagyvállalatunk vezetősége felismerte a formatervező szükségességét és a főiskolán ösztöndíjjal szerződtetett egy fiatal tervezőt. Főiskolás lelkesedéssel lépte át a gyár kapuját, de *két év alatt alig kapott megbízatást.* A gyártmányok végső formáját továbbra is a műszaki tervezők, mérnökök alakították ki. A lehetetlen helyzetet tetézte, hogy a Budapesti Nemzetközi Vásáron a mérnökök, konstruktőrök által „felöltöztetett" gyártmány az *„év legszebb terméke"* díjat kapta. *Minek akkor a formatervező? Így is szép gyártmányaink vannak* — jelentették ki a szakemberek.

De *milyen* a szép tárgy? — Kassák Lajos szellemesen így mutatott rá: „Képzeljük el, hogy egy ötven centi magas, ötven centi átmérőjű, négy zergelábakhoz hasonló pálcikákon álló, valaminek a felső részéből egy aranyozott fafaragvány emelkedik ki, mondjuk valódi velencei csipkével. Ez egy nem szép szék. Ellenben egy tárgy, ami szerkezeténél és anyagánál fogva a lehető legalkalmasabb arra, hogy az ember ráülhessen, kétségtelenül szép szék."

Szép az, ami tökéletes, és tökéletes, ami hivatásának a lehető legjobban megfelel. Nálunk elsősorban a célszerűség elve uralkodik a formaművészetben, s ez a célszerűség az embert szolgálja.

— A főiskolán nemcsak esztétikai képzést kapunk — mondta egy fiatal formatervező, *Jajesnica* János —, hanem olyan formakultúrát is, amely lehetővé teszi, hogy belső tartalmuknál, lényegüknél ragadjuk meg a tárgyakat. Rokon ez a szobrászattal. Meg kell ismernem, hogy milyen célra készül egy gép, aztán keresem az ennek legjobban megfelelő formát, anyagot. Egy kövér embernek más a csontszerkezete, mint egy soványnak — ha ugyanarra a vázra tervezek egy másik gépet, amelyik más követelményeknek kell, hogy eleget tegyen — rossz gép lesz.

Mérnök és művész

A jó gép nemcsak jól dolgozik, de a legmegfelelőbben szolgálja az embert. *Mérnök és művész közös feladata ez,* s a merev, nemegyszer szakmai féltékenységet rejtő felfogást sokszor éppen a műszakiak körében tapasztalja a formaművész. Régi visszatérő gond, hogy az oktatásban alig jut szóhoz az esztétikai nevelés. A műszaki egyetemeken sem tantárgy, pedig sokfelé tervezik egy-egy újonnan kialakított konstrukció formáját ma is mérnökök. *Egy mérnök lehet nagyon jó konstruktőr, de nem biztos, hogy jó formatervező.* Forrásmunkája csak egy, már meglevő konstrukció vagy legfeljebb a legújabb szakirodalom és sem időben, sem áttekintő képességben nem versenyezhet egy olyan formaművésszel, aki mindennap ezzel foglalkozik. De nemcsak ez a különbség köztük.

Fiatal ipari formatervezők mesélik:

— Egy gyártmányhoz, mondjuk, meghatározott anyagot használnak, de lehet, hogy másutt találkoztam már olyan anyaggal, amely ugyanúgy, vagy jobban megfelel a célnak. Egy-egy testről, gépről más forma is eszembe juthat. Corbusiernak egy falevélről egy új építészeti megoldás jutott eszébe. A természet végtelenül kínálja a jobbnál jobb ötleteket, hiszen *sehol sincs olyan szigorú célszerűség, mint a természetben.*

Van, amikor a kényszerűség szüli az új ötleteket. Anyaghiány arra ösztönözhet, hogy gazdaságosabban használják fel a meglevőt. A fémből készült gyártmányok legjobb formáit például éppen a fém-

LEAN

Diener Dénes Rudolf rajza a ma záruló emlí

ben szegény Olaszországban alakítják ki.

Érdekes összehasonlítást készített az Egyesült Járműipari Ktsz: az Ipari Formatervező Irodában egy nyolcméteres lakókocsi formatervét rendelték meg. A formatervezővel egyidőben a Műszaki Egyetem mérnökei is hasonló feladaton dolgoztak. S az eredmény: a formatervező által kialakított lakókocsi *csaknem egy tonnával könnyebb lett, mint a másik.* Az elkészített formaterveket a téma újszerűsége miatt a tervezéssel együtt megépítették. S a tervek jól alkalmazkodtak a szövetkezet gyártásához. A kocsi a Budapesti Nemzetközi Vásáron több külföldi cég érdeklődését is felkeltette, a szaklapok hosszasan méltatták.

— Amikor a főiskolán megvédtem a diplomamunkámat, — meséli *Németh* Árpád formatervező —, azt hittem, nem élek át több ilyen meleg napot. Most valahányszor egy-egy munkával jelentkezem a zsüri előtt, újra ugyanúgy izgulok, mint akkor. Tudom, hogy a zsüriben kollégák ülnek, *állandó versenyben állunk,* mert holnap esetleg másnak eszébe juthat egy enyémnél jobb gondolat.

Egy eldöntendő kérdés

Ez az ösztönzőerő hiányzik az üzemeknél alkalmazott formatervezőknél. A szakemberek hosszú évek óta vitatják, melyik az eredményesebb módszer: *üzemben vagy szabadon foglalkoztatni a formatervezőket?* Előnye, hátránya mindkét megoldásnak van, és kétségtelen, ma még kevés az olyan vállalat, mint például a Medicor, az Ikarus, vagy a Magyar Hajó- és Darugyár, amelyik folyamatosan el tudja — és el is látja — feladatokkal a formatervezőket. Hiszen míg a környező országokban — Szovjetunió, Csehszlovákia, Lengyelország — már rendelet köti a műszaki fejlesztéshez az ipari formatervezést, nálunk a vállalatok maguk dönthetik el, igénybe vegyék-e.

Amikor hamisítatlan vizsgahangulat uralkodik minden pénteken az Iparművészeti Vállalat formatervező irodájában, *nemcsak a tervezők vizsgáznak, hanem a vállalatok gazdasági szakemberei, a magyar ipar is:* műszaki esztétikából, gazdaságosságból, előrelátásból.

Fekete Judit

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR NEMZET
1968 JUL 28

Nyugtalanító tévé-riport

MEGÖLTEK EGY LEGÉNYT

A társadalmi riport akkor éri el célját, ha bemutató után az emberek nem elsősorban a filmről beszélnek, hanem a témáról: a jelenségről, amelyet méltat vagy elmarasztal. *Vértessy* Sándor és *Kígyós* Sándor filmje, a *Megöltek egy legényt*, amelyet pénteken közvetített a televízió, ilyen riport. Bizonyára széles körben talál visszhangra.

A riport egyetlen esetről szól, gondosan deríti fel egy tragikus kimenetelű verekedés hátterét. Tanulsága azonban átfogóbb. Az ügy, amely a bükki falut felkavarta, s a riport, amely többé-kevésbé világosan derítette fel a körülményeket, aggasztó jelenséget dokumentál.

Tettes és bűnös

Nem látta mindenki, ezért mondjuk el az esetet: ketten udvaroltak ugyanannak a lánynak, aki az egyiket szerette, a másikat elutasította. A kocsmából kijövet a fiúk összevesztek, verekedni kezdtek, s az egyik fiatalember — egyébként nem ő udvarolt, hanem a barátja — dulakodás közben megölte a másikat. A tettest hosszas vizsgálat után, másodfokon, két évre ítélték. A film az eseményeket összefoglalva önkéntelenül drámai hangsúllyal állítja szembe a húszéves legény halálát a kétesztendős szabadságvesztéssel. Sokan talán meghökkennek: hogyan lehet egy ember megöléséért valakit mindössze két évre ítélni.

Beszélgettünk a film készítőivel, tőlük hallottuk, s a filmet figyelmesebben szemlélve is kiderül, hogy e tragikus végű verekedésnél a véletlen is szerepet játszott. A tettes, aki még nem volt 18 éves, üveggel sújtott az áldozatra, s az üveg véletlenül úgy tört el, hogy csonkja, amely a kezében maradt, éles késsé vált. Az áldozat dulakodás közben valósággal beleesett a gyilkoló üvegcsonkba.

A tettesről egyébként megtudjuk, hogy igen rendes fiatalember. Segített árván maradt kistestvérei felnevelésében, még háziasszonyi teendőket is ellátott. Igen szelíd ember lehetett. Amikor nem ivott. Az áldozat is kedves, szelíd fiatalember volt — így nyilatkozik róla nővére. A dulakodás idején azonban ugyancsak italos. S ki tudja, talán ha ő keríti előbb kezébe az üveget, nem ő az áldozat.

A körülményeket figyelembe véve, az esetet gondosan elemezve ítélték tehát két esztendőre a dulakodó fiatalembert. Az igazi bűnös azonban szabadlábon marad, tovább rombol, szedi áldozatait. Az alkoholra, az előítéletekre, egy torz közszellem továbbélésére gondolunk. A bükkszentkereszti verekedés nem volt gyilkosság, nem tervelték ki előre, nem haszonvágyból követték el. Nem bűnözők ütöttek. Két falusi fiatalember verekedett össze a kocsmából kijövet egy lány miatt, egy szó miatt, amelynek jelentését — mint kiderült — pontosan nem ismerték. Egyikük meghalt.

A bükkszentkereszti kocsma forgalma évi egymillió forint. A falunak 1552 lakosa van.

A kocsmában

A riport legjobb részlete a kocsmában készült. A leleplező kamera — amelyet oly gyakran emlegetnek a televízióról szóló cikkek — ezúttal elemében volt. A szituáció mosolyogtatna, ha nem éreznénk mögötte a tragikus hátteret, ha nem tudnánk, hogy a kedélyes italozók, akik már-már természetes állapotnak tartják a gondolkodást bénító részegséget, milyen könnyen válhatnak gyilkossá vagy áldozattá. Ők állnak e fájdalmas ügy mögött. 1552 ember egymilliót elköltött a kocsmában. Van miből. A község szépen gyarapodik. Csak az ivóvíz kevés. Nehéz hozzájutni. Másfajta italhoz könnyebb.

Nyilatkozik az orvos: itt az emberek sokat isznak. Tévhitek terjednek, tévhitek éltetik, magyarázzák a szenvedélyt: az erdei munkásnak szüksége van az alkoholra, hogy megtartsa erejét. S a tévhit mellett virágzik — nemcsak Bükkszentkereszten és nemcsak a falvakban — a torz szemlélet, hogy az igazi férfi bírja az italt, a részegség, az italos állapotban elkövetett garázdaság bocsánatos bűn, amelyet komolyan venni nem érdemes.

A bükkszentkereszti kocsmában riportot csinál a televízió. A vendégek italosak és türelmetlenek. A televízió molesztálja őket — úgy vélik —, ezért ingerültek. A televízió sok hatásos műsort készített már a túlzott alkoholfogyasztás káráról, súlyos következményeiről. Bükkszentkereszten minden ötödik házban van televízió.

A börtönben

A riporter a film utolsó jelenetében a fiatalkorúak büntető intézetében keresi fel a tettest. A vihar már elült. A bíróság másodfokon is döntött, a felzaklatott faluban helyreállt a nyugalom. Büntetését tölti egy fiatalember, mert megölte társát, akivel egyébként soha semmi baja nem volt. Nem látszik különösebben nyugtalannak. Tudja, ha kijön innen, visszamehet régi munkahelyére a brigádba, amelynek megbecsült tagja.

A faluba nem megy vissza. A bosszútól fél — így mondja —, ez nem alszik sohasem. Barátja, akinek védelmében ölt, ugyancsak tart a megtorlástól. Régi árnyak, emlékek, régi gyűlölködések élnek tovább. Ötven évvel ezelőtt, vagy még régebben a tettes és az áldozat családja között már volt egy halálos kimenetelű összecsapás. Erre ma már a fiatalok aligha emlékeznek. Mégis félnek a megtorlástól.

A községben 1961-ben új iskola épült. Nőtt a tanulási kedv. Ma már többen tanulnak tovább, mint 1961 előtt.

Az eset, amelyre ez a tv-riport reflektort irányít, sajnálatosan jellegzetes. Gyökerei, társadalmi okai évszázadokra nyúlnak vissza. De meddig hatnak még a régi századok? A társadalmi háttér közben megváltozott. Növekedett a jövedelem, sok családban jóval nagyobb a kereset, de ez ma még, úgy látszik, nem egyszer az evés és ivás mértéktelen fokozásában folyik el. S ha nincs igény, amely a gyarapodó jövedelemből értékesebb célokat tűz maga elé, a jómóddal párhuzamosan emberibb, kulturáltabb életmódot — a „fölös" pénz könnyen vándorol dínomdánomokba, italboltok pénztárába.

Az erdei emberek kemény munkát végeznek, de viszonylag jól keresnek. A mészégetők, akik a Dunántúlra is eljárnak, olykor az ötezer forintot is megkeresik havonta. A körülmények a háború óta változtak, Bükkszentkereszten is, másutt is. Előnyükre változtak. Az életforma, a műveltség igénye, a gondolkodás jóval lassabban halad előre. Tisztázás, önvizsgálat is kell e folyamat gyorsításához. Ilyen nyugtalanító riportok kellenek. Elvégre Bükkszentkereszten is, másutt is egyre több házban van televízió.

Vilcsek Anna

NAPLÓ

Július 28

Néprajzosok országos találkozóját rendezi meg Kaposvárott augusztus 16-tól 18-ig a Magyar Néprajzi- és a Magyar Nyelvtudományi Társaság — a Néprajzi Múzeum, az MTA Nyelvtudományi Intézete, a Somogy megyei tanács és a Hazafias Népfront megyei bizottsága közreműködésével. A találkozón a legjobb önkéntes gyűjtők és szakkörvezetők, a honismereti munka megyei szervezői, valamint a néprajz- és a nyelvjáráskutatás szakemberei vesznek részt.

✉

Az Állami Népi Együttes Szabolcs-Szatmár megyében vendégszerepel, első előadását tegnap tartotta a nyíregyházi szabadtéri színpadon. Az együttes több községben is fellép, turnéja augusztus 5-ig tart.

★

Holló László állandó tárlata nyílt meg Kiskunfélegyházán, a festő szülővárosában: a Kossuth-díjas érdemes művész a közelmúltban 28 festményét a városnak ajándékozta.

≈

Lilian Harvey, a világhírű magyar származású színésznő, a húszas és harmincas évek filmcsillaga rövid betegség után, 61 éves korában egy cannes-i klinikán elhunyt. A magyar közönség utoljára a Filmmúzeum műsorában a Táncol a kongresszus főszereplőjeként láthatta.

✪

A táncdalfesztivál első előd döntőjének végeredményét péntek este hirdették ki. A közönségtől a legtöbb szavazatot Góth László és G. Dénes György dala, az Így mulat egy beates magyar úr kapta. Erre a számra 53 042 szavazat érkezett. Fényes Szabolcs és S. Nagy István Fehér sziklák című dala 40 113 szavazatot, Németh Gábor és S. Nagy István Piros tulipán című dala 17 566 szavazatot kapott a közönségtől. A zsüri és a közönség pontszámainak egyesítése után az első elődöntő legnagyobb sikerét Dobos Attila és Szenes Iván Krisztina című dala aratta — 381 ponttal áll az élen —, a második helyre a Fehér sziklák került 377 ponttal, a harmadik, 376 ponttal, az Így mulat egy beates magyar úr.

♠

A demokratikus Berlin három világhírű múzeumát, a Pergamon Museumot, az Altes Museumot és a Nationalgaleriet, az év első felében 570 ezren látogatták. Év végéig több, mint egymillió látogatóra számítanak.

A IX. Szegedi Nyári Tárlat augusztus 4-én délben nyílik meg Szegeden a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai képtárában. A kiállítást Ortutay Gyula akadémikus nyitja meg.

✣

Három Franciaországban élő magyar származású festőművész: Maurice, Nándor és André Vágh-Weimann műveiből nyílt meg kiállítás szombaton az Ernst Múzeumban. Tárlatukat Szántó Miklós, a Magyarok Világszövetségének elnökségi tagja nyitotta meg.

~

Szabadtéri előadást nem szoktak napvilágnál tartani, mert sok minden egyében kívül az éjszakai égbolt „részvétele" az előadásban külön varázst ad a játéknak. Most mégis erre kényszerül a Gyulai Várszínház. Ma délután öt órakor az IBUSZ külön kérésére egy tervén felüli, jobban mondva műsoron kívüli előadást iktat a játékrendjébe. Egy népes társasutazás részvevői ugyanis hírét hallották a várszínházi Fogadósnő-nek, Goldoni Gyulán játszott vígjátékának, és mindenképpen látni akarták. Mivel esti előadásokra már nem volt jegy, délután kell a külön előadást megtartani. Tekintve, hogy a játék Firenze égboltja alatt játszódik, talán nem fog zavarni a ma délutánra remélt napfényes idő.

✉

A szakszervezeti együttesek harmadik országos táncfesztiválja augusztus elsején kezdődik Szegeden. Magyar együttesek mellett jugoszláv, NDK-beli, román és szovjet táncosok bemutatójára is sor kerül.

Meghalt Jókai és Móricz Zsigmond német fordítója

Berlinben elhunyt Bruno *Heilig*, aki sok magyar író, többek között Jókai, Móricz Zsigmond, Illés Béla műveit fordította németre. A 20-as években Heilig Budapesten volt újságíró, és a világ haladó közvéleményét az ellenforradalmi korszak viszonyairól tájékoztatta, amíg 1928-ban ki nem utasították Magyarországról. Később megjárta Dachau és Buchenwald koncentrációs táborait is. A negyvenes évek végén az NDK-ban telepedett le. Irodalmunk kimagasló szolgálatáért a Magyar Pen Club néhány évvel ezelőtt emlékéremmel tüntette ki.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Gajesnitza Julia
MAGYAR HÍREK
1967 ÁPR. 22
1021

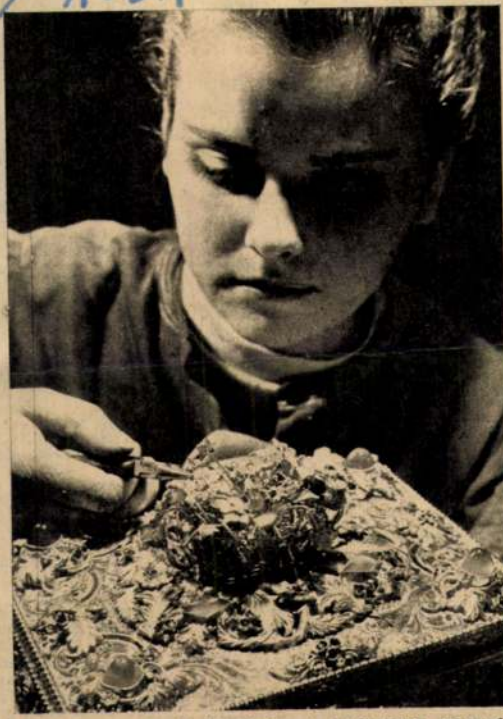

Híres a magyar ötvösművészet. A fiatalok jó tanftványnak bizonyulnak. Jajesnitza Júlia egyik

Nagy Zsuzs
tő Kleibern

— Láthat
dapesten is
viadalt? —
zseftől.

— Tavaly, az Európa Bajnokság utáni napok kedvező lehetőségét sajnos elszalasztottuk. Így egyelőre várnunk kell. A magyar atlétika számára azonban úgy gondolom, az is dicsőséget jelent, hogy ennek a minden bizonnyal nagy sikert arató viadalnak gondolata itt nálunk, Budapesten született meg. Egyébként remélem, Montrealban ismét sok barátommal találkozom. Külföldi utazásaim egyik legkedvesebb élményét is a kaliforniai magyar Pannónia Clubban szereztem. Egykori versenyzőtársaimat láttam viszont. Elnökük Thiringer Vilmos és a többiek vendégszeretete később is úgyszólván mindenhová elkísérte kis csapatunkat. Mecserék egy-egy újabb győzelme után táviratban köszöntöttek bennünket. Majd az idei farsangon rendezett jubileumi báljukra Budapestre, a Magyar Atlétikai Szövetségbe küldték el kedves meg-

Ez aztán gól!! Be kapust is kicselezv ban, 7:2-es gólarán sét, a Szarajevót, tány, Baróti Lajos mindössze két pon

Mecser Lajos. A dapesti EB és az fedett pályás E pai játékok ezüs mese Párizsban L'Humanité m futóversenyén is sodik lett.

dr. Jajczay Jánosné Kanyó Erzsébet

nyug. főkönyvtáros, művészettörténész.
a keleti textilművészet szakembere.

Hosszú betegeskedés után 77-ik évében halt meg.
Legfontosabb munkája „a keleti szőnyeg" c. monográfiája. (Szent István Társulat kiadása, 1938).

D.J.: Művészeti életünk halottai.
Vigilia, Budapest, 1973. jan.(?) 65 old.

MDK

Jajczayné Kanyó Erzsébet dr.

"A keleti szőnyeg" c. könyve. A keleti szőnyegeket ismertető, az egész tárgykört tudományosan feldolgozó munka eddig magyar nyelven nem jelent meg.

(R.M.) : Jajczayné Kanyó Erzsébet dr.

Magyar Művészet, 1938. 191, 192.l.

Jajennicza
testvérek

A Jajennicza testvérek nem
vettek részt a kiállításon.

Kocsogh Ákos: Ötvösök és fémművesek Miskolcon
Népszava, 1976. november 12-5. oldal.

Jajesnicza ötvös

A Csák Galériában a Jajesnicza-
fivérek ötvösmunkáit keresik.

Bakor Rózsa: Lakásunk díszei a Csák
Galériában.
Dalgozók Lapja /Komárom/, 1975. dec. 17.

MDK

Jajesnicza János, ötvös, ip.formaterv

4. Orsz. iparmüv. kiáll. Mücs. 1959.

tájképfestő, de mitc

képeket is fest.

Az itáliai t

Jajesnica János
tervező mérnök

MDK

Az "Ipari-forma Tanácskozás" 1958
egyik hozzászólója.

Ipari Müvészet 1958. 3. szám. 14.o.

Kasesnicza János ipari formatervező

szerepel a „Design 68" c. kiállításban a Műcsarnokban

f.j.: Design 68

Magyar Nemzet 1968 XII. 30

MDK

Jajesnicza János

Jajesnicza János /ötvös, ipari formaterv/
műveivel szerepelt a IV.Országg.Iparm.Kiall.-on.

IV.Országos Iparművészeti Kiállitás.Műcsarnok.
Budapest 1959. Dec. 18 - 1960.Jan.31. Kat.

Jajesnicza János M.D.K.

Papirvágó és tál,repr.

Kivitelező:Állami Pénzverő.

Ipari művészet Bp. 1960.

Zajesnitza János, formatervező MDK.

Mákdaráló formájának megtervezése Repr.

Tokár Péter: Művész az iparban

Népszabadság, Bp. 1959. jan. 7. 8. l.

Jajesnicza János formatervező M.D.K.

Háztartási mákdaráló 1959 repr.

Háztartási diódaráló /modell/repr. 1959.

Kivitelező:XII.ker.Kézműipari Vállalat.

Ipari művészet Bp. 1960.

MDK

Jajesnicza János, ötvös

ipari formaterv

4. Orsz. Iparmüv. kiáll. Mücs. 1959.dec.

Jajesnicza János

résztvett a „Design „68" c.

Kiállításon – emlitve

Magyar Nemzet 1968
dec. 30

JAJESNICZA János ipam.

NN: Az ipari formatervezés kérdése

Művelt Nép 1955 11. évf. 28 sz. 7. l.

Jajesnica János, ötvösmüvész D Dk

Az Állami Pénzverdében dolgozik.
Fényképe mutatja be munka közben.

—: Szakmájuk müvészei

Népszabadság, Sp. 1959. nov. 11. 6. l

Jajesnica János, ipari forma-
tervező

M Dk

Modern konzalú kávé főző-
jenek képe

Repr.

Rózsa Gyula: Az ipar. szobrászművészei

6.

NÉPSZABADSÁG, Dp. 1964. febr. 11.

Jajesnica János, ifj.

Ötvösnek indult, ipari forma szakon végzett. Borsos Miklós tanácsára zenét tanul. Hangszereket is készit. Készitett játékfilmeket, amelyekkel Cannesban, Belgrádban elismerést szerzett. Styling helyett designben gondolkodik. Formaterveit külföldi kiállitásokon dijazták.

Koczogh Ákos - Ötvös-dinasztia; Mügyüjtő, 1971.4.sz. 25.l.

Jajesnica János, ifj. 2.

Legsikerültebb munkái közül automatikus körzőjét, padlósurolóját, kávédarálóját, malomgépét említhetjük.

Koczogh Ákos - Ötvös-dinasztia; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 26.l.

Jajesnica János, ifj.

Gyürü

Mügyüjtő; 1971. 4. sz. 25.l.

Jajesnica János, id. 1.

Ötvös. Az Állami Pénzverőben együtt dolgozott Sugár Andorral. Husz éves fémmüves mult után beállt szerszámkészitő ihasnak, később ismét a Pénzverőben találjuk. Sakk-készleteket, hajókat kalapált. Mind a négy gyermeke ötvös lett.

Koczogh Ákos; Ötvös-dinsztia; Mügyüjtő, 1971. 4.sz. 24.l.

Jajesnica János, id.

Hintó

Szent György

Mügyüjtő; 1971. 4. sz. 24-25.l.

Fajesnicza János

Élszerkesztő, részt vesz a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
Miskolcon, 1975. jún - júl.

Fajesnicza János

Ötvös, részt vesz a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
Kecskemét, 1975. jún–júl.

Gajesnyica János
öhrös

Alkalmi ernst ékszer
(nyomt)

Lederer Margit: A bizsu és ékszer
Tiktor, 1974. okt. 29 - 19 lap

Gajesnyica János
ötvös

Ezüst ékszer sárga kövekkel
(repro)

Ledesor Margit: A bizsu is ékszer
Tükör, 1974. okt. 29 - 19 lap

Gajesniza János
harmadik díjat kapott. Részt vett
a Budavári Palotában a Centenáriu-
mi ajándéktárgyak bemutatón.

Bojár, Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/282 10 old.

Jajesnica Róbert

Fémfogantyúkat készített a Fészek Klub üveg-
ajtaira.

Magyar Nemzet 1965. nov. 20.

Jajesnica Róbert

Ötvös-fogantyúkat készít a Fészek-klub üvegajtaira.

Magyar Nemzet 1965. szept. 7.

Jajesnica Róbert
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Társadalmi Szemle

1021
1970 MÁJ

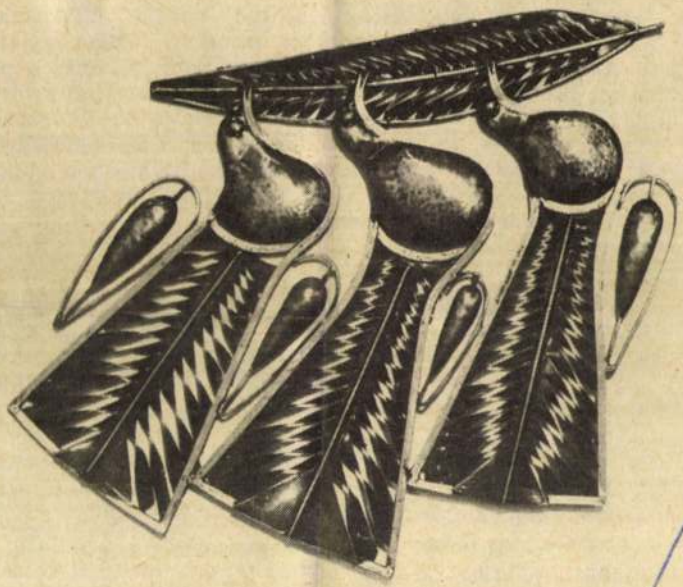

Jajesnica Róbert
rézdomborítása

akciót — a korábbi ellenforradalmi kísérletek tanuls
csendes, vértelen ellenforradalomnak szánták Cseh
ideológiáját és taktikáját az Egyesült Államokban, a
ben dolgozták ki, amelyeknek egyetlen feladata a s
ellenséges tevékenység. Ezeknek az intézményeknek
hoz tartozik egy bizonyos *Pavel Tigrid* nevű emigrár
aki a *Svědectvi* című, cseh nyelvű folyóirat szerkeszt
portjának feladata volt az, hogy a Csehszlovákiában
radalmi elemekkel kapcsolatot tartva, előkészítse és
dalmi akciót.

A fegyveres felkelés helyébe más taktikát állítot
vélemény hosszas, a társadalom minden rétegét át
pult. Fegyvertárukban első helyen — belülről, azaz a
tézményekbe beépülve — *a szocializmus eredményeinek lebecsülése, a kommunista párt vezető szerepének elvitatása, az állami és pártfunkcionáriusok kompromittálása, lejáratása, üldözése,* s ezzel egyidőben *a nyugati úgynevezett jóléti társadalomnak feldicsérése* állt. Minden eszközt bevetettek a szovjetellenesség felszítására, a nacionalizmus élesztésére. Nem riadtak vissza a legdurvább történelemhamisítástól sem, hogy a mai szocialista Csehszlovákiát hátrányos színben tüntessék fel a két világháború közti burzsoá köztársasággal szemben.

1968 januárja után könnyebb lett a reakció helyzete. Utólag nehéz volna megállapítani, hogy ki használta Csehszlovákiában először az *„emberi arculatú szocializmus"* kifejezést, de tény, hogy 1968 január után nem hangzott el olyan beszéd vagy határozat, nem látott nyomdafestéket olyan publicisztika, amelyben benne ne lett volna (esetleg többször is) ez a frázis. Sokan őszintén is gondolták és jó szándékkal használták, mint annak a kifejezését, hogy olyan szocialista társadalmat kívánnak, amelyben nem ismétlődhetnek meg a múlt hibái, torzításai, és amely jóvátesz a korábban elkövetett törvénysértéseket. De nem ezek voltak a hangadók.

Akik a legtöbbet beszéltek az „emberi arculatú szocializmusról", azok valójában sohasem a szocialista társadalom tökéletesítésére, hanem annak

1021 Tajesnicza Bólest

197o. III. 5. 19.oo Tv./Dné/

Kompozició 7o. /6/.

A most következő kockák egy másik, közeljövőben külföldre szállitandó kiállitásról számolnak be.

1021

A Mai Magyar Iparmüvészeti Kiállitás március 25.-én nyilik meg Beloruszia fővárosában, Minszkben, a Minszki Magyar Kulturális Napok keretében, amely március 25.-étől április 6.-ig tart.

Ezen a kiállitáson is igen széles körben, ennek a szerteágazó müvészeti ágnak minden müfajával, technikájával képviseljük a magyar iparmüvészetet.

Jelenleg pl. az a modern üvegmüvészetünk egy szép példáját látták, ugyancsak az üvegmüvészet egyik reprezentánsának a müvét, Szabó Erzsébetnek az üvegtálát láthatják.

Zákány Eszter müve, kerámia, mázas kerámiatál, ugyancsak az ő tála.

Németh Olga kerámia korsói.

A modern magyar ötvösmüvészet egyik kiváló képviselője, Jajesnicza Róbert müve.

És végül Solti Gábor néhány nemesen egyszerü vonalu, fából faragott használati tárgya, tárgyát mutatta be szemelvényekként a

- Köszönöm szépen a bemutatást.

Gajesnica Róbert
Ölvös

M.D.K.

Ölvös munkáival vesz részt
a kiállításon

Szabadi Judit : Forma 64
Művészet, 1964. aug - 32 lap.

Japesnicza Robert ötvös

Két hal és madárfigurával (eml.)

szerepel az Iparterv tárlatán

H. fg: Fiatal iparművészek tárlata

Magyar Nemzet 1969 IV. 20.

Fajesnica Róbert

művei a fémplasztikai kiállításon.

Dutka Mária: Fémplasztikai kiállítás az Ernst Múzeumban.
Magyar Hírek, 1967. VII. 1. 4. o.

MDK

Jajesnicza Róbert

Jajesnicza Róbert /ötvös/ műveivel szerepelt a IV.Orszg.Iparm.Kiall.-on.

IV.Országos Iparművészeti Kiállitás.Műcsarnok. Budapest 1959. Dec. 18 - 196ű.Jan.31. Kat.

MDK.

Jajesnicza Róbert

A Csatárka-uti gyermekváros egyik épületének falát dekorálta.

Magyar Nemzet 1965.márc.28.13 lap.

MDK

Jajesnicza Róbert, ötvös

4. Orsz. iparmüv. kiáll. Mücs. 1959.

Jajesnicza Róbert
ötvös

H.DK

Ötvösmunkai díszítik a
rózsadombi új nevelőotthont.

Láncz Sándor: A Főváros új nevelőotthona
Művészet, 1966. július - 20 kap

Jajesnicza Róbert

M.D.K.

otvos

Vörösrér domboritása
(regno)

A belső címlapon.

Művészet, 1966. július 16-

-1-

M.D.K.

Jajesnicza Róbert, iparművész fémkovács

sz. Budapesten 1934-ben, az Iparművészeti Főiskolát 1960-ban végezte el. Kiállított Prágában és Budapesten, művészetében erős szerepet játszik a figurális motívum. Nevezetesebb művei: a soproni Borostyán-cukrászda réz-reliefje, a bpest Bosnyák-téri piac-, a Csepeli Automobilgár-, és a gyori Wilhelm Piech-Műver fém-

./.

Ákos, Koczogh: Moderne Ungarische Metallschmiedekunst /Modern magyar fémkovácsmüvészet/, Bp.1964.Corvina, 21.+31. old.

M.D.K.

Fajesnicza Róbert, iparművész fémkovács

... díszei. Szerző két művéz közli:

23. k. Maszk (részlet). Réz. 1961. 230 x 135 mm

35. k. Váza, réz. 1960. 390 x 100 mm.

Ákos, Koszogh: Moderne Ungarische Metallschmiedekunst /Modern magyar fémkovácsművészet/ Bp.1964. Corvina, 21+31. old.

JANESNICZA RÓBERT

ÖTVÖSMŰVÉSZ. EGYIK MŰVE A DEMOKRATIKUS IFJUSÁGI VILÁGSZÖVETSÉG SZÉKHÁZÁNAK FALÁT DISZITI.

REPR: 1 DB FOTO.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1969/4. 39. LAP.

Sajesnicza Róbert

Díszlandelábere a gótikus nagyterem előtt

Gombos Zoltán: Budavári Kutat
Bp. Natura 1969 206. old.

Sajasnicza Robert ötvös

részbett az Iparteu tárlatán

Magyar Nemzet
1969 ápr. 20.

MDK

Jajesnicza Róbert

V. Orsz. Iparm. kiáll. Műcs. 1965.

MDK

Jajcsnicza Róbert

ötvös

4. Orsz. Iparmüv. kiáll. Mücs. 1959.dec.

Jajesnicza Róbert
Ohios

M.D.K

Részt vett a tárlaton

Révész Imrzsa: Az V. Sparmüveszeti kiállítás fenntérgai.
Müveszet, 1966. április – 24 lap.

MDK.

Jajesnyica Róbert

Kritika

Müvészet 1965 junius. lap 26.

Jajesnyica Róbert M.D.K.

Falikép, sgrafitto, térelválasztó rács a Csatárka uti gyermekvárosba

G.J.: Milyen megbizásokon dolgoznak képzőművészeink

Magyar Nemzet 19[illegible]4. julius 5. 13.1.

MDK.

Jajesnicza Róbert

Kiállitási kritika

Népszabdság 1967 juni.3o.

MDK.

Jajesnicza Róbert

Kiállitási kritika

Népszabdság 1967 juni.30.

Jajesnicza Róbert [iparművész] MD

Remek anyagot állított ki.

Rózsa Gyula: Fémplasztikai kiállítás az
Konst Múzeumban 7

NÉPSZABADSÁG Bn. 1967. jún. 30

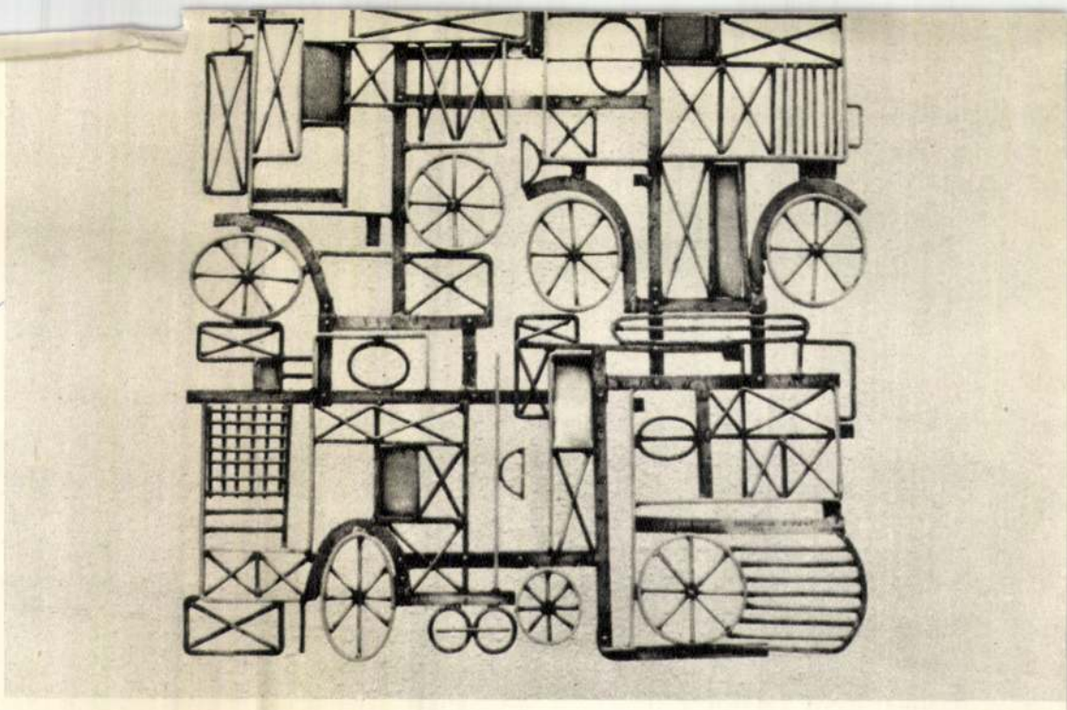

Jajesnicza Róbert: Térrács
~~Grille pour une~~ place
Декоративная решетка

lyázza az alkotót. Sok kötél tartja fogva tehát a művészt, és, ha tépni kezdi azokat, gyakran találkozik megnemértéssel. Nos ez a szabadulnivágyás nem éppen újkeletű hóbort és nem is hóbort, hiszen minden korban találkozhattunk vele. Legfeljebb ma jobban érdekli a közvéleményt a művészek munkája, mint hajdan a mestereké, inkább a figyelem fokuszában vannak és a művész is több. Az alkotók, — mint mindig — szabadságot és jogot éreznek arra, hogy „elkalandozzanak" és az ilyen szabadságérzet vagy vágy nagyon hasznos serkentő erő lehet. Az egyén ezzel még nem tagadja meg művész szubjektumát, vagy sajátos alkotóterületét, hanem kiterjeszti, gazdagítja azt.

Visszatérve a kiállításhoz, úgy is feltehetjük a kérdést, hogy: mivé lesz most már az ötvös? Ötvös vagy szobrász? Ugyanennyi erővel azt is kérdezhetnénk, hogy díszműkovács vagy bronzműves? Hiszen olyan tárgyakat is láthattunk, amelyek valamiféle jó emlékezet szerint emez tevékenységekhez tartoznának. A jól megfontolt válasz — míg az általánosságok talaján lépkedünk — a tagadás. Az ötvös alkotásaiban csak ötvös maradhat. Ötvös módra fest, rajzol vagy készít térplasztikát, ha már egyszer valóban ötvös. Valahogy így lehet ez más alkotóterületeken is. A grafikus akkor sem tagadhatja meg lényét, ha a számára ismeretlen és szokatlan anyagból ötvösdomborítást készít és a szobrász is szobrász módra — legalább szemléletében úgy — készít például karkötőt.

A kiállításon nem egyedi esetekkel, hanem — ha úgy tetszik — tömegméretekben találkozhattunk azzal a jelenséggel, hogy az ötvösök kisplasztikát, szoborszerű lemezfigurákat, vasból kalapált tárgyat, nagyméretű és dekoratív hatású fémmunkát készítenek. Az ötvösség ilyen jellegű ténykedésére máshonnan is — idővel jóval korábbról — hozhatunk példát. Gondoljunk csak például a középkorban alkalmazott architektonikus ötvöstárgyrészletekre. Ettől az ötvös még abban a korban sem lett építész, csupán épületelemeket alkalmazott. A tárgyakra gyakran helyezett miniatűr szobrokat. E szobrok mintáját — első vagy eredeti példányát — gyakran láthatta kőből, bronzból vagy fából elkészítve. Ilyen tevékenysége miatt az ötvös még szobrász sem lett, attól viszont igen, ha szobrokat is készített.

A mára vetítve az lenne e kérdés lényege — akkor is, ha a lényeg megfogalmazása nagyon merésznek látszik — hogy az ötvös is, mint minden más alkotóművész a maga területén, a tevékenységére jellemző anyaggal amit tud mindent tehet, abból amit tud megformálhat, s ha tehetsége és ereje elegendő hozzá, más anyagokkal is megbirkózhat. Amíg az ötvös tevékenységi kör szemléletét el nem hagyja, alkotásaiban ötvös maradhat.

Az előbbi általános megállapítások mögött is — úgy vélem — jól érződik a konkrétumok kétféle jelentkezésének, a jó és rossz, a helyes és helytelen előfordulásának a lehetősége és megjelenése. Mert a kiállított anyag nem csak azt dokumentálta, hogy mi mindent engedhet meg a művészi szabadság, hányféle hangnemben és szólamban tudnak ma alkotni a magyar ötvösművészek, milyen tárgy és témagazdagok az alkotók, hanem az elkövetett — és következetesen elkövetett — hibákra is utalt. Mondhatni, hogy ötvösségünkben a hibáknak és a téves alkotószemléletnek is tradíciói vannak már. Olyan jelenségek ezek, amelyekre valóban semmi szükség sincs. Mert ugyan milyen szándék vagy akarnivágyás húzódhat meg a tudatos szobrászténykedés mögött, hacsak nem a szobrász? Akkor viszont miért ötvös? Nekilát az ötvös és formáz. Bocsánat, ez már a szobrász munkája, nem pedig az ötvösé, és még akkor sem az, ha ötvös követi el.

Nos a kiállításon bemutatott formázott munkák jórészt kedvezőtlen fogadtatásra találtak. Ennek pedig az volt az oka, hogy ezek az alkotások bizony gyenge munkák, rossz szobrok vagy szobrocskák, ilyeneket a szobrászművészek nem készítenének, jobbakat, lényegesen jobbakat igen.

Azt ugyan meg lehet érteni, ha valaki más művészi területen való tevékenykedésre érez vágyat és ez a vágy alkotásokat is szül. Ilyenkor azonban már azzal is számolni kell, hogy az ott kialakult gyakorlat és szemlélet alapján élő normákkal mérik majd az alkotásokat és ez a mérce — mert ismeretlen — mást mutat, mint amit az alkotó várt.

Az „elkalandozás" vágya érthető és serkentő is a művészeknél. A „mássá válás"-ra törekvés, a „mi majd megmutatjuk nektek" hozzáállás ugyanakkor érthetetlen és nem vezethet jó eredményre. Nem igen van még egy olyan alkotóterület, ahol annyira és annyiféleképpen érezhetné a művész az anyag, a fém diktálta követelményeket és az anyagszerűséget, mint éppen az ötvösség. Tucatnál is több alapvető technológiai eljárást alkalmazhat és alkalmaz is munkája végzésekor az ötvös és az öntött, kalapált, vésett és színekkel dekorált fém annyi forma, téma és technikai játékvariáns kialakítását megengedi, hogy azt szinte kifejezni sem lehet. Mindezt figyelembe véve és a legtágabban értelmezett művészi szabadsággal együtt is nehéz megmagyarázni, hogy miért formáz szobrot az ötvös, miért készít színes kerámiautánzatot zománcozott fémből, zománcozott ötvöstárgy helyett, vagy miért választ a burkoló — tehát

látott — fémanyag tulajdonságait meghazudtoló konstrukciót. Úgy gondolom, hogy e kérdéseknél már nem az egyes tárgyak milyenségével, az alkalmazott ötvöstechnikákkal van baj, hanem a szemléletben vannak torzulások és a célok meghatározása tisztázatlan. E problémákon alapvetően az alkotóművészek segíthetnek.

Amit eddig előhoztam, az inkább a külső formai kérdések taglalása volt. Sokkal mélyebb és nehezebben meghatározható az, amit a tartalmi vonatkozások, eszmei mondanivaló, a kihez szól és mit mond kérdéskörökhöz tartozik. Mert valóban mit is magyarázhatunk például egy térrács mondanivalójának? Jót vagy rosszat? Egyszerű fémgeometria az egész elzáró vagy térkitöltő funkciójával együtt, illetve több vagy kevesebb annál? Oda is eljuthatunk, hogy egyáltalán jogos e az ilyen kérdésfeltevés?

Anélkül, hogy a feltett kérdésekre megkísérelném a válaszadást (lehet hogy e vélemény teljesen egyéni, de inkább afelé hajlok, hogy a tárgyakról készítésük és első bemutatásuk pillanatában, vagy közel a keletkezésükhöz még nem lehet megmondani, hogy az mire is viszi majd az időben. Fennmarad vagy eltűnik, elősegíti más alkotások születését vagy helyfoglalásával megakadályozza azt, jellemzője vagy kirívóan egyedi és különleges képviselője lesz korának; funkciót talál vagy még azt sem, mondanivalóra lelnek benne vagy nem?), néhány megfigyelésemet azonban leírom. A legfontosabb az volt, hogy a kiállított fémplasztikai alkotások konstruktivizmusa, formai jegyei és tematikája azt bizonyítják, hogy ötvösségünk modernebb lett, a mához szól s korszerűségét tekintve nagy utat tett meg a fejlett ötvösségű nemzetektől való lemaradásunk behozásában. Itt sok tényező kedvező kölcsönhatását kell dicsérnünk. Elsősorban a magyar építészet fejlődésének serkentő hatása, a modernebb, korszerűbb, az építészeti környezethez illő fémplasztikai alkotások igénye formálta az ötvösséget. A külföldi eredményeinek és alkotásainak irodalomból, hazai vagy külföldön rendezett kiállítások megtekintéséből gyarapodó ismeretek felhasználásával szintén nagyot lépett előre ötvösségünk. Gazdasági lehetőségeink fejlődése szélesebb piacot teremtett, és az sem közömbös tény, hogy korunk magyar ötvösnemzedékében volt annyi tehetség és akarat, hogy élni tudott e lehetőséggel.

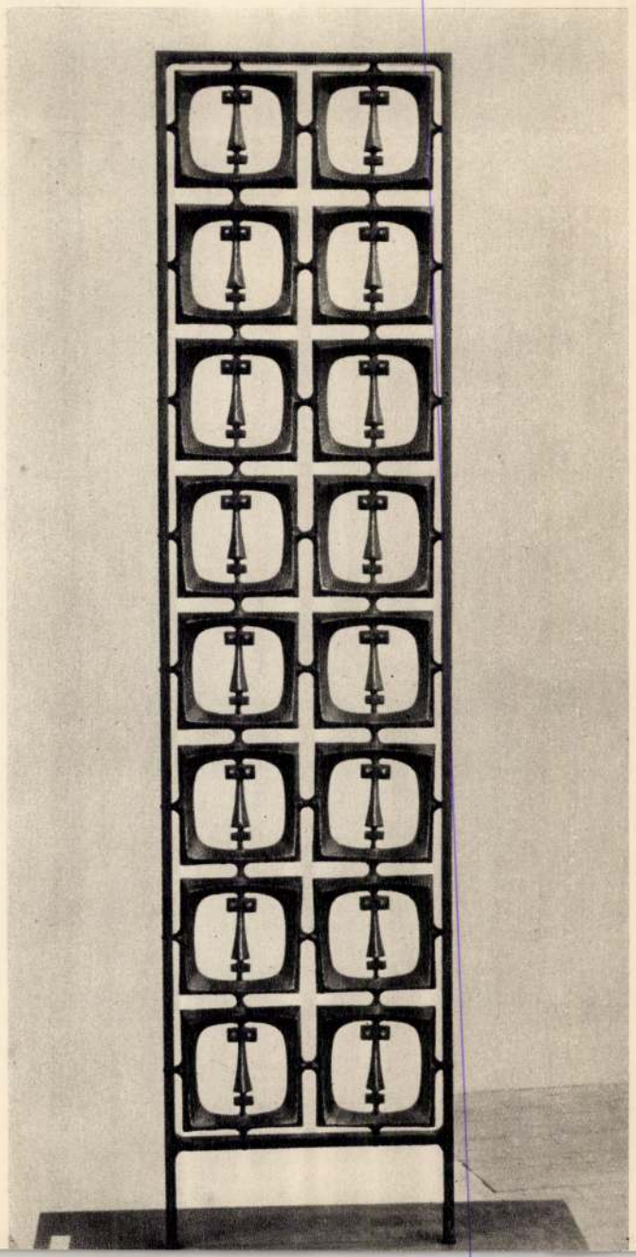

A bemutatott tárgyak másik jellemzője, hogy többségük már „érzi a teret" amelyet elfoglal vagy kitölt. A néző a fémplasztika megtekintésekor különösebb erőfeszítés vagy az építészetben való nagyobb fokú jártasság nélkül is a tárgyhoz illő környezetben „látja" az alkotást, síkfelületeket és térformákat kapcsol a tárgyhoz, egyszóval megtalálja a helyét. Ezt tapasztaltam a nagy és kisméretű alkotásoknál, a figurális és nonfigurális munkáknál egyaránt. Közöttük talán annyi a különbség, hogy némelyekhez nagyobb térrészek és felületek, másokhoz pedig az apróbb otthonrészletek, asztalok, könyvespolcok és szobasarkok tartozhatnak. A környezet tárgyi merevsége és hőfoka az egyik csoport sajátja, míg másokhoz az emberközel melegsége járul.

A különféle méretek egymásmellettisége széles megjelenési lehetőséget jelent a térplasztikáknak, azonban néhány esetben az ún. „négyzetméter szemlélet" uralkodását is mutatja. Ez a szemlélet nem annyira az ötvösök hibája, mint az alkalmazó építészeké s megszüntetése is az ő gondjuk lehet.

Amikor a kiállításon látottakról mérleget készítek, úgy igazságos, hogy a súlyosabb serpenyő tartalmát vegyem figyelembe és azt is jellemezzem. Így elmondhatom, a kiállítás anyaga azt bizonyítja, hogy az ötvösök figurális kompozícióikban is ötvösök maradtak, s az ilyen tárgyak többségén megtalálhatjuk az ötvösség jellegét és az ötvösegyéniséget.

A bemutatott térplasztikai alkotások jelentős hányada ötvöstárgy — vasból vagy rézből legyen is az — ötvöstechnikai alapon készült az ötvösségben kialakított és megszerzett látásmód szabályai szerint, azokkal az eszközökkel és formákkal, külső és belső jegyek alkalmazásával élve, amire a mai magyar ötvösművészet képes. Így közeledve a tárgyakhoz, azok milyenségéhez, már teljesen közömbös, hogy milyen méret és formatulajdonságokkal rendelkeznek. Az is közömbös, hogy az alkotás megjelenésében szoborszerű. Közömbös, ha alapvető tulajdonsága az, hogy ötvösmunka.

A tárgyak milyensége, a választott téma és kifejezésmód eredményessége vagy a sikertelenség izgalmas és lényeget nyitogató problémakör. E kérdésről kötegnyi papíroldalt lehetne teleírni, de egykét odavetett szóval is elintézhetnénk. A bölcs valóban az időre bízza a válaszadást, elsőnek az idő szelektáljon és szemelje ki a könnyűt, vagy azt, amelyik nem éri el a kívánt mértéket. Véleményt azonban mindenképpen lehet és kell mondani róla.

Ma még feltétlenül az a jó, ha sokféle és különböző vélemény találkozik és csap össze, mert az ítéletek ma még inkább egyéniek lehetnek semmint általánosak. A sok egyéni véleményből kristályosodhat ki majd a letisztult igazság.

Legyen ítéletünk a látottakról pozitív vagy negatív, úgy vélem, hogy az igazság egy részéhez tartozik az is, hogy ez a kiállítás ebben a témakörben 1967 nyarán mást nem is adhatott volna. Ebbe a „végzetszerű" lehetőségmegadásba azt is beleszámítom, hogy a kiállításon tárgyaikkal szereplő ötvösök kivétel nélkül nagy erőfeszítéssel tudásuk és tehetségük legjavát produkálták, tehát bizo-

Kopcsányi Ottó: Térrács – Grille pour une place
Декоративная решетка

VIGADÓ GALÉRIA

A Magyar
Népköztársaság
Művészeti Alapja
meghívja Önt
és kedves családját
1988. augusztus 4-én
17 órára
a Vigadó Galériába

JAJESNICZA RÓBERT

ötvösművész
kiállításának megnyitására

A megnyitón
bemutatásra kerül
Jajesnicza Róbert
„HANG-SZÍN"
című kisfilmje

A kiállítás megtekinthető:
szeptember 4-ig
hétfő kivételével
naponta 10–18 óráig

88-665 Dorogi Nyomda – KFT

Zajesnicza Robert

Szerepel az „Ékszer 70" c.
kiállítás a Csók galériában

N. T.: Szabadidő

Magyar Ifjúság 1970 XII. 4

Jajesnica Róbert, szobrász

MDK

Vörösréz fej c. műve az Konst Múzeum fém-plasztikai kiállításán látható. Repr.

— : (— szöveg — fénykép —) 2

ESTI HIRLAP, Bp., 1967. jút. 7.

Jaješnicza Róbert

Ajló/oganlyn (26) lemezdombo-
ritás, 20x20 cm., sárgarás,

Bp. Kertész - 36. Fénet Lincoln Klub.
II-em.

Tájékoztató 64/65, képre és
Szemünéneti Lektorátus

28 l.

Jajesnicza Róbert
Ötvös

M.D.Y

Vörösnéz kuralból alakított
rácstervét mutatta be.

P. Brestyánszky Ilona: Fémplasztikai kiállítás.
Művészet, 1967. október - 16 lap.

Jajesnicza Róbert

Embléma sisfelizattel, lemezdombrikás, 25 x 150 cm. vörös rés,

Bpest, IV ker. Gyöngyösi Kutató-intézet, Szabadságharcosok úlja 47-49.

Tájékoztató 64/65, képző és Ipar-művészeti Lektorátus

26 l.

Jajesnicza Róbert

~~lép~~ II. terület

lépcsőzorlát - dinilés, korávsoltuos.

ovodai foglalzortaló.

Óvoda, ält. isk. és Nevelőotthon,

Csepplő-u. 74.

Lemezdombosítás, 7 m², városrész

Tájékoztató 64/65, lépő és Ipar-

művészeti. Lektorátus 26 l.

Jajesnyica Róbert ötvös M.D.K.

Dekorativ jellegü foggantyukat készitett
a Fészek Klub üvegajtajára

Napló
Magyar Nemzet 1965. szeptember 7. 4.1.

Jajesnyica Róbert
ötvös

M.D.K

Miltotás.

Pál Endre: Figurális díszítések a mai magyar ötvös tárgyakon...
művészet, 1965. június - 23 kap

J a jesnyica Róbert M.D.K.

Közreműködött az átalakitásnál

fé mfoggantyuk

F. Á. : Hétfőn este ujra megnyilik az átalkitott Fészek Klub

Magyar Nemzet 1965. nov. 20. 7.1.

Yajsenicza Róbert
öböös

M.D.K

A Fészek második emeletének
kilincseit kerverte.

Frank János: Az átépített Fészek
Élet és Irodalom, 1965. dec. 11 - 8 lap

Jajesnicza Róbert ötvös-iparművész

a kulturális miniszter 1975. ápr. 4.-e alkalmából a művésznek a Munkácsy Mihály díj II. fokozatát adományozza.

Kalai Hírlap, 1975. ápr. 3.

Gajesnicza Róbert ötvös-ipamüvész

Felszabadulásunk 30. évfordulója alkalmával müvészeti díjakat adtak át a Török Klubban: Munkácsy Mihály díj II. fokozatát kapta a müvész.

Magyar Nemzet, 1945. ápr. 3.

Fajesnicza Róbert

Ötvös, részt vevő kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
Kecskemét, 1975. jún – júl.

Jajesnicza Róbert

ötvös iparmüvész qa Munkácsy Mihály dij
II. fokozatát kapta 1975-ben.

Magyar Hirlap 1975 92/4

Jajesnicza Róbert ötvös iparművész

A Munkácsy Mihály-dij II. fokozatával tüntették ki, -mint a lap irja "Dijak, kitüntetések -1975" cimmel.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. ápr. 5.
XIX. évf. 14. sz. 2. lap.

Jajesnicsa Róbert, ötvös iparművén

Munkácsy M.-díj II. f.

– : Kiontották az idei irodalmi és
művészeti díjakat 6/D

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975 ápr. 3.

Fajesnicza Róbert, ötvös - ékszerművész

Munkácsy M. – díj: II. f.

— Művészeti díjasok 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. ápr. 2.

Jajesnicza Róbert

A MEDOSZ által meghirdetett kiváló klub pályázat bronzplakettjeit és a kiváló klubvezetők ezüstgyűrűit évek áta kérniti.

Bencsik Máté: Képzőművészek és mezőgazdásagi dalgozók.
Szocialista Művészetért, 1974. okt.

Tajcsnicza Róbert (ötvös)

1975-ben a Munkácsy-díj II. fokozatával tüntették ki.

Budapest, 1975. dec. 3. 103.ecs.78n. 4p.

Sajesnicza Robert

Ötvösmunkái szerepelnek a Csontváry Teremben rendezett textil- és ötvösbemutatón

Népszava 1972 október 20
2. old.

Jajesnicza Róbert

Budapest dombormüve nemcsak méreteivel hanem minőségével is kiemelkedik a szerény számú ötvösanyagból a Textil és ötvösminkák bemutatójai a Csontváry teremben.

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hirlap 1972/282 10 old.

Sajesnicza Róbert ötvös

neve emlitve

Müvészettörténeti Értesitő 1972

300. old.

Jajeszniczay Róbert
ábrás

Részt vett a tárlaton.

Szelesi Zoltán: Ötvösművészeti bemutató.
MŰVÉSZET, 1972.szeptember - 44.oldal

Majesnicsa Róbert
Ökivs

„Rizplasztika"
" (repro)

Osvát Katalin: Állok Dunaújszilin...
Nők Lapja, 1970. február – 7 szám

Jagesnicza Róbert
ohvós

A Hotel Duna Intercontinental
Render-Vores bárjában van ez
művész vézplasztikája.

Osvát Katalin: Állok Dunánk szélén...
Nők Lapja, 1970. február – 7 szám

Jajesnicza Róbert
Ötvös

A Helsinki Magyar Nagykövetség
épületébe beszülő alkotásra kapott
megbízást.

N.Dvorszky Hedvig: Képzőművészeti pályázatok.
Művészet, 1974.február - 48.oldal

Fajcsnicza Róbert

A textil- és ötvöspályázat díjazott művésze.

Dworszky Hedvig: Iparművészek a Gontváry Terembe; Ipari Művészet, 1972/6. sz. 20. l.

Fajcsnicza Róbert

Vörösréz dombormű Budapest egyesítésének
100. évfordulójára

Ipari Művészet, 1972/6.sz. - 19.o.

Majesnicza Róbert, textilművész, iparművész

A Crontváry Teremben rendezett kiállításon részt vett.

Textilképe: Repr.

—: (— növek — kép —) 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. okt. 10.

Jajesnicza Róbert, iparművész

Víz alatti vadászat c. faliképével szerepel a torontói világ kiállításon.

—: Holdvilág, ezüsthős 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. szept. 25.

Jajesnica Róbert

Id. Jajesnica János fia, ötvösmüvész. A Duna-Intercontinental Szálloda teraszának lámpáit ő készitette. Vörösréz bevonatu vas kandeláberek. Az ő müvei a belső termekben városaink rézből domboritott faliképei. Ő készitette a szolnoki MHS-székház pillérburkolatait.

Koczogh Ákos - Ötvös-dinasztia; Mügyüjtő, 1971.4.sz. 26.l.

Jajesnica Róbert

Lovag, ezüst

Léda és a hattyu, ezüst

Emberpár, bronz

Koczogh Ákos; Ötvös-dinasztia, Mügyüjtő, 1971.4.sz. 25-26.l.

Jajesnica Róbert

Bross /részlet/

Műgyűjtő, 1971. 4. sz. hátlap

Jajesnicza Róbert
grafikus

„Eger" (repro)

A borító-hátlapján.
Művészet, 1972. április.

Yajesnicza Róbert
Ötvös

Yajesnicza Róbert egyi témájú
vérplasztikáját az első emeleti
Rendezvous bárban láthatjuk.

Kurisa Gyula: Ötvösmunkák a Hotel Duna.
Művészet, 1972. április – 24 oldal.

Yajesnicsa Róbert
ölvös

Az Iparművészeti választ-
mány tagja.

---: Határozat.

Művészet, 1973.május - 44.oldal

Fajesnicza Róbert fénymüves ötvös

Kovács Gyula: Igény és igényesség

Művészet, 1983. április

Jajesnica Róbert

MDK

A Csatárka uti gyermekvárosban készí
faliképeket, sgrafittókat térelválasztó rácsozatott

G.J. Milyen megbizásokon dolgoznak képzőművészeink ?

MAGYAR NEMZET 1964. j l. 5.

Jajeznica Róbert

Ötvös s féminimus quadriannáli

Magyar Nemzet 1985. VII. 29.

Jajesnicza Róbert ércem művész

IV. Ork. érembiennálé Sopron

Kloss Andor: „Kutsza változatok az érenőre"

Kisalföld 1983 VII. 2

Jajesnicza Róbert, szobrász- és ötvösművész

Sopronban, az Orsolya-téren álló lábasházban megnyílt a IV. orsz. érembiennálé. – Szimonaka munkák sokasága képviseli a hagyományos jellegű érem művészetet is. Jajesnicza Róbert munkái sem tartalmilag, sem formailag nem feszítik szét az érem hagyományos műfaji keretét.

Kloss Andor: Érembiennálé a soproni lábasházban. Békés Megyei Népújság, 1983. júl. 23. 12-old.

Jajesnicza Róbert, szobrász- és ötvösművész.

A IV. országos érembiennálet Sopronban, az Orsolya téren álló labaskázban rendezték meg. A művész munkái sem tartalmilag, sem formailag nem feszítik szét az érem hagyományos műfaji keretéit. Művei néha éppen azáltal lesznek hatásosak, hogy a korszerű mondanivalót szigorú tartalmi, formai zártság ~~vesi~~ által közvetíti.

Klass Andor: A IV. Országos Érembiennále.
Hajdu-Bihari Napló, 1983. aug. 13,

Jajesnyica Róbert, újsornűvész

L: Vasarely

-: Közművelődés, Klubkiradó -..

46.

Új Tükör, Bp. 1986 szept. 7.

XXIII/36

50

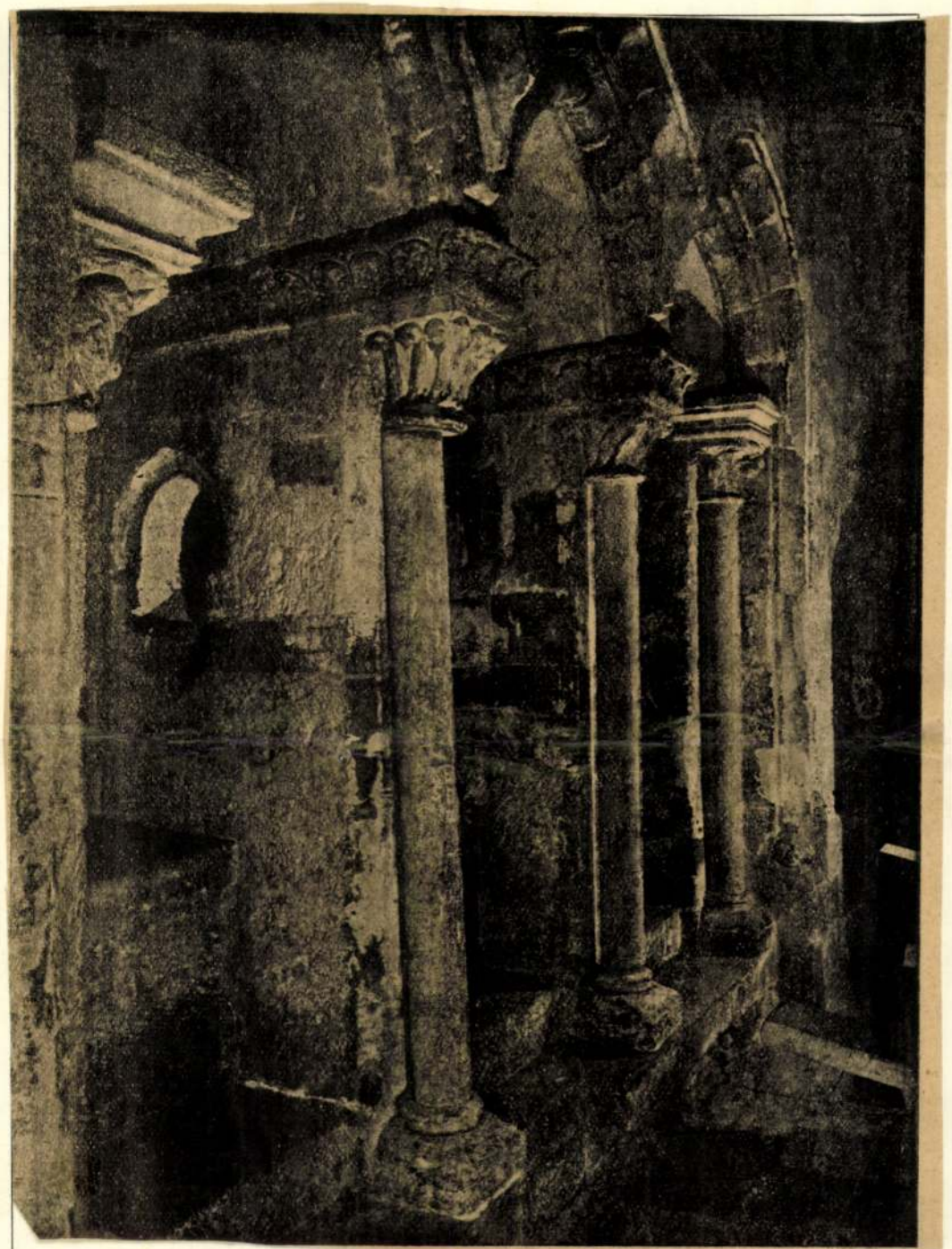

JÁK, organhozatom kívül st. fülkik

Gerevich: M. románkori emb.

Scheit

47

JÁK, D-i mellékapszis

Selejt

Jak

JÁK (*Jaák*), község Vas megyében, róm. katolikus plébániatemploma egykor a bencések Szt. Györgyről elnevezett apátságához tartozott, melyet Opos fia Jakab a XI. sz. végén alapított. Ezt a legszebb ránkmaradt román átmeneti stílű templomunkat valószínűleg a XIII. sz. elején kezdték építeni, Pazar külsejének tagoltsága szerint eredetileg háromhajós, a hajóban ötszakaszos, oszlopos bazilikának tervezték, lapos mennyezettel, de mert vagy leégett, vagy rögtön külsejének befejezése után a hajóban háromköteges pillérpáron nyugvó, négyszakaszos keresztboltozattal tetőzték be. 1265 máj. 2-án Omodé győri püspök szentelte fel, amiből újabb helyreállítására lehet csak következtetni. Legszebb részlete díszkapuja, oromfalán Krisztus és az apostolok lépcsőzetesen sorakozó féldombormű-vű alakjaival. A J.-i templomot régebben francia mesternek tulajdonították. Elrendezésével (háromhajós, hármas apszisban záródó bazilika, kettős toronnyal, s ezeknek a mellékhajók folytatásaként szereplő alsó csarnokával), díszítése stílusával szervesen belekapcsolódik a nagyszámmal ránkmaradt XII—XIII. századbeli román és átmeneti stílű monostortemplomok sorozatába, amelyek zömét csak többszörös átalakításuk fosztotta meg díszítésük kisebb vagy nagyobb részétől. *Divald.*

E. G. I. 502.

Körülve a jáki templom alapraja.

...et 1582 ban)

...ez. Jobb kezében, melynek mutatóujáu ...kendőt tart. Fölfelé fésült haja és szemöldö... ...ága kövekkel kirakott arany fülbevalója nagy, csip... ...uhája zöld és piros trokát felső öltö... ...nylandzot visel. Fö... ...tűnik szemünkbe.

...éretei 62.5 : 73.5 cm.

...2 Ára 224 ft 25 kr.

...8.

...ho szerint restaurálandó (124/95)

Jáki

Kapu a templom
kerítésfalában 1665.
(renaissance)

Repr.

MAGYAR MŰVÉSZET
1933. 335. l.

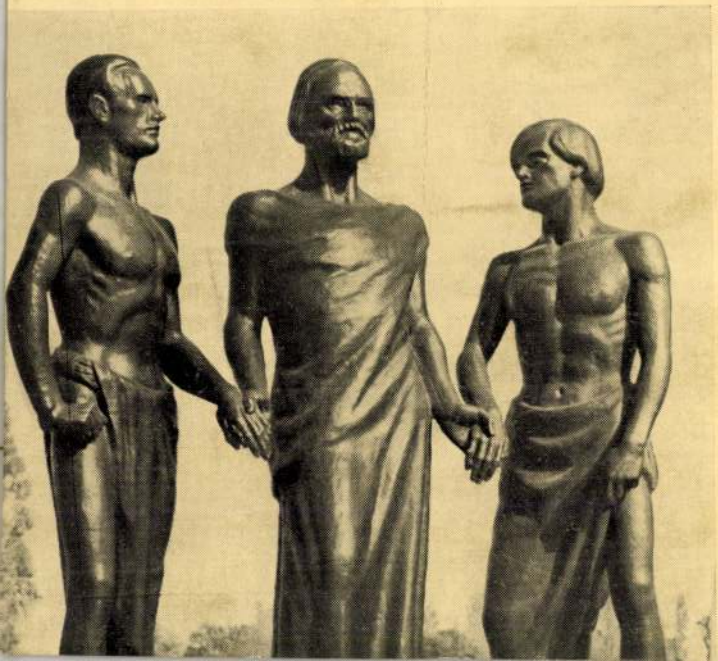

1991. június 17., hétfő

A kormánykoalíció pártjai nem jelentek m

„Két éve feltámadott a

Göncz Árpád köztársasági elnök rótta le elsőként tiszteletét tegnap kora délután az Új köztemető 301-es parcella díszsírhelyénél, majd Boross Péter belügyminiszter helyezett el koszorút a kormány nevében Nagy Imre és mártírtársai újratemetésének második évfordulóján. A hozzátartozók és egykori harcostársak fejet hajtottak a forradalom hőseinek máig is friss virággal borított sírhantjai előtt, majd katonai tiszteletadás adózott a hősök emlékének. A megemlékezés koszorúját helyezte el Szabad György, az Országgyűlés elnöke; a Szabad Demokraták Szövetsége nevében Haraszti Miklós, Király Béla és Darvas Iván; a Fidesz parlamenti frakcióvezetője, Orbán Viktor, valamint a TIB képviseletében Hegedűs B. András és számos más társadalmi és politikai szervezet.

Távol maradt a méltóságteljes tiszteletadás aktusától a kormánykoalíció mindhárom pártja.

A koszorúzást követően Göncz Árpád köztársasági elnök adott rövid interjút lapunk számára. Visszatekintésként úgy fogalmazott, a két esztendővel ezelőtti méltó végtisztesség volt azon pillanat, amikor „feltámadott a tenger"...

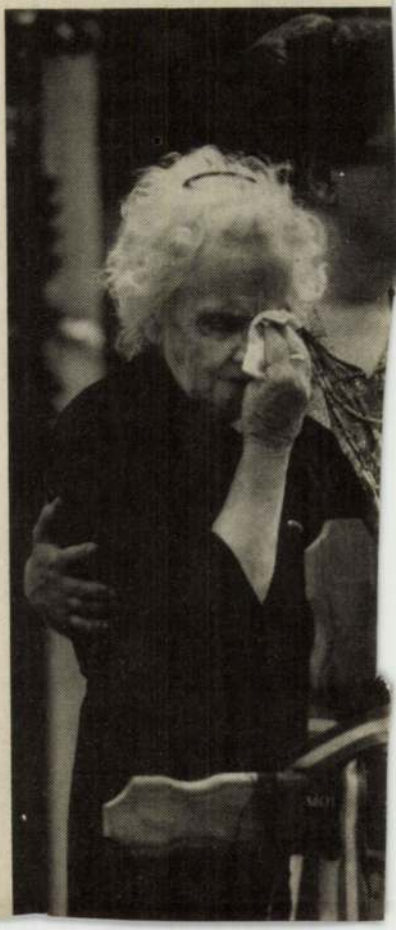

JA'K

Magyar Hírlap 1991. június 17., hétfő

Szenzációs lelet

Szárnyasoltár Jákon

MH-információ/Graffiti

Újabb kinccsel gyarapodott a jáki templom. Igaz, ez a kincs eddig is a templomban volt, csak senki sem tudott róla. Amikor azonban Juhász Györgyi festő restaurátor és Budai Sándor faszobrász restaurátor elkezdték egy barokk oltár helyreállítását, már sejtették, hogy az 1705-ből származó barokk festés alatt korábbi munka rejtezik. Az oltár formája, faragása, a szerszámok nyomai alapján gótikus oltárra következtettek. Sejtésük beigazolódott, amikor az eredeti lakkréteg leoldása után a barokk festés alól átsejlett néhány alak. Már akkor tisztán kivehető volt a fejek és a fejeket övező glória formája. Az 1705-ös festékréteg leszedése után pedig gyönyörű, 1400 körül készített, színes, aranyozott falfestmények bukkantak elő. Péter és Pál apostolok, valamint Keresztelő Szent János alakja már az eddig megtisztított kis részletek alapján is felismerhető, csupán a negyedik figura kiléte rejtély még.

Szentkirályi Miklós restaurátor szakértő szerint két munkatársa a mai Magyarország egyetlen szárnyasoltárát lelte meg. Szárnyasoltárra utalnak az oltár két oldalán található bevágások, ám a szárnyakat egyelőre nem találják.

A gótikus szárnyasoltárt — amely nemcsak a törökök, de a protestánsok dúlását is átvészelte — 1705-ben a közízlés megváltozása miatt festették át márványutánzatúra. Az új festés eltakarta, de egyben meg is óvta az alatta rejtező, ma már felbecsülhetetlen értékű kincseket. A szárnyakat is akkoriban szedhették le. Helyettük barokk kiegészítő elemeket szegeltek a gótikus formájú keretre. A barokkosra átformált oltár a Schulck Frigyes-féle átalakítás idején, a századfordulón került ki a templomból, a mellette álló kápolnába. Azóta ott állt. A templom restaurálásán negyven éve dolgozó műemlékvédelmisek eddig figyelemre sem méltatták, bár a szakemberek szerint első látásra is feltűnő és gyanút keltő különbség van az oltár barokk festése és gótikus szerkezete között.

A most felfedezett szárnyasoltár restaurálása legalább egy évig tart. Dr. Rátkai László jáki plébános szerint a helyreállítás után az oltár helye a templomban lesz, mégpedig ott, ahol eredetileg állt.

• Horváth Szilárd

A Dunántuli körut résztvevöi

1/H ó m a n Bálint
2/Z s i n d e l y Ferenc
3/S z i l y Kálmán
4/S t o l p a Jozsef
5/J a l s o v i c z k y Károly
6/H a á s z Aladár
7/S a y Géza
8/S c h n e l l e r Vilmos
9/G e r e v i c h Tibor
1o/L u x Kálman
11/S z e n t i v á n y i Gyula
12/Y b l Ervin lovag
13/P á l i n k á s László
14/Csányi Károly
15/Magyar Nemzet,F e r d i n a n d y Mihály
16/Pesti Naplo,Kárpáti Aurél
17/Pesti Hirlap,Gál László
18/Magyarság, H u b a y Kálmán
19/Nemzeti Ujság,K á l l a y Miklos
2o/Uj Magyarság,RadnainéSzöredy Ilona
21/Pester Lloyd,S z t a n k o v i c s
22/P a u l o v i c s István
23/H o r v á th Henrik
24/P a s t e i n e r Iván
25/Z i c h y István grof
26/C s á n k y Dénes
27/H ö l r i g l Jozsef
~~28/M i h a l i k Sándor~~ Lux Geza
29/K ő s z e g h y Elemér
3o/N é m e t h y Károly
31/L e p o l d Antal
32/K o m m e r Jozsef épitész
33/M á l y Ferenc, dr. min.tanácsos
34/V e l i c s Lajos
35/T o r m a y Géza ,Idegenforgalmi Tanács elnöke (Kegyelmes)
36/A l f ö l d i András

Versand Formu-
lare für Lohnsteuer-
Jahres-Ausgleich
des Jahres
1937 bitte

Name Vorname Konfession Tag der Geburt

1/Horváth Dalma
2/Szinyei Péter
3/Szalay Kálmán
4/Tolnai József
5/Jávorszky Károly
6/Hadas Aladár
7/Szabó Géza
8/Somfai Tibor
9/Gerevich Tibor
10/Kun Kálmán
11/Szentiványi Gyula
12/Bródi Iván
13/Pálffy Károly
14/Ordódy Károly
15/Magyar Nemzeti Szövetség Mihály
16/Pesti Napló,Kárpáti Aurél
17/Pesti Hirlap,Oláh Lázsló
18/Magyarság, Horthy Kálmán
19/Nemzeti Ujság,Kádár Miklós
20/Uj Magyarság,Radnainé Szörédy Ilona
21/Pester Lloyd,Szántó Jovián
22/Tóth Ivánné Istvánffy
23/Horváth Henrik
24/Tóth Istvánné Iván
25/Rácz Jánosné Istvánffy Erzsébet
26/Orbán Dénes
27/Horthy Miklós Istvánné Jászberényi
28/Mihályfi Károly Endre
29/Kádár Elemér
30/Kárpáti Károly
31/Lengyel Oszkár
32/Kovács Józsefné Ujfalussy Erzsébet
33/Major Péterné Szin.Tamássy
34/Vajda Istvánné
35/Tóth Géza ,Idegenforgalmi Tanács elnöke (Nagykanizsa)
36/Aldor Ilona

J á k.

Bencés apátsági templom, Szent György vértanu tiszteletére szentelve, szentmargit bányai faragott kőből. Két homlokzati toronnyal,/sisakok ujak/ rendkivül diszes, bélletes főkapuval, melynek ivei a félkörből csucsivbe mennek át. Felette fülkékben Krisztus és a tizenkét apostol szobra áll. Háromhajós, három félkörives apszissal. Egyébb plasztika még a templom külsején: a homlokzaton balra két oroszlán, fejetlen Madonna fülkében, az északi falon fent az ivsorban béka és kutyafej oroszlán stb. alul rongált fej két madárral, az északi mellékszentélyen az ivsorban fejek, alul kőfaragó mellképe, két oroszlán fülkében. A közép szentélyen, két alak fülkében és guggoló ifju két oroszlán, a bal közülük emberfejjel, kétkét fejetlen alak. A déli kapun Isten báránya dombormü, rongált. Belül négy boltszakaszos hajó, kereszthajó nélkül. Egy keresztboltozatos szentély rész, orgonakarzat. XIII. századi falképek a fő-apszisban /Szentx György lovon/ és a déli torony aljában, az utóbbi helyen három falon /Mária halála stb./ és a keresztboltozat négy mezejében. Freskónyomok az orogonakarzatxxx ivein és az északi torony aljában is. Valamennyit Mauro Pellicioli renoválta 1938.- A templomot, a magarország román stilü emlékeinek egyik legszebbike, Vecellini-nembeli Jáki Márton comes alapitása ként 1256 május másodikán szentelte fel Omode győri püspök. Restaurálták 1663, 1715-1744 végül 1896-1906 /Schulek Frigyes./

Jak -

Die Madonna von Ják

Von *Dr. L. Éber*

Die ziemlich rücksichtslose Restaurierung der Kirche von Ják, bei welchem Anlass ein beträchtlicher Teil der plastischen Details des berühmten Hauptportals vernichtet wurde oder verschollen ist, hat ein bedeutendes Stück des plastischen Schmuckes der westlichen Kirchenfassade glücklicherweise unberührt gelassen. Wie hätte neben dem Hauptportal, dessen Tympanon von der feierlichen Darstellung der »Maiestas Domini« ausgefüllt ist, während sich auf der Giebelmauer die oben mit der Statue des Erlösers abgeschlossene Doppelreihe der Apostel erhebt, die Gestalt der heiligen Jungfrau fehlen können?

Die Figur der heiligen Jungfrau ist leider in einem arg verstümmelten Zustand erhalten. Ihr Kopf fehlt, ebenso wie derjenige des kleinen Jesus, den sie auf ihrem Schoss hält, so dass blos die auf der Brust der Mutter erkennbaren Spuren des Heiligenscheines den Platz desselben andeuten. Überhaupt ist die Figur des Kindes überaus stark, gewalttätig verstümmelt, Hände und Füsse sind abgebrochen, während Maria bloss ihre linke Hand verloren hat und ist ihre, das sitzende Kind stützende Linke, obwohl etwas verstümmelt, erhalten. Trotz diesem traurigen Zustand ist das Werk als eines der interessantesten unter den in nicht allzugrosser Zahl erhaltenen Denkmälern der mittelalterlichen Skulptur in Ungarn anzusehen. Die Himmelskönigin sitzt in streng frontaler Haltung auf ihrem Throne und hält das verhältnismässig grosse Kind vor sich auf ihrem Schoss. Das Kind nimmt die Mittelaxe ein und lässt derart beide Kniee seiner Mutter frei.

Bemerkenswert ist die Sorgfalt, mit welcher der Künstler den Thron der Königin möglichst reich ausgestattet hat. Links und rechts wallt der Mantel von den Schultern Marias auf den Thron nieder, dessen Armlehne beiderseits in einem Knopf endigt. Auffallend ist es, dass der linke Knopf sich nicht auf der gleichen Höhe mit seinem Pendant befindet, sondern niedriger angebracht ist und ist über demselben noch eine hinter der sitzenden Frauengestalt hervorkriechende kleine Tierfigur, offenbar ein Löwe, zu erkennen. Wirkungsvoll ist auch die Rücklehne des Thrones angedeutet, an beiden Seiten mit durchbrochenen, grosszügigen, lebendigen, fleischigen Rankenornamenten.

Die feierlich thronende Madonna von Ják, die von ihrem Meister mit der grösstmöglichen Würde und Reichtum dargestellt wurde, steht in engem Zusammenhange mit einer besonderen Gruppe der hochmittelalterlichen Mariendarstellungen. Die Madonna von Ják ist nichts anderes, als eine der Absicht nach treue Reproduktion der berühmten Chartreser Madonna.

Chartres, an dessen Kathedrale die mittelalterliche Plastik Frankreichs zu ihrer ersten Blüte gelangte, ist gleichzeitig das älteste und berühmteste Heiligtum der Jungfrau Maria in Frankreich. In der Krypta der Kathedrale wurde jene legendenumwehte, wundertätige berühmte Holzfigur der Muttergottes, das Ziel der Wallfahrer aufbewahrt, die während der französischen Revolution verbrannt wurde. Der Tradition nach war das an der westlichen Hauptfassade der Kathedrale, im Tympanon der rechtsseitigen Pforte angebrachte Relief, »die erste Madonna, die an der Fassade einer Kirche erschien«[1]), eine Kopie der alten Holzfigur. Diese Art der Darstellung, die Maria ohne jede Andeutung der Mutterliebe als die unnahbar thronende Muttergottes, ja sie selbst als den Thron des göttlichen Kindes auffasst, entwickelte sich aus der streng theologischen Theotokos der orientalischen Kunst,

[1]) *Mâle*, L'art religieux du XII-e siècle en France, S. 281.

A Múgyüto 1931. 2.12.

linearen Dramatik des glänzend verwerteten Helldunkels an diesem Grabrelief gegenüber der idyllischen Eleganz des blumenbesäten Reiters vom Hradschin hervorleuchten lässt. An der Autorschaft des Nikolaus Gerhaert lässt sich heute, nach den Studien Otto Wertheimers, kaum mehr zweifeln.

Was die pompöse Hofluft der Habsburger bei Künstlern zu bedeuten hatte, davon spricht recht deutlich das repräsentative Gemälde des erst vor zehn Jahren verstorbenen Meisters Julius Benczur: Die Taufe des Vajk (Abb. 5), d. h. des späteren ersten Königs der Ungarn, der in der Taufe den Namen Stefanos erhielt.

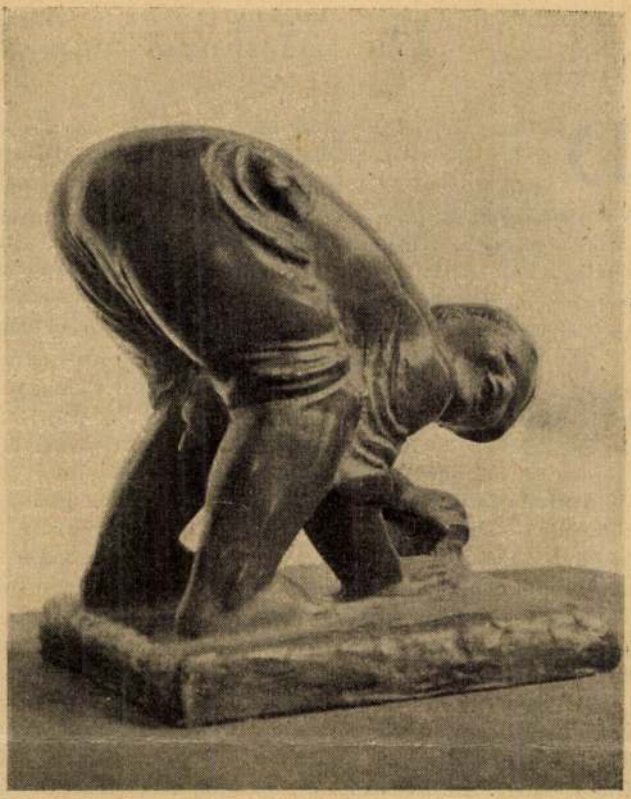

Abb. 7. F. Medgyessy: Waschfrau

Ein Pfadbrecher auf architektonischem Gebiete war Edmund Lechner, ein Künstler von Gottes Gnaden, der gegenüber der Gipsarchitektur des Wiener Ringstils den Mut hatte, eigene Wege zu suchen, Wege, die ihn geradezu intuitiv in das nordwestliche Indien führten. (Vgl. Abb. 6, Postsparkassenpalais in Budapest.)

In der Nachkriegsperiode spaltete sich, wie überall in Euroamerika, die Kunst auch in Ungarn in zwei Lager. In dem einen stehen die Jünger des Neoklassizismus, die den herben Robespierre-Stil jeder Revolution artistisch vertreten, während ihnen gegenüber die Danton-Typen jeder romantischen Umwälzung auch auf künstlerischem Gebiete stehen. Einer der Vertreter dieses ungarischen Neoklassizismus ist z. B. Stefan Szentgyörgyi, der in der Linearharmonie seiner Silhouetten, im klaren Formspiel der Kontraposte das hervorstechendste Wirkungselement seiner trotz alledem nicht unfreundlichen Kunst sucht. Schroff am entgegengesetzten Pol stehen die Künstler, wie z. B. Franz Medgyessy (Abb. 7. Waschfrau), die das Massige ihres plastischen Gefühls von Maillol erbten, und es in das robuste Erleben realer Formen umsetzten. Trotz dem ganz modernen Erfassen des Thema, lässt sich doch ein gewisser Zusammenhang mit den Grotesken der gotischen Steinmetzlogen nicht verkennen.

Dass Andreas Péter Anlass zu solch eingehenden Erkenntnissen und Problemstellungen in seinem Buche bot, ist nicht das Mindeste seiner Verdienste um die Klärung jenes Segmentes europäischer Kunstgeschichte, das sich im Donautal der Karpatengebiete abspielte.

»Am Tympanon des Marienportals in Chartres sitzt die Jungfrau in Vorderansicht, auf ihrem Schoss das Kind tragend, das sie mit der rechten Hand festhält; in der linken hält sie ein Szepter. Das Kind, ebenfalls in Vorderansicht, segnet mit der rechten Hand. Alle beide haben Heiligenscheine. Ihre engen Gewänder, die ein wenig steif in kleinen Falten niederfallen, bilden an den Füssen noch jene konventionellen Falten der romanischen Zeit.«[1])

Dieser in Chartres auftretende neue Typus mag einen solchen Anklang gefunden haben, dass Maurice de Sully, Bischof von Paris, es bereits nach wenigen Jahren an dem Tympanon des Skt. Annen-Portals der Kirche Notre-Dame in Paris reproduzieren liess. Von da, dem Mittelpunkt der französischen Kunst, strahlte dieser Madonnentypus nach ganz Frankreich aus und zwar entweder in der einfacheren Chartreser oder in der das Ciborium enthaltenden Pariser Form. Diese letztere wird z. B. noch im 12. Jahrhundert am Tympanon des Nordportals der Kathedrale in Bourges nachgeahmnt. Aubert kennt eine ganze Reihe von direkten und indirekten Abkömmlingen der Chartreser Madonna. Der Grund der Verbreitung dieses Typus ist natürlich weniger in künstlerischen Gesichtspunkten, als in religiösen Bedürfnissen, in der Verehrung des berühmten Gnadenbildes in Chartres zu suchen. Auf diese Weise mag diese Darstellung auch nach dem fernen Ják gekommen sein, dessen Kunst ja auch sonst in einem tiefen Zusammenhang mit Frankreich steht. Die Entstehungszeit mag wohl um das Jahr 1200 anzunehmen sein: neben der treuen Nachbildung der Hauptzüge des Vorbildes ist in den Details jene Milderung der archaischen Härte fühlbar, die seit dem Ende des 12. Jahrhunderts auch die in Frankreich entstandenen Werke (z. B. die aus dem Kloster La Daurade in Toulouse stammende Madonna im dortigen Museum) charakterisiert.

[1]) *Aubert*, Die gotische Plastik Frankreichs, S. 27.

Madonnenstatue am Kirchenportal von Ják

Istenek alkonya

PÁRISI KRÓNIKA

Irta: *Nádai Pál*

Az ég folyton borús, a napok szürkék és rövidek Párizs felett. Egy enyhe kis lidércnyomás a lelkeken: vajjon hová megyünk, merre tartunk? A gazdasági válság itt még nem valóság, csak tán rossz álom egyelőre, de mint minden végzetes esemény, leghamarább ez is a művészeket illeti meg. Egy féléve tart már a rossz álom: az eseménytelen, a sugallat nélküli, a pénztelen művészi élet. Más években a »primavera« már kicsalogatta a művészeket a kiállításokba, az élet forgatagába, a fórumra. Most csak vesződésekről és veszekedésekről hallani. A fiatalok képeit nem veszik, a fiatalok tehát sorra buktatják meg a művészegyesületek vezetőit. Így történt a »Surindépendants«, a legeslegfüggetlenebb művészek egyesületében, melyben a legforradalmibb irányú festők idéztek elő csaknem szakadást. És mit csinálnak az öregek? Azoknak a képeit sem veszik. Erre kiesik kezükből a paletta és — meghalnak. Így tett az öreg Boldini, egy markáns olasz, egykor ünnepelt portréfestője az elegáns Párizsnak. Igazi hipnotizőr, pompás színbűvész. Azonkívül életművész is, akinek társaséleti sikerei szorosan összefűződtek palettája sikereivel. Nyolcvannyolc éves korában, mikor a minap meghalt, a párizsi művészi krónikák csak pár sort tudtak írni hajdan híres portréhűségéről, melyet Degas is nagyrabecsült. De a vidám életek közt nyilvántartották az övét is, aki Marthe Régniertől Cleo de Mérode-ig mindenkinél otthon volt, aki csillag volt és ragyogott.

*

A legszebb bálványok alól is kihúzzák egyszer a talapzatot. Ez szószerint is igaz, mert pontosan ezt cselekszi most a sors a csöndes, némileg elhagyatott Versailles-ban. Hosszú viták után az állami műemlékek bizottsága ugyanis elhatározta, hogy tíz szobrot elszállít a versaillesi palota mellől — vidéki városokba. A nagyszerű palota díszterén, a bejárati homlokfal mentében álltak ezek a szobrok. Nem is voltak nagyon szépek. Nem is voltak épen régiek. Louis Philippe, a jó biedermeier király állította őket oda, az ő izlésének meg is feleltek a több tonna súlyú óriásméretű hadvezérek: Turenne, Condé, Duguesclin, Bayard, de a palota stílusának és a homlokzat előtti cour d'honneur-nek nem. Mindenki érezte: ezek az óriások valami megszépítő távlatba helyezendők. Valami távolabbi vidéki városba. És kezdték hirdetni az újságokban: ki akar szobrot Versailles-ból? Volt olyan hadvezér, amelyikért egyszerre tizennégy város versengett. Most mindegyik útban van a maga nyugalmas kisvárosa felé s bár egyik-másik szobor fejét előbb ki is kellett cserélni, a városok is nagyon elégedettek és — a versaillesi palota is.

*

Les dieux s'en vont. Az isteneket száműzik, a szobrokat száműzik és a legendák is meghalnak egy napon. A B-listára helyezett istenek közé most odakerült a legszebb műtörténeti mesék hőse: Giorgione is. Az olasz széplelkek nehezen fogják megbocsátani, hogy éppen most és éppen egy francia adja meg neki a kegyelemdöfést: Louis Hourticqu, a kiváló műtörténeti író. A dolog az igazat megvallva már régtől fogva kissé gyanus volt. A castelfrancoi Madonna festőjéről igen érdekes, szívhez szóló adatokat jegyzett fel Vasari, a reneszansz mende-mondák művészettörténeti gyüjtője. Kevés munkáját is nagy köd ülte meg. Sfumato a képeken, titokzatosság életében. Köd előtte, köd utána. Az egész élete, titkos sze-

Ják.

Templom.

Az apostolszobrokon Balogh I. Benedetto Antelami hatását ismeri fel.

Irodalom

Balogh Ilona: Adatok az olasz románkori szobrászat magyarországi hatásához. Arch. Ért. 1932-33. 109. l.

Ják

Bencés apátság temploma.

Épült 1256 előtt.

Bambergher Kapesdódik, de francia hatás is tagadhatatlan.

Irodalom

gróf Széchenyi Miklós: A szent György vértanúról nevezett jáki apátság története. 1901.

ifj. Dercsényi Dezső: A somogyvári Szent Egyed-apátság maradványai. Bpest. 1934. 42. o. kör. ll.

Jáki

MAGYAR MŰVESZET

1936. 377 l.

378, 379 l.

50

Jäk?

selejt

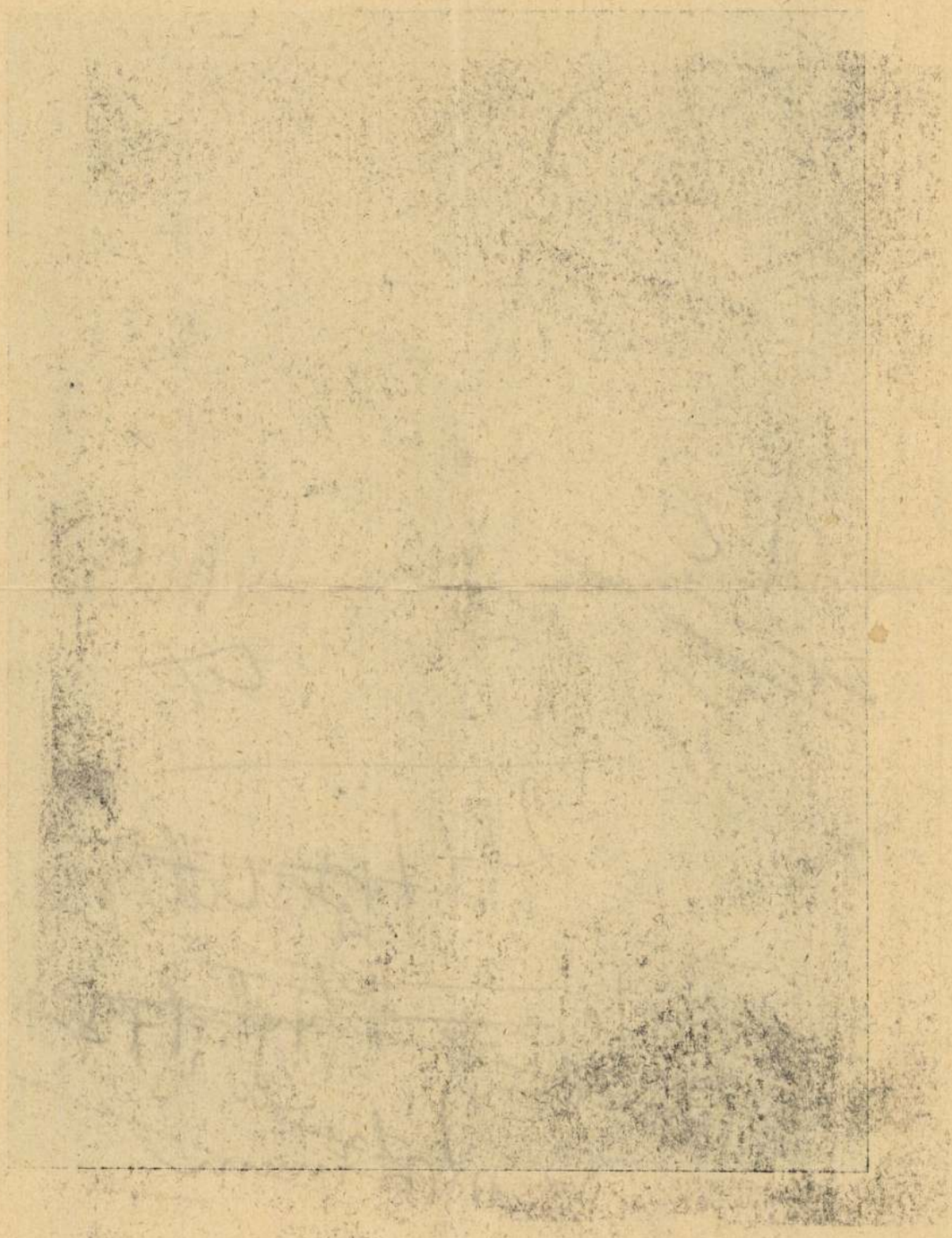

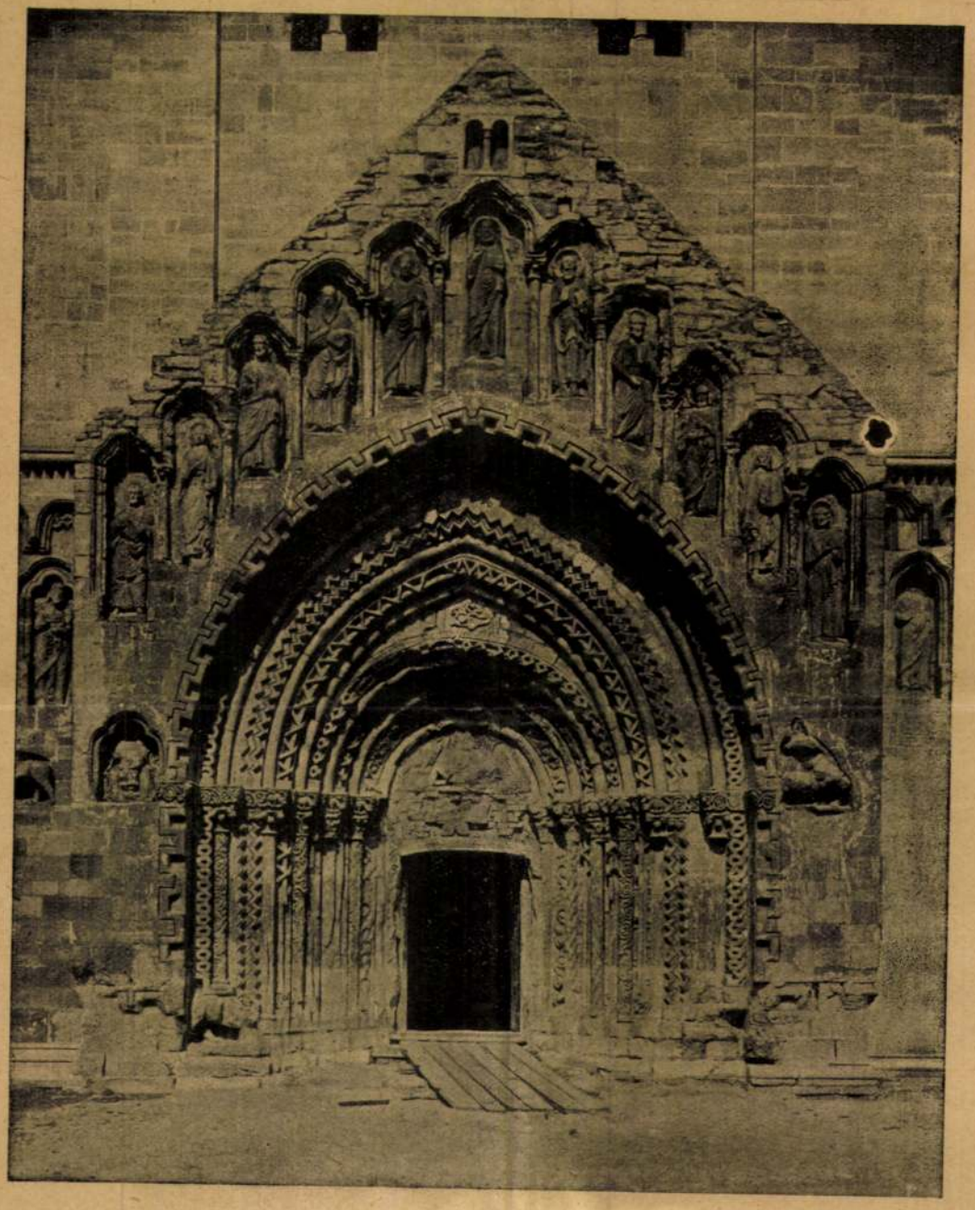

JÁK

A NYUGATI KAPU, A HELYREÁLLÍTÁS ELŐTT

Gerevich: M. romankori emk.

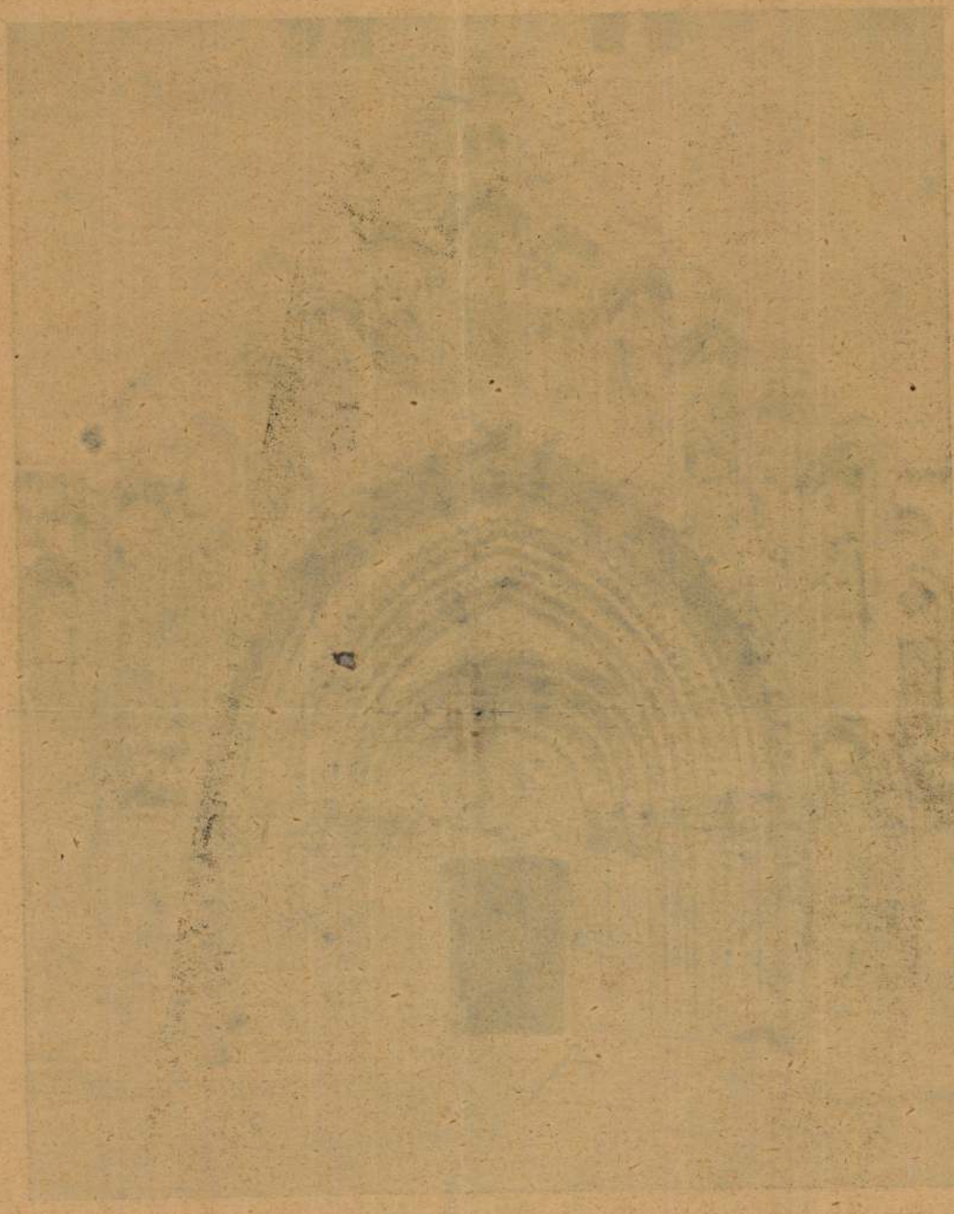

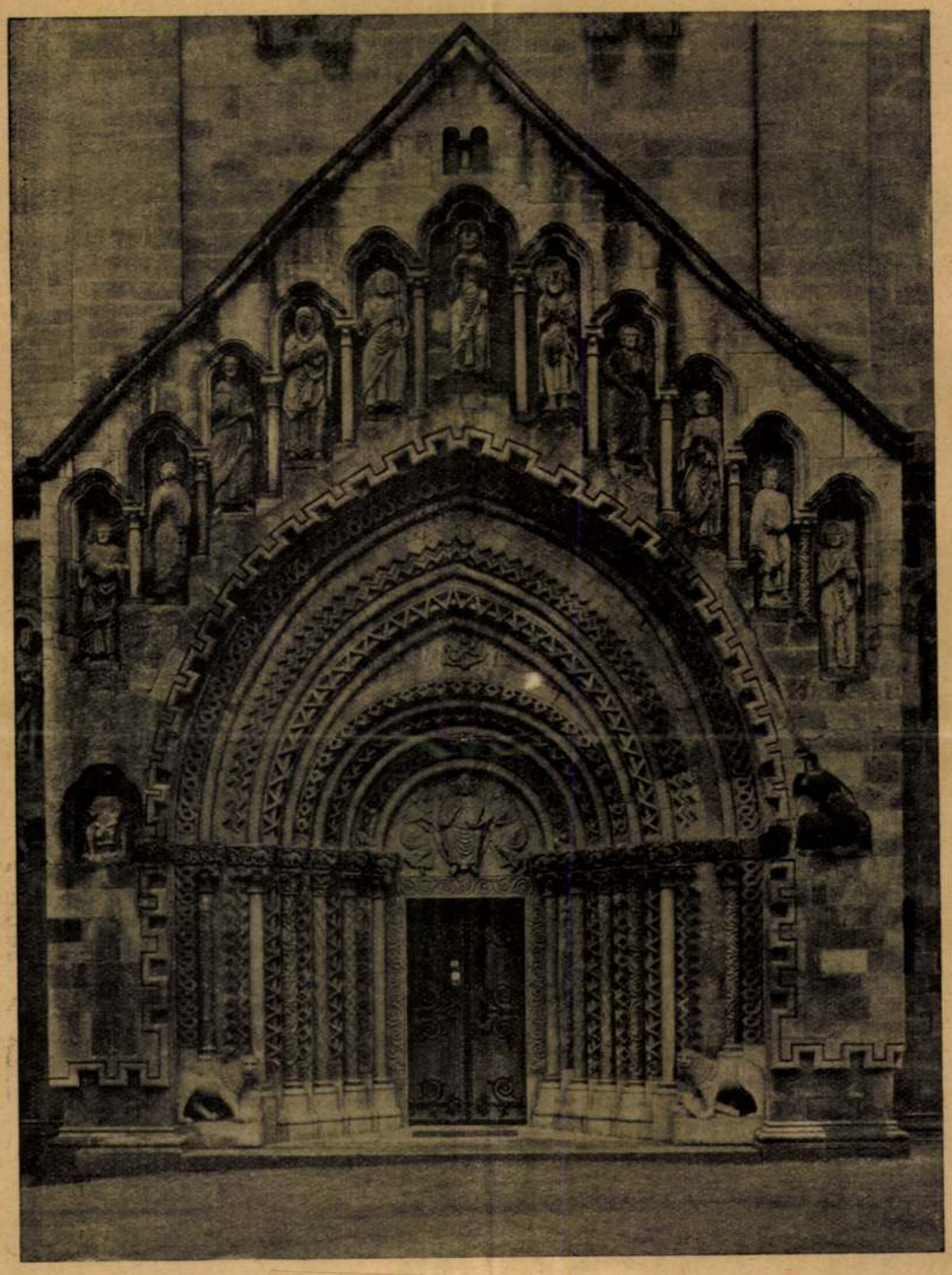

JÁK

A NYUGATI KAPU, A HELYREÁLLÍTÁS UTÁN

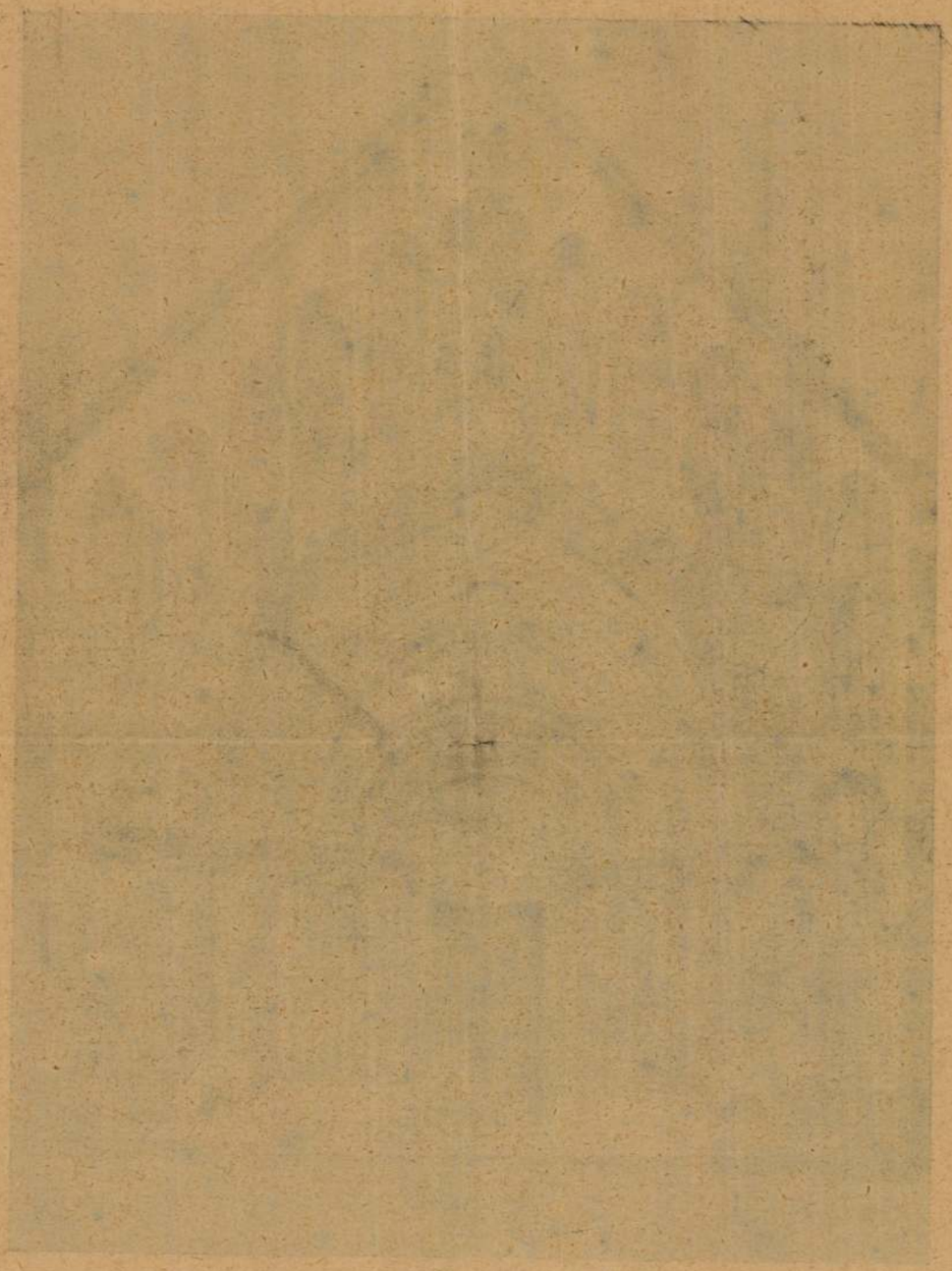

JÁK
A DÉLI KAPU

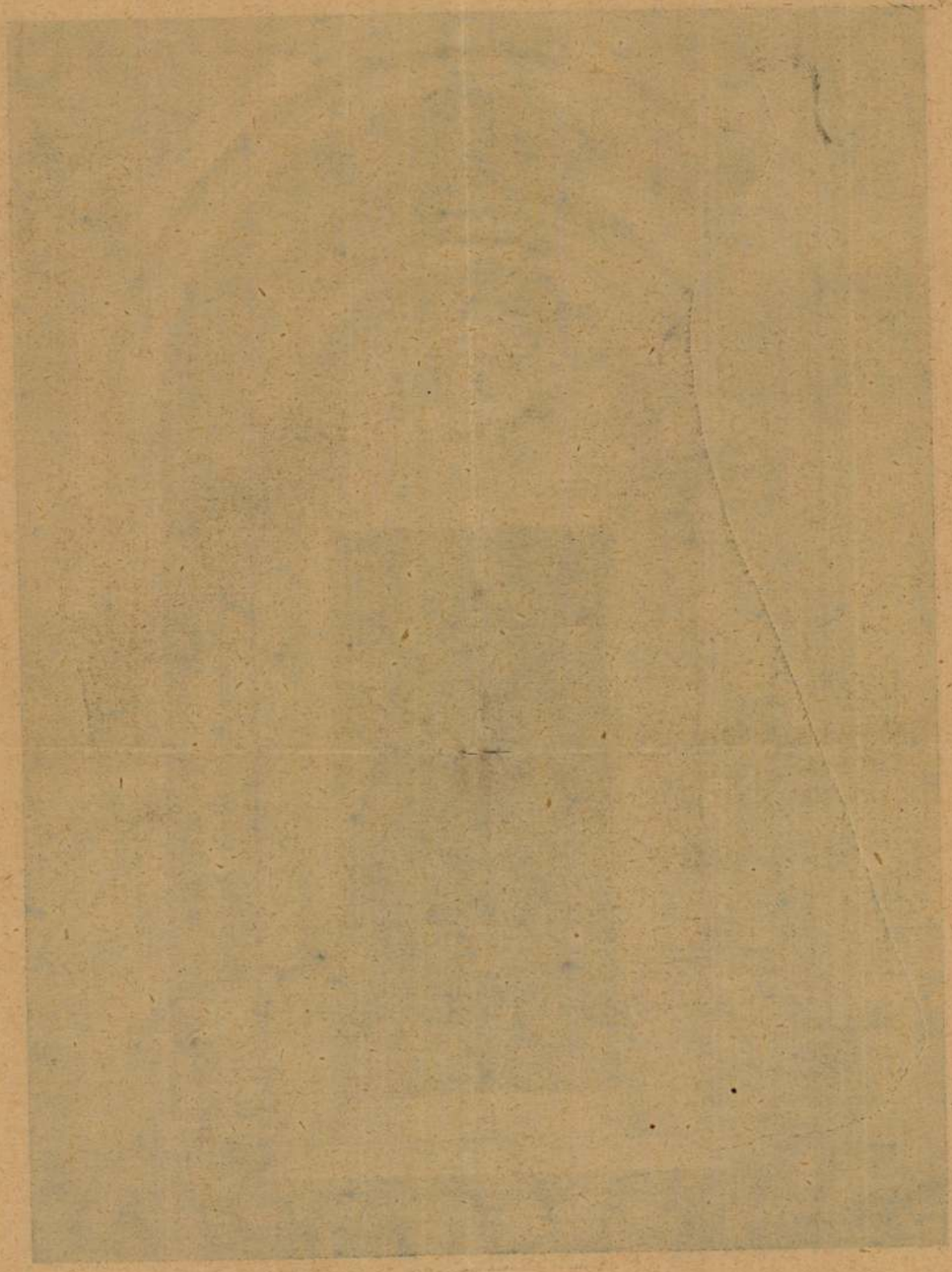

JÁK

A FŐAPSZIS

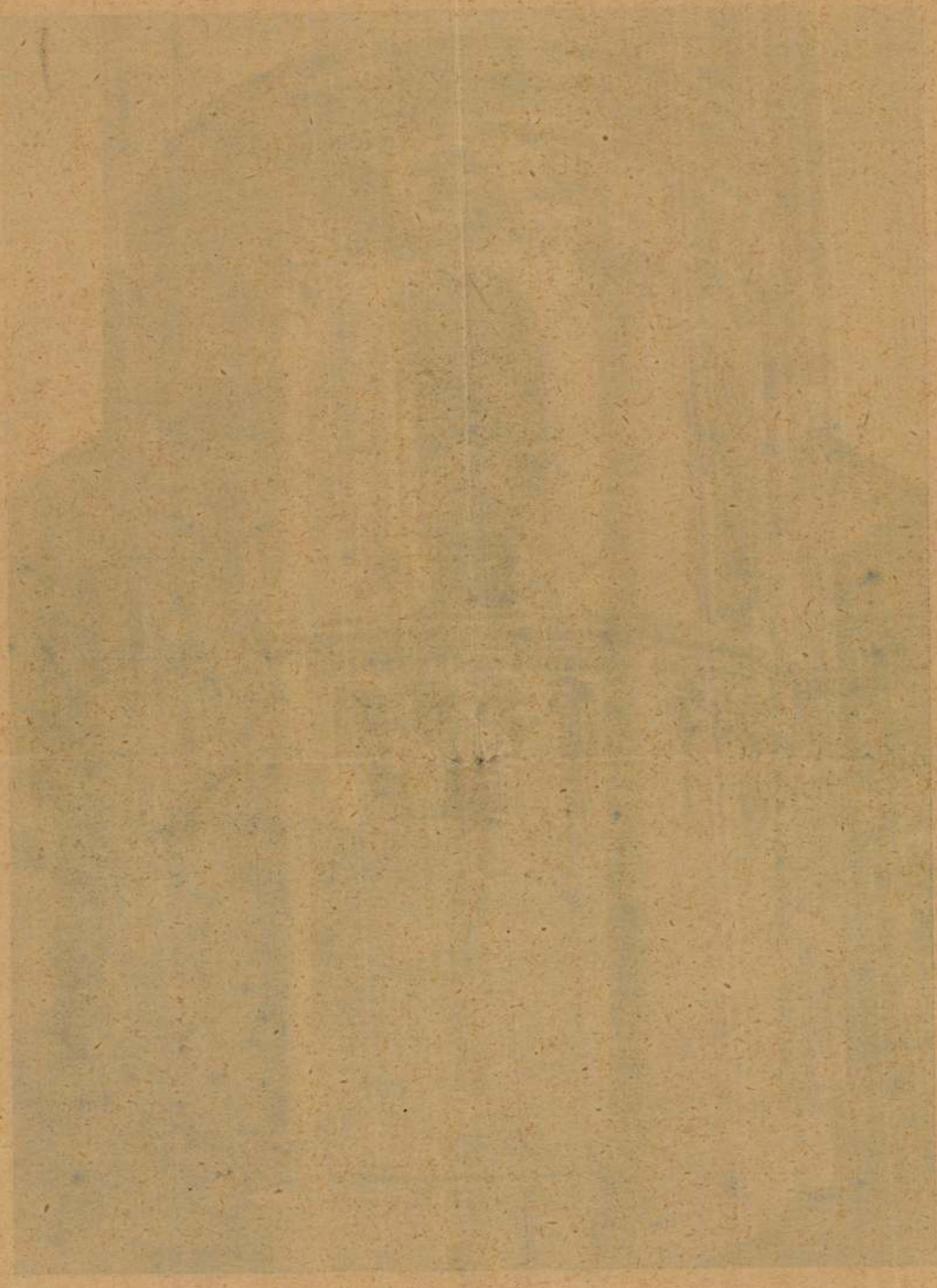

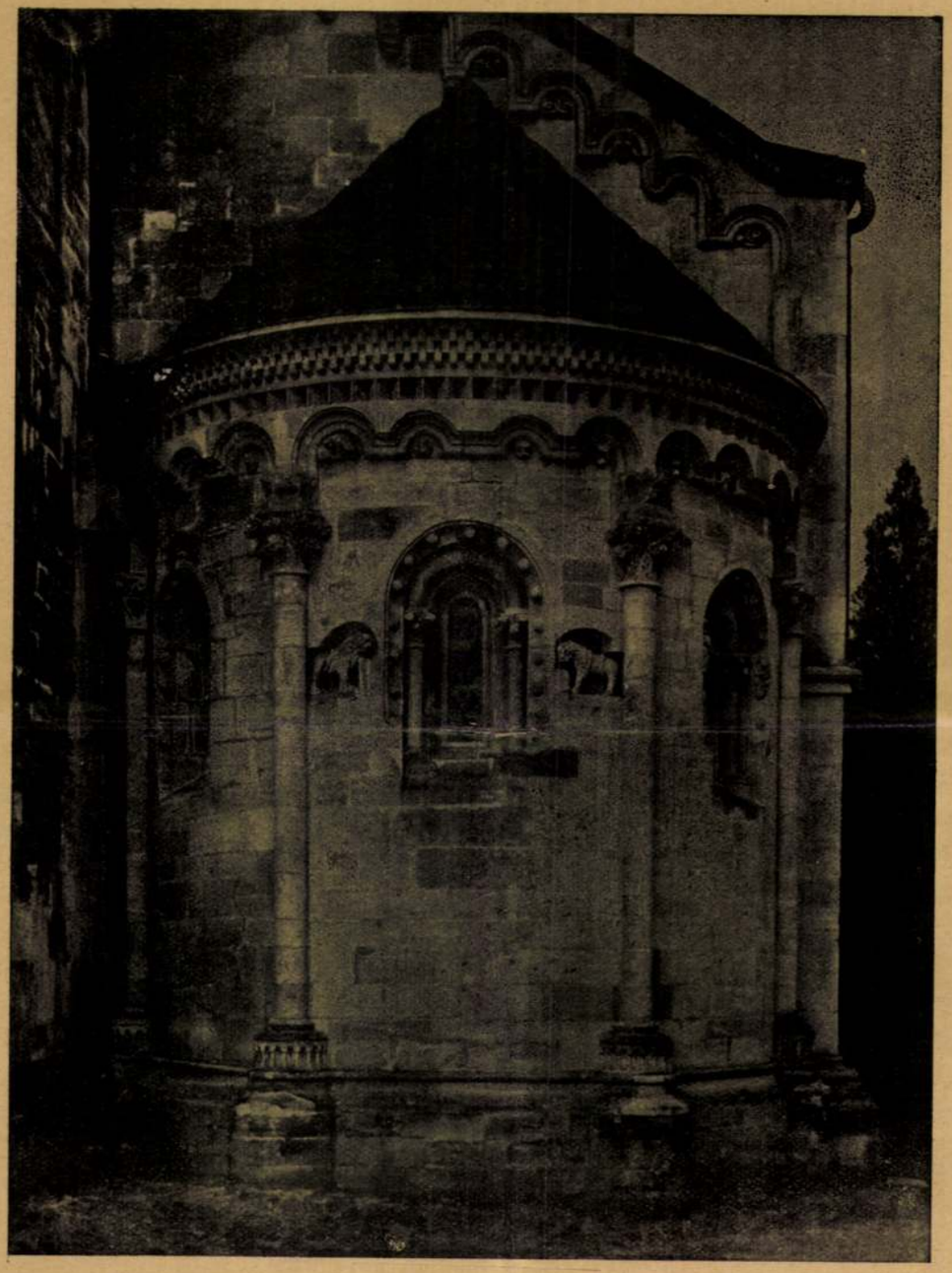

JÁK

ÉSZAKI MELLÉKAPSZIS

Ják

Jákó

HORVÁTH Szilárd: Szárnyasoltár Jákon :Szenzációs lelet. = Magyar Hirlap, 24.évf. 140.sz. 1991. junius 17. 4.p.

Az 1705-ből származó barokk oltár restaurálása közben eredeti 1400-körüli oltár került elő a festék alól

Zsoltárfordítás a kódexek korában. Bp., 1903.
ULYSSE, Repertorium hymnologicum. 1–6. tom. Louvain, 920.
rásai: ItK. VI (1896.) 199–203, 377–9, 498–500.
ABA, A „Magyar Codexek" elnevezésű gyűjtemény (K31–TA Könyvtára Kézirattárának katalógusai 5. Bp., 1973.
, Észrevételek. Kézirat, 35 l. MTA Könyvtárának Kézirattára yelvtud. 8-r. 1. sz. Kiadva: Régi magyar nyelvemlékek II. Buda, –10.
GÁBOR, [Bevezető]: Régi magyar nyelvemlékek II. Buda, –XXVIII.
F, A középkori magyar himnuszköltészet. Kolozsvár, 1910.
LICIÁN, Kinizsiné Magyar Benigna imádságos könyvei: Békefi-, 1912.
LICIÁN, A középkori magyar pálos-rend és nyelvemlékei. (Fes-s Czech-kódex.) Pécs, 1916.
ae. Nürnberg, 1520.

AZ ORSZÁGOS MŰEMLÉKVÉDELMI HIVATAL
ÉS AZ ÁLLAMI MŰEMLÉKHELYREÁLLÍTÁSI
ÉS RESTAURÁLÁSI KÖZPONT TISZTELETTEL MEGHÍVJA A

JÁKI APOSTOLSZOBROK

KUTATÁS – RESTAURÁLÁS

CÍMŰ KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓJÁRA
1996. DECEMBER 13-ÁN PÉNTEKEN 15.00 ÓRÁRA.

MEGNYITJA:
KALMÁR PÉTER
AZ OMVH ELNÖKE

BEVEZETŐT MOND:
TÓTH SÁNDOR
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

H. SALLAY MARIANNE
AZ OMVH TUDOMÁNYOS FŐOSZTÁLY NY. VEZETŐJE

KÖZREMŰKÖDIK:
A JÁKI GREGORIÁN KÓRUS SABJÁN EDIT
VEZETÉSÉVEL

MEGTEKINTHETŐ
1997. MÁRCIUS 16-IG NAPONTA 10–17 ÓRÁIG
AZ ORSZÁGOS MŰEMLÉKVÉDELMI HIVATAL
(BUDAPEST, I. TÁNCSICS M. UTCA 1.) AULÁJÁBAN.

Meghívó

Jáki Apostolszobrok

JAKAB, kőmüves

Egy másik feljegyzés 1614 után Sárvárott: KRISTÓF, JAKAB és MIKLOS kőmüvesek fizetésével foglalkozik. Ez csak a "C" szárny B-felé eső I-II. helyiségének az épitése lehetett. 246.old. 225.jegy

TÓTH MELINDA: A sárvári vár épitéstörténete 193.old

VARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 1966-1970. 4.sz. Szombathely, 1972

KÉSCSINÁLÓ JAKAB

Emlitve:.-44.-1664.VII.2 Késcsináló Jakab hitet tesz tizenegyed fél mázsa réz ügyében,melyet eladott Proczher Bálintnak. 29.old.

SZÁSZ PÁL: Adatok a nagybányai pénzverő alkalmazottairól 1530-1660 25.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY,LVI-LVII.évf. 1957-1958. Akad.Kiadó,Bpest. 1958

JAKAP MESTER, építőmester

Nádasdy Nádor bécsi házának építését 1559-ben ,Jakap mester munkáját Santho-talán "Sánta"-Francysco-val vizsgáltatják fölül/ez a korábban említett Francesco mesterrel lehet azonos;neve talán nem Szántó,hanem Sarzo.v.ö. pl.említését 1562-ben a pozsonyi várban.218.old. 87.jegy

TÓTH MELINDA: A sarvari var építéstörténete 193.old

SAVARIA, A Vas Megyei Muzeumok Értesitője, 1966-1970. 4.sz. Szombathely, 1972

JAKAB MESTER, épitomester

Nadasdy nador bécsi hazanak épitésekor 1560.szept.17.-iki levél szerint már javarészben belső asztalosmunkak készültek,azonban "Jakab mester az rakasaval is procedal". 218.old. 87.jegy.

TÓTH MELINDA: A sarvari var épitéstörténete 193.old

SAVARIA. A Vas megyei Múzeumok értesitője, 1966-1970. 4.sz. Szombathely, 1972

JAKAP MESTER, építőmester

Nadasdy nádor építkezésénél sokszor szereplő Jacomo Pocallo nevü"pallérja",talán azonos a később is sokszor magyarul emlegetett "Jakap mesterrel".218.old. 85.jegy

TÓTH MELINDA: A sárvári vár építéstörténete 193.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 1966-1970. 4.sz. Szombathely, 1972

Jakab

asztalos fiáter 1728-ban az egri Kossuth
L. u. 14 sz. ferences rendházban dolgozik.

Voit Pál stb.: Hevesmegye műemlékei II.

Magyarország műemlékei topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

364 P

M.D.K.

Jakab, asztalos

(Jacob Tÿsseler, Tÿsmacher, Dÿsmacher)

neve 1478 és 1513 között gyakorta
tér vissza a nagyszebeni adójegyzé-
kekben: az 1500 évi feljegyzés két
Jakab asztalost is említ.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai
Akadémiai Kiadó, Bp.1967 59. old.

M.D.K.

Jakab, festő

1462-ben Szandecen helt levelében egy faragott képről ír Bártfa városának, 1464-ben valamiféle szobornak Krakkóból Bártfára való szállításáról, majd 1466-ban Lőcséről értesíti a várost i pünkösd táján érkezik és 7-8 forintot kér kölcsön, hogy Krakkóban festéket vezessen. Neve a Krakkói forrásokban már 1443-ban is előfordul.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország faszobrai

Akadémiai Kiadó, Bp.1967. 54. old.

Jakab mester, festő. (Magister Jacobus pictor Regie Maiestatis). II. Lajos király udvari festője volt. Egyetlen művét sem ismerjük, s nevét is csupán Thurzó Elek, II. Lajos kincstárnokának számadási könyve mentette meg az enyészettől. A számadási könyvben feljegyzett adatok az 1525-ik évre szólnak.[1])

---

1) Fraknói Vilmos: A számadási könyvek műtörténelmi jelentősége. Archaeol. Ért. 1876. évf. X. k. 167. l. — Fraknói Vilmos Thurzó Elek számadási könyvéről. Archaeologiai Közlemények. V. köt. 3. füzet 54-55. l. — Szilágyi István: Adalékok a magyarországi képzőművészek névsorához. Történelmi tár. 1880. 161. l.

Jakab 1525

festő 87, 126, 199. l.

János 1525.

festő 97. l.

II. Lajos udvarában

erod

Fraknói Vilmos:

II. Lajos király számadási könyvei 1525. jan. 12 – jul. 16. Magyar Tort Tár. 1877.

lapszámok fent

Jakab

II. Lajos udvara
festője.

l.

Fógel József dr.

II. Lajos udvartartása.
1516–1526. Bp.
1917. 85. l.

által ugyanazon idő alatt ez

A sommás végzés i

bélyegj egyvan a kereset I-ső

Szegeden, 1912. évi

mint váltóbíróság. Dr. Lande

A k i a d m á n y

Magister Jacobus pictor Regie Maiestatis

II. Lajos kiestárnokának Thurzó Elektnek 1525. jan 11. pil. 15. tegyédő számadási könyvében fordul elő. M. N. Mus.

Letisztázva

Fraknói Vilmos. A számadási könyvek műtörténelmi jelentősége. Arch. Ért 1876. X. 107 l.

Jakab udvari
Jestö

1525. Kiraly Ná-
madaskiynek

Cred

DÉNB 1541

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Jakob, a kiráj festoje

XVI sz.

wod

Frlaj 54. l.
55

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vagy
aláírás

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Jakab mester festő

1525. II. Lajos király udvari művésze. Említés van róla téve az Arch. Közlemények X. köt. 3 füz. az 54. 55. lapokon. Közlötte Fraknói Vilmos 1/

Letisztázva

Kilágyi István: Adalékok a magyarországi képzőművészek nevszorához. ~~Arch.~~ Tört. Tár, 1880. 161. l.

M. kir. állampenztár Szegzárd
Érk. 1904 JUN. 3.
5432

2600
300
2900
3.83.6 2
22.98

21
23
2

69

Jakab

udvari festő

1526

Janos udvari festő
iven.

Csontosi 1917

Jarab

festo

Buda 1525

Irod

Fos 589

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
alái

8. sorsz. Műhelyi minta. -

Jakab Jestő:

XVI. század

II. Lajos kiváj szolgálatában

irod

Dv. 379. l

reálliskola igazgatóságától.

esitő.

..... *osztályu tanuló a*

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... *hó*.....

osztályfő.

Imre Szeged.

Jakab

II. Lajos udvari festője

Lod

FV 396. f.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Jakab festő

II Lajos kora

l.

Hoffmann Körepkori

51. l.

Jakab MDK

II. Lajos udvari számadásaiból ismert festő

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp. 1955. 14o. l.

XVIII. sz. — Humpen mit Zinndec
in der einen Gebäudeansicht. Deutsc

740. NAGY KUPA, ónfedővel, fajánsz, te
mit Zinndeckel, Fayence, auf der Sti

741. OVÁLIS KIS LEVESESTÁL, fajár
téssel. Holics, XVIII. sz. — Kleine
dekor in strassburger Manier. Holics,

742. KORSÓ, fajánsz, testén elől Madon
1787. — Krug, Fayence, auf der Stirn
Joseph. Alvinc, 1787.

743. CÉHKORSÓ, népies fajánsz, molná
volkstümliche Fayence. Ungarisch, 1

himzésü köpennyel. 1842. — Grosses Glas, mit Perldekor,

„Schwarzlot" festésü páros kinai jelenettel. Cseh, XIX. sz.
hwarzlotmalerei. Böhmisch, XIX. Jh.

g, oldalán beköszörülve Krisztus, két király és egy püspök
ige Flasche, Glas, mit eingeschnittener Christusfigur, zwei
h, XVII. Jh.

szinben arany disszel és felirattal. Cseh, 1825 k. — Hyalith-
r und Aufschrift. Böhmisch, um 1825.

én beköszörülve szőlőindák közt gyermekalakok. Német,
n Leibung zwischen Weinranken Kinderfiguren. Deutsch,

es testén beköszörülve asztalnál ülő férfi nőalakkal. Cseh,
lindrisch, auf der Wandung Mann und Frau bei Tisch

ét magyar viseletü férfialak „Éljen a barátság" felirattal.
dung zwei Figuren in ungarischer Tracht und Aufschrift.

orokokó diszitéssel. Cseh, 1840 k. — Blumenvase, blaues
kor. Böhmisch, um 1840.

Jakab mester, festő

II. Lajos számadásai 1525-ben

Őt alkalomnul említi, címeres levelek

miniaturáin is dolgozott

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp. 1975.

142. old.

Jakab fertő

II. Lajos Király

Wolgábitában

Fraknói Vilmos:

Műtörténelmi adalékok II. Lajos Királynak 1525-ik évi udvari számadásaiból. Arch. Közl. 1876. X. k. 3. f. 54. 55. l.

TURES
ART BRONZES)

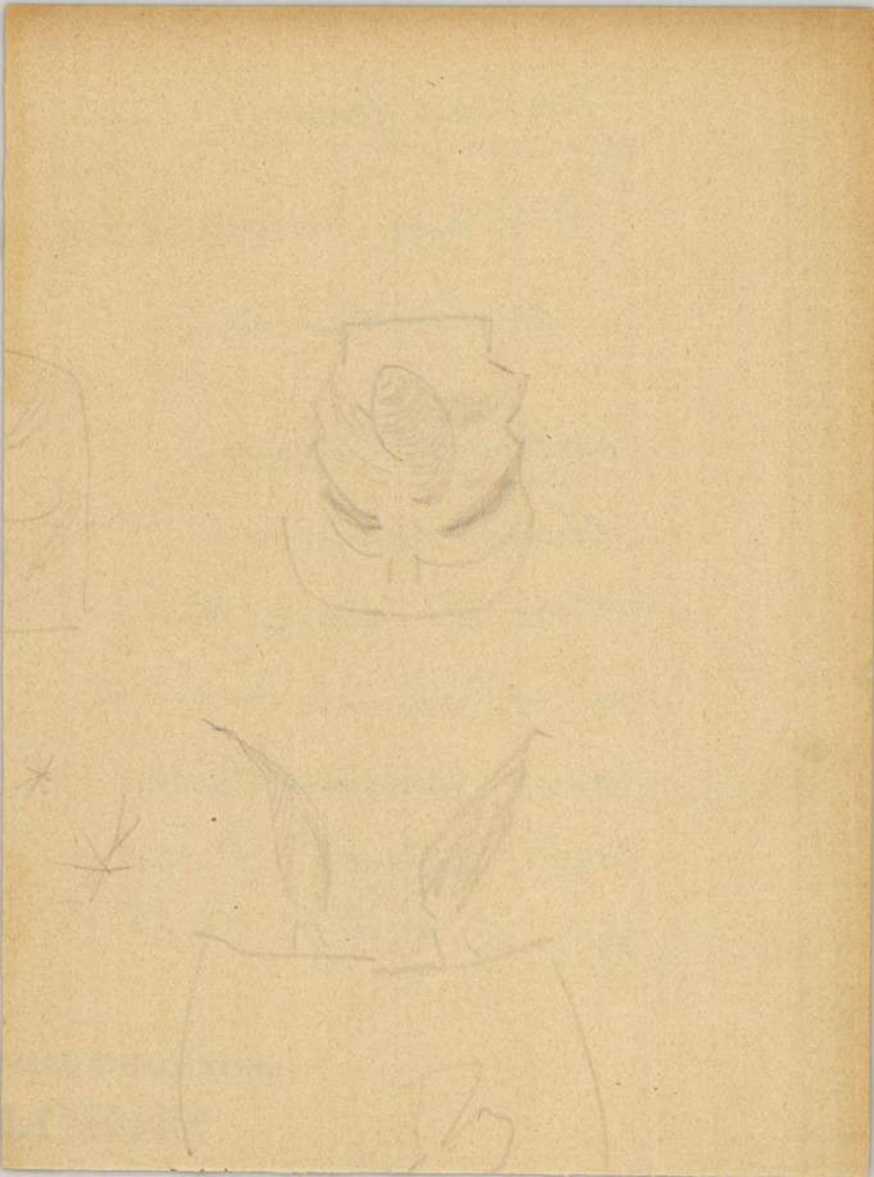

MINIATORI UNGHERESI

NEL DICTIONNAIRE DES MINIATURISTES

Sulla fine del 1940, l'editore milanese Ulrico Hoepli pubblicava un'opera di grandissima importanza per i bibliotecari, gli studiosi di codici, gli storici dell'arte ed i bibliofili : il *Dictionnaire des Miniaturistes du Moyen Age de la Renaissance dans les différentes contrées de l'Europe* (con CXXXII tavole, delle quali VI a colori). L'autore dell'opera, Erardo Aeschlimann ha voluto affrontare una fatica invero non lieve : raccogliere e registrare i nomi e l'attività dei miniatori d'Europa. Il compito appare invero inassolvibile. Nel penultimo decennio del secolo scorso, era apparsa a Londra (1887—1889) la poderosa opera in tre volumi di G. W. Bradley, intitolata *Dictionary of Miniaturistes, Illuminators, Calligraphers and Copysts*. E da allora nessuno si era più cimentato con un lavoro di questo genere. Di fronte all'inglese Bradley, l'Aeschlimann ha tentato di semplificare, sotto un certo punto di vista, il lavoro, limitando le sue ricerche ai soli miniatori. Ma il vantaggio che ne ha ricavato non è stato, invero, grande. Dall'ultimo decennio dello scorso secolo in poi, gli studi sulla miniatura dei codici hanno fatto enormi progressi, e la letteratura relativa si è arricchita di molti nomi nuovi e di molte opere finora sconosciute. Tuttavia il materiale di molte biblioteche non è stato ancora studiato, e passerà ancora molto tempo prima di poter affermare che conosciamo tutti i miniatori del medioevo e del rinascimento. Il grande scienziato e bibliografo francese, Seymour de Ricci sta preparando da decenni il suo incomparabile catalogo ragionato dei codici di tutto il mondo nel quale egli ha già registrato, divisi secondo luogo di provenienza, autori, copisti e miniatori, i codici custoditi nelle biblioteche americane, francesi, inglesi ed italiane.

Di fronte all'ottimo Aeschlimann, lo scopo della critica non è certamente quello di recensire e di lodare la sua opera, la quale, invero, non ha bisogno di venire lodata, portando la lode già in se stessa. Il nostro scopo è di vedere cosa e quanto manchi a quell'opera, esaminandola dal punto di vista della miniatura ungherese, tanto più che l'autore stesso sa perfettamente che la sua opera non può essere perfetta e completa. Scrive, infatti, l'Aeschlimann nella Prefazione di contare già fin d'ora sulla collaborazione di tutti coloro che si dedicano allo studio

dei codici miniati perché contribuiscano colle loro indicazioni e coi loro consigli a completare ed arricchire le biografie del Dictionnaire per il Supplemento che necessariamente dovrà seguire al grosso volume apparso ora.

Nelle pagine che seguono noi ci proponiamo perciò di offrire il nostro contributo al fine di completare il materiale ungherese del Dictionnaire, che, in verità, appare molto lacunoso. Tra i miniatori forestieri attivi in Ungheria il Dictionnaire registra Francesco de Castello, Giovanni Antonio Cattaneo, Francesco Rosselli, Felix Ragusanus e Giulio Clovio; ma — come vedremo — le notizie relative ad alcuni di essi sono deficenti ed avremo agio di completarle. Gli altri miniatori, quelli propriamente ungheresi, sono rappresentati da quattro nomi soli, che non sono poi i più importanti: PÁL (Paolo) GARAY, HEINRICH (Arrigo) HALBGEWACHSEN, JANUSCH (János, Giovanni) DYACK e PAULUS DE WACIA. BÁLINT (Valentino) GOBIL, ad onta del nome caratteristicamente ungherese, è registrato tra i miniatori slovacchi. La lacunosità del Dizionario nei riguardi dell'Ungheria prova un'altra volta che la letteratura straniera continua ad ignorare le pubblicazioni ungheresi. Tale deplorevole circostanza è confermata anche dal seguente fatto: il *Bullettin de la Société française de reproduction de manuscrits a peintures*, redatto dall'ottimo specialista per la miniatura, Comte A. de Laborde, si industria di offrire ogni anno una completa bibliografia della materia, dove non manca certamente il materiale dei paesi più esotici ma dove invano cercheremmo le pubblicazioni apparse in Ungheria. La colpa di questa mancanza non è certamente del Bollettino e del suo redattore, ma anzitutto nostra. Nel passato abbiamo trascurato di approfondire i rapporti scientifici coll'estero, e se qualche nostra pubblicazione riusciva a varcare i nostri confini, gli studiosi forestieri non se ne potevano servire per l'ostacolo quasi insormontabile della lingua.

Nelle burrascose vicende della storia, poche nazioni lamentano tanta distruzione di opere d'arte come la nazione ungherese. Ne segue che le difficoltà che gli studiosi devono affrontare e superare non sono in alcun paese tanto gravi come da noi in Ungheria. I monumenti che stanno a nostra disposizione sono per lo più manchevoli e frammentari, per cui siamo costretti a ricostruire il passato sui pochi dati laconici, spesso ambigui, sempre frammentari di cui disponiamo. Particolarmente difficile è la situazione sul piano della miniatura. Pochissimi sono i monu-

menti scritti, specialmente per il basso medioevo. «Le ricerche sui codici e sulla miniatura ungherese del medioevo non sono state eseguite ancora abbastanza sistematicamente — avverte Tiberio Gerevich — ; siamo ben lungi dal conoscere un materiale sufficente per poterci formare una chiara idea di quella che fu la miniatura ungherese nel medioevo, o per poterne scrivere la storia e lo sviluppo di stile. Nemmeno si è proceduto ancora a compilare il catalogo dei codici e dei manoscritti miniati esistenti nelle biblioteche e nei monasteri del regno d'Ungheria, e di quelli custoditi all'estero, ma eseguiti in Ungheria. Grande è l'incertezza e rilevante la mancanza di materiale specialmente per le miniature più antiche, dell'epoca romanica. Dovremo ancora ricercare, scoprire, definire ed elaborare gran parte del materiale. Chissà quanti codici esemplati e miniati in Ungheria si celano — sia nelle biblioteche nostre che in quelle dell'estero — sotto nomi e sotto attribuzioni false e forestiere...».[1]

Nello studio dei codici miniati, siamo rimasti — purtroppo — molto indietro ; e dire, che sulla fine dello scorso secolo ci trovavamo addirittura all'avanguardia. Lo studio dei codici si afferma vigoroso da noi nella seconda metà del sec. XIX. Si distinguono in questo campo di studi — accanto al vescovo Arnaldo Ipolyi, al canonico Ferdinando Knauz, all'archeologo Francesco Pulszky ed allo storico Eugenio Ábel — il vescovo Guglielmo Fraknói,[2] storico insigne, poi Floriano Rómer[3] e Giovanni Csontosi. Mons. Guglielmo Fraknói inizia nel 1876 la prima rivista bibliografica ungherese, la *Magyar Könyvszemle*, tuttora viva, la quale offre larga ospitalità agli studiosi dei codici e delle miniature ungheresi. Giovanni Csontosi[4] è il nostro primo studioso di codici, specializzatosi in quella materia. Egli studia con rigoroso sistema le biblioteche dell'estero seguendovi le tracce dei codici ungheresi, e molti rintracciandone. Dobbiamo al Csontosi il primo elenco di amanuensi e miniatori ungheresi, che nel 1880 comprendeva già ottanta nomi. Nel 1877, dopo la guerra di Crimea, il sultano Abdul Hamid II dona alla nazione ungherese trentacinque codici che figuravano nel bottino fatto dai turchi nella presa di Buda, nel 1541. Cinquant'anni più tardi, nel 1927, Benito Mussolini restituisce alla nazione i due famosi codici corvini di Modena che l'Ungheria aveva ceduto all'Italia in esecuzione del trattato di pace del Trianon. Nel 1933, in forza dell'accordo di Venezia, l'Ungheria ottiene dall'Austria la restituzione di trentatré codici, tra i quali ben sedici codici corvini. Il rimpatrio dei 35

codici custoditi nel serraglio del sultano, acuisce l'interesse ed è stimolo a nuove ricerche. Così, nel 1882, il Museo ungherese delle arti decorative organizza una importante mostra del libro che oltre ai codici nazionali presenta un buon numero di manoscritti di interesse ungherese custoditi nelle biblioteche dell'estero. Il catalogo della mostra, scritto da Giovanni Csontosi, Francesco Pulszky ed altri competenti,[5] costituisce tuttora una fonte preziosa ed indispensabile per gli studiosi della materia.

Ma nell'ultimo decennio del secolo scorso lo studio dei codici improvvisamente illanguidisce. Sul principio del nostro secolo, e precisamente nel 1904, viene iniziata a Vienna la pubblicazione del *Beschreibendes Verzeichnis der illuminierten Handschriften in Österreich* che si propone di elaborare col sistema descrittivo i manoscritti miniati delle biblioteche austriache, e che rimane per molto tempo unico del genere. Sempre sull'inizio del secolo scorso viene iniziata la pubblicazione topografica dei codici e manoscritti miniati, esistenti nelle biblioteche della Boemia coll'opera *Topographie der Historischen und Kunst-Denkmale im Königreiche Böhmen*; la serie viene inaugurata col volume — pubblicato nel 1904 — che studia il materiale della biblioteca della cattedrale di Praga. In Ungheria, viceversa, si lamenta un regresso negli studi e nelle ricerche relative ai codici ungheresi : infatti, fino ad oggi non è stato pubblicato ancora l'atteso catalogo topografico dei codici esistenti nelle biblioteche ungheresi. Una delle cause di tale lacuna è che l'ottimo Giovanni Csontosi fu costretto da circostanze estrinseche ad abbandonare le sue ricerche per cui non poté educare discepoli che continuassero la sua opera.

In seguito, Tiberio Gerevich fissa nuovi punti di vista nello studio della miniatura ungherese ;[6] egli non studia i codici dal punto di vista bibliografico, bensì inserisce la miniatura ungherese nel complesso organico della storia dell'arte nostra. (Già molto prima, il Gerevich si era occupato dei rapporti intercorrenti tra pittura e miniatura in un saggio sul Trecento bolognese, apparso sulla *Rassegna d'arte*). I punti di vista fissati dal Gerevich danno nuova spinta alle ricerche che sembravano languire. Siamo, così, debitori di molti importanti accertamenti e di notevoli risultati alle ricerche di André de Hevesy,[7] tanto per ricordare uno dei nostri studiosi più moderni : infatti, *La Bibliothèque du Roi Matthias Corvin*, edita dalla *Société française de reproductions de manuscrits a peintures*, è la prima opera scientifica che tratti

degnamente della celebre biblioteca del Corvino. Questo lavoro è seguito ben presto da *La Biblioteca Corvina*, volume riccamente illustrato, apparso anche in lingua italiana, redatto da Alberto Berzeviczy, Francesco Kollányi e Tiberio Gerevich. Un serio contributo agli studi sui codici ungheresi è costituito, sin dalla metà del terzo decennio del nostro secolo, dall'attività scientifica di Edith Hoffmann,[8] la quale si è dedicata particolarmente allo studio dei codici corvini o corviniani. La Hoffmann ha anche affrontato l'ardua impresa di studiare i manoscritti della Biblioteca Széchényi, e di illustrare in un volume le vicende degli antichi bibliofili ungheresi. La intensa attività svolta dalla Hoffmann ha giovato a colmare in parte le lacune del passato. A questo punto dobbiamo ricordare anche i nostri storici del libro e delle biblioteche: Florio Banfi, Giuseppe Fitz, Astrik Gábriel, Paolo Gulyás, Policarpo Radó ed Elemér Varju, le ricerche dei quali non riguardano, invero, la storia delle arti, ma pur tuttavia hanno arricchito di molte preziose notizie la letteratura scientifica dei codici e dei manoscritti miniati. L'autrice, poi, di queste pagine ha illustrato una parte dei codici della Biblioteca universitaria di Budapest e di quella vescovile di Pécs, ed ha curato per il volume *Esztergomi Topográfia* — di cui è prossima la pubblicazione — la descrizione topografica del materiale posseduto dalla biblioteca della cattedrale di Esztergom.[9]

*

Per i tempi più antichi ci sono rimasti unicamente codici miniati di maestri anonimi. In generale, è raro il caso che il miniatore ricordi il proprio nome nel codice da lui ornato. Tuttavia avviene spesso che i lavori di miniatori sconosciuti ed anonimi rivestano nella storia della miniatura un'importanza ben maggiore dei codici segnati. Ciò vale specialmente per la storia della miniatura ungherese. Infatti, ignoriamo il nome dei miniatori dei codici ungheresi più importanti e significativi. Occupandoci noi del Dictionnaire — che ci dà appunto un elenco di nomi — non avrebbe senso se volessimo insistere sui molti codici ungheresi non segnati. Faremo un'eccezione soltanto per alcuni codici che hanno una speciale importanza per la miniatura ungherese e che sono tra le creazioni più splendide dell'arte ungherese, e tratteremo, p. e., dell'anonimo maestro della *Cronaca illustrata*, del miniatore dei codici Erdődy-Bakócz, ecc. Viceversa, trascureremo i nomi dei miniatori, che non furono in realtà altro che

copisti o calligrafi, o la cui attività di miniatori non risulta sufficentemente attestata.

Il primo miniatore del sec. XIV, di cui ci sia stato conservato il nome, è il certosino KONRÁD (Corrado),[10] priore del convento di Menedékszirt nel comitato di Szepes, il quale dipingeva e disegnava magnificamente. Questo Corrado illuminò, negli anni 1307—1310, due messali, un graduale, un breviario, ecc., oggi tutti perduti. Durante il regno di Luigi il Grande angioino (1342—1382) ci imbattiamo già in parecchi miniatori ungheresi. MIKLÓS (Niccolò) MEGGYESI — figlio del pittore reale, maestro Herthul — è il miniatore e pittore di stemmi favorito di Luigi il Grande ; nessuna sua opera è giunta a noi. Il suo nome ricorre in documenti del 1352 e del 1356. È stata affacciata l'ipotesi che questo Niccolò fosse identico al miniatore della *Cronaca illustrata*,[11] ma manca al riguardo qualsiasi prova positiva. La *Cronaca illustrata* — ceduta nel 1933 dalla Biblioteca nazionale di Vienna a quella Széchényi di Budapest — contiene la cronaca di Marco Kálti, ed è una delle creazioni più magnifiche e complete dell'epoca di Luigi il Grande.[12] Ignoriamo il nome del suo maestro. La decorazione e le 139 miniature della Cronaca — che non hanno l'eguale nella storia della miniatura ungherese — sono state eseguite prima del novembre 1370, cioè immediatamente prima dell'incoronazione di Luigi il Grande a re di Polonia. L'anonimo miniatore della Cronaca riflette la vita cavalleresca che allietava la corte del re, il mondo delle sue vittorie militari, delle sue spedizioni fortunate. Egli narra gli avvenimenti della storia ungherese in un linguaggio facile e colorito, indugiandosi sui più svariati particolari delle scene di battaglia, aiutato dalla sua brillante fantasia e dall'impeto epico. Le miniature della Cronaca illustrata presuppongono necessariamente la conoscenza di quelle di anteriori codici francesi ed italiani di argomento profano e storico. Il maestro della Cronaca riflette — è vero — singole note stilari delle principali scuole di miniatura del Trecento italiano ; tuttavia le domina imprimendovi il segno della forza creativa della sua individualità. Le miniature della Cronaca illustrata non sono per nulla inferiori alle migliori creazioni della miniatura italiana dell'epoca ; anzi, sotto molti aspetti, il loro autore ci appare come un precursore, anticipando l'arte di molti suoi contemporanei. La composizione delle scene di battaglia tanto movimentate, il modo di inserire i quadri storici nel paesaggio, la loquacità, l'impeto narrativo del miniatore non hanno l'eguale

nella miniatura italiana contemporanea. La Cronaca illustrata è una delle manifestazioni artistiche ungheresi più perfette e più espressive. Conosciamo ancora un'opera dell'anonimo miniatore della Cronaca illustrata, e precisamente il frontispizio del *Secretum Secretorum* di Aristotele, posseduto oggi dalla Biblioteca Bodleiana di Oxford, e destinato esso pure alla biblioteca di Luigi il Grande.

Per l'epoca di Luigi il Grande vi è ancora un miniatore del quale ci è rimasto il nome ed una opera pregevole. Si tratta di HENRIK (Arrigo) STEPHANI, pievano di Csukárd, originario dalla Vestfalia.[13] Egli approntò, nel 1377, per il canonico custode di Pozsony, Giovanni Imrefia un messale, come risulta dall'annotazione che si legge nel codice conservato oggi nella Biblioteca Batthyány di Gyulafehérvár: «Finitus est iste liber per manus Heinrici dicti Stephani de Westfalia plebani in Schukaria cum scriptura illuminatura ligatura Anno domini MCCCLXXVII». Da un'altra annotazione risulta poi che il codice venne eseguito per il canonico János Imrefia. Lo stile del pievano di Csukárd è eclettico, risultando composto di uno strano miscuglio di elementi italiani, francesi e tedeschi. È interessante rilevare che le decorazioni del codice vennero arricchite e ridipinte circa cent'anni più tardi, sulla fine del penultimo decennio del Quattrocento, da un ottimo miniatore al servizio del canonico di Pozsony, Giovanni Han.

Ben più numerosi sono i codici miniati dell'epoca del re e imperatore Sigismondo di Lussemburgo (1387—1437) e conseguentemente conosciamo, per quell'epoca, più nomi di miniatori. La miniatura dell'epoca di Sigismondo non è stata studiata ancora sufficentemente; tuttavia, i risultati delle ricerche lasciano supporre un alto livello artistico ed una larga diffusione della miniatura. I monumenti ungheresi rimastici sono, in maggioranza prodotti provinciali; la parte che la corte di Buda dovette avere nello sviluppo della miniatura ungherese non è ancora chiarita; altrettanto dicasi per i rapporti fra la miniatura ungherese e quel Martinus Opifex che lavorava per Sigismondo, fra essa e i miniatori dei re Alberto e Ladislao V, per tacere, infine, dei suoi rapporti colla miniatura austriaca. Una delle prime manifestazioni dell'indirizzo naturalistico, tanto caratteristico per l'epoca di Sigismondo, ci è dato riconoscere nel Messale di Esztergom, eseguito nel 1394 dal miniatore LÁSZLÓ (Ladislao) MISKOLCZI,[14] e posseduto oggi dalla biblioteca arcivescovile di Eger: «Explicit liber Missalis, per manus Ladislai de Miskolch, Anno Domini

Millesimo CCC et nonagesimo IV». Il Calvario, che ricopre tutto un foglio del codice, è uno dei migliori prodotti della miniatura ungherese.

Nel 1394, lo studente di Esztergom, TAMÁS (Tommaso) TEMLINUS[15] appronta con lo studente BERNÁT (Bernardo) una Bibbia, conservata oggi nella Biblioteca nazionale di Vienna: «Explicit prima pars sive medietas bibilie (sic!) scripta post secundam in vigilia beati Luce evangeliste. Utraque per Bernhardum incepta Per Temlinum veri finita in Castro Strigoniensi anno Domini MCCC Nonagesimo quarto». La Nazionale di Vienna possiede anche un altro codice del Temlinus, e precisamente il manoscritto del *Directorium iuris*. I due codici sono mutili, e soltanto poche tracce di miniatura rimangono a ricordarci lo splendore che dovevano avere un giorno.

Negli anni posti a cavaliere tra il Trecento ed il Quattrocento si afferma per originalità MIHÁLY (Michele) NAGYSZOMBATI, canonico di Pozsony.[16] I dati biografici che abbiamo di lui vanno dal 1381 al 1403. Sono noti due suoi manoscritti, ottimo lavoro della miniatura ungherese. Nella biblioteca del Capitolo di Pozsony vi è un Messale del 1403: «Iste liber est completus per manus domini Michaelis de Tyrnavia, canonici Posoniensis... sub Anno Domini Millesimo quadrigentesimo tertio». L'altro manoscritto, un Messale anch'esso, si trova nella Biblioteca Széchényi del Museo nazionale ungherese: «Explicit liber missalis de tempore et de sanctis per manus Michaelis de Tyrnstain...».

JÁNOS (Giovanni) VÁCI,[17] miniatore del vescovo di Vác, finisce, nel 1423, il codice contenente gli statuti della corporazione degli orafi di Vác, come risulta dalle annotazioni esistenti nel codice, posseduto dalla Biblioteca Széchényi del Museo nazionale ungherese di Budapest: «Anno domini millesimo quadrigentesimo vicesimo quinto henricus giesperger comparavit hunc librum ad honorem beatii eligii episcopi Scriptum in Wacia per johannem felicis memorie illuminatorem episcopi Waciensis», e «Scripsi iohannes in Wacia 4123 (!)» — annotazione che si legge nella decorazione marginale del frontispizio del codice, la iniziale del quale rappresenta Sant'Egidio, il santo protettore degli orafi.

PÉTER (Pietro) LIBETBÁNYAI MAGYAR[18] eseguisce, nel 1424, le decorazioni marginali di un codice posseduto dalla biblioteca di Lipsia: «Per manus Petri Ungari de Lebeta sub anno Domini Millesimo CCCC.XXIV; .....».Di questo Pietro Ungaro sono

noti altri due codici: un codice, oggi della Biblioteca statale di Berlino, finito nel 1424; ed un manoscritto del British Museum, eseguito nel 1426.

Lavorava in quell'epoca a Vienna il miniatore PÉTER (Pietro) KASSAI (Peter von Kaschau),[19] che compare — nel 1425 — quale teste innanzi al consiglio della città di Vienna. Non ci è nota alcuna sua opera.

Ottimo miniatore ungherese è BÁLINT (Valentino) GOBIL,[20] da Selmecbánya, che eseguisce, nel 1432, i Protocolli della sua città natale. Nel *Dictionnaire des miniaturistes* egli è registrato, a pag. 86, come «miniaturiste slovene, commis municipal en 1432 a Schemnitz». Selmecbánya ha appartenuto al Regno d'Ungheria fino al 1920, quando il Trattato del Trianon la ha assegnata arbitrariamente alla Cecoslovacchia; oggi la città fa parte della repubblica slovacca, protettorato della Germania. L'arte di Selmecbánya è stata sempre ungherese. Individuare un miniatore «slovacco» in Bálint Gobil è voler trarre per forza false deduzioni da una falsa impostazione politica. Infatti da noi in Ungheria non è esistita mai una miniatura slovacca. I protocolli della ungherese città di Selmecbánya sono stati illuminati da un miniatore ungherese locale. Il codice eseguito da Bálint Gobil si conserva tuttora a Selmecbánya, nell'archivio comunale. Sopra lo stemma, dipinto sull'ultimo foglio del codice, si legge: «Walentinus Gobil schemnicziensis fecit». La decorazione principale del codice è formata dal Calvario che orna tutto un foglio.

Con Valentino Gobil si chiude il periodo della miniatura ungherese dell'epoca di Sigismondo. Tuttavia, il *Dictionnaire des miniaturistes* fa menzione di HENRIK (Arrigo) HALBGEBACHSEN che nel 1430 finì un Messale, segnalato come disperso. Arrigo Halbgebachsen, oriundo da Regensburg,[21] — ricordato nel Dictionnaire come Heinrich Halbgewachsen — era rettore della scuola di Nagysink e copiò un codice, conservato oggi nella biblioteca del Museo Bruckenthal di Nagyszeben, come risulta dalla seguente annotazione: «Per manus Henrici Halbgebachsen de Ratispona oriundi pro tunc temporis regentem in Grozschenk, licet indigno sub anno incarnationis Dominy MCCCCXXX...». Il codice era esposto alla Mostra del Libro nel 1882, e secondo il Catalogo relativo, è ornato di iniziali calligrafiche rosse.

Dalla morte di Sigismondo (1437) fino all'avvento al trono di Mattia Corvino (1458) non incontriamo che nomi di copisti.

La bottega di miniatori che Mattia aveva fondato a Buda, crea una caratteristica arte rinascimentale ungherese, un'arte squisitamente nazionale che deriva dalla collaborazione di maestri forestieri e di maestri ungheresi. Il primo miniatore dell'epoca di Mattia Corvino, del quale ci sia noto il nome, è BLANDIUS, di cui peraltro non sappiamo altro che il nome. Nella famosa epistola a Pomponio Leto (1471), è il re stesso che fa il nome del miniatore: «Redditae sunt nobis litterae vestrae per Blandium miniatorem nostrum...».[22] Tra i miniatori della bottega di Buda, c'era anche FRANCESCO DE CASTELLO, del quale ci è rimasta una opera segnata. Il Dictionnaire tratta adeguatamente della sua attività a pag. 67. Erra però il Dictionnaire, assegnando a circa il 1465 il Breviario Kálmáncsehi, segnato col nome di Francesco de Castello. Domenico Kálmáncsehi è indicato nel codice come preposto di Székesfehérvár (Albareale), dignità che portò dal 1474 al 1481; ne deriva che il Breviario venne eseguito probabilmente subito dopo la creazione del Kálmáncsehi a preposto di Albareale, dunque dopo il 1474. Secondo il Dictionnaire, il Breviario si troverebbe attualmente nell'antiquariato; mentre invece è noto che venne acquistato nel 1939 dalla Biblioteca Széchényi del Museo nazionale ungherese di Budapest, dopoché il convento di Lambach lo aveva effettivamente venduto ad un antiquario.

Il miniatore migliore, dominante, della bottega di Buda è FELICE PETANZIO RAGUSINO. L'identificazione di Felice Petanzio, cancelliere della città di Segna, scrittore e diplomatico, col miniatore Felix Ragusanus è merito delle più recenti ricerche scientifiche.[23] Felice Ragusano è registrato nel Dictionnaire sotto il nome di Felix Pliancus de Ragusa (p. 157), attivo a Buda, nella corte di Mattia Corvino, sull'inizio del sec. XVI. (Essendo Mattia Corvino morto nel 1490, si tratta evidentemente di una svista perché sull'inizio del Cinquecento regnava in Ungheria Vladislao II). Felice Petanzio Ragusino fu per circa quattro decenni il miniatore capo e il prefetto della bottega di Buda. Venne a Buda ancora giovane, circa il 1470, e rimase a capo della bottega budense anche dopo la morte di Mattia Corvino, sotto il regno di Vladislao II. L'anno della sua morte va messo tra il 1513 ed il 1522, ma probabilmente morì prima di Vladislao II (1516). I suoi scritti vennero pubblicati anche per le stampe. Soleva miniare egli stesso i codici che contenevano le sue opere letterarie e politiche. In base allo stile delle miniature di tali codici, non ci riesce difficile identificare in Felice Ragusino il miniatore, sinora anonimo, del

codice Cassianus. Lavoravano sotto la sua direzione ben trenta tra copisti e miniatori ; la decorazione dei codici avveniva secondo le sue direttive. Sono lavoro suo : il Pontificale Filipecz della Biblioteca della Cattedrale di Esztergom, il Trapezuntius della Biblioteca Széchényi del Museo nazionale ungherese di Budapest, il Ptolomaeus della Biblioteca nazionale di Vienna, il Cassianus della Biblioteca nazionale di Parigi, il rotulo Petancius della Biblioteca Széchényi di Budapest, la Historia Turcica della Biblioteca comunale di Norimberga.[24] Le miniature del Cassianus della Nazionale di Parigi erano state attribuite finora, senza fondamento alcuno, a GIOVANNI ANTONIO CATTANEO, abbate di Madocsa. Questi figura tre volte nel Dictionnaire : come «Madocsa (Madotscha), abbé de. Il travaillà en 1494 pour Mathias Corvin (!). Un document le signale comme miniaturiste des livres royaux» (p. 121) ; poi come «Philipp, abbé de Madocsa (Madotsha) hongrois, miniaturiste de cour, en 1494 du roi Ladislas II. Il n'existe pas d'oeuvres lui appartenant» (p. 148) ; infine, sotto la voce «Cattaneo, Johannes Antonius de Mediolano, abbé de Madocsa» (p. 39) si legge quanto segue : «En 1489, il ornà de miniatures un Ptolomées pour le roi Mathias Corvin. On lui attribue aussi les miniatures du Cassianus de la Bibl. Nationale de Paris». Inoltre, a tavola XX, il Dictionnaire presenta come opera del Cattaneo il frontispizio del codice corvino Tolomeo. Viceversa, tra i codici corvini trattati sotto la voce Francesco de Castello, il Dictionnaire enumera il Ptolomaeus di Vienna tra le corvine che riflettono specialmente l'influenza di Francesco de Castello ed indica quale lavoro caratteristico dell'abbate di Madocsa il Cassianus della Nazionale di Parigi. L'autrice delle presenti note ha identificato il maestro del Cassianus in Felice Petanzio Ragusino. Secondo gli accertamenti più recenti, il Cattaneo ottenne il 21 febbraio 1482 la licenza di vivere fuori del convento di Santa Maria degli Angeli di Ferrara, e si recò subito in Ungheria dove lo si vede insignito del titolo di abbate di Madocsa già il 18 giugno dello stesso anno 1482.[25] Non conosciamo, per il momento, opera alcuna che possa venirgli attribuita. Il futuro dovrà chiarire la sua partecipazione alla decorazione delle corvine di Buda, e l'importanza di questa sua attività.

Circa il 1480, lavorò due anni a Buda il pittore, miniatore ed incisore fiorentino, FRANCESCO DI LORENZO ROSSELLI (p. 163 del Dictionnaire). La sua attività in Ungheria non è ancora nota.

Per l'epoca di Mattia Corvino possediamo anche lavori ese-

guiti fuori della bottega di Buda, che ci hanno conservato altri nomi di miniatori. Le miniature di questi codici non riflettono però lo spirito della corte reale. Esse continuano e sviluppano le tradizioni della miniatura dell'epoca di Sigismondo. Un ANONIMO UNGHERESE [26] finisce, ancora nel 1465, probabilmente in Austria, un codice della biblioteca di Augsburg, in fondo al quale si legge : «Claudii Ptolomaei ultimus liber explicit per quendam Hungarum 1465». Il ricco frontispizio del codice riflette le influenze della miniatura austriaca.

GYÖRGY (Giorgio) NÉMETI [27] copia nel 1466, in Moldavia, un codice contenente un testo ungherese, il cosiddetto codice di Monaco che costituisce un prezioso documento linguistico. Le decorazioni marginali e le iniziali a colori del codice non sono che copie primitive di elementi ricavati da altri codici.

JÁNOS (Giovanni) DIÁK, [28] domenicano di Kassa, finisce nel 1476 uno dei codici più ornati della biblioteca del convento domenicano di Kassa, nel quale egli si ricorda una volta come Janusch Dyack, ed altre volte con le maiuscole F. I. C. (Frater Johannes Cassoviensis). Egli è probabilmente identico a quel frate Giovanni che nel 1488 ottiene il permesso di miniare codici sia nel suo convento, sia altrove. Il domenicano Giovanni ricorre due volte nel Dictionnaire : a p. 105, come «Janusch Dyack (frater Johannes) dominicain. Il existe un manuscrit signé de lui et daté 1476, à la Bibliothèque de l'ordre de Saint Dominique à Konhau», e a p. 107 : «Johannes (Janusch), moine et miniaturiste dominicain à Kaschau (Kassa). Dans la Bibliothéque de cette ville on conserve un manuscrit signé par lui et daté 1476».

PÁL (Paolo) VÁCI, [29] domenicano, orna nel 1480 l'incunabulo apparso a Venezia nel 1477, contenente la *Pars prima summae Theologiae* di San Tommaso d'Aquino, che segna come segue : «Illuminavi anno Domini MCCCCLXXX... ego frater Paulus de Vacia, magister in artibus et theologia». Queste notizie sono riportate anche dal Dictionnaire, a p. 145. L'incunabolo — ora smarrito — appartenne alla Biblioteca della cattedrale di Esztergom che lo espose alla Mostra del Libro del 1882.

Nel penultimo decennio del Quattrocento, si afferma a Pozsony come buon artista il MINIATORE DEL CANONICO GIOVANNI HAN, [30] che lavora sotto l'influenza di Ulrich Schreier, uno dei miniatori migliori della scuola di Salisburgo. Ci sono note alcune sue opere, e precisamente : due Graduali della biblioteca del Capitolo di Pozsony, uno dei quali è datato 1487—88 ; un Messale

della Biblioteca Széchényi del Museo nazionale ungherese di Budapest (il cosiddetto Messale di Maddalena Rosentalerin); ed infine la decorazione ed il Calvario del codice illuminato un secolo prima dal piovano di Csukárd, Arrigo. È riconoscibile la mano del Miniatore del canonico Han anche in un codice del sec. XIV della Biblioteca Széchényi.

Antal (Antonio) Nemes Fáncsy [31] esempla, nel 1489, un Messale per Baldassare Batthyány, capitano della rocca di Kőszeg. Le due decorazioni figurali che ornano il manoscritto posseduto dalla Biblioteca Széchényi del Museo naz. ungh. di Budapest sono insignificanti dal punto di vista della storia dell'arte.

Per l'epoca di Vladislao II (1490—1516) ci sono noti tre miniatori di codici e rubricatori, i quali si dedicarono alla colorazione e decorazione di incunaboli: János (Giovanni) Esztergami [32] decora, dopo il 1490, un incunabolo di Strassburgo, posseduto dalla biblioteca arcivescovile di Eger; Mihály (Michele) Kőhalmi [33] dipinge a Buda nel 1492 le iniziali di un incunabolo di Venezia posseduto dalla biblioteca parrocchiale di Nagyszeben: «Rubricatum Bude 1492, Michael de Rupe»; Boldizsár (Baldassare) Blutfogel, [34] domenicano, orna a Beszterce, nel 1496, un incunabolo di Basilea, posseduto dalla biblioteca dell'Accademia di diritto di Kassa: «Explicit labor rubricando libri huius per me Balthazar blutfogel predicatorem simplicissim. Bistricien...». Uno studente ungherese, Péter (Pietro) Lossai [35] orna con disegni a penna certe sue annotazioni di geometria scritte a Bologna nel 1498, e conservate oggi nella Biblioteca Széchényi. Ci è noto ancora il nome del miniatore Jakab (Giacomo) Hofman, [36] attivo a Pozsony e ricordato in un testamento del 1495. Nell'epoca di Vladislao II lavorano in Ungheria i pittori e miniatori Barta e Bernardo, italiani, e Miklós (Niccolò), dei quali però conosciamo unicamente i nomi. [37] Ricorderemo, infine, il vescovo di Várad e di Olmütz, János (Giovanni) Filipecz, [38] il quale — secondo antiche fonti — copiava ed illuminava codici negli ultimi anni della sua vita. Giovanni Filipecz era oriundo da Olmütz; godette la piena fiducia di Mattia Corvino e svolse per incarico del re importanti missioni politiche all'estero. Il Pontificale del Filipecz, eseguito nella bottega di miniatori di Buda, è tra le prime opere di Felice Petanzio Ragusino. Fondò una stamperia nella città di Brünn, dove fece stampare, nel 1488, la prima edizione della *Chronica Hungarorum* di Giovanni Thuróczy. Dopo la morte di Mattia Corvino, appoggiò la causa di Vladislao II

e lo aiutò a salire sul trono ; ma poi si ritirò nel convento francescano che aveva fondato a Bechyn vivendo da semplice frate, copiando ed ornando codici sacri, le regole e le ultime prediche di San Francesco. Vladislao II gli affida, tuttavia, importanti incarichi ; così media la pace tra Vladislao ed Alberto, re di Polonia, suo fratello ; ed è precisamente lui quel misterioso francescano che prepara il terreno, alla corte imperiale di Vienna, al matrimonio dei figlioli di Vladislao II. Le opere di Giovanni Filipecz non sono state ancora chiarite. (Un illustre miniatore del convento francescano di Bechyn è in quest'epoca Jacob von Olmütz, di cui ci sono note due opere : il Graduale in due volumi eseguito nel 1499—1500 per Ladislaus von Sternberg, attualmente a Vienna, ed il manoscritto colle vite dei santi, posseduto dalla biblioteca dell'università di Praga. Jacob von Olmütz è ricordato due volte nel Dictionnaire des Miniaturistes : a p. 102 sotto il titolo di Jacob von Olmütz, ed a p. 141 sotto Olmuez (Olmütz) Jacob).

F. M., paolino di Nagyvázsony[39] esemplò nel 1513 il libro di preghiere di Benigna Magyar in Kinizsy, posseduto dalla biblioteca dell'Accademia ungherese delle scienze, e oggi mutilo.

Il miniatore dominante dell'epoca di Luigi II (1516—1526) è l'anonimo MINIATORE DEI CODICI ERDŐDY-BAKÓCZ e pittore delle lettere armali rilasciate da Luigi II.[40] Ci sono note alcune sue opere : il Messale Erdődy-Bakócz, custodito nel tesoro della cattedrale di Zagabria che in origine era un codice dell'abbate di Topuszkó, Giorgio, rimasto incompiuto nella decorazione ; il grande Graduale Erdődy-Bakócz della biblioteca della cattedrale di Esztergom (760 × 605 mm), di cui il minatore non finì la decorazione, e molte lettere armali commessegli dalla cancelleria del re. Il codice Erdődy-Bakócz di Zagabria ci ha conservato la sua sigla ; non perciò è stato finora possibile di identificare la sua persona. La sua arte è ben matura ed arricchisce di nuovi elementi lo stile della bottega di Buda. Si può affermare che l'anomino ed ignoto artista chiuda lo sviluppo della miniatura ungherese che perisce colla battaglia di Mohács (1526). Infatti, dopo quell'epoca rarissimi sono i codici miniati.

Conosciamo anche un secondo pittore di stemmi di Luigi II, il «nobilis DESIDERIUS pictor Italus»,[41] che dipinge nel 1526 la lettera armale di Giovanni Campanellis, conservata nell'Archivio di corte a Vienna.

Il benedettino PÁL (Paolo) LOSONCI FORGÁCH[42] esempla

e decora a Pannonhalma, ancora nel 1516, la seconda parte di un Evangeliario del sec. XVI, contenente benedizioni ed il rituale di Pannonhalma per il voto dei monaci. Si legge, infatti, nel codice: «Finis per manus fratris Pauli nati Thome Forgách de losonch in die scholastice vg. Anno d. 1516». Comunque Paolo Forgách appare ben inferiore all'ottimo miniatore che illuminò la prima parte dell'Evangeliario di Pannonhalma, custodito nella Biblioteca dell'università di Budapest.

È del 1524 un codice — posseduto dalla biblioteca del convento francescano di Gyöngyös — decorato da MIHÁLY (Michele) BESSENYEI — *Frater Michael de Bessenew*[43] —, il cui frontispizio è ornato di due iniziali a colori.

È noto altresì il nome di un pittore di lettere armali, JÁNOS (Giovanni) — Hans priefmaler von Pescht —, attivo a Vienna al principio del sec. XVI e morto prima del 1525.[44] Così pure conosciamo unicamente il nome dei pittori e miniatori JÁNOS (Giovanni) e JAKAB (Giacomo), vissuti in quell'epoca.[45] Viene alla corte di Luigi II anche l'italiano GIULIO CLOVIO, ma nulla sappiamo dell'attività che svolse a Buda. Il Dictionnaire ne fa menzione a p. 43. Le notizie relative al domenicano PÁL (Paolo) GARAY[46] — che appronta nel 1532 il codice Kriza — si trovano a p. 73 del Dictionnaire. Infine, dovremo ricordare, tra i miniatori ungheresi, il maestro I. K., miniatore di Niccolò Oláh, il quale pose mano, nel 1557, alla decorazione, ancora incompiuta, del Graduale Erdődy-Bakócz di Esztergom, senza però condurla a termine nemmeno lui. Tutto quello che vi fece sono iniziali e schizzi di decorazione, disegnati a penna in alcuni fogli del codice. Nella iniziale a p. 104 vi è il monogramma I. K., ed in quella a pagina 143, l'anno 1557. Non è escluso che il maestro I. K. sia identico al miniatore che ornò con lo stemma di Niccolò Oláh tutta una pagina del Pontificale romanum, edito a Venezia, nel 1543, dai fratelli Giunta, proprietà già dello Oláh, ed attualmente nella biblioteca della cattedrale di Esztergom.

*

Ci siamo limitati a completare le notizie del *Dictionnaire des Miniaturistes* relative al materiale ungherese, trascurando apposta i codici forestieri delle biblioteche ungheresi per quanto ci serbino molti dati preziosi ed interessanti.

ELENA BERKOVITS

NOTE

[1] Gerevich Tibor: *Magyarország románkori emlékei* (L'arte romanica in Ungheria). Budapest, 1938, pp. 229—230.

[2] Fraknói Vilmos: *Két hét olaszországi könyv- és levéltárakban* (Due settimane di studi nelle biblioteche e negli archivi italiani). Magyar Könyvszemle, 1878, pp. 121—144. — *Vitéz János könyvtára* (La biblioteca di Giovanni Vitéz). Ibidem, 1878, pp. 79—91. — *Újabb adatok Vitéz János könyvtárának történetéhez* (Nuove notizie per la storia della biblioteca di Giovanni Vitéz). Ibidem, 1879, pp. 1—6. — *Két magyarországi pontificale a XV. századból* (Due pontificali ungheresi del sec. XV). Ibidem, 1879, pp. 83—88. — *Vitéz János Livius kódexei* (I codici di Tito Livio posseduti da Giovanni Vitéz). Ibidem, 1880, pp. 9—16. — *Váradon írt Vitéz-kódex* (Un codice del Vitéz esemplato a Várad). Ibidem, 1880, p. 277. — *Egy érdekes zágrábi kézirat* (Un interessante manoscritto zagrabiense). Ibidem, 1881, pp. 26—30. — *Pruisz János váradi püspök pontificaléja a XV. századból* (Il pontificale del sec. XV del vescovo di Várad, Giovanni Pruisz). Ibidem, 1884, pp. 1—4. — *Vitéz által emendált Corvin-kódex* (Un codice corvino emendato dal Vitéz). Ibidem, 1886, pp. 1—2. — *Váradi Péter kalocsai érsek misekönyve* (Il messale di Pietro Váradi, arcivescovo di Kalocsa). Ibidem, 1888, pp. 1—7. — *Debrenthei Tamás zágrábi püspök kódexe a párisi nemzeti könyvtárban* (Un codice di Tommaso Debrenthei, vescovo di Zagabria, nella Bibl. nazionale di Parigi). Ibidem, 1889, pp. 24—25. — *Beckensloer váradi misekönyve és esztergomi Curtius-kódexe* (Il messale di Várad ed il Curtius di Esztergom, del Beckensloer). Ibidem, 1913, pp. 289—293. — *Fondazione della Biblioteca Corvina*, in *La Biblioteca Corvina*, pp. 9—15. — Fraknói—Th. Gottlieb: *Manuscrits enluminé d'un prélat hongrois à la Bibliothèque Betty à Londres*, ecc.

[3] Rómer Flóris: *Domonkos székesfehérvári prépost breviáriuma* (Il breviario di Domenico, preposto di Albareale). Magyar Sion, 1869, pp. 124—128. — *Horvátországi útinaplómból* (Dal mio diario di viaggio in Croazia). Archaeologiai Értesítő, 1870, p. 181. — *Középkori miniatűrök és a Corvinának egy eddig ismeretlen maradványa* (Le miniature medioevali ed un codice finora sconosciuto della Biblioteca Corvina). Ibidem, 1870, pp. 278—279. — *II. Ulászló képmása* (Un ritratto di Vladislao II) .Ibidem, 1871, pp. 151—152. — *Kálmánczai Domonkos székesfehérvári prépost kódexe* (Un codice di Domenico Kálmánczai, preposto di Albareale). Magyar Könyvszemle, 1876, p. 169.

[4] Csontosi János: *A Konstantinápolyból érkezett Corvinák bibliográfiai ismertetése* (Descrizione bibliografica dei codici corvini provenienti da Costantinopoli). Magyar Könyvszemle, 1877, pp. 157—218. — *XV. századi könyvtári viszonyok, s egy ismeretlen Corvin-Incunabulum* (Le biblioteche nel sec. XV, ed un incunabolo corviniano sconosciuto). Ibidem, 1878, pp. 59—79. — *Adalékok a magyarországi XIV—XV. századi könyvmásolók és könyvfestők történetéhez* (Contributi alla storia dei copisti e dei miniatori ungheresi dei secoli XIV—XV). Ibidem, 1879, pp. 42—59, 134—149, 297—305. — *Ismeretlen magyarországi könyvmásolók és betűfestők a középkorban* (Copisti e miniatori ungheresi sconosciuti nel medioevo). Ibidem, 1880, pp. 247—254. — *Auswärtige Bewegungen auf dem Gebiete der Corvina-Literatur.* Lt. Ber. aus Ungarn, III, 1879. — *Magyarországi könyvmásolók és könyvfestők által készített latin kéziratok* (Manoscritti latini finiti da copisti e miniatori ungheresi). Könyvkiállítási Kalauz, 1882, pp. 6—22. — *Adalék Oláh Miklós könyvtárához* (Contributo alla biblioteca di Niccolò Oláh). Magyar Könyvszemle, 1883, p. 60. — *Hazai és külföldi könyvtárbúvárlatok* (Ricerche nelle biblioteche ungheresi e dell'estero). Ibidem, 1883, pp. 209—210. — *A bécsi udvari könyvtár magyar vonatkozásu kéziratai* (I manoscritti di interesse

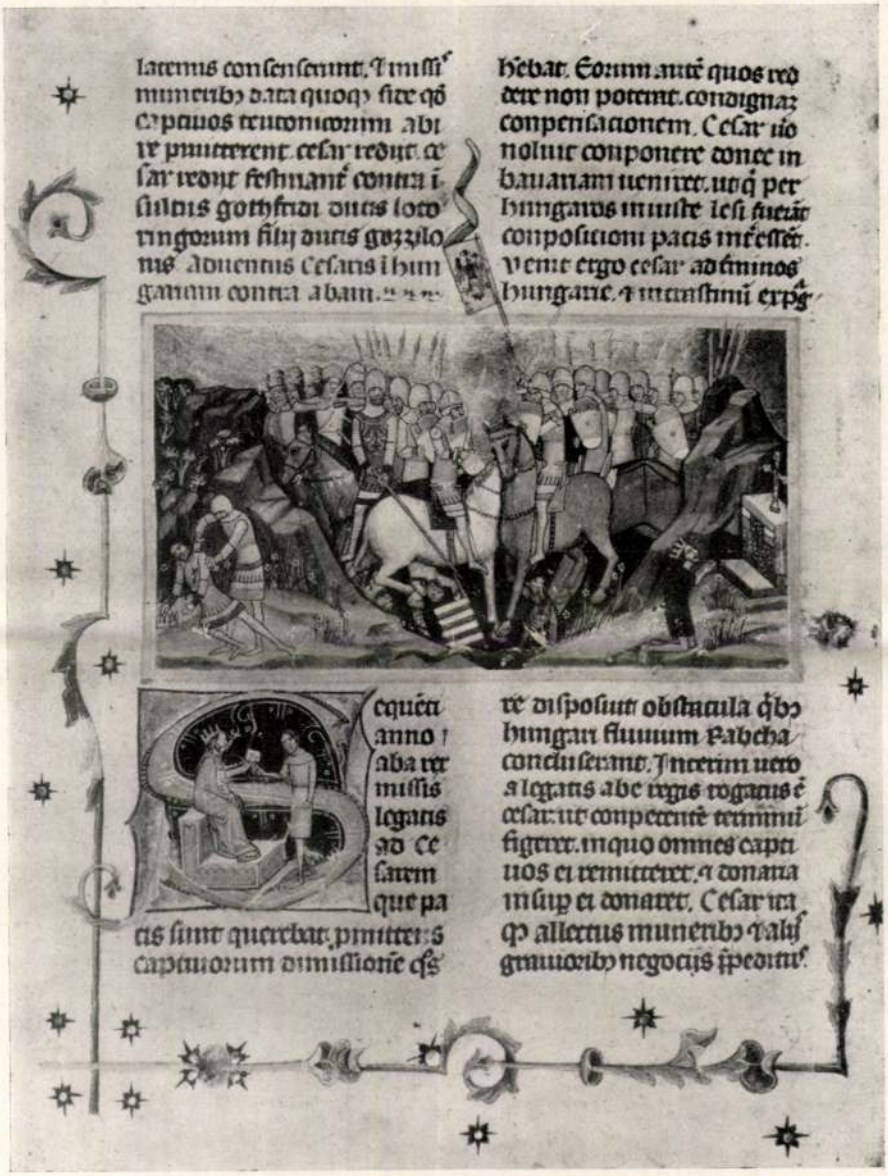

MAESTRO DELLA CRONACA ILLUSTRATA : La *Cronaca illustrata* (f. 25 v.)
Biblioteca Nazionale Széchényi — Budapest

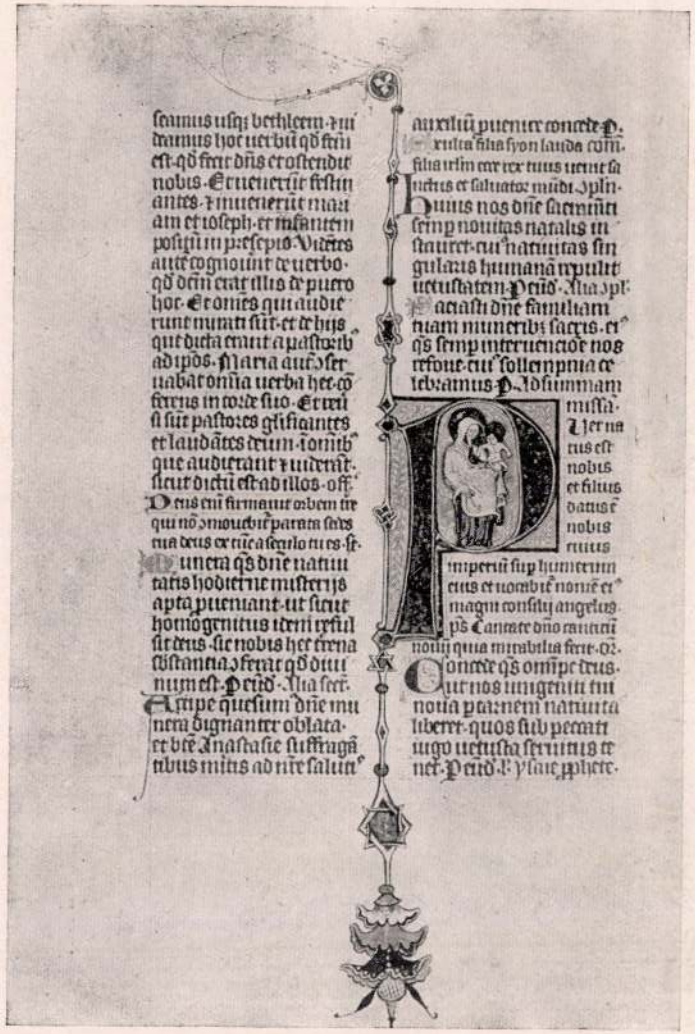

HENRIK STEPHANI, pievano di Csukárd : *Messale* (f. 19 v.)

Biblioteca Battyhyány — Gyulafehérvár

LÁSZLÓ MISKOLCZI : *Messale*

Biblioteca arcivescovile — Eger

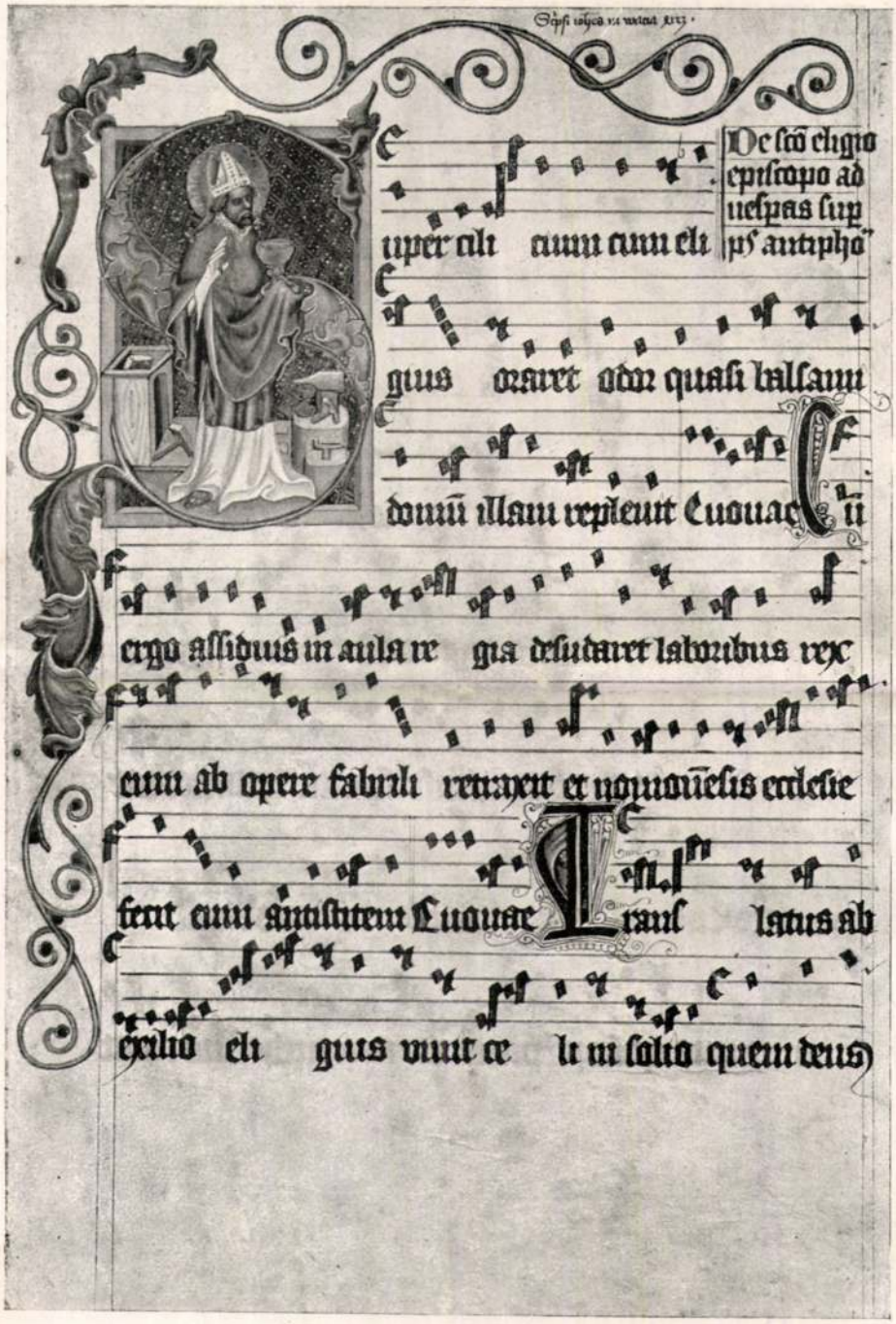

JÁNOS VÁCI, miniatore del vescovo di Vác : *Statuti degli orafi di Vác*

Biblioteca Nazionale Széchényi — Budapest

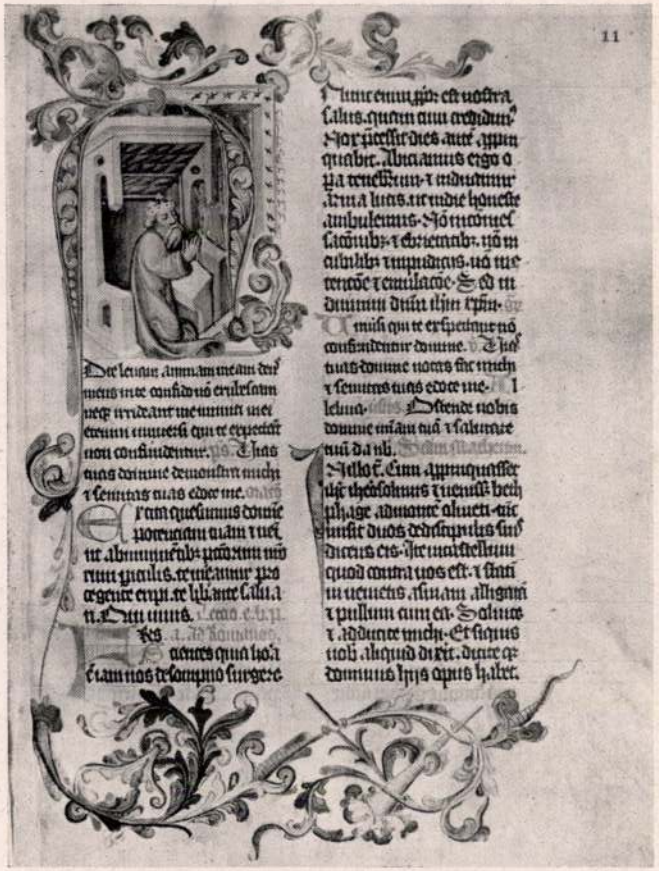

MIHÁLY NAGYSZOMBATI: *Messale* (frontispizio)
Biblioteca Nazionale Széchényi — Budapest

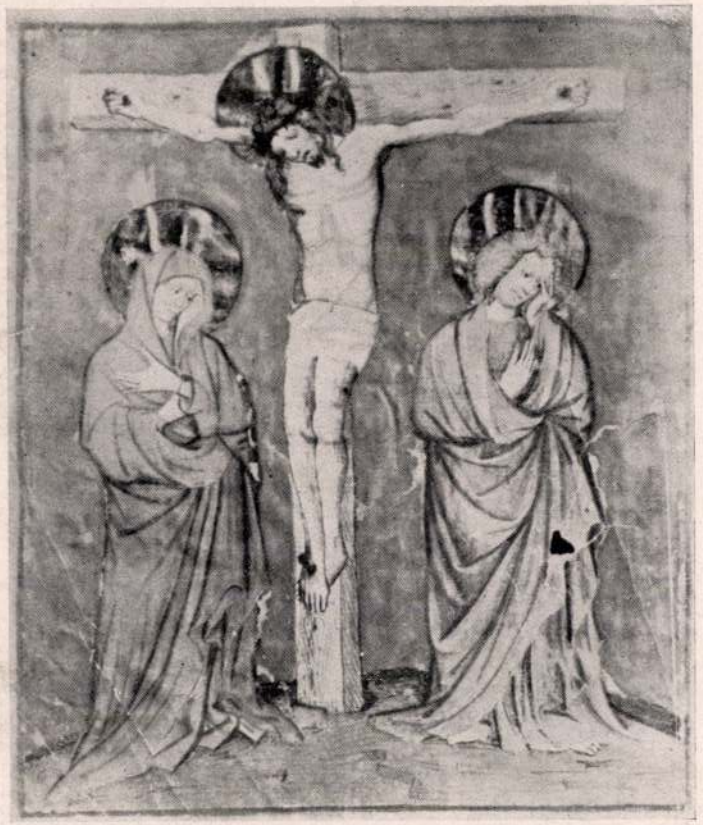

BÁLINT GOBIL DA SELMECBÁNYA: *Protocolli di Selmecbánya*
Archivio comunale — Selmecbánya

MINIATORE DEL CANONICO GIOVANNI HAN : *Messale*

Biblioteca Batthyány — Gyulafehérvár

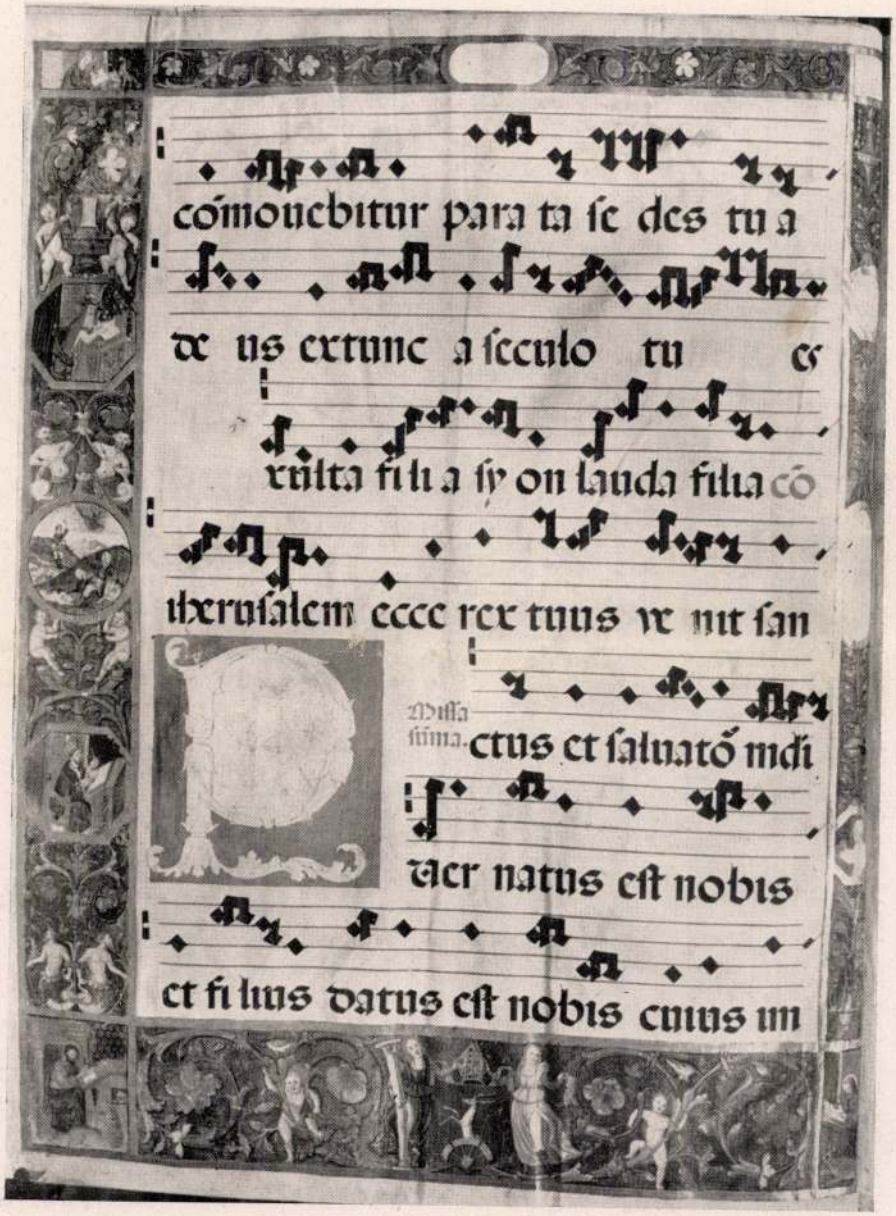

MINIATORE DEI CODICI ERDŐDY-BAKÓCZ: *Graduale* (f. 11 v.)
Biblioteca della Cattedrale — Esztergom

ungherese della biblioteca di corte di Vienna). Ibidem, 1884, pp. 30—75. — *Lengyelországi könyvtárbúvárlatok* (Ricerche nelle biblioteche della Polonia). Ibidem, 1890, pp. 219—256. — *II. Ulászlónak ajánlott kézirat a konstantinápolyi Eszki Szerailban* (Un manoscritto dedicato a Vladislao II nell'Eszki Szerail di Costantinopoli). Ibidem, 1889, pp. 30—34. — *Könyvtárbúvárlatok Ausztriában* (Ricerche nelle biblioteche austriache). Ibidem, 1890, p. 369. — *Hadtudományi könyvek Mátyás király könyvtárában* (La scienza militare nella biblioteca di Mattia Corvino). Hadtörténelmi Közlemények, 1890, pp. 210—211. — *Mátyás és Beatrix arcképei a Corvin-kódexekben* (Ritratti di Mattia e Beatrice nei codici corvini). Archaeologiai Értesítő, 1888, p. 211. — *Ujabb adatok Attavantestől festett Corvin-kódexekről* (Nuove notizie sui codici corvini illuminati dall'Attavante). Ibidem, 1900, p. 23. — *A Korvina* (La Biblioteca Corvina) Pallas-Lexikon, 1895. X, p. 111, ecc.

[5] *Könyvkiállítási Kalauz* 1882 (Catalogo della Mostra del Libro, 1882). — *Könyvkiállítási emlék* 1882, II ed. del catalogo precedente.

[6] Gerevich Tibor: *Le relazioni tra la miniatura e la pittura bolognese nel Trecento.* Rassegna d'arte, 1909, pp. 196—199; 1910, pp. 48—51. — *A miniatűr-festészet, tekintettel a Corvin-kódexekre* (La miniatura, con riguardo ai codici corvini). Budapest, 1911. — *Kolozsvári Tamás, az első magyar táblaképfestő* (Tommaso Kolozsvári, il primo pittore ungherese su legno). Budapest, 1923. — *A régi magyar művészet európai helyzete* (La posizione europea dell'antica pittura ungherese). Budapest, 1924. — *L'arte antica ungherese.* Roma, Ist. per l'Europa orientale. — *Magyarország románkori emlékei* (Monumenti d'arte ungheresi dell'epoca romanica). Budapest, 1938, pp. 229—235, ecc.

[7] André de Hevesy: *Les miniaturistes de Matthias Corvin.* Revue de l'art chrétien, 1911, pp. 5—6. — *Le Bréviaire de Sigismund de Luxembourg.* Bull. de la Société française de repr. de manuscrits à peintures. Paris, 1911, I, Nro 2. — *Le Psautier des Dominicains de Santa Maria di Castello à Gènes.* La Bibliofilia, XVI, 1914. — *La Bibliothèque du Roi Matthias Corvin.* Paris, 1923. — *Une Histoire turque enluminée provenant de la Bibliothèque de Wladislas II. Roi de Hongrie et Pologne,* Gazette des Beaux-Arts, 1923, pp. 286—296, ecc.

[8] Hoffmann Edith: *Nagylucsei Orbán könyvtárának maradványai* (I resti della biblioteca di Urbano Nagylucsei). Magyar Bibliofil Szemle, 1924, pp. 167—168. — *Páloczy György esztergomi érsek két könyve* (Due libri dell'arcivescovo di Esztergom, Giorgio Páloczy). Ibidem, 1925. — *Váradi Péter kalocsai érsek könyvtárának maradványai* (I resti della biblioteca dell'arcivescovo di Kalocsa, Pietro Váradi). Ibidem, 1925, p. 218. — *Christophoro Persona Agathias fordításának néhány példányáról* (Di alcuni esemplari della traduzione dell'Agathias di Cristoforo Persona). Magyar Könyvszemle, 1924, pp. 9—12. — *Középkori könyvkultúránk néhány fontos emlékéről* (Di alcuni importanti monumenti della nostra cultura libraria nel medioevo). Ibidem, 1925, pp. 42—96. — *Mátyás király budai műhelyének egyik címerfestője* (Un pittore di stemmi nella bottega budense di Mattia Corvino). Ibidem, 1925, p. 173. — *Mátyás király könyvtárának egy ismeretlen darabja* (Un pezzo sconosciuto della biblioteca di Mattia Corvino). Ibidem, pp. 100—102. — *Der künstleriche Schmuck der Corvin-codices.* Belvedere, 1925, pp. 134—153. — *Henrik csukárdi plébános miniátor* (Il miniatore Arrigo, pievano di Csukárd). Annali del Museo ungh. delle belle arti, IV, 1927, pp. 74—90. — *La decorazione artistica dei codici corvini* in *La Biblioteca Corvina,* pp. 41—55. — *Les restes de la Bibliothèque de Pierre Váradi, Archevèque de Kalocsa.* La Bibliofilia, 1926, pp. 115—119. — *Une pièce inconnue de la Bibl. de Matthias Corvin.* La Bibliofilia, 1927, pp. 282—284. — *A Nemzeti Múzeum Orsz. Széchényi Könyvtárának illuminált kéziratai* (I manoscritti

illuminati della Bibl. Széchényi del Museo Nazionale Ungherese). Budapest, 1928. — *Régi magyar bibliofilek* (Antichi bibliofili ungheresi). Budapest, 1929. — *Franciscus de Kastello Ithallico de Mediolano és szerepe a budai könyvfestőműhelyben* (Franciscus... e la sua attività nella bottega budense di miniatura). Magyar Művészet, 1933, p. 42. — *A Bécsből hazahozott magyar műkincsek kiállítása a Magyar Nemzeti Múzeumban* (La mostra delle opere d'arte ungheresi riportate da Vienna, al Museo Naz. Ungh.). III. Manoscritti. Ibidem, 1933, p. 289. — *A régi osztrák művészet egy ismeretlen fontos emlékéről* (Di un importante monumento sconosciuto dell'antica arte austriaca). Album Alessio Petrovich, Budapest, 1934. — *Mátyás király könyvtára* (La biblioteca di Mattia Corvino). Album Mattia Corvino, Budapest, 1940, II, pp. 253—275, ecc.

[9] Berkovits Ilona: *A budapesti Egyetemi Könyvtár Dante-kódexe s a XIII. és XIV. századi velencei miniaturafestészet története* (Il codice dantesco della Bibl. universitaria di Budapest e la storia della miniatura veneziana nei secoli XIII—XIV). Budapest, 1928. — *A budapesti Egyetemi Könyvtár pannonhalmi kódexe* (Il codice di Pannonhalma della Bibl. universitaria di Budapest). Magyar Művészet, 1929, pp. 181—196. — *Two codexes of the Budapest University Library and the Foundation-charter of Pannonhalma.* Hungary, 1930, p. 59. — *Un codice dantesco nella Biblioteca della R. Univ. di Budapest.* Corvina, I serie, annata X (1930), pp. 81—107. — *A budapesti Egyetemi Könyvtár festett kéziratainak egy csoportja* (Un gruppo di manoscritti illuminati della Bibl. universitaria di Budapest). Magyar Könyvszemle, 1931, pp. 1—22. — *A pécsi püspöki könyvtár festett kéziratainak egy csoportja* (Un gruppo di manoscritti illuminati della Bibl. vescovile di Pécs). Ibidem, 1937, pp. 35—49. — *A budapesti Egyetemi Könyvtár Albucasis-kódexe* (Il codice Albucasis della Bibl. universitaria di Budapest). Ibidem, 1937, pp. 229—240. — *A Képes Krónika és Szent István királyt ábrázoló miniaturái* (La Cronaca illustrata e le sue miniature rappresentanti Santo Stefano re). Ibidem, 1938, pp. 1—20. — *Felice Petanzio Ragusino, Capo della bottega di miniatori di Mattia Corvino.* Corvina, 1940, Archivio pp. 53—84. — *Az esztergomi főszékesegyházi könyvtár festett kéziratai. Esztergomi topográfia* (I manoscritti illuminati della biblioteca della cattedrale di Esztergom. Topografia strigoniense), in corso di stampa, ecc.

[10] Wagner: *Analecta Scepusii* I 397. — Csontosi János: *Adalékok* cit., Magyar Könyvszemle, vol. XXIX, p. 134. — Buday Károly: *A magyar művelődés a XIV. század első felében* (La cultura ungherese nella prima metà del sec. XIV). Sátoraljaújhely, 1912, p. 93.

[11] Jakubovich Emil: *Adalékok legrégibb nyelvemlékes okleveleink és krónikáink íróinak személyéhez* (Contributi alle biografie degli autori dei più antichi monumenti di lingua ungherese e delle più antiche cronache). Pubbl. della Magyar Nyelvtudományi Társaság, Nro 20, 1924, pp. 14—19. — Gróf Zichy István: *A Képes Krónika miniatűrjei viselettörténeti szempontból* (Le miniature della Cronaca illustrata dal punto di vista della storia del costume). Album Alessio Petrovich, Budapest, 1934.

[12] Gerevich Tibor: *A régi magyar művészet...* cit., p. 10. — *L'arte antica ungherese* cit., p. 10. — Hoffmann E.: *Régi magyar bibliofilek* cit., pp. 17—22. — Idem: *A Bécsből hazakerült műkincsek* cit., p. 290. — Idem: *Die Bücher Ludwigs des Grossen und die ungarische Bilderchronik.* Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1936, p. 654. — Jakubovich Emil: *Nagy Lajos király oxfordi kódexe, a bécsi Képes Krónika kora és illuminátora* (Il codice di Oxford di Luigi il Grande angioino, l'epoca ed il miniatore della Cronaca illustrata). Magyar Könyvszemle, 1930, pp. 382—393. — Berkovits Ilona: *A Képes Krónika* cit. — Julius Hermann: *Die italienischen Handschriften des Dugento und Trecento*, 1930, p. 291. (Beschr. Verz. d. illum. Handschr. in Österr.

Neue Folge V Bd. 3), in cui l'A. descrive particolareggiatamente la Cronaca illustrata che attribuisce ad un miniatore napoletano e non ungherese. — PÉTER ANDRÁS: *A magyar művészet története* (Storia dell'arte ungherese). Budapest, 1930, II, pp. 58—62.

[13] CSONTOSI J.: *Adalékok*... cit., p. 137, Nro XXXII. — *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 9, Nro 8. — GEREVICH T.: *A régi magyar művészet*... cit., pp. 11—12. — HOFFMANN E.: *Henrik csukárdi plébános* ... cit. — *Régi magyar bibliofilek* cit., pp. 22—25. — PÉTER A.: op. cit., p. 64.

[14] CSONTOSI J.: *Adalékok*... cit., p. 45, Nro IV. — *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 10, Nro 10. — VARJU ELEMÉR: *Magyar Történeti Emlékek. II. Irodalmi emlékek az Árpádok kihaltától a mohácsi vészig* (Monumenti storici ungheresi. II. Monumenti letterari per l'epoca dall'estinzione degli Arpadiani al disastro di Mohács), p. 215. — GEREVICH T.: *A régi magyar művészet* cit., p. 12. — DIVALD KORNÉL: *Magyarország művészeti emlékei* (Monumenti d'arte ungheresi). 1927, p. 126. — PÉTER ANDRÁS: op. cit., p. 64. — HORVÁTH HENRIK: *Zsigmond király és kora* (Re Sigismondo e la sua epoca). Budapest, 1937, p. 144.

[15] CSONTOSI J.: *Adalékok* cit., p. 44, Nri II e III. — GÁBOR GYULA: *Adatok a középkori magyar könyvírás történetéhez* (Notizie per la storia della scrittura ungherese nel medioevo). Magyar Könyvszemle, 1910, pp. 6—24. — HOFFMANN E.: *A Széchenyi Könyvtár illuminált kéziratai* cit., p. 69.

[16] CSONTOSI J.: *Adalékok* cit., p. 47, Nro VII. — *Könyvkiállítási Kalauz* cit., p. 11, Nro 16. — ORTVAY T.: *Pozsony város története* (Storia della città di Pozsony). Pozsony, 1894, vol. II, pp. 353, 378, 379, 383; vol. III, pp. 245, 247, 250. — HOFFMANN E.: *A Széchenyi Könyvtár illuminált kéziratai* cit., pp. 76—77. — HORVÁTH HENRIK: *Zsigmond király és kora* cit., p. 146.

[17] Magyar Könyvszemle, 1910, p. 107. — GULYÁS PÁL: *A könyv sorsa Magyarországon* (La sorte del libro in Ungheria). Magyar Könyvszemle, 1923, p. 35. — GEREVICH T.: *A régi magyar művészet* cit., p. 12. — HOFFMANN E.: *A Széchényi Könyvtár ill. kéz.* cit., p. 80. — HORVÁTH HENRIK: *Zsigmond király és kora* cit., p. 146.

[18] CSONTOSI J.: *Adalékok* cit., p. 49, Nro IX. — *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 12, Nro 19.

[19] GENTHON ISTVÁN: *Magyar művészek Ausztriában a mohácsi vészig* (Artisti ungheresi in Austria fino alla catastrofe di Mohács). Budapest, 1927, p. 16.

[20] *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 13, Nro 22. — GEREVICH T.: *A régi magyar művészet* cit., pp. 12, 18. — IDEM: *Kolozsvári Tamás* cit., p. 30. — HORVÁTH HENRIK: *Zsigmond király és kora* cit., p. 144.

[21] CSONTOSI J.: *Adalékok* cit., p. 49, Nro X. — *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 12, Nro 21.

[22] Vedi la lettera in TELEKI JÓZSEF GRÓF: *A Hunyadiak kora Magyarországon* (L'epoca degli Hunyadi in Ungheria); vol. XI. Budapest, 1855, ed in KARDOS TIBOR: *Magyar reneszánsz írók* (Scrittori ungheresi del rinascimento). Rarità letterarie ungheresi, Nro 29; p. 52.

[23] BANFI FLORIO: *Felice Petanzio da Ragusa, Prefetto della Corviniana di Buda.* Archivio storico per la Dalmazia. Vol. XXIV. Roma, 1937—38, pp. 362—384. — BERKOVITS ELENA: *Felice Petanzio Ragusino*...cit.

[24] Vedine la trattazione particolareggiata in BERKOVITS ELENA, op. cit.

[25] BANFI FLORIO: *Fra Giovanni Cattaneo in Ungheria.* Memorie domenicane, Firenze, Annata 1936, pp. 305—315 ed annata 1938, p. 12. — BERKOVITS ELENA: *Felice Petanzio Ragusino*... cit., pp. 71—72.

[26] CSONTOSI J.: *Adalékok* cit., p. 53, Nro XIX. — *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 16, Nro 33. — HOFFMANN E.: *A Széchényi Ktár ill. kéz.* cit., p. 87.

[27] Csontosi J.: *Adalékok* cit., p. 53, Nro XX. — *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 23, Nro 62.

[28] Művészet, 1904, p. 197. — Kemény János: *Adalékok a kassai könyvmásolók könyvkereskedők és könyvnyomtatók történetéhez.* (Contributi alla storia dei copisti, librai e tipografi di Kassa). Magyar Könyvszemle, 1910, p. 198. — Harsányi András: *A Domonkos rend Magyarországon a reformáció előtt* (I domenicani in Ungheria prima della riforma). Debrecen, 1938, p. 215.

[29] Csontosi J.: *Adalékok* cit., p. 55, Nro XXII. — *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 16, Nro 41. — Tragor Ignác: *Vác művészete a középkorban* (L'arte di Vác nel medioevo). Vác, 1929, p. 19. — *Vác műemlékei* (I monumenti d'arte di Vác). Vác, 1930, p. 11.

[30] Hoffmann E.: *Henrik csukárdi plébános* cit., pp. 74—90. — Idem *A Széchényi Ktár ill. kéz.* cit., pp. 92—94. — Idem: *Régi magyar bibliofilek* cit., pp. 152—158.

[31] Csontosi J.: *Adalékok* cit., p. 56, Nro XXIV. — *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 24, Nro 64. — Hoffmann E.: *A Széchényi Ktár ill. kéz.* cit., pp. 93—94.

[32] Csontosi J.: *Ismeretlen magyarországi könyvmásolók...* cit., Magyar Könyvszemle, 1880, p. 252, Nro LXXIX. — Szendrei—Szentiványi: *Magyar képzőművészek lexikona* cit., p. 451.

[33] Csontosi J.: *Ismeretlen magyarországi könyvmásolók...* cit., p. 304, Nro LXX.

[34] Rössler J.: *Adalékok a kassai kir. jogakadémia könyvtárához* (Contributi alla storia della biblioteca della accademia di diritto di Kassa). Magyar Könyvszemle, 1882, p. 20. — Szendrei—Szentiványi: *Magyar képzőművészek lexikona* cit., p. 215.

[35] Hoffmann E.: *A Széchényi Ktár ill. kéz.* cit., p. 12.

[36] Hoffmann E.: *Pozsony a középkorban. Elfelejtett művészek, elpusztult emlékek* (Pozsony nel medioevo. Artisti dimenticati, opere d'arte distrutte). A magyarságtudomány tanulmányai VII. Budapest, 1938, p. 44.

[37] I. Ch. v. Engel: *Geschichte des ungarischen Reichs und seiner Nebenländer.* Halle, 1797. I, pp. 79, 152, 161, 172, 173. — Fogel J.: *II. Ulászló udvartartása* (La corte di Vladislao II). Budapest, 1913, p. 97. — Hoffmann E.: *Középkori könyvkultúránk néhány fontos emlékéről* cit., p. 51.

[38] Brunner, Sebastian: *Die Kunstgehossen der Klosterzelle.* Wien, 1863, II. Theil, p. 515. — Dlabacz: Böhmisches Künstlerlexicon III, p. 387.

[39] *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 26, Nro 71. — Hoffmann E.: *Régi magyar bibliofilek* cit., p. 140.

[40] Rómer Flóris: *Középkori miniatűrök és a Corvinának egy eddig ismeretlen darabja* cit., Arch. Ért., 1869, p. 279. — *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 51, Nro 175. — Hevesy André: *La Bibliothèque du Roi Matthias Corvin* cit., p. 36. — Hoffmann E.: *Középkori könyvkultúránk...* cit., pp. 47—51. — Idem: *Régi magyar bibliofilek* cit., pp. 180—181. — Péter A.: op. cit., p. 196.

[41] Áldásy A.: *Campanellis János címereslevele 1526-ból* (La lettera armale di Giovanni Campanellis, del 1526). Turul, 1909, p. 173. — Hoffmann E.: *Középkori könyvkultúránk...* cit., pp. 50—51.

[42] *Catalogus Codicum Bibliothecae Universitatis R. Scientiarium Budapestiensis,* 1881, p. 92. — *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 106, Nro 291. — Rómer Flóris: Győri történelmi füzetek, 1863, vol. II. — Berkovits Ilona: *A budapesti Egyetemi Könyvtár Pannonhalmi kódexe* cit., Magyar Művészet, V, 1929, pp. 181—196. — Idem: *Two Codexes...* cit.. Hungary, 1930, fasc. I. — Idem: *A budapesti Egyetemi Ktár festett kéziratainak egy csoportja* cit., Magyar Könyvszemle, 1931.

[43] *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 42, Nro 130. — SZENDREI—SZENTIVÁNYI *Magyar képzőművészek lexikona* cit., p. 190.

[44] GENTHON I.: *Magyar művészek Ausztriában* cit., p. 60.

[45] FRAKNÓI V.: *A számadási könyvek műtörténelmi jelentősége* (L'importanza dei libri di conti per la storia dell'arte). Arch. Ért., 1876, pp. 106—107. — Idem: *II. Lajos számadási könyve* (Il libro di conti di Lodovico II). Magyar Tört. Tár, vol. XXII, Bpest, 1877, pp. 87, 97, 126, 199, 229. — Idem: *II. Lajos és udvara* (Lodovico II e la sua corte). Budapest, 1878, p. 37. — FOGEL J.: *II. Lajos udvara* (La corte di Lodovico II). Budapest, 1917, p. 85. — HOFFMANN E.: *Középkori könyvkultúránk* cit., p. 51.

[46] *Könyvkiállítási kalauz* cit., p. 32, Nro 99.

Jakab wester

János wester 467 l

Forgách, Losoncz, Pál 467 l

Garay Pál 467 l.

Gobil Bálint [illegible]

Hallgás [illegible]

János (Giovanni)

Jakab 49. l

János 49. l

~~Forgách~~ Pál 468 l

~~Garay Pál~~

Miniator 47 l.

G

Berkovits J.

cillke

Aovabbitani

Jakab ~~[illegible]~~ eperjes i mester

Müvészet 1905.95 festő

Burghardt Rezső: Téli nap
Sütés 81(604), 4056(584),

Jakab eperjesi
festő 1517

l.

Arch. Ert. 1917

148. l.

Jakab festő Pécs

1500.

l.

Arch. Ert. 1918–1919

32. l.

10

I. KÖTET

György rajza 97
98
98
99
Lux Géza 105
108
114
Gulyás Jenő 116
117
ályázata, Tóth Kálmán Géza 117
dr. ing. Bierbauer Virgil 121
s, Heim Ernő 125

: MAREK LÁSZLÓ
V, Reáltanoda-utca 13-15 • Telefon: 185-330
ön 5—½7-ig • Telefon: 186-098
násnak évi 8 P, egyes szám ára 2·50 P

Jakab festő

szandeczi polgár

XV. sz

l.

Arch. Ert

1917. 102. l

Hochwohlgeborener Herr!

Ew. [illegible]

[illegible]

[illegible]

l'atmosfera e lo spirito ungheresi della quale ispirarono pure Francesco Erkel nel comporre in questa città delle incoronazioni la maestosa melodia dell'Inno Nazionale. Infine, tra i viventi, ebbe qui inizio l'attività artistica di Ernesto Dohnányi.

*

Vent'anni fa i legami dell'armonia si rilassarono, spezzati quasi dalle discordie trapiantatevi da terra straniera. Speriamo ora che Posonio riabbia la sua missione millenaria: riconciliatrice di contrasti, città dell'armonia consacrata dalla storia.

BÉLA PUKÁNSZKY

Che essa fosse ritenuta un centro spirituale risulta anche dal fatto che il grande umanista ungherese Giovanni Vitéz organizzò proprio qui l'*Academia Istropolitana*, cioè la prima università ungherese, voluta da Mattia Corvino. Tutti i professori dell'Ateneo furono autorità riconosciute nel loro campo. Nel secolo XVII visse ed operò a Posonio l'insigne gesuita Giorgio Káldy, traduttore della Bibbia e autore di una raccolta di profondi sermoni ecclesiastici. Mattia Ráth fondò a Posonio il primo periodico di lingua ungherese : il *Magyar Hirmondó* (Araldo Ungherese), qui insegnò a partire dal 1767 Giorgio Pray, fondatore della storiografia magiara. Non v'è figura più importante del rinnovamento letterario ungherese che non abbia dimorato a Posonio, per un periodo più o meno lungo. Qui Michele Vitéz Csokonai, il poeta del roccocò ungherese, redasse la «*Musa Magiara della Dieta*» ; qui abitò nel 1816 uno dei riformatori della letteratura ungherese Carlo Kisfaludy ; qui il conte Stefano Széchenyi fondò l'Accademia Ungherese delle Scienze ; qui Francesco Kölcsey, poeta dell'Inno Nazionale, tenne i suoi discorsi di classica bellezza nei parlamenti degli anni 1832—36 ; nel 1843 vi dimorò il più grande poeta lirico ungherese, Alessandro Petőfi. Anche il romanziere Jókai vi passò due anni da studente, e più tardi nel suo romanzo

Jakab pécsi festő

MAGYAR MUVESZET
1929. 472

VIII.k

Nief Jenő	légv. tüz
Petrasovszky Andárs	" "
Sterka János	" "
Illés György	" "

IX.

dr. Baranyai Ferenc	légv . t
Varga István	"
Tóth Károly	"
Havas Rezső	"
Horváth Sándor	"

Jacobus pictor

de Waradino natus est
iuscivile foria tertia in
die Floriani martyris;
debet dare balistam.

Polgarzoczot ugyt kassán.

Ke 55 l.

MDK

Jakab, festő , XVI.

M. Könyvszemle, 1925. 51 l.

Jakab

miniator

XVI. v.

l.

Berk Miniatori

17. l.

VI

~~Bernát, festő~~

Jakab, festő

János festő

Madocsai apát

Miklós festő

XVI

l.

M. Könyvszemle

1925. 51 l.

vodalomnal

5/19

G T A T V Á NY

tról,mely összeget május havi elnöki

gyar Nemzeti

MDK

Jakab eperjesi mester

1517 Tifesti a bažfai vaisstráza elöcsarnokát

Bažfa, Bažfafürdö ismertetése
1901 Bp

29

Jakab

festi

1528-ban Eperjes város Jakab festnak 5 deüárt fizet pro reformatione clenodii in banderio. Tehát a város zászlaján a ciner kijavitásáért

5 d. kapott

Irod

Dr. Ivanyi Béla. Eperjes szabad kiraly város ciniere és pecsetjei. Turul 1911 24. l.

...agyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191... é

tésénél...

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Jakab festő

Eperjes

1528-ban 5 denárt
fizet neki a tanács
„pro reformatione
clenodii ni banderio".

Ivanyi Béla:
Eperjes szabad Királyi
város címerei és
pecsétjei. Bp. 1911
10. l.

ÁRSULAT
KÖNYVNYOMDA.
szám.)

nagyobb elra-
gadtatás hangján lehet be-

S H Á Z A

T?

ban, ahová Morzsányi főjegyző és kedves felesége is elkisért minket. Felkerestük a Tschauko vizesést és a hires Tescheppa-hegyszakadékot, amelyet csak létrákon lehet bejárni. A Wörthi-tónál való üdülés után szülőfalumat, amely ma sajnos Burgenland, is meglátogattuk. Itt is készitettünk szép felvételt, háttérben a hires máriafalvai gótikus templommal, amelyet Szent István épittetett és a magyar kormány 40 év előtt nagy költséggel restauráltatott.

Kiváló tisztelettel

Wossala Sándor, tanácsnok.

✶

Zebegény, 1936 VIII. 21.

Miután a Belgiumból magunkkal hozott rádiumot a kórháznak leadtuk, egy-két napos pihenés igen jólesik.

Innen is sok-sok üdvözletet küld

dr. Salamon Géza, tanácsnok.

✶

Kedves Főszerkesztő Ur!

JAKAB BARÁT, PÉCSI FESTŐ. VI. Sándor pápa okleveleiben 1500. október 10-ki dátummal a következők olvashatók: Ernuszt Zsigmond pécsi püspök nagyobb mérvű újításokat, átalakításokat eszközölt a pécsi püspöki székesegyházon. S hogy hívei előtt még kivánatosabbá tegye egyházát, szép falfestményekkel, a szentek képeivel óhajtaná ékesíteni. E feladat kivitelével egy Jakab nevű bencés-szerzetest bízott meg, ki Pécs környékén a festészet terén igen jó hírnek örvend, mint az oklevél szóról-szóra mondja: „ . . . frater Jacobus monachus professus ordinis sancti Benedicti in arte picture in partibus illis . . . celeberrimus . . . :“ „szent Benedek rendjének felavatott szerzetes tagja, Jakab testvér . . . a festészet művészetében azokon a részeken (t. i. Pécs vidékén) igen nagy hírű“. Zsigmond püspök arra kéri a pápát, VI. Sándort, hogy engedje meg, hogy nevezett Jakab a munka ideje alatt, a mi körülbelül egy évig fog tartani, a rendházon kívül a pécsi püspöki lakban tartózkodhassék, s ezt a pápa meg is engedi. Talál-

ható ez az oklevél a vatikáni levéltárban ily jelzessel: Regesta Supplicationum Alexandri VI-ti. T. 1104. f. 170 1500 oct. 10.

Művészet 1902. 229. l.

A térbeliség a képírásban. Írta Kapitány Kálmán dr. Uránia, május 1.

Egy magyar renaissance-szószék. Írta Pap Károly. Uránia, május 1.

A győri műtárlat megnyitása. Pesti Napló, május 12.

Budapest múzeuma. Írta x. Magyar Szemle, május 11.

A műbarátok körének kiállítása. Írta Divald Kornél, u. o.

Egy szoborról, a mely nincs. (Az elfelejtett Munkácsy). Írta L. K. Uj Idők, május 11.

Budapester Neubauten. Írta Palóczy L. Neues Pester Journal, május 13.

A művészet bölcselete. (Taine, Ruskin, Tolsztoj). Írta Hekler Antal. Magyar Közélet, 6. szám.

Tomaso Vincidor kartonja Budapesten. Írta Keszler József. Budapesti Napló, május 18.

Beethoven. (Klinger szobra). Írta Szántó Kálmán, u. o.

A belvárosi templom emlékei. Írta Tarczai György. Független Magyarország, május 18.

Erzsébet szobra. Pesti Hirlap, május 18.

Hová lettek szent László váradi székesegyházának műkincsei? Írta Komáromy András. Századok, május 15.

Jakab eperjesi festő

1577 Bártfa.

1517-ben Jakab eperjesi mester címereket fest az emeleti előcsarnok boltozataira. E festmények elenyésztek.

Dívald Kornél. A bártfai városháza. Művészet 1905. 95. l.

L A U F F E R

könyvkereskedés

Pósta

IV., Váczi ucca 11.

A l k a l m i á r u

TÖRTÉNET KULTURTÖ

ARETZ, Gertrude	DIE FRAUEN UM NAPOL Gebunden. 466 Seiten
ARETZ, Gertrude	DIE MARQUISE VON PO aus dem Rokoko mit "Opal Bücherei" Halb
BAGGER	FRANZ JOSEPH. Eine P mit 79 Abbildungen.
BALSAC, DUMAS, PAUL de KOCK u.a.	PAR Kulturgesch. Bilder und 6 Vollbildern v Leinen.
BERTRAND, L	LUDWIG DER XIV. Mit
BLOCH, Dr. med.	PROSTITUTION. 2 Bände
BOROVICZÉNY	GRAF VON BRÜHL Den

Jakab, eperjesi fleto

1517 Bártfán
a varoshaz boltonott
elöcsarnokát festette
Ki

Erod

Mysbiartfa II. 76 l.
115 l

Magyar királyi államvasutak.

T. Műh

Miután keresményemnek 191

tésénél

jelenhetek, keresményemnek átvételé

nevü munkástársamat szóbelileg meg

Kelt , 191

tanu.

tanu.

Zakab

Müvesiet 1914. 141

Magyar Müvesiet

1925. 453

Ipolyi-gyűjteménye kaleti szőnyegei

VIII. 156.

Jakab

Gyöngyfürö 1471-1473
Kassa.

lásd

Arch. Ért
1909. 219. 220.

1

Jakab olasz fundáló
valószínűleg Giacomo Resti

Bethlen Gábor fejedelem 1618-ótta foglalkoztatta:
Vásadon, Sárospatakon találkoznak az építkezé-
seknél nevével. Valószínű, hogy a Como-vidéki
~~Va~~ Vernából származott.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp. 1975

206. old.

Jakab olasz fundáló 2

valószínűleg Giacomo Resti

Hasonlóan → Landihoz, az erdélyi fejedelmi szolgálatot hamarosan a császári megbízással cserélt fel. 1636-ban II. Ferdinánd a magyarországi végvárak építészévé nevezi ki.

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp. 1975

206. old.

Jakab mester

M.D.K

A trégwer-i Szent Ivó szerémlék
ismeretlenül a Magyarországi
Jakab mestert bizták meg. Ő
volt a háptalani iskolák vezetője.

Kovács Éva: Magyarországi Jakab mester.
Művészet, 1967. augusztus – 9 lap

JAKAB, bencés festő

Ha Pécsett lett volna bencés kolostor, akkor annak a Jakab bencésnek, aki 1503-ban a pécsi székesegyházat kifestette, nem kellett volna pápai engedélyt kérnie, hogy munkája idejére kolostorion kivül tartózkodjék. 153.old. 15.jegyz

PETROVITS EDE: A középkori pécsi egyetem épülete és cimere 151.old

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, XVI. 1971. Pécs, 1972.

Jakab
épitész

Méltatás

Bela Duranci: Modern magyar képtár Szabadkán.
MŰVÉSZET, 1973.január - 38.oldal

M.D.K.

Jakab

gyöngyösi kőfaragó

Namára 1749-ben, Csárány Gergely preceptor kiadásai szerint, bizonyos fenület elhesítéséért 7 Ft-ot fizetnek.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 344. old.

M.D.K.

Jakab mester

budai orgonakészítőnél veszner ujat i mikor az egri szérescgyház orgonája az 1506 évi tűrvészkor elpusztul.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó

88. old.

M.D.K.

Jakab, Lakatgyártó

1550-51-ben dolgozik az egri várban

Heves megye műemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 399. old.

M.D.K.

Jakab mester, egri kanonok

1550-ben dolgozik az egri várban

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 344. old.

MDK

Jakab épitőmester

A kassai uj szinház épületét Lang Adolf terve alapján Répánszky és Jakab épitőmesterek alkották meg. Repr.

K.P.: A kassai uj szinház.

Vas.Ujs. 1899. 46.évf. 593.lap

MDK

Jakab/Jacobus/Eötvös de Alba Julia.

Ötvös Gyulafehérvárt, I.Rákóczi György szolgálatában. 1635. tanúként szerepel Bethlen Gábor özvegye ptikaiádája körüli perben.
Nemes ember volt.

Radvánszky B.:Udvartartás és Számadáskönyvek. I. kp.1888. 354,355.l.

MDK

Jakab gyulafehérvari acs 1291.

Csányi Károly: A gyulafehérvari székes-egyház. Bp.1899. 3-4.l.

K. D. K.

JAKAB ablakkészítő
kálos

Budakeszi út 93. Pálos - Kolostortemp-
lom berendezésén dolgozik

1512 —

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 185.e.

BLANK

MDK

Jakab asztalos

Voit P. : Gyarmati Dénes mester és a régi m. építőgyakorlat.

Müv.tört.Tanulmányok. A Müv.tört.-i Dokum. Közp.Évk. 1954-55. Bp.1957. 56.1.

MDK

Jakab barát

Olasz bencés szerzetes, festő. Zsigmond pécsi püspök kérésére II. Sándor pápa 1 évi időtartamra Pécsre küldte, hogy falfestményekkel diszitse a Székesegyházat.

Dr. Dolenetz József: A Pécsi Bazilika.

Vasárnapi Ujság 1891. 25. sz. 398-404. l.

MDK

Jakab bencés barát

1506-ban Zsigmond püspök kikéri Sándor pápától Jakab barátot, és vele festeti meg a pécsi székesegyház boltozati freskóit.

Gerece Péter dr.: A pécsi székesegyház.

Magyar Épitőművészet 1907. 9.sz. 4-6.l.

Jakab olasz bencés

MDK

Pécsi Bazilika

A XI.sz.-ban épült.Többször ujjáépitették.1500-ban Jakab olasz bencés falfestményekkel ékitette.

Dr.Dolenetz József:A Pécsi Bazilika.

Vasárnapi Ujság 1891. 25.sz. 398-404.l.

MDK

Jakab, bácsi prépost

Jakab, bácsi prépost, pecsétnyomója. Repr.

Archaeologiai Értesitő. XIV.köt. 69.lap

M.D.K.

Jakab, festőmester

neve egy 1460-ból származó feljegyzésben bukkant fel, amelyben a bártfai Szt. Egyed egyház templomatyái szerint Jakab mester kötelezte magát, hogy száz frt. és egy rend ünneplő ruha fejében szt. Egyed oltárát, két felől az oldalfalakig érően és minden kívánalomnak megfelelően megfesti. Munkájában segítőtársa volt Miklós mester.

Divald Kornél: Magyarorsz. középkori szárnyasoltárai.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1908. 42. köt. 122-123. old.

M.D.K.

Jakab, festő

neve a Jagellók egyik királyi számadáskönyvében fordul elő 1525-ben, ahol nemcsak mint „magister" hanem „Jacobus pictor Regie majestatis" néven szerepel, tehát valószínűleg a király kommenciós udvari festője lehetett.

Divald K.: A régi Buda és Pest művészete.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1901. 35. köt. 379. old.

MDK

Jakab harangöntő 1440

Roth V.dr.: A szássebesi oltár

Archiv des vereines ziebenburgische Landeskunde.1903.

IDK

Jakab, kassai mester

1563-ban Füzér várában épit.

Kenéry Lajos: Kassai épitőmesterek. Renaissance-korszak. 1904 évf. 80.l. 28 kötet, 3. füzet

Jakab, kassai építőmester M.D.K.

1563-ban Füzér várában épít.

Kemény Lajos: Kassai építőmesterek.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1904. 38.köt. 60.old.

Jakab kőfaragó M.D.K.

az entergomi és visegrádi érseki palták egyik vezető mestere. 1489-ben a maróti érseki vadászkastélyon dolgozott.

Voit P. Magyar keramikatörténeti tanulmányok I. Múvtört. Ért. 1954 1 sz. 114

Jakab mester kőfaragó MDK

1487-1490 között közreműködött Estei Hippolit pusztamaróti vadászkastélya épitésénél.

Zolnay László: Esztergomi érsekek palotái a középkorban.
Művészettörténeti Tanulmányok. Bp. 1961. 201-228. l.

Jakab, kőfaragó

a kassai városi jegyzőkönyver tanusága szerint a szentvérfalvai (később Kassa-Béla-i) templom restaurálásán működék közre, melyet János Albert lengyel király hadai a XV. s. végén feldúltak.

Kemény Lajos: Kassai építőmesterek.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1904. 38.köt. 43.old.

MDK

Jakab kőfar.

1489 : maróti vad.kast.stb.

Voit P.: Gyarmati Dénes mester és a régi m. építőgyakorlat.

Müv.Tört.Tanulmányok. A Müv.tört.-i Dokum. Közp. Évk. 1954-55. Bp.1957. 53,54,59,60.l.

M.D.K.

Jakab, murator

1401-ben, a városi jegyzőkönyvek tanusága szerint, Kassán működött.

Kemény Lajos: Kassai épitőmesterek.
A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp.
1904. 38. köt. 41. old.

M.D.K.

Jakab müépitész

és Vágó épitészmérnök Az Andrássy-uti Szinházat és a Budai Szinkört átépitik. A terveket már elkészitették, -irja a lap "Épitkeznek a budapesti szinházak" cimmel.

Délibáb, Bp. 1928. juli. 7. II. évf. 27. sz. 54. lap

MDK

Jakab puskamüves

Jakab egri magyar puskamüves részt vett 1552-ben Dobó István parancsnoksaga alatt az egri vár védelmében s jutalmul szabaddá tétettet és minden szolgalmany és fizetés teljesitése alól felmentettet.

Szederkényi Nándor: Heves varmegye története.II.k. Eger 1890. 156.l.

Ezen templomon kívül Kethely határában a középkorban (a mai helységtől keletre, mintegy félóránnyira eredővel fedett hegy oldalán) a czisterczióták borsmonostori apátsága állott, mely a XV—XVI. században egészen elpusztult; ma csak czímét adományozza a király. A czisterczióknak ezen egykori monostorháza szoros viszonyban látszik lenni a kethelyi oltárkővel, s Ebenhöch kanonok véleményét, mely szerint ez a czisterczióknak egyházából, annak elpusztulta után, került az egyszerű falusi templomba, igen valószínűnek tarthatjuk.

A vértanuk sírja fölé épített mozdíthatatlan oltárok (altaria fixa) mellett, már a katakombai korban használtak tovamozdítható oltárokat (altare portatile).[1] Ezekbe a vértanuk földi maradványainak particuláit foglalták. A régi inventariumokban *altaria viatica*, *portatilia*, *gestatoria*, *motoria*, *lapides portatiles*, *tabulae itinerariae* elnevezéssel fordulnak elő, ilyen oltárok, ezen nevezések részint mozditható voltukat, részint pedig használati módjukat — utazáskor — jelzik. Többnyire fából, nemesérczből vagy ólomból készültek ily czélra a lapok ésszekrények, és dúsan ékítvék faragással, zománczczal és ékkövekkel. Néha értékes kőből vannak, márványból, jaspisból, achatból, onyxból, porphyrból, amethystől, syenitből. A vértanuk ereklyéinek befogadására hátsó lapjukon mélyedés van kivájva. Hogy hazánkban szintén voltak érdekes és értékes ilyen hordozható oltárok a középkorban, valamint ma is vannak egészen újak és egyszerüek, a dolog természetéből következik. E mellett bizonyitanak régi inventariumaink is. Igy pl. a budavári királyi kápolna leltárában,

a csúcsívezetű hármas ülőkét. (*Dreisitz*). Mindezen nyomok csak a XV. század második feléig érnek föl. A hagyomány, mely valószinűleg hajdan itt e templom helyén állott, román- vagy átmeneti stylben épült egyházra vonatkozik; templomunk diadalivén, a következő újabb feliratban nyert, kifejezést: „*Erbaut unter den König Béla 1239.*" E helységben IV. László király 1270. évi november 27-ikén megszállott. Az idevágó adat a következő: «quod cum versus castrum filiorum Henrici Kuzyg vocatum accessissemus, habito colloquio cum Rudolfo rege Romanorum, *et in villa Kedhely* descensum cum exercitu nostro fecissemus Abbas et fratres ecclesiae beatae Mariae Virginis gloriosae de Monte ipsius villae Kedhel» .... stb. v. ö. *Hazai okmánytár*, V. köt. 57. lap. 46. sz. oklevél.

[1] PRUDENTIUS, Peristeph. Hymn. III., 5. „propter ubi est adposita ara, dicata Deo." ROSSI *Roma Sotterrauneaban* I. 169. 285. l. 3—4 bronzkarikával ellátottat említ.

mely 1530-ban készült a következő tételt találjuk: «Item Duo Altaria portatilia quorum vnius tergum et, cum apparencijs solius ligni, ambo sunt obducta circum circa argento, parum deaurato.»[1]

Ezen műemlékeink közül hirmondó gyanánt ma kettőt ismerünk: a *szombathelyit* (Szepesmegyében), és az itt bemutatott *kethelyit*. Ez utóbbi verde antico-ból álló négyszögű lap, sarkain az evangelisták jelvényeivel, melyek kis négyszögletű lemezbe vannak bekarczolva (ciselirozva). Felső sarkán balról kiterjesztett szárnyú térdelő angyal, kezeiben mondatszalagot tart, melyen minusculákkal matheus felirat olvasható; jobbról balra tekintő kiterjesztett szárnyú sas, körmeivel mondatszalagon iohanes feliratot tartva; az alsó rész bal sarkán jobbra tekintő szárnyas oroszlány, lábaival marcus feliratos, végül a jobb sarkon szárnyas tinó lucas feliratos mondatszalagot tartanak. Mind a négy symbolum feje dicsfénynyel van köritve. A fakeret négy oldalán egyszerű, de kecses alkotású diszítmény szegély között maiusculákkal a következő felirat fut végig: AGNVS ◦ DEI—QVI ◦ TOLLIS — PECCATA — ꝰ MVNDI[2] Megjegyzendő, hogy a «Peccata» szóban a T betű jobb karja, valamint a keret két szélén végig futó diszítmény is több helyütt hiányzik.[2] Méretei: hossza 0·363 m., szélessége 0·37 m., a betűk magassága 0·035—0·04 m.

Minden betű külön van bronzlemezből kivágva és az alakok különfélesége szerint 2—4 gömbölyü fejü bronzszöggel fölerősitve. Végül meg kell emlitenünk, hogy az eredeti példány, mely után sikerült rajzot *Haller József* győrmegyei papnövendék készitett a dr. *Zalka János* győri püspök által a püspöki kisebb papnövelde e czélra berendezett egyik termében fölállitott egyházmegyei muzeumban. (*conservatorium Dioecesanum*) őriztetik, több becses egyházi műemlék társaságában.

Ismertetésünket azon óhajjal zárjuk be, vajha a netán

1 KNAUZ, *Magyar tud. Értesitő.* I. köt. 1862. 53. lap.

2 Fényképi másolatát kiadta *Klősz Gy.* a műkiállitás tárgyai között 107. sz.

3 Bekarczolás = ciselirozás? Tán gravirozás. *Szerk.*

ügyességet árulnak el. Egyszerűbbek a két martonvásári és sóskuti (VIII. t. 2, 4, 6 sz.) bronzból a két csonka példány, melynek egyike 1876-ban BAKICS gyűjteményével került a Muzeumba, másika RÁTH GYÖRGY-éből 1874-ben (VIII. t. 3, 5 sz.) Mind ezeknél jellemző a gyűrűforma lemez nyujtvány a fibula nyakának végén, melynek rendeltetése bizonytalan, meglehet, hogy erről lánczok függtek le, minők már a kelta időkben ruhakapcsokkal össze vannak kötve, például STORNO-nak sopronyi sírleleteinél és a szebeszlói példánynál Muzeumunkban, továbbá a grobnikinál a zágrábi muzeumban,[1] több őstörténelmi fibulánál PIGORINI-nál,[2] de ilyenek még a késő császári és bizanczi korban is fordulnak elő, mint az osztrapataki és nagymihályi aranyfibuláknál Bécsben.[3]

Külföldön az ily alaku ruhakapcsok szintén ismeretesek. Párisban a kiállítás alkalmával egy régiségárusnál egy Olaszországból eredő példányt vettem meg s oda adtam a N. Muzeumnak; a st. germaini muzeumban is akadtam egynehányra a belső osztrák történelmi egylet hármat adott ki, mely Styriában a leibnitzi mezőn találtatott;[4] mind ez azonban nem elégséges még arra, hogy a ruhakapcsok ezen különös alakjának koráról és nemzetiségéről szabatosan nyilatkozhassunk.

A fibuláknak eddigelé azon mostoha sorsa volt, hogy mind a classikai, mind az őstörténelmi régészek azokat elhanyagolták; csak ujabb időkben keltenek nagyobb figyelmet s e tekintetben különösen kitünik rendszeressége s alaposság által O. TISCHLER értekezése: Ostpreussische Gräberfelder,[5] ki azonban az itt kiadott alakot nem ismeri.

Pulszky Ferencz.

1 *Matériaux pour l'histoire primitive et naturelle de l'homme.* Douzième volume 226. lap.

2 *Bulletino di Paletnologia italiana.* 4 kötet, tav. III. 1. VII. 2.

3 JOSEF ARNETH. *Über einen in Ungarn gefundenen Schulterschmuck eines römischen Kaisers.* Sitzungsberichte der k. k. Akad. philos. hist. Classe XII, 5. Heft 1854.

4 *Schriften des historischen Vereins für Innerösterreich.* Erstes Heft. XXIX 158, 160, XXX, 156.

5 *Schriften der physikalisch-ökonomischen Gesellschaft zu Königsberg.* Neunzehnter Jahrgang, zweite Abtheilung 159—260, hat kőmetszetű táblával.

A KETHELYI OLTÁRKŐ (ALTARE PORTATILE).

Hét évvel ezelőtt, 1873 tavaszán, *Ebenhöch Ferencz* győri kanonok, a *kethelyi*[1] (Sopron m.) plébánia templomban egy érdekes oltárkövet (altare portatile) födözött föl, mely az 1876-ban az árvizkárosultak javára rendezett műkiállításon feltűnést keltett.

1 A kethelyi plébánia-egyház, bár folytonos átépítés, tatarozás és változtatás által eredeti alakjából egészen kiforgatták, középkorijellegül maig megtartotta a szentélynek a nyolczszög három oldalával való záródását, valamint belsejében a déli hossz oldalfalában

hazánkban lappangó hasonló középkori becses műemlékek bemutatásával bennünket többen követnének.[1]

Dr. Czobor Béla.

JAKAB, BÁCSI PRÉPOST, PECSÉTNYOMÓJA.

Nemzeti Muzeum pecsétgyüjteménye czédulalajstromában 322. sz. alatt.

A mandolaalaku pecsét közepén van csúcsíves fülke, félkörű lóher-ív zárja be, fölötte lombcsokrokkal és liliomos végvirágokkal diszített három orom; a fülke falának belső oldalán felfutó gömbsor. Mindez oly épitészeti alak, mely Németországban már a XIII-ik, Francziaországban már a XII-ik század végén fordul elő, nálunk leginkább a XIV-ben szokásos. Különös művészeti motivnek mondhatjuk, hogy a lóher szárai mintegy a fülkén túl folytatva, a mandola belső keret határát képezik. E keretben olvassuk:

S · IACOBI · PRЄ (—) PO (—) SI (—) TI · BACHIEN✱

A fülkében áll Jakab apostol, a zarándok. Fején alacsony sisakalaku kalap; jobbjában a zarándokbot, balját mellére teszi; baloldalán utitáskája csüng, míg a szokásos kagyló alig fölismerhetőn jelenik meg bal vállán. Ruhája csaknem kézcsuklóig érő újjakkal ellátott szőrös köntös. Ügyetlenül vésett meztelen lába majdnem madáréhoz hasonló.

II. szám.*

Az apostol alatt látjuk térdre borulva, imádkozva, Jakab prépostot, ki pártfogójához feltekint; jobbra-balra egy-egy monor-paizs, melyen ugyanazonos felrepülő madár látszik; hihetőleg a prépost-

1 Végül itt nyilvánosan köszönetet mondok *Ebenhöch F.* győri kanonok urnak ki ezen becses műemlékre vonatkozólag, melyet ő maga födözött fel, több adatot vol szives velem közölni, és *Kisfaludy Á. Béla* theologiai hittanár urnak, kinek közbenjárá sára kaptam a sikerült rajzot.

* Ezen, oly kevéssé kielégitő, rajz közléseért bocsánatot kérek az olvasó közönségtől. Adom, mert különben a czikket is el kellett volna hagynom. A jövő számban egy styl tekintetében hű rajzzal fogom pótolni. *Szerk.*

nak czimerképe. A madár nem elég jellemző, ezért fajára nem ismerhetünk reá.

A kérdés az, mikor élt ezen bácsi egyháznagy? THEINER „*Monumenta historica Hungariæ*“ (Romæ 1859) I. köt. 711. lap VI. Kelemen pápának egy bulláját közli, melyben ez felszólítja az esztergomi érseket, hogy fogadja el Jakabnak lemondását külön apátságainak egyik részéről, mert képtelen mindannyit kormányozni. Az okmány felirata: «Eidem (Archiepiscopo Strigoniensi scribit) ut beneficium resignationis a *Jacobo præposito Bachiensi* sponte factum recipiat». Ezen pápai okmány keltezve van Avignonból, Kelemen uralkodása negyedik évében; tehát, mivel Kelemen 1342-től 1352-ig ült a pápai széken, 1346-ból.

Más Jakab nevű bácsi prépostot THEINER-nél nem találtam; a kalocsai egyházra vonatkozó régi adatok elvesztek; egyébiránt pecsétnyomónk stylje az említett Jakab korának styljével tökéletesen megegyezik.

Henszlmann Imre.

BÁTORI ZSIGMOND APRÓPÉNZE.

(A leírt érmek az 1589-iki sillingen kivül, melyet a Bruckenthal-Muzeum őriz Nagy-Szebenben, czikk iró birtokában vannak.) Lásd az IX táblát.

Ez uralkodótól, kinek erdélyi fejedelemsége megszakításokkal 1581-től 1602-ik évig tartott, ötnemű forgalmi érmek jutottak korunkra: akcsák, sillingek, dutkák, tallérok és aranyak. Itt a három elől említett nemek példányait ismertetjük.

AKCSÁK (= DENÁROK.)

Ilyenek csak 1590. és 1591. évekről vannak fenn és tudtunkkal most először adatnak ki.

1590.

1. * SIG · PRIN · TRANSIL körirat külső gyöngyös és belső vonalkör között; nyilt koronával fedett spanyol czímervérten a Bátoriak czímerképe az úgynevezett farkasfogakkal balra, a vért mellett: 9—0.

Hátlapon: · PATRO—VNGAR · Félhold felett koronás szűz Mária, jobbján az isteni kisdeddel; mellette A—B (Abrud-Bánya?) Az egész sodrott körben.

Jakab mester./lapidizia/

XV.sz.

Corvina.1921.49.1.

Jakab mester

mütárgyak, 1561, Nádasdy

Tört. Tár, 1904, 574

Jakab mester, festő

Művészet, IV., 1905. 89-97.

Divald Kornél: A bártfai városháza

Jakab fegyverderékgyártó Kassán.

1382.

Archaeologiai Értesítő

Kemény 1915., 147.

~~Holtai~~ Lajos: Műtörténeti adatok.

Jakab

l.

LykaMagyműI800-50

91.l.

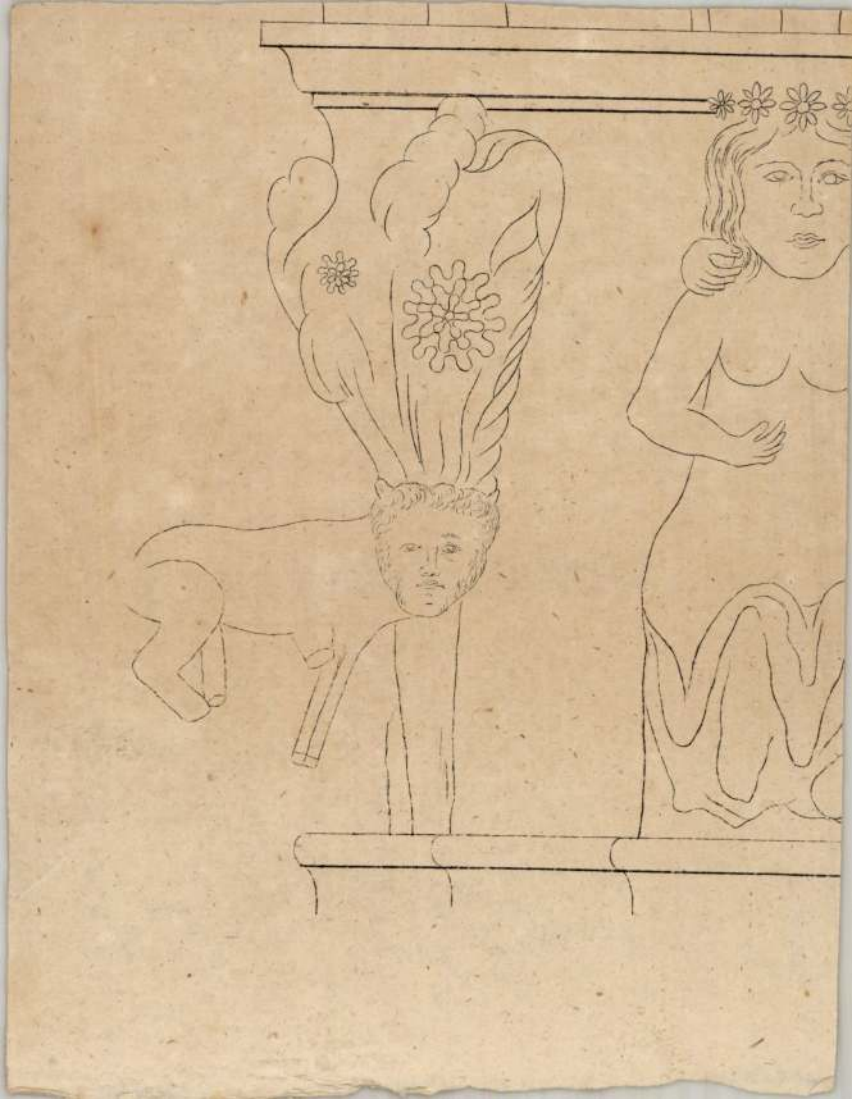

Jakab

Korponai ötvös XV. szárad.

ismert él a bányavárosc messze földekre
rtó mell- ek kupákat, zadban a sodrony

Mihalik József - Magyarország vidéki
műkincsei. Szendrei Magyar mű-
kincsek. Bpest. 1901. III. k. 38. l

Jakob, Jacobus

Aurifaber

1540-1545

Hoffmann Porsony ~~56 l.~~

57. l.

Hoffmann Südost

Zakab ötvös

1876-ban polgárjogot
nyert Kassán.

Kla V 51.

Jakab esztergomi ötvös.

1337 márcz. 3án kelt oklevél szerint, J. és fiai Esztergom város és tanácsa előtt házaikat eladják Istvan visegráti várnagynak és pilisi főiszámnak.

Anjou kori okmánytár. 1883. 3 k. 324. l.

Jakab

esztergomi ötvös

Dedek Crescens Ludovicus. Monumenta ecclesiae Strigoniensis. III. k. Bp. 1924. , 419. *

* Civ: 1337. Magistratus civitatis Strigoniensis, Jacobum aurifabrum, Stephano Castellano Visegradiensi, domos suas vendidisse perhibet.

„EUROPA"
Zene-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-337.

Jacobus Aurifaber

ötvös

1394-ben a városi jegyzőkönyvekben szerepel, mint tilalmat jevő fel.

Mihalik József. Kassaváros ötvösségének története. Bpest. 1900. 115. l.

M. kir. adóhivatal Eperjesen
ERK: 1904 AUG. 24
8318

L.

felj. az ~~[illegible]~~
az állandó illetmények
nykv. II. 126 és 162 lap-
jáon.

1904, VIII/24

[illegible]

[illegible]

Jakab

Ötvös

XV. sz végl. Korpona.

Igy a királyné várnagya Thurn Kristof számára a Korponen Jakab-mester arany-műves által dolgoztatnak a szövetséges bajavárosok két kívül s belül megarányozott fedeles kupát. Ezek a mint értékesebb, úgy válószínűleg ritkábbmesterművek lehettek.

Ipolyi Arnold. Besztercebánya vérrosa műveltséghörténeti vázlata. Budapest. 1874. 63. l.

Jakab ötvös

Kolozsvár XV. sz.

Fenti nejl, Anna asszony 1492-ben a városban levő és férjétől örökjogon reá szállott házát, valamint félhold szőlőjét, egy bekötött, ugomtatott missalét és 50 arany forintját a Szent Mihály tiszteletére épült Kolozsvári szentegyházban levő Katalin szűz oltárának hagyja.

Jakab Elek, Kolozsvár tört. Oklevéltár CLXXXV.

Nokolötvéch 60-l.

avez oublié de porter au
des semestre précédent.

Je vous prie d
voyer un nouveau bul
tions sincères.

Jakab Ötvös

1492 Kolozsvár felesége ez évben házat szőlőt, behozott nuse-könyvet adományoz az alabbi templom Szent Katalin oltárára.

Grandpierre Edit

A Kolozsvári Szent Mihály templom.

Bpest, 1936. 5. l.

Jakab, ötvös

(Jacobus aurifaber)

Kolozsvár 1453.

Balogh Kolozsvár

14. I.

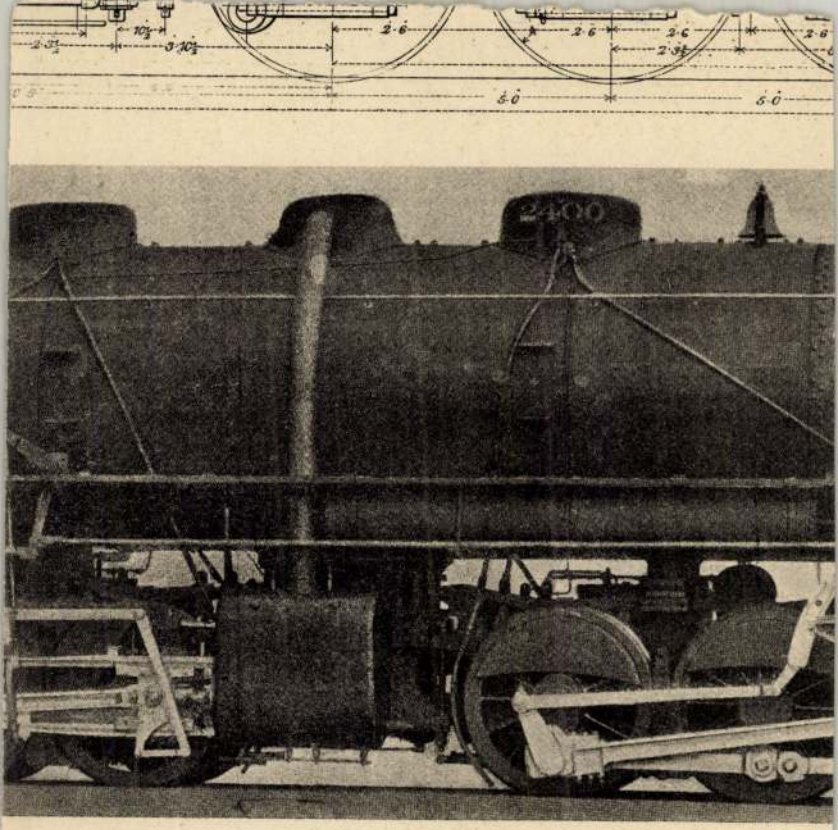

dszerű lokomotívjának képe és oldalnézete.

Jakab, ötvös,
(Jacobus aurifaber)
Kolozsvár
l.
Balogh Erdélyinek
I. 159/18. l.

Antes de la Corrida.

Jakab, nagyváradi

festő, 1773-ban
nyert polgárságot Kassán.

Dívald Kornél

A Szépművészeti Múzeum
kisszebeni szárnyasoltára.

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 686. l.

Jacob Maret
aus Tartlau

23.1

Jacob molers
aus Heldesdorf

17.C

Jakobus Thoni Moterlin

1573. Kassa. Helvé-
ciából került
oda

Lood
+K+78.1

reálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... *osztályu tanuló a*

.....

.....

elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... *hó* .....

osztályfő.

Jakob, Könniver

1480 - 1492

l.

Hoffmann Pozsony

30. l.

Hoffmann Südost

Berlin

Jakob Könivels

1456 - 1457

l.

Hoffmann Posony. 29.1

Hoffmann Südost

2.

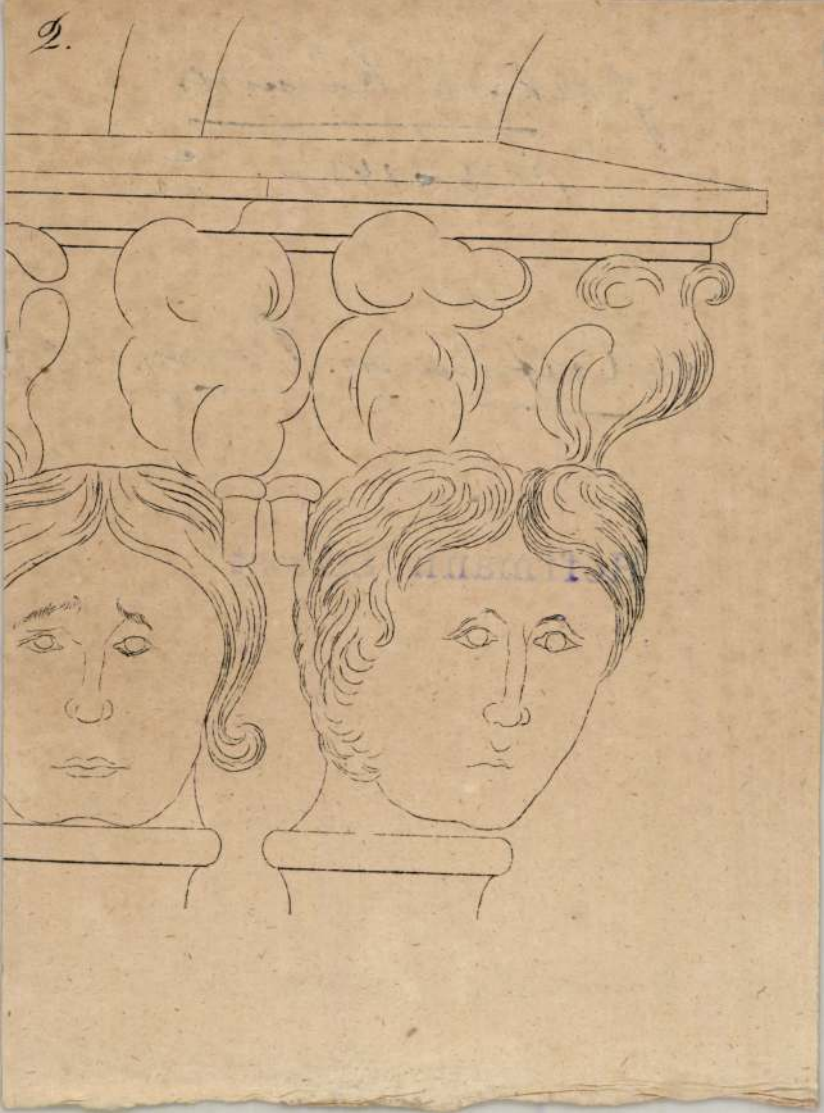

Jakob Könives

1446 – 1459

l.

Hoffmann Porsony

29. l.

Hoffmann Südost

2.

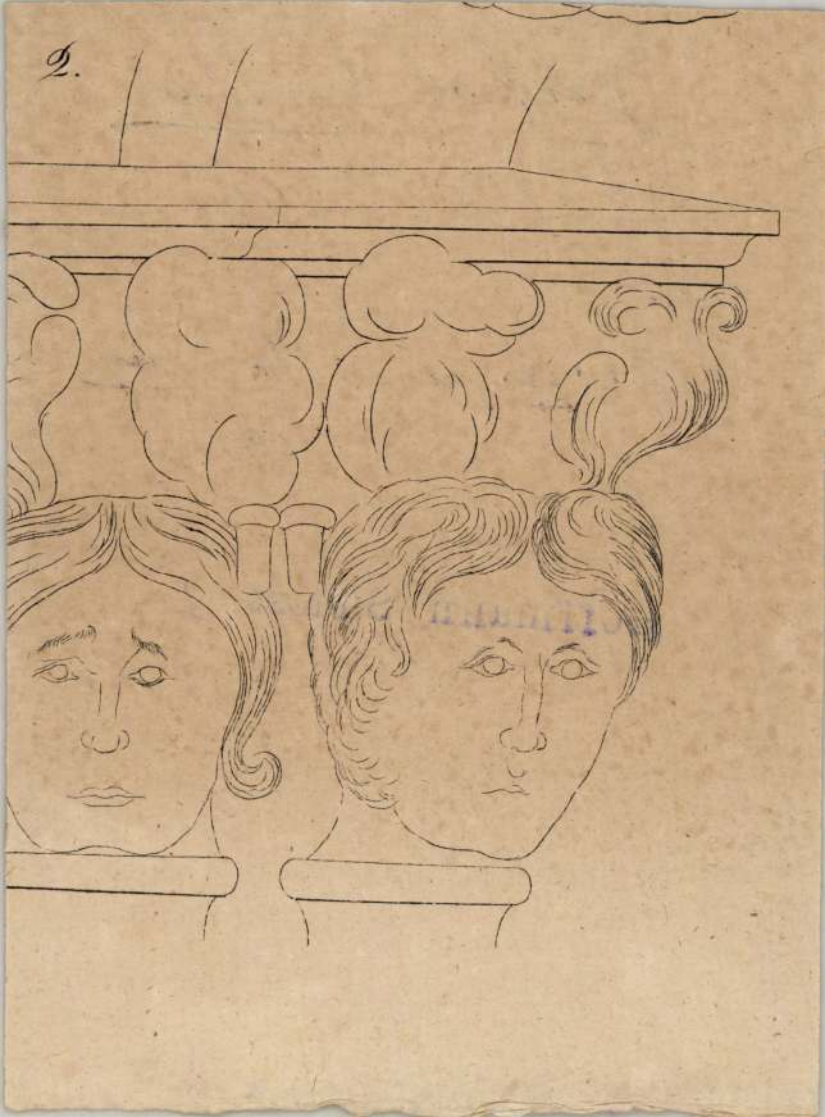

Jacob sculptor

294 l
566 l.

Jakab

uvegfestö.

XV. 4:

Ujkeresfehervarott ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ uvegablak

lásd

Ráth II 282

és Pauer János

a Ujkeresfehervári

egyhomlyzet tott.

Jakab üveqfestő.

(XIII. nárad ?)

A paulinusok évkönyvei Jakabban oly üvegfestőt dicsérnek, a ki több tanítványt hagyott maga után, tehát egész műiskolát alapított.

Dr. Czobor Béla: A bécsi fogadalmi templom. Képz. szemle. 1879. 61. l. jegyzete.

Jakab.

ineqfistö. paulinus nyr-
zetes,

irod

Dr Csobor Béla A fogadal-
mi templom Becskén. Vas
Nyp 1879. 273 l.

Jakab

ablakkeszítő,

XVI szarad elején

a Buda mellett szent hörnic palos kolostorban élt. Az 1500 as évek elején épült uj szentély ablakait ő készítette.

(Üvegfestő volt már a XVI. szarad legelején?)

Kifogástalan életű szerzetes és pap volt, ki sokféle mesterségben esett, különösen kitünt a díszes üvegablakok összeállításában (ez nem üvegfestés szentnyi). Készi-

vod

Zákonyi 597.774.

tett ilyet szent hörincen kívül Fejérgyháron is hol sokáig volt perjel. Kiváló tanítványokat is nevelt megainak

vod Szörgyösi LXXX

...agyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Jakab

zobrai, fafaragó
Kassán. Működött
1460 – 1466 között.
A kassai templom ré-
szére oltárt készített.

Tornai 253. l.

BUDAPEST
928 AUG 23. 15.

Jakab

képfaragó

1475 - ~~1495~~

Csontos 1977

Jakab bencés

1506. Szathmáry György pécsi püspök Sándor pápától a helyreállításra szakértő művészt kér. A pápa Jakab bencés barátot küldi Pécsre, aki azután az egész egyház belsejét elkészíti és a boltozatokat freskókkal díszíti.

Kabren 194. l. 200. l.

Azt hiszi, hogy a pécsi szekesegyházban lévő 1507 ből való pastoforiumot ez a Jakab bencés barát készítette, aki a templom belsejének helyreállítását végezte. Ovatosan használandó!

Azt felhételezi, hogy talán a pesti 2 pastoforiumot is ő festette.

Aradi felsőbb leányiskola IX. 42.

Jakab

Hobrány 1440.

Segeovár

1.

Művészeti lex. 715 l.

Jacob Graber

vésnik.

Pozsony a XVI század legelején
nára a város i telekkönyv szerint
a Spitalnewsidelnben állott.

Ortvay T. Pozsony város tört.
Pozsony 1903. II K. IV. r. 244 l.

Jakab

pénzverő

Gardag hagyatékában a
városi tanács előtt Kassán
1514-ben osztáft tesznek.
Hagyatékában volt egyebek között 2 drb
ezüst 15 márka 3 pizetum
súlyú. 1 nagy kehely, 2 kis
kehely, 5 aranyozott gomb és
1 csatt, 5 ezüst gomb. 1
kis bütykös öv, 7 ezüst
kanál 6 márka 18 pizetum
súlyú. Készpénz 21 fl.
aranyban, 20 fl. 15 den váltó
pénzben, Minder-fianiak intott
valamit ezenfelül még egy kassai
ház és szőlőkert is.

K 71-72 l

Goldschmiden Jacobi
relicta

37 l

Jakab

ötvös.

Radácsi ötvös Mátyás 1601. jan. 28án kelt végrendeletében: Utolozor hagyom Jakabnak, az inasomnak, mindenféle apró minszeremet, ponczolokval, konsztos könyvekkel és pecsétes táblaváb egyetemben. Ez felett hagy egy viselt gránát dolmányt nagyan Jakabnak.

Mihalik Lóis cf. Kassaváros ötvösségének története. Bpest. 1900. 228. l.

Tankó Tanos

festő.

Jakab ötvös

(goltschmyd)

Kassa. 1519. 1528. tilalmakban. Valószínűleg az utóbbi évben halt meg.

K 72 l

Golden Jacob

261, 570, 578, 579. l

Zakab

ötvös

1590. Epsjes.

talán azonos Sigismundi

Zakabbal, aki 1594 be

Wsepel ugyanott.

K 72 l.

3047

Erpenschneyder Jakab, bélyegmetsző. A XVI. század első felében Kassán élt. Úgylátszik, hogy a pénzveréshez szükséges varmintáit (bélyegeit) készítésével foglalkozott s a Kassai pénzverőházban működött. Erre ugyan más bizonyíték, mint a neve, de erősen támogatja e feltevést az, hogy 1527-ben a pénzverőház számadásaiban történik róla említés.

Michalik József: Kassa város ötv. tört. Budapest. 1900. 142. l. —

Jakab eysenschneider

1526-ban Kassán élt

Peizvérsházban dolg

Érod

Numizmatikai közl

1903. 44. l

_____ *műhely.*

/főnökség!

v_____hó____n történő kifize-

_____ indokából személyesen meg nem

_____szamu_____

am.

évi _____ hó_____

_____

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Jacobus

negedi ötvös 1512

laid

Gyárfás Brassó 188.

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

lyezem:

.....

agy helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Jakab Ötvös

1526 nov. 1-én Pozsony
varos kamarása bírságpénz
ennen 10 frtot ned be
tőle.

Mihalik pozsonyi ötvösci
körül likeresni, mi az
dönevé.

irod

Danninger 60. l. 147 l.

.....*mühely.*

lyfőnökség!

..év.....hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....számu .....

ztam.

.. évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Jakab
otvor
1337 Esztergom

1 A Mühavát
1923.47

Győr h. n. II. 192

Jakab

Kőmíves

Pozsony. A városház torony galleriájának régi fasszerkezetét 1571-ben helyettesítik kőgallériával.

Den 14. Chamerer und Jakob Maurer auff Wolfftal, und Teutschen Altenburg zu den Stainmetzen, wegen den Stainwerch zum Ratsthurn auff zörung und Urfar gangen 6 Sch. Es: Diessmal das Stainwerch zum ganck am Thurn, den Stainmetz ausgedingt per 95 Thl.

Ortvay T. Pozsony várostörténete. Pozsony. 1895. II. K. I. r. 324 l.

Jakab ?

Kőfaragó.

Pozsony város a Lajtahegység aljan fekvő Wolfsthal Kőfaragóival ismételten akkordba lép, bizonyos városimunkák végrehajtása ügyében. Az 1577-ben a Kamarás: den Stainmetz von Wolfstal zalt ain stainenen zugshür zum Traidpoden 2 Fenster, ain Thor 4 Thl 4 Sch. 24 D.

Ortvay T. Pozsony város sosteiete. Pozsony. 1895. II. k. I r. 329. l.

Jakab Kőfarago

XV - XVI. Kassa.

Prod

+ K + 43.1

A szegedi m. kir. állami főre

Értes

.....

.....

.....

..... *tantárgyakból*

Magaviselete .....

Szeged, 191.... *év* .....

Látta az atya vagy helyettese:

Jacobus fusor campanarum.

Segesvári Ereszteto medence.
Kőszítőjei

XV. sz

Ind

Ráth, Azipár nincsenek Egyl. Bizt
(III 1912) 162 l.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
láírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Jerab

Köf. Kassa 1475

Lása

—

Arch. Ert

1910. 264

Jarab 1826

festi

laid

=

Ernst-Lazar

30 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
aláí

8. sorsz. Műhelyi minta. -

Jakab festo

a bártfai oltár
egyik mestere
1466.

Wod

Ráth. II. 234

Jakab

blast benczes Jestö

1500. VI. Sador papa
egy ér templomra átengedte
a pécs. pitspokok

wod

DrC 166 l.

Jakab Bencés vezetes

1500 tájan a pécsi
szekesegyházat ujabb fres-
kokkal diszitette.

Gerevich Tibor

Magyarországi művé-
szet Szent István Korá-
ban.
Serbst Istvánemlékk

III. k. 94. l.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszt

15971 szám.

BUDAPEST 940 MÁR.-2.15. AH 5 AH

A

Műemlékek Orsz. Bizottsága Tel

Elnökségének

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben
Díj átalányozva.

Budapest

Jakab

Kassai ~~festő~~ szobrász

1466,

mincs cédulája

Mihalik József nek a
Műemlékek Ott. Bizottsága
könyvtárában talált
kijegyzési a lengyel
műemléki bizottság
kiadványából.

Aorabb

Indeks VII.

Harab:

Albert z Rogoszyna miniaturista 1480 1
II. András magyar király 1217. — — — — — 2
Antoni festő 1512 — — — — — — — — 2
András szobrász 1443. meghalt 1481 körül — — — — 2
Augustinus, festő Poznaniából 1437. 1446 — — — — 3
Balczer, krakói szobrász 1533 — — — — — 3
X. Bartolomiej, krakói miniaturista 1481 — — — — 3
Benedek festő 1503. — — — — — — — 4
Berthold, festő és szobrász (1363–1430) — — — — 4
Beuchel Péter krakóból, miniaturista (1393) — — — 4
Blažej = Blažys, gnézeni festő 1461 — — — — 4
Broda Piotr varsói festő 1508 — — — — — 6
Ciesla v. Czesla Joannes festő 1446 — — — — 8
Drwal Joannes festő 1477 — — — — — — 10
Erhart (Schreiner) aptalos Rothenburgból XV. f. — — — 11.
Goraj Jan, festő 1489 — — — — — — 13
Gregorius krakói szitzer (1449) — — — — — 13
Haller Jan, Rothenburg ander Taubertól, krakói zsondász 1516. 14
Hans szyser 1529. — — — — — — — 14
Jacob Poznaniából, krakói festő 1460 — — — — 16
Jakab, Kassai szyser 1466. 213. — — — — — 16
Jan z Wengrowa Warsóban festő 1443 — (János, magyar festő) 16
Jan festő Poznaniából 1430 — — — — — 16
Jan o. Joannes festő Lesnából Krakóban (1453) — — — 16
Janda Jan krakói szyser 1544 — — — — — 16

./.

Indeks VI.

Szandeczi Bartholomeusz asztalos (1486.) 4. l.

Hans Brand szobrász és ipitész. (1484–1486). 5. l.

~~Ciosek Jan, szandeczi festő~~ 6. l.

Coste, Jan festő (1355) 8. l.

Georgius pergamenista Krakóban (1510) 9. l.

Jan Goraj krakói festő (1502–1508) 9. l.

Goraj Joachim " " (1502–1508) 10

Jakab krakói festő (1397) "

" " " (1451–52) "

" Sandeci " (1460) 93. 102. CVIII. 14 l.

Martini Simon freskófestő Mignonban (1340) 18

Piotr de Biecz = Bieczi Péter szobrász Krakóban (1507) 28

Gdańsk = Danczigi képek a XIV. szból 30

Szent János fejé a bernardinusoknál XV. sz. 30

A St Idziego templom XV. sz. képei 30

A szent Katalin " " " 30

A szentháromság képe a Wawel kápolnájában (1467) Pleydenwurfból (?) 33

A nürnbergi germán zimmer szt János fejé 33

Odrzykoni madonnakép 1395-ből 34

Czech festőcikola a XIV. sztól 35

Schwabachi oltár 36

Schnitzer Hansz Thornból (1486) 36

Warta XV. házartali képek

~~Willard de Honnecourt~~ Semmi 10. l.

A MÚZEUMOK ÉS KÖNYVTÁRAK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK

1910. évi szeptember 26. és 27. napjain Szegeden megtartandó

KÖZGYŰLÉSÉNEK PROGRAMMJA

Első nap: 1910. évi szeptember hó 26-án, hétfőn.

1. Az Országos Szövetség elnöksége s a hozzá csatlakozó meghivottak és kiküldöttek indulása Budapestről, nyugati p. u., d. u. 2 óra 40 perczkor Szegedre; megérkezés este 6 óra 8 perczkor. — Elszállásolás.

2. Este 8 órakor ismerkedési estély.

Második nap: 1910. évi szeptember hó 27-én, kedden.

1. Reggel ½9-től ½10 óráig a Szövetségi tagok gyülekezése a városháza dísztermében s megbizóleveleik átadása a Szövetség titkáránál.

2. Délelőtt 10-től 12 óráig a szövetség közgyűlése a következő napirenddel:

a) Wlassics Gyula elnöki megnyitó beszéde.

b) A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa és Országos Főfelügyelősége 1909. évi jelentéseinek bemutatása.

c) Az Országos Szövetség egyik alelnökének megválasztása.

d) Két új tanácstag megválasztása.

e) Új szövetségi tagok választása.

f) Mihalik József előadása: «Emlékek a Thököly-Rákóczi-korból».

3. Délután 12-től 1 óráig a Somogyi-Könyvtár és Városi Múzeum megtekintése.

4. Délután 1 órakor közös ebéd.

Stephaneum nyomda r. t.

Janda Leonard festő „wrocławski" (borowlói?) 1544 ... 17

Antonius de Kaschovia, lekarz 1535 ... 18

Katalin, szycerka 1531. ... "

Keyllar Mathias festő 1472 ... "

Klemens Poznaniából festő 1487, 1501 ... 19

Krom v. Kromarver Stefan Erfaragó Béerből Kakás / kamis!! 1430. 1464 ... 20

Kuncz Erazmus fabrikáz 1553 ... 20

Lyetawsky, királyi szycer 1545 ... 22

Lukasz von Crokow, festő Borowlóban 1522 ... 22

I. Mátyás király 1474. ... 23

Mátyás Erakói festő 1513 ... "

Marcin Lublinból krakói festő 1536 ... "

Marek ze Sławska, minister festő 1480 ... 24

Máté Erakói szycer 1481 ... 24

Matias de Szreda krakói festő 1436 ... 25

Miklós krakói szycer 1412–1431 ... "

" z Kalisza, festő 1417 ... "

" (Niclos von Krockow) borowlói festő 1445–1489 ... "

" varsói festő 1449 ... "

" kassai szycer 1466 ... "

" Lőcsei, szycer 1484 ... "

" (Niklas Pölin) Warsóból festő és szycer 1448 ... 26

HT monogr. festő Lőcsei (+1520) ... 126 ... 26

Multscher Hans festő és fabrikáz (1437, 1458) ... 27

Oleski Stanisław krakói festő (1470) ... 29

Lőcsei Pál hobrász (XVI. f.) ... 276 ... "

Péter Poznaniából, festő 1447 ... "

" festő (1428–1459) ... "

Piotr z Wągrowca, festő 1461 ... "

Piotr (Petrus) szycer 1507 ... "

1.

Reynhard Jakob festő és snycer Boroszlóban 1488 — 32

Schilling Jan, festő és polgár Poznanban 1502–03 — 33

Setesza Miklós kopista, miniaturista Krakóban 1467 — 34

Stanislaus, Miklós fia, Krakói festő 1470 — 35

" Poznaniából, festő 1500, 1501, 1503 — "

"Stanislaus Polonus" egy firenzei portrait alá írása — "

Svach Stanislaus festő 1525 — 36

Szczyrba Stanislaw festő 1573 — 37

Teofil festő Bieczben 1528 — 38

Tomasz de Mutina festő Prágában XIV. sz — 38

Urbanowicz Márton kőfaragó Lőcsén (XVI. sz) — 39

van Velx Rudolf festő és aranyozó 1442 — "

Walenty węgrzyn (1578) = Magyar szálánt — 40

Olmütz Wawrzyniec 1364 — 41

Magdeburgi " snycer 1460 — 41

Zygmunt Krakói nobrász 1536 — 44

Bártfai oltár 1466-ból — 213. lap

" ~~[illegible]~~ [illegible] Krakóval 214. lap

a többit lásd a II. pont alatt az „Indexe"-ben!

a 45. hasábtól kezdve!!

NB. Biecz = „Parva Cracovia"

Historyi Sztuki w Polsce, c. kiadvány

Kulönböző kötetekből a fenti adatokat Cicsta Mihalik József. A mű megvan a MOB könyvtárában.

II

Stephan Steinmetz de villa Ruprechtis
1497. 26. old

Zebaldus pictor 1524. 33. l.

Az egészben nincs
semmi kassával öfve-
függetben!!
a. i. I. 6.
Michaelis

Index. I. II. III. IV.

Bartosch Pictor, Lembergi. 1470. 2. oldal

Haberschrak Miclasch pictor de Cracovia 1476. 8. l.
(Tom. IV. oldal: LXXXII.

Lencz Michal z Kitzingen pictor 1507–1522. 14. l
(Tom. IV. old. XII.)

Lucas moler Lembergben pictor 1408 Tom. IV. old. LVIII. 15. l

Lucas moler, pictor, filius Simonis pictoris
Lembergben 1536. (Tom. IV. old. LIX.)

Lucas pictor 1570 Lembergben (Tom. IV. old. LIX)

Melcher Steinmetz de Nyssa 1507-ben 16. l
polgárnak nyer Kraków

Polack Teofil (= Stenczel) festö. 20. lap.
Tom. IV, str. I, IX i XIX

Polner Niclas murator de prope Freudental. 1432. Nem Krompholz ez? Nincs ez közel Nyssahoz?

Stanczel moler Lembergben 1404. 26. l

Samilaus Lembergi festö 1404 26. l

Zakab

festő

Bártfai működő festő nem kassai, hanem szandeczi származásu volt.

az alábbi könyv birálatában:

Kemény L. Arch. Ért 1907. rejf. XXVII. k. 373. l.

Lásd:

A kassai százéves egyházmegye történeti nevtára és emlékkönyve. Kassa. 1904.

Jakab

festő

a Ki 1466-ban Bártfán oltárképet festett, nem kassai, hanem ujszandeczi képiró volt. Mielőtt Bártfán megtelepedett, Krakó-ban működött. Lásd. Tört. Tár 1884 évf. 535 l.

K 271. l
1 egy rel

Jakab festő
XV. sz. Bartfa.

Lázd Miklos festő XV. sz.
Bartfa

Arch. Ert. 1880. XIV. 249. l.

Jakab és Miklós mesterek
festik 1466 ban a bártfai
plébánia templom szárnyas
oltárát.

Sthl 13.1.

Festő

1417 sz.

1462 pen. 10 Bártfa levetára

Jakab szandeczi (lengyel országi) festő (= molir) levelet ír Bártfa tanácsához.

Többi körök: „egy metszet képért, mely a tietek legyen" 10 aranyat kér.

1466 V. 1. Ugyanott 1825 sz.

Ugyanaz ön Jakab szandeczi-ből.

Ugyanarról ugyanok 1634 sz.

Jegyzet.

K. Szendrei

Sorszám	Az újraoltásra kötelezettek	
	neve	él

Jakab

A kartfan Templom förltá-
rát 1466-ban Miklós és
Jakab kassai mesterek
kezzitették.

Erőd

Tokkaros 692

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedélye

.....

a mühelyfőnök vagy
aláírása

Jakab

Kassai mester
1466. Bartfai fóotter

Groa

Om Vea, 121 l

..... *műhely.*

...főnökség!

...v ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

...m.

...évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Jakab festo

1466.

1462. Szandecren

(Crausze) levelet

ir junius 10-én Bártfa

város tanácsahoz.

láid

IBa 216. l

248. l

249 l

273. l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engec

.....

a műhelyfőnö

8. sorsz. Műhelyi min

Jakab festi

Bartfa 1466

wod

My Bartfa I. 80.

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

m.

évi ..... hó.....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Jakab

kassai festő

Bécsben? 1441.

Mitth. des Alterthums-Vereins
III. II. 250

Rómer Flóris hagy. XXIII. cs.

Jakab Kassai festő

Ki 1466-máj 1-én mentegetődzik
késedelméért és 7-8 fotuji kölcsönt
kér, hogy Krakkóban festéket vá-
sárolhasson, kétségkívül ugyanaz a
Jakab festő, ki 1466-ban Bártfán
Szent Egyed képét festette és kérol
többek közt azt olvassuk Myskov-
szkynál (Bártfa középkori mű-
emlékei II. 33. l) hogy a item conc-
lusive pro omnibus laboribus
dedimus Jacobo Pictori fl 11."
Azon feltevésben is alig tévedek,
hogy az a festő, kinek Bártfára
szállítása az Egyed képére vonatkozó
számadások között szerepel, épen
ezen Jakab festő volt.

Abel Jenő Műtörténeti adatok
a XV és XVI. Századból, Tört. Tár
1884. 526-527, l. 535-536. l.

Aurifaber (Goldschmidt)

Jeremiás.

ötvös.

Segesvár.

Jakab

képíró

Kassa XV száradvégén adálajstrom szerint fizetett 1 ft adót

K 272.1

Jakab Ferto

l. ohr

Mus. Kol. Ert

1917. 109 l.

Pap Dénes: A pesti magyar nemzet-
gyűlés 1848-ban IX. 137

Jakob Kassai mester

1466. Bärtfai kent
Egyed templom fö-
ltára

vid

A Kass I. 231. l

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .....é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191 ...

.....

tanu.

.....

tanu.

Jakab kassai festo

1466

Mod

Fos 602 l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedél

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. -

Jakab

Kassaiferto 1466

ind

Fol 603

.....nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

Endrényi Imre, Szeged.

Jakab festö

Kassai. festette
Miklósnal 1466-ban a
szent Egyed templom föölta-
rát.

Lvóa

My Bártfa I. 33. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191...

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételér

nevü munkástársamat szóbelileg megk

Kelt ..... , 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Jakab (Jacobus Eötvös de Alba-Julia)

Eötvös Gyulafehérvárt, I. Rákóczy Mózsa szolgálatában, 1635. tanúként szerepel Betlen Gábor özvegy patikaládája körüli perben. Nemes ember volt (?)

Jakab János udvari kertész, Gyulafváron, ahol 1628. 60-dik tiretést kapa fejed-tőr

---

Radvánszky B.: Udvartartás és számadáskönyvek. I. Bp 1888. 354, 355. l.

K.

Horti Pál

1893/94 téli kiall

Mincsarnik K.

VIENNE,
I, Singerstraße Nr. 7.
Telephon: 74-1-28

E. & Á. SILBERMAN
ANTIQUITÉS ✦ WORKS OF ART

BUDAPEST,
IV, Muzeum-körut 17
Telefon: József 83-76
IV. Türr István-utca 4.

Budapest, 1925. szept. 20.

Nagyságos

Dr. S z e n t i v á n y i N. urnak

B u d a p e s t .

Nagyságos Uram!

Ez uton bátorkodunk nagybecsü tudomására hozni, hogy üzletünket Muzeum-körut 17. sz. alól IV., Türr István-utca 4.sz. alá /:Hungária nagyszálló főbejáratával szemben:/ helyeztük át.

Szives megtisztelő látogatását kérve maradtunk

megkülönböztetett tisztelettel:

Silberman Éva

IV. László király sajabb birtokok adományozásával és adó-elengedéssel sietett az Alárdi-féle lázadás alkalmával elpusztított gyulafehérvári templom megmentésére. III. Péter püspök sietett is a helyreállítási munkálatokat megindítani. 1287 nov. 1. szerződést kötött tehát János kőfaragómesterrel, Tino fiával, aki francia ember volt és Vosges megyének Saint Dieze városából származott, a javító munkák elvégzésére. A szerződés szerint János mester kötelezte magát 50 márka ezüstért a templom megrongált falát felemelni, a fal melletti oszlopokat és a tornyot kívül-belül faragott kövekkel kirakni, végre pedig a fejedelmi kapu falait megfelelő magasságban az igen régi műre emelt templom falához ragasztani. A harangtornyot csak kívülről látja el faragott kövekkel. Mivel a felsorolt munkák elvégzésére csak egy évi idő volt kikötve és János mester csupán csak egy segéddel dolgozott, ez a körülmény bizonytagul szolgálhat amellett, hogy a templom eredeti elrendezését érintő nagyobb munkát ez idő alatt végezni nem lehetett.

A rongált falak kijavítása után a püspök 1291 május 31-én Krakkai ~~[illegible]~~ Syfrid (igy), fehérvári Jakab, Orbói Herbord és Kelneki Henc ácsmesterekkel a templom tetőzetének kiépítésére szerződött.

A templom eredetileg francia mesterek műve volt.

Möller megfalálta a templom faragott kövein Villard de Honnecourtnak a mesterjegyét is. Róla tudjuk, hogy 1251 és 1263 esztendők között töltött néhány évet Magyarországban s hogy a Kassai székesegyházon meg a zsámbéki templomon is dolgozott.

Petrik Albert: Magyarország románkori építőművészetéből. III. közl. Budapesti Építőmesterek, Kőműves-, Kőfaragó- és Ácsmesterek Ipartestülete IX. Évkönyve. Bpest 1913, 143–145. l.

A XVIII. század elején Mártonfy püspök Visconti olasz mesterrel a gyulafehérvári székesegyház megrongálódott nyugati oromfalát építtette fel, korának barokk izlésében.

u. o. 150. l.

4141

Jakab mester, Budai Jakab

Jacob von Ofen

Hobrány, kőfaragó, 1415.
Paul der Geyer ~~[illegible]~~ bécsi városi
tanácsnoknak, a bécsi tit.
Stephan Kirche káplánjé-
nak sírhövét faragta

116. l.

Horváth H.: Zsigmond
király és kora
Bp 1937

...ch

és 4428.sz. - Ujházy

---

zott magyarok névsor

Gregers

Bpesten. Ugyanitt [illegible]
nológián
[illegible] kezdte tanulmány
jezett be. Épitészet
1930. a M.Mérnök-és
nyert, ugyanez évber
megnyerte a Mücsarn
Mérnöki Kamara tagj
városépitő problémá
ló/. 1934. megnyert
a "Bpest városközpo
és ugyanez évben ré

J a k a b barát festő
1500.

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
229.
"Adatok.."

Festészet, falkép
a pécsi székesegyház falképei, 16.sz.
Jakab barát

Művészet, I., 1902. 229.

Adatok művészetünk történetéhez.

Úvod

Lentily ablakok pivejei, Jakab vitrarius
pálos perzetestöb 1512.

Kakonyi Im. A Buda mellett Lt. Lőrinc pálos-
kolostor története
Szabadok, 1911
774. l.

Jakab, özvegy, ~~1513.~~ 1453., Kolozsváron.

Tört. Tár

1882., 524–541., 729–745.

A Kolozsvári magyar polgárság
története.

Jakab vitarius
(A budai pálos kolostor fő-a pentilyablakait
kéziti /512 után)

Zákonyi Ln. A Buda melletti kl. Lőrinc
pálos kolostor történető

Sáradok, /911.
764 - 780 l. (774 l.)

Jakab jalos ablakkiáltó" (1512)

Lákonyi M., Buda melletti pt. Lőrinc kolostor

Lázadok, 1911.

513-30

586-606 l.

Jakab, festő, 1466., Kassán.

Tört. Tár

1884., 535., 526.

Ábel: Műtörténeti adatok.

Jakab festő /bencés, XIV-XV sz./

Századok 1903. 327-345 o.
Tóth Szabó B.: Magyarország stb.
335 o.

Jakab MDK

Eperjesi festő, a XV.sz. 9o-es éveiben szerepel neve.

/Tóth S.: Sáros vármegye monográfiája.III.Bp. 19o9-1912.72o-721./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.88,2o3.1.

Jakab MDK

Budaszentlőrinci kolostor pálos szerzetese, üveg-festő iskolát teremtett a rendben.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.Bp.1955.14o.l.

MIK

Jakab épitész

Kárpáti A: Magyaros épitészeti ... kiáll. a N. Szal-ban. Magy. Iparmüvészet, 1930. 161 l.

Jakab MDK

A korábban kassai származásunak vélt és az egykori bártfai főoltárral kapcsolatba hozott festőről kiderült, hogy a lengyelországi Szandecből jött a Felvidékre, vele együtt dolgozott a valószinüleg ugyancsak lengyel Miklós festő xx.
/irodalmi források emlitése 257.jegyzetben/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.91,2o3.l.

Jakab festő M.D.K.

1460 ban a bártfai városi tanács ner-
zödés köt a galiciai Jakab mesterel
egy márnyasoltár kénitésére. Ez a fő
oltár 1466 ban elkészült

K. Divald: Old Hungarian Art. London 1931
134, 136

MDK

Jakab festő Galiciából,

Bártfa város szerződést köt vele.
Magyarorsz. Szt.Erzsibet-ábrázolások a bártfai
~~xxxxxxx~~ tpm. szárnyasoltárain.

dr.Dénes Tibor:Árpádházi Szt.Erzsébet magy. ábrázolásainak.... Képzőművészet, 1931. 83-88 l.

Jakab kőművesmester

1630 körül Sárvárott a várkastélyon dolgozik.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970.

1481

K. D. K.

Jakab mester, nobrász

Bártfa szt. Egidius t. tábletárán dolgozik

Dauer, B.: V. Stoss.... Lpzig. 1903. 109. l.

109.

Jakab pálos szerzetes üvegfestő a középkorban

Székesfehérvárott és a rend egyéb templomaiban „csodálatos szépségű és csinosságú ablakokat készített, sőt e művészet gyakorlatában több kitanult tanítványt is hagyott hátra", tehát egész műiskolát alapított.

Annales Eremus Claustrina 285 l.
Pauer János. Historia Dioc. Albaregalensis. 61. l.
Dr Czobor Béla. Egyházművészeti Lap. Bpest. 1880. 22. l.

Jak ab mester

pálos szerzetes üvegfestő
kinek Székesfehérvárit (Alba
Ecclesia) üvegfestészeti
iskolája is volt.

templom
üvegablakai voltak a művei.

Vod

Ádám Iván. Pálosaink
építészeti emlékei. Egyház-
művészeti Lap. 1883. 98. l.
238. l.

Frater Jacobus

paulinus szerzetes, üvegfertő
kőkeszehérvárott és a pálos
rend egyéb kunyolomaiban
csodálatos szépségű alblakokat
ferett.
A Kőzéphorban

Irod

Egyházmüvészeti Cap. 1880.

22.l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedél

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. –

Jakab, ablakkeszítő, pálos

XVI. sz. eleje Budaszent-
lőrinc -

irod

Horváth Henrik dr.

A középkori Pest-Budá-
nak helyszínen maradt
emlékei. Magyar Művészet
1932. 311. l.

hogy kulturális és a magyar névnek
kivánó ezen lépésünket egy mappa meg-
méltóztassék annál is inkább, mivel
t forgalmi értéke többszörösen túl-
lunk kért árat.

Nagyrabecsült párfogását előre is
megköszönve, a résztvevő művészek
nevében vagyok kiváló tisztelettel

festőművész.

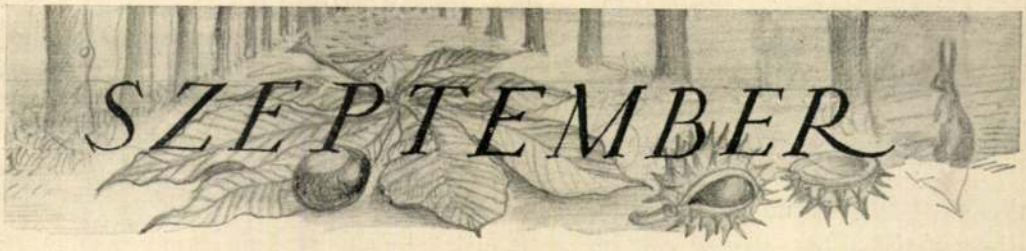

Szabó Vladimir rajzaival

Írta MÁTRAI-BETEGH BÉLA

I.

Végét járta már a nyár. Hosszan, bánatosan szóltak a tücskök a kert alatt, reszketett tőlük az egész vidék, mint a megpendített húr. A zengő estéken már hűvös pára telepedett a fák fölé s hajnalra ujjnyi vastagon állt a hideg, rosszindulatú harmat a terrasz fonott székein.

A férfiak már szarvasbőgésről beszélgettek. Tennisznadrágban üldögéltek a kastélynak túlzott, tágas falusi kúria előtt, az idősebbje meg hangsúlyozott hetykeséggel bele sem bújt a zakójába, csak magára terítette úgy, hogy az ujjak üresen lógtak, mint a rokkantak kabátujjai. De diópálinka már több fogyott, mint vizesbor. Nyirkos volt az őszi illatú, csillagos este.

— Megfázik, Dénes — intette már az előbb Brinzeyné a férjét. — Nézze a fiát, pullover is van rajta, pedig jópár évvel fiatalabb magánál.

— Ugyan, hagyjon engem, angyalom! Így is majd megfőlök ebben a hőségben — válaszolta a férfi ingerülten, aztán enyhítésül hozzátette : — Ezeket a mai fiatalokat vattában nevelik, nem úgy, mint minket, lovon meg cséplőgép mellett, tűző napon, meg csikorgó fagyban.

A társaság mosolygott és bólogatott. Az asszony félig elfordulva tovább beszélgetett a nőkkel.

Valutanehézségek és kisebb részben a hazafiság hozta össze néhány év óta minden nyáron a Brinzey-házba a szűk baráti kört. Bódoghékat, a kis Mariettát, ezt a mozgékony fiatalasszonyt, akinek az ereiben, mondják, nem is vér, hanem meleg higany kering, valószínűleg ezért is válik tőle a halvérű ura ; — Keil Kornélt, a nyugalmazott őrnagyot, aki semmitmondó, kedves képeket festett öreg fűzfákról, pipacsos rétről, naplementéről ; — a Tuzséry-házaspárt és a lányukat, Ilonát. A szülők szívesen vették volna, ha a Brinzey-fiú, nyolcszáz jó hold örököse s amellett valamiféle szociális titkár Hontban, feleségül veszi a lányukat. De Ilona és Miklós úgy viselkedtek egymással, mint két kölyökkutya, tiszteletlenül és játékosan és semmi hajlamot sem mutattak arra, hogy egymásba szeressenek.

Ez a társaság azelőtt szanaszét nyaralt Európában. Bódoghék valahol a Quarnero csöndes és fénytelen pontján, Medeában, Keil a rajnaparti füzeseket festegette, a vidám Marietta egyszer Gardonéban, máskor Karintiában boszszantotta és botránkoztatta meg öregedő és unalmas férjét és Tuzséryék az akkor még iskolás Ilonát Madonna di Campiglioba vitték táncolni. Brinzeyék hosszúhosszú évek óta Swinemündében nyaraltak. A túlságosan vérbő Dénes a meleg vidékek elől menekült. Itt látogatta meg három nyáron át a szüleit Miklós, aki majdnem négy teljes esztendőt töltött Angliában, tanulni és ismerkedni a világgal. A házat ezeken a régi nyarakon elözönlötte a potyázó rokonság, kiégették az abroszokat, letaposták a pázsitot és cigarettacsutkával szemetelték tele a kertet. A cselédség útálta ezt a sáskahadat, amely kiszolgáltatta magát, de borravalót nem adott.

Amióta azonban a «nyaraljunk itthon» jelszavát meghordozták az országban és külföldi pénzt is nehezebben lehetett kapni, a szegény és szemtelen rokonok kiszorultak a házból. Brinzey meghívta a barátait nyárra, részint szeretetreméltóságból, részben önzésből, mert már régen nem bírt kettesben maradni a feleségével. Így vidáman teltek a nyári napok vadászat, úszás, tennisz, tarokk, ártatlan politika közt, télen meg gyakran járt föl Pestre, többet is, mint kellett volna.

elsősorban olaszokra és Itáliában iskolázott magyarokra építette az új kultúrát. De nagy hasznukat vette adriai politikai célkitűzéseiben. Felhasználta a dalmát kereskedőket hírszerzés céljából. Törökellenes vállalataiban a Keletet járó dalmát kereskedők kezére tudtak járni. A magyar uralkodó fölismerte a dalmát művészet értékét is. Giovanni Dalmata épített, trogiri Jakab tervezett és faragott neki. De foglalkozást talált nála a kisebb művészek és tengermelléki mesteremberek egész serege. A híres budai könyvmásoló és könyvfestő műhely élén II. Ulászló alatt, de lehet, hogy már Mátyás életének utolsó éveiben is egy dubrovniki humanista, Felice Petanzio állott. Ez a nagytudományú ember nemcsak latinul és görögül, hanem keleti nyelveken is tudott és a könyvfestésben is nagy gyakorlata volt.

Sok dalmata mint egyházi, vagy éppen világi személy Itáliában és Magyarországon próbált szerencsét. A dubrovniki Ludovico Tubero, — akinek kesernyéshangú munkája, a «Kommentárok» igen érdekes emléke a dalmát-magyar együttélésnek, — bevallja, hogy Dubrovnik történetét azért szőtte bele művébe, mert honfitársai, — a Magyarországon élő Frangepán Gergely kalocsai érsek és Bánfi Bernát főesperes — buzdították rá, amidőn vendégségben a bácsi várban tartózkodott. El is küldte nagy művének egyik példányát bírálatra a kalocsai érseknek. Ilyen dalmát származású alakja a XVI. századi magyar történetnek Verancsics Antal, Verencsics Faustus és nem utolsó sorban Fráter György. A Verancsics család Boszniából menekült Sebenicóba. Verancsics Antal már ott nevelkedett. Verancsics Faustus jellemző munkája nagy ötnyelvű szótára, amelyben a szavak jelentése latin, német, olasz, dalmát-szláv és magyar nyelven van meg. A Tengerpart kultúrájának tökéletes tükörképe ez a szótár. Értenek latinul, tudnak olaszul és németül, ragaszkodnak a dalmáthoz, de még nem felejtettek el magyarul sem. Horvát szülőktől származott s a tengerparti Scardonától nem messze született Martinuzzi Utyesenovic György, a magyar nemzet Fráter Györgye, aki évtizedekig tartotta egymagában a magyarság fellegvárát, Erdélyt. Ha csak őt adta volna ez a vidék, már magában is nagyon sokat adott volna!

A Tengermellék népe ragaszkodott a Szent Koronához s csak a mohácsi katasztrófát követő évben vették le a dubrovniki tanácsházról Szent Balázs lobogója mellől a magyar zászlót. Helyébe a félhold került, de nem a nép szívében. A tengermelléki horvát költészet hősei között még sokáig szerepelnek magyarok. Az irodalom férfieszménye még sokáig a magyar vitézi eszmény s legszebb emléke a magyar királyok adta biztonság és szabadság. A dubrovniki nemesek még sokáig visszakívánták az elmúlt régi időket, a latinok, magyarok és szlávok békés, szabad együttélését.

Zara: Szent Anasztázia (S. Donato)

Zara: Szent Simon koporsója

detik a Tengermellék csodálatos és egészen különös kultúráját.

Mi volt a szerepe ennek a nagyműveltségű országrésznek a magyar birodalom szellemi életében? Az Itáliába vezető szárazföldi utak legnagyobb része, a tengeri utak pedig valamennyien átmentek Isztrián, vagy a magyar tengerparton. Már pedig a kereskedelmi utak egyszersmind a művelődési utak is. A közbeeső Tengermellék közvetít, de nem egyszer önmagát is adja. A magyarság első hittérítői, akik az írás-olvasásra megtanították, friauli és isztriai szerzetesek voltak. Élükön a velencei Sagredo család sarja, Szent Gellért állott. Velük jöttek mesteremberek, kőművesek is. A műtörténet szerint egyes Szent István korabeli templomaink alaprajza istriai templomok alaprajzát követi. Ez a hatás még fokozódott, amikor Kálmán király valóban meghódoltatta a Tengermelléket. A románkori magyar építészet legszebb alkotása, a jáki templom és a trogiri székesegyház között rokonság áll fenn; Dalmáciában magyar építőmesterek s egyéb mesteremberek jelennek meg; állandó ide-odahullámzás, közvetítés és átadás figyelhető meg.

Dalmát főpapok Magyarországon korán kerültek magas méltóságokba, így például Simon, aki pécsi püspök lett. Tudjuk róla, hogy görögről latinra fordította a veszprémvölgyi görög apácák alapítólevelét s ebben jellegzetesen dalmát föladatot oldott meg. Ugyancsak pécsi püspökké lett Calanus Dalmata, akinek egy Attila-életrajzot tulajdonítottak. A trogiri székesegyház nagy mecenása, Treguano püspök viszont Magyarországból jött és III. Béla fiának nevelője, Perugiai Bernát is hosszú magyar tartózkodás után lett érsek Spalatóban. Azonban a tengermellék szerepe akkor emelkedett ismét, amikor Nagy Lajos 1358-ban visszafoglalta a városokat. Zára számára készíttette el Erzsébet királyné Francesco de Sesto, milánói ötvössel Szent Simonnak remekbe készült ezüstkoporsóját. Nagy Lajos leányának Máriának, valamint férjének és utódjának Zsigmondnak idejében sorra kerülnek dalmaták a magyar kancelláriába, egyházi méltóságokba. A dalmatákat igen megbecsülték az országban, mint katonákat és mint mesterembereket. Hunyadi János például Dubrovnikból kért szőlőmunkásokat és gyümölcskertészeket. Fiának, Mátyás királynak ugyancsak kedves városa volt Dubrovnik és sok dalmatát tartott környezetében, mesterembereket, egyháziakat, tudósokat, művészeket. Mindenesetre Dalmácia most már csak segítőcsapatokat küldhetett, mert Mátyás király

Dubrovnik: a Rektor-palota udvara

teremtő lendületét gátak nélkül engedi rohanni. De a mértékeknek ez az áttörése új formákat és olyan életerőket szabadít föl, hogy időnkint az érett Cinquecentóra s a barokkra kell gondolnunk. A tanítványok egész serege dolgozott vele. Az ő iskoláját tanulta ki Francesco Laurana, a durazzói Andrea Alessi. Az ő környezetéből kellett kikerülnie a trogiri (traui) Giovanni Dalmatának, aki a dalmát iskola kemény és erőteljes stílusát meghordozta Itáliában és Magyarországon. A festészet terén Dalmácia nem adott ennyi kiválóságot és akiket adott, azok is időben a nagy építész- és szobrásziskolát követték. A legkiválóbb közöttük a zárai Andrea Meldola volt, művésznevén «Lo Schiavone», aki még Tiziano mellett is meg tudta őrizni egyéniségét.

A dalmát városok s a bennük zajló élet mitsem különbözött az olasz renaissance városi életétől. Nemes, ünnepélyes román templomai, csöndes kolostorai, velencei «lángoló» stílusban épült úri palotái, dús, kicsi kertjei, nyaralói visszhangoztak az egyforma édességgel szálló olasz és horvát daloktól. A pompás dubrovniki (raguzai) városháza előtt firenzei módra Vetranič farsangi dalaival köszöntötték a rektorokat. A város védőszentjének, Szent Balázsnak ünnepén az egész nép jelenlétében színdarabokat adtak elő, melyek a várost és a szabadságot dicsőítették. Mikor esténkint a dubrovniki ifjak befejezték a dalt, rózsa hullott az erkélyről. Dubrovnik a trubadurok s a rózsák városa volt, s a rózsák ma is befutják a falakat, fínom bokraik az ódon kövek között hajladozva árasztják a szellőben hullámzó illatot.

Amilyen az élet, olyan az irodalom. Ha a dalmát városoknak egy-egy renaissancekori levelét olvassuk, elcsodálkozhatunk, milyen fínoman, előkelően peregnek az otthonos latin szavak. Dubrovnik egy-egy levele, — amidőn ura, a magyar király meghal s új uralkodó lép a trónra, vagy valami más nevezetes esemény történik, — mindig idejében megérkezik Budára s ezek a levelek valóságos szónoki remekművek. Természetes is, költőik és íróik egyforma könnyedséggel írnak latinul, olaszul és horvátul. Crievič, aki Cervinusnak nevezi magát, Marulič, akit Marullusnak hívnak, Lucič, Drzič és mindezek között a legnagyobb, Gundulič hir-

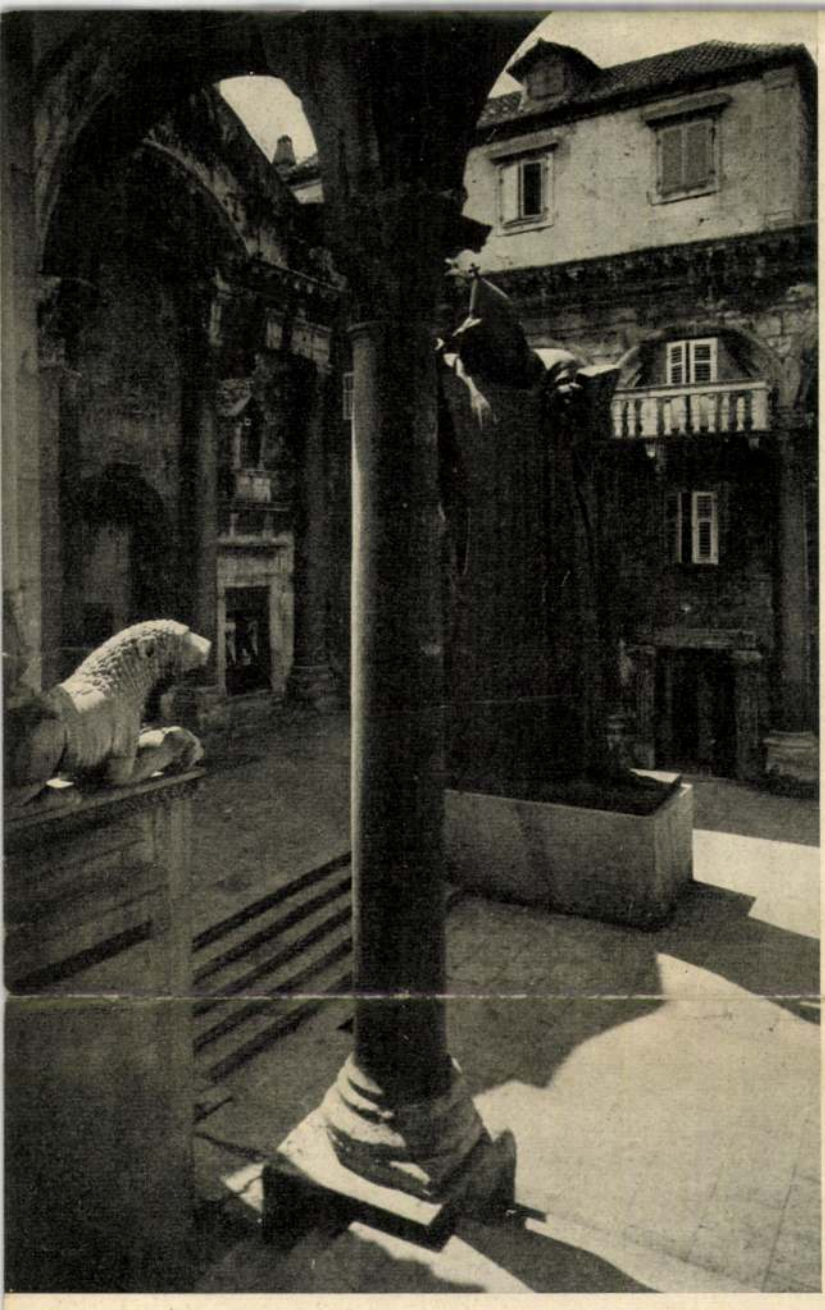

Split: a Diocletianus-palota oszlopos udvara

kereskedelmi élet az oka. Ugyancsak korán kifejlődik a történetírás is, mint minden olyan helyen, ahol hagyomány és öntudat egyesül. A középkori dalmát történetírók vagy Splitből (Spalato) valók, mert ez az egyházi középpont, vagy Dubrovnikból (Raguza), mert ez a legfejlettebb városállam, vagy pedig Zárából, a magyar Tengermellék legfontosabb kikötőjéből. A dalmáciai román építészet sem gyönge visszhang, amelyet csupán Ravenna éltetett. A dalmát építőmesterek szülőföldjük római emlékeiből merítettek ihletet s művészetüknek kiapadhatatlan forrása Diocletianus császár salonaei palotája volt. A középkor dalmát tudósai pedig egyesítették a latin és hellén műveltséget, segítettek átültetni a görög műveket latinra, emellett azonban az itáliai partok szellemi életéhez igazodtak. Amidőn például a XII—XIII. században a bolognai egyetemre eljutott az úgynevezett középkori humanizmus, annak minden jellegzetességét magára öltötte Tamás spliti (spalatoi) főesperes történeti műve. A kiművelt stílusú dalmát pap históriájának lapjait Ovidius, Horatius, Lucanus és Vergilius fűszerezik. A dalmát városok jegyzői Bolognában végeztek, vagy éppen bolognaiak voltak. A városok Padovából hozattak orvost. Ilyen előzmények után a renaissance mintegy természetes talajból fakadt.

A megelőző kor román stílusú alkotásaitól kölcsönözte a mintákat, gyakran a művészi megoldásokat is. Dalmata származású művészek irányító szerephez jutnak Itáliában. A zárai Luciano Laurana szelíd derűje tanítványaiban, Raffaelloban és Bramanteben arat diadalt. Különben földijével, Francesco Lauranaval együtt megkapó példája az egyetemes művészi készségnek: Francesco építész, szobrász és vésnök volt egyszemélyben, Luciano még több: építész, szobrász és festő.

Azonban a dalmát renaissance középpontjában más valaki állott; az ugyancsak zárai Giorgio Orsini, a sebenicói székesegyház építője. Hatalmas egyéniség volt. Egyszerűség, de már szinte barokkos erő jellemzi. Rendkívüli alkotó ereje mindenütt ott hagyta kezenyomát egész Dalmáciában. A nagy olasz műtörténész, Adolfo Venturi szerint művészete jellegzetesen érdes, erőteljes, erőszakos, és hatalmas provinciális művészet, mely ősi erőit és

A trogiri székesegyház

császárság. Több évszázados békés élet után a hetedik század elején lerohantak az avar és a szláv törzsek és elözönlötték az Adria partjait. A Tengermellék ősi latin népe a tengerpartra és a szigetekre menekült. Azután lassan behegedtek a sebek, megkezdődött az egymás mellett élés, egybeolvadás. A zürzavar korát pedig fölváltotta a magyar uralom. A magyar királyok tiszteletben tartották a Tengermellék önálló életét, fönnhatóságuk inkább védelem volt, mint uralom és virágzást hozott a dalmát városoknak. A magyar uralmat a céltudatos, hatalomratörő Velence szüntette meg, azonban korántsem tudta megvédeni Dalmáciát és a horvát partokat a török ellen. A dalmaták kénytelen-kelletlen kiegyeztek a törökökkel és így minden történelmi viharzás ellenére, világok összeütközésének közepette békés életet tudtak élni, csak a régi szabadságnak és függetlenségnek szakadt vége.

Dalmácia társadalmi élete teljességgel történetéből adódik. Az őslakó latinok sokáig megtartották vezetőszerepüket, habár közben a szlávság is fölnyomult a nemesek közé. A latin és a szláv elem között végleg akkor változott meg az egyensúly, amikor a Balkán-félsziget szláv lakossága a török elől menekülve ide is újabb és újabb rajokat bocsátott. A velenceiek, akiknek iparát és kereskedelmét a dalmát városok fenyegették, minden erejükkel azon voltak, hogy az állattenyésztő és földmíves nép jusson uralomra a hajós és kereskedő nemesek ellenében. Örök harcot jelentett ez, mert Dalmáciában az ipar, a kereskedés és a városok szervezete az itáliai félszigetével egyidős és még római hagyomány. Mikor elgyöngült a bizánci uralom, ezeket a kis városkákat csupa római nevű tisztviselő kormányozta. Az egyiket prior, a másikat tribunus, az egyiket consul, a másikat iudex. Gyűléseik, akárcsak az itáliai testvérvárosokban, szenátusok voltak.

Másik, messze multban gyökerező sajátsága a Tengermelléknek a mély vallásos élet. Majd minden dalmát város, vagy sziget püspökséget vívott ki magának. Tengerből kiemelkedő, apró kis szirteken templomok és kolostorok épültek. Előfordult, hogy csak egy, vagy két lakó volt az ilyen kolostorban: az apát és egy szerzetes. Dalmácia mérhetetlenül sokat köszönhet a latin egyháznak. Olyan mesterre tekinthettek, mint Szent Jeromos, a stridoni dalmata, akinek keserű kiáltását: «Könyörülj rajtam, Uram, mivelhogy dalmata vagyok!» büszkén emlegették évszázados küzdelmeikben. Egyes helyeken, ahol a latin ritust szláv nyelven mondották vagy az olyan rendekben, mint a ferenceseké, akik a nemzeti nyelvet a legbuzgóbban művelték, teljességgel latin szellemű európai szláv kultúra született meg: a horvátoké. Innen van az is, hogy az egyházi dráma Dalmáciában olyan nagy virágzásra emelkedik s hogy a vallásos költészet olyan föltűnően nagy helyet foglal el a Tengermellék irodalmában.

A dalmát városok művészete és irodalma a mindenütt jelentkező helyi elemek mellett az itáliai part hatását mutatja. Sokszor tökéletes az azonosság egyes intézményekben. Például a notáriusi intézmény ugyanolyan nagy fontosságú hivatal itt is, mint Itáliában. S ennek a fejlett

Jakab, trogiri vertes

Kardos Tibor: Dalmácia művelődése. Tükör. 1939. szept. 654 l. képpel

Jakab, szandeci

festő és szobrász

Bártfa 1460–1466.

lásd

Szandeci Jakab

alatt is.

A fenti napra összehívott közgyűlést határozatlanképtelenség esetén

június hó 26-án, délután 6 órakor

a camponai ásatások bemutatásával *Nagytétényben tartjuk meg. Erre külön meghívót nem küldünk.*

Találkozás a Szent Gellért-téri HÉV. állomáson. Indulás pont 5 órakor. A közgyűlés színhelye a nagytétényi állami iskola. Az ásatásokat, részben helyszíni bemutatással ***Paulovics István*** tagtársunk ismerteti.

Az ásatások megtekintése után a nagytétényi halászcsárdában társasvacsora.

Az Elnök

Jakabmester Magyarországból

« Maître Jacques de Hongrie »

Louannec (Bretagne)

Szent Yvo sírja.

Készítette « »

A szent 1303-ban halt meg.

Gábriel Asztrik nives

Közlése 1943.

De la Roncière: Ste Yvo.

Paris 1890 Ernst

D. Tempier: Monuments originaux de l'histoire de Saint Yves. Saint Brieuc 1887.

Jakab, fehérvári
ácsmester
Gyulafehérvár
1291 -

tród
2
Csányi mintenbrest
22 - l -

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Jakab

eperjesi festő

XV. sz

l.

Muz. Kot Ert

1917. 92. l. 109. l.

110. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

BOZÓ MIHÁLY
CSONGRÁD
Könyvnyomda, Könyvkereskedés

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Jakab

operjési kőparagó

153.4

l.

Mur Kos-Ért

1918. 35. l.

36. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Jakab bogner

kassai ijjgjártó

1397

irod.

o Kemo

271. l.

Jarab

Kassai fegyverdarab-
gyártó
1382

l. Arch. Ert. 1915
147. l.

768

941

Jakab

pegyverderék kérzítő

~~XVI~~ XV. sz. végén

Kassán

o Kemo

273. l.

Jakab (Jacobus)

harangöntő

XV. sz.

—

lásd

segesvári, nászdalyai, liegeni középkori keresztelő medencék mestere.

l.

Arch. Ért. 1913

10 — 13. l.

képekkel

tervezetet kell készítemok, amelynek hatá

a) a szövetkezet megalakulása, all

Jakab, pálos szerzetes

ünnepfestő

l.

Pámer: Kath. Szemle

1917 jún.

502, 511. l.

Jakab remete

a XVI n. elején Vince mester pálos építész segédje, üvegfestő volt.

Zolnay László: Magyarország legnagyobb kolostorromja a budai hegyekben. - Budapest, 1971.5.sz.34-36. l.

Jakab

gyulafehérvári ács

1287

l.

Szabóárpép

83. l.

Jakab
ácsm.

l.
Házi. Sopron tört.
II. r. 3. k.
1432, 5, 7–9. l.
1433. 29. l.
1439, 155. l.

N° 72 J. Marieschi

~~Francesco Guardi:~~

~~Sz. Veneziában 1712-ben~~ ~~II~~ 1793

4253. Velencei ~~Sziget~~ ~~Veneziában.~~

Csolnakoktól körülvett és
nélküli templom ~~van~~ kőfallal beke
szögletes épület tünik szemünkbe.
közül jobbról hárman képeznek csc
gondola és egy ~~csónak~~ csolnak élé
gyént szállit. Az égbolt könnyen

Carton
~~Vászon~~, fára húzva, mérete
~~Gróf Pálffy János hagyomán~~

Jegyzet Sráma a Ha
kivonatában V:8.

~~Jegyzet. A leltár szerint:~~
Guardi: Vier Ansichten
13 hoch, 18 brt. (Salon No

37 (5)

Jakab

soproni ács

1427

1429

l.

Házi: Sopron város

Tört. II. t. 2. k.

397, 403. l.

Jakab, ács

(Jacob zimmerman)

Kassa 1480.

l.

Arch.

Ét

1893

67. l.

650. BROS, arany, kerek, mozaikkal. X
651. NŐI ZSEBÓRA, arany, kék zomá
652. ZSEBÓRA, arany, női zománcké
653. NŐI ZSEBÓRA, arany, fekete zo
654. MINIATŰR, férfi arckép, kerek a
655. MELLKERESZT, aranyozott ezüst
656. NAGY ZSEBKÉS, ezüst verettel, gy
657. JEGYZŐKÖNYV, békateknő, aran
658. KIS ELLENZŐ, feketére pácolt fa
659. CUKORFOGÓ, préselt ezüst, Merk
660. CUKORFOGÓ, ezüst, áttört levele
661. BROS, ezüst, drágakövekkel, festet
662. LEGYEZŐ, áttört, puszpángfa kül
663. JARDINIÉRE, kék üveg és sárga
664. KEREK KOSÁR, préselt neobarok
Átm. 24 cm.
665. VIRÁGTARTÓ, talpa ezüst, kelyhe
XIX. sz.
666. HÁROM OVÁLIS elefántcsont kere
667. ÁLLÓ ÓRA, öntött és aranyozott bro
pos óraház, két kis triposszal, tetejé
Comp. A PARIS". Louis, XVI. F
M. 48 cm.
668. ANTIK MELLSZOBOR, fehér már

e stilusban.
keretben: a Fórum Romanumot ábrázolja. Empire.
és talppal, némi zománcdisszel. Az ezüst empire-kori.
yöngyház és szerpentin. Empire.
it.
t födelén Jézus imádása, berakott diszitésben. Német,

y keretben fiatal nő miniatür mellképe. XVIII. sz. v.
nő és grisaille festésü ovális medaillonnal. Aranyozott
.
, kerek sévres medaillonnal: férfi mellképpel.
, ovális alak.
, ezüst keretben, férfi és nő mellképe. Empire.
fi és egy nő mellképével. Louis, XVI.
zörült üveglap közt, fakeretben. Biedermeier-kori.
it, faragott és aranyozott diszitéssel. Előlapján szines

bronz és bőr. Empire-stilusban.
és egy leány képével. Bronzkeretben. Wedgwood.
férfi mellképe, aranyozott bronzkeretben.
lapján festett arany alapon fekete női arckép. Empire.
zománc „SOUVENIR D'AMITIÉ" felirással. Francia.

férfi arckép. Hátlapján bekarcolva „Theophrastus"

kinek a jelen század kezdete óta a szín

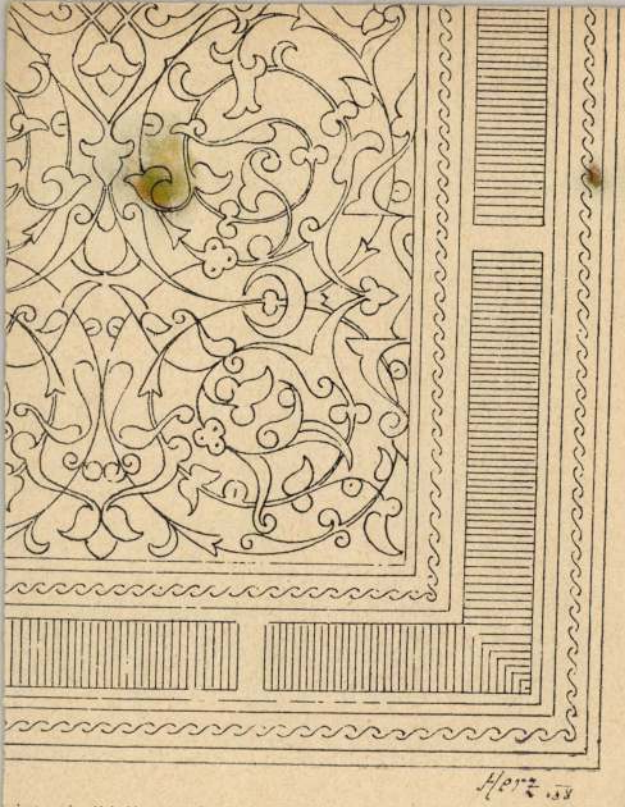

yiptomi alkirály kairói könyvtárában.

Jakab benecés barát

festő

Pécs 1506.

irót

Várady Baranya

I. 462. l.

/. A „Szklabina vá

Kéray család cs
medve, hanem
szerint az il

Jakab szeretes

Székesfehérvár

Horvátyáskori

196. l.

687

6

Jakab frater

benedekrendi szerzetes

Olaszországból jött

Pécsre. Egy évig (1500 ban)

lakott VI. Sándor pá-

pa engedélyével itten

a püspöki vásban

s a főtemplomot

festmenyekkel éke-

sitette

Haas Mihály

Baranya.

Pécs 1845. 236 l.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Jakab frater
pálos üveggesto

XVI/27.

l.

Bártfai Szabó László

Óbuda egyházi
intézmenyei a kö-
zépkorban. Bp
1935. 20. l.

Részt vett az óbudai
Fehéregyháza mellett épült
pálos templom dissi-
tésében

dolph Caldecott mühelyének darabjait, 26-án Marlborough herczegnek a Blenheim-palotában levő gyűjteményét árverezték el.

Párisban május első felében adták el a nem régen elhunyt Alfonz Neuville festőnek hátra hagyott műveit, részint festményeket, részint rajzokat. E jeles művész nehány év előtt a mi nemzeti múzeumunknak is ajándékozott egy képet, mely franczia dragonyos tisztet ábrázol. Az árverés 304 ezer franknál többet jövedelmezett. Oly eredmény, mely megfelel a művész hírnevének. A vevők a legcsekélyebb vázlat és tanulmány iránt élénk érdeklődést tanusítottak. *Le Parlamentaire*, a művész egyik legutóbbi műve 27,800 frankon kelt el. Egy vízfestésü képét, mely némi módosítással ugyanezen tárgyat ábrázolja, a franczia kormány 20,000 frankon vette meg. Igy tovább valamennyi kép magas árat ért el, a miben a hazafiságnak is van némi szerepe, a mennyiben Neuville leginkább a katonai életet, s kivált a legutóbbi háborúból vett

Tarab

pálos ü egyfastö

l

Egyházm tap

22. l.

BEN
BENFABRIK
BURG
H. ARNOLD
3957
3936
3955

Jakab szeretes

üvegfestő Mátyás korában élt Székesfehérvárt. Itt és a megye más templomaiban csodás szépségű ablakokat készített. Halála után tanítványai folytatták mesterük munkáját.

Pauer János: A székesfehérvári egyházmegye tört.

Ságüvegesipar 84. l.

Jakab
pálos üvegfestő
l. XV. 7

Kisbán Emil: A
magyar Pálosrend
története I. k.
Bp. 1938. 139. l.

2. sz. is
erre az
oldalon!

Ajtay *József* (* 1876). Közigazg. bíró és publicisztikai író. Foglalkozott a nemzetiségi kérdéssel és a választói jog kérdésével, újabban pénzügyi és gazdaságpolitikai kérdésekkel.

Ajtókopogtató. Vasból v. bronzból készült gyűrű- v. kalapácsalakú ajtóvasalás, melyet oly célból erősítenek az ajtószárnyra, hogy azzal zörgetni lehessen.

Ajtony *(Ohtum, Achtum)*. Sz. István korában a Maros alsó folyásánál lakó nemzetség feje, 1028. fellázadt a király ellen, aki Csanádot küldte ellene. Csanád legyőzte és megkapta birtokait. A név török eredetű, jelentése a. m. arany.

Ájulás. Hirtelen beálló, gyakran szédülés által megelőzött öntudatlanság, leginkább az agyvelő vérszegénysége következtében.

Akácia. A pillangósok közé tartozó É.-Amerikából származó *Robinia pseudacacia*, mely nálunk teljesen meghonosodott. Kitűnő homokkötő, fája jó tüzelő- és szerszámfa; fürtös virágzata elsőrangú mézelő. A növénytanban *Acacia* néven ismert növények apró gömbös, sárga virágcsomókkal lényegesen különböznek tőle; egyik-másik faját nálunk, mint *mimózát* árulják.

Akadályverseny. Lóversenyek az a faja, melynél a pályán ve-

hajtásának törvényes módja. A. útján történt a halálbüntetés végrehajtása hazánkon kívül még Angliában, Ausztriában, Bulgáriában, Oroszországban.

Akatholikus (gör.), nem katholikus keresztény.

Akbar (arab) 1. Allahnak egyik jelzője (u. a. mint ekber): a legnagyobb. 2. Személynév, melléknév, pl. Dzselal-ed-dín Mohammed, a leghíresebb nagymogul (1556—1605).

Akcentus (lat.), Ékezet, hangsúly.

Akcidentális (lat.), Lényegtelen. Ellentéte: esszenciális, lényeges.

Akiba ben József (József fia Akiba) (* Kr. u. 50—?). Híres zsidó törvénytudós, akinek jelentékeny része volt a zsidók szent könyvének, a Talmudnak kiépítésében.

Akkád. Sumer. néven Agade. Az Eufrát balpartján fekvő ősi északbabiloniai város, amely I. Sarrukentől (2684 Kr. e.) alapított első nagyobbszabású mezopotámiai sémi államalakulat, az ú. n. A. (v. Agadei) birodalom (2684—2488 Kr. e.) székhelye volt. Mint politikai-földrajzi elnevezés szembehelyezve a tőle délre eső Sumerfölddel, idők folyamán ráragadt az Akkád birodalom vezetőréteget alkotó sémi népre s ennek nyelvére. Az «A. nyelv» elnevezés tehát Mezopotámia első sémi hódítóinak nyelvét jelenti, szemben a nem sémi sumer nyelvvel.

Akklamáció, l. *Acclamatio.*

Akklimatizáció. Főként meleg és forróégövi növényeknek a mi éghajlatunkhoz szoktatása; nálunk ritkán sikerül. Kiváló szép eredményt ért el nálunk gróf Ambrózy-Migazzi István már

...KMAIONIDÁK

alakot, illetőleg ... közvetett, aktív ... gánjogi társaság- ... gek. Lúgok mód- ... in, koniin, nikotin, ... Gör. szobrász,

Jakab

bártfai festő

1466

a bártfai nem Egyed

templom főoltárának

egyik mestere

Emlkassaigylm

I. 231. l.

Szandeci?

gen anyag beillesztésével való diszitése
ő ösztönével és messze a történelem előtti
iszitő eljárást találunk már a szumirok-
t az egyiptomi müvészetben is. Az asszir és
használta a téglát és már korán felismerte
ak jelentőségét. Innen már csak egylépés
ncos téglával való diszitéséig, ami vég-

müvészetben fellépő mozaik tehát inkább
m mint uj kezdeményezés. Azt a feltevést,
gőknél a szőnyeg pótlására, annak min-
ki, kellő tartózkodással kell fogadnunk.,
aik szőttesekről ismert mustrái valóban

/ márvány, illetve szines kő és az üveg-
ásában is elkülönül. A kőmozaikot inkább
a falak diszitésére használták. A padló
geometriai eredetüek és csak az ókor
iszü mozaikot a padlózaton.
aik talán a szőnyegeket utánozta,
akták volna ki a márvány mozaik szemekből.

Jakab

bártfai festő

1460-ban festi az ottani templom új főoltárának képeit

Pásztor Lajos

A magyarság vallásos élete a Jagellók korában.

Bp. 1940. 180. l.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Egyidejűleg nehány ke
adást is hallgatott, amely
szabadalmi jogi előadás
főleg a nemzetközi iparv
a nyugati nemzetek joga
mányozására irányultak,
gyakorlat feldolgozásával
jogra vonatkozólag tanu
a budapesti egyetemi Hi
jelentethesse. Tudomány
tem életében és igyekeze
dökkel megismertetni. Ig
letben „Le projet du cod
lyen a genfi egyetem rel

Ezenkívül *dr. vitéz*
pengő tanulmányi segély
nationale Studies nyári
ny. r. professzor közvet
meghívást elfogadhassa
egyetlen magyar hallgat
és népegyéniségtani sze
ahol a tárgyalt kérdések

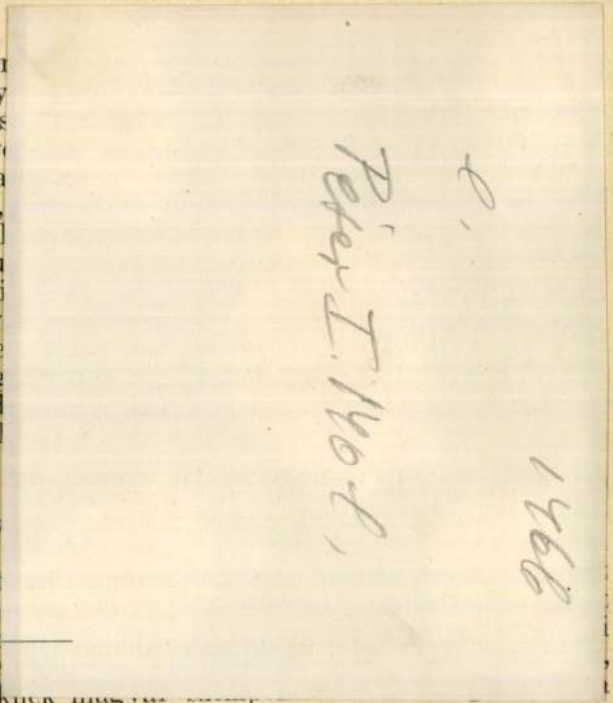

latos eredményeket ismerte meg. A rákkórházban pedig a praesacralis sympathektómiával elérhető eredményeket kísérte figyelemmel, amelyek nőgyógyászati szempontból is jelentősek. Ezen szorosabban vett kutatási programmjának megvalósításán kívül más fontos és időszerű kérdések angliai állásának megvizsgálására is igyekezett időt fordítani. Így a National Radium Commission statisztikai adatai alapján a rák rádiumkezelésének eredményeit elsősorban nőgyógyászati vonatkozásban vizsgálva az ezzel kapcsolatos klinikai szempontokat a rákkórház fekvőbetegosztályán, műtőtermeiben és röntgen-rádium-osztályán tanulmányozta. A London Hospitalban Earley Lancelot Hollandnak, a Medical School nőgyógyászati tanárának műtéteit figyelte meg. Résztvett a British Post Graduate Medical School előadásain is és ezzel kapcsolatban Grey Turner műtéti eljárásait vizsgálta, aki főleg a nyelőcső rákjának gyógyítása terén tűnt ki. Számos más neves szakember intézetét is felkereste és rendszeresen bejárt a King's College Hospitalba (prof. Wakeley), meglátogatta a Royal Free és a Müller Hospitalt (Mr. Joll) és résztvett a Royal College of Surgeons tudományos előadásain. Négyhónapi angliai tartózkodása alatt szoros kapcsolatokra tett szert az angol orvosi tudomány kiemelkedő képviselőinek körében. Ennek eredménye többek között, hogy hosszabb, nagyrészt még itthon elvégzett kutatások alapján megírt „Post-Operative Tetany and Parathyroid Transplantation" című tanulmányát Wakeley professzor, a Medical Press and Circular szerkesztője elfogadta és az a folyóirat három számában

Jarab festő

Bártfa 1466

l.

Szabómagyfest

57. l.

58. l

1498. ERDÉLYI IMASZŐNYEG, vörös
teppich mit roter Nische. XVIII.

1499. KONJA IMASZŐNYEG, lilavörös
mit lilaroter Nische. XVIII. Jh. 1

1500. JORDES IMASZŐNYEG, rózsaszi
mit rosa Nische. XVIII. Jh. 190×

)R. — MÖBEL.

510—1700.

ványlappal. Magyar, XVIII. sz. v. — Tisch, Eichenholz, Ungarisch. E. XVIII. Jh.

hér márványlappal. XIX. sz. — Nachtschrank, Maha- Jh.

ófa három fiókkal. Rokokóstilus. — Schmale Kommode,

asonló az előbbihez. — Schmale Kommode, ähnlich zu

yozott fa, zöld alapu aranybrokát kárpitozással. Louis chnitzerei und Vergoldung, mit Goldbrokattapezierung.

yozott részletekkel, négy karcsu oszloppal. Empire. — lweise vergoldet, mit vier schlanke Säulen. Empire.

p. Szövetlappal. Empire. — Paravent, schwarzes Holz, ung. Empire.

kerekes lábakkal. XIX. sz. e. f. — Viereckiger Tisch,

Jakab Ferkó

(Jacobus de Wardin)

1473-76.

Kassán

Bal XV-XVI. szám

II. 560 l.

lásd

Váradi Jakab

alatt is.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Jakab
pečsi festō

l.

Gerevich romankoriemt

52. l.

Római Rapu V. 241

Jakab váradi festő

(Jacobus pictor de Waradin)

XV. Kassa.

(1473-1474-

wód ben nyert polgár-

z colot.

Hekler Ung

57. l.

-1

S

F

Mavrlophy 79x69

43

~~91~~

~~28~~

~~32~~

Jakab, bencés barát

festi

Pécs XV-4.

cvád
2

Ormvárl

60. l.

Jakab, szandeci

pesto 1466

l.

Szandeczi Jakab

alatt is

Móriczbaitfaiolt

9. l.

10 l.

53 l.

Jakab

berethalmi könnives

a templomépítésnél

1521

Alighanem

azonos

Mol Jakab –

bal

láid

–

Salzer

84. l.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Jarab
Farcas
l. 1520 – 1526.

Házi Sopron tört.
II r. 6.k.
478.l.

s 20 gramm aluminiumból. Legelőbb megolvasztjuk a rezet az aranynyal együtt tűzálló-agyag vagy grafit tégelyben s azután adjuk hozzá az aluminiumot. E keveréket mintegy fél órán át folyós állapotban tartjuk s az 1 kilogrammnyihoz például 50 gramm pórist adunk ömlesztőképen, mire a keveréket rudakká öntjük. Az ily módon előállott öttevény különböző ékszerekké alakítható. Nyilvánvaló, hogy ha az öttevény színét változtatni akarjuk, elég az öttevényt kitevő három fém arányait megváltoztatni. Ha színét vörösebbnek akarjuk, kevesebb aranyat s kevesebb aluminiumot teszünk a rézbe. A sárgább színűhez kevesebb arany kell ; a zöldebb színhez kevesebb arany s kevesebb aluminium.

Jakab, pareras

(Haffner Jacob)

Pozsony 1443–1458.

l.

Kormagyrsidó

IV. k. 523.

fenti kerettel

Dr. Buday Kálmán (1904, Győr, róm. kath.), az Országos Magyar Ipari Jelzálogintézet titkára a Rockefeller-alap társadalomtudományi osztálya részéről közgazdasági tanulmányok (prof. Heller Farkas) céljaira elnyert ösztöndíjjal a nemzetközi tőkemozgalmakkal kapcsolatos problémák vizsgálatával foglalkozott. Nevezetesen a Rockefeller Foundation h. igazgatójával, Stacy May doktorral való megbeszélés alapján összeállított programmja szerint a hitel- és pénzelméletek általános tanulmányozásán kívül, főleg a nemzetközi fizetési mérlegeknek a háború utáni időszakban bekövetkezett alakulását tette kutatás tárgyává. November elejétől január végéig New Yorkban dolgozott John H. Williams harvardi egyetemi professzor, a newyorki Federal Reserve Bank tanácsadójának és Alvin H. Hansen, minneapolisi egyetemi tanár, a Rockefeller Commission of Inquiry into National Policy in International Economic Relations igazgatójának irányítása mellett. Utóbbi bizottság anyaggyűjtése, a Columbia egyetem, a newyorki Federal Reserve Bank, a washingtoni Federal Reserve Board és a kereskedelmi minisztérium által rendelkezésére bocsátott anyag segítségével összeállította az 1920 óta bekövetkezett nemzetközi kiegyenlítődési mechanizmus működését előidéző faktorok havonkénti változásainak elemző kronológiáját. Februárt és márciust a monetáris

Jakab

könüves mester

1586-ban

Pálffy Miklós bár-
rendeletére Vöröskö-
várában 8 könüvessel
is 20 napszámossal
dolgozik. Részben re-
noválja a lakószobák
egy részét s bástyát épít
(a fűrész malom felé
álló bástya) Az építkezés
F még 1591-ben is folyt.

Jedl Pálffy

242, 252, 257. l.
270. l, 390. l.
426. l.

F a vár
más
részein

.....szám

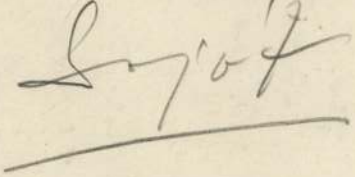

Sujó

Jakab mester

otvös

XVI. sz.

Keresztelő pohár

Hegeni (Nagyrükülló-
vem) ev. templom

Anlajd

Jul

ROMA

S. Trinità dei Pellegrini: Somai András és Kádár Sámuel nevével márványtáblák a zarándokház előcsarnokában.

Kanyó Flóris: Bethlen Gábor és Bajoni Vince római zarándoklata 1625-ben. Erdélyi Múzeum. XXXVI–1931, 301.l.

volt Erdélyben a homlokzati tornyok építésének fénykora. A templomtest építése már a század fordulójakor meglehetősen előrehaladt, mert az 1400 dec. 10-én kibocsátott bulla bűnbocsánatot nyujt azoknak, akik fenntartására adakoznak: „... *et ad conservationem huius modi manus porrexerint adiutrices*".[17] Tehát ekkor már nagyrészt készen kellett állania. Ezt bizonyítják a szaporodó adománylevelek, a káplán- és misetartást szabályozó rendeletek, a plébánosok javadalmairól és kedvezményeiről szóló okiratok.[18] A mi szempontunkból az adománylevelek a legfontosabbak. Ezek rendszerint valamely oltár javára történtek. Igy ismerjük meg a Szent Katalin oltárt, amelyet a timárcéh

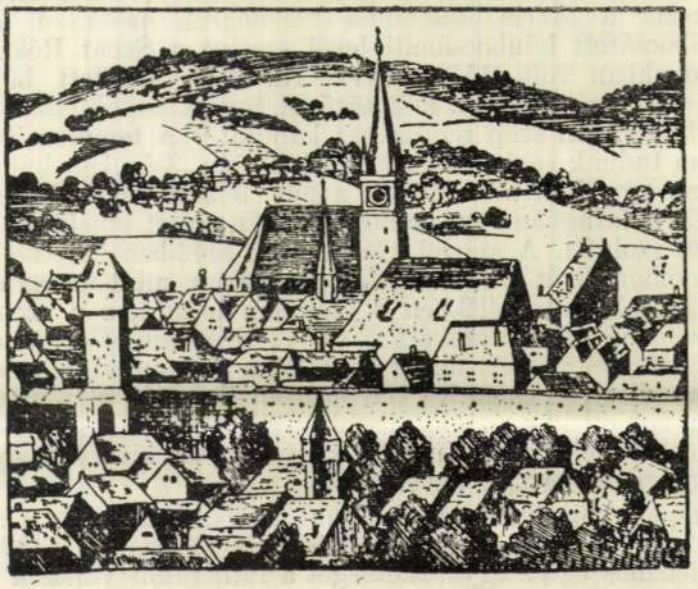

1. kép. A templom 1617-ben. Részlet Van der Rhye E. képéről.

alapított és a fraternitas exulum birtokában volt. 1408 február 10-én István erdélyi püspök elfogadja és megerősíti kolozsvári Bülkissen Jakab mester, Mün Miklós és Baumann János fia Keresztély alapítványát: egy szőlőt, két mészárszéket és évenként négy arany forintot a Szent Katalin társulat oltára javára.[19] 1448 dec. 16-án a timárok 60 öles telket kapnak a várostól, hogy itt halastavat ássanak s annak jövedelméből az általuk alapított Szent Katalin oltár-társulat istentiszteletének díszét emeljék.[20] 1492-ben Anna asszony, Jakab ötvösmester

[17] *Monumenta Vaticana*, IV. 290. l. CCCXIX. Jakab, i. m. Okl. LXIX.
[18] Jakab: *Oklevéltár*, l. XC, CIL CXII, CXXV, CXXXX, CXXXI, CCXX, CCXXX.
[19] Beke Antal: *A kolozsmonostori konvent levéltára*, 37. l. Jakab; *Oklevéltár* LXXXV.
[20] Jakab, okl. l. CVII.

felesége, házat, szőlőt, bekötött misekönyvet adományoz Szent Katalin oltárára.[21] Szent Mihály oltára a mészároscéh birtokában volt. Aki a céh kebelén belül szabálytalanságot követett el, köteles volt az oltárt gyertyával ellátni.[22] (1422 május 26-i felhatalmazás.) A kolozsvári szabócéh alapszabályai[23] 1475 nov. 11-én említik a Mindszentek oltárát, amely a céh birtokában volt. 1510-ben Szabó Lőrinc és felesége, Zan Veronika, egy mészárszéket ajándékozott ugyanennek a javára.[24] Egy másik végrendelet alapján ismerjük a Corpus Christi oltárt és Szent János oltárt (1459 ápr. 29).[25] Két kápolnáról is tudomásunk van. Egy 1414-ből keltezett végrendelet,[26] a már említett Mindszentek oltárán, Szent Katalin oltárán és a Jézus Szent Teste oltárán kívül megemlékezik a Mária Magdolna kápolnáról, azonkívül a kádárcéh részére kibocsátott bűnbocsánati levél szerint a Szent Rókus kápolna az ő birtokukban volt (1513—1517). Az előbb említett bűnbocsánati levéllel s egy másik korábbi keltezésűvel hozzák kapcsolatba a sekrestye 1528-ból datált igen szép reneszánsz kapuját.[27] A templom külső díszítéséről sem tudunk sokkal többet. Az 1401 jún. 3-án kelt bulla[28] szerint felállítottak egy kődomborművet, amely Jézust ábrázolja az olajfák hegyén. Ez a faragvány a templom oldalán nyert elhelyezést s búcsújáró helyül szolgált. A század közepe felé, 1442-ben helyezték el Szent Mihály domborművét a főkapu timpanonjában, mint ezt az alatta lévő feliraton olvashatjuk. 1489-ben a templom leégett, s a szentélyt újra kellett boltozni. A kolozsvári *Erdélyi Múzeum Egylet* őriz ebből az időből két gyámkövet: az egyik 1489-es dátummal, a másik Agnus Deivel van díszítve és a XVIII. századi átépítés alkalmával váltották ki az épületből. Okmány is bizonyítja a leégést.[29] Valószínüleg gyujtogatásból keletkezett, mert utóbb Mátyás király a gyujtogatók kinyomozására biztosokat nevezett ki.

A templom történetének első korszakából tehát, mely a felépítésétől a reformációig tart, nem sokat lehetett megtudni. 1545-ben Heltai Gáspár plébános egész egyházközségét a lutheránus vallásra téríti át.[30] A vallásváltoztatásnak az egész külső és belső liturgiai berendezés áldozatul esett. Petrovics Péter kormányzótanácsos „tételé ki a' piaci Szentegyházból az oltárokat, szentek képeit és egyebeket".[31] A Szent Mihály szobron és a sekrestyekapun kívül semmi sem maradt meg. A mult század közepe táján Römer Flóris régi freskókat fedezett fel[32]

[21] Okl. l. XCV.
[22] Beke, i. m. 60. l. Jakab, Okl. l. CLXXXV.
[23] Jakab, u. o. CLV.
[24] U. o. CXCVII.
[25] U. o. CXX.
[26] U. o. LXXXIX. Beke, i. m. 41. l. 93. p.
[27] Jakab, i. m. CCXXVIII. (1524—27.) CCIV. (1513—17.).
[28] *Monumenta Vaticana*, IV. 334. CCCCIV.
[29] Jakab, Okl. l. CLXXIX.
[30] Székely Sándor: *Az unitárius vallás története*, 49. l.
[31] U. o. 110. l.
[32] Römer Flóris: *Régi falképek Magyarországon*, 114—117. l.

Jakab bencés pap

1506. Pécs.

wod

Kogy 10·l

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Jacobus, fusor campa

narum

Während aber bei uns, wie der Name jenes [ ] am Schässburger Taufbecken dartut. etc. Er a Schässburger Taufbecken 1440. ben Erzult.

ivod

Rothkunstgew. 8/es 14 18. l.

laid	laid
Mülgl.	Archiv des Ver. f. sich. Land. I 309 l.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláirása.

lyezem:

.....

agy helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Jakab

Bildschnitzer
sculptor

Brassó, város: szám-
dások, XVI. szám
elvifele

Wien

Rothkunstgew 192

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

lyezem:

.....

agy helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Jakob von Weiszenburg

Gyulafehérvári Jakab

XIII sz

lásd

Wchw 43 l.

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

yezem:

.....

y helyettesének
sa.

- Endrényi Imre, Szeged.

Jakab Bárát

Univerzet 1902 229

ā -

Jakab

(Jacopo lapizida)

XV. n.

l. Estei Hippolyt

szolgálatában

Corvina

1921. I. 50. l.

alla Madrepatria : giorni di festa, dopo vent'anni di attesa paziente, di indomite speranze, di lento patire quotidiano. Il riscatto era cominciato, simbolicamente, l'11 ottobre, con l'occupazione militare di Ipolyság e della stazione di Sátoraljaujhely. L'occupazione di Sátoraljaujhely era un piccolo passo in direzione di nord-est : dava ad intendere che l'Ungheria era risoluta ad ottenere una soluzione integrale del problema minoritario ungherese di Cecoslovacchia. Ma Praga aveva offerto soltanto, in un primo tempo, un regime di autonomia nell'ambito dello Stato cecoslovacco ; e poi, costretta a tener fede agli impegni derivanti dal protocollo di Monaco, si era spinta ad offrire il Csallóköz. Ungvár e Munkács, oltre ai minori centri adiacenti alla frontiera nord-orientale dell'Ungheria apparivano dunque, nel disegno di Praga, nettamente estromesse dalla discussione, al pari delle altre città del *Felvidék*, da Léva e Losonc a Cassovia, per quanto in esse lievitasse sempre più apertamente l'insofferenza e la rivolta. Finché la partita diplomatica, dopo la breve pausa seguita alla rottura della conferenza di Komárom, si fece serrata e conclusiva ; sboccò nella riunione arbitrale di Vienna ; si risolse nell'accettazione senza riserve del verdetto italo-tedesco : e Ungvár e Munkács poterono rientrare a far parte della famiglia ungherese.

Jakab, könnives
(Jacobus Koernwesch)
Eperjes 1529

Bal XV-XVI. univ
II. 549. l.

Jakab

épitész XIX. sz.

A szabadkai vá-
rosháza
képe
repr

Magy Verecke

III. 329 l.

BAJA

Jakab farago
molnar
(Jacobus Molnar)
1401.

Balthel 119. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Jakab

gyulafehérvári ács

l.

Gerevich romanhónemi

71. l.

Csokonai Kör ereklyetára X. 200.

Jakab
laratosm

l,

Hári Sopron tört.
II r. 4. k.
1468, 290, 302 l

JUVENTUS RÁDIU

a véredényelmeszesedés s a m
és húgysavas megb

ATTILA KÉNES

a gyomor- és bélhurutok, az ep
s a légzőszervek krón

HUNGÁRIA G

a gyomorsavtúlfengés, heveny
bélhuruf és a vesemedence és h

Kérdezze m

Kérjen a helyszínen

Jakab
bencés szerzetes
1500.
pécsi vécheszphár
freskói
Bal XV - XVI. mův
II. 560 l.

Jakab

bencés nobrán

l.

Kabdebó Gyula

A nobrászat története.

Bp. 1909. 152. l

nes), l. Anna
COSMAS-család római márványművesek 179
CUNDPALD frank ötvös 9, 155
— kelyhe 9, 155, 10*
CZIGLER GYÖZÖ építész 63
CSÁK MIHÁLY 240
CSÁK PÉTER nádor 207, 244
CSÁK UGRIN esztergomi palotája 22
CSÁNYI KÁROLY építész 166
CSEZMICEI JÁNOS *(Janus Pannonius)* nagyváradi kanonok, utóbb pécsi püspök 93, 94

DÁVID pannonhalmi apát 59
DEMETER esztergomi érsek 58
DEMETRIUS pécsi kőfaragó 52
DEODATO, sanseverinoi gróf, Szt. István keresztapja 26, 60
DERCSÉNYI DEZSŐ 170

70, 71, 154
FRANCIA, F
bolognai fe
FREISINGI
22
FRIGYES, II.
király 210
FRIGYES, II
242
FULBERT cl
61, 230
FÜLÖP ÁGC
király 74

GALLUS-krón
krónika) 4
GELLÉRT-m
kolája 74
GENTILIS b
GERGELY, I
jegyz.
GERTRUD
András ne
— sírja 62
GÉZA fejede
123

Jakab ágyszöntő

Kassa 1496

l.

Arch. Ert.

1903. 217. l.

nek megfelelően.

ad.s./ t./ Szakértői tiszteletdij. Ke
ségei. Kevesebb: 4.252.o2 Pvel. Mindk
lésére törekedtünk.

ad.u./ Parkfenntartás. Több: 9.966.66
Pvel emelkedtek a tényleges szükségle
munkást foglalkoztattunk.

ad.z./ Különfélék. Több: 19.579.o1 Pv
merült nagyobb kiadások: Gyárgondozór
temi hallgatók szünidei munkabére 4.
alkalmazottak segélye 1.888 P, Táppér
onalizálási munkálatok 1.675.8o P, Ol
Forditások 538.84 P, Vendéglátogatás
hadiüzemnek különféle kiadásai lo.74

Jakab II

ägyiöntö

Kassán 1554-ben

nyert polgárjogot.

l. Arch. Ért.

1903. 218. l.

foglaljuk össze. A légoltalmi kia
költségvetésünkből, igy jelen zár
238.592/1939.-XII.ü.o.sz. polgárm
oltalmi kiadásainkat a székesfővá
felvett kölcsönnek a légoltalmi c
juk fedezni, addig pedig átmeneti
célra igénybe.

Az 1939.évi költségvetés
1938.évben 2.5., 3.5. és 4.5. alr
tartási költségeket és a 3.4. alr
szolgálati munkabéreket - a helye
kedvéért - célszerünek láttuk át
3.2. alrovatok alá. Az 1939.évi e

Jarab I -
ἀγγιόντο
Kassa 1553

l.

Arch. Ert. 1903

218 l.

.94	6o.16o.28	-	197.898.22
.71	-	6o.16o.28	475.7o8.43
.83	-	6.o84.9o	119.227.93
.85	-	123.44	194.483.41

január 1.-én életbe léptetett uj
kaidő korlátozását felfüggesztő
amint a munkásokra vonatkozó kü-
steri rendeletek az üzemre olyan
kat nagy mértékben emelték.

Jakab
himvarró

Kassa XV. sz. vége
l.

Arch. Ért
1904. 274. l.

Jakab, olasz Kőmives

(Olasz Jakab,
Jacobus(?) murator
de Staczona)
Kolnok 1550.

l.

Hadtört Közl

1893. 651. l.

ısztus 4-én,

),2 cm.-- Lelt.sz.4613.-- Vétetett
sz.leirat szerint 100 K-án (1122-
unius 20-án (1250-913).-- Elszá-
1223-913).

.410-913
2-913-5
elt.10787.

Jakab

ágyúöntő (Nestürér)

Nagyszeben 1530

l.

Hadtört. Közl.

1928. 340. l.

Ferenczi Zoltán VIII. 68.

Jarab.

pálos, minden-
féle nüvönether ellett

XVI. n

Saly László dr.

Az egyetemi templom.
Bp. 1926. 20-l.

tatta, a nagynevü s
maga is ujságiró vo
sajtót. Páratlan szo
nél is megnyilvánul
mulva Aradra nagy
számos adatot és ér
nek. Meszlény egyel
mert Böhm Adolf e
rosszabbodott, hogy
felfedezését követő
gatóság két tagjá
bankra ruházta át
lékait, az esetleges
és Társa, valamint
nás tételekről tudta
az esemény, ami a

Meszlény ügyé
gatásával foglalkoz
rosember azzal, h
Böhm Adolf ügyéb

közvetlenül érdekelt két fél burkolózott mély hallgatásba: Böhm Adolf és a Népbank igazgatósága, olyannyira, hogy amikor az Aradi Közlönyben olyértelmü cikk jelent meg, hogy az igazgatóság egyik tagja saját személyében akar bünvádi feljelentést tenni a megtévedt vezérigazgató ellen, a kérdéses igazgatósági tag erélyesen tiltakozott és visszautasitotta ezt az inszinuációt.

Sokat beszéltek arról is, hogy mire költhette Böhm Adolf ezt az — abban az időben horribilis — összeget. A vezérigazgatónak, mint már emlitettem, költséges passziói, szenvedélyei nem voltak, szerényen és visszavonultan élt, a banktól 8400 korona évi fixfizetést és körülbelül 2000 korona tantiémet élvezett, azonkivül négyszobás lakást is kapott az intézeti székház második emeletén, egyéb érdekeltségektől járó illetményei pedig szintén meghaladták a 3000 koronát. Most vált csak köztudomásuvá, hogy Böhm Adolf évek óta eszeveszett tőzsdei manipulációkat folytatott és mert a játékban állandó veszteségek érték, kénytelen volt ezeket a bank számlájára elkönyvelni, az esetleges haladéktalan készfizetéseket pedig a sikkasztott pénzből kiegyenliteni. Jellemző, hogy a nagyfizetésü vezérigazgató

Jakab (Giacomo)

Balázs András fra

Mátyás király vezére

dolgozott

l.

Divald 1927

116. l.

Wesely-féle erős fiewelembevételével (Bd. 92, S. 796, 1934). Harmadik.

középiskolai fizikáinkban" címen a Matematikai és Didaktikai Lapokba írt cikket. A nyelvállásokat, valamint a garatüreg változásait artikuláció közben röntgenfelvételekkel vizsgálta részben a pécsi egyetemi röntgenlaboratóriumban, részben a budapesti Rókus-kórház röntgenintézetében. Eredményei alapján „Röntgenfelvételek a különböző nyelvállásokról, valamint a garatüreg és szájüreg változásairól artikuláció közben" címen a Nyelvtudományi Közlöny számára készített tanulmányt. Végül befejezett egy magyar fonetikai és egy magyar verstani összefoglaló művet.

Dr. Istványi Géza (1913, Zombor, ág. ev.), a középkori magyar írásbeliség kutatásával foglalkozott dr. Szentpétery Imre egyetemi ny. r. professzor vezetése mellett. Kutatási eredményeinek első része, mely a magyar nyelvű írásbeliségnek a XV—XVI. században végbemenő kialakulását tárgyalja, már 1934 novemberében nyomtatásban megjelent, mint a Pázmány Péter Tudományegyetem történelmi szemináriuma kiadványsorozatának 1. száma. Ebben az Országos Levéltár, az Erdélyi Múzeum, a kolozsvári állami, a gyulafehérvári káptalani és több kisebb levéltárban végzett kutatások kerültek feldolgozásra. Ezt követőleg a vidéki magyar, elsősorban a vármegyei írásbeliség fejlődésének részletes kutatására tért át, amely célból különösen az Országos Levéltárban levő családi levéltárak anyagát nézte át. Ez a munkája is befejezés előtt áll.

Dr. Ivánka Endre (1902, Budapest, róm. kat.) egyetemi magán-

Jakob

esperesi oklevelek 1320 k. rektor volt

Bolognában, major 1321-2-ben Siendában

Magyar kódexek Bp 1965-28.o.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Jarab

XV. n.

l.

Wickkassaidóm

21. l.

Jakab, bronzöntő

Keresztelőkút, a
segesvári kolostor-
templomban 1440.

Jul.

T. 2783.

ó gránátos tiszt (Deutscher Grenadier
a háttérben pedig fák látszanak.

: 7.5 cm.

Jakab mester

a szászdalyán ev. templom (Nagykü-
küllő vm) keresztelő kutja XIV. sz.

Iml.

EGER

Régi vrékeseggház romjai

RMV 12, 101 l.

Jakab bencés nyelves

1500-ben kifestette a pécsi dómot -

Szőpécs 48. l -

Jakab, Bencés

testo

Pécs, 1500.

Lásd

Magyar Műveszet

1929. 486 l.

493/1904. VI. (Budapest, 1904. június 27. – 53877. VI. o.)

A v. és k. o. Miniszter leküldi Árva várm. közgyűlési határo zatát a Csaplovics-könyvtár építkezésének megkezdése ügyében (Felterjesztés, 1904. VII. 13.)

Jakab festő

Pécs 1500.

vöd

Garay Alajos: A pécsi székesegyház érdekében. Szekszárd, 1882. 43. l.

Jakab

Kassai fafarajó
1466.

Lásd Miklós

Kassai fafara-
gót -

Divald Kornél

A bártfai nobrázsis-
Kola - M. Ipar-
Múzeum 1897-98

104 l

.....-*i m. kir. posta- és távirda-pénztár.*

Nyugta

.....*azaz :* ..... *Korona* ..... *f-ről*

) összeget, mint évi ..... *K lakpénzemből az 190*..... *évi* .....

~~Z.~~ Jakab, kassai mester

A nemet faszobrászat egyik legmagyarabb remeket, a freisingi dóm Madonnáját (München, Nationalmuseum) a harájából korán kiszakadt kassai Jakab mester kerzstette 1443-ban.

Magyar 122-l-

2. Kassai származású faszobrász. 1443. ~~kerzitette~~ faszobra a freisingi dóm remek Madonnáját (München Nationalmuseum.)

~~Agyagsrobrok, XVIII. Márabbeli V. 56.~~

Jakab.

harangonto

1440 be — hetsitette
kerestelo
a segesvari (medencret

Meltzl. 652 l

Jakab

ércöntő

1440.

lásd

Wchw 58 l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Takab

ágynemű.

1496. ben Kassai Takab

bűxenmeister él.

Jakab

ágyrontó

1553-ban Kassán ék

K 218 l

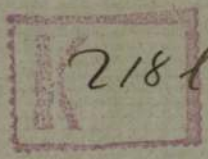

Jakab

ágyúöntő

Kassán 1554-ben

polgárjogot nyert

K 218.C

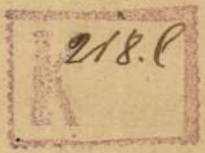

11
Konstantin

Csütörtök
12
Gergely p. ea.

Péntek
13
Nicefor, Rozina

Szombat
14
Matild kir.

1. Vasárnap
2. Hétfő
3. Kedd
4. Szerda
5. Csütörtök
6. Péntek
7. Szombat
8. Vasárnap
9. Hétfő
10. Kedd
11. Szerda
12. Csütörtök
13. Péntek
14. Szombat
15. Vasárnap
16. Hétfő
17. Kedd
18. Szerda
19. Csütörtök
20. Péntek
21. Szombat
22. Vasárnap
23. Hétfő
24. Kedd
25. Szerda
26. Csütörtök
27. Péntek
28. Szombat
29. Vasárnap
30. Hétfő
31. Kedd

11. hét.

egyház épületének korát is kimondom. Az volt a cél, hogy lehetőleg minél koraiabbaknak datálhassák azokat. Ebben előljárt Czobor Béla, ki majdnem mindent a XI. századba rakott. Hiszen bizonyára van a pécsi székesegyház kőfaragványai között XI. századbeli, elsősorban azok, amelyek az épület struktív részeivel függnek össze, mint a szentélyi és énekkarzati diadalívek pilléreinek fejezetei, de a lejáratok, a szentélykorlát és a népoltárkápolna faragványainak korát illetőleg Henszlmann pendítette meg az igazságot, mikor a XII. század végére datálta azokat, pedig az egész anyaggal nem is foglalkozhatott a Pécs régiségeiről írt művének megjelentetése korában, 1869-ben, mert az csak 14 évvel később került napvilágra. Persze ő is tévedett, mikor e faragványok korát átvitte a székesegyház épületének keletkezésére. A faragványokkal díszített építészeti részletek rendeltetésének minősítésében még súlyosabb tévedésekbe estek. Nem foglalkozhatom e helyen a leglehetetlenebb föltevésekkel, amilyen volt például az, hogy a kriptalejáratok Péter király síremlékének tekintendők, de külön fel kell gelni, hogy a megfigyeléseken és összehasonlításokon felépített szilárd tények immár kétségtelenné tették, hogy e faragványok a XII. század végén és a XIII. elején, franciaországi vagy tán még helyesebben burgundiai hatások alatt készültek. Megrendelőjük *Bertalan*, burgundiai származású és élete végén Clunybe visszatért pécsi püspök (1219–1252), vagy talán már elődje *Calanus* (1188—1218) volt. A híres franciaországi román egyházak faragványaival való egybevetés meglepő analógiákat tár fel előttünk és azt sem szabad felednünk, hogy a Pécstől nem túlságosan messze eső Somogyvárra Szent László király francia bencéseket telepített, kiknek apátját egyenesen Saint-Gillesből hozták századokon át. A somogyvári román faragványi leletek a mieinkkel tartják a rokonságot. De közvetlenül Pécs környékén is voltak franciák letelepedve, Árpádon. Ezeket ugyan olaszoknak vagy latinoknak nevezik a források, de kimutatták, hogy nem itáliai embereket, hanem németalföldi franciákat (vallonokat) kell rajtuk érteni. Jobbára iparosok és kereskedők voltak, akik közt kőfaragó is akadt, ami

mány „Aedes Sacmarianae" néven ismer, némelyek az Aranyos Mária-kápolnának tartották, de ezt már az is kizárja, hogy az épület renaissance ablakkeretein Szatmári György püspök címere van, tehát ő annak alapítója. Egyébként mindkét építmény elpusztult. A Mór-kápolna és a sekrestye helyén akkor még üresség volt. Az a XIX. század elején, ez a XVIII. század első felének vége felé épült. Ez időpontokig látható volt a dóm északi és déli oldalának e végein, hogy a tornyok nincsenek beleépítve a mellékhajókba, mint ahogy a jáki, lébényi és egyéb magyarországi román templomokon olyan jellemző alakításban látjuk.

De a gotizáló irány nem elégedett meg a kápolnatoldalékok építésével, hanem a templom testéhez is hozzányúlt. S ezt nemcsak divatból tette, hanem a tűzbiztonság elérése végett is. Eddig famennyezetek borították a hajókat s ezek többször leégtek, most tehát beboltozták a templomot. Ezek a boltozatok 1882-ig megvoltak. Nekik köszönhető a Dóm restaurálásának elhatározása, mert a súlyos boltozatok a famennyezet hordására épült falakat kinyomták, azok a merítuves ablakokat vágták. Erre azért volt szükség, mert az új boltozatok és a székesegyházhoz toldott kápolnák eltakarták a régi román ablakokat a hajókban, a régi apsisablakok pedig olyan kicsinyek voltak, hogy az új ablakok nélkül éjszakai sötétség borult volna a székesegyház belsejére. Az új ablakok szintén a késői gótika formáit mutatják.

Ekkortájt történt a dóm új *kifestése*. A művész egy Pécs környékén levő bencéskolostor (Pécsvárad ? Siklós ?) tagja volt, neve *Jakab*, kinek 1500. október 10-én engedélyt adott VI. Sándor pápa, hogy a festés tartama alatt kolostorán kívül, a pécsi püspöki palotában lakhassék. Hogy ennek a monumentális díszítésnek milyen volt a karaktere, arra még rátérek. Előbb azonban beszámolok arról, amit a székesegyház ezt megelőző falfestéseiről tudunk.

A középkori templomok belsejének művészi hatásából a plasztikai formákon és az architektura térművészetén kívül a színek is kiveszik részüket. A pécsi dóm sem volt ez alól kivétel. Ezt már abból is következtethetjük, hogy még a plasztikát is színezik.

Szönyi Ottó dr. A pécsi székesegyház
Magyar Művészet 1929

Jakab

1563 ban Tüzérvárát
épit. Kassai
mester

Irod

+K+80'1

reálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... osztályu tanuló a

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... hó .....

osztályfő.

nre Szeged.

Jakab

epitaz

1500, Pécs

ivod

Koncert příspěvek
sešit doly

Z

Fos 594. l

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lyezem:

.....
vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Jakab[1] öpitomester

~~[illegible]~~ 1287 és

1291 között dolgo-

zott a gyulafehérvári

székesegyház helyreállí-

tásán.

Kabren. 205. l

Kihagyham

a Napkelettől

~~Arad~~ ~~vér~~ ~~megye~~ ~~II~~ ~~174~~, ~~175~~. ~~III~~. ~~178~~, ~~179~~

~~237~~.

Takalo, fehérvári

1291

Epitém

lásd

Batthyaneum

I 113 l.

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
láírása.

a — Endrényi Imre, Szeged.

Jakab murator

1401.

Cród

+K+ 41.l.

eálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... *osztályu tanuló a*

.....

.....

elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... *hó* .....

osztályfő.

e Szeged.

Jacob murator

646, 661.1

Jakob Maurer

Pozsony.

1571. wurde der hölzerne Gang durch die noch vorhandene Steingallerie ersetzt „den 14. Chamerer und Jakob Maurer auff Wolfstal, und Teutschen Altenburg zu den Steinmetzen, wegen den Stainwerch zum Ratsthurm, auff zörung und Urfar gangen 6 Sch." „Diessmal das Stainwerch zum ganck am Thurn, den Stainmetz awsgedingt per 95 Thl."

Stefan v. Rakovszky. Das Pressburger Rathhaus. Pressburg. 1872. 10 l.

Ferraris Artur

ferto.

Jacob Muratori

37, 42, 71,

Jacob Murator

267. l.

Jakab operjási mesté

Művészet 1905

95

Jakab, pálos atya

MAGYAR MUVESZET
1932. 311.

Jacob

laid
=
Ernst Biedermeier
Kat. 1913

30. L.

Achenbach O. 13.
Adam Fr. 32.
Becker Carl 8.
Baisch H. 24. 25.
Bühlmayer Conr. 27.
Bullet Eug. 21.
Canon S. 47.
Charlemont H. 34.
Dill 45.
Drechsler J. 35. 30. 29. 22.
Ferrel A. 31.
Firle Walter 14.
Hanich Ant. 39.
Hartmann L. 38.
Haulbach Wilm id. 6.
Kubinsky C. 43.
Lenbach F. 33.
Lichtenfels Ed. 12.
Lindenschmidt W. 7.
Makart H. 1. 48.
Matejko J. 3.
Pettenkoffen 16. 17.
Pilotti C. 10.
Russ R. 2.

Jakab

Ltáb. T. 89

Jakab

Müvészet

1914 1.41

Tárosdi őskori gabonatartó-edény

VI. 129

Iskab barát

Művészet 1902

229

Lete

nyil

Jakab

MAGYAR MŰVÉSZET
1925. 453

1909.

n.

épe.

van ábrázolva. Fölfelé fésült
szakálla hegyes. Homloka magas,
t jobbról: Jul. Lagae.

alapzaton, magasság a szobornak
cm.-- Lelt.sz. 3911.

nuár 12-iki 5410, illetőleg az
3 sz. leirattal 1500 K-ért (114
1909 május 15-én (847-909)
085-90). — Elszámoltatott 1909
1911 január 11-én (2190-911).

a szobor azt ábrázolja-e, a kit

-164
321

706

Jakab, fehérvári

1291. Gyulafehérvár

U. 4141.

Kanál ezüstből Dorfner Lipót porcelán
ötvöstől V. 158

Jakob

Jakobus von Weissenburg

XIII n

Wied

Rothbau 61

Gyulafehérvár Jakob?

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

Endrényi Imre, Szeged.

Jakab

pálos szerzetes presbyter
különböző mű vezetekben
ki vált.

Egyházmű vezeti Lap
1883. 99. 237.

Jakob

Jakob v. Tyrna

művész 1391.

Becsben (?)

Mitth. des Alterthum (vereins ...

III. II. 249. l.

Römer Hőrs hag. XXIII.

Cs.

A bizottság a javaslatot elfogadja.

en

.

.O.B.

vel,

en-

ileum

n lévén, Elnök az ülést berekeszti.

Jegyzőkönyvvezető

Jakab

bartfai fertő

1462

Csontosi jegyz

Pénzügyminister, m. kir. V. 49

Jakab Ferto
Bartfa

l.
Mus. Kut Est
1918. 191. l.

911. XV. rakdom, rzeźb., rzeźba

Jakab festő és fafaragó

Bártfa. 1469 szent Egyed oltárát elkészítés 100 ftért és egy rend ismeretlő ruháért. Egyült dolgozott ezen Miklós mesterrel. Erőd

Myskowszky: Bártfa középkori műemlékei. I. k. 33. l.

Dd (+) 123. l.

Az oltárt 1466-ban fejezték be. s mindenestül 269 ftba került.

eálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... *osztályu tanuló a*

.....

.....

elégtelen elömenetelt tanusitott.

.....

..... *hó* .....

osztályfő.

re Szeged.

Jakab

Szandecifestő
Baiffa 14 60

írod

Dénes Tibor dr. Árpád-
házi szent Erzsébet magyar
ábrázolásainak esztéti-
kájához. Képzőművészet
1931. 84. l.

1935 novemb

...er.			
...d 15.–			60000 –
...rouva		1620 46	
...mint			
		21 30	41 76
			59·91
			10 –

Morer Jackop ~~[illegible]~~ aus
Tartlau

23l

R

Jakab frater festo

Benedekrendi Rómábol

1500 körül Pécsett.

Gyöd

Kert. Ung. 107. f.

Edényszerepek, vómai VII. 141.

4. Jakab bencés barát, festő. Csuzi Zsigmond pécsi
püspök 1498-ban restauráltatván a pécsi várat s
az ottani székesegyházat, 1506-ban Sándor pá-
pától kikérte J.-t s vele a templom boltozatát
kifestette. J. barát freskóinak maradványa lehet
az észak-nyugati torony legalsó osztályában fen-
maradt freskófő. (Váradi F., Baranya multja és
jel. I. Pécs 1896 462. l.)

Jakab

pécsi fertő

1500

Csontosi jegyz.

XVII. 21.

Jacob moler v. Jacobus pictor

Kassa. 1474 – 76.

Városi pyzrökönyv.

Ke 55 l.

Jakab

Jestő

Pécsi bazilika XV–XVI

zt.

D 399 l

laid Gerecze!

Jakab, festo

Pécs. 1500.

Ernuszt Zsig mond
püspök Ecke a pápát, hogy
a pécsi hercegyhenáts
Eifesthesse.

Boncz Ödön. Csartoryai Er-
nuszt Zsigmond czimarve Pécsett
Arch Ert. 1891. 157 l. —

Koller Hist. Episcopatus
Quinquecel. IV. 506.

Jakab Petro

XIV 4.

lásd

Archiv. des Vereins
f. sieb. Landesk.
X. 323. 1.

J. c
189

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Jakab
festo Pécs XV n
bennes barát

Lord

O Várl 60 l.

tanu.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
aláí

Jakab Handecsi Képíró

1462

laid.

Arch. Ert.

1912. 444.

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

yezem:

gy helyettesének
isa.

Endrényi Imre, Szeged.

Jakab

bencés barát festo

Pécs. 1506.

irod

G Pécs 1893 27 l.

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

lyezem:

vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Zakab

festo Pécs 1500

sikes og hår falfestes

med

RoFeFl 132. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
alái

8. sorsz. Műhelyi minta.

Jakab

bencés, festő. Pécs.

1500

röd

H Pécs 1869. 6. l.

..... nevü munkás igazoltam

.....

a művezető aláírása.

ezem:

.....

helyettesének

ndrényi Imre, Szeged.

Jakab, festő. A XV-XVI. században élt, bencés barát volt s a Pécs közelében létezett valamelyik bencés apátság kötelékébe tartozott. Mint festőnek nagy híre volt, annyira, hogy a finom ízlésű és olaszos műveltségű Ernuszt Zsigmond pécsi püspök 1500-ban restaurváltatván a pécsi székesegyházat, VI. Sándor pápához fordul, engedélyt kérve az iránt, hogy Jakab barát addig, míg az egyházat kifesti, kolostorát elhagyhassa és nála tartózkodhassék. Miután a pápa megadta a kért engedélyt, nem szenved kétséget, hogy a pécsi székesegyházunk Jakab barát által való kifestése is megtörtént. 1)

1) J. Koller: Hist. Episcopatus Quinque-ecclesiarum. Posonii, 1796. II. köt. 506. l. és Bonex Ödön: Csáktornyai Ernuszt Zsigmond czímere Pécsett. Arch. Ért. 1891. XI. köt. Ujf. 157. l.

JAKAB antalos (Bentace)

1627 alsóráckeri Sükösd-kastély

Jakó-emlékkönyv 1996

287. p.

3.

Jakab, festő, szandeci szár mazásu bártfai mester, egy ideig Krakóban működött.

1466. Miklós mesterrel együtt ~~festette~~ készítette a bártfai templom fotu Egyed oltárát

6.) Jakab festő, 1525. II Lajos udvari festője volt.

5.) Jakab, pálos szerzetes, üveg-festő, a XVI. sz. elején a Buda melletti sz. Lőrinc kolostorban. Üvegfestő iskolájában ~~[illegible]~~ szanús templom (Székesfehérvár, Fejéregyház, Buda) ~~[illegible]~~ ablakait készítettek.

Jakab, szandeci
mester

Lázd

Szandeci Jakab
alatt.

7691/ szám.

Folyó évi szeptembe
felterjesztére alapja
ev. ref. templom véc
szerű helyreállítás
szár:/ Korona állam
Bizottság jövő évi já

Felhívom a Bizo
lyamodó egyházköz
Kedtek.

84754. Szalai Béla, Nagy-János-u. 4201. hrsz. kétemeletes ház; terv. Fellner Sándor.

78585. Fischer János, Tigris-u. 1332. hrsz. emeletes ház; terv. Landhen Gyula.

87384. Oberbauer József, Gyarmat-u. 1871/11. hrsz. emeletes ház; terv. Czipper Nándor.

87383. Saila Antalné, Zaránd-u. 7924/67. hrsz. két családi ház; terv. Szilvinyi Hugó.

85287. Hegedüs-Schneider I., Virányosi-út 8719. hrsz. nyaraló; terv. Fritz Oszkár.

77592. Müller Viktorné, Lajos-u. 50. földsz. ház; é. m. Lasetzky M.

84720. Rózsa Lajos, Országbiró-u. 1541. hrsz. földszintes épületek.

85988. Dr. Végh Kálmán, Pasaréti-út 6694. hrsz. nyaraló; é. m. Bachmann Antal.

87042. Szalczinger János, Üteg-u. 37. földszintes ház; é. m. Feith Gábor és társa.

85955. Kosch Rezsőné, Ambrus-u. 219. hrsz. földszintes ház.

85499. Samu Ferenc, Jász-u. 54. családi ház; é. m. Trellay János.

84773. Paróczi Pál, Frangepán-u. 48. földszintes ház; é. m. Winhoffer Ede.

85453. Schuller Jakab, Hidegkuti-út 84. nyaraló; é. m. Streller Antal.

82255. Gaál György, Sasad-dülő 12264. hrsz. földszintes ház; é. m. Varga István.

76734. Bachmann és tsa, Csurgói-út 13725. hrsz. gyári épület; é. m. Röck Lajos.

85411. Ifj. Holtzspach Nándor, Telep-u. 123. emeletes toldalék.

84319. Lindenbaum Dávid, Karthauzi-út 12. toldalék építése.

Átalakításokra:

86202. Gugler és Forrai, Váci-út 162.
86536. Manheit Simonné, Gróf Zichy-Jenő-u. 30.
86504. Szilágyi Lajos, Alsó-erdősor 17.
84778. Minich Józsefné, Nagy-János-u. 12.
83175. Özv. Ohmüller Károlyné, Baross-tér 15.
86887. Özv. Geitner Józsefné, Váci-út 53.
86301. Illyés János, Gömb-u. 6.
85485. Özv. Malosik Józsefné, Dob-u. 78.
87598. Fangl Dezső, Práter-u. 49.

Jóváhagyásra ajánltattak:

84003. Dávid János és fia, Orczy-út 7271. hrsz.
72197. Ditrich Gyula, Drégely-u. 11.
S7232. Tauszig és Roth, Erzsébet-körút 4776. hrsz.
84791. Kogelrausch László, Erkel-u. 13.
85508. Bohn Mihály, Bécsi-út 2071. hrsz.
83134. Ganz és tsa, Fény-u. 3870. hrsz.
82116. Schmideg Mária, Bécsi-út 4509. hrsz.
84774. Gregorits Ferenc, Hermina-út 1775/a hrsz.
84167. Sárkány Pál, Váci-u. 2.
85184. Légrády testv., Váci-körút 78.
82365. Aigner Sándor, Ménesi-út 13454. hrsz.
80941. Lindenfeld Dávid, Baross-u. 113.
84977. Zelewszky Sándor, Tulipán-u. 2.
85290. Igmándi Mihály, Levél-u. 6153. hrsz.
83133. Deutsch Samu, Országbiró-u. 1540. hrsz.
87224. Salgó Mihály, Mogyoródi-út 9.
87425. Schwitzer Ábrahám, Erzsébet-körút 35.
86527. Bienenstock Vilmos, Rákóczi-út 64.
68731. Bohn M. és társa, Bécsi-út 166.
86471. Özv. Csapkovics Jánosné, Fazekas-u. 29.
80901. Brüll testvérek, Mihálkovics-u. 8641. hrsz.
83157. Éder Oszkár, Avar-u. 2.

Gépekre és felvonókra:

85644. Goldmann József, Kálvária-tér 18.
85507. Klepsch Kloth, Thökölyút 86.
85506. Strobentz testv., Üllői-út 89.
85642. Mangold Béla, Maros-u. 11.
87418. Bárdi József r.-t., Liszt-Ferenc-tér 15.
65158. Stigler felvonó-gyár, Bercsényi-u. 1.

84606. Kern Róbert, Külső-Váci-út 20.
84731. Albumin művek r.-t., Vágóhíd-u. 10.
84732. Gróf Károlyi Imre, Margit-rakpart 9.
84730. Auer Ignác, Rákóczi-út 11.
80321. Stieber János, Asztalos-Sándor-u. 7285. hrsz.

Elutasíttatott:

83176. Özv. Baněth Gézáné, Román-u. 11.
80498. Lőv nővérek, Vas-u. 12.
84761. Székely Dezső, Bálvány-u. 789. hrsz.
84483. Péchy Gyuláné, Orbán-hegy 10234. hrsz.
76429. Petz József, Budaörsi-út 12875. hrsz.
83524. Weisz Vilmos, Hungária-körút 111.
86221. Fuchs Dávid, Retek-u. 3965. hrsz.
85323. Ribárszky Győző, István-út 19.
78425. Özv. Schlesinger Adolfné, Ráday-u. 45.

TERVPÁLYÁZATOK.

szept. 30. Földm. min.: a susáki erdőhivatali épület tervei. Díjak: 2000, 1000 és 600 k. (L. lapunk f. évi 31. számát.)

okt. 1. Brassói ág. ev. egyházközség: gymnasium és reáliskola tervei. Díjak: 2100, 1600 és 1000 k.

„ 15. Pozsony város: kulturpalota tervei (600.000 k.); díjak 2000 és 1000 k.

„ 25. Nyirbátor elülj.: községház tervei; díjak: 800, 500 és 300 k.

„ 30. Arad város tanácsa: a színház átalakításának (250000 k.) tervei; díjak: 3000, 2000 és 1000 k.

„ 31. Erzsébet-emlék bizottsága: elhelyező tervpályázat (l. lapunk 17. számát).

nov. 14. Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Ybl-pályázata: az egyesületi ház kapuja fölé üvegeresz; díj: Ybl-érem.

„ 28. Magyar Mérnök- és Építész-Egylet kispályázata: községház Kalotaszeg vidékére; díj: ezüstérem és 100 k. (l. lapunk f. é. 28. számát).

„ 30. Magyar Mérnök- és Építész-Egylet győri osztálya: iparvasút tervei; díjak: 2000, 1300 és 700 k.

dec. 29. Debreceni ref. egyházközség: háromemeletes bérház tervei; díjak: 3500, 1600 és 900 k. (Lásd lapunk 38. számát).

1911. jan. 9. Magyar Mérnök- és Epítész-Egylet: a Balaton partján kaszinó stb.; díj: nagy aranyérem és 1200 k. (l. lapunk f. é. 21. számát).

febr. 28. Szolnok város polgármestere: csatornahálózat tervezése. Díjak: 2000, 1500 és 1000 k.

márc. 1. Gyula város tanácsa: városház tervei (300.000 k.); díjak: 2500, 1500 és 1000 k.

„ 20. Brassó város tanácsa: városbeépítő terv. Pályadíjak: 8000, 4000 és 2000 k.

VERSENYTÁRGYALÁSOK.

szept. 25. Boldogasszonyfalva: **vasráeskerités** (15515 k.).

„ 25. Alcsuth község elülj.: **vágóhid épitése** (1600 k.).

„ 25. Harkány község elülj.: **kocsmaház átalakitása** (8218 k.).

„ 26. Nyiregyházi dohánybeváltó felügyelőség: **épületfatarozás.**

„ 26. Szentpéterszeg község elülj.: **artézi kútfúrás**; bp. 500 k.

„ 26. Cegléd város polgármestere: **jéggyár és közvágóhid épitése** (30144 k.).

„ 26. Rimaszombati á. é. hiv.: **óvoda és óvónő lakásának épitése.**

„ 26. Berekböszörmény elülj.: **hidépités.**

„ 26. Beregszász kir. ügyészség: **fogház-átalakitás és javitás** (5155 k.).

„ 26. Óradnai főszolgabíró hiv.: **műtárgyépités** (14703 k.).

„ 27. Beregszászi kir. ügyészség: **főépület- és fogházátalakitás** (5154 k.).

„ 27. Besztercebányai á. é. hiv.: **útépités, műtárgyak épitése.**

„ 27. Székelyudvarhelyi á. é. hiv.: **utcaburkolás és aszfaltozás** (11877·98 k.).

„ 27. Kolozsvár mérnöki hivatala: **sporttelepépités.**

„ 28. Berekböszörmény község elülj.: **hidépités.**

„ 28. Eger város polgármestere: **postahivatalok épitése.**

„ 28. Versec város mérnöki hivatala: **utcakövezések.**

„ 28. Vajta község (Fejér m.) elülj.: **jegyzőlaképités.**

„ 28. Szolgaegyháza (Fehér m.) elülj.: **népiskola és tanitólakás épitése.**

„ 28. Eperjesi főszolgabíró hiv.: **hidépités.**

„ 29. Gödöllő elülj.: **bérház** összes munkái.

„ 29. Aradi á. é. hiv.: **hidépités.**

„ 29. Nyitra város polgármestere: **istállóépités és csatornázás.**

végzi. György király elfogadta a védőséget. Sok európai és amerikai városépítő bejelentette részvételét. Városépítő kiállítást is akarnak rendezni a Burlington-House-ban, amelynek anyagát a világ minden részéből gyüjtik össze.

Székely márvány. A vaslábi márványbánya terméke méltán vetekedik a cararrai márványnyal; legutóbb a székely társaságok szövetségének közgyülése is konstatálta ezt, amikor nagy társaság tekintette meg a bányát és bámulta a hatalmas márványtömböket. Építészeinknek pompás anyagot nyujt ez a magyar bánya, amelynek fölhasználásával szép összeg maradhatna hazánkban, és ezzel az összeggel a székelyek is nagy segítséget nyernének.

Nemzetközi tervpályázatot hirdetnek a Havanna szigetén építendő elnöki palota terveire. (1,000.000 pesos); két díj van kitüzve: 10.000 és 5.000 pesos; a héttagú bizottságnak 4 kubai építész és mérnök tagja van. A határidőre nézve nem találtunk adatot; egyéb fölvilágosítást a külügyminisztérium vagy a kereskedelmi múzeum adhat.

A föld vasútjainak hossza ma egy milliom *km*-nél nagyobb. Az 1909. év elején 983.868 *km* hosszú volt. Ugyanekkor az összes alaptőkét körülbelül 258 milliárd koronára becsülték. Az 1908. év folyamán 26.460 *km* új vasút nyilt meg. Az 1009. év elején Amerikában 504.236 *km*, Erópában 325.193 *km*, Ázsiában 94.631 *km*, Afrikában 30.911 *km*, Ausztráliában 28.897 *km* hosszú vasút volt. Az amerikai Egyesült-Államok 376.567 *km* vasútja hosszabb, mint egész Európáé. A vasútépítés az Egyesült-Államokban ma hanyatlóban van, mégis az 1908-ban épült 6576 *km* új vasútjával a legelső a föld államai közt. Kína ezirányú fejlődése is figyelemre méltó; vasútjainak hossza 8042 *km*, majdnem elérte már Japánt (8101 *km*). Kína törekszik régi és új vasútjait állami kezelés útján nemzeti céljai szolgálatába juttatni. Oroszország is szorgalmasan szaporítja vasútjait Ázsiában. Nemsokára Ázsia vasúti hálózata méltóan fog sorakozni Amerikáé és Európáé mellé; addig Afrikában és Ausztráliában igen lassú haladás, illetőleg stagnálás észlelhető. Európában 1908-ban kereken 4200 *km* volt a szaporodás, Magyarországban és Ausztriában együtt 1000 *km*, Németországban szintén 1000 *km*. Az egyes államok összes vasútjainak hossza 1909. év elején: amerikai Egyesült-Államok 376.567 *km*, Németország 59.034 *km*, európai Oroszország 58.843 *km*, Brit-Kelet-India 49.197 *km*, Franciaország 48.123 *km*, Magyarország és Ausztria 42.636 *km*, Kanada 37.507 *km*. Nagy-Britannia és Irország 37.263 *km*, Argentinia 24.901 *km*, Mexiko 23.905 *km*, Brazilia 19.211 *km*, Olaszország 16.718 *km*, Spanyolország 14.897 *km*, Svédország 13.632 *km*; a többi államok vasúthálózata 10.000 *km*-nél kisebb. 100 km^2 területre eső vasúti hossz a legnagyobb Belgiumban 27·5 *km*. 10.000 lakosra leghosszabb vasút Svédországban jut 26·5 *km*. *O. K.*

HIVATALOS.

AZ ÉPITŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Demény Andor (Kolozsvár) építőmesternek szept. 20-án és *Mathieskó* Károly építőmesternek (Zágráb) szept. 23-án letett szakvizsgálat alapján a képesítő bizonyítványt kiadta.

BUDAPESTI ÉPITŐ-, KŐMŰVES-, KŐFARAGÓ ÉS ACSMESTEREK IPARTESTÜLETE.

Pártoljuk a magyar ipart! Sajnos, hogy ezt az agyoncsépelt szólamot még mindig és folyton hangoztatni, a hazai fogyasztó közönség fülébe kiabálni kell. Sajnálatosabb akkor, ha ezt a csatakiáltást a magyar *iparosok* nem akarják meghallani! A maguk iparának támogatását várják, követelik a magyar közönségtől; de ők maguk, mikor a saját szükségleteik beszerzéséről esik szó, a hazai ipar támogatásáról megfeledkezve, a külföld iparának juttatják megrendeléseiket. Az Országos Iparegyesületben több ízben panaszolták fel az iparosok, hogy az építéshez szükséges anyagok és munkák beszerzésekor a tervező építőművészek épp úgy, mint a vállalkozók a magyar ipart mellőzték. Ma már, hála Istennek, kevés az építésben használt oly iparcikk, melyet itthon kielégítő minőségben ne készítenének, mely itthon jó minőségben beszerezhető ne volna. Minthogy a tervező építészek épp úgy, mint az építőiparosok a magyar közönség megrendeléseiből élnek és táplálkoznak, *a tisztesség követelménye*, hogy a magyar közönség által építésre fordított összegek magyar építőipari cikkek felhasználása által a magyar közönség zsebébe folyjanak vissza, a magyar ipart erősítsék. Elvárjuk és reméljük, hogy felszólalásunk nem marad a pusztában kiáltónak szava, tagjaink és építőművészeink meg fogják szívlelni.

A munkakönyvek bejelentését némely tagunk sehogy sem akarja komolyan venni. A munkások bejelentésének mind az ipartestületben, mind a munkásbiztosító pénztárnál komoly magánjogi, sőt büntetőjogi következményei vannak; nem tekintve azt, hogy — mint lapunk mai számában külön is jelezzük — a nem törvényes módon tett bejelentés kihágást is képez, tehát büntetendő. Ezért az ipartörvény végrehajtását szabályozó miniszteri körrendelet megköveteli, hogy az iparos saját-kezű aláírásával erősítse meg bejelentéseit. Ennélfogva pusztán a munkaadó bélyegzőjével történt belépést el nem fogadhatjuk, mert az nem hiteles. Bélyegzőt bárki készíttethet és bárki letagadhat. Éppen ezért csak olyan megbízottnak aláírásával fogadhatjuk el a munkakönyvek bejelentését, kinek megbízását és aláírását a munkaadó nálunk bejelentette és megerősítette. Ugyanez oknál fogva az ily megbízott személyében gyakori változásokat is azonnal be kell a munkaadónak nálunk jelenteni; az ennek elmulasztásából eredő következményekért az iparos felelős.

A nem szabályos bejelentés következményei. Kihágást követ el az a munkaadó, aki a biztosításra kötelezett alkalmazottjának munkába lépését nem a törvényes szabályok szerint jelenti be. (K. M. 52988/910. VI. D.)

A balesetbiztosítási előlegek kiszámítására nézve, félreértések elkerülése végett, megjegyezzük, hogy a lapunk utolsó számában közölt tájékoztató *csak a kőmives iparra* vonatkozik. Az ácsok és kőfaragók a maguk külön osztályában megmaradtak.

Vállalkozási szerződés. Ha az építtető az építkező munkák elvégzését szerződésileg vállalkozóra bízta s így vállalkozási szerződés létesült, ez esetben a munkaadó (építtető) a munka teljesítésével kapcsolatban harmadik személyeknek okozott károkért csak annyiban felelős, amennyiben őt a vállalkozó megválasztásában gondatlanság terheli, vagy amennyiben a károsító cselekmény a munka teljesítésével szükségszerűen összefügg. (Budapesti kir. Tábla 390/910.)

Kötbér. A kötbérre vonatkozó kikötést szigorúan kell értelmezni. Abban az esetben tehát, ha a felperes állott el a szerződéstől, az alperestől a nem szállítás esetére kikötött kötbért még akkor sem követelheti, ha ez az elállás jogos alapon történt. (Curia 1295/910.)

Iparengedélyt nyertek s a testületbe tagokul beléptek: *Deuschl* Gyula kisebb kőmíves iparos, VIII. Kender-u. 1. — *Steiner* József építőmester, I. Mészöly-utca 6. — *Schusser* József ácsmester. VII. István-út 67. — *Lázár* Géza építőmester (Mohácsy és Lázár cég) VII. Dob-u. 38. — *Melczer* Károly és *Wenszky* Pál építőmesterek, IX. Bokréta-u. 12. — *Lehóczky* János építőmester, VIII. József-körút 31/b. — *Weisz* József kőmívesmester, I. Németvölgy 12878. sz. — *Szeile* János és *Tringer* Pál kőmívesmesterek, VIII. Nagyfuvaros-u. 14. — *Kovács* László kőmívesmester, Rákosszentmihály, Csömöri-fasor 66. — *Schlett* Ignác épitőmester, VIII. Baross-u. 43. — *Puckler* Gyula ácsmester, X. Mihálkovics-u. 12. — *Bolmann* Béla kőmívesmester, VI. Szondy-u. 93. — *Rudics* János k. kőmíves iparos, VII. Dembinszky-u. 18.

FŐVÁROSI ÜGYEK.

A fővárosi középítési bizottmány

e hó 16-án tartott ez évadban első ülésén az új kertészeti telepnek a Népligetnek az összekötő vasúti töltés mellett levő részébe való áthelyezéséhez (900.000 k.) hozzájárult; a Mechwart-szobornak a mérnöki hivatal javaslatához képest a budai statisztikai hivatal előtti park Margit-körút felé eső részét jelölte ki; ez a pont a Ganz-gyár régi telepének, néhai Mechwart András működésének teréhez közel esik.

A magánépítési bizottságnak szept. 12-én tartott ülésén

új építkezésre nyert engedélyt:

78341. Liget szanatórium r.-t., Aréna-út 4205. hrsz. háromemeletes szanatórium; terv. Komor és Jakab.

78587. Bpest székesfőváros közönsége a Mária-Terézia-tér 6690. hrsz. községi elemi iskola; terv. Balogh Loránd.

Jakab és Komor

Epítesek

K

Mód

z

Lázármujövője

53. l.

55. l.

öld szinezésü. 320×400 cm.

mirna, világos alapon barnás rajzzal. XIX. sz. 500×465.

rös alapon leveles rajzzal, keretében virágok. Belföldi

krében herati rajz arabeszk kerettel. 315×460 cm.

nezéssel, fehér virágfüzérekkel. 510×340 cm.

széles keretében liliomdisz. 500×600 cm.

374. KÉT DARAB SELYEMBROKÁ

375. ZÁSZLÓ, piros selyem alapon sár

376. HÁROM PÁRNA, fehér selyem,

377. NÉGY DIVÁNPÁRNA, zöld atla

378. DIVÁNPÁRNA, közepén ovális n

379. HÁROM DIVÁNPÁRNA, selyem

380. KÉT DIVÁNPÁRNA, fehér recec

381. HÁROM DIVÁNPÁRNA, kettő l

382. HÁROM PÁRNA, brokát.

383. HÁROM ABLAKFÜGGÖNY, sárg

384. ABLAKFÜGGÖNY, husszinü sely

385. ABLAKFÜGGÖNY, zöld posztó,

386. KÉT SZÉLES ABLAKFÜGGÖN

387. NÉGY ABLAKFÜGGÖNY, zöld

Jakab és Komor

K

Nincs
cd
s

az alábbi pályá-
zaton II. díj.

Magyar Pályázatok.

1906. 5. sz. (A palicsi
fürdő pályatervei,
műszaki rajzokkal.)

Jakab és Komor K

építészek

vród

Kertész K. Róbert

Nemzeti építőmű-
veszet. Bp.
1916. 16. l.

nincs
lód

Jakab, Komor
és Sós

cédz

Az OTI budapesti
kérhára repr.

Bierbauer Virgil dr

A magyar építészet
utolsó tíz évi.
Tér és Forma
1938. 110. l.

K

Jakab, gyulafehérvári ács 1291

János kőfarago Tynofia, ki szt Adeodat városából való 1287

Henk, kelneki ács 1291

Herbord, urbói ács 1291

Syfrid krakói ács 1291.

vród

Csányi Károly:

A gyulafehérvári Hé-kesegyház - Bp 1899.

3-4. l.

NLAT.

..... hogy a .....

..... felépitése alkalmával

..... munkát az ide mellékelt

lirt minőségben és az abban

:, illetve azokból ..... °|₀ azaz

ménynyel, összesen ..... kor.

..... korona

nleges feltételeket ismer..... s

alávet..... a vállalati összeg

e vonatkozó letéti elismervényt

Jakab és Komor

építészek

K

nincs
cd

vród
z

Magyar Pályázatok

1906-9. sz. (A pozsonyi vigadó pályatervei, műzaki rajzokkal.)

I-dy.

Neolithkori telep, porányi

IX. 127

Jakab és Komor

K

nincs
cédé

Magyar Pályázatok
1906. 11. sz. (A
nagyváradi „Fekete
sas" szállodá pály-
tervei, műszaki rej-
zokkal.)

I. díj

~~Bacsányi VII 267~~

Jakab és Komor

K

[illegible] épitésnek

[illegible]

[illegible]

Kertész 1940

208-l.
216-l.

565	—	4650	—	
11	—			
1	—			
2	—	17	—	
6	—	6	—	
—	—	431250	—	

november hó 14-én kelt és a pozsonyi kir.
69/1. sz. a. kihirdetett végrendelet VIII. pont-
k korszakok szerint rendezve, múzeumszerű
val, az ahhoz értőknek, a képzőművészetek
özönségnek, hozzáférhetővé teendők.

Jakab és Koncz

cég

A pozsonyi városháza
átalakítási tervpályázatára
megvett terv
repr.

Magyar Építőművészet
1908. 2. szám

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

MDK

Jakab és Komor épitészek

Magyar Épitőművészet 1907. 8. sz.

M. D. K.

Jakab (Ötvös) ötvös

1569. Szatmár

Horváth Tibor Antal: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösök történeliher tölega XVI–XVII. Században 179. l.

Múvert. 1953. 1–2. 17

H. D. K.

Jakab (kötvös) ötvös

1617 Galgóc

Horváth Tibor Antal: Ismeretlen levéltári adatok az ötvösség történetéhez főleg a XVI–XVII. században 177. l.

Művért. 1953. 1–2. 17

MDK

Jakab tervező épitész

Iparosotthon létesitése Kecskeméten.
Vállalkozók Közlönye, 1906. márc. 7. 8 l.

JAKAB mester egri lakatos. Eger várában dolgozik a vár épitkezésein 1550-ben.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

JAKAB ferences asztalos fráter. Az egri ferences rendház épitésénél müködik 1728-ban.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

M.D.K.

Jakab, festő

Ernuszt Zsigmond pécsi püspök /1473-1505/. egy évig foglalkoztatta a környékbeli benedés festőt. 138.o.

Holub József: Pécs város pecsétei. 137.o1

Janus Pannonius Múz. Évkönyve..1958, Pécs, 1959

MDK

Jakab

Mátyás udvari [redacted] aggyagműves mestere
valószínűleg ő ábrázolja
egy kályhacsempén látható portré
(repr.)

Gerevics L.: Zamok Buda
Acta historiae artium. I. 1953-54. 15-70. old.
(eml. l. 20. old, repr. 51. old.)

Jakab festő MDK

A pécsi székesegyház töredékei között az orgonakarzat egyik pillérén volt szakállas férfifejben Bzónyi a bencés Jakab festő önarcképét vélte meghatározni. Az attribució Radocsay szerint kétes.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.44.l.

Jakab festő MDK

A pécsi székesegyház falképtöredékére vonatkozó adatok és irodalom a Katalógusban.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.195-196.l.

Jakab mester MDK

Ellenőrizhetetlen feltevés szerint 1500-ban a pécsi székesegyház falfestményeit a VI. Sándor pápa által küldött bencésrendi Jakab mester festette. / Fitelberger R. Bericht über einen archäologischen Ausflug nagy Ungárn in den Jahren 1854 und 1855. Jahrbuch der K.K.C.C. zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. 1856. I. 127. Szöveg idézése./ Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp. 1954. 77. l.

MDK

Jakab murator, (1401.)

Kemény Lajos: Kassai ép. mesterek. – MMÉE-Közl. 1904. 38 k. 11. füz. K. l. 41.

MDK

Jakab kőfaragó, 1478 körül
a szentvérfalvai – ma Kassa-Béla
tplom – restaur. dolgozott.

MMÉE-Közl. 1904, 38 k. II. füz. 43. l.
Kemény Lajos: Kassai ép. mesterek.

K.D.K

JAKAB asztalos

Dunaszerdahelyen

1736. elkistól, r. k. templom, új szá-
szék, ajtók és ablakokért 20, — és 15,78
forintot kap

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.
I 219., II - 7. l.

M.D.K.

Jakab, festő

1500-ban újra festik a székesegyházat. Valószínüleg a környékbeli Jakab benedés szerzetes végezte. 51.o.

S.Hárs Éva: A Káptalan u.2.sz.ház diszitőelemei.48.o.

Janus Pannonius Múz.Évkönyve.1956.Pécs,1956

OE.D.K

JAKAB, veronai

Lásd: Resti, Giacomo

Gerő: Magyarországi várépítészet
Bp-1955. 430. l.

MDK

Jakab mester

Morvay Zs.: Napvikágra kerülnek a fehér barátok ötszázéves templomának emlékei. Uj Magyarság 1943. nov. 25. 10.l.

Jacab /Jakab/ MDK

/"életrajzi adatai ösmeretlenek. Magyar müvész volt, mert 18256-ban Budát is ér nem Ofent."/

Vogel S.

Vogel S. a. arcképe. festm.

Ernst Muz. kiáll.X. M. biedermeier művészet. Bp. 1913. 30.l.

MDK

Jakab és Komor építészek

Építő Ipar. 39.sz. 1910. szept. 25. 383-384 l.

Jakab és Komor

tervezték a maros-
vasárhelyi közmű-
velődési házat

M. Kiss Pál: Marosvá-
sárhely művelődés tör-
ténete. Marosvasár-
hely 1943. 42. l.
Képpel

2/Pg

a szellemi szükség-
munka keretében
való alkalmazta-
tása tb.

Egy drb mellékletet.

MDK

Jakab és Komor

tervezték a marosvásárhelyi közmüvelődési házat.

M.Kiss Pál: Marosvásárhely müvelődés tört. Marosvhely, 1943. 42 l, képpel

M.D.K.

Jákob mester

Versécs, a vár és malom famunkáit
végezte
Garamkövesd malom 1487-1489.

Vaitgyar. 54, 56,

M. D. K.

Jakab kőfaragó

1489 Gerecse negységben vadászkastély tornyán faragott három mároány ablakkeret

Voitgyar. 58,

Jakab

kardcsiszár

l. RIII

207, 688, 697,
699, 714. l.

Tab. VII

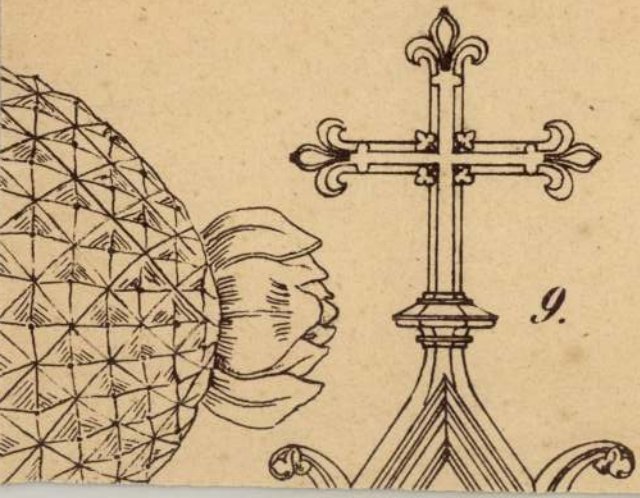

9.

Jakab Ötvös

(Aufgaben Jakab
Goldschmidt Jakab)

l

R III

793. l

Gombok bromból VII. 247

Jarab

lapicida

l.

RIII

45, 419, 521,

524, 576, 579, l.

Gyöngy, aranyból VII. 247.

Jakal

aviatos (mensator)

l

R III

525. l.

Gyöngy. fekete, Kréta betéttel VII. 247

Jakab
paizsmives.
(Schyltmacher)

759. 1.

Gombok bronzból VII. 247

Jakab

kardcsúzár

l. RIII.

207, 688, 697, 699,

714. l.

Gombfej erüstből VII. 248.

Jakab nobrán

sculptor

l.

R III

458, 461 l.

Golyók kőből VII. 248

— vasból VII. 248

Jakab

sculptor

l.

294, 566 l.

967. Ismeretlen festő.
A .... századból.

967. Budapest részlete.

Viziváros.

Balról a vizivaros bombatéri te
peznek csoportot, kissé o
tornya látszik és a háttérbe
Buda bontakozik ki az Kor
~~[illegible]~~ határhegységgel; a Du
lévő szigetek osztják két
ben ~~egy~~ dereglye ereszkedi
férfi kezeli. Az égbolt k
Olajfestmény lemezpa
Guda Döme 1904: VI.

Jakab, master

Krakkó

d.

Schürer – Wiese

66. l.

rt.kath. püspöki egyházmegye

hivatalos használatra meg –

november hó 19-én

meghagyásából:

Nándy L. Á.,

ztálytanácsos.

Jakab festō

(Magister Jacobus pictor Regie Maiestatis) 1525

l.

Arch. Kört

1876. X. k. III. f.

54. l. – 55. l.

Többször

43.417-1914. szám.

III.

3

A Műemlékek Országos Bizott-

Jakab, a király szabója

(Magister Jacobus sartor Regie Maiestatis)
1525

l.

Arch. Kőrl.

1876. X. k. III. f. 55. l.

1526.

A Műemlék

zésére az 1914/15.

utasitom az állampé

zottsága elnökének

mellett, fizesse ki

számolja el.-

A hivat

21924. — K. M. E. Ny.

Jakab, olasz fun-
dáló 1631

l

Resti, Giacomo.

h.államtitkár.

zeti célok támogatása cim. Rendes
IX.t.c. oltalma alatt álló stb. Bélyeg-

ogy Murányi László kerczai plébánosnak
a veleméri róm.kath. kápolna torony-
ltségeihez segély fejében 240 P, azaz
3.882 számú kiadási csekkszámla terhé-
27.évi junius hó 21-én. A miniszter
s.k. h.államtitkár.

A hivatalos másolat hiteléül:

Fetzmann Károly

miniszteri s.hiv.igazgató.

Jakab

pozsonyi ötvös

(Jacobus aurifaber)

1545. Nádasdi Tamás országbíró előtt tanúvallomást tesz a Barbi Jeromos pozsonyi prépost ellen felhozott vádak ügyében.

Knauz Nándor:

Barbi Jeromos II. Lajos királ tanácsa. Magyar Sion. 1866. IV. évf. 415.l

BUDAPEST
IV

Jakab (Jacobus)
aurifaber
Brassó.

l. R III

793. l-

Jarab

aortalos

R III

l.

634 l.

Jakab, ötvös
(Aranymives Jakab)

1454-ben Kolozsvárt
élt.

Nokolötvéch 5. 1-

jánnár hó 1. — 1000 P —

fizessen Ön ezen első

Kenderesi Béla urnak vagyendelet é re

gyezer pengőt

aye számolásba tudósitás szerint.

Burai Lajos s.k.

Jakab bombardarius (Jacobo Bombardiste) 1489. kára volt a budai Várban.

Patkudvár

298. l.

valószínűleg ágyúöntő a budai öntőházban

03. Erkezett: január 17én

Kiadatott
M. kir.
állampénztár.
Budapest 1903. évi 7/24

[signature]

ım a bpesti IX.ker.állampénztárt,
kek orsz. bizottsága előadójana
kápolnája helyreállitási munkái-
utazása alkalmából felmerült uti-
O kor. napidij után bélyegelt
nát, továbbá Schuleck Frigyes a mi
szének az eperjesi rk. plébánia

Jakab

ampruster

359, 395, 446, l.

Domokos.

ember 21-én.

1905.

ve orrán elvan ábrázolva
n ül és csiptetőt visel. Jobb
n nyugtatja, baljával pedig a
Balról elválasztott haja, baju-
emöldöke és szeme barna. Ingé-
gallérja lehajtott, egyik kéze-
Jelzése alól jobbra: Lippay

éd ajándéka (553-1905 minestereln.
én a miniszterelnökségtől az 514
(147/905)

953

Jakab
lapidicida

l.

643.657.l.

1905.

emplom a és a körülötte lévő házak ké-
dább az Erzsébet apáczák zárdájának
en ~~[illegible]~~ a partmenti malmokon túl, Ó-
~~[illegible]~~ mycket ural~~[illegible]~~ó templommal és a ~~[illegible]~~
unát, a Margitsziget és a közelében
ágra; jobbról pedig, a partok közelé-
ik lefelé, melynek kormányát egy álló
önnyen felhőzött.
piroson, mér. 24:42.1 cm.
14-iki hagyománya (204-905)

955

Jakab

arcufex

l

153,648.l

lykújját mellényébe akasztott.

n.

1905.

VII. 14.)

Marokra szorított

ordul, de szembe tekint. Jobb
a, bajusza és szakálla ősz,
eme szürke. Ingének széles gal-
bátja és mellénye ~~fekete~~. Jel-
ó ferde sorokban: „Madarász Vic-
rom sorban ezeket olvassuk: „Szum-

sötétbarna.

2.7 cm.
or 1902-ben
905. február 8-án (122-905).

951

Jakab Jenő

aus Heldsdorf

17. L.

len festő.
zadból.

téri temploma és a körü-
soportot; kissé odább az
tornya látszik és a hát-
kon túl, Ó-Buda bonta-
templommal és a határ-
rgitsziget és a közelében
; jobbról pedig, a partok
ik lefelé, melynek kormá-
t könnyen felhőzött.

1 cm. — Lelt. sz. 967. —
mánya 1904 június 14-én. —
(204–905). — Bejelentetett

Jakob
Könnives
aus Tartlau

l

23. l.

967. Ismere

A XVII. szá

Budapest részlete.

Balról a Viziváros bomb
lötte lévő házak képeznek c
Erzsébet-apáczák zárdájának
térben, a partmenti malmo
kozik ki a környéket uraló
hegységgel; a Dunát, a Ma
lévő szigetek osztják két ágra
mentén egy dereglye ereszked
nyát álló férfi kezeli. Az égbo

Lemezpapir, méretei 24 : 42
Értéke 50 K. — Guda Döme hagy
Átvétetett 1905 márczius 15-én
1906 február 8-án (30–906).

Jakab

fegyverderék kiszítő

1404.

Kassa

o Kemo

273. l.

Jakob Foto
aus Heldsdorf

l.

17. l.

Fülek.

Az ostromlóktól körülve
háttérben balra a Schlos Dyl
az előtérben pedig balra hár
a lovas parancsnok. Felirat

CONTERFACTVR DER VOESTVNG
BELAEGERT VND EROBERT.

fölül jobbra: P. 1104.
magyarázó szövegének kezdete
jezése: L. Hamski.

Rm., mér. a rl.30.8: 39

M.D.K.

Jakab ~~János~~ festő

1462. jun. 10. kandecz.

Levele egy házvétel ügyben; rövidesen Krakkóba megy egy képet festeni, melyért 10 aranyat kér

Iványi: Bártfa levéltára. Bp. 1910.
216.

M.D.K.

Jakab festő

1470 körül

A városi alkalmazottak (körülb
1. festő) fizetési könyve.

Fraknói: Bártfa levéltára. Bp. 1910

243

M.D.K.

Jakab puskamives

1465 Nov. 30. Terebes

neve egy adóssággal kapcsolatban szerepel.

Iványi: Bártfa levéltára. Bp. 1910

244.

Jakab presbyter

frater, piarista

l.

Egyházm. Lap

1883. 98. l. 99. l.

237. l.

Kereskedelemügyi

m.kir.

Miniszter.

32.000 szám

eln.

Müemlékek országá

Folyó évi julius

elém terjesztett felmentési

ter ur határozatával ellátot

(ekkel) tel való közlés vég

Jakab, ötvös
(Jacobus Aurifaber)

1394 Kassa

Mihalik: Kassa
v. öt. tört

Ötvösök Arában
2. a 17.

Alapítási év — *Gegründet:* 1577.
Telefon: 18-95-40.
Postafiók — *Postfach:* 242.
Postatakp. csekkszám — *Postscheck:*
Budapest: 37.473, 57.124,
Leipzig: 29.165, Paris: 160.010.

K.M
KÖ

BUCHHANDLUNG DER KÖNIGL. U
LIBRAIRIE DE LA PRESSE DE L'UN
BOOK-SHOP OF THE ROYAL HU

SZÁMLA

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos
Müemléke

Budapest, 19.....
IV. Kossuth Lajos-u. 18.

1	Trócsányi: Kirándulás a magyar m

Jakab

segesvári harangöntő

lásd

Korrespondenzblatt

1907. 106. l.
107. l.

vegyes

b. 93

1 köt. 8r

Friederich,
Dr. A.

Ueber einige altdeutsche Wohnplätze
in der Grafschaft Wernigerode.

Különnyomat.

1.–10. ll., 1 képes tábla

Jakab A és Kormor
Marcel

---

cod

Épitő Spar 1898. 198. l

(A párisi magyar pavillon. szövegabrák kal)

II. Dy at

Eapteks K

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztar

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

MDK

Fr.Jakab pálos áldozópap, festőm.
fehéregyházi templom, üvegfestés

Pámer László S.J: Pálosaink a művészet terén. Katholikus Szemle. XXXI.k.6.f. 1917. jun. 511 l.

MDK

Fr. Jakab, pálos épitőművész

Pámer László S.J: Pálosaink a müvészet terén. Katholikus Szemle. XXXI.k.6.f. 1917.jun. 5o2, 5o3, 511 l.

MDK

Jakab és Komor épitészek

Magyar Pályázatok 1905-6. 8. sz. 14-15.l.

Jakab

harangöntő

Segesvár

(Somogyom) 1440.

Schmiegen: öreg harang

fentitől

(Szászdalya) (Hégen)

Denndorf és Henn-

dorf keresztelő me-

dencéi Roth velemé-

nye szerint.

Roth Aufgabe

wód 642. l.

Müller, Fr.: Zur älteren

siebenbürgischen Glocken-

kunde. Archiv des Vereines

für sieb. Landeskunde.

Neue Folge Bd IV. 200 és kv. ll

1904

120

200

100

300

Jakab

„Szandeci festő"
XV. n

l.

Szépm. Múz. Évk

X. 60. l
61. l

bárd. Szandeci J.

alatt is

Europa film Künyv

Lapterjesztő és Künyvkiadovalat

V., Rothemere út. 12.

Budapest.

Jakab

puizonnives

l. R III

759. l.

u. ar incola

675, 677, 682, 754. l

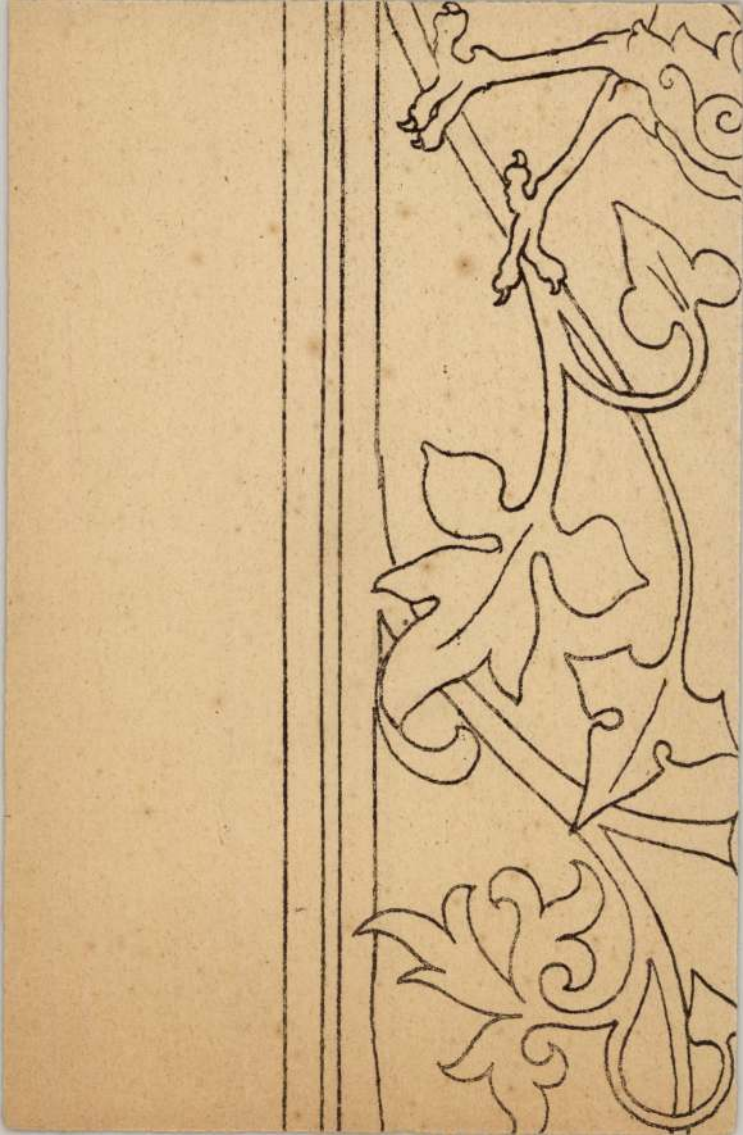

Jakab ács

Czymmermann

l.

R III

631, 648, 664. l.

Gombos h. n. VII. 166.

szerű képet nyújt a 18. századi és szá-

vor Erscheinen des ungarischen »Ro-

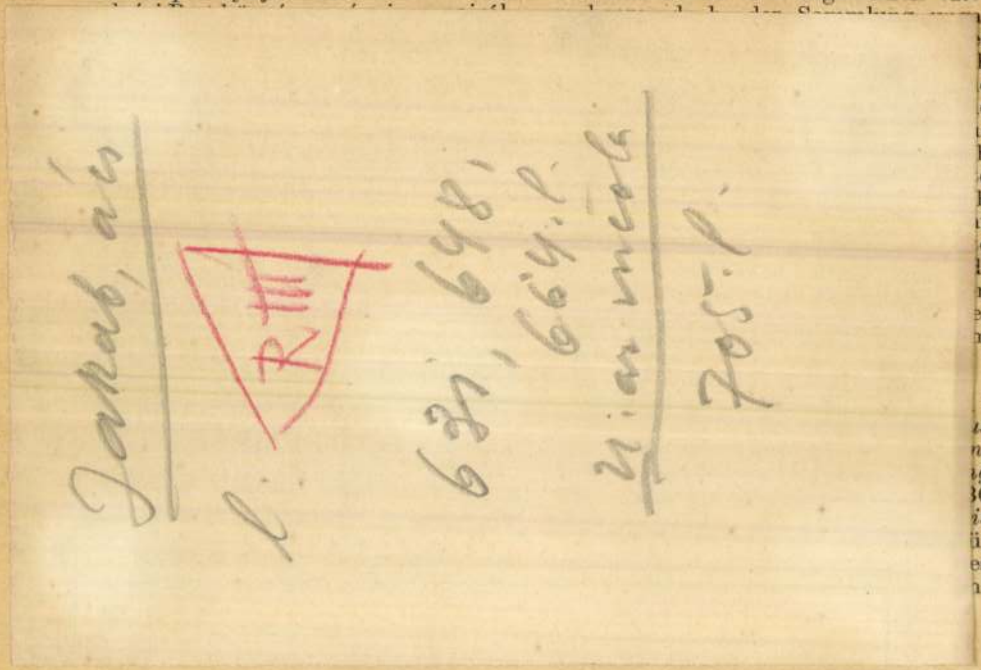

földi mecénás adták össze.

*

A LOUVRE-t nyomban a gyarmatügyi kiállítás bezárása után újra rendezik. A múzeumnak sikerült ugyanis 50 millió frankot az állami költségvetésbe állítania s ebből a pénzből 45 új termet tudott létesíteni és pedig elsősorban a padlásoknak restaurálóműhelyekké való átalakításával és az eddig nyitott udvaroknak beüvegezésével. Ezenfelül a Flora-pavillon és a Tengerészeti Múzeum épülete is felszabadult. Ilyenformán a görög régiségek a földszintről az első emeletre kerülnek fel s az új helyiségekben állítják fel az eddig pincében-padláson, raktárakban évtizedek óta egybezsúfolt anyagot.

*

A FRANCIA PARLAMENT könyvtárának freskóit Delacroix festette. A fűtéstől sokat szenvedtek s ezért most a képeket restaurálják és a fűtőtesteket másként helyezik el.

den egyes darabján XVI. Lajos aláírása szerepel s csupa olyan törvényt foglal magában, amely közvetlenül előzte meg a forradalom kitörését. Itt van például a városok autonóm igazgatását vagy a protestánsok szabad hivatalvállalását engedélyező törvény. A legfontosabb azonban az emberi jogok proklamálását kimondó törvény, amely a mai francia köztársaság alkotmányjogi alapját teszi ki. A gyüjtemény rövidesen árverés alá kerül.

*

NEMZETKÖZI iparművészeti kiállítást terveznek 1936-ban a vincennes-i gyarmati kiállítás épületeiben.

*

L. R. PISSARRO (14 rue Girardon, Paris 18), aki maga is jónevű festő, atyjának, Camille-nak összes műveit felölelő katalóguson dolgozik. Kéri a művek tulajdonosait, hogy méretezett fényképeket küldjenek be neki azokról.

Jakab
paulinus inoffesto
l.
Egyhazm. Lap
I. 1880. 22. l.

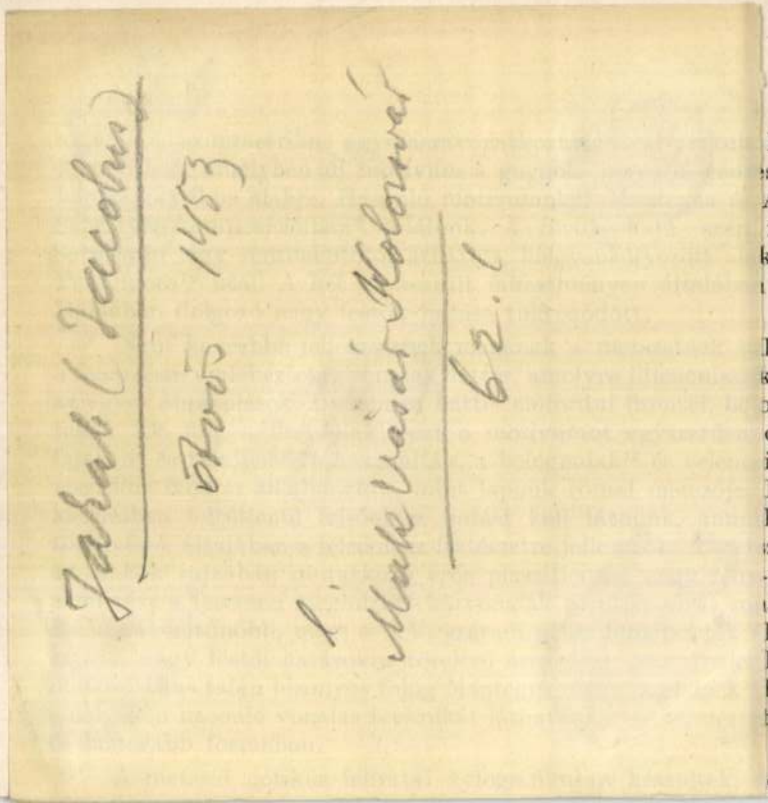

ki a harmónikusan szép
szerűen megfogalmazott,
Antonio Pollaiuolo Szent
ifjúként ábrázolt Szent
kja viszont határozottan
a 80-as évek folyamán

lussajátságai. Különösen
kusan vannak ráhelyezve
ognai és velencei metsze-
csak intérieurök háttér-
iek[13] ugyanolyan illuzio-
Ebben a sajátos háttér-
hogy az illuzionisztikus
zet másik jellegzetessége
árnyék ellentétek, amit
alas árnyékolással ér el.
ltalában vagy körvonal-
Ez a sajátos plasztikus
hatása alatt fejlődött ki,
esen sokkal fejlettebb

e bizonyára valamelyik

háttér is, amennyire megállapítható, a 90-es években divatozott. Lehetséges, hogy a fametszet éppen a falfestmények befejezése alkalmából készült, a régi zarándokhelyek új kegyképeit népszerűsítette.

Fametszetünk az eddig ismeretes, gyérszámú római metszetanyagban kiváló helyet foglal el. Rómából különálló fametszetet eddig egyáltalán nem ismertünk, csupán néhány illusztrált könyvet[18] és a mi darabunk műfajánál fogva is, mint az egyik főbazilika zarándok-emléklapja egészen új világításba helyezi a római fametszés irányait. Bizonyára a többi római zarándokhelyeknek, bazilikáknak, nevezetes templomoknak is voltak hasonló, fametszéssel olcsón előállított emléklapjai. Az ilyen rendkívüli rongálódásnak kitett lapok azonban csak ritka kivételképen vészelik át a századok viszontagságait. A S. Sebastiano-é szerencsésen fennmaradt, és érdekes, szép emléke nemcsak az ősi bazilikának, hanem a renaissancekori Rómának is.

II.

A múzeumi darabunkra jellemző plasztikus metszetstílussal éppen ellentétes, tisztára festői hatásokra való törekvés nyilvánul meg Castriota György kitűnő profilarcképén, amely Barletiusnak Historia Scanderbegi c. könyvében jelent meg. Ez a mű eddig csak a későbbi, évszám nélküli római kiadásból volt ismeretes és ezt 1508 köré keltezték,[19] tehát az ősnyomtatványok korából már kiesett. Ezért Barletius munkája a Gesamtkatalog der Wiegendrucke-ban egyáltalán nem is szerepel. A budapesti Egyetemi Könyvtár tulajdonában van azonban egy 1493-as példány (Inc. 465.), amely kétségtelenül az eddig ismeretlen első kiadásból való. Az 1493-as évszám a metszetarcképen is látható, de maga a kolofon[20] is mindent kétséget kizáróan 1493-at

Jakab

palos nevet.

ablakkeriti

XVI. 22

l.

Horváth Henrik dr.

Buda a közép-

korban. Bp. 1932

83. l.

javaslatba.

nz kiadásunk visszatérítéséről

felkérjük t, Cimet, hogy a már

zetett, fenti összeget hozzánk

kiváló tisztelettel:

BENE KÁROLY és NAGY LAJOS

ÉPÍTÉSZEK — ÉPÍTÉSI VÁLLALKOZÓK

Nagylajos

Jakáb . ácsmester MDK

1530- ból ismeretes a neve.

257.o.

Entz Géza:Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.
KelemenEml. 249-264.o.

Jakab /B/, bronzöntő mester MDK

1440 a segesvári volt domonkos templom keresztelő medencéje.

261.o.

Entz Géza:Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenMúz. 249-264.o.

Jakab ötvösmester 1516-ban polgárjogot nyer

Kemény Lajos: A kassai Szt.Erzsébet egyház történetéhez. Arch. Ért. 1897. 45 l.

M. D. K.

Jakab kőfaragó mester

Működése az esztergomi építkezésekre már 1489-ben kimutatható.

Vaitgyar 53. l. 58.

Jakab festő (?)

aus Heldsdorf

l

R III

16.-l-

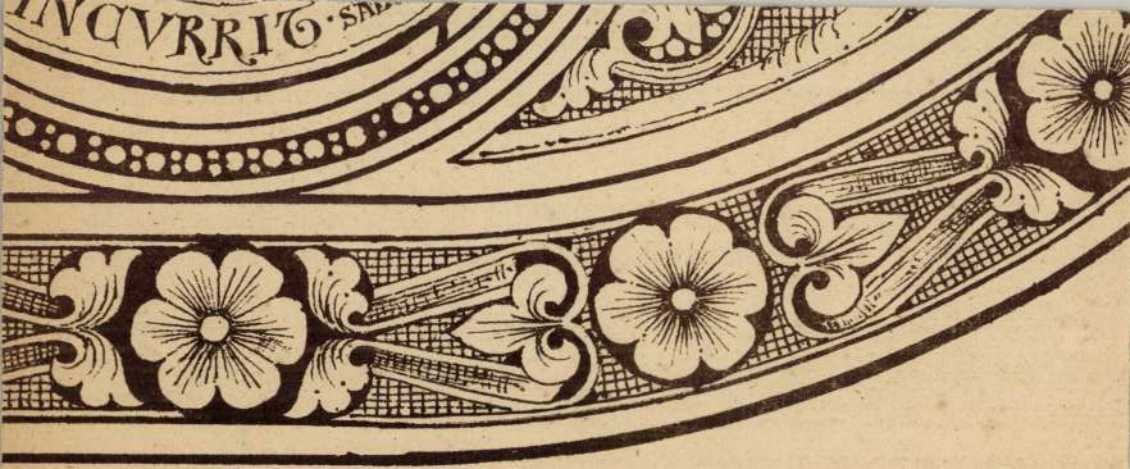
INCVRRIT

Jakab

olasz bencés festő

d.

Egyházm. Lap

1882. 167. l.

179 12-hoz.
1904

A m.kir. vall. és közokt. minis
18291 sz.a. kelt és a budapesti
rendeletének másolata.

Utasitom az
orsz. bizottsága részére szá
tatványokért háromszázkilencz
József Ede papirnemü gyár r
müemlékek orsz. bizottságának
nyugtatványára fizessen ki és

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG olcsóbb a mésznél. fagymentes, szintartó. kőkemény plasztikus.
Több szinben szállitja: SÁTORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

A vidéken.

Az ujvidéki izr. hitközség épitkezései. Az ujvidéki izr. hitközség Ujvidéken a Futaki utcában levő telken a lebontandó templom, iskola és községháza helyén Baumhorn Lipót budapesti műépitész tervei alapján épitendő uj templom, iskola és községháza, valamint vágó fürdő és closetépület felépitéséhez szükséges munkálatokra árlejtést hirdet. Előirányzott költségösszeg 360.458 korona 35 fillér. Ajánlat csak az összes munkára tehető. Az ajánlatok 1906. március 26-án déli 12 óráig az ujvidéki izr. hitközség jegyzői hivatalánál nyujtandók be.

Templom épités Nagycsongován. Az Ugocsa megyében levő nagycsongovai gör. kath. egyházgondnokság f. évi március 14-én d. u. 3 órára szóbeli árlejtést hirdet uj templom épitésére. Az előirányzott költségösszeg 24.000 korona.

Iskola és óvoda épités Pohorella községben. A gömörmegyei Pohorella községben épitendő iskola és ovodának 115.779 koronával előirányzott épitését a f. é. február 22-én megtartott árlejtés alapján Riba János és társa breznóbányai vállalkozók nyerték el 11% árengedéssel.

Községház épités Biharudvariban. A Biharudvari községben tervezett községház épitését, mely a szükséges tégla és egyéb anyagon kivül 12.000 koronával volt előirányozva a f. évi február 27-én megtartott árlejtés alapján Goldstein Márkus zsákai vállalkozó kapta meg 10·5% árengedéssel.

Jegyzői lakás épitése Tarján községben. A komárommegyei Tarján község előljárósága a jegyzői lakás és irodának 20176 koronával előirányzott épitésével a f. évi február 24-én megtartott árlejtés eredményéhez képest Molnár György tatatóvárosi vállalkozót bizta meg 5% árengedéssel.

A pozsonyi állomás villamos világitási berendezéséhez szükséges világitó testek szállitásával az államvasutak igazgatósága a Ganz és tsa céget bizta meg 4762 kor. 17 fill. vállati árban.

Takarékpénztári épület Vámosmikolán. A vámosmikolai takarékpénztár f. é. február 15-én tartott közgyülésén elhatározta, hogy intézete részére a mai kor igényeinek megfelelő épületet fog emeltetni.

Társaskör épités Gyöngyösön. A gyöngyösi társaskör legutóbb telket vásárolt, melyen modern körhelyiséget fog épittetni.

Emlékmű épités Temesvárott. A Dózsa-téren levő Mária-szobor helyén Székely László városi műépitész tervei szerint emlékmű fog épülni, melynek föld, kőmüves, ács és aszfalt munkáit 2685 kor. 25 fillérért Tunner Artur, bádogos munkáit 342 koronáért Reisser Ferenc, lakatos munkáit 997 koronáért Vey János, kőfaragó és szobrász munkáit 13.100 koronáért Tunner Kornél kapta meg.

Iparosotthon létesitése Kecskeméten. A kecskeméti iparosotthon elhelyezésére legközelebb épületet emelnek, melynek munkálatai rövid idő mulva kiadásra kerülnek. A tervek, munkakivonatok és részletes feltételek Komor és Jakab tervező épitészeknél Budapesten és a kecskeméti iparos-otthon helyiségeiben tekinthetők meg.

A szeged-rókusi uj templom helyét a városi mérnöki hivatal kitüzte s az alapozás céljaira szolgáló próbagödröket is megásák. Az épitést legközelebb kezdi meg Raichl Ferenc szabadkai épitész, a templom épitője.

Az áll. leányiskola épitése Rimaszombatban. Rimaszombat város épitő bizottsága a napokban ülést tartott, melyen megállapitották az állami leányiskola épitésére vonatkozó árlejtési feltételeket. Az árlejtést már rövidesen meghirdetik, mert az épületet ez év folyamán tető alá kell állitani.

Kavics szállitás Torontálmegyében. A bánlaki járás uti-bizottsága nyilvános versenytárgyalást hirdet a bánlak—offszenicai vicinális ut részbeni kiépitéséhez szükséges tört és rostált kavics szállitására és ennek behengerelésére. Az ajánlatok 1906. március 20-áig a bánlaki főszolgabirói hivatalhoz nyujtandók be.

Villamvilágitás Tapolcán. Tapolca városa a villamos világitás ügyében a Ganz és tsa céggel már a legközelebbi napokban megköti a szerződést miután a tárgyalások már befejeződtek.

Arad állomás kibővitése. Arad állomás nagyszabásu bővitése 1900. óta van folyamatban, amely idő alatt az uj vontatótelep teljesen kiépült. Tavaly az uj vontatótelep üzembe vétele folytán a régi fütőházat le lehetett bontani és ezzel az állomás vágányzatának évek óta kivánt bővitését meg lehetett kezdeni. 1905-ben az ez évre előirányzott 400,000 kor. hitel a költségvetésen kivüli állapot következtében nem volt felhasználható és igy a vágányzaton nagyobb mérvü bővitést nem is lehetett folytatni. Az aradi és csanádi egyesült vasutak a tavaszi uj menetrend szerint motormeneteit ismét szaporitani fogja, ugy hogy a motormenetek száma összesen 46 lesz. Hogy ez a forgalom kellőképen lebonyolitható legyen, Arad személypályaudvar vágányait oly módon kell átalakitani, hogy e motorvonatok a legrövidebb uton juthassanak az érkezési vágányokra, vagyis hogy a fővonalaknak lehetőleg rövid ideig való étintésével juthassanak be e vonatok az állomásba. Amint eme átalakitásokra a felsőbb jóváhagyás leérkezik, azt végre is fogják hajtani, mert a mai vágányelrendezés mellett a szaporitott motormenetek forgalmi akadályokat alkotnának. Arad állomásnak további kiépitésére ismét ujabb tervek merültek fel. Az aradi és csanádi egyesült vasutak forgalma az utóbbi években oly nagy mértékben növekedett meg, hogy közelálló az a terv, hogy e vasut forgalmát egész külön állomáson bonyolitsa le. Az aradi és csanádi vasutak viszont az érdekeik figyelembevételével az állomás egységes kibővitését óhajtják. Minthogy Arad állomáson uj rendező pályaudvar is épitendő, továbbá kivánatos lenne a személy- és teherforgalom teljes elkülönitése is, ennélfogva Arad állomas a közelebbi években gyökeres átalakuláson fog átmenni. Az általános bővitési tervek tanulmányozása most folyik és annak eredményétől függ az ujonnan tervezett nagyszabásu fölvételi épületnek elhelyezése is.

Templom épités Nagyváradon. A nagyváradi ev. ref. egyház Váradvelencén 5—600 lélek befogadására uj református templomot fog épitetni.

A pozsonyi primáspalota átalakitása. Pozsony város tanácsa a Batthányi-téri primáspalotára vonatkozólag javaslatot készitett, a mely szerint a palota első emeletét, a városháza felé néző mezzanint és a földszintet kivéve muzeumi és könyvtári célokra volna forditandó. A palotát és a városházát összekötő 3 emeletes épületben a hivatalok kapnának helyet. A város fel fogja kérni a muzeumok országos felügyelő bizottságát, hogy a kilátásba helyezett 100.000 korona segélyt emellett a beosztás mellett is adja meg. A szükséges tervekre a muzeumok felügyelő bizottságával egyetértően pályázatot ir ki majd a város egy 2000 és egy 1000 koronás pályadijjal.

Tisztviselőtelep Temesvárott. Temesvár város tanácsa a tervezett tisztviselőtelep céljaira az erzsébetvárosi Templom-teret jelölte ki. A közgyülés a telek árát négyszögölenkint 6 koronában állapitotta meg, de kötelező nyilatkozatokat követel az épitkezni szándékozó tisztviselőktől, hogy ez alapon a rendelkezési terv elkészithető legyen és a versenytárgyalás kiirathassék.

A rátóti állomás kibővitése. A kereskedelemügyi minister a m. kir. államvasutak szombathely—gráci vonalán levő Rátót állomáson forgalmi kitérő létesitését tervezte, de mielőtt a vonatkozó müszaki müveleteket jóváhagyta volna, ennek közigazgatási bejárását rendelte el, melynek vezetésével Ney Ferenc kir. tanácsos máv. felügyelőt bizta meg. A bejárás megkezdésének határnapjául március 17-ét tüzte ki a minister.

A zombori vasuti állomás kibővitése ügyében kiküldött bizottság abban állapodott meg, hogy az állomás megmarad a mostani helyén, de mindkét oldalon tetemesen kibővül, Szabadka és Gombos felé egyaránt. Az utóbbi szárny egészen a bajai uti átjáróig fog nyulni s igy részben megvalósul az a terv, hogy az uj állomás a város fő közlekedési vonalának, a bajai utnak tengelyébe essék. A kibővitésnél már számba veszik az épülő zombor—óbecsei, valamint a jövőben épitendő apatin—zombori vonalak csatlakozását. A teherpályaudvar rendezése szintén tervbe van véve.

Katonai őrház épitése Kőszegen. Kőszeg város képviselőtestülete a március 1-én tartott közgyülésen megállapitotta a 3000 korona költségen létesitendő katonai őrház épitésére vonatkozó árlejtési feltételeket, a melyet már legközelebb nyilvánosságra is hoznak.

Utcarendezés Kőszegen. Kőszeg város főutjának kővel való burkolására árlejtést tartott, a melyen a következő cégek tettek ajánlatot: Kissebesi gránitkőbányák, Hofbauer és Lehner (B.-pest) Korláti bazaltbánya r. t., Mauthauseni gránit vállalat, és Magyar keramiagyár részvénytársaság. Az ajánlatok felett a város képviselőtestülete fog dönteni.

A Tiszaártéri hidak vasszerkezete. A dunaföldvár—debrecen—mármarosszigeti II. alföldi transversalis áll. közut 134—135 kilométer szakaszán részben átalakitandó, részben pedig ujjáépitendő I. és II. számu Tiszaártéri hidak vasszerkezetének munkálatait a kereskedelemügyi miniseriumban a f. é. január hó 18-án megtartott árlejtés alapján a Nicholson gyár kapta meg 2911 métermázsa sulylyal métermázsánkint 34 koronáért.

Iskola épités Nagysemlakon. A temesmegyei Nagysemlak község képviselőtestülete elha-

TELEFON 28—29. POSNANSKY ÉS STRELITZ
Városi iroda: VI., Podmanicky-u. 27. — Gyárak: Erzsébetfalva, Bécs, Witkovitz.
Aszfaltmunkálatok valódi természetes aszfalttal.
Kátránypapirlemez, kátránymentes „GLÓRIA" cement-aszfalt fedéllemez, elszigetelő lemez ólombetéttel vagy anélkül; facement-tetőfedés. Nedves falak szárazzá tétele. — Szab. hővédő anyag gőzcsövek, gőzkazánok stb. részére. Hütőkészülékek és hidegvizcsövek elszigetelése bevált rendszer szerint. Carbolineum, vasmáz, szurokfáklya.

Első és egyetlen gyár Ausztriában és Magyarországon.

Legjobb minőség.

TRIESZTI
LINOLEUM

Nélkülözhetetlen lakásokban, irodákban, bolthelyiségekben, szállodákban, fürdőkben, kórházakban, iskolákban, nagytermekben, színházakban, kaszárnyákban, templomokban, wagonokban, hajókban stb., legtisztább és egészségügyi szempontból legalkalmasabb és legolcsóbb padlóburkolat, por- és hézagmentes, Egyszínű barna, oliv- és teracottában. Azonkívül „Granit" (keresztül mintázott). Továbbá a legkülönfélébb és legelegánsabb mintákban nyomatott áru. Előtétek, szőnyegek, stb.

Magyarországi telep: BIRÓ HENRIK V., Vécsey-utca 4. sz. Telefon 12—32.

Gazdasági vasut épitése. Biedermann Rezső báró gőzüzemű gazdasági vasutat tervez, amely hét és fél kilométer hosszaságban a Baranya vármegyei Okorág és Dénesháza községek határain vonul át. A kereskedelemügyi minister a tervezett gazdasági vasutra közigazgatási bejárást rendelt el; a bejárást március 27-én d. e. 9 órakor kezdik meg a szentegáti uradalom központi irodájában.

A svábhegyi fogaskerekü vasut átalakitása villamos üzemre. A svábhegyi fogaskerekü vasut üzemének villamos erőre való atalakitása már 1896-ban felmerült és akkor meg is tartották a közigazgatási bejárást, de megoldásra a kérdés nem jutott. Mult évben a budapest-hegyvidéki turista-egyesület folyamodott a kereskedelemügyi ministerhez az átalakitás elrendelése érdekében. A minister felhivta a társaságot, hogy az átalakitásra vonatkozólag költségelőirányzatot terjeszszen fel.

Iparvágány a fiumei hajó, gép és kazángyárban. A Danubius-Schoenichen-Hartmann egyesült hajó- és gépgyár részvénytársaság Fiumében az ugynevezett „bergudi" öbölben hajó-, gép- és kazángyárat épit és a gyárát a m. kir. államvasutak fiumei állomásával gőzüzemű iparvágánynyal köti össze. A vágány közigazgatási bejárása alkalmával létrejött megállapodásokat a kereskedelemügyi minister helybenhagyta és a helyszinén megadott épitési engedélyt megerősitette.

Vizépitészet és szabályozás.

A győri ármentesitő munkák megkezdése. Győr szab. kir. város árvédelmi munkálatainak megkezdése végre valóra vált és a munka a helyszinén a Magyar épitő részvénytársaságnak, mint vallalkozónak mult héten adatott át az állam és a város részéről. Az 1906. évre megállapitott munkaprogramm a következő: Elsősorban a tákói védtöltés kiépitése vétetik foganatba. Ennek elkészültével a Rábca átvágás nyittatik meg, az átvágás kotrási anyagának elhelyeztetése céljából kiépittetik a kis dunai rakpart lábazati kőhányása. Ezzel egyidejüleg megkezdendő a kisdunai védvonal felemelése, a leendő téli menhely szakaszán kiemelendő részének kihordásából, valamint a védvonal mellett elhuzódó hullámtérből.

Az ujvidéki m. kir. folyammérnöki hivatal területén a borovo—vukovári partvédmü épitését és a csebei dunaszakasz szabályozását Guttmann és Frank ujvidéki cég befejezte. Most a Tisza folyó torkolata és Zimony város között levő dunaszakasz szabályozását kezdi meg ugyanez a cég, mely munkálatok 733.878 kor. 64 fillérért vannak vállalatba adva.

A „Rábaszabályozó társulat" Győrött a vármegyeház nagytermében f. évi március 14-én d. e. 11 órakor rendkivüli közgyülést tart. Az ülés tárgyai a következők: 1. Az épitő bizottságban megürült tagsági hely betöltésére vonatkozó határozat bejelentése. 2. Az igazgatóság jelentése a munkák állásáról. 3. A kis-rábatoroki osztómű létesitése tárgyában kiadott 10698 | 906. számu földmivelésügyi m. kir. ministeri rendelet ismertetése, egyuttal határozathozatal a rendeletben foglaltak végrehajtása iránt a bemutatott tervek és a választmány javaslata alapján. 4. A Répce árapasztó csatorna terveinek, valamint a megepitendő vizbujtatók, zsilipek, közuti és gazdasági hidak terveinek, valamint a földmivelésügyi m. kir minister ur 11042/906. számu és a kereskedelemügyi m. kir. minister ur 8970 | 906. számu rendeletének bemutatása. 5. A kereskedelemügyi m. kir. minister urtól az 1906. évi költségvetés jóváhagyása tárgyában kiadott 97545 | 905. számu rendeletnek és az erre vonatkozó választmányi javaslatnak bemutatása.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Kömives munka a VIII. kerületben. A székesfővárosi VIII. ker. előljáróság kezelés alatt álló községi épületekben szükséges kőmivesjavitó és atalakitó munkákat az 1906. év elejétől 1908. végéig terjedő 3 évi időtartamra a f. é. február 23-án megtartott árlejtés alapján Spitzer Illés és Szamek Sándor társvállalkozók kapták meg 17.8% árengedéssel az egységárakból. Ajánlatot tettek még: özv. Böhm Nándorné 8% és Klein H. János 10% árengedéssel.

A Kereskedelmi bank palotája. A Pesti magyar kereskedelmi bank a Fürdő-utca és Ferenc József-tér sarkán levő 918 négyzetöl kiterjedésü telken monumentalis bankpalotát fog emeltetni Alpár Ignác müépitész tervei szerint. A székesfőváros hatósága az épitési engedély megadását a Fürdő-utcának tervezett kiszélesitése miatt mostanáig függőben tartotta. A közmunkatanács most végre megállapodott a székesfővárossal, hogy az utcának tuloldali részét bőviti ki s igy a magánépitési albizottság az épitési engedély megadását hozta javaslatba.

Kőanyag szállitás. Budapest székesfőváros tanácsa az 1906. évben kiviendő kövezetjavitási, ujkövezési, utépitési és járdarakatasi munkálatokhoz szükséges kőanyagok szállitására a f. é. február 23-án megtartott árlejtés alapján a következő ajánlatokat fogadta el: A 252000. drb. 18 | 18 | 18 cm. méretü gránit kockakőre Dr. Krepuska Géza ajánlatát 65000. darabra, a Korláti bazaltbánya r. t. 156000 darabra, a Kissebesi gránitkőbánya r. t. 131.000 darabra, a 199·000 drb. 18 | 18 | 13 | 14 cm. méretü fejkőre dr. Krepuska Gézáét 65000 drbra, Korláti bazaltbánya r. t. 78000 drbra, Kissebesi gránitkőbányák r. t. 56000 drbra, 115000 drb. 18 | 18 | 17 | 18 cm. átméretü fejkőre és 20,000 drb. 18 | 18 | 18 cm. méretü trachyt kockakőre a Kopláti bazaltbánya r. t. ajánlatát, 10000 drb. 18 | 18 | 18 cm. méretü kékes trachyt kockakőre, 3000 drb. 18 | 18 cm. méretü trachyt kockakőre, 6000 drb. 32/32/16 cm. méretü járdaszegélykőre, 59 m³ terméskőre és 3500 drb. járdakőre Schaffer Antal ajánlatát, 15 drb. csatornafedőlapra 50 fm. egyenes szegélykőre, 19 fm. körives szegélykőre és 1 pár kapubejárati kőre a Kissebesi gránitkőbányák r. t. ajánlatát.

Takaréktüzhelyek szállitása. A székesfőváros tanácsa a IX. ker. Ferenc-körúton épülő fővárosi bérház felépitésénél szükséges takaréktüzhelyek szállitására a f. é. február 27-én megtartott árlejtésen beérkezett ajánlatok közül egyiket sem fogadta el, hanem uj árlejtést fog tartani.

Ipari munkák a III. ker. uj előljárósági épületnél. Budapest székesfőváros tanácsa a III. kerületi uj előljárósági épület felépitéséhez szükséges asztalos munkára 16550 kor., a padozati munkára 7230 kor., a lakatos munkára 11760 kor., a mázoló munkára 4290 kor., az üveges munkára 3800 kor., az eszlingeni ablakredőny munkára 2959 kor. és a burkolati munkára 12000 korona előirányzattal árlejtést hirdet. Az ajánlatok f. é. március 19-én d. e. 10 óráig a főváros tanácsának pénzügyi és gazdasági ügyosztályánál nyujtandók be.

A Halászbástya kiépitése. A budai várnak egyik legszebb része a koronázó Mátyás-templom alján elterülő Halászbástya, Schulek Frigyes müegyetemi tanár alkotása, mely a magyar épitőmüvészet történeti fejlődését gyönyörü részletekben tünteti föl. Ez a bástya, illetőleg annak lépcsőlejárója az Albrecht-ut kanyarulatáig terjed. Schulek tanár elkészitette a lejáró folytatásának tervét, mely szerint a lépcsőzet közvetlen a Duna mellett, a Fő-uton kezdődnék. Ez a terv alapjául szolgálna egy nagyszabásu utca, illetőleg városrendezésnek is. A tervezet keresztülvitelével közelebb fognak foglalkozni az illetékes hatóságok.

Kályhák szállitása. Budapest székesfőváros tanácsa f. é. március 20-án d. e. 10 órára árlejtést hirdet a IX. ker. Ferenc-körúton épülő fővárosi bérházban szükséges Meidinger rendszerü betétes és a nélküli cserépkályhák és vaskályhák szállitására. A cserépkályhákra előirányzott összeg 10500 korona és a vaskályhákra 3900 korona.

Tetőzet fentartás. A m. kir. államvasutak jobbparti üzletvezősége versenytárgyalást hirdet a budapest—gödöllői osztálymérnökség vonalán levő pala és cserépfedésü tetők, továbbá tüzfalak és kemenyfalak fentartására. Az ajánlatok f. é. március 15-én déli 12 óráig a fenti üzletvezetőség titkárságánál nyujtandók be.

Kövezet javitasi munkák. A VIII. közigazgatási kerületben az 1906. év folyamán szükséges bazalt-, gránit- és trachytkövezet javitási uj járdarakási, kisebb uj utkövezési és utrendezési, valamint keramitburkolat javitási munkálatokat a február 23-án megtartott árlejtés eredményéhez képest Hausknecht István kapta meg és pedig: a javitási munkákat négyzetmeterenkint 85 fillér árban és kövezési munkákat 4·5% árengedéssel az egységárakból.

Kartellen kivüli parket
gyári raktár.
Politzer és Oklejszky
Budapest, II., Bethlen-utca 14. sz.
Elvállal mindennemü parket- és padozati munkákat.
Aszfalt-parket különlegesség. Telefon 0.—00

POPPER ZSIGMOND
ácsüzlete és épitési vállalata
BUDAPESTEN.
Iroda: V., Lipót-körut 15. Telep: Dráva-u. 12.

Elvállal minden e szakmába vágó ácsmunkákat, épületek tervezését és kivitelét, — ugyszintén becsléseket és expertiseket.
Telefon 44-73. Telefon 44—73.

Kassán, az alispáni hivatalban az összes munkákra együttesen. A műszaki iratok a kassai m. kir. államépitészeti hivatalban tekinthetők meg.

Hidépités Veröcemegyében. A kereskedelemügyi m. kir. minister lapunk mai számában árlejtést hirdet a nasice—dolni-miholjáci áll. közutnak Veröce vármegye területére eső 60—61 km. szakaszán Porec községben ujjáépitendő 22. sz. Karasica hid alépitményi és ezzel kapcsolatos egyéb munkáinak (előirányzat 34085 kor. 33 fill.) és vasfelszerkezeti munkáinak biztositására. Az árlejtés szeptember 21-én déli 12 órakor fog megtartatni a pozsegai m. kir. államépitészeti hivatalban, illetve a kereskedelemügyi ministerium I | C. szakosztályában.

Villamos világitás Celldömölkön. Celldömölk község a villamos központi telep létesitésére hirdetett árlejtésen beérkezett ajánlatok közül a Ganz és társa cég ajánlatát fogadta el.

Vizvezeték épités Marosvásárhelyt. Marosvásárhely város tanácsa a vizvezeték kiépitésénél végzendő munkákat az augusztus 14-én tartott árlejtés alapján — a következő cégekre bizta: Melocco Péter cégre a betonépitési munkákat 108 927 k. 41 f. s a vasbeton munkát 10500 k., Busztya Lajosra a magasépitményeket 83.097 k. 61 f., Teudloff és Dittrich cégre a csőfelszerelési tárgyak szállitását 57215 k. 71 f.. Fekete Ödön kassai mérnökre a vizvezetéki és szerelési munkákat 162.737 k. 02 f., Fischer Vilmosra a villamos világitási és vizállás jelző berendezések munkáit 6297 k. s a vizmérő állomási berendezés szállitását és felállitását 1450 k., Kann és Heller cégre a kovács, illetve lakatosmühely berendezés szállitását és felállitását 1851 kor. 12 fill. összegben. A kutépités és gépészeti berendezésre beadott ajánlatok feleti még nem döntöttek. A teleprendezési és utépitési munkákat pedig házi kezelésben fogják eszközölni, mivel az árlejtés alkalmával ez utóbbi munkákra ajánlat nem tétetett.

Polgári fiuiskola épités Pozsonyban. A Pozsonyban épitendő m. kir. állami polgári fiuiskola és tornacsarnok felépitése alkalmával teljesitendő alábbi munkákat — a julius 23-án tartott árlejtés alapján a következők nyerték el: Sprinzl Mór (Pozsony) a föld, kőmives, elhelyező, kőfaragó, ács, asztalos, lakatos, mázoló, üveges, terazzó, padozati, vas- és bádogos munkát 304.474 kor 17 fill., Schillinger Samu és társa a redőnyök szállitását 879 kor. 40 fill., Ehrlich J. és H. a kályhák szállitását 4982 kor., Götz Adolf a szobafestő munkát 5475 kor., Maróti Géza a szobrász munkát 4889 kor., Neumann Lajos a vizvezeték és csatornázási munkát 16921 kor. 59 fill., Fischer Sándor és társa a villamos berendezés és csengőmunkát 8177 kor. 90 fillér vállalati összeg mellett.

Csatornázás Debrecenben. A villamos telep csatornázása, mely a népfürdő létesitésének ügyével kapcsolatban van, legközelebb kezdetét veszi. Az előmunkálatok már folyamatban vannak s a csatornázási munkákra hirdetett árlejtést is már a napokban megtartják.

Vizvezeték és villamvilágitás Besztercén. Besztercze város tanácsa terveket és költségvetést kért be a vizvezeték és villanyvilágitás létesitésére nézve. Ezen tervek nagy része már beérkezvén: az ügy közelebb beható tárgyalás tárgyát képezendi s a jövő évfolyamán el is készülne mindkét mü.

Munkásétterem és fürdő épités Szeged állomáson. A máv. szegedi üzletvezetősége a ugusztus 27-én árlejtést tartott a Szeged Rókus állomási mühely mellett létesitendő munkásétterem és fürdő 30000 koronával előirányzott munkáira. Ajánlkoztak a következő szegedi épitészek: Müller Miksa 32562 kor., Robelly Aladár 32763 kor, 90 fill., Szilágyi és Bartos 31080 kor. 51 fill., Ligeti Béla 31301 koronával

Az ajánlatok felett közelebb döntenek.

Munkáskórház épités Temesvárott. A „Temesvári Kerületi Betegsegélyzőpénztár" uj munkás-balesetbiztositó törvény következtében feloszolván, vagyonát munkásjóléti célokra forditja s elsősorban munkáskórházat létesit fürdővel kapcsolatosan.

Intézeti ház épités Szabadkán. A „Szabadka-Vidéki Kereskedelmi r.-t." Komor és Jakab budapesti épitészek tervei szerint. mintegy 250.000 korona költséggel kétemeletes palotát épittet. Több szabadkai, egy budapesti, aradi és pécsi vállalkozót hivott meg szükebb körü árlejtésre a pénzintézet, akik közül Molczer Sándor szabadkai vállalkozót bizták meg az épitéssel. Az épitést már e héten megkezdik.

Gazdasági iskola Kisszebenben. A hegyvidéki gazdasági ismeretek terjesztésére Kisszebenben uj földmivesiskola épül. A terveket most készitteti a földmivelésügyi minister s az iskolát a jövő őszre adják át rendeltetésének.

Hidak épitése Máramaros vármegyében. A kereskedelemügyi minister a maramaros-sziget—kirlibábai áll. közut 76—77 km. szakaszán lévő 331. sz. Visóchid és ugyanezen közut 89—30 km szakaszán lévő 385. sz. Berzsábahid ujjáépitését megelőző helyszini bejárást szeptember 17-ére tüzte ki s a bejárás vezetésével Czibur Vilmos müszaki tanácsost bizta meg.

Utburkolas Miskolcon. A kereskedelemügyi minister elrendelte, hogy a csabai kapu utszakasz burkolattal láttassék el. A burkolat az Erzsébet közkórházig fog terjedni. A kórház előtti rész aszfalttal burkolandó s többi pedig vagy aszfalt vagy kőburkolatot kap. A versenytárgyalást még szeptember hónapban kiirják. A burkolási költségek 80.000 koronával vannak előirányzatba véve.

Mosókonyhaépités Sopronban. A soproni Ferenc József-laktanyában épitendő mosókonyha munkálatait — az augusztus 16-iki árlejtés alapján Holzmüller Károly soproni kőmüvesmester kapta meg 2350 korona vállalati összegben.

Magasépitmények Gyékényes állomáson. A m. kir. államvasutak zágrábi üzletvezetősége árlejtést hirdet a Gyékényes állomáson létesitendő vonatkisérő személyzeti laktanya és melegedő helyiség épitési munkálataira. Pályázati határidő szeptember 10.

Artézi-kut furása Szépfalu községben. Temesmegyei Szépfalu község egy artézi kut furására árlejtést hirdetett, mely azonban ajánlattevő hiányában eredményre nem vezetett és igy a munka kiadatlan maradt.

Müut épités Csongrád vármegyében. A mindszent—kisteleki és kistelek—majsai th. közut 255·78—39·350 km. szakaszának 182.919 kor. 48 fillérrel előirányzott kiépitésére az alispáni hivatalban Szentesen augusztus 31-én megtartott árlejtésen a következő cégek pályáztak: Roheim Károly és fiai (Budapest), 10%, Mairovitz Mór (Mária-Radna) 6%, Gál és Tyrnauer (Budapest) 14·5% felülfizetéssel. Az ajánlatokat döntés végett felterjesztették a kereskedelemügyi miniszteriumhoz.

A pápai vágóhid épitése. A városi közgyülés elhatározta, hogy az uj vágóhid épitésére a Ganz és társa cég tervei alapján kiirja az árlejtést. A költségek 200 ezer koronával vannak előirányzatba véve.

A zombori állomás kibővitése. A zombori vasuti állomás kibővitésének ügyében a kereskedelemügyi minister rendelete folytán a közigazgatási bejárást szeptember 5-én d. e. 9 órakor tartják meg.

Gyár épités Parajdon. A kisküküllővölgyi h. é. v. részvénytársaság Parajdon (Udvarhely m.) marónatron és klór előállitására gyárat létesit.

Utcák burkolása Kassán. Kassa város tanácsa javaslatot terjeszt a legközelebbi közgyülés elé néhány utca burkolására vonatkozólag. Kivitelre kerülne e szerint: a Tégla-utca burkolása s beton járóval ellátása 5500 kor.; a Csermely-utca ciklops burkolatának helyreállitása s pótlása 21,000 kor.; a Vám-utca kockakövezetének átfektetése s kijavitása s az utca torkolatok kiburk lása a rigólok megszüntetésével 25300 kor.; a Kálvária-utca burkolatának helyrehozása a betorkoló utcák kikövezésével együtt 16630 kor.; a Hernádsor kijavitása 8000 kor., összesen 80830 kor. előirányzattal. Ezenkivül aszfalttal fogják burkolni egész hosszában a Kossuth-utcát.

Tanyai iskolák épitése Debrecenben Debrecen város tanácsa az épitendő tanyai iskolák közül a nagycserei és paci iskola munkálataival Tóth István debreceni épitészt bizta meg, mig a többi iskolára nézve uj árlejtés tartását rendelte el.

Gőzmalom épités Tornócon. Tornóc és vidékének földbirtokosai Mezei Gyula igazgató-főmérnök kezdeményezésére részvénytársasági alapon Tornócon 120.00 korona alaptőkével gőzmalmot épittetnek. A részvényjegyzések folyamatban vannak és kedvező kilátással kecsegtetnek.

Templomépités Tápén. A Szeged város szomszédságában fekvő Tápé község 80000 korona költséggel uj templomot szándékozik épittetni.

Fürészgyár Korponán. Darmek Samu korponai vállalkozó a korponai vasuti állomás szomszédságában gőzfürészt létesit.

Szanatorium épités Szolnokon. Dr. Papp Gábor a szolnoki vármegyei közkórház igazgató-főorvosa a m. kir. belügyministeriumtól engedélyt nyert, hogy Szolnokon a Magyar-utcában fekvő telken szanatoriumot létesithessen.

Az eszéki állomási mozdonyszin kibővitése alkalmával szükséges födél készi ésére és vasszerkezet szállitására a máv. szegedi üzletvezetőségénél augusztus 27-én tartott árlejtésen Hofbauer J. C. eszéki épitőmester tett ajánlatot és pedig a fedélszerkezetre 138,831 kor. 39 fill., a vasszerkezetre 42240 kor. 60 fillérrel.

Villamos világitás Káty községben. A bácsmegyei Káty község villamos müvet létesit s a munkálatokkal Molnár Ferenc titeli vállalkozót bizta meg

Villamos telep létesitése Gödöllőn. Gödöllő nagyközség villamos központi telepet létesit, melynek munkálataival a Ganz és tsa céget bizta meg. Pest vármegye törvényhatósága már hozzájárult ahoz, hogy a község a telep létesitéséhez szükséges 420.000 koronát törlesztéses kölcsön utján szerezze meg.

Villamos világitás a pécsi dómban. A pécsi dómnak villamos világitással való ellátása s a bevezetés folytán szükséges csillárok terveinek elkészitésével Kirstein Ágostont bizták meg, aki a templom restaurálási munkáit is vezeti. A berendezés mintegy 40,000 korona költséget igényel.

Fővárosi hirek.

Épitési anyagok szállitása. Az állami vasgyárak központi igazgatósága lapunk mai számában árlejtést hirdet a budapesti, diósgyőri, vajdahunyadi, zólyombrezói és kudsiri gyárak részére szükséglendő portland- és román cement, fősz (gipsz), égetett mész és fali géptégla szállitására. Pályázati határidő szeptember 20.

„Watt" elektromotor, dynamo és villamos készülékek gyára cég alatt Gärtner Ber-

KRATOCHVILL AGOSTON
MŰ- ÉS CIMTÁBLA ÖNTÖDÉJE.
BUDAPEST, VI., KIS-JANOS-UTCA 10. SZAM.

Készit elismert tiszta és izléses kivitelben: mindennemü bronz és horganyból **öntött feliratitáblákat** u. m. **vármegyei határjelzőtáblák, anyakönyvvezetői táblák, utcajelző és házszámok** városok részére, **cégtáblák gépgyárak** részére és minden más célra megfelelő öntött táblákat jutányos árak mellett.

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG
Olcsó és kitünő épitkezési anyag. fagymentes, szintartó, kőkemény, plasztikus.
Több szinben szállitja: SATORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

Vasutépitészet.

Előmunkálati engedélyek. A keresk. minister a budapest—esztergom—füzitői h. é. vasut-részvénytársaságnak a tulajdonát képező budapest—esztergom—füzitői h. é. vasutvonal Süttő állomásából kiágazólag a süttői bányák érintésével Tardos község határán át Tolna községig és ezen vonalból Tardos községnél való elágazással a Bányahegyig vezetendő szabványos nyomtávu gőzmozdonyu h. é. vasutvonalra; Kovács János és dr. Pertich Kálmán szabadkai lakosoknak a m. kir. államvasutak Szabadka állomásától a Szabadka város tulajdonát képező „Tölgyfás erdő" mellett haladva, a máv. Kelebia állomásáig és innen a halas—bácsalmás—rigyicai h. é. vasut Jánoshalma állomásáig s folytatólag haladva a m. kir. államvasutak Kecel állomásáig vezetendő fővonalra s ebből a vonalból elágazólag egyrészt Császártöltés községig, másrészt Sóstó érintésével a m. kir. államvasutak Kiskunhalas, valamint Csikeria állomásáig vezetendő szárnyvonalakra, továbbá a fenti fővonal szabadkai végpontjától Mérges puszta és Kunbaja község érintésével a máv. Bácsalmásszőlők állomásáig s folytatólag Mátételke, Tataháza, Felsőszentiván és Csávoly községek érintésével a m. kir. államvasutak Baja állomásáig vezetendő második fővonalra s ebből Kunbaja községnél leendő elágazással a m. kir. államvasutak Bajmok állomásáig és egy alkalmas ponttól Tavankut, illetve Csantavér állomásig vezetendő szárnyvonalakra, végül az első helyen emlitett fővonal szabadkai végpontjától Palics-fürdő-állomás és Ludasi tanyasorok érintésével a Bácsbodrogvármegyei h. e. vasutak Ókanizsa állomásáig s innen folytatólag Tisza folyóig vezetendő 0.70 m.-es keskenyvágányu h. é. gazdasági utvonalakra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta; az alföldi első gazdasági vasut-részvénytársaságnak a m. kir. államvasutak nagyvárad—szeged-rókusi vonalának Nagyszalonta állomásából kiágazólag egyfelől Mezőgyán irányában Zsadányig, másfelől ugyancsak Nagyszalontától Árpádig vezetendő 0 76 m.-es keskeny nyomtávu h. é. vasutvonalra; Braun Gyula budapesti vállalkozónak az épités alatt levő székely vasuti hálózat Gyergyóremete, esetleg Gyergyószentmiklós állomásából kiindulólag Gyergyóborszék és Gyergyótölgyes községek érintésével az országhatárig vezetendő rendes, vagy esetleg 0·70 méteres keskeny nyomávu gőzmozdonyu h. é. vasutvonalra; Gerster és Török budapesti vállalkozó cégnek a máv. Cegléd állomásától Törtel, Tetétlen-puszta és Jászkarajenő irányában Ujkécskéig, esetleg Ókécskéig vezetendő szabványos nyomtávu h. é. vasutvonalra kiadott előmunkálati engedély érvényét a lejárattól számitandó további egy év tartamára megujitotta; Uherek László pöstyéni lakosnak az általa tervezett lóc-beresztovány—nahácsi h. é. vasutvonalra nézve kiadott előmunkálati engedély érvényét az emlitett vonalon Bohunic és Pagyeróc községek közt létesitendő állomásból kiágazólag Kátlóc és Dejte községek érintésével Vitence községig vezetendő szabványos nyomtávu gőzüzemü h. érdekü szárnyvonalra is kiterjesztette; Dr. Kralovánszky László budapesti ügyvédnek egyrészt a m. kir. államvasutak Vecsés állomásától, vagy Vecsés község belterületéről Alsóhalom majorontól, másrészt a m. kir. államvasutak Üllő állomásától, vagy Üllő község belterületéről Nagykőrös állomásig, végül Vecsés község belterületéről Cegléd város belterületére vezetendő 0·70 méteres keskenynyomtávu gőz-, illetve villamos üzemü gazdasági vasutvonalakra; Pallós Ármin budapesti vállalkozónak a m. kir. államvasutak Nagysurány állomásából kiágazólag Bakabányáig vezetendő szabványos nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutvonalra; Fried és Adorján épitési vállalkozók, budapesti cégnek a m. kir. államvasutak Torbágy állomásából kiindulólag Tokodig vezetendő szabv. nyomtávu gőzmozdonyu h. é. vasutvonalra; Meisels és társai betéti társaság budapesti cégnek az aradi és csanádi egyesült vasutak Alváca állomásától a m. kir. államvasutak Zám állomásáig vezetendő fővonalra, valamint ezen fővonalból Kazanesd község határában leendő elágazással a Ponor-völgybe mintegy 8·5 km. hosszban, valamint Paranszeszi, Paren-Regulin, Paren-Strimbulur és Izvor völgybe vezetendő 0·70 m.-es keskeny nyomtávu szárnyvonalakra kiadott előmunkálati engedély érvényét a lejárattól számitandó további egy év tartamára meghosszabbitotta; Stauber Antal dunaföldvári lakos részére a Fehér- és tolnavármegyei h. é. vasutak Dunaföldvár állomásából kiágazólag Németkér, Alsószentiván és Alsóalap községek érintésével a m. kir. államvasutak Cece állomásáig vezetendő szabv. nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta.

A gömör—szepesi vasut kiépitésének ügyében Szontagh Andor orsz. képviselő aug. 19-ikére Tornallyára értekezletet hivott egybe, a melyen a sajómenti birtokosok és a dobsina-poprádi érdekeltség kiküldöttjei vettek részt. Az értekezlet állandó bizottsággá alakult, a melynek elnöke sipkei Balázs Lajos püspök és Szontagh Andor orsz. képviselő lett.

A budapesti villamos városi vasut iparvágánya. A kereskedelemügyi minister a Révészutcai székesfővárosi kőtérhez vezető iparvágányból való kiágazással a budapesti villamos városi vasut részvénytársaság által létesitendő áramfejlesztő telepig vezetendő iparvágány közigazgatási bejárását szeptember 7-ére tüzte ki.

A karánsebes-hátszegi vasut első szakaszának munkáit az épitő Mandel és Quittner budapesti mérnökök nagy munkaerővel végeztetik s közelebb a második szakasz munkáihoz is hozzáfognak. Az épitési iroda Karánsebesen van s ott alvállalkozók, valamint accordánsok föld-, kőszikla- és egyéb munkákra felvétetnek.

A sopron—kőszegi vasut. A sopron—kőszegi vasut előmunkálatai befejezést nyertek s a vonal tervezője és engedélyese Stein Miklós mérnök az épitési engedélyt megkapta. A munkálatokat a vasut engedményese, Feiks, Ramer és Hersch budapesti vállalkozó mérnököknek adta vállalatba, akik épitési irodát Kőszegen és Sopronban állitanak fel.

A betlér—iglói vasut. Igló r. tan. város közönségének, mint a betlér—iglói h. é. v. tervezőjének kérelmére a minister a betlér—iglói h. é. v. közigazgatási bejárásának megtartását Hegyeshalmy Lajos dr. min. osztálytanácsos vezetése mellett elrendelte. A bejárást szeptember 4-én kezdik meg.

Iparvágány Debrecenben. A Hortobágy gőzmalom tulajdonosa. Aufricht Vilmos engedélyt kért Debrecen várostól arra, hogy a malomtelep forgalmának zavartalan lebonyolitása céljából iparvágányt létesithessen. A vágány a helyivasut vonalából ágaznék ki. A vágány 320 méter hosszu lesz. A tanács az engedélyt 25 évre — jogai fentartása mellett — megadta.

Közigazgatási bejárás. A győr-sopron-ebenfurti vasut az esterháza—pinnyei vonalrészen a Hegykő község határában fekvő Cseralja majornál a nagycenki cukorgyár használatára kitérőt épit. Ez ügyben augusztus 30-án volt a közigazgatási bejárás.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Utcarendezések. A tanács a VII. ker., Holló-utca kocsiut- és járdaburkolási munkálatainak végrehajtását a jövő évre halasztotta, mert az utcában ez idő szerint egy gyár épitkezése van folyamatban. Ugyancsak elhalasztotta a tanács a a VIII. ker. Horánszky-utca rendezésének munkálatait és elrendelte, hogy e munkálat a 20 milliós burkolási programmnak ujra megállapitandó tervezete szerint lehetőleg az 1912-ik év munkálatai közé vétessék fel.

A vidéken.

Burkoló-munkák Herkulesfürdőben. A földmivelésügyi m. kir. ministerium lapunk mai számában árlejtést hirdet a Herkulesfürdőben épülő nagyvendéglő és szállónál teljesitendő burkoló-munkákra. Az ajánlatok a ministerium gazdasági müszaki hivatalánál nyujtandók be szeptember 15-én déli 12 óráig.

Csatornázás Győrött. Győr sz. kir. város polgármestere lapunk mai számában árlejtést hirdet a Győrsziget városrész csatornázási munkáinak biztositására. Ajánlatok szeptember 9-én déli 12 óráig nyujtandók be. Tervek és feltételek a városi mérnöki hivatalban tekinthetők meg.

Hidépités Nyitra vármegyében. A nyitrai m. kir. államépitészeti hivatal lapunk mai számában árlejtést hirdet a jablonic—sándorfalvai th. közut 0—1. km. szakaszán fennálló 2. sz. hid ujjáépitésére és a kapcsolatos utrendezésre. Előirányzat 12508 kor. 09 fill. Az ajánlatok szeptember 30-án déli 12 óráig Nyitravármegye alispánjánál nyujtandók be.

Utépités Abauj-Tornamegyében. Abauj-Torna vármegye alispánja lapunk mai számában árlejtést hirdet a barnaszög—felsővadász—ujlaki th. közut 8·162—16·422 km. szakaszának 116.745 kor. 27 fill. erejéig engedélyezett kiépitésére. Az ajánlatok szeptember 23-án d. e. 10 óráig nyujthatók be

BIEHN JÁNOS
aszfalt és kátránytermékek vegyi-gyárai
BUDAPEST • KISPEST • MEZŐTELEGD
Központi iroda: Budapest, IX., Ferenc-körut 46.
Gyártmányok: „Valódi aszfalt fedlemezek." Aszfalt-elszigetelő lemezek, kőfedélpép carbolineum, Biehnol.
Vállal és készit legjobb kivitelben: aszfaltozásokat, vizhatlan lefödéseket, facement- és fedéllemez-befödéseket.